

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

HERODOTI

HALICARNASSEI HISTO-
RIOGRAPHI LIBRINO
VEM, MVSARVM NO-
MINIBVS IN-
SCRIPTI,
INTERPRETE LAVREN. VAL.

ACCESSERVNT huic editioni plus minus nouem fo-
lia, quæ in primo lib. à Laurentio exemplaris forte uitio præ-
termissa, iam primum à Comrado Heresbachio è græco suis lo-
cis sunt adiecta, cum aliâ haudquaquâ poenitenda in ceteris li-
bris accessione castigationeq; ad Græcum exemplar facta, id
quod diligens lector conferendo facile deprehendet.

ITEM De genere uitæq; Homeri libellus, iam primum ab eo-
dem Heresbachio è græco in latinum conuersus.

In Herodoti MVSAS epigramma.

Ἡρόδοτος μύσας ὑπὲρ ἔλατο, τῷ δ' ἄρ' ἐκάσιν
ἄντι φιλοξενίης βίβλον ἔδωκε μίμν.

Anno M. D. XXVI.

Sub edito & priuilegio Cæs. ad quadriennium.

Amplissimo uiro D. Iohanni Gograui Principis Cliuentis apud
conuentum Imperialem legato, Conradus Heresbachius S. D.

MAGNA SANE GRATIA habenda est ijs uir claris. qui Græcorum monumenta eleganter bonaq; fide in linguam latinam transtulere. cum quod horum beneficio adiuti illius lingue rudes, quicquid est apud illos uel rerum gestarū, uel philosophiæ tam profane quàm diuinæ, legant percipientq;: tum quosdam inuenias qui etiamsi utriusq; lingue probe periti, tamen eadē patrio magisq; usitato sermone q̃ Græco legere malint. Adde nonnullos, Græcos sic expressisse, ut interpretes, ipsos pene uicerint autores: id est quod Cicero, potius, inquit, Synephebos Cæcilij, aut Andriam Terentij, quàm utranque Mæ nandri legam. Quin hodie quoq; sunt qui Politiani conuersionem, quàm Græ cum Herodianum lubentius legant. Atqui horum plerosque nostris temporibus sic certatim corrupit cacographorum auaritia, ut eorum, quæ ab illis bene uersa erant nullus propemodum sit usus. Id quod cum in alijs permultis

animaduertere licet, tum in Herodoto facile apparebat: ut qui cum à Laurentio eleganter uersus esset, sic circumferebatur impressorum negligentia mancus atque corruptus, ut nullus esset planè uersus, nullus orationis contextus, qui non luculento errore deformatus, uix ulla dictio quæ non cacographia similibusq; mendis fuerit uitata. Taceo quam multa fuerint uel transposita uel prætermissa, quàm multe lacune, quàm nusquam emendate aut certe inoffense neque legi, neque intelligi potuerit. Porro cum uiderem huic malo aliter mederi non posse, quàm ut ad archetypon fidem exemplaria emendarentur, superioribus annis cum adhuc Friburgi agerem, autores aliquot Græcos, quos alioqui priuatis studijs legeram, cum latina uersione consuli, atque castigari. E quibus iam tum Strabonem Curioni permiseram, uiro quidem et erudito, et de literis sedulitate sua benemerenti: uerum cum ipse ad manum non adesset, ministri castigatio nes nostras in marginem ascriptas, forte non satis percipientes, parum e sententia nostra emendate uulgauerunt: sed quæ tamen non perinde multa, nemo arbitror tam insyncerus, qui nobis imputanda putet. Mox nostro exemplo M. Bentinius iuuenis simul et linguarū eximia peritia instructus, et iudicio exquisitissimo idem felicissime aggressus præstitit in La ertio. Iam uero cum Herodotum atq; Thucydidem adhuc apud me latitantes poposisset Hittorpius bibliopola Coloniensis, eidem amabilius urgenti codicem nostrum non potuimus denegare, quo minus publicis studijs communicaretur. Interim cum mihi aule affixo adesse non concederetur, forte Arnoldus Vefaliensis theologus linguarum ac in uniuersum omnium disciplinarū peritissimus, interueniens pro suo exactissimo iudicio grauiter etiā acutèq; nonnulla animaduertit, atq; restituit. Ceterum quantum omnino in hoc opere præstitum sit, nemo rectius iudicauerit quàm qui hanc editionem cum ueteri contulerit. Nam ut ea præteream quæ cacographia, transpositione, distinctioneq; turbata erant, et id genus minuitiora, quæ per totū librum sparsa uel Augiæ stabulū conspurcatione uicissent, omniq; à nobis sunt repurgata: adhuc in primo libro à nobis adiecta plus minus nouè folia, à Laurentio haud scio qua occasione prætermissa: quæ certe nemo insciari poterat quin illuc pertinerent, ut quod Græcum exemplar atq; adeo contextus ipse narrationis testetur. Aut si cui hoc satis non sit, ipse Herodotus quarti libri initio locum citat de Scytharum exercitu, cuius meminerit in primo. Quin etiam Stephanns de urbibus, et Strabo atq; Athenæus pleraq; indidem citant ad uerbum, omniaq; ad eum Herodoti referunt locum. Proinde nos certis persuasi argumentis, ea hæcenus desiderata non dubitauimus inter conferendū tumultuario quæ deerant conuertere, suisq; locis intertexere. Postremo de uita Homeri libellum iam ante à nobis conuersum tibiq; dicatū huic operi adiunximus, ut qui non ita male hisce Musis adhereret. Verum enim uero cum hæc nostræ Musæ patronum ducemq; flagitarent, hoc est musagetē, qualem uetustas memorat fuisse Herculem, nimirum cuius defensione suffulste prodirent in publicum, tu in primis occurrebas ornatissime Gograui, cuius uere nobilibus uirtutibus concre dantur nancupenturq;: partim quod iam inde ab incunabulis magnis et laboribus et sumptibus domi ac peregre hisce uirginibus seruietis: partim etiam quod cum alijs melioribus disciplinis pulchre instructus, tum rerum gestarum memoria maxime uales, neq; est aliqua lectio qua secundum diuinas literas plus afficiaris quàm historia. Nec id abs re. Nempe quæ sit testis temporum, lux ueritatis, uita memoria, magistra uite, nuntia uetustatis, ut eleganter apud Ciceronem tuum dixerit Antonius. Adde quod natu maioribus rerum experientiam subministrat, priuatos imperio dignos efficit, iuniores senioribus equat prudentia. Et tu iam ob eximiam eruditionem paremque integritatem iuuenis nodum trigessimū ingresus annum, reip. principumq; consilijs admotus, in hoc nostro historiae parente non raro reperies, quæ usui tibi etiā præsentis seculi statu esse poterunt, tam publice quàm priuatim, ut interim taceam admirabilem quandam narrandarum

verum amoenitatem atq; eloquentiam, si Luciano credimus censori alioqui satis nasuto, inimitabilem. Atq; uero ut alios prætermittam, qui omnes Herodoti elogia plenis (ut aiunt) buccis canunt, duorum duntaxat grauissimorum lingue lati-
ne procerum censuras proferam, nempe Ciceronis & Quintiliani: Quorum alter in illustrium oratorum catalogo, hoc est Bruto, & ea disputatione quam de oratore inscripsit, utrobique Herodoti scripta magnis laudibus uerbit: Alter uero in institutionum oratoriarum libro decimo, de Herodoto eiusque discipulo Thucydide sic scribit: Historiam multi scripsere præclare: sed nemo dubitat longe duos ceteros preferendos, quorum diuersa uirtus laudem penè est æqualem cõsecuta. Den-
sus & breuis & semper instans sibi Thucydides: Dulcis & candidus & effusus Herodotus. Ille cõcitatis, hic remissis af-
fectibus melior, ille cõcionibus, hic sermonibus. Ille uir, hic uoluntate. In tantis laudibus mirum est non defuisse qui uel edi-
tis libris hunc scriptorem sugillarent. Sed tale est hominum ingenium, ut nullus ferè quatumuis præclarus scriptor, omnè
reprehensionis notam effugerit. Quod si ubi forte parum credibilia narrare Herodotus uideatur ijs, qui externas easque
regiones non lustrauerint, de quibus ipse scribit, non ea mythistoria (ut quidam falsius cauillatur) protinus existimanda est,
sed gentium potius regionumque peculiari nature donandum. Siquidè ipse cum de Babylonis fertilitate scribens, milij &
sesami instar arborum proceritatem tradat: tamen (inquit) quanquam meis oculis uiderim, memorare super se deo, quod ple-
risque qui hæc non uiderint, fabulosa tradere uidebor, ἐκ τῆς κίχνης & σπασάμης ὅσων ἡ δεινότης μέγ' ἐστὶ γινώσκων, ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν μνησάμενος μνησκὼν οὐ κίχνην μὲν ἀλλ' ὅτι τοῖσι μὲν ἀπὸ γένεσιν ἐς τὴν βασιλευσίνην χρόνον καὶ τὰ ἔργα
μείων κάρ' ὅσον ἔχοντα ἐς ἀπείρην πάλιν ἀπὸ τῶν. Quoties uero ea scribit quæ aut ipse nō uiderit, aut certo nō
constet, ueluti quæ aliorum commemoratione acceperit, subinde fidem suam liberat: idque cum alijs, tum hoc loco, κίχνη
μὲν ὅτι ἐλεφαντίνης πόδι, αὐτὸ τῆς ἐλπίδος, τὸ δὲ ἀπὸ δυνάμει ἰσοτέρον. Et alibi, ταύτα μὲν ἂν μὲν
ἐπὶ ἀληθείᾳ οὐκ οἶδα, τὰ δὲ λέγει γράφω. Isdem penè uerbis se excusat in narratione de Pacha, quanquam
eam Plutarchus ad calumniam rapit, adeo ut mirer uirum alioqui grauissimum eò descendisse, ut πρὸς ὅτι ἡγοῦ-
σόντες κακορραγίας librum scriberet. Iosephus quoque arbitratur non tam Herodoto imputandum, si quid forte ab alijs
aliter referatur, aut non uoluntarium mendacium dicatur, quàm illorum erroris qui illi narrauerint. Accedit huc quod Ci-
cero etiam cum Gorgiam, Trasimachum, atque Theodorum mendaciorum ineptiarumque arguat, solum Herodotum etiam
si in eorum incideret etatem, longissime tamen ab illorum abfuisse ineptijs scribit. Sed ne nos quoque inepti uideamur, ac
epistole prolixitate molesti, in tempore finem facimus. Tu ornatissime Gograui, hæc Musas tuo patrocinio concedi-
tas dicatque, ea fide autoritateque tuere, qua olim sub tutela fortissimi numinis fuisse credite sunt. Ita demum fiet, ut tue uir-
tutes harum aliquādo uoce uicissim celebrentur. Bene uale, & nos quod facis mutuius amare perge. Ex Dusseldorp, pri-
die Idus Februarias.

HERODOTI VITA E SVIDA.

ERODOTVS historicus ex Halicarnasso claris ortus patribus, nempe patre Lyxo, matre Dryone, fratrem etiam habebat Theodorum. Relegatus in Samum à Lygdame Halicarnassorum tyranno. Ibi & Ionicam linguam didicit, scripsitque ea lingua libros historiarum nouem, exorsus à Cyro & Can-
daule Lydorum rege. Postea reuersus Halicarnassum, ubi exorsum se popularibus suis uidisset, ultro Thu-
rium concessit Italiae oppidum, iam tum Atheniensium coloniam, ubi reliquam uitæ finiuit, sepultus in
foro, ut aliqui memorant. Sunt qui tradant eundem in Pella obiisse. Clariat anno ab urbe condita trecentesimo, ut scribit
Plinius libro duodecimo. Idem tradit Thurijs historiarum libros condidisse, quas Musarum nemini-
bus inscripserit. Ipse alibi scribit Homerum & Hesiodum quadringentis non amplius annis ante se claruisse. Scripsit & Homeri uitam, ut re-
statuitur idem Suidas ἐν τοῖς ἁμῶν.

ERRATA.

Folio 19. uersu 20. off. errēt. Fol. 16. uer. 9. diuinitus. Fol. 62. uersu penultimo Thonis. Fol. 70. uer. 9. fuisse. Ibidem
47. Nyssam. Fol. 72. uer. 22. auxilarios. Fol. 73. uer. 43. perfectus. Fol. 78. uer. 32. ad lacum. Fol. 79. uer. 24. au-
xilarios. Fol. 84. uer. 1. quæ abundat. Fol. 108. uer. ultimo Erythiam. Fol. 113. uer. 15. Melanchleno. Fol. 125. uersu
35. secundum Mæo. Fol. 141. uer. 10. sufficere. Fol. 143. uer. 33. extaret. Fol. 165. uer. 38. teneret. Fol. 184. uer. 43. fra-
tri. Fol. 186. uer. 12. habita. Fol. 187. uer. 12. curator. Fol. 188. uer. 36. iudicium. Fol. 189. uer. 1. Lyde (inquit). Fol. 195.
uer. 26. Masistio Sirometris. Insulane gen. Fo. 202. uer. 36. ad lu. Fo. 203. uer. 28. Et Mars acer. Ibidem uers. 44. Hoc
tibi labor item. Fo. 129. uer. 10. Eleusine. Ibidem uer. 37. Cythno. Fo. 230. uer. 13. quidem qui. Fo. 233. uersu ultimo
Artemisiam. Fol. 237. uer. 43. Hydant. Fo. 240. uer. 2. ciuisdam.

A Bantes Ioniae populus	30.	Aegion ciuitas	30.	Aegyptiorum purgamina	57
Abaris fabula	113.	Aegiroessa Aeoliae ciuitas	ibidem.	Aegyptij Afrorum saluberrimi	ibi.
Abdera urbs à Teijs condita, ubi et. 199. et. 239.	33.	Aegide tribus	129	Aegyp. panis celestis appellatus.	ibi.
Abæ oppidum Phocensium	224.	Aegila locus	133. et. 135.	Aegyp. aer immutabilis	ibi.
et. 225. et. 241.		Aeginetarum nomen unde.	226.	Aegyp. uinum ex hordeo	ibi.
Abrocomes & Hyperanthes Darij filij.		Aeginetarum strenuitas	233	Aegyptus uitibus caret	ibi.
217.		Aeginetarum odia in Atheni.	151. 152.	Aegyp. cantilena	ibi.
Abronychus Athenien.	223.	Aeginetæ ab Athen. superantur	174.	Aegyptij prodigiorum, diuinationumq; obscurantissimi	ibi.
Abynthij populus	164.	Aegis unde appelletur.	136	Aegyp. quorū deorū oracula habeat.	ibi.
Abydus urbs	158. et. 189. et. 191.	Aegli populus	96.	Aegyp. medicina quō sit distributa	ibi.
Accipiter Aegyptijs sacer	55.	Aegyptij thoraces Persis usui	28.	Aegyp. lugendi ritus	ibi.
Accipitrum sepultura ubi.	ibidem	Aegyptiacæ Thebæ	36.	Aegyp. mos in condiendis cadauerib.	58
Aces fluuius.	99.	Aegyptij duodecim deorum primi insitu tores.	44.	Aegyp. unguenta qualia	59
Aceratus propheta	225.	Aegyptij aras, simulacra, delubra primū dijis statuerunt	44.	Aegyp. naues	ibi.
Achemenidarum cognatio unde	26.	Aegyptus fluuij donum	ibi.	Aegyp. reges	60. 62. 64. 66. 69
Achemenes Darij filius Aegypti praeses.	183. et. 197.	Aegyptiacæ regionis natura & descrip.		70. 73. 74. 79.	
Achemenes ab Inaro interimitur.	ibi.	Aegypti linum			61
Acheorū duodecim genera et partes.	30.	Aegyp. ferie			67
Achelous fluuius	45. et. 101.	Aegyp. agrorum cultura spontanea.	45.	Aegyp. immortalitatem animarum primi assuerunt	ibi.
Acheæ Cereris templum	148.	Aegypti diuissio secundū Iones.	45. et. 74.	Aegyptiorum calamitas	68.
Acheron fluuius ubi	155. et. 226.	Aegypti diuissio secundum Herodo.	46.	Aegyp. progenies	70.
Achilleus cursus ubi	116. et. 118.	Aegypti ambitus & descrip.	61.	Aegyptus in XII. regulos distributa	71.
Achilleum oppidum	155.	Aegyptus, Asia & Africa terminus.	46.	Aegyp. castra, locus ubi	72.
Acinacis à Xerxe in mare deijcitur.	192.	& 95.		Aegyptiorum mysteria	75.
Acrephia oppidum ubi	241.	Aegyptij qui sint ex Iouis Ammonis ora culo.	46.	Aegyptijs pluuia portentoza	79.
Acrisij progenitores qui	167.	Aegypti miracula	49	Aegyp. capita cur dura	ibidem
Acrothoon urbs ubi	188.	Aegyptiorum instituta & mores.	ibi.	Aegyptij ignem animal afferunt	80.
Adicran Poenorum rex	131.	Aegyptij sacerdotes rasi.	50.	Aegyptius quidam uocalissimus	128.
Adimantus Corinthiorum dux.	234.	Aegyptij cum feris uescuntur.	50.	Aegyp. clades apud Irasam	131.
Adraustus Phryx ob fratricidium à Cræ soexpiaur.	7.	Aegyp. circuncisio, & huius rei causa.		Aegyptiorum à Persis defectio	182
Adraustus custos Atyx	8.	50. et. 61.		Aegyptij à Dario subacti	183.
Adraustus Gordij filius Mydæ nepos.	7. 9	Aegyptiorum uestitus	50. et. 57.	Aegyp. ab Aprie rege defectio	131.
Adraustus sibij ipsi mortem consciiuit	9.	Aegyp. scriptura & literarum duplex usus.		Aegroti Babyloniorum quō curentur.	39
Adrausti calamitosi monumentum	149	Aegypt. religio, cultus erga deos maxi- mus.	50. 51.	Aegrotos Indi epulantur	97
Adria à Persis occupatur	32.	Aegyptij piscib. & fabis abstinet.	50. 57.	Aenus urbs & ubi	193. 121
Adrymachide Poenorum primi ubi.	133.	Aegyp. sacrificandi ritus	50.	Aenesidemus Hippocratis satelles	206
Aeaces Sylofontis, Sami tyrannus	161.	Aegyp. maxime deus quis	50.	Aenea oppidū ubi	200
Aeacifanum	153.	Aegyp. uictime	50. et. 52.	Aenigma piscatorum	273
Aeacides Samius	128.	Aegyp. ablutiones post cōtactum suum.	52.	Aenyri, Cœnyri	166
Aedes hospite Veneris ubi	62.	Aegyptium subulcum ingredi templum	ibidem.	Aeoles à Croeso subacti	2. 5. 6
Aedificium è solido saxo ubi	76.	Aegyptij quo tempore sues immolent, & suilla carne uescantur	52.	Aeoles olim Pelasgi appellati	196
Aegaleus mons ubi	233.	Aegypt. quorū deorū nomina nesciat.	53.	Aeolum mos in sacrificijs	274
Aegæ Ioniae ciuitas.	30.	Aegyptiorum precipui conuentus.	54.	Aeoles ab Hymæ capiuntur	159.
Aegæe Aeoliae ciuitas.	ibi.	Aegyp. fustuarie pugna	55	Aeorpata Scythijs quid	124
Aegæa urbs in Pallena	200.	Aegyptus Africa finitima	55. 95.	Aeris copia apud Massagetæ	42.
Aegeum mare	120.	Aegyptia fere sacra	55	Aerius Iupiter & Neptunus ubi	258.
Aegeus Oilyci filius	129	Aegyptiorum circa circa feras	55	Aerius mutatio in hominib. cā morbi	57
Aeginea (a. Argia) Aristodemi uxor.	167.	Aegyptijs crocodili sacrosancti	56	Aes alienum debere apud Persas turpif- Aa iij	
Aegilia Styreorum insula	176	Aegyptio phoenix sacrosancta.	ibidem.		
Aegicores Iouis filius	149.				
Aegiales ab Aegialao dicti.	ibi.				
Aegiales Pelasgi.	196.				

I N D E X O P E R I S .

<i>finium</i>	28	<i>Alcmeon Megacis filius</i>	ibi.	<i>Ammon Aegyptijs quid</i>	51
<i>As apud Aegyp. pretiosissimum</i>	82	<i>Alcmeonis in auferendo auro callidum</i>		<i>Ammonis oraculi origo</i>	55.
<i>Aestatis & hyemis simulacra ubi</i>	64	<i>commentum</i>	ibidem	<i>Amorges Persarum dux</i>	159.
<i>Aesopus fabularum scriptor genere Lad-</i>	68	<i>Alce Mineruae templum</i>	13. 256	<i>Ampa urbs ubi</i>	162.
<i>mus</i>		<i>Alce ludus et tesserarum à Lydis primū</i>		<i>Ampelon</i>	200
<i>Aeschines Eretricusum dux</i>	175	<i>inuentus fertur</i>	20	<i>Amphiarao aureus clypeus à Cræso do-</i>	
<i>Aeschylus poeta</i>	73.	<i>Alcibade Thessaliae reges</i>	183	<i>natus.</i>	10.
<i>Aethrionia tribus Samiorum ubi</i>	82	<i>Alcuanda populus</i>	209.	<i>Amphilytus Acarnan ariobus</i>	12
<i>Aethiopum circumcisio</i>	61	<i>Alexander Macedo aureus</i>	239	<i>Amphilyti uaticinium</i>	12
<i>Aethiopum uictus uitæq; longis.</i>	81	<i>Alexandri tyrannidis origo</i>	241	<i>Amphiarai expeditio in Thebas</i>	267
<i>Aethiopes ubi</i>	187	<i>Alexandri progenies</i>	242	<i>Amphiarai templum apud Delphos.</i>	19.
<i>Aethiopum in Xerxiano exercitu arma-</i>		<i>Alexander Amyntæ dux, et Macedonum</i>		<i>et oraculum</i>	241.
<i>et discrimen. 194. (tura. 194.</i>		<i>rex.</i>	252.	<i>Amphicrates rex</i>	89
<i>Africa terminus quis</i>	46.	<i>Alge Achææ</i>	210	<i>Amphilochus Amphiarai filius</i>	95.
<i>Africus & auster uenti omnium pluuios-</i>		<i>Alitta Venus Arabibus dicta.</i>	27.	<i>Amphion</i>	153
<i>issimi</i>	47	<i>Alila Vrania Arabibus dicitur</i>	79.	<i>Amphimnestus Epidaurius</i>	179
<i>Africus mons ubi</i>	66.	<i>Alizones populus</i>	115	<i>Amphictyonidis Cereris sanum.</i>	214.
<i>Afrorum deditio</i>	79	<i>Aliarchus Arcefilaum strangulat</i>	132	<i>Amphictyonis sanum & sedilia</i>	ibi.
<i>Africa Aegypto contermina</i>	95	<i>Aliarchus dolo interficitur</i>	ibi.	<i>Amphictyones populus</i>	148
<i>Africa arboribus nuda</i>	134	<i>Alopece insula.</i>	148.	<i>Amphissa urbs ubi</i>	214.
<i>Afri pastorij & eorum uictus</i>	135	<i>Alpis fluuius ubi</i>	115	<i>Amphicea oppidum</i>	215
<i>Afrorum pastoritiorum sacrificia</i>	135	<i>Alpeni uicus.</i>	210	<i>Amphictyenses populus ubi</i>	ibi.
<i>Africe pastoralis regio ferax gignit</i>	136	<i>Alpenus urbs ubi</i>	216	<i>Amyrtæus</i>	69
<i>Agasicles Halicarnassæus</i>	30	<i>Alpheus & Maron fratres</i>	218	<i>Amyntas</i>	140. 155.
<i>Agathyrus Herculis filius</i>	109	<i>Alysoni populus</i>	95.	<i>Anastorium templum</i>	255.
<i>Agathyrsi populus</i>	115. 123	<i>Amasis rex</i>	51. 68. 70. 74.	<i>Anacreon Teius</i>	100
<i>Agathyrsum mores & amicitie</i>	ibi.	<i>Amasis regis monumentum</i>	75	<i>Anacharsis.</i>	114.
<i>Agaristie proci</i>	179	<i>Amasis rex Saitanus</i>	75	<i>et eius cedes.</i>	119
<i>Agaristie somnium</i>	180.	<i>Amasis regis mos</i>	76	<i>Anaphlystia tribus</i>	115
<i>Ager Caicus</i>	163	<i>Amasis Mineruae uestibulum erexit</i>	ibi.	<i>Anaphanes Cissiorum dux</i>	194
<i>Agina urbs ubi</i>	30	<i>Amasis amicitie cum Cyrenæis</i>	77	<i>Anaua urbs Phrygia</i>	189
<i>Aglaurie Cecropis filie templum.</i>	227	<i>Amasis uaria donaria.</i>	ibi.	<i>Anaxandrides Lacedæmoniorum rex.</i>	13
<i>Aglomachi turris</i>	132	<i>Amasis Cyprii primus omnium cepit.</i>	ibi.	<i>Anaxagoræ opinio de Nili incremen-</i>	
<i>Agora locus.</i>	193	<i>Amasis regis mors</i>	79.	<i>to.</i>	47.
<i>Agrestium boum ubi ingens multitudo</i>	201	<i>Amasis cadauer uerberibus caditur</i>	80.	<i>Anaxandrides & eius uxores</i>	144.
<i>Agrianes fluuius</i>	121	<i>Amasis cadauer crematur.</i>	ibi.	<i>Anaxilaus Rhegiorum tyrannus</i>	163.
<i>Agriane populus</i>	140	<i>Amasis epistola ad Polycratem</i>	85	<i>et 208.</i>	
<i>Agriculatorem ubi contemptum habetur.</i>	139.	<i>Amasis picturati thoraces.</i>	86	<i>Anchimolius Asteris, & eius cedes.</i>	148
<i>Athena citra ignem feruentia</i>	11	<i>Amasis Maraphius</i>	133.	<i>Ancora Sophanis</i>	257.
<i>Ajax Telamonius.</i>	229	<i>Amathusij populus</i>	157	<i>Androphagi populus ubi</i>	10. 133
<i>Aimæstus Spartiata</i>	255	<i>Amazampeus fons amarus</i>	115	<i>Androphagorum mores</i>	133
<i>Alabanda urbs</i>	241.	<i>Amazones populus</i>	124	<i>Andrus insula</i>	149
<i>Alalia à Phocensibus ædificatur</i>	33	<i>Amazonum cum Sauromatibus commi-</i>		<i>Andrum Greci obsident</i>	257
<i>Alarodij populus</i>	96	<i>xtio.</i>	ibi.	<i>Androcratis sanum ubi</i>	248
<i>Alarodiorum in Xerxiano exercitu ar-</i>		<i>Amazonum sedes ubi</i>	ibi.	<i>Andromeda Cephei filia</i>	193. 205
<i>matura</i>	195	<i>Amazonum nuptie</i>	135	<i>Anderica ubi</i>	178
<i>Alati serpentes ubi</i>	98	<i>Amestris Xerxis uxor</i>	193. 199	<i>Angarion Persis quid</i>	234
<i>Alaxer Bactæorum rex</i>	132	<i>et 263.</i>		<i>Angites fluuius ubi</i>	199
<i>Album littus ubi</i>	188	<i>Amestris crudelitas in Masiste uxo.</i>	263.	<i>Angrus fluuius</i>	115
<i>Alceus Herculis filius</i>	2	<i>Amici deploratio</i>	80	<i>Anguilla Aegyptijs sacrosancta</i>	56
<i>Alceus poeta</i>	155	<i>Amiantus Lycurgi filius</i>	179	<i>Animarum immortalitas atque transi-</i>	
<i>Alcenor & Chromius Argiui</i>	17.	<i>Aminoclis fortuna.</i>	212.	<i>matio.</i>	66.
<i>Alcmeonide, genus Atheniæ.</i>	148	<i>Aminias Palleneus Athenien.</i>	232.	<i>Animalia Indica grandiora cæteris.</i>	98
<i>Alcmeonide an scutum Persis prodide-</i>		<i>Amompharetus Pitaneæ</i>	253.	<i>Anisus urbs</i>	68
<i>runt.</i>	178.	<i>Ammonis oraculum de Aegyp.</i>	46	<i>Anisus Aegypti rex</i>	ibi.
<i>Alcmeonidarum generis claritas</i>	179	<i>Ammonij populus ubi</i>	51. 134	<i>Anisus imperium Aegypti recuperat.</i>	69

INDEX OPERIS.

<i>Anni humane vite septuaginta</i>	7.	<i>Ara duodecim deorum ubi.</i>	44.	<i>Argis dea</i>	113
<i>Annus ab Aegyptijs primum inuentus,</i>		<i>Ara à quibus primū dijs consecrata.</i>	44.	<i>Argi lucus à Cleomene incenditur</i>	173
<i>inq; duodecim menses ab eisdem di-</i>		<i>Ara Diane</i>	121	<i>Argilum Graeca urbs ubi</i>	199
<i>stinctus.</i>	44.	<i>Ara forensis Iouis</i>	145.	<i>Argiopius locus quidam</i>	254
<i>Anopea mons & vicus</i>	216	<i>Ara Herculis</i>	210	<i>Argos ciuitatum Graeciae nobiliss.</i>	1.
<i>Antacae ubi.</i>	115.	<i>Ara uentorum in Thyia</i>	211	<i>Argon Heraclidarum primus, Sardium</i>	
<i>Antandrus locus</i>	142	<i>Arabia ubi</i>	98. 113.	<i>rex.</i>	2.
<i>Antandros urbs ubi</i>	191	<i>Arabiae mons.</i>	44. 113.	<i>Argus edificatio.</i>	154
<i>Antihela urbs</i>	210	<i>& humus</i>	45.	<i>Argos à seruis occupatur</i>	172
<i>Antihela uicus ubi</i>	214	<i>Arabici sinus descriptio</i>	45	<i>Ariabignes Darij filius.</i>	197. 233.
<i>Anthylla oppidum</i>	60	<i>Arabum fides constantiss.</i>	78	<i>Ariantes rex</i>	120
<i>Anticares Cleomius</i>	145	<i>Arabia tributorum immunis</i>	95.	<i>Aridius Nerbalus Arbali filius</i>	197.
<i>Antidorus Lemnius</i>	222	<i>Arabia quae producat</i>	98.	<i>Aridolis Alabandensium tyrannus</i>	213
<i>Anticyra urbs</i>	213	<i>Arabum in Xerxiano exercitu armatu-</i>	194. 196	<i>Ariene & Astingis nuptiae</i>	15.
<i>Apaturia ab Ionibus Athenis celebrari</i>	30	<i>ra.</i>	115	<i>Arietes cur non immolentur</i>	51
<i>solita</i>	272.	<i>Ararus Scythiae fluius</i>	40.	<i>Arietes Thebanis sacrosancti</i>	51
<i>Aper immensus Myssorum opera deu-</i>	8.	<i>Araxes fluius</i>	113	<i>Arimaspi uiri unoculi ubi.</i>	99.
<i>flans.</i>	136.	<i>& in eo insula</i>	40.	<i>et 110. et 112.</i>	
<i>Aper in Africa nullus</i>	215.	<i>Araxis accole quo uictu & uestitu utan-</i>	98.	<i>Arimaspij uersus</i>	110
<i>Aubete loci nomen</i>	200.	<i>tur.</i>	30. 146.	<i>Arion Methymneus delphino insidēs ad</i>	
<i>Aphistie Pallene urbs</i>	213	<i>Arborea lana mollissima ubi</i>	131.	<i>Tenarum euectus est.</i>	5
<i>Aphlystij Iouis templum</i>	46.	<i>Arcades</i>	132.	<i>Arion Methymnae. dithyramborum pri-</i>	
<i>Aphrodisias insula ubi</i>	201.	<i>Arcefilaus rex</i>	ibi.	<i>mus autor.</i>	ibi.
<i>Apia urbs ubi</i>	10. 19	<i>Arcefilaus rex strangulatur</i>	ibi.	<i>Arij populus</i>	96. 194.
<i>Apidanus fluius Thessaliae.</i>	148. 241.	<i>Arcefilaus eijcitur Samo</i>	ibi.	<i>Ariorum in Xerxiano exercitu armatu-</i>	
<i>Apollinis Ismenij templum</i>		<i>Arcefilaus Samum recuperat.</i>	ibi.	<i>ra.</i>	194
<i>Apollinis imbre Croesus ē pyra libera-</i>	18	<i>Arcefilai mors</i>	ibi.	<i>Arionis ingens donarium in Tenaro</i>	5.
<i>tur.</i>	30	<i>Archandri urbs</i>	60.	<i>Ariomardus Cassiorum dux</i>	194
<i>Apoll. Triopij sacrum atq; certamen.</i>	57.	<i>Archander Pthij Achaei filius</i>	ibi.	<i>Ariomardus Moschorum dux</i>	195.
<i>Apoll. oraculum apud Aegyp.</i>	70. 73	<i>Archilochus Parius</i>	3.	<i>Aripithes Scytharum rex</i>	119
<i>Apollo Aegyptijs Orus dictus.</i>	72. 73	<i>Archidice meretrix</i>	68.	<i>Arisba Lesbii ciuitas</i>	30.
<i>Apollinis templi ubi</i>	72. 73	<i>Archias Samius</i>	88.	<i>Ariston rex</i>	15.
<i>Apis aula ubi.</i>	72.	<i>Archidemus zeuxidemi filius</i>	170.	<i>Aristodicus Heraclides Cymeus.</i>	32
<i>Apis Grecorum lingua quid</i>	ibi.	<i>Arcis Athenien. expugnatio</i>	150.	<i>Aristophilides Tarentinorum rex</i>	103
<i>Apollinis & Diane parentes</i>	73	<i>Arays rex filius Gygis</i>	4.	<i>Aristeus Proconnesius uersificator</i>	109
<i>Apol. ara ab Aristeo extructa</i>	110.	<i>Arays Priemias expugnauit</i>	ibi.	<i>Aristei Proconnesij ara & statua.</i>	110.
<i>Apollo Scytharum deus</i>	116	<i>Arcius pagus</i>	227	<i>Aristagoras Cyzicenus</i>	128.
<i>Apollo Octofryus apud Scythas</i>	ibi.	<i>Arene maxima uis.</i>	92.	<i>& 144.</i>	
<i>Apol. oraculum Batto redditum.</i>	131.	<i>Argathionius Tarteassiorum rex</i>	32	<i>Aristagoras Cymeus</i>	128
<i>Apollinis fons ubi</i>	133	<i>Argathionius moritur</i>	33	<i>Ariston Eizantius</i>	ibi.
<i>Apollinis simulacrum</i>	178	<i>Argades Iouis filius</i>	149	<i>Aristagoras Mileti tyrannus</i>	140.
<i>Apol. delubrum apud Abas</i>	225	<i>Argentum & aurum primum à Lydis si</i>	20	<i>Aristagoras Ioniae rebellionis autor.</i>	146
<i>Apol. oraculum apud Delphos</i>	ibi.	<i>gnatum</i>	118.	<i>Aristagora oratio ad Cleomenem</i>	ibi.
<i>Apol. arma sponte apparentia</i>	ibi.	<i>Argentum in usu Scythae non habent</i>	146	<i>Aristagora mors</i>	159.
<i>Apol. Ptois sanum</i>	241	<i>Argiui</i>	146	<i>Aristocypsus Soliorum rex</i>	158.
<i>Apollonia urbs ubi</i>	121. 260.	<i>Argiuorum cum Sparti de agro Thy-</i>	17	<i>Ariston rex.</i>	119
<i>Apolloniates ager.</i>	260.	<i>rea contentio.</i>	ibi.	<i>Aristides Lysimachi Athenien.</i>	231
<i>Apolloniatis oraculum redditur</i>	ibi.	<i>Argiuorum fines ditioq;</i>	ibi.	<i>Aristidis nobile facinus</i>	234.
<i>Apparye populus.</i>	96.	<i>Argiuorum rasura</i>	ibi.	<i>Aristanti populus Medicae nationis</i>	21
<i>Apris rex Aegypti.</i>	74. 131.	<i>Argiuorum mulieribus uetitum aurum</i>	ibidem	<i>Armenij pecuarij</i>	39. 146
<i>Apris bellum cum Sidonibus & Ty-</i>		<i>ferre.</i>	205.	<i>Arma Martia sponte apparentia</i>	225
<i>rijs.</i>	74.	<i>Argiuorum oraculum</i>	205.	<i>Armeniorum in Xerxiano exercitu ar-</i>	
<i>Apris strangulatur</i>	75	<i>Argui Xerxi subdi maluerunt, quam La-</i>	205.	<i>matura.</i>	105.
<i>Aqua diuersarum qualitatum ubi</i>	134.	<i>cedemonijs esse inferiores</i>	ibi.	<i>Aspogais Targitai filius</i>	108
<i>Aqua Stygis ubi</i>	171	<i>Argiuorum cum Persis affinitas</i>	113	<i>Asanenes Vtiorum dux</i>	194.
		<i>Argippeae populus ubi</i>		<i>Asanenes Aethiopum dux.</i>	194

Artabanus Hystaspis filius, Xerxis pa- trius	184	Asini apud Scythas non uisuntur	117	Athenien. apud Marathonē uictoria ibi.	181.
Artabani oratio de inferēdo Gracie bel- lo.	ibidem	Asinorum uox Scythis insucta	127	Athenien. uxores à Pelasgis raptæ	184
Artabani somnium	189	Asini ubi cornibus præditi	136	Athenien. laus	184
Artabanus Susa dimittitur	192.	Asini non potantes ubi	ibidem.	Athen. solum cur à Persis uastatum.	102
Artabazus Pharnacis Parthorū dux.	184	Asina Dryopum urbs	230.	Athenien. Gracie liberatores	203
Artabazi mors.	240.	Asmach populus ubi	48	Athenien. oraculum	ibi.
Artabazi fuga cum Persis	254	Asopus & due eius filie	151	Athenarum arx	204
Artaba mensura Persica	38.	Asopus fluius	176. 214.	Athenien. numquam solum uertent.	208
Artacheus Archemenides genere & eius proceritas.	199. 200.	Asphaltus Persa.	91	Athenien. unde dicti	226
Artacia urbs	110.	Asphaltus lacus	35. 178.	Athene captæ	227
Artaeus Artachei filius	188.	Assa urbs ubi	200	Athenien. iustus in propugnaculo arce	ibi.
Artaphernes Hystaspis filius	142.	Assesie Minerue templum	4.	Athenarum arx incensa	ibi.
Artaphernes Sardium prefectus	150.	Assyriorum imperium	20.	Athenarum incendium	245
Artapher. Ionibus uectigalia iponit	166.	Assyriorum bellum cum Phraorte	22.	Athenien. præclara facta	248.
Artaxerxes quid Græcis significet	175	Assyrii à Medis subiguntur	ibi.	Athene ab Homero celebratæ	271
Artaxerxes Xerxis filius	198. 208.	Assyrii Venus Mylitta uocatur	27	Athenades Trechini	215.
Artayctes Sesti prefectus stipendiarius sus- cipitur	189	Assyriorum bellum cum Cyro	35.	Athos mons effoditur.	187.
Artayctes Macronum dux	195	Assyrie siccitas.	38.	Athos mons ubi	188.
Artayctes Xerxis prætor	264.	Assyrie seges quo modo irrigetur, frumē tumq; proueniat	ibi.	Athres fluius ubi	115.
Artayctes captus. 264. suspenditur. 265		Assyria que & ubi.	46. 113.	Atlanticum mare ubi	40.
Artayntes Artachei	240	Assy. armatura in Xerxiano exerci.	194	Atlas fluius	115.
Arteate Persarum genus	26	Assyrii Græcis Syrii dicti.	ibi.	Atlantes populi ubi, & unde dicti	135
Artembaris Medus	24	Astyages Cyaxaris Medorum rex	9. 15	Atlas mons ubi.	ibi.
Artemidis, id est Diane templum	210.	Astyages à Cyro capitur	15.	Atossa Darij uxor	95. 182
Artemisia Lydanis filia Xerxis exerci- tum secuta	197.	Astyagis cum Cræso affinitas	ibi.	Attaginus Phrymonis filius Theba.	246
Artemisium ubi	210	Astyagis cum Ariana nuptiæ	ibi.	Atticorum lingua	11.
Artemisie gloriosa pugna.	233.	Astyages Cræsi auus maternus	15.	Atticarum mulierum una cum liberis ca- des	181
Artemisie capiendæ premium	234.	Astyages à Persis capitur	27.	Atticus medimnus quid sit	78
Artibij equus	158	Astyages patre defuncto, Scytharum re- gnum suscipit	22	Atramyttium urbs ubi	191
Artibij cedes	ibi.	Astyagis somnia	22.	Atrayntes dux Pactyensium	194
Artimpasa Venus apud Scythas	116	Astyages Cyrum agnoscit	24.	Atride exercitus aduersus Ilium	187.
Artiscus fluius ubi.	121	Astyages Harpagi filium mactat	25.	Atys Lydi pater	2.
Artochmes Armeniorum dux	195.	Astyag. Harpagen proditorē arguit	27	Atys Cræsi filius	7.
Artontes Mardonij filius	258.	Asylum Herculis ubi	62	Atys oratio ad Cræsum patrem suum	8.
Artozostira Darij filia	166	Asychis Aegyptiorum rex	68.	Atys Adrasto custodiendus datur	ibi.
Artyphius Artabani Gandario. dux.	194.	Asychidis regis pyramis lateritia.	ibi.	Atys cuspide ictus paternum somnium im- plet	8.
Artystona Darij uxor	93	Atarneus ager ubi	32. 29.	Atys Cræsi filij mors	8.
Artystona Cyri filia	194.	Atarbechis urbs ubi	51.	Atys rex Thuscorum	20.
Aryandes Aegypti prætor	132.	Atarnes fluius	115	Auchata Scythæ	108
Aryandis mors	133	Atarnes Darij regis frater	191. 217	Augurium expulsionis magorum	92
Aryandicum argentum	ibidem	Atembaris oratio ad Persas	265	Auri immensa uis à Gyge Delphis dicata.	3
Asbyste populus ubi	133	Athamantes Aeloi filius	213	Aurum et argen. à quo primū signatū.	10
Ascalon urbs Palestine	21.	Athenien. sanctimonia iuris iurandi ada- miseruare Solonis leges	6.	Aurum Indicum	96.
Aschi liquoris genus	111.	Athenien. Græcorum potentiss.	11.	Aureacea arena ubi, et quō diripiatur.	97
Asia à Phraorte subacta	22	Athene Gracie insignis urbs	29	Auras fluius ubi	115
Asiam omnem trans Halym fluiam Cy- axares sibi subiecit	ibidem.	Athene tyrannis liberatæ	149.	Aurea platanus atq; uitis ubi.	188.
Asie imperiū ad Scythas transfertur.	22.	Athenien. præstantia	151	Aureorum metallorum certamen	257
Asie terminus quadraginta sex et ubi.	113	Athenien. mutua cedes.	152.	Aureus tripes apud Delphos	258
Asia unde sortita nomen	114	Atheniensis quidam fibulis à mulieribus confectus	ibidem	Aufes populus ubi	134. 136
Asias familia	114	Athenien. cum Aeginetis bellum.	174	Auster & Africus uenti omnium pluuio- sissimi.	47.
		Athenien. XII. dij	176	Auschise populus.	133
		Athenien. panagyrice	177	Autonous et Phylacus Delphorum hero- es, & eorum delubra	215

<i>Aixesia</i> & <i>Damie</i> simulacra	151	<i>Barceorum</i> expugnatio.	138	<i>Bractriorum</i> dux <i>Hystaspes</i>	194
<i>Axius</i> fluvius <i>Mygdonia</i> à <i>Bottiaide</i> di-		<i>Barce</i> uicus.	ibi.	<i>Bractiana</i> natio	31. 96.
rimit.	200	<i>Barceorum</i> foedus cum <i>Persis</i>	157	<i>Branchide</i> populus	9.
<i>Azanes</i> <i>Artai</i> <i>Sogdorum</i> dux	194	<i>Baris</i> nauigij genus.	60	<i>Branchidarum</i> oraculum de <i>Pactya</i> .	31
<i>Aziriftus</i> locus ubi.	131.	<i>Battus</i> <i>Arcefilai</i> filius	77	<i>Brauron</i> infida ubi.	129. 181
<i>Aziris</i> portus ubi	133	<i>Battus</i> generis <i>Polymnesti</i> .	130	<i>Brongus</i> fluvius.	115
<i>Azotus</i> urbs <i>Syria</i> à <i>Psamm.</i> expugn.	73	<i>Batto</i> unde nomen institutum.	131	<i>Brundisium</i> urbs.	122
B <i>Abyloniorum</i> foedus cum <i>Cyro</i> .	16	<i>Batti</i> claudi regnum	131.	<i>Brygi</i> populus	166
<i>Babyl.</i> tyrannus <i>Labinctus</i> .	16	<i>Beatus</i> qui diem suum recte obierit	7	<i>Bubastis</i> oppidum.	54. 69
<i>Babylon</i> <i>Assyriae</i> urbs celebr. nomis.	35	<i>Beccus</i> quid sit.	43	<i>Bubastis</i> quid <i>Aegyptijs</i> .	69. 73.
<i>Babylonis</i> situs & magnitudo	ibi.	<i>Belides</i> portæ	106	<i>Bubastis</i> hoc est <i>Dianæ</i> templum	69
<i>Babylonis</i> centum eræ portæ	ibi.	<i>Bellorum</i> <i>Græcorum</i> initia.	1	<i>Bubares</i> <i>Megabizi</i> filius	188. 241
<i>Babylonis</i> constructio	35. 36	<i>Belli</i> inter <i>Cambysen</i> & <i>Amasim</i> oc-		<i>Bucolicum</i> ostium <i>Nili</i> .	46
<i>Babylonis</i> due plage.	36	casio.	77.	<i>Budi</i> populus.	21
<i>Babylon</i> à <i>Cyro</i> capitur	38. 40	<i>Bellum</i> <i>seruorum</i>	171	<i>Budini</i> populus ubi	111. 123
<i>Babylonis</i> regionis potentia quanta	38	<i>Bellum</i> <i>Peloponnesium</i>	257	<i>Budinorum</i> mores	123
<i>Babylonis</i> principatus <i>Persis</i> satrapia di-		<i>Benemeriti</i> <i>Orasanzæ</i> <i>Persis</i> dictæ.	232.	<i>Bulis</i> <i>Spartiatæ</i> <i>Nicolai</i> filius.	202
citur.	ibi.	<i>Bermius</i> mons ubi.	242.	<i>Bura</i> <i>Ionie</i> ciuitas ubi.	30
<i>Babylonica</i> regio fossis distincta.	ibi.	<i>Biantis</i> <i>Prienei</i> responsio ad <i>Cræsum</i>	5	<i>Buse</i> <i>Medicæ</i> nationis populus.	21
<i>Babyloniæ</i> fertilitas.	38	<i>Biantis</i> <i>Prienei</i> cõsiliu ab <i>Ionibus</i> spre-		<i>Busiris</i> oppidum	54
<i>Baby.</i> palmæ usus et diuersitas	ibi.	tum.	34	<i>Butis</i> urbs.	72
<i>Baby.</i> nauicula orbiculata	ibi.	<i>Bibli</i> quid <i>Ionibus</i> .	148	<i>Byblefia</i> ubi	35
<i>Baby.</i> cultus	39	<i>Bisaltia</i> regio ubi	199	<i>Byzantium</i>	111. 164
<i>Baby.</i> comata capita	ibidem	<i>Bisalt.</i> regis crudele facinus in filios	238	C <i>Abalij</i> populus	95
<i>Babylonij</i> sceptrium gestare sine insigni		<i>Bisanthes</i> oppidum ubi	202.	<i>Cabales</i> <i>Pœni</i> ubi	133
nefas.	ibidem	<i>Bistonis</i> lacus <i>Dicææ</i> contiguus.	199	<i>Cabeles</i> <i>Mæones</i> quem cultum in <i>Xer-</i>	
<i>Baby.</i> leges & instituta	ibi.	<i>Bistonis</i> <i>Thraciæ</i> populus.	ibi.	xiano exercitu tulerint.	195
<i>Babylonicarum</i> uirginum auctio	ibi.	<i>Bithyni</i> à <i>Cræso</i> subacti	6	<i>Cabeles</i> <i>Lasiniij</i> (aliàs <i>Lasonij</i>) dicti.	ibi.
<i>Baby.</i> medicæ cura erga ægrotos suos.	39	<i>Bithyni</i> populus quis	195	<i>Cabyrorum</i> orgijs <i>Thracæ</i> initiatur.	53
<i>Baby.</i> mellea sepulchra.	ibi.	<i>Biton</i> & <i>Cleobis</i> beati	6	<i>Cadaueræ</i> <i>Pers.</i> quò humentur	29.
<i>Baby.</i> ablutio post coitum	ibi.	<i>Bitonis</i> & <i>Cleobis</i> <i>Argium</i> genus	6.	<i>Cadaueris</i> patrum oppignorandi lex.	68
<i>Baby.</i> uictus	40.	<i>Biton</i> et <i>Cleobis</i> in certaminib. uictores.	6	<i>Cadaueris</i> ubi non cremantur	80
<i>Baby.</i> talentum	95	<i>Bitonis</i> & <i>Cleobis</i> feliciß. exitus.	ibi.	<i>Cadaueris</i> regij lustratio apud <i>Scyt.</i>	118
<i>Baby.</i> mulieres strangulant	106	<i>Bitonis</i> & <i>Cleob.</i> effigies apud <i>Delph.</i>	6	<i>Cadmei</i> <i>Dryopes</i>	30
<i>Babylonis</i> obsessio à <i>Dario</i>	ibi.	<i>Bœotia</i> terra.	53	<i>Cadmea</i> uictoria <i>Phocensib.</i> obtigit	33
<i>Babylon</i> secundo à <i>Dario</i> capitur	107	<i>Bæbeis</i> lacus ubi	201	<i>Cadmus</i> <i>Tyrius</i>	53. 147
<i>Bacchus</i> <i>Aegyp.</i> <i>Osiris</i> dictus	51	<i>Bogis</i> amplissima laudes.	198	<i>Cadmeæ</i> literæ	148
<i>Bacchi</i> festum apud <i>Aegyp.</i>	52	<i>Boges</i> <i>Eionis</i> urbis præfectus.	199	<i>Cadmeorum</i> ab <i>Argis</i> ciectio	ibi.
<i>Bacchici</i> sacrificij inuentor quis	52	<i>Bolbitinum</i> ostium <i>Nili</i>	46	<i>Cadmus</i> <i>Scythæi</i> <i>Cous</i>	208
<i>Bacchica</i> <i>Orphica</i>	57	<i>Bolissus</i> locus	270	<i>Cadmi</i> iustitia.	ibi.
<i>Bacchi</i> delubrum	111	<i>Boues</i> mares <i>Aegyptij</i> immolant	50	<i>Cadytis</i> urbs <i>Syriae</i>	73. 78
<i>Bacchantium</i> uox.	229	<i>Boum</i> sepultura apud <i>Aegyp.</i>	51	<i>Caira</i> <i>Halyattis</i> uxor <i>Cræsi</i> mater	20
<i>Bacidis</i> oraculum	223. 231. 234.	<i>Bos</i> lignea sepulchri loco ubi.	67	<i>Caira</i> uestis.	153
<i>Badra</i> genere <i>Pasargadi</i>	133	<i>Bobus</i> ubi cornua succrescant	112	<i>Caitus</i> ager ubi. 163. & fluvius	190.
<i>Badres</i> <i>Hystanis</i> filius <i>Mylearū</i> dux.	195	<i>Boues</i> præpostere pascetes ubi	135	<i>Cayster</i> fluvius.	156
<i>Bageus</i> <i>Artotis</i> filius	101	<i>Boum</i> agrestium ingens uis ubi	201	<i>Calasiris</i> uestis genus apud <i>Aegyp.</i>	52
<i>Bagassæces</i> <i>Teucrorum</i> dux.	195	<i>Borysthenes</i> fluvius ubi	110. 116	<i>Calasiries</i> <i>Aegyptij</i>	74
<i>Barba</i> sacrificia ominosa.	235	<i>Borysthenes</i> fons huberrimus.	115	<i>Calasirium</i> <i>Aegyptiorū</i> plage quæ.	74
<i>Barbarorum</i> uociferatio.	254	<i>Borysthenitarum</i> emporium.	110	<i>Calandæ</i> <i>Indiæ</i> populus.	96
<i>Barbarorum</i> apud <i>Marathonem</i> ingens		<i>Borysthenitæ</i> populus ubi	110. 116	<i>Calatibus</i> urbs ubi.	189
strages.	178.	<i>Boryes</i> ubi gignantur.	136	<i>Callatiæ</i> <i>Indi</i> parentibus uestuntur	85
<i>Barbarorum</i> fuga cum <i>Artabazo</i> .	256	<i>Boreæ</i> uxor <i>Orithyia</i> <i>Erichtei</i> filia.	212	<i>Callista</i> insula	129
<i>Barbarorum</i> cades	256	<i>Boreæ</i> delubrum apud <i>Athen.</i>	212.	<i>Callias</i> <i>Hælus</i> <i>Iamidaeorū</i> uaticinus	145
<i>Barceorum</i> deditio	79	<i>Bosphorus</i> <i>Cimmerius</i>	109. 123	<i>Callimæchus</i> <i>Aphidneus</i>	177
<i>Barca</i> oppidum.	95. 131. 133	<i>Bottia</i> terra ubi	200	<i>Callimachi</i> cades	ibi.
<i>Barce</i> obfidio	137	<i>Bractiorū</i> in <i>Xer.</i> exerc. armatura.	194	<i>Callias</i> <i>Phenippus</i> <i>Hippionici</i> pater.	178

<i>Callie filia tres.</i>	178	<i>Cares in potestatem à Cyro subacti</i>	6	<i>Cercasi populus ubi</i>	46.	60
<i>Callias Hipponici</i>	206	<i>Cares populus</i>	34	<i>Cercopon hedra</i>		216
<i>Calliopolitani populus.</i>	ibi.	<i>Caria pars Ionie</i>	29	<i>Cereris templum</i>	66.	115
<i>Callipodæ populus</i>	110	<i>Caricarum mulierum lex aduersus ma-</i>		<i>Cereris & Liberi principatus apud infe-</i>		
<i>Calyndici montes ubi.</i>	34	<i>ritos.</i>	30.	<i>ros.</i>		66.
<i>Calestra urbs</i>	200	<i>Cares insularum habitatores</i>	34	<i>Ceres Aegyptijs Isis dicta</i>		73
<i>Calui à natali ubi.</i>	111	<i>Carum inuenta tria memorantur</i>	ibi.	<i>Cereris Achæ templum.</i>		148
<i>Caluitici causa.</i>	79	<i>Cares indigene & Aborigines</i>	ibi.	<i>Cereris templo adherens, manibus trun-</i>		
<i>Cama mons ubi</i>	191	<i>Carij Iouis templum apud Mylassos.</i>	34	<i>catur.</i>		174
<i>Camarina urbs.</i>	206	<i>Cares Aegyptij</i>	54. 72.	<i>Cereris Amphictyonidis sanum.</i>		214
<i>Camarinei populus.</i>	ibi.	<i>Carius Iupiter</i>	149	<i>Cereris & Proserpine sacra</i>		229
<i>Cambysis nuptiæ cum Mandane</i>	22	<i>Carum cum Persis prælum.</i>	159	<i>Cereris Eleusine templum</i>	254.	
<i>Cambyses Cyro patre defuncto regnum</i>		<i>Cares Pedasenses.</i>	162	160. 261.		
<i>suscipit.</i>	43	<i>Caria à Persis capitur</i>	163	<i>Certamen Triopij Apollinis</i>		30
<i>Cambysis expeditio aduers. Aegyp.</i>	ibi.	<i>Carum in Xerxi. exer. armatura.</i>	196.	<i>Ceruus in Africa nullus</i>		156
<i>Cambyses aduer. Amasim bellum mouit.</i>	77	<i>Cares olim Hoetines appellati.</i>	ibi.	<i>Chalcedonius populus ubi</i>		164
<i>Cambysis ortus</i>	78	<i>Carina urbs ubi.</i>	191.	<i>Chaldaei inter Assyrios</i>		ibi.
<i>Cambysis expeditiones.</i>	80.	<i>Carmen orthium.</i>	5	<i>Chalybes in potestate à Croeso subacti.</i>	6	
<i>Camby. dona ad regem Macrob.</i>	81.	<i>Carnia festa</i>	214	<i>Champsæ crocodili dicti</i>		56
<i>Cambyses impetum in Apim facit</i>	83.	<i>Carpathium mare</i>	86	<i>Charadra oppidum Phocen.</i>		225.
<i>Camby. somnium</i>	83. 90	<i>Carpis fluuius</i>	116. 122	<i>Charaxus Mytlenæus.</i>		68
<i>Camby. parricidia</i>	83	<i>Carthaginensium bellum cum Phocen.</i>	33.	<i>Charopinus.</i>		156
<i>Cambyses sororem interimit.</i>	ibi.	<i>Carystus ubi.</i>	112	<i>Chemmis insula ubi.</i>		73
<i>Camby. morbus.</i>	ibi.	<i>Carystus obijessa & capta.</i>	175	<i>Chemus oppidum</i>		58.
<i>Cambyses uiolentus.</i>	84	<i>Casambus Aristocratis</i>	170	<i>Cheopes Aegyp. rex.</i>		67
<i>Camb. crudelis. facinora.</i>	ibi.	<i>Casie collectio.</i>	98	<i>Cheopes Aegyptijs ne sacrificarent inter-</i>		
<i>Camb. fatum, imprecatio, mors.</i>	90.	<i>Casius mons Aegyp. et Syriam distemi-</i>		<i>dixit.</i>	ibi.	
<i>Cameli formidini sunt equis</i>	16	<i>Casius mons</i>	78.	(nat. 73	<i>Cheopes filiam suam prostituit</i>	67
<i>Cameris oppidum.</i>	30	<i>Casmena urbs.</i>	206	<i>Chephrenis regis Aegypti pyramis</i>		67
<i>Campus Nisæus Mediæ regionis.</i>	190	<i>Cassatyrus oppidum</i>	97. 114	<i>Chersonesum opp. à quibus cõditum.</i>	109	
<i>Cameli Indici forma</i>	97	<i>Caspium mare</i>	40. 115.	<i>Chersonesus ubi 128. & eius præstan-</i>		
<i>Camici oppidi obijessio</i>	209	<i>Cassij maris long. & latitudo</i>	40	<i>tiores urbes.</i>	182	
<i>Camicum Acragantini incolunt</i>	ibi.	<i>Cassij populus</i>	96	<i>Chersonesus Athenien. ditionis</i>		
<i>Caminus Homeri</i>	272	<i>Cassiorum in Xer. exer. armatu.</i>	194. 196	<i>Chiorum bellum</i>		4
<i>Candaules Græcis Myrsilus dictus Sar-</i>		<i>Cassandanes Cambysis filius</i>	78	<i>Chius oppidum.</i>	29. 76	
<i>dium tyrannus. 2.</i>	(dus. 2.	<i>Cassiterides insule ubi</i>	99	<i>Chij Pactyam Persis tradunt</i>		32
<i>Candaules ab Alcæo Herculis filio oriun-</i>		<i>Casius mons ubi.</i>	44	<i>Chiorum cedes & constantia.</i>		162
<i>Candaules Sardium nouiss. rex</i>	2.	<i>Casthanaea urbs ubi.</i>	211	<i>Chiorum prodigia.</i>		163
<i>Candaulis amor in uxorem suam</i>	2	<i>Castorum testiculorum medica uis et ope</i>		<i>Chidori aqua Xer. copijs deficit</i>		201
<i>Candaulis uxor Gygi nuda uisa.</i>	2	<i>ratio</i>	123. 124	<i>Chidori fluuij origo</i>		201
<i>Candaulis interitus</i>	3	<i>Castor & Pollux Tyndaride.</i>	129	<i>Chileus Tegeata</i>		245
<i>Canabum Nili ostium ubi</i>	46. 62. 73	<i>Castratio iuuenum</i>	164	<i>Chilonis Lacedæmo. consilium.</i>		11.
<i>Canales miræ longitudinis</i>	79	<i>Catadupa.</i>	46	<i>Chilo Lacedæmo. uir præstans</i>		219
<i>Canastreum promontorium.</i>	200	<i>Cataracte fluuius ubi.</i>	188	<i>Choenix quid.</i>		168
<i>Canisa oppidum</i>	ibi.	<i>Catiari Scythæ</i>	108	<i>Choeræ locus</i>		175
<i>Cappadocib. à Cyro bellum infertur.</i>	14. 15	<i>Caucasus mons</i>	22. 40	<i>Choaspes flu.</i>	37. 146. 147.	
<i>Cappadoces Græcis Syri nominantur</i>	14	<i>Caucasij populus.</i>	96.	<i>Chorasmijs populus.</i>	96. 99.	
<i>Cappadoces populus.</i>	15. 146	<i>Caunus urbs ubi.</i>	157.	<i>Chorasmiorum in Xerxiano exercitu</i>		
<i>Caprarum immolatio ubi.</i>	51	<i>Cebrenia à quibus edificata.</i>	270.	<i>armatura.</i>		194.
<i>Capripedes homines ubi.</i>	111	<i>Cecropide, Cranaï, Pelasgi.</i>	226.	<i>Chorus iuuenis pestilentia absumptus.</i>	163	
<i>Caput sine sutura</i>	258	<i>Ceciorum oraculum</i>	113	<i>Chromius Argiurus</i>		17
<i>Capita Aegyptiorum cur dura</i>	79	<i>Celene. urbs ubi</i>	188	<i>Cicónes Thraciæ populus.</i>		199.
<i>Capita Persarum cur fragilia.</i>	ibi.	<i>Celtæ populus ubi</i>	49. 115	<i>Cilicia ubi</i>	46. 49. 95	
<i>Carcinitis oppidum.</i>	116. 112	<i>Centum insule.</i>	30.	<i>Cilices populus</i>	95. 146	
<i>Cardamyla nunc Asia dicta</i>	230	<i>Cephenis Beli filius.</i>	193	<i>Cilicium in Xerxi. exer. armatura</i>		156
<i>Cardia urbs</i>	164. 165. 193. 264	<i>Cephissus amnis</i>	225	<i>Cilices inde dicti.</i>		ibi.

<i>Calix Phoenix Agenoris filius</i>	196	<i>Clytiades ex Iamideorum genere</i>	250.	<i>Cornua quibus in locis maturius prone-</i>	
<i>Calix Cythensis Horomedontis filius.</i>	197	<i>Cnidus ciuitas</i>	30. 76	<i>miant, aut ferius.</i>	112
<i>Cilla Aeolia ciuitas.</i>	20.	<i>Cnidij Lacedaemoniorum coloni</i>	35	<i>Corys fluuius Arabiae</i>	79
<i>Cimmeriorum aduersus Ioniam expedi-</i>		<i>Cnidiorum regio</i>	35	<i>Corycium antrum.</i>	225
<i>tio, Craeso uictusior.</i>	2	<i>Cnydij de Isthmo fodendo Pythiam con-</i>		<i>Cotyle quid sit</i>	168
<i>Cimmeriorum e sedibus suis eiectionum in</i>		<i>sulunt</i>	35.	<i>Crater in ostio ponti</i>	120
<i>Asiam transitus.</i>	4.	<i>Cnidorum deditio</i>	ibidem	<i>Crater Samiorum</i>	130
<i>Cimmerij ex Asia per Halyat. exacti</i>	4	<i>Cobaxais Argitai filius</i>	108	<i>Crathis fluuius ubi</i>	30
<i>Cimmerij ex Europa pulsi</i>	22.	<i>Cobon Aristophanti</i>	169	<i>Craetis Craetia Minerua</i>	145
<i>Cimmerij ubi</i>	109	<i>Codrus Athenien. rex.</i>	151	<i>Cranai Pelasgi nominati</i>	226
<i>Cimmerij muri.</i>	109	<i>Coc's Erxandri filius lapidibus interem-</i>		<i>Cratalli Cappadociae</i>	188
<i>Cimmeriorum sepultura.</i>	109	<i>ptus.</i>	144.	<i>Crobixi populus Thraciae</i>	115.
<i>Cimmerius bosphorus ubi</i>	109. 123	<i>Cois Erxandri filij oratio ad Dar.</i>	122	<i>Crocodili natura</i>	55
<i>Cimmerium mare ubi.</i>	114.	<i>Coitus hirci cum muliere.</i>	32	<i>Crocodilus animal & μ φ τ ε 109</i>	59
<i>Cimonis caedes & sepulchrum ubi</i>	175	<i>Coitus in templo</i>	55	<i>Crocodilus solus animalium inferiorem</i>	
<i>Cinnamomum quo colligatur</i>	98	<i>Coitus Indorum in propatulo</i>	97.	<i>mandibulam non mouet</i>	55
<i>Cineas rex Thessaliae</i>	148	<i>Coitus & partus uiperae</i>	98	<i>Crocodilus animalium soli trochilo pa-</i>	
<i>Cinyps fluuius ubi.</i>	115	<i>Coitus Nasamonū in propatulo</i>	133	<i>catus.</i>	56
<i>Cippi Herculis ubi</i>	49. 51	<i>Colchi ubi.</i>	22. 61. 96. 113	<i>Crocodili Aegyp. sacrosancti</i>	ibi.
<i>Cippi Sesostris nomine inscripti</i>	60	<i>Colchorum circuncisio.</i>	61	<i>Crocodili capiendi modus.</i>	ibi.
<i>Cippi Darij regis ubi.</i>	121	<i>Colchicum linum</i>	61	<i>Crocod. triticubitali magnitudine ubi</i>	136
<i>Cippus Craesi regis ubi</i>	189	<i>Coliadis ora.</i>	234	<i>Craesi genus altius repetitur</i>	2.
<i>Cippis Mide regis Gorgij epigramma</i>		<i>Collestis Aegyp. panis</i>	57	<i>Craesi pater Halyattes</i>	2.
<i>ab Homero inscriptum</i>	267	<i>Colophon ubi</i>	29	<i>Craesus quatuor regionum tyrannus fuerit. &</i>	
<i>Circuncisionis Aegyp. causa</i>	50	<i>Colophon à Gyge capitur</i>	4	<i>Craesus ad pendendum tributum Graecos</i>	
<i>Circuncisio quibus communis</i>	61	<i>Colonos in Thusciam quis primum dedu-</i>		<i>Craesus Iones, Aeoles, Do (coegit 2. 5.</i>	
<i>Cisij. Cissiorum regio</i>	96. 146. 147	<i>xerit.</i>	20.	<i>res subegit</i>	2. 5. 6
<i>Cissiae portae</i>	106	<i>Colossi concubinarum Mycerini regis.</i>	76	<i>Craesus Lacedaemoniorum amicus</i>	2
<i>Cissiorum in Xerx. exer. armatura.</i>	196	<i>Colossi androsphyngis ubi</i>	76	<i>Craesi regnum</i>	5
<i>Cius fluuius ubi.</i>	115	<i>Colossus Vulcani</i>	ibi.	<i>Craesus Graecorum primus Ephesus bel-</i>	
<i>Cius urbs capitur</i>	159	<i>Colossa Phrygiae oppidum</i>	189	<i>lum intulit</i>	5
<i>Clazomenae urbs</i>	29. 76	<i>Colubri ab equis deuorantur.</i>	16	<i>Craeso urbs Dianae ab obsessis Ephesus do-</i>	
<i>Clazomenae urbs capitur</i>	159	<i>Columbae Dodonae.</i>	53	<i>natur.</i>	5.
<i>Cleander Phrygaeus uates</i>	172	<i>Columnae Herculis ubi</i>	109. 130. 135.	<i>Craesus quas gentes in potestatem suam</i>	
<i>Cleander Patareus Gela tyrannus</i>	206.	<i>Columnae albae ubi</i>	158	<i>redegerit.</i>	6
<i>Cleobis & Biton à Solone beati habiti</i>	6	<i>Colus cum fuso foemina tractanda, non</i>		<i>Craesi somnium de filio Atys.</i>	7
<i>Cleobis & Biton Argium genus</i>	6.	<i>arma.</i>	131	<i>Craesi liberi.</i>	7
<i>Cleobis & Biton in certaminibus uicto-</i>		<i>Coma Lacedaemoniorum</i>	17	<i>Craesus Adrasten ob fratricidium expi-</i>	
<i>res.</i>	ibi.	<i>Coma Babyloniorum.</i>	39	<i>Craesus ob mortem filij duos an (at. 7</i>	
<i>Cleobis & Bitonis feliciß. exitus</i>	6	<i>Combria urbs.</i>	200	<i>nos in luctu transigit.</i>	9
<i>Cleobis & Bitonis effigies apud Del.</i>	6	<i>Commētarij Homēricae profectiōis.</i>	267	<i>Craes. tentata oracula, uera deprehen.</i>	9
<i>Cleombrotus & Leonides gemini.</i>	145	<i>Compedes Lacedemo. apud Tegeatas.</i>	13	<i>Craesus donaria & hostias Pythio con-</i>	
<i>Cleomenes Spartiatarum rex</i>	105. 167	<i>Compfacus fluuius Abderam.</i>	199	<i>secrat.</i>	9.
<i>Cleomenes uirorum iustiß.</i>	105.	<i>Consultant Persae inter pocula</i>	28.	<i>Craesus potentissimos Graeciae sibi conci-</i>	
<i>Cleomenes nascitur.</i>	144.	<i>Consultationis usus quis</i>	185	<i>Craes. legati de inuenda pa-</i>	
<i>Cleomenis regnum.</i>	145	<i>Conchilia in montibus ubi.</i>	45	<i>ce ad Lacedemo.</i>	14
<i>Cleomenis ad Aristagoram oratio.</i>	146	<i>Contadesius fluuius</i>	121	<i>Craesus aduersus Cappadociam exerci-</i>	
<i>Cleomenis profugium.</i>	171	<i>Copais palus ubi.</i>	241	<i>tium parat</i>	14. 15
<i>Cleome. infamia</i>	171. et unde.	<i>Coquendi modus citra lebetem</i>	116	<i>Craes. affinitas cum Astyage.</i>	15
<i>Cleomenes seipsum lauiat</i>	171	<i>Corcyra urbs. Corcyraei popu.</i>	87	<i>Craesus exercitum Halym fluuium tra-</i>	
<i>Cleomenes lucum Argium incendit.</i>	172	<i>Corcyriorum oratio ad Xerxen.</i>	209.	<i>icit.</i>	ibidem.
<i>Cleone urbs ubi</i>	188	<i>Coresum ubi</i>	156	<i>Craes. pteriorum urbem expugnat.</i>	15.
<i>Clinias Athenien.</i>	222	<i>Corinthia uestis</i>	152	<i>Craesus Syrorum praedia deuastat.</i>	15
<i>Clisthenes Alcmeonidis.</i>	149.	<i>Corint. mulieres à Periandro denuda.</i>	155	<i>Craesus Syros exterminat.</i>	15
<i>Clisthenes Athenis eiecitur</i>	150	<i>Corobius</i>	150	<i>Craesi & Cyri regum pugna.</i>	ibi.
<i>Clisthenes Sicyonis tyrannus.</i>	179	<i>Coronei populus</i>	151	<i>Craesus capitur.</i>	16. 17. 18.
<i>Clisthenis oratio ad procos filiae suae</i>	180	<i>Corona oleagina Olymp. praemii</i>	224	<i>Craeso oraculum de muto filio redditur.</i>	17

<i>Cræsi filius uocalis factus</i>	18.	<i>Cyprus insula</i>	146	<i>Darius Histaspis filius</i>	36. 41. 91. 182
<i>Cræsi regnum quot annorum.</i>	ibi.	<i>Cypriorum defectio à Medis</i>	157	<i>Darij regis auaritia</i>	57
<i>Cræsus super ingentem lignorum struem</i>		<i>Cyprij clauces.</i>	ibi.	<i>Darij regis statua</i>	62
<i>impositus Solonis recordatur.</i>	ibi.	<i>Cypriorum oratio ad Iones.</i>	158	<i>Darij ad monarchiam exhortatio</i>	94
<i>Cræs. Apollinis imbre è pyra liberatur.</i>	18	<i>Cyprij in seruitutem redacti</i>	ibi.	<i>Darius quo machinamento imperio Per-</i>	
<i>Cræsus ab aui sui crimen lait</i>	19	<i>Cypriorum in Xerciano exercitu arma</i>		<i>sarum potitur</i>	95
<i>Cræsus Cambysii traditur</i>	41	<i>tura.</i>	196.	<i>Darius rex Persarum declaratur</i>	95
<i>Cræsi crater</i>	86. & pecunie.	<i>Cypriorum uaria genera</i>	ibi.	<i>Darij matrimonia</i>	95. 182
<i>Cræsi in Alcmæoniden munificentia.</i>	179	<i>Cypselus Ectionis filius</i>	4	<i>Darij lapideum simulacrum</i>	95.
<i>Cræsi cippus ubi</i>	189	<i>Cypselus Periandri pater.</i>	154.	<i>Darius institutor</i>	ibi.
<i>Crefton oppidum</i>	11.	<i>Cypselus unde appellatus</i>	ibi.	<i>Darij thesaurus et annuum tribu.</i>	96.
<i>Creftoniatariam lingua</i>	ibidem	<i>Cypsela quid</i>	ibidem	<i>Darius Cambysis satelles</i>	104.
<i>Creffea regio</i>	200	<i>Cyreneorum deditio.</i>	79	<i>Darius Babylonē obfidione cingit.</i>	106
<i>Creftonicus ager</i>	201	<i>Cyrena urbs.</i>	95	<i>Darij elogium celebre de Zopyro.</i>	ibi.
<i>Cremni emporium ubi</i>	111	<i>Cyrenæi populus</i>	130	<i>Darij expeditio in Scythas</i>	ibidem
<i>Cretenfium oraculum</i>	209	<i>Cyreneorum pugna cum Aegyp.</i>	131	<i>Darius Indos subegit.</i>	114.
<i>Crex animal.</i>	56	<i>Cyreneorum. 7000. à Poënis cafi</i>	132	<i>Darius quas urbes in Scythia condide-</i>	
<i>Crios Polycrati</i>	170	<i>Cyrene. facinarum superstitio.</i>	135	<i>rit.</i>	126
<i>Crisæus campus</i>	224.	<i>Cyrenaica regionis fecunditas</i>	137	<i>Darij crudele factum.</i>	120
<i>Crophis mons ubi</i>	48	<i>Cyres fluuius</i>	115	<i>Darij moneta</i>	133
<i>Crotoniatariam genus.</i>	226	<i>Cyrmiane. als Scyrmiae, Thraces</i>	121.	<i>Darius quid Græcis significet</i>	175
<i>Cubitus regius quid.</i>	35	<i>Cyranis insula ubi</i>	136.	<i>Darij liberi de imperio disceptantes</i>	182
<i>Cubitus Aegyptius, Samius</i>	75	<i>Cyrenenfium distributio.</i>	132	<i>Darij obitus</i>	183
<i>Culicum uis ingens apud Aegyp.</i>	59	<i>Cyrus Cambysis filius</i>	9. 22.	<i>Darianus exercitus aduersus Scy.</i>	187
<i>Cultus Babyloniorum</i>	39	<i>Cyri et Cræsi pugna in regiōe Pteria.</i>	15	<i>Darij legati in puteum coniiciuntur</i>	202
<i>Cuma ciuitas Aecolæ</i>	30. 266	<i>Cyri foedus cum Babylon.</i>	16.	<i>Darij uxor & duo filij</i>	217
<i>Cuma caputur</i>	159	<i>Cyri nobile stratagema</i>	ibi.	<i>Dardanei populus</i>	57
<i>Curienfes Argiorum coloni</i>	158	<i>Cyrus scipsum cognoscere incipit.</i>	42	<i>Dardamus urbs ubi.</i>	191.
<i>Currus aureus Xercis</i>	238	<i>Cyri mater Aftyages</i>	19. 22.	<i>Dardamus urbs capitur</i>	158
<i>Currus sacer Iouis</i>	ibi.	<i>Cyrus infans morti destinatus clam nu-</i>		<i>Darite populus.</i>	96
<i>Cyaxares Medorum tyrannus</i>	15. 22.	<i>tritur</i>	23. 24.	<i>Datis urbs</i>	82
<i>Cyaxari puer trucidatus, in morem; ue</i>		<i>Cyri nutritus pater Mitradates.</i>	23	<i>Datis Medus natione.</i>	174.
<i>nationis apparate offertur à Scy.</i>	15	<i>Cyrus rex puerorum eligitur</i>	24	<i>Datis oratio ad Delios.</i>	ibi.
<i>Cyaxares Phraortis filius</i>	22	<i>Cyrus à magis regnasse dicitur</i>	25	<i>Daurises Persarum dux in seruitutem re-</i>	
<i>Cyaxares Asiæ populos primus in provin-</i>		<i>Cyrus à cane educatus fertur</i>	26	<i>ductus</i>	158
<i>cias distinxit</i>	ibi.	<i>Cyrus Assyrijs bellum infert</i>	35.	<i>Decime Ioui necessario redduntur.</i>	19.
<i>Cyaxaris prelium cum Lydis</i>	ibi.	<i>Cyrus in Babyl. exercitum ducit.</i>	37	<i>Deiphomus uates</i>	260
<i>Cyaxares Asiam sibi subijcit</i>	ibi.	<i>Cyrus Gynden fluuiū ulciscitur</i>	37. 147	<i>Delecentium immunitas uectigaliū</i>	257
<i>Cyaxares Nium ciuitatem obsidet</i>	ibi.	<i>Cyrus Babylonem capit.</i>	38	<i>Delie puella sacre</i>	112
<i>Cyaxares. XL. imp. sui anno moritur.</i>	22	<i>Cyrus in Massagetæ expeditionem pe-</i>		<i>Delij sacri</i>	174
<i>Cyanea insule ubi</i>	120	<i>Cyri somnium & eius-</i>	(rat. 40. 41	<i>Delos tremuit</i>	175
<i>Cybeles templum concrematur</i>	156	<i>dem interpretatio</i>	41. 42.	<i>Delius Thebanorum</i>	178
<i>Cyclades insule ubi.</i>	143	<i>Cyri casus in pugna contra Massagæ.</i>	42	<i>Delus insula à Pisistrato expiatur</i>	12.
<i>Cydra urbs ubi.</i>	189	<i>Cytherea insula ubi</i>	17. 219	<i>Delphici oraculi responsum</i>	9
<i>Cydippa Terilla Anaxilæi uxor</i>	208	<i>Cytissorus</i>	213	<i>Delphicum oraculum uerax à Cræso de-</i>	
<i>Cydonia urbs à quibus condita</i>	88	<i>Cyzicus urbs ubi.</i>	164.	<i>prebentium</i>	ibi.
<i>Cylices Cræsus in pætem suam redegit.</i>	6	<i>Dadice populus.</i>	96.	<i>Delphorum fuga.</i>	215
<i>Cylon Athenien.</i>	150	<i>Daditarum in Xerciano exerci-</i>		<i>Delphorum indigene heroes</i>	215
<i>Cyllirij Syracusanorum serui</i>	206	<i>tu armatura</i>	194.	<i>Delubra à quibus dijs primum consecra-</i>	
<i>Cymarij populus</i>	230	<i>Dai Persarum genus</i>	26	<i>ta.</i>	44.
<i>Cymefij populus</i>	49	<i>Damas Siritanus Samyris filius</i>	179	<i>Delubrium Iouis Olympij ubi.</i>	ibi.
<i>Cynipis fertilitas.</i>	137	<i>Damasithymus Candaulis filius.</i>	197	<i>Deka Nili</i>	45. 46.
<i>Cynocephali ubi</i>	136	<i>Damasithymus Calyndensium rex</i>	232	<i>Demaratus Spartatarum rex</i>	150
<i>Cynthij populus</i>	226	<i>Damie & Auxesie simulacra.</i>	152.	<i>Demarati nomen</i>	169
<i>Cyprij uersus Homeri</i>	63	<i>Danaus & Lynceus Chemmitani.</i>	58	<i>Demarati cubogium</i>	170
<i>Cyprus à quo primum capta.</i>	77	<i>Daphne Pelusia</i>	48. 61.	<i>Demarati stratagema</i>	219
<i>Cyprus tributaria facta ab Amasi</i>	77	<i>Daphnis Abydenus</i>	127	<i>Demarati pugillares.</i>	220

Demon maximus Aegyptiorum	50.	Dolonci Thraces	164.	Epaphi figura	82
Democides Crotonien. medicus.	101	Dolonicorum oraculum	164.	Epaphus e uacca genitus	ibi.
Democles splendidis munerib. donatur.	102	Domus ex sale ubi	135	Epidaurij	30
Democlis in medicina profectus	ibi.	Donaria à Gyge Delphis consecrata	3	Epigrammata Spartiatarum	218
Democides explorator in Græciam mitti		Dores Asiae populus à Cræso subacti	2.	Ephesus	29. 45.
Democidis nuptiæ	103 (tur. 103)	Dorica gens II. 30. 34. (et. 6.	196.	Ephesij à Cræso bellum inferitur	5
Demonax Martineus	132	Dorico genere excellentes	11.	Ephesij obsessi Cræso urbem Diane do-	
Demophilus Diadromei	217.	Dorus Hellenis filius.	11	Epium oppidum	129. (nauerunt. 5
Dentes ex uno offe	258.	Dorum demigratio	ibi.	Epizeli prodigiosa cecitas	178
Deorum oracula apud Aegyp.	57	Dorienſium sacra	30	Equi colubros uorant	16
Deorum acres iudictæ	158. 236	Doriai necis causa	145.	Equi camelos reformidant	ibi.
Depositi reddendi argumentum	173	Dorum in Atticam expeditiones.	151	Equorum et canu numerus regis Baby.	38
Derusii Persarum genus.	26.	Doricum uestimentum	152.	Equi à Massagetis soli immolantur	43
Derſei Thraciæ populus	199	Dorienſium principum origo	167.	Equi fluuiales Papremitanis sacri.	56
Detractio importuniss. res	185.	Dores unde propagati	196.	Equorum fluuium natura	56.
Diane oraculum apud Aegyp.	57	Dorienſium ciuitates.	230	Equi syluestri candidi	115
Diane templum ubi maximum	69. 72	Dorum Asianorum in Xerxiano exerci.		Equæ Olympicæ uictrices	175
Diane et Apollinis parentes	73	Doriscus Thraciæ lit (armatura.	196	Equa leporem enixa	193
Diana Aegyp. Bubastis dicta	ibi.	tus 188. et ingens campus.	193.	Equarum iuba pro cristis quibus	194
Diane puluinar	86.	Doris Anaxandrides	207.	Equæ Theſſaliæ omnium optima	213
Diane regie sacra.	112.	Dotus Megasidi filius Matienorum dux.		Equeſtrium Persarū copiarū nūcrus.	196
Diane ara ubi	121.	Dropici Persarum genus	26. (194.	Erasinus fluuius	171
Diane templum	210.	Dryopes populus	224. 230.	Eretria capta, direpta, incensa	175
Diacele uia	175	Drymos urbs	225	Eretrienſes populus	226
Diastorides Cranonius	179	Duodecim deorum institut. Aegyp.	44.	Erechtheos templū in ara Aſben.	227.
Dicæi diuinatio	229	Duodecim deorum ara ubi	44	Eresione Homeri	273
Dicæa urbs Græca	199.	Dyamanates	149	Eridanus fluuius ubi	99
Dictyæ delubrum.	88.	Dyma ubi	30	Erizo Arceſilai uxor	132
Dictyæ ubi gignantur	136	Dyras fluuius ubi	213.	Erochus oppidum.	225
Dies repente nox facta Lydorum Medo-		Dysenteria in Xerx. exercitu	238	Erophantus Parienus	128
rumq; bello	15. 22	Dysorus mons ubi	140	Erythræa insula	29. 62
Diei natalis obseruatio ab Aegyp.	57.	E Benum ubi nascatur.	99	Erythræi populus	160
Diei in horas distributio à quib. facta.	62	Ecbatana quid.	21. 31	Erythreorum cum Chijs bellum	4
Dienecis Spartani præstantia	217.	Echenadum insularum mare ubi	45	Erythia insula	108
Dioces Phraortis filius	20	Echemmis insula	73	Erytis regio Heraclidarum	145
Diocem Medi sibi iudicem cōstituant.	21	Echines genus murum apud Afros	136	Etearchus Ammoniorum rex.	49.
Dioces Medorum rex declaratur	ibi.	Echenus Europi filius Hyllum interimit.		Etearchi regis sermo de Nili ortu.	ibi.
Dioci regia à Medis edificatur	ibi.	Eclipsis solis	190. (248	Etearchus Oaxi rex	130
Dioces in exercenda iustitia, incorrup.	21	Eetion Cypseli pater	4	Etesie uenti cā inflatiōis Nili flumīs	47
Dioci defunc. Phraortes in reg. succe.	21	Eetion Echeerates	154.	Eualcides Eretriorum dux	156
Dionysius Aegyptijs Osiris dictus	70	Eetioni oraculum redditur	ibi.	Euagoras Lagonis	175
Dionysius Vrotati Arabibus appell.	79	Effigies argentea pistricis Cræsi	10.	Euboicum pondus	95
Dionysij educatio	98	Eion urbs supra Strymonem	188.	Eubodia plebs uenundata	207
Dionysij Phocensis oratio ad Iones	161	Elbo insula	69	Euboj populus ubi	207
Dionysij oraculum	199.	Elatea oppidum	225	Euclides et Cleander Hippocr. filij.	206
Dionysiphanes Ephesus.	258	Electrum ubi.	99	Euelthon	132.
Dion urbs ubi	188	Elephantina urbs.	44. 46.	Eueſperides ubi	133. 137.
Dipaenſes populus	250	Elephantes Aethiopie	99	Euenetus Lacedæmoniorum dux.	210.
Dithyramborū primus autor q̄ fuerit.	5	Eleusij inuaduntur.	150	Euenius uates excecatur.	260.
Dithyrambus Harmatideus	218	Eleusina Cereris templum	254.	Euphrates in rubrum mare ex Armenijs	
Diues quis dicatur	7	Elorus fluuius	206	decurrit.	36
Dobere populus	140	Enagees qui dicantur	150	Euphratis ductus atq; anfractus	ibi.
Doberes populus ubi	199	Enarees theliæ morbi curatores apud		Euphrates Armeniam à Cilicia distermi-	
Dodona	53.	Enarees androgyni	117. (Scythas. 22	nat.	127
Dodoneæ columba	ibi.	Enipeus Theſſaliæ fluuius	201.	Euphorbus, Philagrus proditores.	175
Dodoneum oraculum apud Græcos ue-		Epaphi boues	50	Eupalinus Megarenſis	89
tissi. omnium	ibi.	Epaphus Aegyp. lingua apis dicitur	72	Eunuchi in pretio habiti	236

<i>Euripidis opinio de Nili incremento.</i>	47	<i>Fontes Meandri ubi</i>	188	<i>Gobryes Darij filius Syrorum dux.</i>	194
<i>Euristi genus</i>	144	<i>Fontis mirum</i>	81	<i>Gobryas Persa.</i>	91
<i>Eurimachus à Plateensib. interf.</i>	218	<i>Fons amarus</i>	115.	<i>Gomus urbs ubi.</i>	201. 210
<i>Europa Agnoris Phœnicū regis filia.</i>	1.	<i>Fons Apollinis</i>	131	<i>Gorgonis caput</i>	58.
<i>Europa à Græcis rapitur</i>	1.	<i>Fons solis ubi</i>	135	<i>Gorgo Cleomenis filia</i>	146
<i>Europe filij Sarpedo & Minoë</i>	34	<i>Formice Indię, Græcię</i>	79	<i>Gorgus Salaminorum rex</i>	157
<i>Europe extrema</i>	99.	<i>Forme in Xerxe dignitas.</i>	212	<i>Gorgus ad Medos transfugit.</i>	ibi.
<i>Europa ubi & unde dicta</i>	113.	<i>Fortunatus quis sit</i>	7	<i>Cratium collis nemoribus frequens.</i>	134
<i>Europe laudes</i>		<i>Fortune circus eosdē fortunatos esse non</i>		<i>Græcorum bellorum initia</i>	1.
<i>Europei Macedonum accolę</i>	195.	<i>finit.</i>	41	<i>Græcorum respon. super raptu Medę.</i>	2
<i>Euryleon obtruncatur</i>	145	<i>Fortuna Aminoclis Cratanei</i>	212	<i>Græci imperium Priami euerterunt</i>	2
<i>Eurysthenis familia.</i>	167	<i>Frigoris mira ias ubi</i>	112.	<i>Græci ante Cræsi imperium liberi</i>	2
<i>Eurysthenes unde dictus</i>	167	<i>Fructus ebrios reddens</i>	40	<i>Græcorum oracula.</i>	9
<i>Eurydame Leutychidis uxor.</i>	170	<i>Fulgura & tonitrua in Xerxianū exerci</i>		<i>Cræci eadem semper lingua usi</i>	11
<i>Eurybates Aeginetarium dux</i>	174	<i>tum ingruunt</i>	191	<i>Græce gentis laudes</i>	11. 197
<i>Eurypus</i>	210	<i>Funerum lustra. apud Scythas</i>	118	<i>Græcorum Athenien. sapientiſſ.</i>	11
<i>Eurytus & Aristodemus</i>	218	<i>Furis apud Aegyptū calidiſſ. cōmē.</i>	65	<i>Græci Ionum nomen refugerunt</i>	29.
<i>Eurybiades Euryclide</i>	220.	<i>Fustuaria pugna apud Aegyp.</i>	55	<i>Græcorum festiuitatum nomina</i>	30
<i>Euxinum mare</i>	2. 15.	<i>Gades ubi</i>	109	<i>Græcorum negotiationes</i>	31
<i>Euxinus pontus</i>	114	<i>Gæſon.</i>	160	<i>Græcorum literę & scriptura.</i>	50
<i>Exampæus locus ubi</i>	120.	<i>Galaica olim, nunc Triantica</i>	199.	<i>Græci ab Aegyptijs pleraq; ſumpſere.</i>	53
<i>Exampæi abenum</i>	ibi.	<i>Galipſus urbs Græcię</i>	200	<i>Græcorum dij</i>	70
<i>Exemplum iuſtę uindictę corrupti iudi-</i>		<i>Gamori Syracuſani appellati.</i>	206	<i>Græcium ſanum apud Aegyp.</i>	76.
<i>Exercitu donari apud Per-</i>	(cis. 142	<i>Gandarij populus</i>	96	<i>Græcæcorum operū tria maxima apud</i>	
<i>ſas eximium</i>	263	<i>Gandariorum in Xerx. exer. armat.</i>	194	<i>Græcorum natalitia</i>	111. (Samos. 89
<i>Exitus rerum inſpiciendus</i>	7	<i>Garamantes populus</i>	133. 135	<i>Græcorum literę ex Phœnicib.</i>	147
<i>Experimenti compendia</i>	184	<i>Gargaphius fons</i>	247. 253	<i>Græcorū imbecillitas in bello incūdo.</i>	184
<i>Expiandi ritus apud Lydos idem qui</i>	a-	<i>Gauanes et Acropus Perdiccas frēs.</i>	241	<i>Græcorum iuſurandum</i>	202
<i>pud Græcos</i>	7.	<i>Gebeleizes demon Getarum</i>	121	<i>Græcorum de conſpirando contra Barba</i>	
E <i>Abis Aegyptij abſtinent</i>	50.	<i>Gela oppi. à Lindijs conditum</i>	206	<i>ros conſilium</i>	204
<i>Fames mira</i>	264	<i>Gelonus Herculis filius.</i>	109	<i>Græcorū ſpecul. à Xerx. capiuntur.</i>	204
<i>Famis diſcutiendę inuentum à Lydis.</i>	20	<i>Gelonus urbs</i>	123	<i>Græcorum oratio ad Gelonem . .</i>	207.
<i>Fames Xerx. exercitum excipit</i>	238	<i>Geloni populus.</i>	ibi.	<i>Græcorū Perſam opperientiū catalo.</i>	214
<i>Fanum Panionium.</i>	29.	<i>Gelonorum regio, mores, uictus</i>	ibi.	<i>Græcorum in bellando uirtus</i>	217
<i>Fanum Iouis Beli apud Babylo.</i>	36	<i>Geloni agriculturę operam nauant.</i>	ibi.	<i>Græcorum mores</i>	219
<i>Fanum Thebani Iouis.</i>	ibi.	<i>Gelon Dinomenis filius</i>	204	<i>Græcorū claſſes aduerſus Xerxem.</i>	220
<i>Fanum Protei regis Aegyptiorum</i>	62	<i>Gelon Syracuſana urbe potitur</i>	206	<i>Græcorum claſſica uictoria</i>	222
<i>Fanum Dianę ubi maximum</i>	69	<i>Gelonis magna imperandi libido</i>	207.	<i>Græc. de inſequendo Perſa cōſultatio.</i>	236
<i>Fanum Latonę ubi</i>	72.	<i>Genitura Indorum qualis</i>	97	<i>Græc. ad Plateas exercitus ſumma.</i>	249
<i>Fatis fruſtra obſiſtitur</i>	90	<i>Geometrię ortus ab Aegyptijs</i>	62.	<i>Græcorum prædę Perſarum clade</i>	258
<i>Fax Vulcani apud Græcos</i>	234	<i>Gephyrei populus.</i>	147	<i>Græcorum ſepultura</i>	259
<i>Feles prolis amantiſſima.</i>	55	<i>Gergithę ubi.</i>	158	<i>Grinus Therę inſule rex</i>	130
<i>Felium ſepultura ubi</i>	ibi.	<i>Gergithę ab Hymęa capiuntur.</i>	159	<i>Griam pelles in locum chypeorum.</i>	194.
<i>Ferri cōpactionē quis primus excogi.</i>	5	<i>Germani Perſarum genus</i>	26	<i>Griami grandes ſalis in montibus</i>	134
<i>Ferę Aegyptijs ſacrę</i>	55	<i>Gerrhus flu. & locus</i>	115.	<i>Gryphes ubi</i>	99.
<i>Ferarum cura apud Aegyptios</i>	ibi.	<i>Gerra Perſica</i>	255	<i>Grues Scythicę ubi hybernent</i>	47
<i>Ferarum interfectio apud Aegyp. morte</i>		<i>Geryonis uaccę</i>	108.	<i>Gryphes ubi</i>	99
<i>Festum theopha. 10. (mutatur.</i>	55.	<i>Gigonus oppidum ubi</i>	200	<i>Grynia Aęolię ciuitas</i>	30
<i>Festū accenſionis lucer. apud Aegy.</i>	54	<i>Gillus Tarentinus</i>	103	<i>Gygamę Poenū ubi</i>	133
<i>Fides Arabum conſtanſiſſ.</i>	78	<i>Gindanes populus</i>	134	<i>Gygis Daſcyli filius</i>	2
<i>Filiorum Iouis cognomina</i>	149.	<i>Gindanarum mulierum ſimbria</i>	134	<i>Gygis Candaule interempto uicore eius</i>	
<i>Flamma ē Iunonis ſimulacro</i>	172.	<i>Glauci Chij inuentum</i>	5	<i>& regno potitur.</i>	3.
<i>Fluminum ueneratio apud Perſas</i>	29	<i>Glauci Epicydidiſ equitas</i>	173	<i>Gygis ſuffragio Delphici oraculū, Lydo-</i>	
<i>Fœderis incūdi ritus apud Medos et Ly</i>		<i>Glauci ſtirps ex tria</i>	ibi.	<i>rum regnum poſſedit</i>	ibi.
<i>Fœmina ſemiūpera</i>	109 (dos. 15	<i>Glaucus caprarius</i>	270	<i>Gygis atrepos de Candaulis morte po-</i>	
<i>Fœmine uirili uirtute.</i>	233.	<i>Gliſantem Thermodon interfluit</i>	252	<i>nas dedit</i>	ibidem
<i>Fœmine agreſtes ubi.</i>	136	<i>Gnomonis & poli inuentio ab Aegyp.</i>	62	<i>Gygis donaria Delphis conſecrata.</i>	ibi.

Gyges Barbarorū primus apud Delphos munera posuit	4	Harpagus Ionia subacta in Cares exerci- tum traduxit	34	Herculis tres filij.	109
Gygis tribunal	ibi.	Harpagus Cyrum in potestatem regni in- uexit.	32.	Hercules Scytharum deus	116
Gyges Mileto & Smyrna arma intulit.	4	Harpagus inferiorem Asiam subigit	35	Herculis uestigium ubi.	120.
Gyges Colophonem cepit	ibi.	Harpagus Persa	163	Herculis ara ubi	210
Gygis crimen Cræsus luit	19	Harpagus in Mazæris defuncti locum sufficitur	32	Hercules ab Iafone derelictus	213
Gyges Heraclidarum satellites	ibi.	Hebes tessera	261	Hermus fluuius	16. 156. 267
Gygeus lacus proximus Halyattis sepul- chro.	20.	Hebrus fluuius ubi	121. 193	Hermus fluuius iuxta Phociam urbem in mare effunditur	16
Gygea Alexandri soror	141.	Hecateus historiographus	70	Hermotybies Aegyptij	74
Gygea Amyntæ filia	241.	Hecateus Egeandri	159	Hermotybiorum Aegyptiæ plagæ	ibi.
Gymnici certaminis institutio.	57	Hecatei Egeandri sermones	181	Hermophantus.	156
Gyndis fluminis ortus	37. 147	Hector successor Troiani regni	64	Hermippus.	160
Gyndis fluuij riuuli.	36. 37. 40	Hedoni Thraciæ populus.	199	Herma ubi	211
H agetorides Antagoræ filius.	257	Hedonorum nouem uir	199	Hermionenses Dryopes sunt	226
Halicarnassus ciuitas	30. 76.	Hegeficles Spartiatarum tyrannus.	12	Hermonia Dryopum ciuitas	230
Haliacmon fluuius.	201	Hegeffipyla Miltiadis uxor	165	Hermotimus Pedasensis genere.	235.
Halizonæ populus ubi.	110	Hegeffistratus tyrannus	155	Hermus sinus.	266
Halys amnis	2. 6. 14. 22. 27. 147	Hegeffistratus Telliadæus aruspex	250	Herodoti peregrinatio	43. 48. 51
Halys amnis in mare Euxinū uoluitur	2	Hegeffistratus interitus	250	Herodoti sententiæ de incrementō Nili.	47
Halys amnis Medicum imperium & Ly- dum determinat	14	Helene ab Alexan. raptus	2. 62. 63	Herodoti de origine oraculorū sententiæ	54
Halyattes successor Sadyatti	4	Helena Menelao redditur	64.	Herodoti de raptu Helenæ sententiæ	64
Halyattes bellum cum Cyaxare & Me- dis.	ibi.	Helene templum	168	Herodotus Basilidis filius	240
Halyattes Cimmerios ex Asia exigit.	4	Helus uaticinus	102	Heroicum conditorium	170
Halyattes Smyrnam capit.	ibi.	Helus Aegæi Peloponnesus	179	Hephestienenses populus	182
Halyattes ad tibiæ pistorumq; can- tum in expeditionem procedebat.	4	Helice ubi.	30	Hesiodus & Homerus deorū opifices.	53
Halyat. paternum bellum administrat.	4	Heliopolis solis urbs	54	Hexapolis olim Pentapolis dicta.	39
Halyatti oraculum à Pythia redditur.	4	Heliopolitani Aegyptiorum solertissimi.	54	Hillus Herculis filius	214
Halyattis cum Mileijs fœdus	5	Heliorum certamen.	73	Hiperocha	113
Halyattes Minervæ duo delubra ædific.	5	Helis Actolorum ciuitas	230	Hipparchi insomnium	147
Halyattis regnum mors.	5	Hellepontij populus	95	Hipparchi interfectores	ibi.
Halyatti defuncto Cræsus in regno succe- dit.	ibi.	Hellepontus	120	Hippias tyrannus Athen.	148.
Halyattis dona Delphi cōsecrata	5. 225	Helleponti pons	189	Hippias Pisistrati filius.	175
Halyattes fugientes Scythas recipit	15.	Helleponto Xerxis cōpedes iniicit.	ibi.	Hippie somnium	176
Halyattis uxores Cairæ & Iadæ.	20	Helleponto fug. à Xerxe incurruntur	ibi.	Hippie dens tussiendo excussus	ibi.
Halyattis sepulchrum apud Lydos	20	Helleponti Xerxis muneribus do.	192	Hippoclidis Tisandri filius	179
Halyattis sepulchrum ab emptitijs homi- nibus & ancillis constructum.	ibi.	Hellepontias uentus subolanus	212	Hippoclidis proci præstantia.	180
Hamajus rex Cyro confœderatus.	16.	Helles filiæ Athamantis sepulchrū.	193	Hippocles Lampiacenus	128
Hamilcar Carthaginiens. rex	208	Hemus	115	Hippocrati portentum ingens uisum.	11
Hamilcaris genus & mors	ibi.	Heneti populus	39. 139	Hippocrates pater Pisistrati	149
Harmamithres Persici equitatus præfe- ctus.	196.	Heraclide Sardium reges	2	Hippocrates Gele tyrannus	163
Harmocydis oratio ad Phocenses	246	Heraclidarum genus.	2	Hippocratis Pataraei mors	206
Harpagus Medus.	16	Heraclidarum imperium quot annorū	2	Hippophoræ naues quæ.	166
Harpagus Astyagis familiaris	23	Heraclid. ultio in atnepotem Gygis	3	Hippotoxotæ quid.	253
Harpagi coram Astyage expurgatio.	24	Heraclides Ibanoleus	159	Hirci coitus cum muliere	52
Harpagi filium Astyages maculat	25	Hercules unus ē. XII. dijs.	51	Hirus mons ubi	16
Harpagus proprium filiū comest.	25. 32	Herculis parentes ab Aegypt. oriundi	51	Histiæus Milesius.	128
Harpagi ad Cyrum literæ intra leporem recondite	25	Herculis cippi ubi	49.	Histiæi ad Scythas oratio	ibi.
Harpagus exercitui Astyagis contra Cy- rum præficitur	27	Herculis templum ubi.	51	Histiæi callida oratio ad Darium	157
		et. 62. 148. 176. 178.	51	Histiæus à Chijs in uincula cōiicitur.	160
		Hercules geminus	51	Histiæi literæ produntur	ibi.
		Herculis fabula.	51	Histiæi uulnus	ibi.
		Herculis oraculum apud Aegypt.	57	Histiæus capitur	163. & in crucem tollitur
		Hercidis columnæ ubi	109. 130.	Histiæus Tymni filius.	197
				Histiæotis ora super Artemisium	210
				Histiæa urbs capitur.	223
				Hoarus fluuius ubi.	126

<i>Homerus & Hesio. deorum opifices</i>	53	<i>Hyperboreorum sacra</i>	112	<i>Indus fluuius.</i>	114.
<i>Homerus de raptu Helenæ</i>	63	<i>Hyppoleo promontorium</i>	115	<i>Indi à Dario subacti</i>	ibi.
<i>Homeri Epigoni</i>	112	<i>Hyrcani populus ubi.</i>	99	<i>Indorum in Xerxiano exercitu armatu-</i>	
<i>Homerica profectiois cōmentarij.</i>	267	<i>Hyrgis fluuius.</i>	116.	<i>ra.</i>	194. 196.
<i>Homeri cecitas</i>	ibi.	<i>Hyria urbs à quibus condita</i>	209	<i>Indathyrus filius Saulij rex</i>	119. 125
<i>Homeri epigramma pro Mida Phrygium</i>	ibi.	<i>Hysties populus ubi.</i>	150	<i>Ingenium Persarum quale</i>	18
<i>rege.</i>	ibi.	<i>Hystaspes Arsamenis filius</i>	41	<i>Inopia & impossibilitatis numina.</i>	237
<i>Homeri nomen unde</i>	268	<i>Hystaspes Darij filius.</i>	194	<i>Institutores primi Lydi extitere</i>	20
<i>Homeri minor Ilias</i>	ibi.	<i>Hystriches ubi gignantur</i>	136	<i>Institutio Persarum.</i>	28
<i>Homeri Phocais.</i>	269	<i>I Admon Samius</i>	68	<i>Infomniorum ludibria.</i>	186
<i>Homerus apud Chium</i>	270	<i>Ialissus ubi</i>	30	<i>Insulari Iones qui.</i>	29.
<i>Homeri Cecropis, Batrachomyomachia</i>		<i>Iapygia</i>	103.	<i>Insule Oenuse.</i>	33
<i>Epicichlides</i>	ibi.	<i>Iapyges Messapij</i>	122.	<i>Insule Echenades ubi</i>	45
<i>Homeri uxor & filie</i>	271	<i>Iardanna ancilla</i>	2	<i>Insula natans ubi</i>	73
<i>Homeri caminus</i>	272	<i>Iasonis aureus tripus.</i>	134	<i>Insule beatorum ubi</i>	82
<i>Homeri Erezione</i>	273	<i>Iatragoras.</i>	144	<i>Insule rubri maris</i>	96
<i>Homeri mors & sepulchrum.</i>	ibi.	<i>Iberiam Persa occupant</i>	32	<i>Insule Castitrides ubi.</i>	99.
<i>Homerici sepulchri inscriptio.</i>	ibi.	<i>Ibidis forma.</i>	56	<i>Intaphernis facinus & mors</i>	99
<i>Homerus Aeolicus.</i>	ibi.	<i>Ibidum duplex genus</i>	ibi.	<i>Intercalationis mensis à quibus introdu-</i>	
<i>Homeri etas</i>	274	<i>Ibis Aegyptijs sacer.</i>	55.	<i>ctus.</i>	7. 44.
<i>Homini satius mori quàm uiuere</i>	6	<i>Ichne urbs terræ Bottiæidis.</i>	200	<i>Io filia Inachi regis.</i>	1
<i>Homini calamitosa conditio</i>	7	<i>Ida mons.</i>	191	<i>Io à Phœnicibus rapitur.</i>	1
<i>Homini prima & natu. uox</i>	43	<i>Ieiunia & festus dies Isidis</i>	135	<i>Io stuprata</i>	2
<i>Homo fato functus ubi per letitiam ter-</i>		<i>Ienysus urbs ubi</i>	78	<i>Iones à Cræso subacti</i>	2. 5. 6.
<i>ra demandetur.</i>	139.	<i>Ignem Persæ deum arbitrantur</i>	80	<i>Ionico genere excellentes</i>	11
<i>Homines in fortuitorum arbitrio & non</i>		<i>Ignis Aegyptijs animata belua dictus.</i>	80	<i>Ionum ciuitates.</i>	29.
<i>contra</i>	191	<i>Iyrca populus ubi.</i>	111	<i>Ionum lingue</i>	4. 29.
<i>Hoples Iouis filius.</i>	149	<i>Ilias minor Homeri</i>	268	<i>Iones insulares qui</i>	29
<i>Hora dici à quib. inuenta sint</i>	62	<i>Ilienensis ager</i>	155. 191	<i>Ionum nomen refugerunt Græci</i>	29
<i>Horti Mide Gordij</i>	242	<i>Ilienfi Minervæ mille boues à Xerxe im-</i>		<i>Ionum cur. XII. ciuitates</i>	30
<i>Hosie Pythio à Cræso consecrata.</i>	9. 10	<i>molantur.</i>	191	<i>Iones ab Achivijs suis sedibus pulsi.</i>	30
<i>Hotaspis Artachæi filius Assy. dux</i>	194	<i>Ilium ubi</i>	45	<i>Ionum reges qua progenie oriundi.</i>	30
<i>Humanarum rerum inconstantia</i>	2	<i>Ilij obsessio & expugnatio</i>	64	<i>Iones ueri et genuini qui</i>	30
<i>Humane uite anni. LXX.</i>	7.	<i>Iliissus fluuius</i>	212	<i>Ionum qui ab Apaturijs arceantur</i>	30
<i>Humane uite breuitas & calamitas.</i>	191	<i>Imbecillitatis fortissima necessitas</i>	210	<i>Ionum Panonium sacrum</i>	ibi.
<i>Hyampolis urbs</i>	225	<i>Imbrus.</i>	142.	<i>Ionum insularum deditio.</i>	33
<i>Hyampeus uertex.</i>	225	<i>Imbribus uacantes.</i>	135	<i>Iones Biantis consilium spernunt</i>	34
<i>Hyacinthia Lacedæmo. solemnia</i>	244	<i>Imperium Priami à Græcis euersum</i>	2	<i>Ioniam Harpagus subigit</i>	34
<i>Hybla urbs.</i>	206	<i>Impossibile sortem fato destinatam posse</i>		<i>Iones quò Aegyptum diuiserint</i>	46
<i>Hydarnes Persa.</i>	91.	<i>effugere.</i>	19	<i>Iones ubi & unde dicti.</i>	95. 226
<i>Hydarnes Hydarnis filius Pers. dux.</i>	195	<i>Impossibilitatis numen</i>	237	<i>Iones ignauissimi hominum.</i>	128
<i>Hydras regio</i>	159	<i>Inarus Psammetichus uir Pœnus</i>	183	<i>Ionice rebellionis occasio</i>	142.
<i>Hyela ager Oenotriæ</i>	33	<i>Inconstantia rerum humanarum</i>	2	<i>& initia.</i>	146
<i>Hyene ubi nascantur</i>	136	<i>Indi Callatiæ parentib. uescuntur.</i>	85	<i>Ionum fuga.</i>	159.
<i>Hygenenses populus</i>	95	<i>Indorum multitudo.</i>	96	<i>Ioniarum nauium catalogus</i>	161
<i>Hylea locus</i>	109. 118	<i>Indi Calandia.</i>	96	<i>Ionibus Persarum minæ intentatæ</i>	ibi.
<i>Hyllea</i>	149	<i>Indicum aurum</i>	ibi.	<i>Iones laborum insueti</i>	161
<i>Hyllus interimitur</i>	248	<i>Indicæ regionis descrip. & situs</i>	ibi.	<i>Iones tertio in seruitutem redacti.</i>	164.
<i>Hymecus Persa</i>	158. 159	<i>Indi pecuarij & eorum mores</i>	97	<i>Iones Dario tributarij.</i>	166
<i>Hymea obitus</i>	159	<i>Indorum nauigia</i>	ibi.	<i>Ionum in Xerx. exer. armatura</i>	196
<i>Hymessus</i>	181	<i>Indi egrotos suos epulantur</i>	ibi.	<i>Iones Pelasgi Aegialees appellati</i>	ibi.
<i>Hymni deorum ab Hom. conscripti.</i>	267	<i>Indorum coitus in propatulo</i>	ibi.	<i>Ionæ Græcis iterum restituta</i>	262.
<i>Hypachei iam Cilices appellati.</i>	196	<i>Indorum genitura atra</i>	ibi.	<i>Ionæ translatio</i>	ibi.
<i>Hypaciris Scythiæ fluuius</i>	115. 116	<i>Indicæ formicæ.</i>	97	<i>Ioui decime necessario reddantur</i>	19
<i>Hypanis fluuius impotabilis.</i>	110. 115. 120	<i>Indici camelæ forma & pernecitas</i>	97	<i>Iouis Carij sanum apud Mylassum</i>	34
<i>Hyperæthes et Abrocomes Darij filij.</i>	217	<i>Indica animalia grandiora cæteris</i>	98	<i>Iouis Beli templum & simulacrum.</i>	36. 134
<i>Hyperborei ubi</i>	110	<i>Indis sol matutinus ardentiss.</i>	97	<i>Iouis Thebani templum</i>	36

Iouis cultus apud Meroen.	48	Iupiter æreus decem cubitorum ubi	258	Lapis Porinus, Parius	148
Iouis sanum apud Tesprotos	54	Iurare per aquam Stygis.	171	Lapidum aceruus à Dario congestus	121
Iouis oraculum apud Aegypt.	57	Iusti principis officium	81	Lapis Melampyrgus	216
Iouis Ammonij templum à Cambyse ac-		K		Lapideus leo ubi.	217
Iouis Beli pulvinar. 107 (censum. 82)				Larissæ Aeoliæ ciuitas	30
Iouis forensis ara	145	L		Lasus Hermionis filius.	183
Iouis filiorum cognomina.	149			Laureorum corona	190
Iouis militaris templum	159	Labynetetus Babylon. tyrannus.	16	Laxij Sauromatæ ubi.	111
Iouis Olympij delubrum	44	Labynetetus Assyriæ rex	37	Lebea urbs	241
Iouis currus in Xerx. exercitu. 190.	238	Lacedæmonij Cræso amici	2. 10.	Lebotus Spartiatarum rex	13
Iouis Amphibystij templum.	213	Lacedæmonij potentiss. Græcorum	11.	Lebedus	29
Iphigeniæ apud Tauros cultus	123	Lacedæmo. leges à Lycurgo.	13	Leene partus.	98
Ipni locus quidam.	212.	Lacedæ. bellum Tegeatib. inferunt	13	Ledanum, aliàs Ladanum.	98.
Irasa locus ubi.	131	Lacedæ. compedes apud Tegeatas	ibi.	Ledanum quo modo colligatur	98
Is urbs et flumen.	25	Lacedæ. quibus artibus Tegeatibus facti		Ledani medica uirtus.	ibi.
Is fluuius in Euphraten se inuoluit.	35	sint superiores	14	Legati Darij in puteum coniecti	202
Isagoras Tisandri	149	Lacedæmo. Argiuorumq; pro agro Thy	17	Legati non uiolandi	202
Isidi uacce sacre	50.	rea dimicatio	17	Leges Athen. à Solone conditæ.	6
Isidis simulacrum	50.	Lacedæmon. coma post uictoriam de Ar		Leges et instituta Babylon.	39.
Isidis templū maximū in urbe Busiri.	54	giuis.	ibi.	Lemnum oppidum. 142. capitur.	182
Isis dicitur, id est Ceres dicta.	54. 73	Lacedæ. expeditio aduersus Polycra.	86	Leocides Phidonis Argi. tyrann. filius.	179
Isidis et Dionysij filij	73	Lacedæ. in Samum expeditio.	86.	Leonis ex auro effigies.	10
Isidis sacra et festa.	153	Lacedæ. mos in sumendis supplicijs	129	Leon ex Hegeficlis Sparti. tyranni	12
Ismares lacus famosiss.	199	Lacedæ. de seipsis opinio	167	Leo Sardius.	17
Ismenij Apollinis templum	10	Lacedæ. regum funera.	158	Leonides 145. in cruce tollitur	219.
Issedoni populus	40	Laced. lis de progrediendo ad bellū.	176	Leonidis regis Spart. genealogia.	214
Issedones populus	110. 111.	Lacedæ. oratio ad Platæenses	ibi.	Leonide mors	ibi.
Issedonum mores	110.	Lacedæ. uirtus.	197	Leonide cædis uindicta	238
Istri ortus et fluxus	49	Lacedæ. oratio ad Hydarnē Persam.	202	Leonum natura atq; loca	201
Ister ubi	115.	Lacedæ. consuetudo	215	Leones ubi gignantur	ibi.
Ister semper pater.	115.	Lacæde. oratio ad Athenien.	242.	Leo uiri nomen	211
Isthmus Cnidie	35	Lacedæ. frugalitas	258	Leontini populus.	206
Isthmus muro præscriptus à Miltiade	165.	Lacedæ. occisorum sepultura.	258	Leo lapideus.	217.
Istieotis locus proximus Osse et Olym.	11	Lacmon mons ubi.	260	Leporis fecunditas	98
Istiei populus	35	Lacresnes Aeolus	31	Lepreum oppidum.	129
Itarus oppidum	130	Lactis mulgen. li mos apud Scythas.	108	Lepus ex equa natus	199
Iudices regij apud Persas	83.	Lacus Tritonidis.	135	Leros insula.	159
Iudicis corrupti iuste uindictæ exemplū		Lacus unde pix hauritur	136	Lesbus insula ubi.	32. 40.
Iuncus esui aptus	59. (142	Lacus Stymphalius ubi	171	Lesbus quando habitari coæpta.	274.
Iunonis festum	6	Lacus famosiss.	199	Lesbij à Polycrate uicti.	85
Iunonis due imagines ubi.	77	Lacus piscosus et salsus.	199	Leucadius Hippomachus aruffex	251
Iunonis templum ubi	121. 253. 255.	Lacus Boæbeis ubi.	201	Leucadij Dorica gens	226
Iupiter expiator. hospitalis	9	Lacus Gygeus ubi.	20	Leucon oppidum Asiæ.	131.
Iupiter apud Persas	27	Lada insula ubi	160	Leutychides Menaris filius	169
Iupiter Bel apud Babylonios	36	Ladice uxor Amasis.	77	Leutychides Spartiatarum rex.	ibi.
Iupiter arietina facie apud Aegypt.	51.	Ladice uotum	77	Leutychide fuga et mors	170
Iupiter Ammon	51. 134.	Laij delubrum. 130. oraculum.	145.	Leutychide oratio de deposito reddend.	172
Iupiter Thebanus	53.	et genus	148	Leutychidis genealogia	240
Iupiter liberator, et eius templum.	104	Lampato Leutychidis filia	170	Leutychidis stratagema.	261
Iupiter Scytharum deus	116	Lamponium ubi.	158	Lex Caricarum mulierum in maritos.	30
Iupiter Papeus apud Scythas.	ibi.	Lampacum urbs.	98	Lex oppignoradi paterni cadaue. ubi.	68
Iupiter Lycæus.	138.	Lana arborea ubi.	128	Lex omnium rex et domina	198
Iupiter Carius.	149	Laodamas Phocensis.	148	Liberi cultus apud Meroen	48
Iupiter Lacedæmonius.	167.	Laodamas Eteoclis filius	113	Liberi nomen quando apud Persas.	53
Iupiter coelestis.	ibi.	Laodice.	162	Liber Aegyptijs Osiris dictus.	70
Iupiter sub nomine Xerxis.	193	Laos oppidum	183	Libya unde sortita nomen.	114
Iupiter Xuthi filius	196	Laphanes Euphorionis filius	44	Liches Delphici oraculi coniectio	19
		Lapidicina pyramidum			

Liliorum ingens vis ubi	59	Lyceus Iupiter.	138	Magi populus Mediae.	21
Liliorum radices esia apti.	ibi.	Lycartus Meandri germanus	142	Magi Persarum.	29.
Limencium regionis Milefiorum	4	Lydus Atrys filius.	2	Magorum commentum ut Persarum imperium occupent	89
Lindos oppidum	30	Lydi populus antea Meon. uocatus	2	Magi cuiusdam imperium apud Pers.	90
Lindi populus e Rhodo	206	Lydorum expiandi ritus idem qui apud		Magorum cedes.	93
Linus modulatiōis genus apud aegypt.	57	Lydorum partes prime in (Græcos. 7		Magophonia Persarum festum.	93
Linum Colchicum, Sardicum, Aegypt.	61	consulendis oraculis	10	Magistum oppidum	129
Lipaxus urbs ubi	200	Lydo. Medorumq; quinquennale bellū.	15	Magnarum iniuriarum uindicta.	64.
Lipoxais Targitai filius	108	Lydo. Medorumq; bello dies repete nox		Magnetes populus	95
Lipydrium oppidum.	148.	Lyda. Medorumq; foedus. 15 (facta. 15. 22		Magnesia urbs ubi	100. 212.
Lissus fluuius ubi	199	Lydorum ritus ineundi foederis	15	Magna cum periculis suscipiuntur	192
Lissi flu. aque copijs Xerx. non suffece-		Lydorum strenua gens	16	Malea promontorium ubi	17
Lisse oppidum ubi. 200. (runt. 199		Lydorum gens equitandi peritiss.	ibi.	Male dextra in contumeliam derase.	65
Littera Histiaei produntur	160	Lyda. cum Persis confliatus, et fuga	16	Malena.	164.
Litterarum mira occultatio.	220	Lydia auri ramenta e Tmolio prouenien-		Males Aetolus.	179.
Littera Themisti. ad Iones lap. incisae.	223	Lydia Halyattis regis (tes habet. 20		Mandanes Astyagis filia.	22
Litterarum per sagittam transmissio.	239	sepulchro se nobilem iactat	ibi.	Mandanes Cambysis nuptum datur	22
Littera capiti impressae.	144.	Lydorum filiae omnes prostituuntur	20	Mandrocles Samius. 120. & eius monu-	
Littera Graecorum ex Phoenicibus.	147	Lydorum mores & leges	20	Mantieni po. ubi. 6. (mentum. 121.	
Littus pulcherrimum ubi	163	Lydi primi omnium aureū argenteumq;	20	Mantieni montes	37. 40
Locri epizephyrii populus	ibi.	nummū ad utendū percusserunt	20	Mantiena urbs	132
Locri Ozolae populus	224	Lydi primi caupones institoresq;	20	Maneros Aegyptijs quid.	57
Lotophagi populus ubi	134. 135	Lydi primi inuectores ludorum	ibi.	Marathonem occupat Pisistratus	12
Lotos ubi plurima.	59	Lydi in Thusciam primos colonos dedu-		Marathon locus	175
Loti radix esculenta	ibi.	Lydorum diuisio. 20 (xerunt. 20		Marathonia cladis	178
Loti fructus descriptio	134.	Lydorum cum Cyaxare praelium.	22.	Mardonius Gobrys filius	166. 183.
Lotij mulieris usus	62	Lydi e Sardis per Cyrum exacti.	31	Mardonius uulneratur	166
Lucern. accensarū festum apud aegypt.	54	Lydi Caribus germani.	34	Mardonius a praefectura semouetur. 174	
Lucernarum incensio	216	Lydi pop. tributum Dario pendens	95	Mard. orō de bello Graeciae inferendo. 184	
Lucus platanorum.	159.	Lydorum in Xerx. exer. armatura.	195	Mardonij in Lacedaem. obiurgatio	252.
Lucinae tributum	113	Lyda mons a Pedasij extructus	35	Mardonij cedes	255
Ludorum primi inuectores Lydi.	20	Lydeus fluuius	201	Mardanus Xerx. exercitus imperator. 195	
Lune festum.	52	Lygdamus Naxius	12	Mardus Heracles Sardium muros pri-	
Luna Persarum praefes	190	Lygies quam armaturā in Xerxiano ex-		mus conscendit.	17
Luporum sepultura.	55	ercitu tulerint	194	Mardi Persarum genus.	26. 96
Lupi ex hominibus.	123	Mace populus	134. 145	Mariandini populus	95
Lutriae ubi capiuntur	ibi.	Macedones a Dario subacti. 166		Mariandini a Craeso subacti	6
Luxus Persarum	258	Macedo Amyntae filius	241	Mariandini in Xerxi. exerci. armati	
Lycij in ptaem Craesi subacti	6	Machlyes populus.	134	Mare Sardonium ubi. 33 (14. 194	
Lyciorum e Creta origo	34. 196	Macrobij pop. Aethiopie	80. 96	Mare Caspium	49
Lycus Pandionis filius a fratre pellitur		Macrones populus	61	Mare atlanticum, rubrum	40. 73. 113
Lycorū nomen et leges. 34. (Aegeo. 34		Macrones quam armaturā in Xerxiano		Mare Echinadium insularum.	45.
Lycij ab Harpago uicti.	35	exercitu tulerint	195	Marea urbs ubi.	46
Lycij populus Dario tributarius	95	Maestorium urbs supra Gelam.	206	Mariandicus sinus ubi	113
Lyciorum in Xerx. exer. armatura	196	Madyes filius Protothie Scyth. rex.	22	Maris fluuius	115
Lycij quondam Termile uocati	ibi.	Madytus urbs	189	Mares quā armaturā in Xerxi. exercitus	
Lycius Cyberniscus Sace filius	197	Meandri campus.	4. 45	Maronea Graeca urbs. 199 (tulerint. 195	
Lycidas cū uxo. et liberis lapidatur. 244		Meandri campos Mazares incurfat	32	Martis oraculum ubi	57. 195
Lycophronis Perian. filij interitus. 87. 88		Meander fluuius. 100. 159. & eius		Martis sepulchrum apud Scythas.	116
Lycus fluuius.	126. 189	fontes ubi	188	Marsya fluuius	158. 159
Lycurgus Aristolaidi filius.	11	Meandrius Polycratis scriba	100	Masanges Aorixi filius Perno. dux. 194	
Lycur. et Megacles Pisistratū eiiciunt. 11		Meandrius Sami procurator	104	Masamis elogium	198.
Lycurgus Spartiata integerrime uite. 13		Meandrij oratio ad Samios	104.	Masij Persarum genus	26
Lycurgo oraculū a Pythia redditur	13	Meotis palus ubi. 22. 108. 114. 116		Masistes Darij Xerx. exercitus impera-	
Lycurgus legum lator apud Lacedaem.	13	110. 113. 125. 126.		Masistij cedes. 247. (tor. 195	
Lycur. Leoboti Spartarum regis tutor. 13		Meotri populus ubi.	126	Masistius a Graecis Masius dictus. 247	
Lycurgi delubrum apud Spartiatae	13	Magdolis oppidum ubi	73		

Mafistij cedes.	247	Megacles Alcmeonis filius	11. 179	Mentiri apud Persas turpiſſ.	28
Mafistæ & liberorum eius cedes	263	Megacles et Lycurgus Piſiſtratum impe-		Mentor Ithaccensis ab Homero celebra-	
Maſſagetae populus ferus et robustus.	40	rio Athenien. pellunt.	11	tus.	267. 271
Maſſagetarum deus ſol	41. 42	Megacles Clifthenis gener factus.	180	Mentule portentum apud Aegyp.	52.
Maſſagetarum uictus	42. 43	Megacles Hippocratis filius	ibi.	Maereos ſtagnum	56. 71
Maſſagetarum uxores communes.	42.	Megacreon Abderites.	200	et eius deſcriptio.	95
Maſſagetarum ſenes immolantur	43	Megapanus Hyrcanorum dux.	194	Maeris Aegyptiorum rex	60
Maſtyes populus	139	Megarenſis populus	206	Maeris præclara opera.	60
Maternum genus nobilius paterno apud		Megarenſis plebs uenundatur.	207	Moenia lignea Budinorum	126
Matris Martis tēplū ubi. 55 (Lycios. 34		Megiftiæ extifficia	216	Meones ante Lydi appellati.	2.
Matieni populus.	14	Megiftias Acarnas à Melampode proge		Meraphij Perſarum genus.	26
Matienorū in Xerx. exer. armatura.	194	Megiftæ epigramma. 218.	(nitus. 217	Mercurij ſtatua 53. et templum	69
Maxyes Poeni ubi	136	Melampodis poſtulata ab Argijs.	250	Mercurius quibus gentibus colatur.	139
Mazares Medus	31	Melampus Bacchici ſacrificij inuentor		Mermnade populus	2
Mazares Prienēſes ſubigit	32	apud Aegyp.	52	Mermnadarum tyrannis.	3
Mazares Maandri campos incurſat.	32	Melampyguſ lapis.	216	Meroen oppidum ubi	48
Mazares moritur	ibi.	Melanchleni populus	123.	Mefambria urbs ubi.	121. 199
Meci populus	96	Melanchlen. mores et nomenclatura.	123	Mefambriam urbem quis cōdiderit.	164
Mecyberna Græca urbs.	200	Melanchleno. uictus humana caro.	ibi.	Meſſana olim Zancle	208
Medea Colchorum regis filia	1.	Melana ſinus quidam et fluiuius	193	Metalla aurea atq; argentea ubi	199
Medea raptus à Græcis	1.	Melanopus Ithagene.	266.	Metallorum aureorum certamen	257
Medicum imperiū Halys fluiuius termi-		Melas, aliàs Pirus, fluiuius	30	Metallum ſalis	135
Medicum nomen Græcis ter- (nat. 14		Melas fluiuius ubi.	213.	Metapontini populi ubi.	110
rorem incurtere ſolitum	177	Meles primus rex Sardium.	17.	Metiochus Olori filius.	165
Medici ſinguli ſingulorum morborum a-		Melibœa urbs	212	Metra Venus.	27
pud Aegyptios.	57.	Meliſſiſ ſinus ubi	112	Micythus Anaxikæ ſamulus	209
Medicæ nationis gentes quæ	21	Meliſſigenes unde appellatus	266	Midas Barbarorum ſecundus apud Del-	
Medi Diocē ſibi iudicem conſtituunt. ibi.		Meliſſa Periandri uxor	87. 115	phos munera poſuit	4
Medi regi ſuo regiam ædificant.	21	Meliſſa à Periandro occiſa	ibi.	Mideſſa apud Delphos	4
Medi à Scythiſ prælio fuſi Aſiæ imperi-		Melites fluiuius	266	Midas Gordij filius Phryg. rex	4. 267
um amittunt	22. 27	Mellis ubi maxima copia	136	Mide Gordij horti	242
Medi Ninum ciuitatem expugnant.	22.	Melois annis	254	Mide Gordij epigramma ab Home.	267
Medi inebriatos Scythas interimunt	ibi.	Melyenſes populus	95	Mileſiorum cum Halyatte bellum	4.
Medi Aſſyrios ſubigunt.	22	Memnonia regio	147	Mileſiorum duo acerba uulnera	4
Medis canis ſpæca dicitur.	23	Memnona urbs ubi	147	Mileſiorū oppugnatio per. XI. annos.	4
Mediæ regionis facies	23	Memnonia Suſa	206	Mileſiorum cum Halyatte fœdus.	5
Medimnus Atticus meſuræ genus. 38. 168		Memphis urbs.	74	Mileſij Cyro conſœderati	29
Medorum bellum cum Halyatte	4	Memphis urbs à Mene primū cōdita.	60	Mileſiorum correctio	142
Medorum tyrannus Cyaxares.	15.	Memphis urbis ſitus et deſcriptio.	60.	Mileſiorum et Carum fuga	159
Medo. bellum quinquennale cū Lydis.		Menalippus Aſtaci filius	149. 155	Miletum oppugnatur	4
Medorum et Lydorum bello dies repen-		Mendacium dicere quando expediat.	92	Miletus urbs Ioniæ	29. 141
te nox facta.	15. 22	Mendefium oſtium Nili	46	Miletus capta diripitur.	162
Medo. et Lydo. mos ineundi fœderis	15	Mendefij populus	51	Militiæ ordo à quo primū diſtributus.	22
Medorum ab Aſſyrijs deſectio.	20	Mendefij cur oues immolent, capris abſti-		Militum Cambyſis depaſtio	82
Medo. imperium ad Perſ. tranſlatū	27	nentes.	51	Milo Crotoniates luſtator	103
Medorum à Dario deſectio	27	Mendefij capras uenerantur	52	Miltiades Athenien. dux.	128
Medo. in Xerx. exer. armatura.	193. 196	Mendefij caprarios præcipuo honore af-		Miltiades Cimoniſ filius tyrannus	164.
Medorum appellatio unde	194.	ficiunt.	ibidem	Miltiades uictor in Olymp. certamē.	165
Medi ubi.	113	Mendetiſ templum	5	Miltiades capitur	ibi.
Megabates Perſa	143	Mendes quid lingua Aegyptiaca	52	Miltiades Cherſoneſo potitur	ibi.
Megabazus Megabatis filius	197	Menelaus Helenam recuperat.	64	Miltiades Parum obſidet.	180
Megabizus Perſa.	91.	Menelai portus ubi	133	Miltiadis accuſatio et obitus.	181
Megabizis oratio ad holiarchiam	93	Menes primus regnaſſe fertur	44. 60	Milyada Milyæ Solymi	34
Megabizus Zopyri filius.	107	Menſa ſolis	81	Minerua templi deſlagratio.	4
Megabizi elogium.	129.	Menſis intercalaris	7	Minerua templum cognomine Aſſeſia.	4.
Megabizis in Pœnos exercitū ducit.	140	Menſis intercal. à Græc. alijs additus.	44.	Minerua duo templa apud Aſſeſum	5
Megabiz. Xerx. exercitus impator	195	Mentes nauicularius	266	Minerua Pallenidis templum	12

<i>Miner. Alce templū apud Tegeat.</i>	13.256	<i>Murium auxilia.</i>	69	<i>Naxus insula</i>	142. 143
<i>Miner. tutelar. templū apud Chios.</i>	32	<i>Murichides Helleſpontius.</i>	244	<i>Naxus insula à Piſiſtrato ſubacta.</i>	12.
<i>Miner. oraculum apud Aegyp.</i>	57	<i>Mus Europæus.</i>	240.	<i>Naxij populus</i>	206. 226
<i>Miner. ueſtibulum apud Saïos</i>	76	<i>Muriū tria genera apud paſtorales Pæ-</i>		<i>Nebriſ.</i>	115.
<i>Miner. inaurata ſtatua ubi</i>	77	<i>nos.</i>	136	<i>Necus rex Aegyp. Pſammiti filius.</i>	73. 113
<i>Miner. lapidea duo ſimulacra.</i>	77	<i>Murus ligneus Perſarum</i>	255. et eiuf-	<i>Necus à quo interemptus.</i>	72
<i>Miner. parentes</i>	134	<i>dem expugnatio.</i>	256	<i>Neci uictoria contra Syros</i>	73
<i>Miner. egis.</i>	136.	<i>Muſici Argiui</i>	102	<i>Necceſſitatis numen</i>	237
<i>Miner. Craſſia.</i>	145	<i>Muſtele Africae.</i>	136	<i>Neleus Codri.</i>	268
<i>Miner. urbana</i>	152	<i>Muſei ſortes & earundē ediſertator.</i>	183	<i>Neon urbs ubi</i>	224. 225
<i>Miner. templum in Sigco</i>	155	<i>Mycæ promontorium.</i>	30.	<i>Neptuno Heliconio Pannionum locus ſa-</i>	
<i>Miner. iliade. 1000. boues immolantur à</i>		<i>Mycerinus rex Aegypti</i>	68	<i>cer.</i>	30
<i>Xerxe</i>	191	<i>Mycerini clementia & iuſtitia.</i>	68	<i>Neptunus Aftrorum deus</i>	53
<i>Miner. ſanum</i>	225.	<i>Mycerini filie mors & ſepultura.</i>	ibi.	<i>Neptunus Thamimaſades.</i>	116.
<i>Miner. proteſtularis.</i>	225	<i>Mycerini concubine</i>	67	<i>Nep. liberator et eiuf. templum.</i>	213
<i>Miner. Sciradis templum</i>	234	<i>Mycerini oraculum</i>	67	<i>Neptuni templum apud Potideas.</i>	240
<i>Minos & Sarpedo Europæ filij</i>	34	<i>et pyramis.</i>	68	<i>Neptunus æreus ſeptem cubitorum</i>	258.
<i>Minoa Selinufiorum colonia.</i>	145	<i>Mycorum in Xer. exer. armatura</i>	194	<i>Neflus fluuius Abderorum</i>	201
<i>Minois cædes.</i>	209	<i>Mygdoniam à Bottieide Axius dirimit.</i>		<i>Neuri populus & eorum mores</i>	110. 123
<i>Minyæ populus</i>	30. 129.	<i>Mylafforum ſanum.</i>	34	<i>Nicandra Dodoneorum ſacerdos</i>	54
<i>Minyæ cõmento ſuarum uxo. liberan.</i>	129	<i>Mylaffa oppidum ubi</i>	159	<i>Nicodromus Cinoethi</i>	173
<i>Miſi Caribus germani.</i>	34	<i>Myliarum in Xerx. exer. armatura.</i>	195.	<i>Niger ſinus ubi.</i>	165
<i>Miraculum maximū Perian. oblatum.</i>	5	<i>Myſſita Affyrijs Venus appellata.</i>	27. 40	<i>Nili fluminis origo</i>	46. 49
<i>Mitradates paſtor Cyri nutritius.</i>	23. 26	<i>Myſſus, aliàs Candaules dictus</i>	2	<i>Nili fluminis oſtia</i>	46
<i>Mneſiphilus Athen.</i>	227.	<i>Myrmia Acolie ciuitas</i>	30	<i>Nili flu. natura et incrementum.</i>	46. 47
<i>Modus incundi exercitus numerū</i>	193	<i>Myrios ſtagnum.</i>	44	<i>Nilus ſolus annuum aura caret</i>	47
<i>Moloſſi populus.</i>	30	<i>Myris rex.</i>	45	<i>Nili fontes ignoti</i>	48. 49. 115
<i>Momemphis oppidum</i>	74	<i>Myrſus Gygis filius</i>	100	<i>Nilus ſcopuloſus</i>	48
<i>Mons Arabicus</i>	44.	<i>Myrſes Perſarum dux.</i>	159	<i>Nilus Africam mediam diuidit</i>	49. 60
<i>Mons Africus ubi.</i>	66	<i>Myrcinus urbs ubi</i>	ibi.	<i>Nilus Aegypti fluuius</i>	114
<i>Mons Atlas ubi</i>	135.	<i>Myrcenæ populus</i>	182	<i>Ninum ciuitatem Cyaxares obſidet</i>	22
<i>Mons ingēs euerſus indagadis metal.</i>	166	<i>Myrias quid ſit</i>	193	<i>Ninum ciuitatem Medi expugnant.</i>	ibi.
<i>Mopis mons.</i>	48	<i>Myſi à Cræſo ſubacti</i>	6	<i>Niri oppidi ſitus.</i>	38
<i>Mortis ſtatua exēplaris apud Aegy.</i>	57	<i>Myſi populus ubi</i>	95	<i>Ninus Affyriorum urbs</i>	71
<i>Mortuorum apud Aegy. conditura</i>	58	<i>Myſia ab Hymæa capitur</i>	159	<i>Nipſei Thraces</i>	121
<i>Mortuorum letitia ubi.</i>	159	<i>Myſorum in Xerx. exer. armatura.</i>	195	<i>Niphraga unus Picrum murus</i>	199
<i>Mors optatiſſimum perſugium erummo-</i>		<i>Myus urbs Ionie</i>	29	<i>Niſa oppidum ubi.</i>	96
<i>Moræ compendia</i>	185. (ſe uita	<i>Myuſij populus ubi</i>	160	<i>Niſei equi</i>	98. 190
<i>Moſchi populus</i>	96	<i>Nace populus ubi</i>	134	<i>Niſeus campus grandes fert equos</i>	190
<i>Moſchorum in Xer. exer. armatura.</i>	195	<i>Napariſ Scythiæ fluuius.</i>	115.	<i>Nitētis Aprijs regis filia</i>	77
<i>Moſ. næci populus.</i>	95.	<i>Nafamonones populus</i>	49. 133	<i>Nitocriſ regine Babylon. egregia monu-</i>	
<i>Moſ. næcorū in Xer. exer. armatura.</i>	195	<i>Nafamonum coitus in propatulo.</i>	ibi.	<i>menta.</i>	36
<i>Mula mulum peperit.</i>	193	<i>Nafamoniufurandum & diuination.</i>	ibi.	<i>Nitocriſ Ninum oppi. ſibi ſubegit.</i>	36
<i>Mule partus</i>	106	<i>Nafamonum cadauerum ſepultura</i>	136	<i>Nitocriſ epitaphium</i>	37
<i>Muli ubi non gignantur.</i>	112. 127	<i>Nafcentium deploratio</i>	139	<i>Nitocriſ Aegypt. regina fratrem ulciſci-</i>	
<i>Mulorum ſpēs Scythiſ horrendæ.</i>	127	<i>Natho inſula ubi.</i>	74	<i>tur.</i>	60.
<i>Mulier exuendo tunicam et uerecundiam</i>		<i>Nature ſolertia.</i>	98	<i>Nitri ingens uis</i>	58.
<i>pariter exuit</i>	3.	<i>Natura leonum atq; eorundē loca.</i>	201	<i>Noas fluuius.</i>	115
<i>Mulieris ſimulacrum ex argento.</i>	10	<i>Nauib. longis quā primi uſi fuerint</i>	22	<i>Noctes in dies commutati</i>	68
<i>Mulieres à Dodoneis cur columbæ uocē</i>		<i>Nauicide Babyloniorum.</i>	39	<i>Nocraniſ oppidum.</i>	171
<i>Mulierum pudenda cippis à</i>	54	<i>Naues Aegyptiorum è ſpino.</i>	59	<i>Nomades Scythæ</i>	4. 15
<i>Seſoſtre inſcripta</i>	60	<i>Naues rubrica delibute</i>	88.	<i>Nomadatum Scytharum ſeditio</i>	15.
<i>Mulieres Corinthiorum demudate.</i>	155	<i>Naues quinque drachmis addite</i>	173	<i>Nomades Poeni</i>	134
<i>Mulier ex turpiſ. ſpecioſiſſima facta.</i>	168	<i>Nauium Perſicorum catalogus</i>	196	<i>Nomades ſagittarij</i>	195
<i>Mulierū Attic. unā cum liberis cædes.</i>	181	<i>Naucrates oppidum.</i>	77	<i>Novem fontes ubi.</i>	181
<i>Mulieres ſuprando extinctæ.</i>	225	<i>Naufragi ubi immolentur.</i>	123	<i>Novus murus ciuitas Acolie, & Coma-</i>	
<i>Murychia</i>	231	<i>Nauplia.</i>	171	<i>norum colonia.</i>	30. 267

Nova urbs oppidum in Pallena.	200.	Onomacritus fortileg. Athe. ejicitur	183	Oratio Xerxis de inferendo bello Grae-	
Nox pro die ubi extitit	190	Opaea Spargapithis uxor	119	ciz.	183.
Nudium oppidum	129	Ophryneus urbs ubi.	191	Oratio Xerxis ad Persas.	192.
Nummi primum à Lydis percussi.	20	Opificium ignobilitas ubi	75	Oratio Corcyraeorum ad Xerxem.	209.
Numina Persarum	27	Opiniones de Nili fluminis natura & in		Oratio Harmocidis ad Phocenses.	246.
Nymphodorus Pythij filius.	202	cremento.	47	Orbelus mons ubi.	140.
O Afis urbs ubi	82	Opis ciuitas	37. et dea. 113	Orbis partitio secundum Herodotū.	115.
Oaxus oppidum Creta	190	Oraculū Halyatti à Pythia redditū.	4.	Orosange quid Persica lingua.	232.
Obeli Pheronis donaria	62	Oraculum Delphicum Croeso redditur.	9.	Orchomenij populus.	30.
Obeli Trochoides.	75	Oracula Graecorum.	9.	Orchomeniorum ager.	225.
Oceani ortus ubi	109	Oraculum Delphicum Croesus uerū de-		Orci filius	173.
Octamafades Scyialis frater.	119	prehendit.	9.	Ordo militie à quo primū distributus.	28
Oculos in pectoribus gestantes	136	Oraculū Lycurgo à Pythia redditur.	15.	Ordissus Scythiae fluius.	115.
Odomanti populus ubi	140	Oraculū captiosum Spartiatis redditū.	15.	Orctis dolus.	100
Odryses ubi	111	Oraculum Pythiae de ossibus Orestis.	15.	Orctes indignam Polycratis affixi cru-	
Oebares Darij equiso	94	Oraculum Croeso redditum de nuto si-		ci mortem luit.	101.
Oebazus Perses.	267.	lio.	17.	Oricus portus.	260.
Oebasi liberi occiduntur.	120	Oraculum Branchidarum de Pactya.	31.	Orneate populus.	230.
Oebarus Megabizi filius.	164	Orac. Ammonis Iouis de Aegyptijs.	46.	Oropus.	175.
Oecetor Gelonis progenitor	206	Oraculum Dodoneum omnium uetustis-		Orestes Agamemnonis filius.	15.
Oedipode delubrum	150	simum.	53.	Orestis proceritas & sepulchrum.	14.
Oea locus ubi	152	Oracula apud Graecos prima, eorumq;		Orithyia Boreae uxor.	211.
Oenuse insula ubi	33	origo.	53.	Orphea unde ortum duxerint.	57.
Oenotriae ager ubi.	ibidem	Oraculi Ammonis origo.	53.	Orus Osiris filius rex Aegypti.	70.
Oenoen Boeotij occupant	150	Oraculorum origo secundum sententiam		Orus Graecis Apollo dicitur.	70.
Oenone insula	226	Herodoti.	54.	Oryes ubi gignantur.	136.
Oeroe insula ubi	253	Oracula apud Aegyptios quae.	57.	Orthocorybantes populus.	96.
Oetofyrus Apollo apud Scythas	116	Oraculum Pherori regi redditum.	62.	Ossa & Olympus Thessaliae mōtes. II. 201.	
Oetaei montes ubi.	216	Orac. Mycerini regis ex urbe Buti.	67.	Ossa quinq; cubitorum.	258.
Oetyni à Croeso subacti.	6.	Oraculum de area phiala.	72.	Ostenta Xerxi oblata.	195.
Offa salis re resiliit.	264.	Oraculum Latone.	72.	Ostenta Delphis representata.	225.
Oilycus unde appellatus.	129	Oraculum Siphnijs redditum.	88.	Osiris Aegyptijs Bacchus & Dionysius	
Olenus. 30.	(um. 224.	Oraculum Corinthijs redditum.	154.	dictus.	51. 70.
Oleagena corona Olympicorum premi-		Orac. promiscuum Argijs redditum.	162.	Ostia Nili septem numero.	46.
Olea in arce Atheni.	227	Oraculum Doloncorum.	164.	Otanes Pharnaspis filius.	90.
Olen Lycius	115	Oraculum Martis ubi.	195.	Otanis oratio de statu populari ad Per-	
Oliatus.	144.	Oraculum Dionysii ubi.	199.	sas.	93.
Olorus rex Thraciae.	165	Oraculum Atheniensium.	205.	Otanis Amastris pater dux Persarū.	193.
Olbiopolite populus ubi	110	Oraculum Argiuorum.	205.	Otanis morbus.	105.
Olophyxus urbs ubi.	188	Oraculum Cretensium.	209.	Othrys mons Thessaliae.	201.
Ollas pulsandi mos	168	Oraculum Spartiatum.	217.	Otiosus pro honestissimo habitus.	205.
Olympus Mysiae	8	Oraculum Bacidis.	223. 231. 234.	Ouium mira genera.	98.
Olympus et Ossa Thessaliae montes	11.	Oracu. & delubrum Amphiarai.	241.	Oues sacrae Solis ubi.	260
201. 210.		Oraculum Persis à Bacide redditū.	251.	Orthium carmen. 5. & A. Gellius capite	
Olympij Iouis delubrum	44	Oratio Prexaspis ad Persas.	92.	19. libri. 16.	
Olympienū à monte Olympo dicti	195	Oratio Otanis de statu populari.	93.	P actyas Lydus à Cyro deficit	131.
Olympi. premium corona oleagena.	224.	Oratio Cois Mityleneorū prefecti.	122.	Pactyas Persis traditus	32.
Olympiodorus Lamponis	247	Oratio Histiaei Milefii ad Scythas.	128.	Pactyca regio ubi.	96. 97. 114.
Olynthiorum ab Artabazo obsessio	159.	Oratio Aristagorae ad Cleomenem.	146.	Pactyes quam armaturam in Xerxis ex-	
Olynthij ab Artab. trucidantur.	ibi.	Oratio Soficlis.	153.	ercutu tulerint.	194.
Onesylus Gorgi frater	157	Oratio Histiaei ad Darium.	157.	Pactolus fluius.	156.
Onesyli dolus & mors	157.	Oratio Cypriorum ad Iones.	158.	Pean carmen quale.	158.
Onesyli caput in portas suspensum.	158	Oratio Persarum ad Ionū tyrannos.	161.	Peoniae situs.	140.
Onesyli sacrificia	ibi.	Oratio Leutychidis de reddendo depofi-		Peones populus.	156. 159.
Onetes Phanagorae.	216	to.	172.	People in Asiam abducti.	140.
Onochonus Thessaliae fluius.	201	Oratio Datis ad Delios.	174.	Peones transportati.	156.
Onochonus Xerx. exercitū defecit.	213	Oratio Cliftthenis ad procos filiae suae.	180	Peonius ager ubi.	201.

<i>Pesus urbs ubi</i>	158	<i>Partus diuersa tempora.</i>	170	<i>Periander cum defuncta concubuit</i>	155.
<i>Peti Thraciae populus.</i>	199	<i>Parus insula</i>	143	<i>Periandri de nō recipiēdo filio edictū.</i>	87
<i>Palestini Assyrii dicti</i>	78	<i>Parum à Miltiade obsidetur.</i>	180	<i>Periandri duo filij</i>	87
<i>Palladis barba.</i>	35	<i>Parycani populus.</i>	96	<i>Perinetades Demarmeni filia.</i>	145
<i>Pallene Phlegra prius appellata.</i>	200.	<i>Parycanorū in Xer.exer.armatura.</i>	194	<i>Perinthus urbs ubi</i>	121. 164
<i>Pallenidis Mineruae templum</i>	12	<i>Pasargadae Persarum genus.</i>	26	<i>Perinthij à Persis subacti.</i>	138
<i>Palmarum Babylo. diuersitas</i>	38	<i>Pataici dij.</i>	84	<i>Perinthiorum cum Pæonib. singulare cer</i>	
<i>Palmarum spathæ.</i>	194	<i>Patarbemi aur.nasusq; præscindūtur</i>	74	<i>Perinthis expugnatio</i>	138. (tamē. 138
<i>Palme Babylonie usus quis.</i>	38	<i>Patarum oppidum Lycie</i>	36	<i>Persarum uictus habitusq; prius</i>	14.
<i>Palme ubi multæ</i>	133.	<i>Patera aut.Delphis à Cræso missæ.</i>	4.10	<i>Persarum aspera regio.</i>	ibi.
<i>Pamfus Thessalie fluuius.</i>	201	<i>Patera aheneæ mira capacitas.</i>	14	<i>Persarum cum Lydis conflictus</i>	16
<i>Pamphylorū in Xer.exer.armatura.</i>	196	<i>Paternorum opificum successio ubi</i>	168.	<i>Persarum ingenium.</i>	18.
<i>Pamphylj populus</i>	95.	<i>Patiraphis Xerxiani curru auriga.</i>	190	<i>Perse in ptatem Medorum redacti.</i>	22
<i>Pan unus inter.VIII.deos.</i>	52	<i>Patzithes magus.</i>	89	<i>Persis à Phraorte bellum infertur.</i>	ibi.
<i>Pan Aegyp.nouissimus decorum.</i>	70.	<i>Patrenses populus ubi.</i>	30	<i>Persarum complura genera</i>	26
<i>Panos templum ubi</i>	176	<i>Patumus oppidum Arabie.</i>	73	<i>Persarum à Cyro defectio</i>	26. 27
<i>Panos simulacrum</i>	52.	<i>Pausanias Cleonbroti filius</i>	120.	<i>Persarum præstantissimi pasargadae.</i>	26.
<i>Pan quibus parentibus ortus.</i>	ibi.	<i>Pausanias Embroti filius.</i>	245.	<i>Perse aratores,Perse pecuarij</i>	ibidem
<i>Panagryia Athenien.</i>	177	<i>Pausania exercitus ordo</i>	252	<i>Perse gyrum cœli Iouem appellant.</i>	27
<i>Panes Perdicce dupli effecti.</i>	241.	<i>Pausaniae uictoria aduers.Mardon.</i>	255.	<i>Perse deos ex hominibus ortos esse ne-</i>	ibi.
<i>Panctius Sofimenis.</i>	232	<i>Pausanias sagitta per latera ictus interiit.</i>	gant.	<i>Persarum ritus dum Ioui immolant.</i>	ibi.
<i>Pangeus mons ubi</i>	140.	<i>Pausaniae præda</i>	258	<i>Persarum numina quæ.</i>	ibi.
<i>Panionius Chius</i>	135	<i>Pausanis Amyrteus</i>	80	<i>Perse Vranie Veneri sacrificant.</i>	ibi.
<i>Panitis Messenij consilium in discernen-</i>	176	<i>Pausicae populus</i>	96	<i>Perse Venus Metra appellatur.</i>	ibi.
<i>dis geminis.</i>		<i>Pecuarij Armenij ubi</i>	39	<i>Persarum natales.</i>	ibi.
<i>Pannonium locus</i>	29. 30. 34	<i>Pecuarij Indi</i>	92	<i>Perse inter pocula consultant.</i>	28
<i>Pannonium sacrum</i>	29. 30	<i>Pecuarij Perse.</i>	26	<i>Perse necessitudo uicinitatis maxima</i>	28
<i>Panormus lacus ubi.</i>	32	<i>Pedasi popu.ab Harpag.expugnati.</i>	35.	<i>Persarum Qlauria</i>	28.
<i>Pantagnotus Polycretis frater.</i>	85	<i>Pedaseses populus ubi</i>	235	<i>Perse externarum rerum studiosi.</i>	ibi.
<i>Päthalcon Halyat. filius Cræsi frater.</i>	20	<i>Pedicae oppidum ubi</i>	225	<i>Persarum institutio qualis.</i>	ibi.
<i>Panthelei Persarum genus.</i>	26	<i>Pedunculorum comestores.</i>	123	<i>Persis flumina religiosissime coluntur.</i>	29
<i>Pantheræ ubi gignantur.</i>	136	<i>Pedunculorum præmorsus</i>	135	<i>Persarum mos in sepeliendis cadaueribus</i>	29
<i>Pantimathi populus.</i>	96	<i>Pelasgi po. 30.53. et eorum lingua</i>	11	<i>defunctorum</i>	29
<i>Panticapes fluuius</i>	110. 115.	<i>Pelasgi Aegialeis nunc Iones dicti</i>	196	<i>Persarum magi</i>	29
<i>Pantita sese strangulat</i>	218	<i>Pelasgi,Cranai, & Cecropidae.</i>	226	<i>Persarum clementia</i>	80.
<i>Papæus Iupiter apud Scythas.</i>	116	<i>Pelasgi ex Attica exacti</i>	181	<i>Persarum capita cur fragilia</i>	79
<i>Paphlagones populus</i>	2.15. 95	<i>Pella urbs Bottieidis terræ.</i>	200.	<i>Perse ignem deum arbitrantur</i>	80
<i>Paphlagones à Cræso subacti.</i>	6	<i>Pellena Acheorum pars</i>	30	<i>Perse uictus uiuendiq; spatium.</i>	81
<i>Paphlago.in Xerxi.exer.armatura.</i>	194	<i>Pelios mons ubi</i>	134.	<i>Perf. uxores per uices concubunt.</i>	95.
<i>Papracæ pisces</i>	140	<i>Pelio Iouis filius.</i>	149	<i>Persarum satrapie.</i>	ibi.
<i>Papremus oppidum</i>	54	<i>Pelopis Phrygis serui, regio</i>	184.	<i>Persarum conuiuia</i>	140
<i>Papremitanis equi fluuiales sacri.</i>	56	<i>Peloponnesi gentes septem</i>	230	<i>Persarum mare ubi.</i>	113
<i>Parapotami populus</i>	225	<i>Peloponnesium bellum</i>	257	<i>Persarum cædes in conuiuio</i>	141
<i>Parasange quid</i>	44.147.165.	<i>Pelusium ostium Nili</i>	46. 72.	<i>Persarum bellica arma</i>	156
<i>Paralata Scythæ unde</i>	108	<i>Peneus fluuius Thessalie</i>	187. 201. 210	<i>Perf.cum Caribus confertum bellum.</i>	159
<i>Paretaceni populus Medie.</i>	21.	<i>Pennis oppletus aer.</i>	112	<i>Persarum 2000 cæsa à Caribus</i>	150
<i>Paris Alexan.ad Proteum ducitur</i>	63	<i>Pentapolis antè Hexapolis appellata.</i>	30	<i>Persarum obtruncatio</i>	159.
<i>Parius lapis</i>	148	<i>Pemthylus dux Paphius</i>	213	<i>Perse crinit</i>	162
<i>Parius urbs.</i>	158	<i>Peræbi populus.</i>	201	<i>Perforatio ad Ionum tyrannos</i>	161
<i>Parmys Smerdis Cyri filia</i>	195	<i>Percotes urbs ubi.</i>	158	<i>Persarum mine Ionib. intentate.</i>	ibi.
<i>Parnasi uertex ubi</i>	224	<i>Perdiccas, Gauanes et Aërop. frës.</i>	241	<i>Perf. ornatus in Xer.exercitu</i>	195
<i>Parorcata populi</i>	129	<i>Perdicca panes dupli effecti</i>	ibi.	<i>Perse Cephene appellati</i>	195
<i>Parthenus fluuius ubi.</i>	61	<i>Pergamum unus Pierum murus</i>	199	<i>Perse immortales qui</i>	195
<i>Parthenius mons ubi</i>	176	<i>Perialla uaticina</i>	169	<i>Persarum equestrium copiarum nume-</i>	ibi.
<i>Parthi populus.</i>	96. 99	<i>Periander Cypseli filius Corinthiorum</i>	5. 86	<i>Perfici equitatus præfecti</i>	ibidem
<i>Parthorum in Xer.exer.armatura.</i>	194	<i>- tyrannus</i>			
<i>Partus uipera & Leæne.</i>	98	<i>Periandro maximum miracu. oblatum.</i>	5		

Perficarum nauium catalogus	196	Phocensium cum Tyrrhenis & Cartha-	Pisistrati nobile commentum	11	
Perfarum origo unde	205	ginensibus nauale bellum	Pisistra. Athenarum imperio potitur	11	
Perfarum cum Lacedæ. congressio.	215	Phocenses prælio uicti Corsica insula se-	Pisistratus Athenis eijcitur	11	
Perfarum naufragium ad Eubœam.	222	Phocensibus Cadmea uicto (cedunt.33	Pisistrati uxor Phya.	12	
Perfa. tabellionum cursus & modus.	234	ria obtigit.	Pisistratus illegitime cum uxore coit.	12	
Perficarū copiarū apud Plat. ordo	249	Phocenses in Rhegium demigrant.	Pisistratus Marathonem occupat	12	
Persis oraculum redditum.	251	Phocenses capti lapidantur.	Pisistrati in Athenien. copie	12	
Perfarum luxus	256	Phocensium in Thessalos eruptio	Pisistratus tertio urbe Athenis potitur.	12	
Persei specula.	46	Phocensiu regio à Barbaro uastatur	Pisistratus Naxum insulam subegit	12	
Persei templū. simulacrū. sandaliū ubi.	58	Phocia oppidum.	Pisistratus Delum insulam expiat	ibi.	
Perseus gymnic. ludorum institutor	58	Phœbi fanum ubi.	Pisistratide Athenis pulsi.	149.	
Persei profectio in Aegyp.	ibi.	Phœnices dissensionū autores cū Græ.	Pissyrus urbs, & lacus in ea salsus & pi-	199	
Perseus Assyrius.	167	Phœnices Palestini	61. 196.	scosus	199
Perseus Danaes & Iouis filius	193.	Phœni. ad Africā cognoscendā misi.	113.	Pistris Cræsi effigies apud Delph.	10.
Petra tribus	154	Phœnices literæ.	147	Pitana ciuitas Acolie.	30
Petræ Trechinie locus	213	Phœnix Aegypti sacrosancta auis	56	Pittaci Mitylenæi responsum ad Cræsi.	5
Phalerus urbs.	148.	Phœnicis auis descriptio	ibi.	Pituæ fluxus remedia.	135
Phalli.	52.	Phœnix fluuius	210. 214.	Pix Pieria ubi	136
Phanes Halicarnassæus genere.	78	Phraortes filius Diocis	21	Pixodoras Cyndiensis.	159
Phanem ulciscuntur Aegyp.	79	Phraortes patre defun. succedit in reg.	21	Platæanorum lingua.	11
Phanaz. atres Indorum dux	194	Phraortes bellum Persis intulit	22	Platæa insula Africæ	130. 133
Pharandates Theæspis filius.	257	Phraor. Persas in ptatē Medo. redigit.	22	Platæa urbs.	131. incenditur. 227.
Pharenenses populus	30	Phraortes Asiam sibi subegit	ibi.	Platæensium ingens clades	255
Pharmiches prefectura submouetur.	196	Phraortis interitus apud Assy.	22	Platæarum pugna	261
Pharnappes Achemenidis	78	Phraorti Cyaxares in regno succedit.	ibi.	Platanorum ingens lucus	159
Phaselis urbs	76	Phrataguna Darij regis uxor	217	Platanus aurea atq; uitis.	188
Phasis	22. 61. 172	Phronima Etearchi filia	130	Plata. aureo monili à Xerxe donatus.	189
Pheatria quid	272	Phryges à Cræso subacti	6	Plinthinetes sinus ubi	44
Phedima Otanis filia	90	Phryges populus ubi.	14. 95. 146	Pluuia nulla apud Thereos per septem	130.
Phenius Smyrneus Homeri præceptor.		Phryges antiquissimi	42	annos.	130.
Pheneum urbs.	171. (266. 271	Phrygum in Xerx. exer. armatura	194	Pluuia apud Aegyp. portentosa.	76
Pherendates Sarangarum dux.	194-195	Phryges Bryges dicti.	194	Phymis portus ubi	133
Pheretima Arcefilai regis mater	132	Phrynichi comœdia	162	Podion Doridis.	224
Pheretime in Barceos crudelitas.	136	Phthiotis ora.	11	Pœne modus apud Persas	28
Pheretime miseranda mors	ibi.	Phya mulier ex tribu Peanica	11	Pœni Aegyptijs se dedunt.	131.
Pheron rex cæcus	62	Phya Pisistrato uxor ducitur.	12	Pœnorum uarie nationes.	133
Pheroni oraculum redditur.	ibi.	Phylacais & Autonous Delphorum he-	225	Pœni Nomades. i. pascuales	134. 135.
Pheronis donaria.	ibi.	roes, & eorum delubrum.	200	Pœni saluberrimo corpore.	135
Phiala in balteis Scytharum.	109	Pidorus urbs ubi	136	Pœnorum pastortiorum sacrificia	135
Phidippides Athenien.	176	Pieria pix	199	Pœni ubi. 137. Pœnorum in Xer	196
Philaon Gorgi filius	222	Pierum muri ubi	226	xiano exercitu armatura.	226
Philagrus et Euphorbus proditores	175	Pieria ora Boeotie.	139.	Pogon Træzeniorum portus	206
Phileus Acæcis filius	164	Pigres Pœones.	201	Polichmitani populus	62
Philippus Butacides Olympionices.	145	Pindus mons ubi	165	Poli & gnomonis inuentio.	85
Philitionis pyramides	67	Pinus locus. 270	30	Polycratis prodigiosa fortuna.	85
Phillis Pangeorum regio.	199.	Pirus aliàs Melas, fluuius	70	Polycratis callidum commentum.	100
Philocyprus à Solo. uersib. celebratus.	158	Piromis Græcis quid	44	Polycratis cædis occasio	100
Phirmus Athenien.	211.	Pisa urbs ubi.	56	Polycratis filia somnium	101
Phla insula	134	Piscibus Aegyptus abstinet	59	Polycrates cruci affixus.	129
Phocais Homeri.	269	Piscium qui Aegypto sacri.	140	Polymnestus Thæreus	223
Phocæa regio.	29. 33. 76	Piscuū gemitura in stagnis apud ægyp.	140	Pollux & Castor Tyndaride	61
Phocæa quō capta et à Pers. occupata.	32	Piscet pabulum equorum ubi.	273	Ponticum genus arboris	11
Phocenses	30	Piscium mira copia	11.	Pontus Euxinus.	114.
Phocenses primi longis nauib. usi sunt.	32	Pisces Papraces et Tilones			
Phocensium murus	ibi.	Piscatorum enigma.			
Phocensium demigratio in Corsicam.	33.	Pisistratus Hippocratis filius Athenien.			
Phocensium execratio.	33	tyrannus.			

Ponti amplitudo	120	Ver ex antio exaruisse.	208	Res diuinitus futurae signis declarantur.	
Portentum ingens Hippocrati uisum	11	Prytanum	175.	Restibus instructa pugna	195. (264
Portentum Cræso uisum est.	16	Psammitichus Aegypti rex	22.	Rhadanece genus olei & eius uis	178
Porata, als Pyreton, Scythiae fluuius.	115		48. 71.	Rhampsinitus rex Aegypti	64.
Porinus lapis	148	Psammis rex Aegypti. Psammiti. filius	73	Rhampsinitus regis simulacra	64.
Posideum urbs ubi	95	Psammis mors	74	Rhampsinitus filia prostituitur	65
Potidæa, & eius ab Artabazo obsessio.		Psammenitus Cambysis filius, rex	79	Rhampsi. pecunie ditissimus	ibi.
200. 239.		Psammenitus deponitur	79	Rhampsi. regis descensus ad infernas se-	
Potidæatarum à Barbaris defectio	239	Psammenitus epoto taurino sanguine obiit		des.	65
Prasiadis paludis inhabitatores.	140.	Psylli populus ubi	133.	Rhapsodi Homericorum carminum ex-	
Præda Græcorum è Persarum clade.	258	Psyllorum expeditio aduersus austrum.	133	plesi.	149
Præda Pausaniæ	258	Psyttalea insula ubi.	231	Rheginorum maxima cedes.	209
Prælium circa Masistij cadauer	247	Pteria locus Cappadociae munitiss.	15	Rhenea	174
Præsij populus ubi.	209	Pteria urbs à Cræso expugnatur diri-		Rhegium.	33
Præsepe Mardonij à Græcis diripitur.		piturq.	15.	Rhetium urbs ubi	191
Præxaspes Persa	83. (256.	Ptoon.	241	Rhoecus Philei filius.	89
Præxaspes se præcipitem dat è turri.	92	Ptoi Apollinis sanum ubi	241	Rhodium mare ubi	35
Præxaspi oratio ad Persas.	92	Pugna instructa restibus	195	Rhodopis pyramis	68.
Præxaspes Aspathinis.	197	Punicus mons	44	Rhodopis monumentum in templo Del-	
Prienæ urbs Ioniæ	29	Punica humus	45	phico.	68
Prienas Ardys expugnat	4	Puluinar Diane	86	Rhodus ciuitas ubi	76
Prienienses populus.	160	Puteus trifarius rerum spes exhibens	178	Rhodope mons	115
Prienienses à Mazære subiguntur	32	Pygres Selidonij filius.	197	Rhyfes populus ubi	30
Primogenitus ex lege succedit in reg.	167	Pylus 209. Pyle	210. 214	Rose sexagenum foliorum.	242
Procles Epidauri tyrannus	87	Pyramidum lapidicinae ubi.	44	Rubrum mare	40. 44. 73
Procles capitur.	ibi.	Pyramides Mæris regis Aegypti.	60	Ruinae hominibus disciplinae sunt	41
Prodigiorum maxima obseruatio	57	Pyramis regis Cheopis	66.	Sabacus rex Acthiopum	68. 72.
Prodigiola cecitas.	178	Pyramis è quaestu meretricio ubi	67	Sabaci regis iustitia	69
Prodigium	229.	Pyramis Chephrenis Aegypti regis.	ibi.	Sabaci uisum	ibi.
Promeneæ Dodoneorum sacerdos	54	Pyramides Philitionis ubi.	67	Sabyllus Gelous	206
Propontidis longitudo.	120	Pyramis Mycerini regis	68	Sacæ populus	31. 96. 194
Propopitis insula et eius latitudo	51. 74	Pyramis Rhodopis mulieris prostantis.		Sacæ in Xerx. exer. armatura.	194
Proteus Pheroris in regno successor.	62	Pyramis regis Aschi. lateritia.	68. (68	Sacæ dux Hystaspes.	ibi.
Protei sanum apud Memphim	62	Pyrene urbs ubi.	49	Sacrum Panionium.	29
Protesilai templum ubi	189	Pyreton fluuius Scythiae	115	Sacra Dorienfium.	30.
Protemplaris Minerva	225	Pyrgus oppidum	129	Sacra Triopij Apollinis.	30
P R O V E R B I A .					
Animus in auribus habitat	190	Pythagoras Mnesarchi filius	122	Sacra Cabyrorum à Persis sumpta	53
Cadmea uictoria.	33	Pythagoras monarchus.	145	Sacerdotes Aegyptiorum rasi.	50.
Dolosi homines, dolosa & eorum ue-		Pythagoras Mileti procurator	159	Sadyattes successor Ardys.	4.
stimenta.	81	Pythia. 3000. pecorū à Cræsimmolata.	9	Sadyatti Halyattes succedit.	4
E tripode oraculum	134.	Pythia oraculum Lycurgo redditum.	13	Sadyattis imperium apud Lydos	4
Hunc calceum tu quidē consuiisti, Ari-		Pythia oraculum Lacedæ. redditū.	13	Sagartij Persarum genus	26. 96
stogoras autem sibi induit	160	Pythia oraculum de osibus Orestis	13	Sagitta ad Iouem excussa.	157
In frigidum furnū panes ingerere.	155	Pythia oraculum ad Cræsum	19	Sai urbs ubi.	48. 54
Isthmum fodere	35	Pythia orac. de Isthmo Cnidijs datū	35	Saitanorum regum sepultura	75
Longæ regum manus.	242	Pythij qui	168	Saiticum ostium Nili.	46
Lemnia facinora	131	Pythius Atys filius Lydus.	188	Salsua sponte crescens.	115
Molles uiri ex mollibus regionib.	265	Pythij facultates	188	Salis fons ubi	135
Mule partus	106	Pythij Lydi filius dissecatur	190	Sala urbs Samothraciae	193
Muliere ignauior	262	Pythij Ischenoi præstantia.	211.	Salamis Athenien. profugium	228
Non est istud curæ Hippoclidæ	180	Pythermus Lacedæm. auxilium rogat.	31	Salinarij concubitus cum cadauere	58.
Non statim ab initio exitus omnis est		Pythogenes in Inycum opp. relegatur.	163	Salmydesus urbs	121
manifestus.	192	R Asura Argiuorum	17	Salsura offa resiliit.	264.
Ouem lupis relinquere.	129	Regem ubi conspici nefas.	21	Samothraciae populus Pelasgi	53
Scythissato.	172	Rex ubi maximus statura deligitur	81	Samiorum Aeschronia tribus.	82
Sylofontis amicum	104	Rerum humanarum inconstantia	2	Sami euersionis causa à Dario.	104.
		Rectum omnium inspicendus exitus	7	Samus Sylofonti traditur	105

I N D E X O P E R I S .

Saniorum crater ubi.	130	Scylax Cariandis	114	Semirami. reginæ egregia monumēta.	33
Sanium ubi	29	Scyles Aripithis filius	119.	Semen Indicum quale	97
Samij Zanciam occupant.	165.	et eius mors	120	Senectæ maximus honos apud Aegypt.	57
Samothracæ muri.	199	Scylacis supplicium	143	Senes ubi maerentur	97
San littera apud Persas nomina magnificentiæ terminantur	29	Scythes Zancleorum rex iustiss	163	Sepia locus	171. 211
Sandani Lydus	14	Scyllias arinator	221	Sepulchrum Halyattis apud Lydos	20.
Sanacharibus rex Arabum Aegyptum inuadit.	69	Scythæ pecuarij Nomades sunt	15. 110	Sepulchri Halyattis descriptio.	20
Sanacharibi statua lapidea	188.	Scytharum Nomadarum seditio	15. 109	Sepulchra Babyloniorum.	39
Sana urbs	200	Scythæ trucidatum coctumq; puerū Cyaxari perinde atq; uenationē offerūt.	15	Sepulchra uitrea ubi	82
Sandoces Thaumasij cruci affixus.	213	Scytharum fuga ad Halyatten	ibi.	Sepulchrum Helles filiæ Athamantis.	193.
Sapei Thraciæ populus.	199	Scythæ in Asiam transeunt	22. 109	Serbonis lacus ubi.	78
Sapientes non esse prudētes acerbi.	246	Scythæ Cimmeri. ex Aethiop. pellunt	22	Seriphij populus.	226
Sappho poetria	68	Scythæ Medicam occupant	22	Sernyla Græca urbs	200
Sarangæi populus.	96.	Scytharum cum Medis apud Caucasum congressio	22	Serpentum sacrorum descriptio	56
Saragarum in Xer. exer. armatura.	194	Scythæ suis Medis Asia potiuntur.	22.	Serpentum sepultura in Iouis templo	56
Sardana mons ubi	267	Scythæ Vraniæ Veneris templum depeculantur.	ibi.	Serpentes alati ubi.	ibi.
Sardanapalis rex Nini.	71	Scythæ theliæ morbo obnoxij obditum Veneris sanum	22	Serpentes alati thuriferas arbores obseruantes.	98
Sardanapali thesaurus.	ibi.	Scythæ quot annis Asiæ imperium obtinuerint.	ibi.	Serpentum uis apud Neuros	123.
Sardium reges Heraclide.	2.	Scythæ à Medis inebriati occiduntur.	22	Serpentibus uescentes ubi	135
Sardium primus rex quis	2.	Scythiæ grues quo puolet hybernati.	47	Serpens arcis Athenarum custos.	226
Sardis à Cimmerijs capta.	4	Scythæ à Sesostris subacti	61	Serui Scytharū cur oculis priuentur.	108
Sardis expugnatur.	17	Scythæ. serui quare oculis orbentur.	108	Seruorum bellum	172
Sardius leo circumlatus urbi	ibi.	Scytharū modus in emulgendero lacte	108	Serui boni interdum hominib. milis	230
Sardium expugnatio in tertium annum dilata.	19.	Scytharum origo	ibi.	Serriū promont. ultimus zonæ orbis	193
Sardonium mare ubi	33	Scythæ Auchatæ qui	ibi.	Sesostris rex Aegypt.	60
Sardonium linum	61	Scythæ Herculis filius	109	Sesostris quas gentes subegerit	60. 61
Sardis capte et concremate.	156	Scytharum regum origo	ibi.	Sesostris inscriptiones.	61.
Sarga urbs ubi.	200	Scythæ aratores agriuelato.	110. 115. 116	et monumenta.	62.
Sarpedo et Minos Europæ filij	34	Scytharum mores	114	Sestus urbs ubi.	128. 189
Sassires populus	22. 96	Scythiæ flumina.	115	Sestus à Græcis obsidetur	264
Sataspes Achemenidis	ibi.	Scythæ regij.	116	Sethon Aegypti rex, Vulcani sacerdos.	69.
Sataspes cruci affixus.	199	Scythicum gramen.	ibi.	Sicania nunc Sicilia dicta	109
Satræ Thraciæ populus.	95	Scytharum dij.	116. et iusurandū.	Sicyoniorum tribuum nomina	149
Satrapie Persarum	96	Scytharum mos in cadendis uictimis	117	Sicyonum multæ.	174. Sicyon
Sattagide populus	124	Scythia lignorum inops	116	Sidon Græca urbs	63. 103
Sauromatū cum Amazon. cōmixtio.	125	Scytharum mos in hostes	ibi.	Sidonius Tetrarchus Allesi filius.	197
Sauromatæ solceizantes	149	Scytharum mos inuēdi foederis	117	Sigeus Troicus ubi	133
Scamandrus fluuius	191	Scytharum regum sepultura.	118	Sigeum ubi	149. 155
Scamandri aqua exercitui Xerxis defecit.	39	Scythæ suorū institutorū obseruantiss.	120	Sigma littera apud Persas magnificentie nomina terminantur.	229
Sceptrum Babyloniorum.	148	Scythia uetus ubi.	122. 123	Sigynæ populus ubi	159
Scæus Hippocoontis filius	44	Scythiæ duæ partes	123	Sigynarum appellatio	ibi.
Schoeni quid	210	Scythis mulorum species horrendæ.	127	Sileni Marsiæ pellis in utrē formata.	188
Sciathus insula	162	Scytharum munera ad Dariū regē.	ibi.	Sillicypria, kiki quid	59
Scidros oppidum	200	Scytharum intemperantia.	172	Silphium ubi	133. 136.
Sciona urbs in Pallena.	234	Scythicus exercitus Medicam regionem inuadit	187	Simiarum comeftores.	136
Scironis uia.	163	Scythæ Persis Sacæ appellati.	194	Simiarum ubi maxima uis	ibi.
Sciradis Mineruæ templum	260	Seberryticum ostium Nili	46. 72	Simonides poeta Leoprepis filius	156
Schole tectum in pueros corruens	125	Selbonidos stagnum ubi.	44	Simulacrum mulieris ex argento	10
Scolopis ubi	178	Selymbria oppidum ubi.	164	Simulacra primum ab Aegypt. dijs consecrata.	44.
Scopasis rex	179	Semiramis Babylo. regina	36	Simulacrum Iouis arietina facie	51
Scutum Athenien.	11			Simulacrum Panos	52
Scutum Athen. quō ostentatū Persis.				Simulacra æstatis et hyemis.	64
Scythæ oppidum				Simulacra Mineruæ lapidea	77
				Simulacrum Darij lapideum	98.

INDEX OPERIS.

<i>Simulacra ex oleis</i>	151	<i>Spammius mons ubi</i>	60	<i>Successionis ius apud Spartiatas</i>	182
<i>Simultatis inter Phœnices & Græcos initium.</i>	2	<i>Spargapifex Tomyris filius à Cyro capitur.</i>	42	<i>Suniacum iugum ubi</i>	122
<i>Sinope urbs</i>	15. 49. 109	<i>Spargapifex seipsum interimit.</i>	42	<i>Susa oppi.</i>	37. 146. 147 237
<i>Sinus maris Arabiæ regiõis descriptus.</i>	45	<i>Spargapithes Agathysæ rex</i>	119.	<i>Sybaritæ populus.</i>	145
<i>Sindus urbs.</i>	200	<i>Spartanorum tyranni Leontes & Hegesicles</i>	12	<i>Sybaris urbs capitur.</i>	145. et 162.
<i>Siphnus insula locupletiss.</i>	88	<i>Spartiatum instituta à quo</i>	45	<i>Sybaritanum bellum</i>	145
<i>Siphniorum ingens thesaurus</i>	88 226	<i>Spartiatum rex Lebotus</i>	ibi.	<i>Sydenia urbs à quibus condita</i>	86
<i>Siromitres Oebazæ Paricanorû dux.</i>	194	<i>Spartiatum respub. & leges bellicæ à Lycurgo</i>	ibi.	<i>Syene urbs Thebaidos.</i>	48
<i>Sisamnes Hydarnis filius Ariorum dux.</i>	194. (194	<i>Spartiatæ delubra Lycurgo ædific.</i>	13	<i>Syennesis Cilicum rex.</i>	159
<i>Sisyra genus penularum</i>	194.	<i>Spartia cum Argivis de Thyrea agro cõtento.</i>	17	<i>Syloson Polycratis frater filius Acæi.</i>	85. 104.
<i>Sitalces Thracum rex</i>	119. 202	<i>Spart. regum dignatio et iura</i>	167	<i>Syloes promontorium</i>	114
<i>Siuph urbs</i>	75	<i>Spart. fenatus 168. & lex</i>	150	<i>Sylus campus ubi</i>	199
<i>Smaragdus Polycratis.</i>	85.	<i>Spart. oraculum</i>	217	<i>Symanum mare ubi</i>	35
<i>Smerdis Cambysis frater</i>	83	<i>Spart. cædes apud Thermopylas</i>	ibi.	<i>Syrus fluuius</i>	126
<i>Smerdis regno Persarum potitur</i>	90	<i>Spart. epigrammata</i>	218	<i>Syri Cappadoces sunt</i>	2. 15. 45
<i>Smerdis auribus mutilatus.</i>	91.	<i>Sparta urbs in Lacedæmo.</i>	219	<i>Syrorum prædia Cyrus deuastat</i>	15
<i>Smerdones Otanis filius Xerxi. exerci. dux.</i>	195.	<i>Spartarum reges</i>	240	<i>Syros Cræsus exterminat</i>	15
<i>Smila oppidum ubi</i>	200	<i>Spasmi remedia.</i>	135	<i>Syria Aegypto contermina.</i>	63
<i>Sminidryides Sybarita</i>	179	<i>Spathæ palmarum.</i>	194	<i>Syria Palestina.</i>	95. 196
<i>Smyrne arma à Gyge illata.</i>	4	<i>Speculatores Græcorum</i>	204	<i>Syrorum in Xerxiano exercitu armatur.</i>	194 196.
<i>Smyrna ab Halyatte capitur</i>	4	<i>Sperthius Aneristi filius</i>	202	<i>Syropæones in Asiam abducti</i>	140
<i>Smyrna à Colophone condita</i>	4	<i>Sperchius amnis Anticyram præterlabitur</i>	213	<i>Tabella totius orbis.</i>	146
<i>Smyrna Aæolia ciuitas & celeberrimum emporium</i>	30. 266	<i>Spini lachryma gummi est.</i>	59	<i>Tabellionum Persarum cursus & modus.</i>	234
<i>Sobolis procreanda præmia apud Persas</i>	28	<i>Sponsa ubi communis prostituatur</i>	133	<i>Tabiti quid</i>	116
<i>Sogdi populus</i>	96	<i>Squamosi pisces Aegyp. sacri</i>	56	<i>Tachompsos insula ubi</i>	48
<i>Sogdorum in Xerxiano exercitu armatura.</i>	194	<i>Stadium, passus, cubitus, pes, quid</i>	71	<i>Talentum Babylonicum</i>	95
<i>Sol Massagetarum deus</i>	41. 42.	<i>Stagirus Græca urbs.</i>	199	<i>Tanaïs flu.</i>	114. 115. 116. 125. 126
<i>Soli à Massagetis equi immolan.</i>	42	<i>Stathmi regij quid</i>	146	<i>Tanagrei populus</i>	151. 147
<i>Sol causa exundationis Nili fluuij</i>	47	<i>Stefenor Curij tyrannus.</i>	158	<i>Tanagraea</i>	252
<i>Solis insuctus ortus & occasus</i>	70	<i>Stefagoras Cimonis filius.</i>	175	<i>Tarentum urbs.</i>	122
<i>Solis mensa ubi.</i>	81	<i>Stefagore cædes</i>	165	<i>Tarentinorum maxima cædes</i>	209
<i>Solem execrantes</i>	135	<i>Stentoris lacus ubi</i>	193	<i>Targitæus & eius tres filij</i>	108
<i>Solis eclipsis Xerxe mouente exercitum contra Græcos</i>	190	<i>Storacis usus ad quæ utilis.</i>	98	<i>Tarichea</i>	46
<i>Sol Græcorum deus</i>	ibi.	<i>Struthij subterranei ubi</i>	136	<i>Tartessam Persæ occupant.</i>	32
<i>Sol pro mercede</i>	241	<i>Stratias Chiüs</i>	129	<i>Tartessiorum rex Argathonius</i>	32
<i>Sol obscuratus.</i>	245.	<i>Strattes Chiorum tyrannus</i>	240	<i>Tartessus emporium nobile</i>	130
<i>Solis sacræ oues ubi</i>	260	<i>Στοβίλῳ & κῶνῳ quid</i>	270	<i>Taurici montes ubi.</i>	108
<i>Soli urbs obsessio & expugnatio</i>	158	<i>Struchates populus ubi</i>	21	<i>Taurica gens ubi</i>	122. 123
<i>Solonis peregrinatio in Aegyp.</i>	6.	<i>Strymon fluuius</i>	12. 140. 156.	<i>Taurorum populorum mores.</i>	123
<i>Solon legislator Athen.</i>	ibi.	<i>Strymonij populus ubi</i>	195	<i>Tauri Iphigeniam Agamemnonis filiam colunt</i>	123
<i>Solon à Cræso humaniter exceptus</i>	ibi.	<i>Stryma Thasiarum urbs</i>	199	<i>Tauricha oppidum ubi</i>	133
<i>Solon Cræsi diuitias nihili duxit</i>	18	<i>Stygis aqua ubi.</i>	171	<i>Taxacis rex</i>	125
<i>Solonis lex Athen. data</i>	76	<i>Stymphalius lacus</i>	ibi.	<i>Tearus fluuius, & eius medica uis</i>	121
<i>Solois promontorium ubi</i>	49	<i>Styrinenses populus</i>	226	<i>Teaui fontes partim cali. partim frig.</i>	121
<i>Solymi olim Milye dicta</i>	34	<i>Sua quæq; inspicere debere.</i>	3.	<i>Tegea Arcadum</i>	176. 209
<i>Somnium filie Polycratis</i>	100	<i>Suadele numen</i>	237	<i>Tegeates populus.</i>	12
<i>Sophanis Eutyclidis Deleensis</i>	257	<i>Subulci apud Aegyp. profani</i>	52	<i>Tegeatib. à Lacedæ. bellum infertur.</i>	13
<i>Sophanis ancora</i>	257	<i>Sus animal spurcum Aegyp. dictum</i>	ibi.	<i>Teiorum demigratio in Thraciam odio</i>	ibi.
<i>Sophistarum totius Græciæ peregrin.</i>	6	<i>Sus hostia lunæ & Liberi patris</i>	ibi.	<i>Teij Abderam condunt.</i>	33. (Cyri. 33
<i>Sofoclis oratio</i>	153	<i>Sui sacrificandi modus.</i>	116	<i>Teius op. à Græcis extractum</i>	76.
<i>Sofrates.</i>	130	<i>Sues apud Scythas</i>	135	<i>Teos oppidum ubi</i>	29. 34.
<i>Spaca Medis canis appellatur</i>	23	<i>Sue abstinent Aegyp. tij</i>			

<i>Telmiffes coniectores</i>	16	<i>Themist. oim Græcorū prudentiſſ.</i>	238	<i>Tigris fluuius Opīn præterlabitur.</i>	ibi.
<i>Telys rex Sibaritarum</i>	145	<i>Themiscyra ubi</i>	120.	<i>Tigris fluuius ubi.</i>	147
<i>Telus insula.</i>	206	<i>Theogonia Perſarum in ſacrificijs</i>	28.	<i>Tigris oſtium</i>	162.
<i>Telion coena Perſis quid</i>	263	<i>Theophauiæ feſtum</i>	10	<i>Tigranes Achemenidis Medo. dux.</i>	194
<i>Tellias uaticinus</i>	224	<i>Thera ſeptem annos pluuiā nō cenſit.</i>	130	<i>Tigranis dictum</i>	224.
<i>Tellus beatiſſ. à Solone iudicatus</i>	6	<i>Thera insula quondam Calliſta.</i>	129	<i>Tigranes Perſarum dux</i>	260
<i>Telli filij fideliter inſtituti.</i>	6	<i>Therambus in Pallena urbs</i>	200.	<i>Tilones piſces</i>	140
<i>Telli obitus ſplendidiſſ</i>	6	<i>Therapne locus</i>	168	<i>Timnes Spargapithis filius.</i>	119
<i>Tellus eadem, non fert omnia.</i>	7	<i>Theras Antefionis filius Cadmeus gene-</i>		<i>Timo ſacerdotiſſa Paria genere</i>	180.
<i>Tellus Scytharum deus.</i>	116	<i>re.</i>	129.	<i>Timonax Tinagoræ filius</i>	197.
<i>Tellus Apia Scythiſ appellatur.</i>	ibi.	<i>Thereorum coloniæ</i>	130	<i>Timon Androbuli filius</i>	203
<i>Temefij Clazome apud Abderitas cul. 33</i>		<i>Therma ubi Thermeus ſinus</i>	200	<i>Tirynthia regio</i>	171
<i>Temefius Clazom. Abderæ conditor. 33</i>		<i>Thermodon fluuius ubi. 61. 248.</i>	252	<i>Tiſamenus Græcorum aruſpex</i>	250
<i>Tempe locus ubi</i>	210	<i>Thermopylarum mons</i>	210.	<i>Titormus Aetolus, frater Malis</i>	179
<i>Tenus Acolie ciuitas</i>	30. 174	<i>Theron Agragantino. monarchus.</i>	208	<i>Tmolus fluuius & mons. 17. 20. 156</i>	
<i>Teneros urbs ubi</i>	191	<i>Therſandrus Orchemenius</i>	129	<i>Tmolus fluuius auri ramenta profert. 20</i>	
<i>Tenarus locus.</i>	209.	<i>Theſmophoria ſacra</i>	75	<i>Tomyris Maſſagetarum regina à Cyro</i>	
<i>Termile olim Milyæ appellati 34. 195</i>		<i>Theſpia urbs uſtatur</i>	227	<i>bello adoritur</i>	41
<i>Terræ diuiſio</i>	46.	<i>Theſpienſes populus</i>	151	<i>Tomyridis magnanimitas</i>	42
<i>Terra & aqua munera</i>	126.	<i>Theſproti populus ubi</i>	155. 226	<i>Tonitrua ubi nulla</i>	112
<i>Terræmotus tanquam prodigiū ubi.</i>	112	<i>Theſſalus dux</i>	145	<i>Tonitrua in Xerx. exerci. ingruunt.</i>	191
<i>Tethronium oppidum</i>	225	<i>Theſſaliæ deſcriptio</i>	201	<i>Torona Græca urbs</i>	188. 200
<i>Thales Mileſius deſectiōe ſolaris lumi-</i>		<i>Theſſaliæ eque omnium optimæ</i>	213	<i>Trachea gens ubi.</i>	122
<i>nis Ionibus prædixit</i>	15.	<i>Theſtorides literarum profeſſor.</i>	268	<i>Tranus fluuius ubi.</i>	199
<i>Thaletis Mileſij inuentum in tra. lucendo</i>		<i>Thetidis raptus à Peleo</i>	213	<i>Traſpies Scythiæ.</i>	108
<i>fluuium Croeſi exercitum</i>	15	<i>Thetrippotrophus</i>	164	<i>Traſybulus Mileſiorum tyrān. 4. 154</i>	
<i>Thaletis Mil. conſilium Ionib. datum 34</i>		<i>Thomanij populus</i>	99	<i>& eius commentum.</i>	4.
<i>Thaletis Mil. opinio de excremento Nili</i>		<i>Thonis præfectus Canobici oſtij</i>	62	<i>Trauſi po. Thraciæ eiusq; mores</i>	139
<i>fluminis.</i>	47	<i>Thoraces picturati Amafiſis regis</i>	86	<i>Trechiniæ petreæ ubi.</i>	219
<i>Thalamia quid ſit</i>	143	<i>Thoricæ tribus.</i>	122.	<i>Trechis urbs</i>	214
<i>Thalhybij ira in Lacedæmonios</i>	202	<i>Thoyes ubi naſcantur</i>	136	<i>Tria capita. Capita quercus</i>	251.
<i>Thalhybij templum apud Spartia. ibi.</i>		<i>Thracæ à Cræſo ſubacti</i>	6	<i>Triopij Apolliniſ ſacrū atq; certamē. 30</i>	
<i>Thalhybius Agamemnonis præco. ibi.</i>		<i>Thracæ à Seſoſtre ſubiguntur.</i>	61	<i>Triopium Cnidiorum regio. 35. 119</i>	
<i>Thalhybiadaruū honor apud Spar. ibi.</i>		<i>Thracæ populus Aſiæ</i>	95.	<i>Tritæenſes populus ubi</i>	30
<i>Thalhybij ira in Lacedæ. pacata</i>	ibi.	<i>Thracum ueſtimenta canabacea</i>	118	<i>Tritæchmas Artabazi filius.</i>	38
<i>Thamnyra Inari Afri filius</i>	80	<i>Thracæ aduerſus tonitrua ſagittæ ex-</i>		<i>Triballia planities</i>	115
<i>Thamne populus.</i>	96.	<i>Thracia tellus</i>	122	<i>Trieterica et Bacchanalia apud Gelonos</i>	
<i>Thaſus urbs à quibus condita</i>	51	<i>Thraciæ gens eiusq; mores</i>	138. 139	<i>Tritonis fluuius</i>	134. (123)
<i>Thaſus insula à Thaſo eius conditore. 166</i>		<i>Thracum ſepultura quales</i>	139	<i>Tutele Mineruæ templū apud Chios. 32</i>	
<i>Thaſij populus ſubactus.</i>	ibi.	<i>Thraciæ muri.</i>	164	<i>Tybareni populus.</i>	95
<i>Theaſides Spartiata.</i>	172	<i>Thracū in Xerx. exercitu armatura. 195</i>		<i>Tychius coriarius. 267. ab Homero ce-</i>	
<i>Thebæ Bæotiæ ubi</i>	17	<i>Thracæ Bithyni & Strymonij appella-</i>		<i>lebratus</i>	271
<i>Thebæ Aegyptiæ.</i>	36. 43	<i>ti. 195. 211</i>		<i>Tyſta coena quid</i>	263
<i>Thebari Iouis ſanum</i>	36	<i>Thracæ Iouis ſacrum currum cum equis</i>		<i>Typhon Aegyptiorum rex</i>	70
<i>Thebæ olim Aegyptus appellata</i>	46	<i>abegerunt. 238</i>		<i>Tyrannus Mermedarum</i>	3.
<i>Thebanis arietes ſacroſancti</i>	51	<i>Thracum ſacrificia</i>	264.	<i>Tyrannis lubrica res</i>	88
<i>Thebarum Aegyptiarum mirum.</i>	79	<i>Thriaſius campus</i>	229. 244	<i>Tyrannorum mores.</i>	93
<i>Thebanis oraculum redditum.</i>	151	<i>Thryæ oppidum ubi.</i>	129	<i>Tyrannidis incommoda.</i>	153
<i>Thebanis ſtigmata regia inuruntur</i>	218	<i>Thus ubi, & quō colligatur</i>	98	<i>Tyrannus tyranno operam præſtat. 242</i>	
<i>Thebanorum obſeſſio à Græcis</i>	259.	<i>Thyia Cephiſi filie ſanum</i>	211.	<i>Tyreus Maſen, dux</i>	197
<i>Thelia morbus Scythas inuadit</i>	22	<i>Thyreæ ager ubi 17. et insula. 88. 171</i>		<i>Tyrus quando extructa.</i>	51
<i>Themistocles Neoclis filius. 204. 210.</i>		<i>Thyſſagete populus ubi. 111. 126.</i>		<i>Tyriorum caſtra locus quidam</i>	62
<i>Themistoclis corruptio</i>	221. (273.)	<i>Thyſus urbs.</i>	188	<i>Tyra flumen</i>	109
<i>Themisto. commentum</i>	222. 231.	<i>Tiarantus fluuius Scythiæ.</i>	115	<i>Tyres Scythiæ fluuius</i>	115. 120.
<i>Themist. literæ ad Iones lapī incise. 213</i>		<i>Tibareorum in Xerxiano exer. armatu-</i>		<i>Tyrite Græci.</i>	115
<i>Themisto. cum Ariſtide ſimultas. 232</i>		<i>Tibefis flu. 115</i>	(ra. 195	<i>Tyrrh. Thuſcia, Tyrrheni Thuſci. 20. 33</i>	
<i>Themist. uafrities, exactio. auaritia. 237</i>		<i>Tigris flu. in rub. mare inſunditur</i>	37	<i>Tyrrhenus Atyſ filius.</i>	20

<i>Tyrrhenorum sedes ubi</i>	20.	<i>Vrina hirci spasmi remedium.</i>	135	<i>Xerxis festiuium stratagema</i>	200. 205
<i>Tyrrheniam Persa occupant</i>	32	<i>Vrotalt Arabibus quid</i>	79	<i>Xerxianis copijs Chidori aqua non suffe</i>	
<i>Tyrrhenorum bellicus apparatus aduer</i>		<i>Vtij populus. 96. & eius in Xerxiano</i>		<i>cit.</i>	201.
<i>sus Phocenses</i>	33.	<i>exercitu armatura.</i>	194	<i>Xerxis magnanimitas</i>	202
<i>Tyrodiza Perinthiorum ora</i>	188	<i>Vulcani sacerdotes.</i>	43	<i>Xerxis expeditio in Græciam</i>	202
V <i>Accæ Isidi sacre</i>	50.	<i>Vulcani maximū templū Memphis</i>	60	<i>Xerxis fiducia</i>	205.
<i>Vaccæ ubi non alantur</i>	135	<i>Vulcani uestibula à quo edifi.</i>	60. 72	<i>Xerxiana classis</i>	211
<i>Vaccinum non gustantes</i>	ibi.	<i>Vulcani colossus</i>	76. et Fax	<i>Xerxis formæ dignitas</i>	212
<i>Vaticini Scytharum</i>	117	<i>Vulcani templum & statua</i>	84	<i>Xerxis naues. CCCC. submersæ</i>	ibi.
<i>Veneris Vranie templum ubi</i>	22	<i>Vulpium & urforum sepultura</i>	55	<i>Xerxiano exercitui Onochonus fluuius</i>	
<i>Veneris Vranie templum à Scythis de-</i>		<i>Vulpamari Aegyptijs sacer</i>	56	<i>defecit</i>	213
<i>peculatum.</i>	ibi.	<i>Vxor Cambyfis Gygi nuda uisa</i>	3.	<i>Xerxia. clades apud Thermopylas</i>	223
<i>Veneris sanum apud Cyprum</i>	ibi.	<i>Vxorum mactatio ad mariti funus</i>	139	<i>Xerxis ridiculum factum</i>	ibidem.
<i>Veneris templum apud Cytheros</i>	ibi.	<i>Vxores Athenien. rapte</i>	181	<i>Xerxis liberi. 235. & fuga</i>	236
<i>Venus Mylitta Assyrys dicta. 40.</i>	27	X <i>Anthius campus</i>	35	<i>Xerxis impietas.</i>	237
<i>Venus Arabibus Alitta</i>	27	X <i>Xanthij populus</i>	35	<i>Xerxis copias fames & pestilentia exci</i>	
<i>Venus Persis Metra</i>	ibi.	<i>Xanthippus Ariphronis filius</i>	180. 189.	<i>piunt</i>	238
<i>Veneris templum apud Atarbecas</i>	51	<i>Xerxes Darij filius</i>	36. (240	<i>Xerxis aureus ciarrus.</i>	238
<i>Veneris hospite ædes</i>	62	<i>Xerxes quid Græcis significet.</i>	175	<i>Xerxis reditus in Asiam</i>	ibi.
<i>Venus Scytharum dea</i>	116	<i>Xerxes rex Persarum declaratur</i>	182	<i>Xerxis crudele factum</i>	ibi.
<i>Venus Artimpasa</i>	ibi.	<i>Xerxes cur bellum Græcis intulerit</i>	183	<i>Xerxes tempestate uexatur</i>	ibi.
<i>Venti etesie causa exundatiōis Nili.</i>	47	<i>Xerxis omnium prima aduersus Aegy-</i>		<i>Xerxis amores</i>	263
<i>Ventorum ara in Thyra</i>	211	<i>ptum expeditio.</i>	ibi.	<i>Xenagoras Præcilai Halicarnass.</i>	263.
<i>Verticis rasura apud quos populos</i>	154.	<i>Xerxis oratio ad Persas de bello Græcis</i>		<i>Xistus aureus Amphiarao donatus</i>	10
<i>Vestes laneæ ubi profanæ</i>	57	<i>inferendo</i>	ibi.	<i>Xuthus.</i>	196
<i>Vesta Scytharum dea</i>	116	<i>Xerxis iuuenile ad Artaba. respōsum.</i>	185	Z <i>Abeces Pœni.</i>	136
<i>Vestigium Herculis ubi</i>	120	<i>Xerxis genealogia</i>	ibi.	<i>Zacynthus ubi.</i>	170
<i>Vestibulo Cereris adherens manib. triun</i>		<i>Xerxis oratio qua expeditionem in Gra</i>		<i>Zacynthij populus</i>	88. 170.
<i>catur.</i>	174	<i>cos reuocat.</i>	186.	<i>Zancla nunc Messana dicta</i>	208
<i>Victime cedendæ ritus apud Scyth.</i>	116	<i>Xerxis somnia.</i>	186.	<i>Zanclei populus</i>	163. 206
<i>Vipera coitus partusq.</i>	98.	<i>Xerxis copiae omnium maxime.</i>	187	<i>Zamolxis demon</i>	121.
<i>Vinum ex hordeo apud Babylon.</i>	57	<i>Xerxes Hellesponto cōpedes inijcit</i>	189.	<i>Zegerines murum genus apud Pers.</i>	136
<i>Viri erei ubi</i>	72	<i>Xerxis crudelitas</i>	190	<i>Zeuxidemus Leutychidis filius</i>	170
<i>Viri agrestes</i>	136	<i>Xerxiani exercitus ordo</i>	ibi.	<i>Zire amiculi genus</i>	194
<i>Viri pro mulierib. exornati.</i>	141	<i>Xerxiani exercitus tonitruis & fulgure</i>		<i>Zoa à Batto condita</i>	131
<i>Virinum auctio apud Babylo.</i>	39	<i>ingruentibus multi exanimati</i>	191	<i>Zona urbs Samothracie</i>	193
<i>Virgines ubi deuirginebantur à rege</i>	133	<i>Xerxes Minervæ Iliadi mille boues im-</i>		<i>Zopyrus se mutilat.</i>	106
<i>Virginum annuversarius conflictus</i>	134	<i>molat</i>	ibidem	<i>Zopyri ad Babylonios profugium</i>	ibi.
<i>Vite humane breuitas & calam.</i>	191.	<i>Xerxes uiso exercitu illachrymavit.</i>	ibi.	<i>Zopyrus Babylonici exercitus dux de-</i>	
<i>Viuos defodere</i>	199.	<i>Xerxis spectaculum</i>	ibi.	<i>claratur.</i>	107
<i>Vocalissimus Aegyptius</i>	128.	<i>Xerxis & Artabani colloquium.</i>	ibi.	<i>Zopyri præstantia.</i>	107
<i>Vrbana Minerva</i>	152.	<i>Xerxi duo hostilissima</i>	ibidem	<i>Zopyrus Megabizi filius.</i>	ibi.
<i>Vrbium Græciæ decrementa incremen-</i>		<i>Xerxis oratio ad Persas.</i>	192	<i>Zopyri filia à Sataſpe uitiata</i>	114.
<i>taq.</i>	2	<i>Xerxis dona in Helleſpontum</i>	ibi.	<i>zoſter.</i>	236
<i>Vrbs uetus à Nicodrom. occupatur.</i>	173	<i>Xerxis exer. in Europam tractus</i>	193	<i>zygantes Pœni ubi.</i>	196
<i>Vrbes à Dario in Scythia condite</i>	126	<i>Xerxi que ostenta oblata ſunt.</i>	193	<i>zygantes ſumiarum conestores</i>	196
<i>Vranie Veneris sanum uetustiss.</i>	22.	<i>Xerxes exercitum ſuum luſtrat</i>	ibi.		
<i>Vranie Ve. templū à Scyth. diripitur.</i>	22	<i>Xerxian. copiarum catalogus.</i>	193. 211	<i>Extrema coronis impoſita indi</i>	
<i>Vranie Veneris apud Persas ſacriſi.</i>	27	<i>Xerxis uxor Amaſtris nomine</i>	193. 199	<i>librorum Herodoti, multa uarietate</i>	
<i>Vrania Venus Abilat Arabibus dicta.</i>	79	<i>Xerxiani exer. duces q ſuerint</i>	195. 197	<i>hiſtorie reſeruiſſ.</i>	

HERODOTI

HALICARNASSEI HISTORIAE

parentis, liber primus, qui inscribitur Clio, ex Graeco translatus, Laurentio Valla & Conrado Heresbachio interpretibus.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIAE explicatio hæc est, ut neque ea quæ gesta sunt, ex rebus humanis oblitterentur ex ævo, neque ingentia & admiranda opera, uel à Græcis edita uel à barbaris, gloria fraudentur, cum alia, tum uero qua de re isti inter se belligerauerunt. Persarum eximii memorant dissensionum autores extitisse Phœnices, qui à mari quod Rubrum uocatur, in hoc nostrum proficiscentes, & hanc incolentes regionem quam nunc quoque incolunt, longinquis continuo nauigationibus incubuerunt: faciendisque Aegyptiarum & Assyriarum mercium uecturis, in alias plagas, præcipueque Argos traiecerunt. Argos etenim ea tempestate omnibus ciuitatibus regionis quæ nunc Græcia nominatur, antecellebat. Huc appullos Phœnices mercimonia exposuisse, & quinto sextoque quam appulissent die, cum citis fere diuenditis, foeminas ad mare uenisse cum alias multas, tum uero regis filiam: cui nomen esset idem, quod Græci tradunt, Io filiam Inachi. Dumque hæc foeminae puppi nauis assistentes ea mercarentur, quæ cuiusque auaritia maxime ferebat, in eas Phœnices sese adhortatos impetum fecisse, & ipsarum plerisque aufugientibus, Io cum aliis aliquot raptam fuisse, eisque in nauem impositis Phœnices in Aegyptum uela fecisse. Hunc itaque in modum Io in Aegyptum abiisse memorant Persæ, non quemadmodum Græci. Et hoc iniuriarum principium extitisse. Post hæc Græcorum quosdam, quorum nomina non tradunt nec tenent, Tyrum appullos, filiam regis rapuisse Europam. Fuerunt autem hi Cretes, illisque par pari repensum. Verum postea Græcos secundæ iniuriæ autores extitisse: longa uecti naue in oram Colchidis & ad Phasim fluuium, cum cætera transgessissent quorum gratia uenerant, asportarunt illinc filiam regis Medeam. Ad quam repositum, poe

A

Phœnices

Argos.

Io raptatur.

Bellorum Græcorum initia

Europæ raptus.

Medæ raptus.

nasq; de raptu petendas, cum rex Colchorum caduceatorem misisset, Græcos respondisse, ut illi de rapta Io Argiua poenas sibi non dedissent, ita ne se quidem illis daturus. Secunda dehinc ætate ferunt Alexandro Priami filio, cum ista audisset, cupidinem incessisse uxoris sibi per rapinam à Græcia comparandæ: certum habenti omnino se poenas non pensurum, quas nec illi pependissent. Ita cum is Helenam rapuisset, uisum esse Græcis primum missis illuc nuntiis & Helenam repetere, & poenas de raptu petere. Illos uero tergiuersantes mentionem fecisse de raptu Medæ, & qui nec poenas dedissent, nec rapinam reposcētibus reddidissent, quomodo uellēt ipsi ab aliis sibi poenas dari. haftenus inter eos mutuis rapinis actum. Eorum autem quæ deinceps extiterunt,

Hele. raptus.

His refragatur Isocrates

Raptæ mulieres

Simultatis inter Phœnices et græcos initium.

Io stuprata

Rerum humanarum instantia

CROESI GENUS

alio altius repetitur

Croesus græcorum primus,

alios ad tributum pendendum adegit

Heraclidæ.

Mermnadæ.

CANDAVALIS GENUS.

Heraclidæ

Sardiū reges

Heraclidarū genus.

Gyges.

Græcos præcipue auctores extitisse, qui priores in Asiam quàm ipsi in Europam copias ducere incepissent. Se quidem sentire, iniuriorum uiro- rum factum esse rapere foeminas, amentium uero raptis ulciscendis operam dare, prudentium autem pro nulla habere raptarum pulchritudinē, quippe quæ nisi uoluissent, haud dubie raptæ non fuissent. Eoq; suarum foeminarum ex Asia raptarum Persæ negant ullam se habuisse rationem. Græcos autem Lacedæmonia mulieris gratia, ingentem comparasse classem, deinde in Asiam profectos imperium Priami euertisse. Atq; ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse Græcos. Siquidē Asiam et quæ illam incolunt, barbaras gentes putant Persæ sibi necessitudine coniunctas, Europam uero & Græcos à se esse disiunctos. Hunc in modum Persæ rem gestam esse memorant, & ob illi excidium sibi discordia cum Græcis extitisse principium comperiunt, cum quibus non consentiunt de Io Phœnices, quam negant se in Aegyptum abduxisse raptu usos, sed eam apud Argos cinaudero ipsorum nauis habuisse rem; & cum se grauidam esse comperisset, uerita parētes, sic uoluntariam cum Phœnicibus nauigasse ne detegeretur. Et hæc quidem Persæ Phœnicesq; referūt: Ego uero, utrum sic gesta sint nec ne, non pluribus persequar. Cæterum quem ipse noui primum incepisse inferre Græcis iniuriam, hunc indicabo, longius oratione pergens, tam paruas urbes ciuitatesq; commemorando quàm magnas. Nam quæ olim magnæ erant, earum permultæ factæ sunt paruæ: rursus quæ mea memoria magnæ fuerunt, prius fuerant paruæ. Igitur cum sciam humanam felicitatem nequaquam in eodem tenore perstare, utriusq; fortunæ mentionem habebō.

Roesus genere quidem fuit Lydus, patre autem Haliattæ, earum uero nationum tyrannus, quæ intra Halym amnem sunt, qui à meridie Syros ac Paphlagonēs interfluens, contra uentum aquilonē in mare, quod uocant Euxinum, euoluitur. Hic Croesus ē barbaris duntaxat, quos cognitos habemus, primus Græcorum alios ad tributum pendendum adegit, alios sibi amicos conciliauit. Subegit quidem Iones, Aeoles, & qui sunt in Asia Dores. Amicos autem sibi fecit Lacedæmonios, cum ante eius imperium uniuersi Græci liberi fuissent. Nam Cimæriorum aduersus Ioniam expeditio, uetustior illa quidem Croeso extitit, non tamen urbes expugnauit, sed per incursiōes prædas abegit. Cæterum principatus cum fuisset Heraclidarū, ad genus Croesi, quod uocabant Mermnadæ, sic puenit.

Candaules is, quem Græci Myrsilum nominant, Sardiū fuit tyrannus, ab Alcæo Herculis filio oriundus. Siquidem Heraclidarum primus Sardi rex extitit Argon, nouissimus Candaules Myrsi filius, cum ante Argonem qui in ea regiōe regnauerant, fuissent oriundi à Lydo Atyis filio, à quo totus is populus cognominatus est Lydus, cum Meon antea uocaret. Ab his succedentes Heraclidæ imperium ex oraculo adepti sunt, Iardana ancilla & Hercule geniti, idq; per quingentos & quinq; annos, duas & uiginti uiro- rum ætates tenuerunt, filius patri deinceps succedens usq; ad Candaulem Myrsi. Hic igitur Candaules uxorem adamabat, eamq; præ amore arbitrabat omnium foeminarum esse pulcherrimam. Hoc ita esse sibi persuadēs, apud Gygem Dascyli filium ex satellitibus suis (erat enim is maxime acceptus, & quo ministro in rebus magis arduis utebatur) speciem uxoris supra modum extollebat. Ad quem non multo interiecto tempore (necessē nanq; erat ei male euenire) inquit his uerbis; Gyges, neq; enim uide

ris mihi fidem habere referenti de coniugis specie, quæ magis incredulæ sunt hominibus aures quam oculi, fac illam conspicias nudam. Hic autem uehementer exclamans, quæ nam (inquit) here sermonem profers haudquaquam sanum, qui me iubet inspicere heram meam nudam? Mulier exuta tunica, et uerecundiam pariter exuit. Olim iam hominibus sunt honesta excogitata, unde discere debemus: ex quibus hoc unum est: Quæ sua sint, quemque inspicere debere. Ego uero tibi fidem habeo, illam esse foeminarum omnium speciosissimam, teque oro ne me ores illicita. Atque hæc dicendo Gyges repugnabat, pertimescens ne quid sibi ex ea re mali contingeret. Cui uicissim ille his uerbis: Fidens (inquit) esto Gyges, caue timeas aut me tanquam hoc te sermone tentantem, aut uxorem meam, ne quid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim sic ego machinabor, ut illa ne deprehendere quidem possit se abs te fuisse inspectam. Te namque secundum fores domus in qua cubamus, cum apertæ fuerint, sistam. Vbi ego fuero ingressus, aderit et uxor mea in cubiculum: iuxta cuius introitum sella posita est, super quam uestes illa (ut quamque exuer) reponet, sese per multum orium spectandam præbens: quæ cum à sella cubitum perget ostendens inuicem terga, curæ tibi sit illinc ne te per fores abeuntem conspiciat. Gyges ubi effugere non potuit, fuit paratus: quem Candaulus posteaquam hora cubandi uisa est adesse, in cubiculum duxit, statimque post et uxor affuit, quam introeuntem, ac uestimenta deponentem Gyges intuitus, ubi auersa fuit illa cubitum uadens, ipse è loco prorepens foras abiit, et inter exeundum à muliere conspectus est. Hæc, ut didicit à uiro quod actum esset, neque præ pudore exclamauit, neque uisa est percepisse, habens in animo Candaulum ulcisci. Apud Lydos enim, & ferè apud ceteros quoque barbaros, magno probro est etiam uirum conspici nudum. Ita tunc nihil aperiens mulier silentium tenuit. Mox ubi dies illuxit, quos domesticorum maxime sibi fideles intelligebat esse cum præparasset, Gygem accersit. Hic eam nihil suspicans scire eorum quæ acta erant, accersitus uenit: Quippe qui antea solitus esset ad reginam concedere quoties ab ea uocaretur. Ut uenit, ad eum his uerbis mulier inquit: Nunc duabus tibi præsentibus uis Gyges, offero electionem in utram malis diuertere: Aut enim me pariter ac regnum Lydorum, ubi Candaulum interfeceris, aut te ipsum continuo occumbere sic oportet, ne in omnibus Candauli obsequendo, posthac scias quæ te scire non decet: Sed aut illum qui ista consuluit interire opus est, aut te, qui nudam me es conspicius, et illicita fecisti. Ad hæc uerba Gyges parumper obstupescens, mox obsecrare illam, ne se ad talem necessitatem adigeret alterutrum eligendi. Vbi non persuadet, sed utique propositam sibi necessitatem cernit, aut interimendi herum, aut per alios perire, elegit ut ipse superesset: atque ita percontans illam, inquit: Quandoquidem me adigis inuiti ad herum meum occidendum, age audiam quo pacto illum adoriemur. Excipiens illa, ecce eo (inquit) loco adoriendum erit, unde ille me nudam ostendit. In sopitum imperium dabitur. Posteaquam insidias instruxerunt, et nox aduenit, Gyges nihil cunctatus est: quippe cui nulla deuitandi facultas esset, sed necesse aut perire, aut Candaulum perimere: mulierem in thalamum sequitur, quem illa dato pugione subter easdem fores occulit. Vnde postmodum iste procedens, quiescentem Candaulum obtruncat, uxoremque eius & regno potitus est. Cuius rei meminit & Archilochus Parius, qui per idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem regnum Gyges atque possedit ex Delphico oraculo. Nam cum Lydi indigno animo ferrent Candaulis casum, atque in armis essent, conuenit inter hos ac factionem Gygianam, ut si oraculum respondisset hunc esse regem Lydorum, ipse regnaret: sin minus, principatum Heraclidis restitueret. Accepto pro se oraculo Gyges ita regnauit. Sed demum Pythia locuta, Heraclidarum ultionem in atnepotem Gygis esse uenturam. Quod carmen neque Lydi neque ipsorum reges ullius momenti fecerunt prius, quam exitu comprobatum est: Hunc in modum obtinere tyrannidem Mermnadæ sublati Heraclidis. Gyges tyrannide occupata Delphos donaria misit non pauca, ubi quæ ex argento donata uisuntur, eorum pleraque istius sunt, Et præter argentum immensam uim auri dedicauit, posuitque et alia, plus consecrata

Vxor Candaulis nuda.

Quæ sua sunt inspicere

Plato in. ij. de repu. non sic scribit Gyge Candaulis uxorem stuprasse, cuius Cicero off. iij. meminit, id fabulosum affirmans.

Nudum conspici probro est

Vxor Candaulis quibus modis maritum ulciscitur

Candaulis interitus.

Archilochus Parius.

GYGES susfragante oraculo, regno potitus.

Donaria a Gyge Delphis consecrata

tum uero (quod præcipua mentione dignū est) pateras aureas, numero sex, pondo triginta talentorum, quæ Corinthiorum thesauro collocata sunt. Licet is thesaurus (si uera loqui uolumus) nō Corinthi populi est, sed Cypseli Eetionis filii. Ita Gyges barbaros quos ipsi nouimus primus, munera apud Delphos posuit, secundum Midam Gordii filium, Phrygiæ regem. Nam & Midas obtulit regiam sellam, in qua sedens iura solitus dicere erat, rem spectaculo dignam. Quod tribunal eodem quo Gyges obtulit loco. Vocatur à Delphis Gygadas, eius uidelicet qui obtulit cognomine. Is postquam imperio potitus est, arma intulit Mileto & Smyrnæ, urbemq; Colophonem uic cepit. Nec aliud ullum præclarum facinus ab eo gestum est, cum duodequadraginta annos regnauerit. Hunc nos, his duntaxat de eo cōmemoratis, missum faciamus, Ardyis eius filii facturi mentionem, qui post Gygem regnauit.

Hic Prieneas expugnauit, Miletum oppugnauit: quo Sardium tyrannidem obtinente, Cimmerii à Scythis Nomadibus eiekti, è sedibus suis in Asiam transierunt, Sardisq; præter arcem ceperunt. Ardys cum undequinquaginta regnasset annos, successit Sadyattes, regnauit annis duodecim. Sadyatti successit Halyattes, qui cū Cyaxaræ Deiocis pronepote bellauit & Medis. Cimmeriosq; exegit ex Asia, Smyrnam etiam à Colophone conditam cepit: & Clazomenas inuasit. Vnde non, quemadmodum optabat, discessit, uehementer euentu frustrato. Alia quoq; opera, cum in imperio fuit, dignissima memoratu edidit, quæ hæc sunt: Bello quod gessit cum Milesiis, à patre traditum, hac ratione Miletum illuc transgressus obsidebat. Dum fruges in regione erant adultæ, tunc exercitum immittebat, procedens in expeditionem ad cantum fistularū fidiumq; ac tibiæ tam muliebris quàm uirilil. Cum in agrum Milesium peruenerat, non ædificia quæ in agris erant diruere, non incendere, non fores effringere, sed incolumes esse passim finire: Arboribus modo, fructibusque regiōis peruastratis, rursus se recipiebat. Nam Milesii mare obtinebant, ut opus non esset hosti illic confidere. Aedificia autem idcirco Lydus non excidebat, ut & Milesii habentes unde procederent, humi sererent, cohererentq;. Et cum hoc illi fecissent, ipse cum exercitu ingressus haberet aliquid qd popularetur. Hæc faciens undecim oppugnauit annis, per quos duo ingētia uulnera acceperē Milesii: Vnum in Limeneio (quod est ipsorum regionis) pugna commissa, alterū in campo Mæandri. Horum undecim annorum sex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui cum exercitu terram Milesiam tunc inuaserat, & idem bellum conflauerat. Quinq; reliquis eius filius Halyattes, bellum quod à patre receperat (ut à me superius commemoratum est) intentius administrauit: in quo bello Milesios nulli ex Ioniis subleuauerunt præter Chios, qui soli fuere auxilio reddentes uicem, qd aliās quando Milesii Chiis bello (quod cum Erythræis gerebant) auxilia tulissent. Duodecimo aut anno incensis ab exercitu segetibus, hoc rei fieri contigit: Segetes ut erant incensæ, ualido uigente uento, celerrime peruaferunt Mineruæ templum cognomine Affesia, quo incendio templum deflagrauit. Neq; ullius momenti ea in præsentiarum habita est: sed cum post exercitus reditum Sardis Halyattes decubuisset, diuturniusq; ægro taret, Delphos misit ad deum de sua ualetudine sciscitatum, siue alieno, siue suo pte consilio admittendum inductus. Nuntiis, cum Delphos peruenissent, se reddituram responsum Pythia negat prius, quàm templum Mineruæ repararint, quod in terra Milesiortū apud Affesum concremassent. Ita actum esse, ego apud Delphos accepi. Milesii his illa addunt: Periandrum Cypseli filium, cum audisset oraculum Halyatti redditum, misisse nuntium ad Trasibulum tunc Milesiorum tyrannum (cuius in primis erat familiaris) admonitum, ut aliquid prospiciendo sibi consuleret in præsens: Et Milesii quidem ita gestum memorant. Halyattes autem, ubi hæc ipsi nuntiata sunt, confestim caduceatores Miletum mittit ad ineundas cum Trasibulo & Milesiis pactiones tantisper, dū, templum ædificaretur. Dum caduceator Miletum uenit, Trasibulus (ut qui oēm sermonem planè persenserat, noratq; quidnam Halyattes facere statuisset) huiuscemodirem machinatur: Quod frumēti in urbe erat uel suum ipsius uel priuatorum, id omne

Cypselus.

Eetion.

Midæ sella

Delphis mun

cupata

ARDYS rex

SADYAT-

tes rex.

HALYAT-

tes rex.

Ad tibiærum

cantum in ex

peditionē pro

ceditur.

Refertur ab

A. Gel. in. 1.

Milesiorū duo

acerba uulne

ra.

Limeneium.

Mæandri

campus.

Halyattes pa

ternum bellū

administrat.

Chiorū bellū.

Affesia Mi-

nerua.

Affesus.

Periander.

Cypselus.

Thrasibulus

Thrasybuli

cōmentum.

in forum congerit: præcipitq; Milesiis, ut cum ipse signum dedisset, cuncti potarēt, & inter se comelatiōibus uterentur. Hæc Thrasybulus ea gratia fecit præcepitq; ut caduceator Sardius cernens ingentem frumenti acruum effusum, & homines oblectationibus uacantes, renuntiaret Halyatti, quod & contigit. Nam ut illa conspexit caduceator, Thrasybuloq; Lydi mandata exposuit, reuersus est Sardis. Et ut ego audio, ob nihil aliud inter eos pacificatum est. Sperans enim Halyattes uehementē penuriam rei frumentariæ Mileti esse, & populum ad extremum usque malorum deuenisse, reuerso illic caduceatore, audiebat contraria atque ipse fuerat opinatus. Post hæc inter eos ita conuentum est, ut mutuo hospites essent ac socii: proq; uno duo delubra apud Assesum ædificauit. Halyattes ipse ex morbo conualuit. Et quæ ad bellū quidem Halyattis cum Milesiis atque Thrasybulo pertinent, ita habuere. Periander autem Cypseli filius fuit, is qui Thrasybulo indicauit oraculū, Corinthi tyrannus, cui maximum miraculum fuisse oblatum populares sui prædicant, & his Lesbii assentiunt. Arionem Methymnæum delphino infidentem ad Tænaron fuisse euectum, qui erat citharædorum sui seculi nulli secundus: quiq; primus hominum quos nouimus, & fecit & nominauit & docuit Corinthi dithyrambum. Hunc Arionem ferunt, cum permultum temporis triuisset apud Periandrum, cōcupisse in Italiam Siciliamq; nauigare: rursus parta ingēti pecunia, uoluisse Corinthum reuerti: & cum profecturus è Tarento esset, quia nullis magis quàm Corinthiis fideret, nauigium uirorum Corinthiorum conduxisse: Cum altum tenerent, istos Arioni infidiatos, ut eo deturbato pecunia potirentur. Hoc illum intelligentem, oblata eis pecunia, mortem tantum fuisse deprecatum. Non persuadenti nauitas iussisse, ut aut sibi manus afferret, ut sepulturam in terra nancisceretur, aut illico in mare defiliret: Arionem ad hanc difficultatem redactum obsecrasse, ut quandoquidem ipsis ita placitum esset, cernerent se omni suo ornatu coopertum, stantemq; super foros, audirent cantantem: & cum decantasset, sibi se manus allaturum: atque istos permittentes (inuaserat enim libido eos audiendi præstantissimum inter homines modulatorem) è puppe in mediam nauem concessisse. Illum induto sibi omni ornatu, ac sumpta cithara stantem super foros, inchoasse carmen quod dicitur orthium: eoq; decantato, sese ut erat ornatus in mare iecisse. Et hos quidem cursum tenuisse in Corinthum: illum uero aiunt à delphino exceptum in Tænaron fuisse transuectum: Et cum è delphino descendisset, Corinthum eodem habitu perrexisse. Et ubi peruenit, quicquid cōtigerat enarrasse, & Periandrum (quia non crederet) tenuisse hominem in custodia ne quò prodiret: cæterum curauisse ut nautas haberet. Eos accitos, ubi affuerunt, percontatum si quid de Arione memorarent: & referentibus illum sospitem circa Italiam agere, fortunatumq; Tarenti se reliquisse, Arionem apparuisse eodem quo defiliisset habitu: istos terrefactos nihil amplius habuisse quod cōuicti inficiarentur: Hæc Corinthii ac Lesbii aiunt. Extatq; in Tænaro ingens Arionis ex ære donarium, super delphinum sedens. Porro Halyattes Lydus composito cum Milesiis bello, postea cum septē & quinquaginta regnasset annos, uita excessit: qui secundus ex hac domo, cum è morbo conualuisset, apud Delphos dedicauit grandem ex argēto pateram: itemq; alteram ex ferro paruulam, compactilem, spectatione dignam, inter omnia que sunt Delphis donaria. Opus Glauci Chii qui solus omnium compactionem ferri excogitauit.

Defuncto Halyatti, successit in regno Croesus, annos natus quinq; & triginta, qui primus Græcorum Ephesiis bellum intulit. Vnde Ephesii ab eo obsessi, urbem Dianæ donauerunt, fune ex æde Dianæ ad murum alligato. Est autē inter ueterē urbem, quæ tunc obsidebatur & templum, septem stadiorum interuallum. His primis Croesus arma intulit, deinde carptim singulis Ionum Aeolorumque, alias in alios causas prætendens, ut in quosq; maximas reperire poterat, in quosdam etiam friuola causatus. Postea uero quàm Græcos in Asia subegit ad tributum pendendum, tunc constituit ædificatis nauibus aggredi insulanos. Ad quas compingendas cū omnia in expedito essent, dicunt alii Biantem Prienæum, alii Pittacum Mirylenæum, cum se Sardis contrulisset,

Halyattis cū Milesijs, fœdus
Periandri genus

Arion Methymnæus dithyramborū auctor primus.

Orthium carmen.

Arionis donarium.
Halyattis regnum

Glauci Chii inuentum.
CROESII regnum.

Bias Prienæ.
Pittacus Mirylenæus

interrogatum à Crœso, num quid apud Græciam noui esset: rñdiffe q̄ illum à compin-
genda classe inhiuit. Inquit em̄: Insulani rex decē milia equorū coemerūt, habentes in
animo aduersus Sardis atq; te exire in expeditionem: Et Crœsum uera loqui ratum, dī-
xisse: Vtinam dent dii hanc insulani mentē in filios Lydorū ueniendi cum equis. Atq;
hinc excipientē dixisse: Videris mihi rex cupide uota facturus, ut insulanos in continē

Crœsi ab æ-
dificanda clas-
se renuocatio

te adipiscaris equitantes, haud absurda spe. Veq; quid aliud insulanos optare censes, q̄
simulac audierint constituisse te aduersus se classem ædificasse, ut nacti Lydos in mari
intercipiant: tēq; p̄ his Græcis, quos tu in continente tibi adiecisti, ulciscant? Hac rōne
delectatum admodum Crœsum, atq; inductum (est em̄ uisus ille perq̄ scite dixisse) ab
ædificanda classe desisteret, atq; ita cum Ionibus qui insulas incolerent, hospitium con-
traxisse. Interiecto tempore subactis fermē omnibus qui intra Halym colūt: Nam præ-
ter Cylices ac Lycios, cæteros oēs Crœsus in suam potestatem redegit, qui hi sunt: Ly-
di, Phryges, Myfi, Mariandini, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Oetyni q; & Bithyni,
Cares, Iones, Dores, Aeoles, Pamphili: His subactis, & potentia Lydorū per Crœsum

Sophistarum
peregrinatio

aucta, contulerūt se Sardis opibus florentes, cum cæteri oēs ē Græcia sophistæ, qui ea
tempestate erant, p̄ se quisq; proficiscentes, tum uero Solon uir Atheniēsis, qui cum le-
ges iubentibus Atheniēsis tulisset, decem annos per causam cōtemplandi nauigan-
do erat peregrinatus, ut ne quam legū quas condiderat, abrogare cogeretur. Nam hoc
Athenienses ipsi facere nequibant, maximo iureiurando adacti ad eas decem per an-
nos seruandas, quas ipsis Solon condidisset. Hæ itaq; legum, ac cōtēplandi g̃ra So-

Solonis pere-
grinatio.

lon peregre p̄fectus, in Aegyptum ad Hamasim se contulit, & Sardis ad Crœsum. Eo
cum peruenit, hospitaliter in regiam à Crœso exceptus est: tertioq; aut quarto q̄ ue-
nerat die, iussu Crœsi ministri circūdixerunt hominē circa thesauros: omniaq; quæ il-
lic inerant magna atq; beata, ostentarūt. Contemplatū eum cuncta, & ut sibi opportu-
num fuerat intuitū, talibus percontatus est Crœsus: Hospes Atheniensis, quia multus
ad nos rumor de te emanauit ob tuam sapiam, tuamq; discursationē, qui philosophan-
do permulta uidendi g̃ra es peregrinatus: ideo mihi tunc cupido incessit sciscirandi te,
ecquem uidisti oīm beatissimū? Sperans uidelicet se inter homīes beatissimum esse, ita

Solo. respon-
sum ad Crœ-
Tellus beatif-
simus.

sciscitabat. Solon nihil admodū assentatus, sed ut res erat rñdens: Ego uero, inquit, rex
uidi beatissimū Tellum Atheniensem. Qd̄ dictum admiratus Crœsus, instat interroga-
re: Qua de re Tellum iudicas esse beatissimū? Quod, inquit, Tello in repu. bene instituta
filii erant honesti & boni, eorumq; singulis liberi, hiq; oēs superstites: & cum hoc ui-
tæ, quantū in nobis situm est, bñ traduxisset, obitus splendidissimus obtigit. Siquidem
prælio qd̄ Athenienses cum finitimis gessere apud Eleusinam, hic cū auxilio uenisset,
hostemq; in fugam uertisset, pulcherrimam oppetiit mortē. Quem Atheniēses quo lo-
co occubuerat, in eo loco publice humauerunt, magnificēq; honorarunt. Multa de Tel-
lo ac beata Solone referente, excitatus Crœsus, interrogat, quēnam secundum ab illo

Cleobis et Bi-
ton beati.

uidisset, putans haud dubie secundas se partes esse latū: Cleobin, inquit ille, & Bitonem:
Quippe his & genus Argiū erat, & uictus suppeditabat: ad hæc corpori robur
tm̄, ut & in certamibus ambo pariter uictores extiterint, et de his ista memorent: Cum

Iunōis festū.

dies festus Iunonis apud Argiuos esset, oporteretq; omnino m̄fem horū ad templū fer-
ri bobus iunctis, hiq; boues ex agro eis ad horam præsto non essent: tunc iuuenes exclu-
si tpe, iugum subeuntes plaustrum pertraxerunt quo m̄f uehebat, & quinq; ac quadra-

Satius homi-
ni mori q̄ ui-
uere.

ginta per stadia trahentes, ad templū peruenerunt. Quibus, cū hæc fecissent, & ab oīm
cœtu conspecti fuissent, optimus obtigit uitæ exitus, per quæ deus iudicauit, satius ho-
mini esse mori q̄ uiuere. Nam cum circūstantes Argii laudibus tollerent, uiri quidē cō-
filium filiorū, foemina uero eorū matrem, q̄ talibus filiis prædita esset: m̄f gaudio per-
fusa cum liberorū facto tum fama, ante simulacrū stans p̄cata est deam, ut Cleobi & Bi-
toni filiis suis daret id qd̄ optimū esset hominī cōtingere. Post hanc p̄cationē, ubi sacri-
ficarunt epulatiq; sunt, quiescentes in ipso delubro nō sunt amplius excitati, sed hoc ui-
tæ exitu perfuncti, Quorū effigies, tanquam uiroꝝ qui optimi extitissent, Argii factas,

apud Delphos collocarunt. Et his quidem Solon secundas beatitudinis partes tribuebat. Cræsus autē contrubatus inquit: Hospes Atheniensis, adeo ne tibi p nulla contēni tur nostra felicitas, ut ne priuatis quidem uiris nos æquiparandos ducas? Cui ille: Me Cræse gnarum, omne numen inuidū esse & turbulentū de rebus humanis, interrogas. In diuturno em̄ tempore multa uident quæ nemo uelit uidere: & tolerant multa quæ nolit quispiam tolerare. Proponamus em̄ homini terminū uitæ ad septuaginta annos, qui anni cōstant ex uiginti quinq; milibus ac ducentis diebus, mense intercalari nō po sito. Quod si uells reliquum annorum ob hunc mensem prolixius fieri, ut horæ ad id quod deest accedentes congruant, menses quidem intercalares supra annos septuagin ta fient trigintaquinque, dies autem ex his mensibus mille quingenti. Horum dierum omnium, qui sunt ad septuaginta annos, numero uiginti sex milia, ducenti quinquaginta, nullus prorsus qualem alius rem affert. Ita igitur Cræse omnino calamitosus est homo. Verum tu mihi uideris & diuitijs ualde pollere, & permultorum hominum esse rex: sed quo me interrogasti nōdum te appello, prius quā bene uita defunctum te audiero. Neq; em̄ beator est, qui magnis opibus p̄ditus est, eo qui diurnum uictum ha bet: nisi eidem oībus bonis p̄dito, fortuna concesserit bñ uita defungi. Etem̄ complures homines sunt perq; locupletes, minime tñ beati: cōplures item mediocria habentes pa trimonia, fortunati. Quorū is qui diuitijs affluit, sed non bñs est, duabus tñmodo rebus antecellit fortunatū: at hic illum pluribus. Ille ad cupiditates implēdas, & ad grandem quæ incidat offensam supandam ualidior est: hic etsi illo inferior est in his duobus quæ bñ illi à fortuna denegant, tñ excellit q̄ illo: inexpertus est, q̄ p̄spera frui ualitudine, q̄ malorū expers, q̄ bonorum liberorū parēs, q̄ formosus est. Qui si p̄ter hanc diem quo q̄ suum recte obierit, is est (quem quæris) dignus qui uocet beatus: prius tñ q̄ ad obitū peruenerit, nequaquam bñs appellandus, sed fortunatus: quæ oīa consequi q̄diu sis hō impossibile est. Sicut nec una regio cuncta sibi ipsi suppeditat: sed aliud habens, alio in diget: quæ tñ habet plurima, ea est optima. Quēadmodū & hominis corpus unū aliqd, non est consummatū, quia aliud habet, alio uacat. Quisquis autē horū plurima perpetuo habuerit, dehinc placido animo ē uita excesserit, hic apud me nomine hoc ueluti rex do nari meret. Omnis rei oportet inspicere exitū, quō sit euasura: qm̄ multos deus, quibus fortunas suppeditauerat, radicitus euerit. Hæc Solon neq; assentando Cræso, neq; ulli us eum momenti faciendo locutus, dimittitur. Sanēq; est uisus esse indoctus, qui bonis præsentibus prætermisiss, iuberet omnium rerum inspicere exitum.

Numina inui
da esseAnni uitæ
humanæ.Mensis inter
calaris

Dies anni.

Diues

Beatus

Fortunatus

Exitus rerū
inspiciendus

Cræsi liberi

Cræ. somniū

Expiandi ritus

Adrastus

Phryx.

Post abitum Solonis ingens deorū indignatio (ut conicere licet) Cræsum excepit, q̄ seipm̄ oīm hōm beatissimum arbitraret. Cui statim quiescenti somniū oblatum est, ueritatē indicans malorū quæ circa filium erant euentura. Erant autē Cræso liberi duo: quorum alter qui mutus, inutilis erat: alter inter æquales oīm iure longe primus, nomi ne Atys. Hunc itaq; Atym Cræso significat somnium, fore ut ferrea cuspis traiectum interimeret. Experrectus & secum rem uersans, somnio territus ducit filio uxorem: so litū præesse copiis Lydorum: posthac ad tale munus nequaq; dimittit. Iacula & hastas, omniaq; huiusmodi, quibus hoīes in bello utunt, ē porticibus amouens in thalamos infert, ne quid suspēsum in filium decideret. Cum autē nuptias filij in manibus haberet, aduenit Sardis quidam calamitate p̄ditus, manibusq; non puris, natiōe Phryx, regio ex genere. Hunc, cū ad ædes Cræsi uenisset, ex rituq; domestico ut sibi expiari liceret, oras set, Cræsus expiauit. Modus expiandi propemodum is est apud Lydos, qui apud Græcos. Vbi legitima peregit, Cræsus percontatus est unde ille, quisnam foret, inquiens: Homo quis tu? & unde ē Phrygia profectus domesticus mihi factus est? & quem uirum aut quam foeminam interemisti? Ad quem ille respondit: Gordij Mida prognati sum filius, nomine Adrastus: quia fratrem meum ipsius imprudens interemi, adsum eie ctus à patre, & omnibus rebus exutus. Cræsus inuicem ad eum his uerbis inquit: Ex uiris nobis amicis oriundus es, & ad amicos uenisti: hic in nostris ædibus tu manens, nullius rei indigebis, istam porro calamitatem quā sauiissime ferendo, plurimum lu

crifacies. Atq; ille quidem apud Croesum domicilium habuit. Verum per hoc idem
 tempus apud Olympum Myfiæ, aper eximie magnitudinis extitit, qui ex hoc monte
 progressus, Myforum opera peruaftabat: quemq; sæpenumero Myfi aggressi, nihil ad-
 modum mali ei fecerant, sed ab eo acceperant. Ad extremū missis ad Croesum nuntiis,
 ita dixere: Apparuit rex apud nos maxima res • aper, qui agrestia corrūpit opera, quē
 studiosissime captantes, interimere tamē non ualuimus. Nunc itaq; te obsecramus, ut
 nobiscum filium tuū ac delectos iuuenes canesq; mittas, q̄ beluam ē regione tollamus.
 Hæc illis precantibus, Croesus somnia memoria repetens, ita respondit: Filii quidem
 mei nolite amplius facere mentionem; neq; enim eū uobis dimitterem. nam est nouus
 maritus, & nuptialia sunt ei cordi: Lydorum tamen delectos & uenatores omnes cum
 canibus unā mittam, mandaboq; euntibus, ut quā promptissime uobiscū beluam de
 regione summoveāt: Hæc Croesus respondit. Cuius uerbis cū contenti non essent My-
 fii, interuenit Croesi filius, auditisq; quæ Myfii precarentur, & Croeso negante cum il-
 lis missurum se filium, hæc inquit ad eū adolescens: Pater, quæ nobis antehac aliquan-
 do honestissima ac magnificentissima erant, uel in bella, uel in uenationes eundo speci-
 men sui dare, horū utroq; nūc exclusum me tenes, nulla in me animaduersa neq; igna-
 uia neq; socordia? quibus nam me oculis conspici oportet euntem in forum, atq; illinc
 redeitem, qualis ciuibus, qualis uxori recens nuptæ uidebor? cui illa uiro uidebitur nu-
 pta? Proinde me tu aut finas uenatum ire, aut oratiōe persuadeas, potiora ista esse quæ
 facis? Cui respondens Croesus: Fili, inquit, neq; quod ignauiam, neq; quod aliud quip-
 piam iniucū mihi animaduernerim, in te, hæc facio: sed uisum quod in somnis mi-
 hi oblatum est, dixit te breuīs æui futurum, quippe ferrea perituum cuspide. Cuius uī
 si gratia & has maturauī nuptias, nec ad ea quæ suscipiuntur, dimitto, obseruans si quo
 pacto queam te, dum uiuo, à clade subtrahere. Filius enim mihi unicus es: Nanque
 alterum auditu captum, pro nullo mihi existimo. Ad quem uicissim adolescens: Pater,
 inquit, tibi equidem ignosco agenti circa me custodiam, qui talem uideris uisionem: ue-
 rum tu illam non probe percipis, quam (quoniam te latet) æquum me tibi interpreta-
 ri. Ais tibi somnum ostendisse me ferrea perituum cuspide. At uero quænam manus
 sunt, quæ ue cuspis ferrea quam tu primescas? Nam si dente dixisset, aut aliquo huius
 simili perituum me, deberes facere quæ facis: nūc autem dixit cuspide. Quare cum nō
 fit nobis pugna cū uiris, ire me finas. Et Croesus: Euincis me, inquit, fili ista loquēs de
 somno intelligendo. Quapropter ut abs te uictus, tibi indulgeo, ueniamq; do eundi ad
 uenationem: Hæc locutus Croesus Adrastum Phrygem accersit, eiq; ubi adfuit, talia in-
 quit: Ego te Adraſte calamitate præditum (non ingrato tibi hæc exprobro) expiaui, et
 receptum domi habeo, omnem suppeditans sumptum. Nunc ergo de me, qui prior de
 te bene meritus sum, debes inuicem bene mereri. Custodem te opus est esse filii mei ue-
 natum proficiscentis, ne qui inter uiam occulti grassatores in uestram perniciem pro-
 deant. Ad hæc, tua interest eō te uadere, unde splendor ex operibus extitit, qd tibi pater-
 num est, & præterea quia robur adest. Cui Adrastus: Ego, inquit, rex in istud certamen
 alioqui non pergerem: quem tali calamitate affectum, nefas est ad æquales se conferre
 fortunatos: aut uelle inter eos adeste, à qua re & frequēter meipm continui. Nunc qm̄
 tibi hoc in animo est, cui gratificari debeo, & gratiam referre p̄ beneficiis, istud exequi
 paratus sum: filiumq; tuum, quē me custodire iubes, expecta incolumem reditū: custo-
 dis causa. Posteaquam his uerbis Adraſtus Croeso rēdit, et mox re apparata, uiris dele-
 ctis iuuenibusq; & canibus, discedit. Qui ubi ad montē Olympum peruenere, beluam
 indagant, inuentam circūfusi iaculis incessunt. Ibi hospes is qui à cæde fuerat expiatus,
 & uocabat Adraſtus, uibrato in aprū iaculo, non illū, sed frustrato ictu filium Croesi ade-
 ptus est. Iste cuspide ictus, uocē somni impleuit. Qd factum quidam ad Croeso nūstian-
 dum cucurrit, perueniēsq; Sardis, pugnam illi & filii necem indicauit. Croesus morte-
 qdem filii perturbatus, nōnihil tñ ægrius ferebat, qd is eum necauerat, quē expiaſſet à cæ-
 de. Et cum p̄grauiter cladem suam lamentaret, Iouem expiatorē inuocare, testificans

Aper immen-
sus Mysiæ.

αὐτὸς μὲν
κρῆμα.

Atys ad
Croesum

Croesi respō-
sum ad filium

Adraſto cu-
stodiēdus A-
tys datur

Atys mors.

quæ ab hospite passus esset. Inuocare etiam hospitalem, & familiarem hunc eundem nominans deum. Hospitalem quidem uocans, quod in domum excepisset hospitem, percussorem filii sui ignarus se pascere: Familiarem uero, quod quem pro illius custode misisset, cum compererit hostilissimum. Secundum hæc, Lydi affuerunt qui mortuum afferbant: post ipsum interfector sequebatur. Stans autem hic ante cadaver, sese Croeso traiebat, manus protendens, iubensque ut se super cadaver mactaret, referendo tum priorem calamitatem suam, tum quoniam suum etiam expiatorem interemisset, sibi uiuendum amplius non esse. Hæc Croesus audiens, & si in tanto domestico luctu positus, tamen Adrastum miseratus est, ad eumque inquit: Habeo abs te hospes omnem satisfactionem: quoniam te ipsum morte condempnas. Neque uero tu huius mihi cladis autor es, nisi quatenus id fecisti imprudens, sed deorum quispiam, qui iam mihi uentura significauit. Et Croesus filium pro sua dignitate sepeliuit. Adrastus autem Gordii filius, Midæ nepos, is, qui tum fratris tum expiatoris interfector extiterat, ubi silentium fuit ad sepulchrum, ignoscentibus ei hominibus ob quæ ipsæ grauissime afflictabatur, sese super bustum transfodit. Croesus filio orbatus ingenti in luctu duos annos egit. Quem luctum postea finiuit, Astyagis Cyaxaris filii dominatione à Cyro Cambyfis filio sublata, & rebus Persarum augescentibus, atque in sollicitudinem uenit, si qua ratione posset potentiam Persicam prius quam magna efficeretur occupare. Sub hanc statim cogitationem tentare statuit uaticinia, quæque apud Græcos, quæque in Africa essent, aliis alio dimissis, quibusdam Delphos, quibusdam Dodonam, nonnullis ad Amphiarum, ac Trophonium. Sunt qui ierunt ad Branchidas oraculo Milesiæ. Atque hæc sunt Græca, ad quæ consulenda Croesus misisset, oracula. In Africa uero ad Ammonem alios responsa petituros dimisit. Omnes autem, exploratum oracula quid sentirent: ut si consentanea in uero deprehenderentur, secundo loco de suis tentatum mitteret, nunquid in Persas expeditionem moliretur. Mitens itaque ad oracula tentanda Lydos, hæc dedit mandata, ut qua die proficisceretur ex Sardibus, ab ea reliquum tempus supputantes, quotidie oraculis uteretur, sciscitantes quidnam faceret Lydorum rex Croesus Halyattis filius. Et quod singula oracula respondissent, id omne conscriptum ad se referrent. Quid cætera responderint oracula, à nemine commemoratur. At apud Delphos simul atque ingressi sunt Lydi domum, consulturi deum, & sciscitaturi quod sibi esset iniunctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit:

Novi ego quis numerus sabuli mensuræque ponti,
Mutum percipio, fantis nihil audio uocem.
Venit ad hos sensus nidor testudinis acris,
Quam simul agnina coquitur cum carne lebetes,
Qui superest stratus, stratum cui desuper est æs. Vel,
Novi ego harenarum numerum spatiumque profundum. Vel,
Novi ego harenae numerum modios & aquas. Vel,
Aequoris est spatium, numerus mihi notus harenæ.

His oraculis quæ Pythia reddidit conscriptis, Lydi digressi Sardis redire. Cumque alii quos circumiserat Croesus affuissent, tunc singula aperiens, quod scriptum esset inspexit, quorum quidem nullum probauit. Vbi autem illud Delphicum audiuit, protinus adorauit, atque admisit, existimans solam esse apud Delphos uaticinationem: quippe quæ compererat quod ipse fecisset. Etenim postea quam ad petenda oracula nuntios dimiserat, obseruato ex omnibus diebus præcipuo, tale quiddam est machinatus, commentando ea, quæ ad deprehendendum & ad differendum ardua forent. Testudinem pariter & agnum concisos in aheno coxit, operculo aheneo imposito: Atque ita è Delphis Croeso responsum est. Ex Amphiarai uaticinio quidnam responsum sit Lydis, cum in sacro illo rite sacrificassent, non queo dicere. Nam de eo nil fert aliud, quam quod & hoc Croesus uerax esse uaticinium existimauit. Post hæc ingentibus hostiis deum, qui est apud Delphos, exorandum statuit. Immolauit enim pecora quæ fas est immolari, numero tria milia. Fulcra & aurea argenteaque, ad hoc phialas aureas, & amictus purpureos, ac tunicas.

*Iupiter expiator
Hospitalis.
Familiaris.*

*Adrastus sibi
ipsi mortem com-
mouit.*

*Croesus quibus
modis oracula
tentauit.
Oracula græ-
corum*

*Delphici ora-
culi responsum*

*Delphicum ora-
culum uerax
Croes. depre-
hendit.*

Hostiæ dona ingenti pyra extructa concremauit, sperans aliquanto magis his rebus propitiari de-
 riuq; a Croes- lussis etiam Lydis omnibus, ut sua ipsorum, quicquid tale haberet quisq;, immolaret.
 so consecran- Quo ex sacrificio cum immensa uis auri defluxisset, ex ea dimidiatos lateres deforma-
 tur Pythio. uit, longiores (ut inscripsit) sex palmorū, breuiore trium, crassitudine palmari nume-
 ro centum decem & septem, quorum quatuor erant auri excocti, singuli pondo duorū
 Leonis ex au & dimidii talenti; ceteri uero auri albidī pondo binū talentorum. Fecit leonis quo-
 ro effigies. q; effigiem ex auro excocto decem talentorum pondo, qui leo dum templum Delphi-
 cum deflagrauit, à semilateribus decidit (super illos em erat collocatus) & nunc in Co-
 rinthiorum thesauro repositus est, pondo sex talentorum atq; dimidii, eliquatis tribus
 Pateræ duæ talentis ac dimidio. Hæc Croesus ubi perfecit, Delphos misit. Cumq; eis hæc alia: du-
 mira magni- as grandi forma pateras, auream argenteamq;, quarum aurea intrantibus templum ad
 tudine ac pre dexteram posita erat, argentea ad sinistram. Quæ & ipsæ cum templum incensum est,
 tio amotæ fuerūt, aureaq; in Clazomeniorum thesauro posita, pondo talentorum octo &
 dimidii, præterea mnarum duodecim: Argentea ad suggrundam anguli templi, sexcen-
 Theophaniæ tarum amphorarum capax: in quam miscebatur uinum à Delphis Teophaniæ festo.
 festum Opus, ut Delphi aiūt, Theodori Samii, ut & ego arbitror. Non enim mihi uidet opus
 Argē. dolia. temere factum. Misit præterea dolia argētea quatuor, quæ in Corinthiorum thesauro
 Aquiminaria stant. Donauit item aquiminaria duo, aureum argenteumq;. Quorum in aureo supra
 aurea argen- scriptum est, donarium esse Lacedæmoniorū, non recte superscriptum, qm & hoc Croe-
 teaq; si est. Sed quidam Delphos gratificari Lacedæmoniis uolens, inscripsit: cuius nomen
 ego cognitum habens, non tamen promam. Verum puer, per cuius manus fuit aqua,
 Lacedæmoniorum est, sed eorum neutrum aquiminare. Alia quoq; cum his permulta
 Fusilia orb- Croesus dona misit non insignia. Item fusilia ex argento orbiculata: necnon mulieris si-
 culata ex ar- mulacrū tricubitale, quod Delphi narrant esse effigiem pistricis Croesi. Super hoc do-
 gento nauit uxoris suæ monilia à collo pendētia, ac zonas, quæ Delphos Croesus transmisit.
 Mulieris si- Amphiarao insuper, cuius & uirtutē audisset & cladem, donauit clypeum ex auro to-
 mulacrum ex tum, totamq; ex auro solido cuspidem, & xystum cum suis iaculis aureum: quæ ambo
 argento tricu ad meam usq; memoriam apud Thebas reposita fuerunt in Ismenii Apollinis templo.
 bitale. Hæc dona Lydis, qui portaturi ad oracula erant, Croesus iniunxit, ut interrogarēt, nū
 Amphiarai quid aduersus Persas Croesus sūmeret expeditionem, & num aliquorū hominum auxi-
 oraculum lia ascisceret. Lydi ubi eò quò dimittebantur peruenerunt, donariis oblati oracula con-
 sultarunt, inquentes: Croesus Lydorum aliarumq; nationum rex, ista in hominibus so-
 la esse uaticinia sentiens, idcirco qualia debita sunt dona dat, uosq; percontat, nunquid
 aduersus Persas proficiscatur in expeditionem, & num quem socialem asciscat exerci-
 tum: Atque hi quidem hæc interrogauerunt. Oraculorum aut in idem concurrebant
 Croeso respō sententiæ, prædicentes Croeso fore, ut si arma Persis inferret, magnum imperium euer-
 sum per ora- teret. Consulebant tñ ut potentissimos quosq; Græcorum ad comparandos sibi socios
 culum exquireret. His responsis relatis, atq; auditis, Croesus ita elatus animo est, ut omīno cō-
 ciperet spem se euersurum esse imperium Cyri: ac rursus mitteret Delphos ad Pythi-
 am dona in singulos uiros, quos illic multos esse audiebat, binos auri stateres. Ob quæ
 munera Delphi uicissim Croeso Lydisq; donarent primas in consulendo oraculo par-
 tes, primumq; in sedendo locum atque immunitatem, & ius perpetuum cuiq; uolenti
 ascribi in numero Delphorum. Donis Croesus profecutus Delphos, tertio uaticinium
 poposcit, quod uidelicet illud uerax sibi esse comperisset. Poposcit autē, nunquid diu-
 turnum foret imperium sibi. Cui Pythia in hæc uerba respondit:

Regis apud Medos mulo iam sede potito,

Tunc ad scruposum fugere Hermum strenue Lyde.

Nec perstare nec ignauum te esse pudendum. His ex uersibus, cum allati

Croesi oracu- essent, multo magis q̄ ex cæteris uoluptatē Croesus accepit, sperans fore ut nunquam
 lum aliud apud Medos mulus p uiro regnaret: & proinde nec ipse nec posterī sui principatu ab-
 rogarent. Post hæc putauit sibi curandū, ut potentissimos Græcorum sibi conciliaret.

Idq̃ uestigando, comperit Lacedæmonios atq; Athenienses eos esse, quod alteri in Dorico genere, alteri in Ionico antecellerent. Nam de his ita antea iudicabat, cum ab initio altera gens foret Pelasgica, altera Hellenica, hoc est græca: quarum hæc nunquam solum mutauit, illa assidue multumq; est peruagata. Etenim sub Deucalione rege oram Phthiotidem incoluit, sub Doro Hellenis filio tractum qui ad Ossam & Olympum iacet, nomine Istiazotim, unde à Cadmæis eiecta, coluit in Pindo locū quem uocant Macednum. Rursus in Dryopidem commigrauit, atq; ita in Peloponnesum uenit, Doricāq; cognominata est. Qua lingua Pelasgi sint usi, affirmare non possum, sed coniectura signorum licet dicere eandem, qua nunc Pelasgi utuntur, qui supra Tyrrenos urbē Crestonem incolunt, quodam tempore finitimi eorum qui nunc Dores uocant, tunc incolentes regionem quæ nunc Thessalia nominatur, & Placiam, & Scylacen, cum Pelasgi habitarent ad Hellepontum, qui contermini Atheniensium erant: aliāq; omnia Pelasgica oppida nomen immutarunt. Quibus signis coniectantes oportet dicere, Pelasgos barbara lingua fuisse: & si tota gens Pelasgica talis erat, gentem Atticam utpote Pelasgicam, cum in Hellenes id est Græcos transiit, linguam simul istorum perdidisse. Etenim neq; Crestoniatarum loquela cum ullo circa populorum consentit, & Placianorum ne secum quidem ipsa. Per qd̃ declarant, quam linguæ figuram obtinebant cum in hæc loca transferunt, eandem se nunc conseruare. At natio Hellenica, id est Græca, ex quo existit, eādē lingua semper est usa, ut mihi uidetur: ideo imbecillis, quod ex Pelasgica fuit abscisa, & exiguo initio profecta, mox in multas gentes augescens, tum aliarum, tum præcipue barbararum frequentia se ad illam conferente. Quæ causa mihi uidetur fuisse, cur gens Pelasgica, quod Græca esset, nequaquam magnos pfectus fecerit.

Ex his igitur gentibus, Atticam Croesus audiebat obtineri, oppressamq; esse à Pisistrato, Hippocratis filio. Hic enim ea tempestate tyrannus Athenis erat. Cuius patri, cum priuatus spectaret olympia, ingens contigit portētum. Nam cum hostiam immolasset, athena (ut imposita erant) plena & carne & aqua, absque igne efferbuerunt, ita ut aqua redūdaret. Quod portentū conspicatus Chilon Lacedæmonius, qui forte aderat, suasilit ei primū, ne uxorem fœcundam duceret domū: secūdo loco, si uxorem haberet, eiiceret: & si quidem ex illa filium sustulisset, abdicaret. Huius consilio non persuasus Hippocrates, hunc postea Pisistratum filium sustulit, qui in seditione littoralium, quibus præerat Megacles Alcmaeonis filius, & campestrīū, quibus præerat Lycurgus Aristolaidi filius, tertiam seditionem excitauit, tyrannidem affectans, contractisq; seditionis per causam tutandi montanis, huiuscemodi rem machinatur. Seipsum ac par muliarum cum uulnerasset, agitauit illas in forum tanquam elapsus ex hostibus, quem rus p̃ficiſcentem illi prorsus interimere uoluissent. Orare populum, ut aliquid custodiæ circa se habere permitteret, cum prius specimen sui in expeditione declarauerit, qua contra Megareas præfuerat, capta Nisæa, aliisq; præclaris operibus editis. Populus Atheniensis ita deceptus, dedit ei quosdam ē ciuibz delectos p̃ satellitibus, non qui hastas, sed clauas ferrent, Pisistratum sectantes. Cum quibus ille impetu facto arcem occupauit, & inde Atheniensium imperio potitus est: nullas neq; dignitates quæ erant perturbans, neq; consuetudines transferens, sed constitutis adhærescens, urbem bene atq; cōmode exornauit. Eum tandē non multo post tempore milites Megacis & Lycurgi, qui idem senserant, eiecerunt. Hunc modum Pisistratus primum Athenas, tyrannidemq; nondum ualde stabilitam, amisit: cuius eieectores rursus inter se seditiones redintegrarunt: in qua seditione Megacles satagens, Pisistratum misso caduceatore inuitat, nunquid uelit filiam capere uxorem. Accipiente conditionem Pisistrato, inuitur consilium de illo restituendo, res (ut ego interpretor) longe stultissima. Quoniam inde à priſcis temporibus responsum erat, Græcam gentem dexteriores esse, quā barbaram, & magis ab ineptiis abhorrentem: & si Athenienses inter Græcos feruntur sapientia principes, ex quibus fuerunt isti qui talia sunt machinati. Erat in tribu Pæanica mulier nomine Phya, tribus digitis minus statura quatuor cubitorum, alioqui formosa,

Dorum demigratio

Atticorū lingua.

Crestoniatarum lingua.

Placianorum loquela.

Græci eadē semper lingua usi.

Portentū uisum Hippocrati.

Athena citra ignē seruētia

Megacles. Lycurgus.

Pisistrati cōsiliū

Megacles & Lycurgus Pisistratū eiecerunt

Græcæ gentis laus.

Phya mulier

Hanc mulierem omni armatura cum instruxissent, in currumq; sustulissent, compositam in eum habitum, quo uehustissima uidenda esset, in urbem agunt, præmissis præconibus emissariis, qui cum in urbem uenirent, hæc mandata exequerentur, ut dicerent: Athenienses, bona mente excipite Pisistratum, quem Minerua ipsa præcipuo inter homines honore profecuta, in suam reducit arcem. Et hi quidem passim uadentes talia

*Pisistratus
quibus artib.
restituatur.*

prædicabant, statimq; rumor emanauit in tribus, Mineruam reducere Pisistratū. Qui in urbe erant, credentes mulierem ipsam deam, foeminæ supplicauerunt, pariter & Pisistratum acceperunt. Hunc in modum, quem dicimus, recuperata tyrannide Pisistratus, ex pactione quam inierat cum Megacle, illius filiam duxit uxorem. Verum cum & filii essent ei adulescentes, & qui oriundi forent ex Alcmaëone, dicerentur obnoxii esse

*Pisistratus
haud legitime
cum uxor
re coibat*

crimini piaculari, nolens ex nouo coniugio liberos tollere, haud legitime coibat cum uxore. Quam rem cum inter illicita occultasset, postea ad matrem retulit, enuntiaret id nec ne. Mater uiro indicauit. Id iste iniquo animo ferens, se à Pisistrato contumelia affici (ut erat iratus) milites homini inensos reddidit. Quæ fieri Pisistratus contra se ani-

*Pisistratus
tyrannide destituitur.*

maduertens, regione prorsus abscessit, & ubi Eretriam peruenit, unà cum filiis deliberat. Et cum sententia Hippiae præualuisset de tyrannide rursus recuperanda, aliquot ciuitates excitauerunt, quæ ipsis nonnihil beneuolæ erant. Et cum aliæ complures pecuniæ multum contulerūt, tum uero Thebani plurimum. Post hæc non ita multo interiecto tempore, omnia ad reditum eis in expedito fuerunt. Nam & ex Peloponneso Argiui aderant mercede conducti, & Naxius quidam nomine Lygdamus, qui ultro adueniens, plurimum studii exhibuit, allatis & pecuniis & copiis. Profecti ex Eretria, anno undecimo uertente redierunt, & primum in Attica Marathonem occupauerunt. Ad quos interea ibi castra habentes, cum seditiosi ex urbe se conferebant, tum alii ex tribus confluebant, quibus erat tyrannis quàm libertas iucundior, atq; ita congregabantur. Dum Pisistratus pecuniam cogit & Marathonem tenet, Athenienses qui intra urbem degebant, rem nullius momenti fecerunt. Ac ubi acceperunt eum ex Marathonem urbem uersus mouere, ita domum ad se defendendos obuiam tendunt. Et dum isti cum omnibus copiis infesti in illos, & illi circa Pisistratū è Marathonem digressi contra urbem

*Lygdamus
Naxius.*

*Marathonem
occupat Pisistratus.*

irent, & in eundem locū conuenissent, perrexerunt ad Mineruæ Pallenidis fanū, alitrimo secusq; arma posuerūt. Hic diuina pompa fungens Amphilytus Acarnan, uir ariolus, Pisistratū cui assistebat adiit, atq; hæc hexametro carmine uaticinatus est, iniquens:

*Mineruæ pal
lenidis templū
Amphilyti
uaticinium.*

Est nummus proiectus, item sunt retia tenta,

Nocte meant thynni claro sub sidere lunæ.

Hoc ille oraculum diuino afflatus spiritu reddidit. Quod oraculum Pisistratus coniectans, & se accipere affirmans, in Athenienses urbe egressos copias ducit. At illi tunc ad prandium se conuerterant, & secundum prandium partim ad talos, partim ad somnum. In hos impetu dato hi qui cum Pisistrato erant in fugam uertunt. Quibus fugientibus solertissimum consilium Pisistratus excogitauit, ut Athenienses nec amplius caperent, & tñ dissiparent. Pueros iussos conscendere equos præmittit, qui assequendo fugientes mandata Pisistrati dicerent, iuberentq; eos bono animo esse, & ad sua quemq; abire. Ita audientibus dicto Atheniensibus, Pisistratus tertio potitus Athenis, tyrannidem stabiliiuit tum auxiliariarum copiis, tum pecuniarum prouentibus, partim indidem, partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoq; eorum Atheniensium qui perstiterant, nec uestigio fugam fecerant, pro obsidibus sumptos in Naxum transtulit. Hanc enim insulam bello subegerat, Lygdamoq; permiserat, cum ante hæc etiam Delum insulam ex oraculis expiasset. Expiauit autem sic: Quatenus prospectus à templo ferebat, eatenus ex omni loto mortuos effodit. In alium eiusdem insulæ locum transtulit. Igitur Pisistratus tyrannide potitus est Atheniensium, aliis in prælio cæsis, aliis unà cum Alcmaeonidis domo profugis. Hunc ita Atheniensibus imperantē ea tempestate Croesus audiebat, Lacedæmonios quoq; magnis è cladibus ereptos, & iam Tegeatibus bello superiores esse, Quippe sub Leonte et Hegesicle in Sparta regnantibus,

*Pisistratus
tertio urbe potitur.*

Naxos insula.

Tegeates

cum cætera bella prospere gessissent, in Tegeati tamen succubuerunt. Nam iam inde ante istos ferè ex omnibus Græcis pessime morati fuerant, tam circa se, quàm circa hospites, nullo consuetudinis, conuersationisq; commercio, quæ instituta in melius mutare, Lycurgo inter Spartiatis probato uiro Delphos ad oraculum profecto. Cui statim atrium ingresso Pythia hæc inquit:

Ad mea uenisti præpinguia templa Lycurge,
Grate Ioui, & cunctis qui tecta ruentur olympi,
Ambigo uaticiner sis utrum uir' ne deusne:
Sed multo magis esse deum te spero Lycurge.

Oraculū Lycurgo redditum.

Nonnulli præter hæc aiunt Pythiam ei disseruisse instituta, quæ nunc à Spartiatis feruantur. Ipsi tamen Lacedæmonii uolunt Lycurgum, cum esset tutor & idē patruus Leoboti Spartiatæ regis, è Creta hæc attulisse. Siquidem cum primum tutor factus est, omnia iura immutauit: deditq; operam ne quæ ea præteriret. Deinde quæ ad bellum pertinerent, iusiurandum, conuentus, comestationes, super hæc instituit tribunos plebis, ephoros, ac senatores. Ita illi ad rectum uitæ genus translati sunt à Lycurgo: quem uita defunctum, delubro ædificato egregie colunt. Ex quo cum bonitate soli, tum nō exigua hominum copia discurrerunt statim, ac benigne rem gesserunt. Nec amplius contenti otio frui, cum se Arcadibus præstantiores esse arbitrarentur, de omni illorum terra occupanda oraculum Delphicum consuluerunt. Quibus Pythia respondit:

Spartiatarū instituta.

Vide Xenophon. de rep. Ephori.

Me petis Arcadium, multis petis, haud tibi tradam.
Multi apud Arcadiam uescentes glande uiri sunt,
Qui te reiicient, tibi ego haud inuidero quicquam,
Saltandam Tegeam planta plaudente daturus,
Vtq; queas campum metiri fune feracem.

Hæc responsa ubi accepere Lacedæmonii, à cæteris Arcadibus abstinentes, bellum intulere Tegeatibus, ferentes secum compedes, uidelicet captioso freti oraculo, tanquam essent ipsi redacturi Tegeatas in captiuitatem. Verum congressi prælio ac fugati, quicunq; eorum uiui sunt capti, eisdem quas ipsi attulerunt compedibus indutis, campum Tegeatem metiri fune coluerunt. Compedes quibus uincti fuerant, ad nostram usq; memoriam incolumes fuere circa templum Mineruæ Alexæ, apud Tegeam suspensæ. Atq; superiore quidem bello Lacedæmonii aduersus Tegeatas assidue, semper male pugnauerant: Croesi tamen ætate, & Anaxandridæ Aristonisq; regum suorum, longè superiores contra eosdem extiterunt, hunc in modum tales effecti: Cum semper in bello à Tegeatibus repellerentur, missis Delphos consultoribus, oraculum sunt sciscitati, quænam deorum placarent, ut Tegeatum uictores existerent. His Pythia respondit, id fore si ossa Orestis, filii Agamænonis referrent. Cuius urnam cum nequirent inuenire, rursus ad deum mittunt de loco sciscitatum, in quo situs Orestes esset. Hæc nuntiis interrogantibus ira Pythia inquit:

Oraculum captiosum.

Compedes Lacedæmon. Mineruæ Alexæ templū. Ariston.

Est pars Arcadiæ Tegeæ in regione patenti,
Hic duo stant uenti ui peruehemente coacti,
Forma hostis formæ, & plagæ superaddita plaga,
Hic Agamemnonides terra omniparente tenetur:
Quo tu sublato Tegeæ sperabere uictor.

Pythiæ repositum de ossibus Orestis.

Vbi hæc audierunt, nihil tamen minus inuentione frustrabantur, etsi omnia disquirentes, donec Liches unus Spartiatarum, eorum qui benemeriti uocantur, comperit. Sunt autem benemeriti, ex ciuibus semper militia equestri perfunctis quini quotannis, qui quo anno ex equitibus Spartiatis exeunt, ne torpescant, alii aliò mittuntur. Ex his Liches cum esset, rem apud Tegeam adinuenit, fortuna pariter atque solertia usus. Nam cum Lacedæmonii à Tegeatibus hoc anno commercio mutuo se adeundi esset, & iste in ærariam officinam uenisset, intuebatur ferrū dum procudebatur. Quo in spectaculo admirandum animaduertēs faber ferrarius, intermisso opere, quanto magis

Benemeriti. Spartiatarū qui dicuntur. Liches oraculi cōiectator.

Orestis pro-
ceritas Lacon, inquit, hospes admirarere, si idem, quod ego, tu nosses, qui tantopere admiraris ferrarium opificium. In hac enim corte puteum facere cum uellem, incidi in sepulchrū septem cubitorum, & quia incredulus eram omnino fuisse maiores quam nunc sunt homines, aperui undiq; mortuum, æquali atq; sepulchrum longitudine, quam ubi mēsus sum, iteq; obrui. Hæc illo referente quæ uiderat, Liches considerans, coniecit hunc ex oraculo esse Orestem, hac uidelicet coniectura: Duos quidem quos cernebat excussoris folles, totidem comperit esse uentos. Incudem uero & malleum, formam formæ hostem: ferrum uero quod procuderetur, plagam superinditam plagæ, hac ratione cōiectabat, q̄ in plagam hominis ferrum inuentū est. Hæc itaq; secum agitans, Spartam regressus, rem omnem Lacedæmoniis refert. Illi ex composito hominem criminis con-

Quibus artis
bus Lacedæ-
monij Tegea-
tibus facti su-
periores.
Cræsi ad La-
cedæ. legati. uictum exilio damnant. Qui in Tegeam profectus, & calamitatem suam referēs fabro excussori, conducit ab eo nolenti uendere cortem. Ibiq; aliquandiu habitans, ubi rē cognouit, effosso sepulchro ossa collegit, eaq; portans Spartam rediit. Quo ex tēpore Lacedæmonii quoties cum Tegeatibus cōgressi sunt, superiores extitere, adeo ut multum iam Peloponnesi eis parēret. Hæc itaq; oīa Cræsus audiens, misit nuntios Spartam cū muneribus, ad rogandam belli societatem, iussos dicere quæ oporteret. Ii postquam peruenerunt, nos aiunt, Cræsus misit Lydorum aliarumq; gentiū rex, ita inquit: Lacedæmonii, quoniam deus oraculum reddidit, ut grācam mihi societatem afficerem, & uos inter Græcos antecellere audio, statui uos mihi in societatem ex oraculo prouocandos, ad ineundam mecum quam cupio amicitiam atq; societatem, citra dolum fraudemq; Cræsus hæc per legatos nuntiauit. Quorū aduētū Lacedæmonii qui & ipsi oraculum audierant, gauisi fœdus cum eis hospitii societatisq; inierunt. Etenim iam antea intercedebant nonnulla Cræsi in Lacedæmonios beneficia. Nam cum illi misissent Sardis ad aurum coemendum, quo usuri erant in id simulacrum, quod nunc positum est apud Laconicam in Thornace Apollinis, eo auro sunt à Cræso donati. Qua de re Lacedæmonii, quodq; se amicos ille delegisset, societatem admiserunt: & hoc denūtiānti se

Patera ahe-
neæ mira ca-
pacitas se paratos exhibuerunt. Quod ubi fecerunt, pateram aheneam labiorum tenus frequētib; animalibus cælata, triginta amphorarum capacem, dono afferebant, uolentes Cræsum remunerari, sed eam Sardis non pertulerūt, propter alterutram harum (quæ feruntur) causarum: Lacedæmonii quidem aiunt hanc pateram cum ferebatur Sardis, cum Samum appulsi essent, à Samiis fuisse interceptam. Qui cognita re, nauibus istos longis aggressi fuere. Ipsi uero Samii aiūt Lacedæmonios, qui pateram portabant, sero uenientes, cum audissent Cræsum captum esse cum Sardibus, illam in Samo uendidisse uiris priuatis, qui eam Iunonis tēplo dedicauere, & illos qui uendidissent, Spartam reuersos, forsitan dixisse à Samiis sibi fuisse creptam. De patera ita res se habet. Cræsus elusus oraculo, aduersus Cappadociam exercitus comparabat, spe & Cyrum & potentiam Persicā euertēdi. Cui in hac apparanda expeditione occupato, Lydus quidam

Sandanis Ly-
dos. nomine Sandanis, & antehac pro circumspecto habitus, & ob hanc quam dixit sententiam plus nominis apud Lydos consecutus, hunc in modum Cræso consuluit: Aduersus tales uiros expeditionem paras rex, qui coriacea subligacula, qui è corio reliquam uestem ferunt, qui non quibus uolunt cibis uestuntur, sed quos habent, utpote regionē asperam incolentes. Ad hæc potu non uini utuntur, sed aquæ: non ficos ad comedendum, nec aliud quicquam boni habentes: quibus cum nihil sit quod eripies, si uicaris: sin uictus fueris, animaduerte quot bona amittes. Vbi gustauerint illi nostra bona, circūfissent nos, nec abigi poterunt. Equidem diis habeo gratiam, qui non induxerunt in animum Persis, ut Lydos inuaderent. Hæc locutus, non tamen Cræsum persuasit. Etenim Persis antequam Lydos subigerent, nihil erat neq; lautum neq; opiparum. Porro Cappadoces à Græcis Syri nominant, & erant hi Syri, antequam Persæ imperitarent, ditionis Medorum, tunc autem Cyro parebant. Siquidem imperium Medicum ac Lydum determinabat fluuius Halys, qui ex Armeno monte perfluens primum Cilicas, dehinc Matienos, qui sunt ad dexteram, & Phrygas, qui sunt ad læuam: tum bo-

Persarum uis-
ctus habitusq;
priscus.

Halys]

ream uersus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonēsque interfluit: Cappadoces à dextra, Paphlagonēs à sinistra perstringens. Ita flumē Halys, cuncta ferē superiora Asiæ à mari, quod Cypro obnoxium est, ad Euxinum usque Pontum dirimit, dorsum omnis regionis longitudine quinq; dierū itineris uiri expediti. Aduersus Cappadociā Crœsus cum exercitu proficiscebatur, cupidus cum hanc partem soli fecundi suo adiciendi, tum uel magis fiducia oraculorum Cyrum ulciscendi, propter Astyagem Cyaxaris filium, Medorum regem, affinem suum, quem Syrus Cambyxis filius prælio uictum ceperat. Erat autem Crœso Astyages hūc in modum affinis: Apud Scythas pecuarios cum esset seditio, ceterua quædam eorum secessit in terram Medicam, qua tempestate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortis filius, Deiocis nepos: qui Scythas hos tanquam supplices initio benigne alloquebatur, ac plurimi faciebat, adeo ut pueros eis traderet imbuendos, tum lingua Scythica, tum artificio arcus utēdi. Interiecto deinde tempore, cum Scythæ uenatum assidue irent, & semper afferrent, nonnūquam tamen cotingebat ut nihil caperent. Quos ita reuerſentes manibus inanibus, Cyaxares (erat enim, cum ingēti tenebatur ira, peracerbus) probris insectabatur. Id illi ut se dignum à Cyaxare pati non ferentes, consilio habito decreuerunt, ut aliquem eorum puerorum quos docerent, trucidarent: instructumque (ut feras instruere consueuerant) Cyaxari offerrent, perinde atque uenationē. Idque cū obtulissent, quā celerrime se ad Halyattem Sadyattis filium Sardis cōferrent. quod & factum est. Nam & Cyaxares, & qui aderant conuiuæ, ex his carnibus gustauerunt, & Scythæ perpetrato hoc, Halyatti se supplices præbuerunt: quos postea reposcenti Cyaxari, quod Halyattes reddere abnuerat, bellū inter Lydos Medosque quinquennale conflatum est. Quo in bello aliquoties Medi uictores extiterunt, & nocturnum quoddam prælium gesserunt. Sexto anno signis collatis, cum æquo Marte certarent, stante acie cōtigīt, ut repente dies nox efficeretur. Quam immutationē huius diei futuram Thales Milesius Ionibus prædixerat, hūc annū præſigniens, quo immutatio facta est. Lydi ac Medi ubi diem noctescere uiderunt, à pugnando destiterunt: eoque propensius ad pacem inter se constituendam festinarūt, autoribus conuentionis Syennesi Cilice, & Labynetō Babylonio, qui ut iusiurandum intercederet, & reconciliatio affinitate fieret, properarunt, decernentes ab Halyatte Arienam filiam Astyagi Ciaxaris filio nuptam dandam. Quoniam sine uehementi necessitate cōuentiones stabiles iniri non queunt. Ineunt autem hæ gentes fœdera cum cætera ritu Græcorum, tum feriēdo brachia qua illa humeris connectuntur, ac mutuum sanguinē delingendo. Hunc igitur Astyagem auum suum maternum, Cyrus bello uictum tenebat, ob eam quam in sequētibus indicabo causam. Quo nomine Crœsus ei infensus, nūquid inferret Persis bellū, ad oracula miserat. Et cum rñsum reddidisset haud syncerū, secum facere interpretans, in expeditionem profectus est aduersus quandam Persarum partem. Atque ubi ad Halym flumen peruenit, tunc (ut ego quidem sentio) pōribus qui nunc sunt copias transduxit: ut autem Græci dicunt, Thales Milesius traductor extitit. Nam cū incertus animi Crœsus foret, qua parte fluminis traiceret exercitum (nullo enim eorum fuisse ea tempestate pontes) ferē Thales qui in his castris aderat, fecisse, ut fluuius qui ad leuam exercitus fluebat, flueret etiam ad dexteram. Fecisse aſſert hunc in modum: Fossam per altam, exorsus supra castra, ductam in speciē lunæ depressit, quæ castra, ut erant metata, à tergo amplecteretur. In quam cum traduxisset ex pristino alueo fluuium, iterum cum ubi exercitus traiectus esset, in suum alueum refunderet. Itaque cum celerrime fluuius deductus esset, utrinque uado meabilis effectus est. Quidam aiunt ueterem omnino exaruisse alueum: cui rei equidem non accedo. Quo enim modo qui rursus redierunt, illum transierunt? Crœsus exercitu traiecto uenit in Cappadociæ locum, qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutissimum iuxta urbem Sinopem, ferē ad pontum Euxinum sitam. Hic statiuā habens, prædia Syrorum uastat, et urbem Pteriorum expugnat, diripitque. Cepit quoque cunctas circa urbes, Syros nihil cōmeritos exterminans, Hinc Cyrus coacto suo exercitu, sumptisque omnibus qui in me-

*Affinitatis
quæ Crœso
cū Astyage
intercesserat
causa.*

Lydos Medosque bellū.

*Dies repente
nox facta.*

*Fœderis inuē
diritus.*

Crœsus Halym traiecit.

*Thaletis inuē
tum.*

*Cyri &
Crœsi pugna*

dio incolebant, obuiam pergit; missis tamen, antequam exercitum educeret, caduceatoribus ad Iones tentandos, ut ad se à Crœso deficeret. Illis abnuētibus pfectus castra cōtra Crœsum posuit, ibidemq; in regione Pteria p se uterq; alterq; laceessere. Commissaq; acri pugna, & multis utring; cadētibus, ad extremum noctis interuētū dirimuntur neutri uictores. Atq; hunc in modum duo exercitus dimicauerunt. Crœsus à suo exercitu incusatus, quod cum Cyri multo maioribus copiis conflixisset. Postero die cum Cyrus ipsum superfederet inuadere, regressus est Sardis, habens in animo euocare Aegyptios ex fœdere: quor; cum rege Hamasi, antequam cum Lacedæmoniis societatem coierat, accersere etiam Babylonios, cum quibus & ipse fœdus percusserat. Erat autē Babylonio

Xenophō in mēorato superius conflictu Babyloniorū regem oppetijisse tradit.

Equi uorant colubros, portentum.

Telmiffes cōiectores.

Crœsus capitur.

rum tyrannus ea tempestate Labynetus. Denuntiare item Lacedæmoniis, ut ad certam diem præsto essent. Hisq; & suis copiis coactis, ubi p hyemem quieuiisset, initio statim ueris tendere aduersus Persas. Hæc destinans Crœsus, abijt Sardis, dimisitq; caduceatores ad socios, edicens uti ad quintū mēsem Sardis cōuenirent. Exercitū uero qui aderat ex militibus conductis, qui cū Persis dimicaret, missum fecit, ac dissipauit: minime credens unquam fore, ut Cyrus qui sic æquo Marte pugnasset, Sardis copias promoueret. Hæc Crœso ratiocinante, omnia suburbana colubris impleta sunt. Quos ut existebant, equi inter ambulandum cum ad pascua irent, comedebant. Id Crœso cernenti (ut erat) uisum est esse portentum, ideoq; mittendum ad coniectores Telmiffes. Qui missi sunt ad consulendos Telmiffas, ubi accepere rñsum, didicerēq; quid sibi uellet significaretq; portentum, non contigit ut Crœso renuntiarent. Nam prius quàm retro Sardis reueheretur, Crœsus est captus. Telmiffes ita cognouerant exercitum externum Crœso illuc affuturum: qui cum afforet, indigenas subigeret, quod dicerent colubrum terræ filium esse, equum hostem & aduenam. Hæc Telmiffes Crœso sunt interpretati: sed iam capto nondum tamen gnari eorum quæ circa Sardis ac Crœsum erant. Cyrus certior factus, Crœsum qui statim post prælium apud Pteriam gestum abscesserat, constituisse dispergere copias, consilio habito comperiebat operapretium esse, quàm maturime posset, promouere exercitum Sardis: ut hostem prius quàm ille contraheret iterum Lydorum copias, occuparet. Hoc ubi probauit, executus est: propereq; ducto in Lydiam exercitu, ipse nuntius Crœso aduenit. Vnde Crœsus in magnam sollicitudinem adductus, qd præter opinionem, præterq; expectationē suam se res haberet: tamen Lydos in prælium producit. Lydorum gēte in Asia nulla fuit ea tempestate nec fortior, nec magis strenua. Ex equisq; pugnabat equitandi sanè perita, hastas perlongas gestans. Campus in quo concursus est, ante urbē Sardensem iacet, magnus & editus, quem cum aliq; amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus palude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapsus, infunditur mari iuxta Phociam oppidum. Hic ubi uidit Lydos ad pugnandum instructos Cyrus, eorum equitatum reformidans, constituit admonitu Harpagi uiri Medi, ita faciendum. Coactis omnibus qui

Lydos gens strenua

Harpag. Me.

Artagerfas

hic a Xenop.

nō at Harpa-

gus uocatur.

ipsum exercitum sequebantur, camelis uel frumētum uel uasa portantibus, sarcinas detrahit, uiros imposuit equestri stola indutos, quibus ornatis præcepit ut præirent cæteras copias aduersus Crœsi equitatum, peditatus ut hos subsequeretur. Post hunc collocat omnem equitatum. Postquam omnes constituit, imperat eis ne cui cæterorū Lydorum parcerent: sed quencunq; occiderent obsistentem, præter ipsum Crœsum, ne si captus quidem repugnaret. Hæc imperans, camelos cōtra equitatum instruit hac ratione, qd camelum equus reformidat adeo quidem, ut nec speciem eius intueri, nec odorem sentire sustineat. Id ideo commētus est, ut equitatum Crœsi, quo ille se præualiturum considerabat, inutilem redderet. Simulatq; in pugnam itum est, equi olfactis protinus conspectisq; camelis, retro se auertunt, unde spes Crœsi interiit. Verum non protinus Lydi ob id exterriti sunt, sed cognita re, ab equis desiliunt, ac pedites cū Persis cōfligunt. Multis tamen aliquandiu utring; cadentibus, tandem uertuntur in fugam. Muros ingressi à Persis obsidebantur. Quam obsidionē in lōgius processuram ratus Crœsus, alios nuntios è muris mittit ad socios, Nam qui antea dimissi erant, hi conuentum

Cyri commentum.

Camelos reformidat equi

Sardis ad quintum mensem indixerant. Ad hos dimittebar oratum, quam celerrima auxilia mitti sibi, utique iam obfesso. Et cum ad alios socios misit, tum uero ad Lacedaemones. Ceterum per id tempus & ipsis Spartiatis inciderat cum Argiuis contentio, de agro qui dicitur Thyrea. Quem locum etiam terrae Argolicæ partem, tamen Lacedaemonij intercisum tenebant. Etenim Argiuorum est, quicquid regionis Malea tenus ad occasum uergit in continente; & insulae tum aliae, tum uero Cithera. Cum ergo Argiui suo territorio interciso auxilium ferret, ibi ab utrisque in colloquiū uentū est, ut treceni utrinque dimicarent; et ubi superiores extitissent, eorum regio foret; atque ambos exercitus in suam uterque terram discederent, nec permanerent dum dimicare, ea scilicet causa, ne si adessent parti succumbenti auxilium sui ferrent. His conuentis in diuersa digrediuntur. Ex utrisque electi uiri qui relictī sunt confluxerunt; atque illis quidem ut æquo Marte pugnantibus, ex sexcentis tres omnino reliqui fuerunt; & id noctis interuentu, ex Argiuis duo Alcenor & Chromius, qui tanquam uictores Argos cursu contenderunt; ex Lacedaemonijs unus Othryades, qui spoliatis Argiuorum cadaueribus, eorum arma ad suorum castra detulit, & se in suo ordine tenuit. Postero die utrique re audita affuerunt, sibi uictoriam uindicabant. Argiui quidem quod suorum plures superfuissent, dicentes; Lacedaemonij uero, quod eorum qui supererant illi fugissent, suos perstitisset, & hostium caesos spoliasset. Ex contentione tandem concurrentes pugnant; ac postquam per multi utrinque ceciderunt, Lacedaemonij uincunt. Quo ex tempore Argiui tonsis capitibus cum antea criniti essent, necessario legem condiderunt, se deuouentes ne prius comam alerent, neue mulieres aurum ferrent, quam Thyreas recuperassent. His est diuerso legē tulere Lacedaemonij in posterum comati essent, cum antehac non fuissent. Othryadem, qui unus est trecentis electus reliquus fuisset, aiunt pudore Spartam reuertendi ob socios interfectos, illic apud Thyreas mortem sibi consciuisse. Cum hæc esset apud Spartiatis rerum conditio, aduenit caduceator precatum Croeso obfesso auxilia. Illi caduceatore audito, statuerunt Croeso statim succurrendū. Quibus iam se apparantibus, ac nauibus paratis, alius affertur nuntius, murum Lydorum expugnatum, Croesumque uiuum esse captum. Sic Lacedaemonij magno se effectos detrimento rati, supersederunt. Sardis autem hunc in modum sunt expugnatae. Quartodecimo quam obsideri coepit sunt die, Cyrus missis passim equitibus per suas copias edicit, se dona daturum ei, qui primus muros conscendisset. Postea quam id conato exercitu res non processit, ibi quiescentibus cæteris, Mardus quidam cui nomen erat Hyroceades, id aggredi est ausus a parte arcis ubi nullus ad excubandum erat collocatus, quia illinc nequando urbs caperetur haud suspectum erat, utpote loco prærupto atque inexpugnabili; quaque parte solum ne Leonem quidem Meles primus Sardius rex circumtulerat, ex pellice sua genitum: qui Leo quacunque parte murorum circumlatus esset, ex ea parte Sardis inexpugnabilis fore Telmisses iudicauerant. Eum Meles per ceteram partem murorum circumduxit, quacunque poterat arx oppugnari, per hanc partem, tanquam inoppugnabilem atque præcisam, circumducere prætermisit, quæ ad Tmolum fluuiū uergit. Ab hac igitur parte Hyroceades ipse Mardus conspiciatus quendam Lydum pridie descendisse ad recipiendam galeam illuc deuolutam, aduertit animum atque consideraui, dehinc ipse conscendit, & post eum alij Persæ, subinde atque alij frequentes. Ita urbs Sardis capta est, atque omnis direpta. Circa ipsum autem Croesum hoc contigit. Erat ei filius, cuius superius habui mentionem, habilis ad cætera, sed mutus. In cuius uitium emendandum Croesus pro uiribus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum uero Delphos mittendo ad oraculum sciscitandum. atque ei Pythia talibus respondit:

Lyde genus rex multorum uale, inscie Croese,

Ne cura gnati exoptatam audisse loquentis

Intra aedes uocem, sine qua potior tibi longe,

Ille die quoniam primum infelice loquetur.

Captis moenibus quidam Perses in Croesum sibi ignotū ut occisurus uadebat. Quē in

B in

Thyrea loc.
Argiuorum
fines ditioq;

Lacedaemoni
orum Argiuo-
rumq; pro a-
gro Thyrea
dimicatio.

Rasura Argi-
uorum

Lacedaemo-
niū coma.

Sardis expu-
gnantur.

Mardus Hy-
roceades.

Leo Sardius.
Meles Sard.
Xenoph. pau-
lo alit refert.

uadentem se Crœsus cum uideret, tamen præsentī clade affectus deuītate negligebat: nihil putans differre, an percussus oppeteret mortem, an non. Id ubi filius eius mutus aspexit, timens patri erupit in uocem, inquit: Homo ne perimas Crœsum. Atq; hoc ille primum effatus, postmodum per omne uitæ tempus uocalis extitit. Persæ & Sardibus potiri sunt, & Crœso uiuo, cum regnasset annos quatuordecim, totidemq; dies fuisset obfessus, misso magno imperio, ut ei fuerat responsum. Eū captum Persæ ad Cyrum perduxerunt, quem ille uinctum compedibus, super ingentem quam struxerat, lignorum struem imponit, circaq; eum bis septem Lydorum filios, siue habēs in animo primitias has alicui deo offerre, siue uolēs uotum psoluere, siue cupidus sciēdi nū quis dæmonum liberaret Crœsum, quē religiosum esse audierat, quo minus pyræ impostus uiuus concremaretur. Hæc quidem Cyrum fecisse aiunt. Crœso autem super pyræ stanti, etsi in tanta calamitate posito, tamen uenisse in mentem Solonis, q̄ ab eo sibi nuntū dei fuisset dictum, ex uiuētibus beatum esse neminem. Quod dictum ubi subiit Crœso, ferunt eum ex uehementi defectione animi uictum, ingemescētē ter Solonem nominasse: & Cyrum cum audisset, iussisse interpretes eum percontari, quemnam inuocaret. Illosq; accedentes fuisse percontatos, et hunc interrogatum silentiū egisse. Deinde cum loqui cogeretur, dixisse: Illum nominaui, qui ut omnes tyrannos alloqueretur, ego quā ingentem pecuniam præoptarem. Eum non planē loquētē, rursus interrogat, quodnam esset quod dixisset. Efflagitantibus atque infestantibus interrogatione, inquit, quēadmodum Solon qui esset Atheniensis, ad ipsum à principio uenisset, & intuitus omnes eius opes corā p̄ nihilo duxisset. Adeo quæ de ipso dixerat ea omnia euenisse, neq; hæc magis de se ipso, quā de omni hominū genere, et de his præsertim, qui sibiipsis beati uiderentur. Hæc Crœso referente, iam pyra incensa ardere extrema cœpisse, & Cyrum auditis per interpretem quæ Crœsus dixisset, poenituisse: cum se quodque hominem esse cognosceret, qui alium hominem, qui se inferior non fuisset opibus, uiuum rogo traderet. Præterea ueritum ob id poenam, ac reputantem, nihil esse rebus humanis stabile, iussisse ignem celerrime extinguī iam incensum, Crœsumq; deponi, & quæ circa eum erant. Verum eos qui ignem iam conabantur extinguere, nō eualuisse. Ibi Crœsum cognita per Lydos Cyri poenitentia, cum cerneret unumquēq; extinguendo deuoluendūq; igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamando inuocasse Apollinem, ut ipsi adesset, si quod ab eo donum illi gratum fuisset oblatum, ipsūmq; præsentī malo liberaret. Ita cum lachrymīs Crœso deum inuocante, nimbos repente, cum serenum ac tranquillum esset, contractos esse, imbresq; erupisse, ac uehementissima aqua pluuisse, & rogum extinxisse. Ita Cyrum cognito deorum cultorem ac bonum uirum esse Crœsum, & pyra deposuisse, atq; hunc in modum interrogasse: Crœse, quisnam te hoīm persuasit, ut cū exercitu inuaderes terram meam, ex amico factus hostis? Cui Crœsus: Ego, inquit, rex istud feci tuo pspero, meo infauito fato, Græcorū deo autore, qui me ad bellum tibi inferēdum impulit. Neq; enim quispiam ita amens est, ut bellum quā pacem præoptet. Nam in pace filij patres, in bello patres filios sepeliunt. Sed ut ista fierent, dæmoni cordi fuit. Hæc Crœsus locutus est, quem Cyrus solum iuxta se collocauit, ac multa sanē obseruantia habebat: intuensq; eum admirabatur tam ipse, quā omnis circa cœtus. Ille cogitabundus silentium tenebat. Mox conuersus, ac cernens Persas Lydorum diripientes urbem: Vtrum debeo, inquit, rex tibi loqui quod sentio, an tacere hoc tempore? Cyrus uero eum quæcūq; libēret audacter proloqui iussit. Tunc ille Cyrum percontatur: quidnam, inquit, tanta frequentia properat agere? Cui Cyrus: Tuam, inquit, urbem diripere, tuasq; opes absumere. Atqui Crœsus excipit: Neq; urbem meam diripis, neq; meas opes. Nihil enim mihi iam cum istis rebus est, sed tua ferūt, aguntq;. His uerbis iniecta cura, Cyrus Crœsum semotis arbitris interrogat, quidnam in his quæ fierent, sibi constituendum censeret. Ad quem Crœsus: Quoniam me dñ seruū tibi tradiderūt, iure debeo, si quid amplius animaduertero, id tibi indicare. Persæ, ait, natura proterua sunt, & n̄dem inopes.

Crœsi filius
mutus erupit
in uocem.

Crœsus capis-
tur

Crœsus iam
pyræ admo-
tus Solonis tā-
dem meminit

Cyrus seipsū
incipit cogno-
scere.

Crœsus apol-
linis imbre e
pyra liberat

Crœsi uerba
apud Cyrū.

Persarum in-
genium.

Quos si diripientes tu ac potientes magnis opibus negligis, id tibi ex hoc credibile est se euenturum, ut quisque istorum plurimis opibus potieretur, ita maxime in te rebellaturum esse expectandum. Nunc igitur, si tibi placent hæc quæ ego dico, ita facito: Si ste ad singulas portas aliquot ex tuis satellitibus custodes, qui uetent exportari opes, ut earum decimæ Ioui necessario reddantur. Ita neque tu odium illorum contrahes, ui opes eripiendo; & ipsi agnoscentes se iusta agere, non inuiti facient. Hæc audiens Cyrus, maiorem in modum gauisus est tali admonitu, eaque uehementer approbauit: & iussis satellitibus id exequi quod Cræsus ipsi subiecisset, his uerbis eum affatus est: Cræse, quandoquidem & facta et dicta tua egregia uiri regis sunt, pete quid muneris à me uelis in præsentiarum tibi dari. Ad quem Cræsus: Here, inquit, sine me gratum esse erga deum Græcorum, quem ego maxime omnium ueneratus sum, ut missis ad eum his uinculis perconter, nunquid ei fas sit bene de seipso merentes decipere. Et Cyro interroganti quidnam id esset quod incularet, altius repetens omnem suum aperuit animum, redditaque sibi oracula, & præcipue donaria sua, quibus rebus fretus suscepisset aduersus Persas expeditionem. Hæc commemorando rediit rursus ad petendam ueniam, ob id deo exprobandi. Ad quem ridens Cyrus, & hoc inquit Cræse à me impetrabis, & quicquid aliud, atque id quoties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Cræsus, Delphos misit quosdam Lydorum, iussos cum ad limen templi uincula deposuissent, sciscitari deum, nunquid eum puderet ob oracula, quibus induxisset ad bellum Persis inferendum, tanquam Cyri potentiam euersurum: unde tales primitiæ offerentur, compedes scilicet ostendendo: sciscitari cum hæc, tum nunquid Græcis dijs foret fas esse ingratis. Lydis illuc profectis, & hæc mandata executis, Pythia fertur ita respondisse: Sortem fato destinatam defugere, deo quoque est impossibile. Cræsus quintæ retro ætatis crimen luit, hoc est abauit: qui cum esset satelles Heraclidarum, mulieri dolo inductus, dominum interemit: illiusque dignitate potitus est, nihil ad ipsum pertinente. Verum Apollo cum studuerit ut hæc Sardium clades circa liberos Cræsi, non circa Cræsum contingeret, tamen transferre fata non potuit, sed quatenus illa permiserunt, annixus est, atque ei gratiam retulit, utpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Cræsus discat, tribus annis, quam fata destinarant, serius se fuisse captum. Secundo loco, quod ipsa ardenti opem tulit. Nam quod ad oraculum pertinet, haud recte Cræsus inculat: quoniam Apollo prædixit, eum esse magnum imperium, si bellum Persis inferret, euersurum: de qua re ipsum consultare uolentem, decuerat mittere sciscitatum, utrum ipsius Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed quod dictum erat nec considerans, nec interrogans, sibi ipsi acceptum referat. Quod autem ultimo responso ait Apollinem dixisse de mulo, ne hoc quidem discussit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duabus ex gentibus ortus est, generosiore matre quam patre. Nam illa quidem Meda erat, Astyagis Medorum regis filia: hic autem Persis & Medis subiectus: & licet omnium infimus, tamen dominam suam in matrimonium duxit. Hæc Lydis Pythia respondit, quæ illi Sardis reuersi, Cræso nuntiarunt. Quibus auditis Cræsus suam ipsius agnouit culpam esse non dei. De Cræsi imperio, & prima Ioniæ subactione ita res habent. Porro Cræso non hæc solum quæ iam diximus, sed alia quoque multa donaria in Græcia extant. Siquidem apud Thebas Boeoticas tripus aureus, quæ illic Apollini nuncupauit Ismenio. Apud Ephesum quoque buculæ aureæ, atque columnæ pleræque. Quinetiam in protemplis apud Delphos clypeus uisitur aureus & ingens, atque hæc etiamnum ad nostra usque tempora supersunt, nonnulla tamen interciderunt. Ac uero quæ apud Branchidas Milesiorum à Cræso dedicata, pondere (quantum intelligo) æquali fuerant his, quæ in Delphis existunt. Caterum ea quæ ad Delphos simul & Amphiarai misit templum, hæc sibi ueluti peculiaria, paterna rumque facultatum primitias diuis confecrauit. Quandoquidem cætera donaria è fac cultaribus erant aduersarii, qui Cræso, priusquam regno inauguraretur repugnans, Pantaleontis partibus impense studebat, hunc in regni potestatem puerere conatus.

Cræsi de diripiēda urbe cōsilium.

Decimæ Ioui necessaria redduntur.

Sortē fato destinatā effugere impossibile. Gygis crimē luit Cræsus.

Cyri genus.

Cræsi donaria.

- Pantaleon.** Pantaleon enim & ipse Halyattis filius erat, Croesi frater, at non germanus; matres enim habebant diuersas. Nam Croesus matre fuit Caira Halyattis uxore, Pantaleon ex Iade fuit susceptus. Ac uero ubi tradito à patre imperio Croesus potiret, hominem illum, qui ante sic pertinaciter sibi restitisset, occurrentem forte in fullonis officinam pertrahens interemit. Bona autem eiusdem iam ante diuis destinata, dictis modis iam illuc suspendit. Atque de donariis intantum dictum sit. Porro Lydia quod scribit nihil sane mirandum habet, prout aliarum regiones, præter auri ramenta à Tmolio prouenientes. Vnum tamen nobis exhibet multo maximum, præterquam tam Aegyptiorum, quam Babyloniorum opera in primis admirandum. Nempe Halyattis Croesi parentis ibidem est sepulchrum, cuius basis est grandioribus est lapidibus, reliqua sepulchri pars aggestio terræ. Quod sepulchrum construxisse fertur homines emptitii atque operarii, & una cum his adiuuantes ancillæ. Ad nostram usque ætatem tumuli summitas quinque terminis distinguit, quibus literæ insculptæ indicant, quod quinque hic laborauerint. Apparetque ancillarum opus esse maximum. Lydorum filiarum omnes meretricantur, atque hoc nimirum questu tantisper dotem colligunt, dum nobiles ipsas se elocent. Sepulchri huius ambitus stadiorum est sex, & duorum iugerum: latitudo iugerum tredecim. Confinis est eidem sepulchro lacus ingens, quem Lydi referunt esse aïnaum, hoc est, perpetuo fluentem. Vocatur autem Gygaus. atque hoc quidam sic habet: Lydi legibus propemodum utuntur Græcorum similibus, nisi quod Lydi filias suas patiuntur prostituere. Hi primi eorum duntaxat quos nouimus, nimum aureum argenteumque ad utendum percusserunt, & primi caupones institoresque extiterunt. Aiunt & ipsi se ludos inuenisse, qui etiamnum apud Græcos cum illis communes sunt, simul autem hæc inuenisse, & in Thyreniam, hoc est, Tusciam colonos deduxisse, id quod hunc in modum accidisse referunt: Tempore Atysidis, Manis regis filii, annonæ difficultas per uniuersam Lydiam ualde grassabatur, adeo ut Lydi qui tum misere degebant, non cessantes remedia huic malo querere, alius aliud excogitauit: inuentumque tunc ab iisdem alæ tesserarumque ludum, & pilæ, cæterorumque ludorum omnium genera, præterquam talorum. Horum enim inuentionem sibi non uel dicant Lydi. Porro ad famem discutiendam, altera quidem dierum in totum lusuibus occupabant, ne uidelicet ciborum querendorum sollicitudine distorquerentur; altera uero à lusuibus abstinentes pascebantur. Atque hoc modo uixerunt annis duodeuiginti. Vbi autem malum istud magis atque magis ingrueret, factum est ut rex Lydos bifariam diuideret; & hos quidem in sedibus suis permitteret, illos uero aliquò ablegaret colonos. Ac uero his qui in sedibus suis permanerent, rex ipse pergeret imperare, illis autem qui deducendæ coloniarum destinati erant, filium suum præficeret, cui nomen Tyrrhenus. Hi à Lydia excedentes, primum diuerterunt Smyrnam. Hic mox fabricatis nauigijs, nimirum quibus ea quæ nauigationi accommoda uidebantur, imponent: ad uicium sedesque querendas oram soluisse, donec uarias nationes pertranserentes, ad Umbros peruenissent. Vbi ciuitatibus constructis, hætenus habitauerunt. Atque pro Lydis, propter regis filii, qui eos deduxit, nomenclaturam, nomen quoque commutatum, nominatosque Tyrrhenos. Et Lydi quidem à Persis in seruitutem redacti. Hinc iam nobis exequetur oratio, cum Cyrum qui Croesi euerit imperium, quisnam fuerit, tum Persas qui Asiam subegerunt. Igitur quemadmodum quidam memorant Persarum, non qui res Cyri illustrare, sed prout illa se habet, referre studet: ita ego conscribam, gnarus trifarias alias esse de Assyriorum Cyro narrandi uias. Assyrijs autem annis quingentis uiginti superiore Asiam obtinentibus, primi Medi ab ipsis deficere coeperunt: qui ubi cum Assyrijs forte per libertatem contenderent, strenuos se uiros declararunt, excussoque seruitutis iugo, in libertatem sese asseruerunt. Post quos & aliarum nationes idem fecerunt, quod iam successerat Medis. Cæterum ubi iam per continentem in uniuersum proprijs uterentur legibus, hac demum occasione rursus tyrannidi sunt subiecti. Fuit apud Medos uir sapiens, cui nomen erat Deioces, filius Phraortis, qui cum ad tyrannidem aspiraret, huiusmodi quædam excogitauit. Cum Medi per uicos passim habitarent, atque Deioces cum annis apud suos per

tus, tum magis studiosiusq; æquitatem affectitabat uenditabatq; quod uideret apud Medos uniuerfos magnam quandam licentiam, sat sciens q; æquitati iniquitas esset inuisa. Medi uero qui eundem habitabant uicum, intuētes hominis mores, iudicem ipsum controuersiar; sibi constituunt. Hic ut qui principatum ambiret, rectum se æquumq; exhibuit. Quæ cum faceret, laudē apud populares suos obtinuit haudqua; exiguam, adeo ut hæc intelligentes qui apud cæteros pagos habitabant, nēpe q; Deioces solus esset qui incorrupte iudicaret, læti undecunq; affluunt quotquot prius iniquis sententijs superati, ad Deiocē, & ipsi lites finiendas transferunt: postremo nulli ali; hanc pro uinciam permittebant. Ac uero ubi numerus accurētium cresceret, qui cognouissent sententias iuste terminari, Deiocesq; animaduerneret uniuerſa in se unum incumbere, neq; amplius illic confidere, ubi prius ius dicere consueuerat, uolebat; neq; omnino iudicare amplius. Siquidē non ē re sua esse, inquit, si totos dies rebus suis domi neglectis, dirimendis litibus operam impenderet. Cum igitur rapinæ sceleraq; passim per uicos multo etiam ipunitius q; prius patrarent, factum est, ut Medi habito cōcilio, incipient de cōmuni rerum statu tractare. Et quantum mihi uidetur, Deiocis amici ex composito in hanc suam loquebant: Nequa; inquietes, hisce modis usuri, hanc nostram regionem poterimus diu habitare. Agite igitur, constituamus nobis ipsi regem, ut uide licet dītio nostra bonis legibus administretur; & nos ad sua quisq; opa diuertētes, nusquam impunitate sceleratorum uiuilemur. Quæ cum sic referrentur, persuasi Medi regibus sese subiiciunt. Continuo cōsultatum est, quēnam regem crearet. Deioces adeo ab omnibus cōmendatus productusq; in medium, ut omnium suffragio rex comprobaretur. Ille uero iussit ædificia sibi erigi imperio digna, stipatoresq; ad custodiam corporis sui adiungi. Huic Medi hæc præstiterunt, ei; ædificia ingentia probeq; munita extruxerunt, permiseruntq; satellites ex uniuerſis Medis quos uellet, sibi deligeret. Deioces uero cum imperio potiretur, Medos compulit unū oppidum condere, atq; hoc uno communito exornatoq; aliorum non ita magnam curam habere. Obsequentibus quoq; hac in re Medis, moenia construit ampla simul & ualida ea, quæ nunc Ecbatana appellant, in quibus murus unus alteri ueluti confinis erat. Sic nimirū constitutis moenibus, ut ambitus singuli alteris gradatim essent sublimiores, solisq; pinnis pminerēt. Adiuuabat hoc loci ipsius cōmoditas, ut qui collis instar esset eleuatus. Accessit etiam maius quiddam data opa factum. Siquidem ambitus istī numero erant septē contigui, in quor; postremo regia erat & thesauri. Hæc moenia cum amplissima sint, magnitudine prorsus illum Atheniensium æquant ambitu. Atqui singulæ quidem minæ suis atq; hunc in modum distinctis fulgēt coloribus. Nempe primi ambitus pinnæ colore sunt albicanti, secundi nigro, tertij purpureo, quarti cæſio, quinti sandaracino. Postremi uero duo, alter argētas, alter inauratas habebat pinna, atq; hisce munimentis Deioces se suamq; sepiebat regiam, ac reliquū populū iussit seorsum circūqua; habitare. Cæter; uniuerſis ad hunc ornatum constructis, primus Deioces cauit ne quis ad regem ingredi permetteretur, sed per internūcios cuncta transigerentur, adeo ut ne conspici regem a quoq; fas esset. Ad hæc, nec ridere nec expuere, propterea q; omnibus factū deformia essent coram licere. Hæc ideo faciunt apud regem, ne uidelicet eum cernētes, æquales ē unā cum eo educati indoleant atq; insidientur, quin aliud potius uideat ipsis coram non contuentibus. Vbi uero Deioces iam adornasset constabilissetq; tyrannidem, in exercenda iustitia seuerus erat & incorruptus. Etenim disceprantibus intro ad se accersitis, lites terminauit, eosdemq; rursus dimisit: at hæc circa causas factitauit. Quantum autem ad alia attinet, si quem audiret iniurium, hunc ad se ascitum, indicta pro delicti modo pœna multauit, in quem usum exploratores auscultatoresq; destinauit per uniuerſam regionē, cui p̄erat. Deioces aut solam Medicam subegit nationē, ei; soli imperauit. Cuius nationis tot nūero gentes sunt, Busæ, Paretaceni, Struchates, Arizanti, Bardi, Magi. Tot sunt in Media gentes. Deioce defuncto, qui annos tres & quinquaginta regnauit, filius eius Phraortes suscepit imperium, Qui solo imperio Medorum nō

Deioces Medorum rex declaratur.

Ecbatana

Deiocis regia

Colores pinnarum regie Deiocis.

Regem cōspici nefas.

Medicæ nationes.

PHRAORTES

contentus, bellum aut omnes intulit Persis, eosque primus in potestatem Medorum rediguit. Quibus nationibus potitus, ualida utraque, mox Asiam subegit, aliam deinceps atque aliam inuadendo gentem, donec ad Assyrios oppugnandos peruenit, ad eos Assyrios, qui Ninum incolebant, quondam omnium principes, sed tunc a sociis per defectum desertos, alioqui per se bene habentes. Aduersus hos expeditione sumpta Phraortes, secundo ac uicesimo quam regno potitus est anno, cum pleraque exercitus parte periit. Post obitum eius Cyaxares filius, Deiocis nepos successit, qui dicitur multo quam maiores sui fuisse praestantior, et primus Asiae populos in prouincias distinxisse, primusque in suum quosque ordinem distribuisse, hastatos, sagittarios, equites, cum prius omnia promiscua fuissent atque implicita. Hic et cum Lydis praelium fecit, quod praelium cum fieret, dies nox effecta, et omnem trans Halym flumen Asiam sibi subiecit. Collectis omnibus quibus imperauit, castra mouit ad ciuitatem Ninum, simul et patrem ulturus, et ciuitatem ipsam euersurus. Commodum hunc obsidentem Ninum, adoritur Scytharum numerosus exercitus, cui Madyes praefuit Scytharum rex, filius Protothyae. Hi inquam transgressi in Asiam, cum Cimmerios ex Europa pellerent, persecuti que ab his, fugam capessunt illi, atque sic in Medicam penetrauerunt Scythae. Est enim a Lacu Maeotide ad Phasim usque atque Colchos, expedito uiatori iter triginta dierum. E Colchis uero non ita longus progressus in Medicam. Sed una distat natio media est Saspis, quos ubi transieris, continuo occurrit Medica. Atqui Scythae sane hac non irruerunt, sed per aliam uiam longe superiorem deflectentes, ad dextram Caucasum montem relinquebant. Hic Medici cum Scythis congressi, praelioque fusi, Asiae imperium amiserunt. Porro Scythae uniuersa Asia potiti, hinc recta in Aegyptum contendunt. Fortem iam Syriam Palaestinam ingressus Psammitichus occurrit Aegypti rex, muneribus precibusque contendens, effecit ne ulterius progredierentur. Scythae ubi retrocedentes in urbe essent Palaestinae Ascalone, bonaque parte Scytharum nullam iniuriam inferente, pauci aliquot relictis Veneris Vraniae sanum depecularunt, inter caetera (quantum equidem scio) huius deae fana uetustissimi. Si quidem quae in Cypro est eiusdem deae aedes, ex hac nata est: id quod ipsi etiam referunt Cyprii. Quinetiam illud apud Cytheros delubrum, ex hoc Syriae a Phoenicibus erectum proditur. Ac uero dea ipsa templi spoliatoribus, eorumque prolibus morbum immisit theliam, ut simul et ipsi fatentur Scythae, se uidelicet illo morbo ob id laborare. Et uidere licet apud Scythas hunc morbum curantes, quos Enareas appellant Scythae. Postquam uero iam uigintiocto annis Asiae imperium Scythae obtinuerunt, omniaque iam penes ex negligentia licentiaque depopulata essent (nam praeter tributum, exactionesque extorquebant, diripiebantque a quibuslibet quaecumque possidebant) tandem horum potior rem partem Cyaxares atque Medici hospitio acceptam inebriatamque interemerunt. Et sic quidem Medici recuperarunt imperium, receptis hijs quibus prius potiebantur, et Ninum expugnauerunt. Ut autem ceperint in alijs mox scriptis indicabo. Assyriosque excepta Babylonica quapiam portione, subegerunt. Post haec Cyaxaris ubi quadraginta annis una cum Scythis imperasset, uita functus est. Cuius regnum suscepit Astyages filius. Hic filiam sustulit, appellauitque eam Mandanem. Quae uisa est ei per quietem tantum urinam facere, ut omnem ipsius urbem oppleret, atque uniuersam Asiam inundaret. Quod somnium cum magis somniorum interpretibus exposuisset, conterritus est, singula quaeque ab illis edoctus. Ideoque uisum hoc reformidans, Mandanem iam uiro maturam, nulli Medorum qui ea dignus esset, tradendam statuit, sed Persae cuidam nomine Cambyssi, quem compertum habebat familia quidem bona ortum; caeterum ingenio sedato, gerentemque se multo infra mediocris Medici alicuius conditionem. Eodem quo Cambyssi collocauerat filiam anno, uisionem alteram uidit. Videbat ei ex genitalibus filiae uitis enasci, quae omnem occuparet Asiam. Quod uisum cum retulisset ad interpretes somniorum, filiam iam pregnantem, et partum uicinam ex Persis accersit, eique cum uenisset, custodiam apponit, uolens quod illa edidisset, interimere. Etenim magi somniorum interpretes, uisionem illam portendere dicebant Astyagi, prolem filiae pro ipso regnaturam. Hoc igitur

obseruans Astyages ubi genitus est Cyrus, ascito Harpago familiari suo, & inter Me- *Harpagus.*
 dos fidissimo, atq; oim rerum suarum procuratori, hæc inquit: Harpage, negotiū qd̃
 tibi iniūgo caue pratermittas, aut ullo modo exequi supersedeas: neue cōmittas, ut ali
 os prapōnēdo, postea tibi ipsi perniciem crees. Capito quem Mandane peperit puerū; *Cyrus infās*
 in domumq; tuam ferto, atq; occidito: postmodum quoquo modo uoles, ipse sepelito. *morti destina*
 Cui respondit ille: Neq; aliās unq; rex huic uiro rem iniunxisti ingratam, & in posterū *tus.*
 dabimus operam, ne quid in te delinquamus. Quod si tibi cordi est hoc ita fieri, mea in
 tere est id industrie exequi. Hæc cum respondisset Harpagus, eiq; puer traditus esset, or
 natus ad necem, contulit se domum flens, adiensq; uxorem, refert omnem habitum se
 cum ab Astyage sermonē. Ad quem uxor: Quid igitur, inquit, facere tibi in animo est?
 Ego uero, respondet uir, quanq̃ Astyages mandauit, etiam si desipiet, peiusq; insaniet
 quam nunc insanit, non tamen eius uoluntati parēbo, neq; ad hanc necē obsequar: idq;
 multis de causis, tum q; puer ipsi mihi cognatus est, tum q; Astyages grandis natu est,
 & uirili prole orbis; quo defuncto, si tyrannis ad eius peruentura est filiam, cuius nūc
 filium p me interimī, quid aliud restat hinc mihi quam periculum maximū? Enim
 uero tutelæ meæ causa expedit hūc puerum interire, sed per aliquem ipsius Astyagis,
 non per aliquem meorum. Hæc locutus, cuestigio nuntium mittit ad bubulcū Astya
 gis, quem norat pascuorū maxime idoneorum, & montium feris frequentissimorum ef
 se gnarissimū, cui nomē erat Mitradates, cuius cōtubernalis & eadem cōserua erat, no *Mitradates*
 mine Cyno Græca lingua, id est, canis, Medica, Spaco. Nam canem Medi spaca appel *pastor Cyri*
 lant. Vbi boum pascua ille habebat, montiumq; radices erant ad uentū boream Acbata *nutritus.*
 norum, & ad pontum Euxinum. Hoc em̃ tractu ad Sapiros uergente Media, sanē mō
 tuosa est & edita, ac nemoribus frequens, reliqua uero tota admodum plana. Hic itaq;
 accersitus properē cum uenisset, inquit ad eum Harpagus: lubet te Astyages hunc ca
 pere infantem, quem in desertissimo montium exponas, ut celerrime pereat, & hæc ut
 tibi dicerē mihi iniunxit. Et nisi hunc interemeris, ulloq; pacto seruaueris, pessimo exi *Media regio*
 tio te occubiturū. Cui expositioni infantis inspector ego præpositus sum. Hæc ubi au *mis facies.*
 diuit bubulcus, sumpto infante rediit quā uenerat ad bouile suum. Ei dum i urbem ab
 iit, uxor sua, quæ erat pregnans, per totam diem parturiens, e uoluntate dæmonis eni
 ra est filium. Absente marito utriq; mutua tenebant sollicitudine; hic quidē uxori par
 turiēti metuens, illa uicissim marito timens, propterea quod præter cōsuetudinē ab
 hero accersitus esset. Vbi reuersus affuit, cum uxor utpote ex improuiso cernens, prior
 interrogauit, quid ita exacte ipsum Harpagus accersisset. Cui ille: Vxor, inquit, profes
 ctus ego in urbem & uidi & audiui qd̃ nec uisum oportuit, nec agi circa dominos no
 stros. Harpago domus omnis luctu tenebatur. In quam ego perterrefactus simulatque
 introi, uideo infantulum palpitantē uagientemq;, auro ac distincta ueste ornatū. Eum
 Harpagus ubi me uidit, iussit celerrime sumere, atq; asportare in efferatissimum mon
 tem ubi exponam, dicens Astyagem esse qui hæc mihi iniūgeret, magnopere minarus,
 nisi ea ppetrassem. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicuius illum domesticorum
 esse, non autem illius generis. Admirabar tamen, q; uiderem auro uestibusq; ornatum.
 Præterea q; planctus exercebatur in Harpago domo. Atqui inter uiam ex omni oratio
 ne famuli, qui me extra urbem deduxit, mihiq; infantem tradidit, percepi eum Manda
 nes Astyagis natæ & Cambyfis Cyro geniti esse filiū, & ab Astyage iussum interfici, at *Cyr. ille Cā*
 q; is hic est. Hæc loquens bubulcus, puerum detexit atq; ostendit: quem illa intuita pro *bysis pater.*
 cerum ac speciosum, genua uiri cum lachrymis amplectitur, obsecrat ne qua ratiōe pu
 erum exponat. Hic negare aliter ista fieri posse: superuenturos em̃ ab Harpago specula
 tores ad rem explorandam, seq; nisi id exequatur, miserrime periturum. Mulier ubi ui
 rum non persuadet, quandoq; dem(inquit) te nequeo inducere, quod secundum est fa
 cito, si modo necessitas prorsus est, aspici puerum dum exponitur, quoniam ego quoq;
 peperī. Peperi autem mortuum. Ferto hunc, & istum ex Astyagis filia tanquam ex no
 bis genitum alamus, Ita neq; tu iniurius in dominos esse deprehenderis, neq; nobis ma

le consuluerimus. Nam & hic qui obiit, regale sepulchrum nanciscet, et iste qui super-
Cyrus expo est, animam non amittet. Sane quam cōmode uisa est bubulco mulier loqui ex præsē-
nendus, nutri ti cōditione, atq; ita continuo esse faciendū. Igitur quem necaturus attulerat, eum uxo-
ur occulte. ri tradidit: suum autē qui mortuus erat, sumens collocauit in eo uase, in quo alterū por-
 tauerat. Omnīq; alterius pueri cultu ornatū baiulans, in uastissimo mōtium exposuit.
 Ideoq; post pueri expositionem, relicto quodam pecuariorū pro se illic uicario, in ur-
 bem se contulit, & ad domū Harpagi: aitq; sese paratum illi ostendere pueri cadauer.
 Harpagus missis suorū satellitum fidelissimis, rem per eos inspexit, ac bubulci filiū se-
 peliuit. Et hic quidem infans humatus est. Alterum uero qui postea Cyrus appellatus
 est, mulier sibi sumptū educauit, imposito illi nomine bubulci, alio scilicet quā Cy-
Rex puerorū ro. Qui posteaquam decennis extitit, huiusmodi rem quā illi contigit, palam fecit: Lu-
Cyrus. debat in hoc pago, ubi bouilia illa erant, & ludebat cum æqualibus in uia, quē inter lu-
 dendum ceteri pueri cū pro rege sibi elegissent, cognominatū bubulci filium, ipse eos
 munijs distinguebat: ut alij domorum structores essent, alij satellites, alius ut oculus re-
 gis, alius mandatorum renuntiator, suum singulis honorem munusq; assignans. Hoge
Artembares, puerorum quidam collusor Artembaris filius erat, uiri inter Medos spectati, quē Cy-
 rus, q̄ imperata non fecisset, iussit ab alijs pueris comprehendī, & cum illi paruissent,
 multis uerberibus affecit. Quā puer tanquam se indigna passus, iniquissimo animo fe-
 rens, ubi primum dimissus est, in urbem ad patrem perrexit, & quā a Cyro pertulisset
 complorauit, non tamē Cyrum nominans (nondū enim eius hoc erat nomen) sed fili-
Cyrus puer um bubulci Astyagis. Artembares, ut erat ira percitus, ad Astyagem ducens filiū secū,
accusatur cōtendit: & rem intolerandam passum esse inquit, eiusq; humeros ostendens: Siccine
 indigne, ait, accipimur rex à filio bubulci serui tui? Audiēs hæc atq; cernēs Astyages,
 uolens ulcisci puerum Artembaris honoris gratia, iussit accersi bubulcum & filium.
 Qui cū ambo affuissent, intuens in Cyrum Astyages: Tū ne, inquit, hoc tali patre geni-
 tus, ausus es huius filium, uiri apud me primarij, tam indignis concidere uerberibus?
Cyri respon- Cui ille: Istud, inquit, here huic ego iure feci. Pueri enim pagani, quorū hic unus erat,
sum apud A- me regē suū ludentes constituerant, quippe qui uidebar eis ad hoc maxime esse idone-
styagem. us. At iste cum ceteri pueri iussis optemperarēt, audiens dicto esse nolebat, ac me ni-
 hili faciebat, propter quod pœnas dedit. Quod si ego ppter ea ullo malo sum dignus,
 hic tibi præsto sum. Hæc loquente puero, subijt Astyagi agnitio eius, uisāq; est figuras
 oris inferre ac repræsentare ipsum, & gestus esse liberalior, & tempus expositionis cū
Cyrus ab A pueri ætate cōgruere. Hic perculsus Astyages, aliquandiu sine uoce mansit. Vixq; tan-
styage agno dem ad se reuersus, uolens à se Artembarem dimittere, ut bubulcum submotis arbitris
scitur. rimaretur: Eho, inquit, Artembares efficiam, ut filius quoq; tuus ob hoc nil conqueri
 possit. Dimisso Artembare, & eius iussu per famulos Cyro introducto, bubulcū (quī
 solus erat relictus) percontatur unde puerum accepisset, quis ue ei tradisset. Ille ex ipso
 genitum respōdere, & genitricem eius apud se esse. Astyages dicere, non bene sibi illū
 consuluisse, qui cuperet ad ingentes deuenire necessitates: Simulq; hæc dicens, satelliti-
 bus significauit ut caperent ipsum. Hic autē cum ad necessitates adduceretur, rem uti
 erat promittit: ab initioq; exorsus uera referendo, deuenit ad preces, petēdamq; sibi ueni-
 am, iubens ut eam haberet bubulco ueritatē elocuto. Astyages pauciora iam uerba fe-
 cit. Cæterum cui ualde succensebat, Harpagū uocent satellitibus iubet. Quē ubi as-
 fuit, percontatur Astyages: Harpage, qua nece interemisti quem tibi tradidi puerum ē
 filia mea genitum? Harpagus (ut uidit pastorem interesse) noluit tergiuersari, menda-
Harpagi pur- cio ne argumentis conuincere, sed ita respondit: Ego posteaquam infantē accepi rex,
gatio. cogitauī quo pacto ex animi tui sententia facerem: & tamen cū apud te innoxius exti-
 tissem, ne forē aut filia tua, aut tibi ipsi carnifex, eoq; ita statui agendū: Accersito huic
 bubulco infantē tradidi, inquit te esse qui iuberet illum interfici, in quo dicendo men-
 titus non sum. Tu enim ita præcepisti. Atque huic dum puerum trado ex tuo præce-
 pto, iussi exponeret in deserto monte, perstaretq; in eo obseruando tantisper dum expā

rasset, comminatus isti extrema quæq; nisi hæc effecta reddidisset. Vbi hic fecit imperata, & infans obiit, missis eunuchor; fidissimis rem cognoui, & per eosdem mortuum sepeliui. Ita res habet rex, atque hac morte defunctus est puer. Et Harpagus quidem directam habuit orationem. Astyages autē dissimulata qua illi infensus erat causa, ob id quod cōtigerat, primum rem ei enarrat, quemadmodum ipse à bubulco audisset: de inde ea narrata, eò deuenit loquendo, q; puer uiueret, & bene haberet, quia sic actum esset. Nanq; ex hoc, inquit, quod gestum erat circa puer; ægro ualde animo fui, & à filia mea insimulatus haud leuiter tuli. Igitur in bonum conuersa fortuna, mittito filium tuum ad puerum hunc, qui recens uenit. Præterea destino pro liberatione eius dñs im molare, quibus hic honor debetur, tu mihi adesto ad cœnam. Harpagus cū hæc audisset, adorato rege, ac sibi maiorem in modum gratulatus, q; peccatum suum commode cessisset, & ultra bonam fortunam ad conuiuīū uocaretur, domum abiit. Quam ingressus, properanter filium qui ipsi unicus erat, tredecim ferme natum annos, mittit ad domum Astyagis, iubens exequi quæcūq; ille imperaret. Ipse gestiens, quid sibi successisset, uxori exponit. Eius filium ubi aduenit, Astyages mactat, concisumq; membratim, & partim assūm, partim elixum: ubi esculentum effecit, paratum habuit. Dehinc sub horam cœnæ, postquam affuerunt cum cæteri conuiuæ, tum uero Harpagus: cōuiuī quidem alijs atq; ipsi Astyagi mensæ appositæ sunt ouilla refertæ carne, Harpago aut carne filij sui, præter caput atq; extrema manuum pedumq;, cætera omnia. Nam ea in canistro operta, separatim reposita erant. Eum postquam satis depastum illo cibo putauit Astyages, interrogat nunquid sit illis oblectatus epulis? Se uero sane oblectatū, dicenti Harpago: hi quibus negotium erat datum, afferūt caput filij cum extremis manuum pedumq; uelutū, assistentesq; iubent detegere, ac sumere quod uellet ex eis. Harpagus obtemperans, ubi detexit, cernit reliquias filij. Non tamen eo spectaculo cōster natus est, sed apud seipsum fuit. Et percontanti Astyagi, nunquid agnosceret cuius feræ carne pastus esset: se agnoscere respondit, sibiq; quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito respōso, receptisq; reliquijs carniss, domum abiit, eas (ut ego opinor) illinc collectas humaturus. Hac ultioe Astyages Harpagum profecutus est. Idem de Cyro de liberans, eisdē ex magis accersiuī, qui fuerant ipsius somniū interpretati. Postquam uenerunt, sciscitatur eos, quid censeant de uisione sibi agendum. Illi necessario fore, inquit, ut puer si supstes esset, nec haftenus perisset, regnaret. Atqui puer & uiuit & incolumis est, Astyages excipit: & cum ipsum ruri agentem pueri eius pagi regē degissent, quæ faciunt qui re uera sunt reges, ea omnia hic fecit. Nam satellitibus, ianitoribus, internitijs, ac cæteris munijs institutis, imperium exercuit, quæ uobis quonam uidentur spectare? Si superest puer, magi respondent, atque regnauit nulla ex prouidentia, confidito ob id, ac bonum habeto animum, iam non eum regnaturum iterum. Nam quædam uaticinationes nostræ in exigua recederunt, & uelut insomnia in imbecillum quiddam tandem redactæ sunt. Ego, inquit Astyages respondens, isti uestræ, magi, ferè sum sententiæ, me somno esse defunctum, puero iam rege nominato, nihilq; mihi amplius eum esse reformidandum. Vos tamen probe considerantes quænam futura sint, & meæ domui, & uobis tutissima cōsulite. Ad hæc magi: Nostra etiam rex (inquit) magni interest tuum stare principatum: qui si immutetur, & ad hunc puerum, qui Persa est, transeat, nos quoq; qui Medi sumus, in seruitutē redigemur apud Persas, & extranei nullius erimus pretij. Te uero regnante, cuius populares sumus, tū ex parte imperamus, tū magnos apud te honores obtinemus. Quo magis per nos & tibi & regno tuo prospiciendum est: & nunc si quid cernemus, qd timendum esset, tibi aperi remus. Verum cum in rem friuolam nūc euaserit somniū, & ipsi confidimus, & te itidem confidere iubemus, & hunc ablegare puerum ab oculis tuis in Persidem ad parentes. His auditis, Astyages gauisus est: accitoq; Cyro hæc inquit: Fili, cum ego propter quandam haud sanam somni uisionem in te fuissem iniurius, tuo tamē ipsius fato superstes es. Nunc itaq; latus ad Persas ito cum his, quos ad te deducendum mittam.

Astyages
 spem uultu si
 mulat premit
 altū corde do
 lorem.

Harpagus si
 lium comest.

Cyrus a ma
 gis dicitur iā
 regnasse

Cyrus ad pa
 rentes ablega
 tur.

*Mitradates
bubulcus.*

Eo perueniens parentes tuos offendes, patrem non qualis Mitradates bubulcus, & matrem nō qualis uxor eius. Hæc locutus Astyages Cyrū dimittit, quē ad domum Cambyſis reuerſum acceperūt ſui parentes, & audita re uehementer amplexi ſunt, ut quem ſtatim mortem obijſſe crediderant. Sciscitabantur quonam modo ſupſtes eſſet. Hic ſe uero ait eos antea non nouiſſe, & ob id maxime erraſſe: inter uiam tamen omne ſuum in fortunū audijſſe, credidiſſe eū ſe bubulci Aſtyagis eſſe filium. Vex in illo itinere oēm rem geſtam ab his qui ipſum deduxerant, accepiſſe. Cōmemorabat autē ſe ab uxore bubulci fuiſſe educatum, ſemper eam laudibus proſequens, ita ut in omni eius ſermone eſſet Cyno. Quod nomen accipientes eius parentes, ut diuiniſ uideret Perſis filius ſuus fuiſſe ſeruatus, diuulgarunt à cane Cyrum, cū eſſet expoſitus, fuiſſe educatum. Vnde hæc fabula emanauit.

*Ita Troguſ
Cyrū fuiſſe a
cane educatū
tradit.*

Cyrus ubi i uirilem adoleuit ætatem, & inter æquales uiriliffimus euasiſt, & idem dilectiſſimus, conſtituit Harpagus ad eum dona mittere, Aſtyagis ulciſcendi cupidus. Nam per ſeſe q priuatus eſſet, nō uidebat futuram de Aſtyage uindictam, ſed per Cyrum, cuius caſus ſimilis caſibus ipſius extitiſſet, quem cernit adultū ſibi ſocium comparabat. Cæterum añ hoc alia ab eo comparantur. Cum eſſet acerbus Aſtyages in Medos, Harpagus ſingulis quibuſq; eorum ſe inſinuans primoribus, perſuadet oportere Aſtyagē à regno ſummoueri, Cyro delecto. His tranſactis Harpagus ac paratis, ita demum uolens Cyro apud Perſas agenti, ſuam aperire ſententiam, cum

*Harpagi ad
Cyrum late-
re intra lepo-
rē reconditæ*

aliter non poſſet, utpote itineribus cuſtoditis, huiuſmodi rem comminiſcitur. Exente-
rato, quem ſolenter obtinuerat, lepore ut nihil omnino reſcinderetur, indidit libellum, in quo quæ libuit conſcripſerat, reſutoq; uentre, leporem unā cum retibus tradidit uenatori cuidam ſuorū domeſticorum fidiffimo, præcipiensq; ſuo ore cum daret leporē, Cyro diceret ut ipſe ſuis manibus aperiret, idq; ſine arbitris faceret, hominem dimiſit in Perfidem. Hæc executo nuntio, Cyrus acceptum leporem aperuit, inuentumq; libellū qui in eo inerat, legit, in hæc uerba: Fili Cambyſis, quem dñ reſpiciunt (nam aliter nūquam intantum fortunæ perueniſſes) ulciſcere nunc Aſtyagem tuæ necis autorem.

Qm̄ ex huius tu quidem ſtudio perieras, deorum tamē beneficio & meo ſuperſtes es. Quæ omnia quemadmodum circa te geſta ſunt, opinor te olim iam reſciuiſſe: & item, qualia ego ab Aſtyage paſſus ſum, q te non occidiſſem, ſed bubulco tradiſſem. Nunc ſi mihi auſcultare uiſ, omni tu (cui Aſtyages impat) regioni imperabis. Perſas ad rebellandum cū perſuaſeris, ducito aduerſus Medos, ad uotū tibi re ſucceſſura, ſiue ego dux ab Aſtiage ad tibi occurrendū creatus fuero, ſiue alius quiſpiam Medorū illuſtris. Horum enim primi quiq; ab illo ad te deficientes, Aſtyagem conabuntur euertere. Ita tanquam cuncta tibi ſint hic in expedito, iſta exequere ſine mora. Cyrus his auditis, conſiderabat quonam ſolertiſſimo modo Perſas induceret ad rebellandū. Cogitando tandē comperit hunc eſſe appoſitum, ut ita faceret: Scripto libello de his quæ uolebat, conſilium Perſarum coegit. Deinde reſignato libello, atq; lecto, ducem ſe inquit, Perſarū ab Aſtyage eſſe designatum: & nunc Perſæ, ait, edico uobis, ut præſto mihi ſitis cū ſingulis falcibus. Hoc Cyrus Perſis præcepit, quorum cōplura ſunt genera, eorū quædam Cyrus contraxit, & à Medis ad deficiēdum induxit, ſub quibus alia omnia. Ea autem hæc ſunt: Arteatæ, Perſæ, Paſargadæ, Meraphij, Maſii. Sed horum Paſargadæ præſtan-
tiſſimi, in quibus & Achæmenidarum cognatio eſt, unde reges Perſidæ ſunt oriundi.

*Perſarum ge-
nera.*

Alij Perſæ hi ſunt: Panthelæi, Deruſiæi, Germani: atq; hi omnes aratores. Alij uero pecuarij, Dai, Mardi, Dropici, Sagartij. Vbi cuncti affuerunt, habētes quod eis erat præceptum, ibi Cyrus iubet locū quendam dumoſum (erat in Perſide iſ locus circiter decem & octo, aut uiginti ſtadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore perfunctis Perſis, iterum præcipit in poſterum diem ut lauti adſint. Interim coactos in unū caprarum, ouium, bouum greges patris ſui maſtat, atq; inſtruit, tanquam Perſarum exercitū accepturus uinoq; ac cibarijs quā elegantiffimis. Poſtero die ubi cōuenerunt Perſæ, iubet eos diſcūbere in prato, atq; epulari. Deinde cœnatos interrogat, utrū pri-
dianam an præſentem conditionem præoptarent, Illis reſpondentibus, multum eſſe iu-

ter hæc duo interualli. Pridianam enim omnia mala habuisse, præsentem uero omnia bona habere. Excepit Cyrus, & oëm rem denudauit, inquit: Viri Persæ, ita res uestræ habent, uolentibus uobis mihi obtemperare, & hæc & alia infinita commoda aderunt sine ullo seruitutis labore: nolentibus uero, innumerabiles quales hesternæ erumnæ. Nunc itaq; obtemperando mihi, efficiamini liberi, quæ bona ipse diuina quadam sorte genitus uideor in manus uestras esse allaturus, quos non arbitror inferiores esse Medis cū in alijs, tum uero in bellicis rebus. Quæ cum ita sint, rebellate quamprimū ab Astyage. Persæ, ut qui iam pridem dedignarentur parere Medis, nacti præsidem libeter se in libertatem uindicarunt. Hæc molientem Cyrum Astyages cū accepisset, misso nuntio accersit. Iste nuntium iubet renuntiare, se prius illuc uenturum quam Astyages ipse uelit. His auditis Astyages Medos cunctos armat, hisq; aduerso numine Harpagum præfecit, oblitus eorum quæ illi fecisset. Comparato exercitu, ubi Medorum copiarum cū Persicis prælium conseruerunt, quicumq; eorum sermonis Harpagi erant expertes præliabant: qui uero participes, ad Persas transibant. Pleriq; de industria ignauiter agebant, fugamq; faciebant. Dilapso turpiter Medico exercitu, Astyages ut primū rem cognouit, minitans Cyro, inquit: Ne sic quidem Cyrus gaudebit. Hactenus locutus, ante oia eos magos somniorum interpretes, qui suassent ipsi Cyrum dimittendum, patibulis affixit. Deinde reliquos Medorum qui in urbe erant, adolescentes pariter & senes armat. Quibus eductis, cum Persis conflixens fugatur, uiuusq; capitur, amissis quos eduxerat Medis. Ei captiuo assistens Harpagus, insultauit exprobrauitq; cum alia quæ homini dolerent dicens, tum uero percontando eum de coena sua, in qua ille ipsum carnisbus filij pauisset. Quoniam regnum eius ad seruitutem decidisse, eum intuens Astyages uicissim interrogat, nunquid ipsius foret Cyri opus. Harpagus sūm uero esse dicere, idq; merito, quoniam ipse ad Cyrum scripsisset, & Astyages eum merito improuidissimum atq; iniquissimum omnium hominum cōpellauit. Improuidissimum qui dem q; si facultas ei aderat, ut rex efficeretur, alteri tribuerit imperium, si modo illa per ipsum gesta essent. Iniquissimum uero, q; coenæ causa Medos in seruitutē redegisset. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnum, nec sibi habere, satius futurum fuisse Medorum alicui id bonum comparare quam Persarum. Nunc Medos, q; huius peccati affines non extirpsent, ex dominis factos esse seruos: & Persas qui fuissent hactenus serui, nunc dominos effectos esse Medorum. Hunc in modum Astyages cum quinq; & triginta regnasset annos, regno amotus est, ob cuius acerbiteriam Medi subiecti fuere Persis centum ac duodetriginta annos, omni supra Halys fluiuium Asiæ dominati, excepto tempore quo Scythæ regnauerunt. Eidem sequentibus temporibus, cū horum pactorum poeniteret, a Dario defecerit. Sed prælio uicti, iterum subacti sunt, Persæq; qui tunc cum Cyro aduersus Astyagem rebellauerunt, deinceps Asiæ imperitauerunt. Cyrus nullo alio malo afficiens Astyagē, penes se habuit quoad uita excessit. Ita Cyrus genitus educatusq; regno potitus est: Et mox Croesum iniuriæ illatorē subegit, quemadmodum a me superius commemoratum est. Quo subacto, ita oëm Asiam adeptus est. Ritus quibus utunt Persæ tales esse cōperi: Neq; statuas, neq; templa, neq; aras extruere cōsuetudo est, quinimo hoc facientibus insaniam tribuere. Ob id, ut mea fert opinio, q; non quēadmodū Græci, sentit deos ex hominibus esse ortos. Moris habent, editissimis quibusq; cōscensis mōtib; Ioui hostias immolare, oëm gyrum coeli Iouē appellantes. Soli, lunæq; sacrificant & telluri, igni, aquæ atq; uentis, hisq; solis sacra faciūt iam inde ab initio. Vrania quoq; sacrificant, sic nimis ab Assyrijs Arabibusq; edocti. Assyrii Venerē Mylittam uocāt, Arabes eandē Alittam appellant, Persæ Metram. Sacrorum aut ritum circa hosce iam dictos deos hmoi quondam instituerūt. Persæ quippe sacrificaturi nec aras erigunt, neq; ignē incendūt prorsus, sed neq; libamenti utuntur, aut tibijs, infulis ue, aut molis. Verū ut quisq; diuis hisce sacra facere statuit, in locū mundū uictimam sistēs deum illū implorat, myrto maxie cinctam gestans tiaram. Sacrificans autem non p se solo priuatimq; uota nuncupat, sed communiter uniuersa

Cyrus quib.
modis Persas
ad deficiendū
a Medis horz
tatus.

Harpagus ex
exercitui Asty
agis præfice
tur.

Astyages ca
pitur.

Astyag. Har
pagum argu
it quod Me
dorum regnū
Persis produ
derit.

Medorum
imperium

Persarum
ritus.

Iupiter apud
Persas

Persarum nu
mina.

Veneris no
mina uaria.

Sacrorum ritus
apud Persas.

- Theogonia.* Persis bene precatur, in primis quidem regi. Quando inter Persas omnes opem quoque comprehenditur. Vbi uero iam in minutas portiunculas membratimque hostiam conficit, carnibus elixis herbam subternit quam tenuissimam, maxime trifolium. Huc collocatis impositisque carnibus, magus astans theogoniam accinit, siquidem hanc illi dicunt incantationem efficacissimam. Citraque magum nullum illis sit legitimum sacrificium. Mox sacrificus sublatis carnibus abutitur in quencunque usum illi fert animus. Ex omnibus diebus precipue colendum censent suum quique natalem, nimirum hoc die plus alijs æquum censent ciborum apponere. Et ditiores integros boues, camelos, equos, asinos, eosque in fornace tostos isto die in mensam apponunt. Pauperes natalem minoribus pecoribus honorant: cibis utitur perpaucis, bellarijs multis, neque ijs admodum bonis. Hinc est quod Persæ dicant, Græcos pastos iam demum non esurire amplius. Nempe ipsis à cœna cibi apponunt pretij nullius, et si quid apponatur non cessant quin edant. Vinum largius illis apponitur. Eisdem nec uomere coram, nec urinam facere licet, quæ etiam nunc ita obseruant. Poti de rebus maxime serijs consultare consueuerunt. Nam si quando ipsis consultandum uidetur, tum postera die ieiunant, proponitque is qui ædibus illis in quibus forte consultatur præest, et si placuerit atque ieiunauerint utuntur ipso: sin minus cõprobetur abrogant: et de quibus ieiuni deliberauerint, de eisdem poti pronuntiant. Si in uia inuicem sibi occurrant, facile cognosces si pares sint: nam salutatiõis loco se mutuo osculantur. Quod si alter fuerit humilior paulo, genas osculantur duntaxat. Sin autem alter fuerit multo inferior, prostratus adorat honoratiorem. In primis illos obseruant reuerenter, qui proxime habitant. Secundas tribuunt his qui à primis proximi, atque sic deinceps progrediẽtes, quo uiciniores, hoc arctiori necessitudine iunctos existimant. Se nimis omnium hominum longe optimos arbitrantur. Alios uero quo remotiores distiti sunt, hoc à uirtute magis esse alienos: atque illos demum secundum dictam proportionem pessimos esse colligentes, qui à Persis absint quæ remotissime. Sub Medis imperium obtinentibus, pleraque nationes quoque imperitabant: sed quibus omnibus præerant Medi, iidem et affines, perinde atque Persæ colunt. Quæ gens imperij curam gerens late, progressa fuit. Externorum Persæ maxime omnium hominum studiosi. Nam & Medicam uestem propria elegantior arbitrantur, gestant: et in pugnis thorace utuntur Aegypcio. Quin uoluptatibus etiam omnis generis quas semel senserint, frui student. A Græcis edocti puerorum quoque indulgent amoribus. Puellas plures ducunt uxorum loco, atque præter has plerasque pellices alunt. Secundam bellicam fortitudinem potior ducitur numerosa sobolis procreatio. Et illi qui quamplurimos liberos ediderit, huic rex tanquam strenuū quippiam præstiterit, singulis annis munera mittit. Liberos eorum, à quinto anno incipientes usque ad uicesimum, tribus duntaxat instituunt, equitare, arcu sagittas excutere, uera loqui. Ante quinquennium filius in conspectum patris non uenit, sed apud foeminas degit. Quod ea gratia sic fit, ut si inter educationem decedat, nullam hæc prolis iactura patri afferat molestiam. Equidem hunc morē laudo: laudo item illum, ne ob unam tantam causam liceat uel ipsi regi occidere quempiam, neque alii cui aliorum Persarum atrocius aliquid in familiam exercere ob unum solum delictum: sed expendere iubetur quisque, si plura ac magna patrarit, atque tum demum iusta utatur in dignatione. Suum aut patrem aut matrem aiunt neminem unquam occidisse. Verum quotquot horum forte acciderunt, omni necessitate excussa, hos tandem deprehensos tradunt aut subdititios aut spurios. Quippe uerisimile nequaquam uideri aiunt, ut hic qui uerus parēs sit, à proprio filio interimeretur. Quæcunque apud eos fas non est facere, ea nec dicere. Turpissimum apud eos ducitur mentiri: secundo loco æsalienum debere, cum ob alias multas causas, tum quod necessum sit eundem qui debet, mendacio quoque obnoxium esse. Si quis è ciuibus lepra aut uirilagine infectus sit, huic in ciuitatem accedere non conceditur, neque cum alijs Persis consuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immisos, quod in solem peccauerint. Externum uero qui ab istdem acceptus fuerit, è regione sua exigunt, atque ob eandem causam albas columbas in regionem illam
- Perfarum*
Ἰλαρτία.
- Externarum rerum studiū.*
- Aegyptij thoraces*
- Sobolis procreandæ præmia.*
- Institutio Persarum*
- Pœnæ modus*
- Aduerte. Mentiri.*
- Aes alienum debere.*
- Vitiligo*
ἡ λευκία.

afferit. In flumē nec īmeiunt, nec īspuunt, nec manus ablūit, nec deniq; simile quippiā faciunt, sed flumīa inter oīa religiosissime colūt. Hoc q; Persis accidit peculiare, quod quanq̃ illos lateat, nobis mīme ē obscur: Nempe quacūq; apud illos nomīa uel corpī uel magnificētiæ sunt similia, ea oīa in eadē termīari litera, quā Dores san appellēt, lo- *San litera.* nes sigma. Et si aīaduertas attētius, dephendes noīa Persarū nō quædam, sed oīa similiē *Sigma litera.* claudī. Equidē hæc pbe sciens de Persis, possum indubitato affirmare. Atq; ista quæ de mortuis pdunt, obscuriora sunt, neq; pinde certo. Qd uidelicet defunctorū Persarū ca- *Cadavera* dauera nō prius hument, quā aut ab alite aut cane trahant. Magos tñfat scio hæc fac *Persarū.* ctitare, qñquidē apte faciūt: mortuūq; cera īuoluētes ī terrā cōdunt. Magi uero cū ab alijs hominibus, tñ a sacerdotibus Aegyptijs differunt. Siquidem hi nullius animantis occisione se polluunt præter ea dūtaxat quæ dijs immolant: Magi suis ipsius manibus, *Magi Persarū.* excepto homine atq; cane, quiduis occidunt: imō hoc palmarij loco ducentes, si formi- cas serpentesq; & breuiter, reptilia atq; uolatilia plurima necauerint. Atq; de horū riti- bus hunc in modum dictum sit, nos ad institutam narrationē recurrimus. Porro Iones atq; Aeoles ubi audierant Lydos citra negotium a Persis uictos, legatos Sardis mit- tunt ad Cyrum ultrō postulantes, ut īisdem conditionibus eos admitteret, quibus Crœ- si subiectos in ditionē accepit. Verum Cyrus ad eorum postulata per huiusmodi simi- *Cyri ad legi-* litudinem atq; apologum respondit: Tibicen, inquit, quidam ubi pisces in mari cōspe- *tos Græcorū* xisset, canere tibia incipiebat, ratus nimirum eos ad cantus suauiatē in terram pgressū *responsio seu* ros: at spe sua frustratus, misso in mare uerriculo, ingentem pisciū uim cōplectebatur, *stua* traxitq;. Et cū palpitantes cerneret in sicco, dixisse ad pisces: Temperate, inquit, nūc mi- hi quæso a saltationibus, qñ non libuit me canēte saliendo pgrēdi. Quæ uerba Cyrus Ionibus Aeolibusq; ideo dixit, q Iones prius ipso Cyro per legatos ad amicitiam inui- tante, flagitatēq; ut a Crœso rebellaret, cōstantē reculauerant: ac iam demū rebus nō ex- snia succedētib; pati essent Cyri īperata facere. Hac occasiōe ira cōmotus, dicto rñso eos dimisit. Iones his auditis, ad suas quiq; ciuitates reuertunt, moeniaq; cōmuniūt. Cō- *Milesij soli* gregabant aut ī Panionio alij oēs, pter Milesios. Quippe cū his solis foedus inierat Cy- *Cyro confere* rus, īisdē cōditionib; quibus & Lydos recepat. Porro reliq; Ionibus cōi snia uidebant *derati* legati in Spartam mittēdi, ut q simul & pntē rerum statū nuntiarēt, & auxilium impe- trarēt. Iones uero illi, ad q; Panioniū q; ptnet, ciuitates hnt cū coeli bonitate, tū mō- tium cōmoditate oīmū optime sitas, quas nos nouerimus, adeo ut neq; supior regio *Ionum ciuita-* neq; inferior, neq; ea deniq; quæ oriētem occidentēq; spectat plaga, Ioniam hac in pte *tes* æmulari possit. Siquidē hæc uel frigore riget, uel premis aquis, illa rursus calore ac situ squalent. Lingua utunt non eadē, sed eius quatuor proprietates ducunt. Miletus prima *Lingua Ionū* apud ipsos ciuitas, ad meridiem uergēs. Post hanc Myus, & Priene: hæ quia in Caria habitabantur, cum horū lingua cōueniunt. Illæ uero in Lydia, Ephesus, Colophon, Le- bedus, Teos, Clazomenæ, Phocæa, iam dictis sane ciuitatibus, quantū ad linguam atti- net, non respondent, inter se tñ eadē sonant lingua. Reliquæ tres ciuitates Ionice, quæ- duæ insulas habitant, Sami uidelicet, & Chium: tertia in continenti sita Erythræ. Ex his Chij & Erythræ eandē proprietatem sibi uendicant. Sami uero ab his discrepan- tes, propriam quandam receperunt loquendi formam. Atq; hunc in modum quatuor omnino linguarū fiunt pprietates. Ac uero ex hisdem Ionibus Milesi erant, qui cū Cy *Insulari Io-* ro metus prætextu foedus pepigerunt. Insularibus nihildū grauius fuit metuendum, q̃ *nes* diu Persis Phœnices nondum fuerūt subiecti, & ipsi Persæ nauigijs nō uterentur. Por- ro hi non aliam ob causam ab Ionibus defecerūt, quā q cum imbecilles essent, oīes alij Græci tum Iones oppido q̃ infirmissimi, & nullius propemodū momenti. Siquidē præter unas Athenas, nullam fere Græcia insignē habebat urbē. Iam em̃ alij Iones, at- q; ipsi Athenienses, Ionum nomen refugerunt, nō uolentes Iones appellitari. Quineti *Ionū nomē re-* am nunc plerosq; ex illis uideas, quos nominis istius pudeat. Cæterum duodecim istæ *fugerūt Græ-* ciuitates nomine ipso gloriabant. Et ubi semel nomen sibi Panionijs indidissent, sanū *ci.* quoq; de suo nomie construxerūt Panioniū: id qd nullis alijs Ionū pmittere in animū *Panioniū sa-* sibi inducere, nec erant q magnope postularēt eiusdē pticipes fieri, exceptis tñ Smyr- *crum.*

Dorienſum ſacra. Triopij Apol-
 linis ſacrū at-
 que certamē.
 Agaficles Ha-
 licarnaffeus.

Ionum quare
 duodecim ci-
 uitates.
 Achæorum
 partes.
 Alijs appel-
 latur Melas.

Caricæ lex
 aduerſus ma-
 ritos.

Iones qui.

Apaturia.

Neptu. Heli-
 conius
 Græcorū feſ-
 tiuitatū no-
 mina.
 Perſarū no-
 mina.
 Aeolicæ ciui-
 tates.
 Smyrna.

Ionum tem-
 peries aeris.
 Colophonij.

Ariſba.
 Methymnæi
 Centū inſul.

nâis. Tale quippiam Doriēſibus accidit, q̄ Pentapolim incolit, illam, quæ añ Hexapo-
 lis uocabat. Hi q̄q̄ dephendunt adeo neminē ē finitimis Doriēſibus ad Triopitū ſacrit
 admittere uoluiffe, ut etiam populares ſuos, ſicubi ſacri legē transgredierent, a ludorū
 cōicatione excluderent. Nam in certamine Apollis Triopij tripodes uictoribus con-
 ſtituebant ærei, & quos ē ſacro uictores nō liceret eſſerre, ſed deo ipſi donare ibidē. Ar-
 uir quidam Halicarnaffeus, nomine Agaficles, in eodē certamē uictoria potitus, au-
 ſus legē hanc uiolare, tripodemq̄ domū ferens ſibi aſſeruare. Propter qđ commiſſum,
 quinq̄ hæ ciuitates, Lindos, Ialyſſus, Camerus, Cos atq̄ Cnidus, ſextam ciuitatē Hali-
 carnallum a ſacrorū participatione remouerūt, hac uidelicet poena Halicarnaffeos mul-
 tantes. Atq̄ mihi ſane uident ſones duodecim feciſſe ciuitates, nec uoluiffe plures recte
 pere, ppter ea q̄ Peloponneſum habitantes, eorundē totidē fuerint ptes, quēadmodū
 nunc q̄q̄ Achæorū, qui Ionas ē ſedibus ſuis exegerunt, duodecim ſunt genera. Nempe
 prima ſcđm Sicyonē Pellena iacet, deinde Agina, & Aegæ, ad quam Crathis fluuius
 labit, a q̄ & Italicus ille uocatus eſt. Poſt Aegæ Bura eſt & Helice, q̄ ab Achæis bello
 fracti Iones cōfugerunt. Poſt hanc Aegion eſt & Rhyſes & Patrenſes & Pharēſes, atq̄
 Olenus; præter hunc • Pirus ingens fluuius fluit. Poſtea Dyma & Tritæenſes, qui ſoli
 mediterranea colunt. Hæ ſunt duodecim Achæorum illæ portiones, quæ tum quidem
 Ionū erant. Hæcq̄ cauſa fuiſſe uidet, qua ppter Ionibus. xij. ciuitates cōſtituere placue-
 rit. Verū qđ iſti p̄cipue, magisq̄ alijs ſint Iones, aut p̄ſtantius q̄ppiam geſſerint, magna
 infania eſſet aſſeuerare. Qñ ex his Abantes ſint, Euboia hædquaq̄ mima portio, q̄ tñ
 cum Ionū nomine nihil hñt cōe; & Minyæ Orchomenijs admixti. Cadmæi q̄q̄ Dryo-
 pes, Phocenſes, Moloffi, Arcades, Pelasgi, Dores, Epidaurij, atque aliæ pleræque natio-
 nes inter ſe cōmiſcebant. Quorū alij ex Athenienſi Pritaneo progreſſi, nobiliſſimos ſe
 Ionū exiſtimauerūt. Hi coloniā ducētes, loco uxorū Caricæ habebant mulieres, quæ
 rum iam añ parētes interimerunt: ppter quam eadē mulieres Caricæ legē tulerant,
 quam iureiurando iter ſe firmauerant, tradiderūtq̄ ſuis deinceps filiabus, q̄ uidelicet
 cum maritis nunq̄ cibū ſumerēt, neq̄ pprijs noib. cōpellarent, ppter ea q̄ eorū p̄ſes,
 maritos atq̄ filios trucidauerint, & cū hæc patrarent ſimul, orbas ad cōcubitū uiolēter
 rapuiſſent. Hæc Mileti fiebant. Reges creauerant p̄tim Lycios, Glaucō Hippolochi fi-
 lio oriūdos, p̄tim Cauconas Pylios Codro Melantri p̄genie ortos, p̄tim utroſq̄. Nomē
 aut Ionū inter cæteros maxie amplectebant, ſintq̄ iam ueri atq̄ genuini Iones. Oēs tñ
 Ionū nomē clatura cōicant, q̄tq̄ Athenis oriūdi Apaturia feſta cōcelebrant. Concele-
 brant aut oēs p̄ter Ephēſios & Colophōios, q̄ ſoli ex Ionibus ab Apaturijs arcenē, idēq̄
 ob cædis patrata cām. Porro Panioniū locus ē Mycales ſacer, ad ſeptētrionē uergens,
 cōiter ab uniuerſis Ionibus Neptuno Heliconio dicatus. Mycale aut p̄mōtoriū in cōti-
 nēti ſitū: qđ qua zephyro uēto expoſitū ē, ad Samū p̄tinet. Ad hūc montē collecti uni-
 uerſi Iones, ſacrificiū opant qđ Panionia uocant. Accidit hoc ſanē nō Ionū ſacris dūta-
 xat, uerū cōiter oib. Græcorū feſtiuitatibus, ut i eandē ſam finiant, p̄inde atq̄ Perſarū
 noſta. Et hæ qđ ē Ionica ſunt ciuitates. Aeolica ciuitates ſunt, Cumæ, quæ & Phricōis
 uocat, Lariffæ, Nouus mur⁹, Tenus, Cilla, Notiū, Aegiroeſſa, Pitana, Aegææ, Myrina,
 Grynia. Atq̄ hæ undecim Aeolica fuerūt priſcæ ciuitates. Vna aut Smyrna (Aeolica
 & ipſa ciuitas) ab Ionibus diruta fuit. Alioq̄ & hæ. xij. erant nūero i continēti ſitæ, quæ
 ditionē hēbant Ionibus p̄ſtantiore; at quæ tñ ad illi⁹ cæli tēperiē neq̄q̄ accederet. Smyr-
 nā uero hac occaſiōe amiſerūt Aeoles: Qđ Colophonios p̄ ſeditionē ē ſedibus ſubmo-
 tos recepiſſent, q̄ poſtea Smyrnæos obſeruantes dū extra urbē Bacchi ſacra celebrarēt,
 oclufis portis urbē occupabant. Succurrētibus aut Aeolib. uniuerſis, ſic iter eos trāſi
 gebat, ut ſi Iones utēſilia bōaq̄ mobilia Smyrnæis redderēt, Aeoles Smyrna ceſſuros.
 Hanc cōditionē cū Smyrnæi accepiſſēt, diſtributæ ſunt. xi. hæ ciuitates, ſuos quæq̄ cō-
 ſtituēs ciues. Hæ itaq̄ cōtinētis ſūt ciuitates, exceptis ijs quæ Idam hītabant: nam illæ
 ad has nō referunt. Inſulares uero qnq̄ ciuitates, Leſ bñ colebant, ſextam em̄ in Leſ bo
 Ariſbam, Methymnæi iam ſibi ſubiecerant, tanq̄ ſanguīnati iunctam. In Tenedo una
 hītabat ciuitas, & altera quædam in centū appellatis iſulis. Iam uero Leſ bñs Tene-

diſſeꝑ p̄inde atqꝫ cæteris Ionibus Iſulas tenētibus, cū nihil grauius eēt metuēdū, reliqꝫ ciuitatibus cōiter placuit Iones ſeqꝫ, qꝫcunqꝫ illi duxerūt. Porro ubi Ionū Acolūqꝫ legatī Spartā appuliſſent, id qđ fiebat p̄perant, ex oībus delegerūt Phocēſem quēdam, cui nō mē Pythermo, qꝫ poſtulata p̄poneret. Hic purpurea ueste idutus, in Spartiatā cōuen- Pythermus
tū, qꝫ ad famā legatorū collectus fuerat, p̄ceſſit: hortatusqꝫ Lacedæmonios multis uer- Lacedæmoni
bis ad auxilliū Ionibus ferendū. Illi, quanqꝫ Ionū legatos repulerint, tū myoparonē able- os rogat auxi
garūt, qñtū ego conijcio, hoībus inſtructū, qꝫ rerū Cyrilonūqꝫ ſucceſſum explorarent. lium.
Hi Phocēā appulſi, Sardis mittunt ſpectatiſſimū ipſorū, noīe Lacrinē, ut qꝫ Cyro Lace- Lacrines.
dæmoniorū mandata perferret. Cyrus audiēs quæ Lacrines p̄ferret, rogaffe ſerf circū Cyri respon
ſtantes Græcos, qnam hoīes eſſent Lacedæmonij, & qꝫ multi numero. Mox ubi hæc cō- sum ad Spar
gnouiſſet, ad Spartiatam dixiſſe: Equidē nō extimui nunqꝫ hoīes illos, qbus locū eſt in tias.
media urbe uacuuus, ad quē collecti mutuis ipſi ſibi iuramētis īponerent. His (ſi mō ſu- Græcorū ne
peri me ſeruauerint incolumē) nō Ionum, ſed' p̄pria ſua incōmoda erunt deploranda. gotiationes.
Hæc in uniuerſos Græcos uerba detorſit Cyrus: Quia fora ampla haberent in qbus ne- gotiationes.
gotiatōibus uterent illi, Perſæ ipſi horum nullo diſtinerent, neqꝫ illis ullum forū. Poſt
hæc Sardis Tabalo homini Perſæ cōmiſit. Croeſi autē, cæterorūqꝫ Lydorū theſaurū, Pa-
ctyæ Lydo tradidit deferēdū. Ipſe uerſus Ecbatana cōtendit, Croeſum unā ſecū ducēs,
Ionū interim nō magna habita rōne, etiamſi primi adoriendi fuiſſent. Qñquidē Baby-
lon ei obſtaculo eē uidebat, et Baſtriana qꝫqꝫ natio, itē Sacæ atqꝫ Aegyptū, in qꝫ ipſe ex-
peditionē facere in aīo habebat: in Ionas autē aliū quēpiam impatorē mittere. At uero
ubi Cyrus ē Sardis Lydos exegiſſet, Pactyas ā Tabalo atqꝫ Cyro deſciſcit. Et quia Lydo Pactyas Ly-
rū theſaurū habebat, cōſcenſis nauibus auxiliarios mercede cōducit, maritimosqꝫ oēs dus a Cyro
pſuadet ut cōem ſecū expeditionē ſuſciperēt. Quibus ſuccedētibus, Sardis caſtra admo- deſicit.
uit, Tabalūqꝫ in arce undiqꝫ cōcluſum obſedit. Cyrus hæc ex itinere itelligēs, Croeſum Hæc quem ad
hūc in modū allocutus eſt: Quiſnam, inqꝫ, Croeſe finis erit eorum quæ nunc mihi acci- modum plera
dūt? Qñ nō ceſſant Lydi, ut uident, tantisper & ſibi & mihi negotiū faceſſere, dum eos qꝫ alia, repre
prorſus delere aggrediar? Videor equidē p̄inde feciſſe atqꝫ is, qꝫ occiſo p̄ſe, filiſ p̄per- hēdit Plutar-
cerit. Siquidem ego te capiēs, plus qꝫ Lydorū parentē exiſtentē, ipſis Lydis urbē ſuam chus in libe-
reddidī. Cū hanc ſuā ſniām Cyrus expoſuiſſet, Croeſus excepit, ueritus nimirū ne Sar- lo quē contra
dis funditus euerteret: Rex, inquit, Cyro quanqꝫ prudēter tu recteqꝫ dixeris, moderaberis Hero. edidit.
tū furorī, neqꝫ patieris antiquam hanc ciuitatē ita excindi, quæ cū ſuperiorū, tū eo- Croeſi reſpo
rū quæ nūc acciderūt, rea nō ſit (nam priorū ego autor fui, id qđ meopte hoc capite p̄- ſio & conſu-
do) p̄ſens factū Pactyas designauit, cui tu Sardis cōmiſeras. Hic tibi pœnas det, Lydis lium.
autē ueniam dabis. Modo hæc impera, ne uidelicet aliqñ uiribus aucti, uel defectionem
meditari auſint, uel moleſti eſſe poſſint. Interdices illis ne arma bellica poſſideant, iube
bisqꝫ ut ſupra tunicam palliū geſtēt, īduere cothurnos. Ad hæc hiſdē citharā cantuſqꝫ
īdulgebis, deniqꝫ cauponari, liberos inſtituere, & mox cōperies, o rex uiros ī mulieres
degeneraſſe, nihilqꝫ metuendū ut rebelles unqꝫ ā te deſciſcant. Hæc ideo Croeſus ſuggeſ-
ſit, ratus optabiliorē Lydis hanc eē cōditionē, quā ſemel ſubactos populari, ſat ſciēs,
qꝫ ni p̄textū idoneū cōmiſceref, nō p̄ſuafurū ut inſtitutū retractaret. Adde etiam, qꝫ
formidabat ne in poſteꝫ aliqñ Lydi, ſi imminentē calamitatē effugerint, rebellantes ā
Perſis funditus extinguerent. Cyrus hac Croeſi admonitione gauiſus, remiſſaqꝫ iracū-
diā, rēdit ei ſe paritū. Accerſitoqꝫ cōtinuo Mazare homine Medo, eadē illi præcipie- Maſares
bat, quæ Croeſus ſuggeſſerat Lydis imperanda: Atqꝫ p̄ter hæc mandauit, illos oēs ſub Medus.
corona uenundandos, qꝫquot unā cū Lydis Sardis oppugnarint: Pactyam autē uiuū ad
ſe p̄ducendū. Et iſta quidē ex itinere p̄cipiens, Lydos cōpulit ad Perſæ mores recipiē-
dos. Pactyas intelligēs exercitū nō p̄cul abeſſe, cōterritus confugit Cumam. Mazares
uero nihil cōtatus, Cyri exercitus partē, quam ſecū ducebat, Sardis p̄mouit. Verū ubi
Pactyam iam unā cū ſuis cōmilitōibus Sardis abſiſſe cognouerat, primū Lydos adēgit
Cyri mandatis obſecudare. Et iam inde Lydi oēm uitæ rōnē cōmutarūt. Deinde Maza- Branchidarū
res nūrios Cumam miſit, qꝫ Pactyam repoſcerēt. Cymæi uero cōſilio inito ſtatuerūt ad oraculum de
deū apud Branchidas referēdū, qđ factio op⁹ eēt: Erat em̄ illic oraculū p̄uertiſtū, qꝫ Acō- Pactya.

les Ionesq; cōmuniter uti consueuerunt. Oraculum hoc in Milesiō agro est situm ad Panormū lacum. Missis igiſ ad Branchidas consultoribus, rogabant quidnam facturi hac in re deo gratificarent. Consulētib; rñdebat, Paſtyam Persis esse permittēdum. Quæ ubi relata audirent Cymæi, putauerunt oraculo acquiescendū, Paſtyamq; reddēdum.

Aristodicus. Cæterq; cum huc bona pars propensa fuisset, Aristodicus Heraclides, uir inter cæteros Cymæos clarus, seu oraculo paſſ; fidens, siue ipsos consultores oraculi rñsum nō recte perferre existimans, constanter obstabat, quo minus oraculo Cymæi obtemperarent. Vnde factum est, ut iteq; de Paſtya consulturi, ali; mitterent sacerdotes consultores, inter quos ipse quoq; Aristodicus erat. Hi cum ad Branchidas puenissent, ex omnibus sciscitans Aristodicus oraculū, rogabat in hæc uerba: O rex, uenit ad nos supplex Paſtyas Lydus, mortē fugiens uiolentam: Persæ eundē reposcētes, iubent Cymæos hominē dimittere. Nos Persæ; potentiam formidantes, tñ supplicē tantisper reddere de tractauimus, dum intelleremus ex te indubitato, quid facere nos cōueniret. Hunc in modū sciscitanti Aristodico, idem rursus rñdebat qđ priores retulerant, nempe Paſtyam Persis permittendū. Post hæc Aristodicus tale quippiam de industria aggreditur: Templū circūiens, passerēs aliasq; auiculas, quæ forte in templo istic nidulabant, ē nidis exemit. Quæ cum ille faceret, memorant uocē ex adyto auditam, quæ ad Aristodī cum ferret, atq; hmōi quædam sonaret: Hominū scelestissime quænam libido te incessit, ut auderes meos supplices diripere? Aristodicū nihil dubitasse ad hunc modū rñdere: Et tu, inquit, rex hmōi auxilium fers supplicibus, qñ Cymæos iubes Paſtyam tradere Persis. Cui deus rñdens: Equidem, inquit, iubeo, ut impij male percatis, neq; deinde oraculū hoc de reddēdis uestris supplicibus laceſſatis. Porro ubi rñsum hoc postremū referrent Cymæi, neq; uolētes Paſtyam Persis tradere interimendū, neq; eundē penes se detinēdo Cyrum ad ciuitatis suæ expugnationē excitare, hoīem ablegant in Mitylenam. Mitylenæi, cum Mazares subinde per nuntios Paſtyam flagitaret, paciscunt pro certa mercede mittendū: qđ tñ nolim indubitato asseuerare, qñquidem non fuit p̄soluta. Cymæi cognoscentes ea quæ circa Paſtyam à Mitylenæis gesta essent, misso ad Lesbū nauigio, Paſtyam deportant in Chium. Indidem nimiq; ex Mineruæ tutelaris deæ templo uiolenter raptus à Chīs reddiſ. Reddiderunt aut pro Atarne mercede. Atarneus aut locus est Myſiæ, Lesbos ē regione situs. Et sic quidē in custodia Persæ habebāt Paſtyam. Cyro cūprimū liceret traditur. Atq; multo iam inde tpe, Chiorum nullus ex Atarne neq; molis libauit hordeaceis deo cuiq; neq; secundæ mensæ fructibus inde decerptis utunt. Breuiter, oīa à sacrorum usu remouent quæ ē puincia illa pueniunt.

Paſtyas traditus Persis. Postq; uero Paſtyas iam à Chīs traditus fuit, Mazares mox in illos castra promouit, qui unā cum Paſtya Tabalū oppugnassent: & partim Prienēses subegit, partim Mæandri campū incurſauit, frumentationē militibus faciens. Magnesium etiam pari modo.

Mazares moritur. Postremo Mazares morbo correptus uita defungit. In defuncti uero locum susſectus Harpagus, & ipse Medus: nimiq; quem Medosq; tyrannus Astyages indignis epulis exceperit, quiq; Cyrum in regni potestate inuexit. Hic inquam à Cyro institutus dux, simulatque in Ioniam uenit, urbes ductis aggeribus cepit. Nam ubi moenia ciuesq; undique exercitu clausisset, aggere ad murum obiecto citra negotium expugnauit: atque sic Phocæa prima Ionum ciuitate potiebatur. Phocenses primi Græcorum longis nauibus usi feruntur. Adriam simul & Tyrrheniam, Iberiam atque Tartessam occupauerunt. Nauigijs autem utebantur non rostratis, sed penticonteris, hoc est lembis quinquagenū remorum. Hi cūprimum Tartessum uenirent, grati admodum fuerunt regi, cui nomen erat Argathonio, quiq; iam octoginta annis Tartessiorum regno p̄fuit. Vixit autem annis centūuiginti. Atque Phocenses Argathonio ista occasione redditi sunt amiciores: Quod uidelicet Phocenses Ioniam relinquentes, iussit in sua ditione sedes deligere ubicunque illis liberet. Verum ubi hoc non persuassisset Phocensibus, intelligeretq; interim Medum in eos exercitū ducere, pecunias numerauit liberaliter. Siquidem ipsius muri ambitu non paucosq; est stadiorū, torusq; ē maiusculis lapidibus, hīsq; affabre concinnatis, Et murus quidē ille hoc pacto fuit constructus. Porro Harpa

gus exercitū promouens, urbem oppugnauit: cum postulasset prius, si uellent Phocenses sibi sat esse, unū duntaxat muri ppugnaculum demoliri, ubi habitatiōem extrueret, cetera illis se permissurū intacta. Phocenses seruitutem auersantes, responderunt diem unum se ad consultandū sumpturos, interim dum cōsultaretur, ille exercitum ab urbe reduceret. Harpagus autē quanq̃ se scire diceret quid facturi essent, tamē permissurum ut consultarent. Eteṃ simulatq̃ ille exercitum reduxit, Phocenses continuo lembōs instruunt, quibus liberos unā cū uxoribus atq̃ supellectile uniuersa imponent: ad hęc statuas quoq̃ & donaria, nisi quæ uel ferrea uel lapidea, aut deniq̃ picta essent, omnia nauibus important, quas & ipsi conscendētes, soluerunt: traieceruntq̃ in Chium. Phocæam autē iam desertam hominibus, occupauerunt Persæ. Phocenses autem postq̃ ipsis Chij insulas quas Oenusas uocant, licitantibus addicere nollent, metuētes ne illuc emporium transferretur, obq̃ hanc causam hęc eorū insula clausa fuit. At Phocenses concesserunt in Corsicam. Hic em̃ iam ante. XX. annos ciuitatem ex uaticinio condiderunt, nōmine Alaliam. Interea Argantonius satis cōcesserat. Porro Corsicam traiecturi Phocenses, prius diuerterūt Phocæam, præsidiāq̃ illic Persarum, quæ ab Harpago fortē custodiæ causa relicta fuerant, trucidarūt. Quibus patratīs, quotquot ex classica sodalitate supererant, cōmuni consilio sese mutuis execratiōibus dirisq̃ deuotionibus astringūt. Ad hęc grande saxum in mare demergunt, iuramentoq̃ cōfirmant, nō prius se de reptenda patria cogituros, quam saxū uadis imis leuatum renarit. Cōmodum uero profectionem molientibus, plusquam medietatē desiderium cepit ingens paterni soli, morumq̃ Phocensium. Et pleriq̃ etiam uiolato iuramento remigrarūt in Phocæam. Alij uero iureiurando satisfaciētes, soluētesq̃ ex Oenusis, Corsicam recta petunt. Quō cū appulissent, communiter habitabant unā cum alijs colonis annis quinque, sacraq̃ crexerunt. Cæterum ubi iam uicinos circūquaq̃ hostili more popularent, cōmuni sententia bellū in eos adornant Tyrreni atq̃ Carthaginenses, utriq̃ sexaginta nauibus instructi. Phocenses ex aduerso armati sexaginta quoq̃ naues milite implent, obuiamq̃ alteris procedunt in mare, quod appellatur Sardoniū. Commissa classica pugna, Phocensibus Cadmea quædam contigit uictoria. Nam quadraginta illis naues perierunt, reliquæ uiginti contusis rostris factæ inutiles. Regressi autē Alaliam, sumptis liberis, uxori busq̃, atq̃ reliquis facultatibus, quantū naues ferre poterant, relicta Corsica demigrarunt in Rhegium. Verum ē nauibus illis quæ perierant, quotq̃t homines in Carthaginensium Tyrrenorumq̃ manus peruenerunt (capti em̃ plurimi) hi omnes protracti ē nauibus, lapidibus obruebantur. Deinceps uero quæcunq̃ ex Agyllensium uel pecoribus, uel iumentis atq̃ hostibus locum illum acceperunt, ubi Phocenses lapidati fuerant, cōtinuo morbida fiebant, stupore atq̃ igne corripiebant sacro. Agyllenses Delphos miserunt, uolentes cōmissum illud expiare. Pythia hęc eos iussit facere, quæ etiam nunc ab Agyllæis obseruant. Nam & iusta illis persoluit magnifice, & gymnicum celebrant certamen. Et Phocenses quidem huiusmodi fato usi sunt. Illi autē qui hinc pgressi Rhegium cōfugerant, ciuitatem condiderunt in agro Oenotriæ, quæ nūc appellat Hyela. Atq̃ Phocensium in Ionia res sic habet. Simile quiddam accidit Teijs, quos simulatq̃ aggerum beneficio cepisset Harpagus, oēs conscensis nauibus traiecerūt in Thraciam, ibidemq̃ urbem condiderūt Abdera, cuius fundamēta prius iecit Temesius Clazomēnius, sed nihil p̃ hac sua opa fructus reportans, à Thracibus explodebat, nunc tñ à Teijs apud Abdera herosi colitur honoribus. Hi igit̃ Ionum soli seruitutē non ferētes, patriam solum reliquēre. Vex̃ alij Iones, p̃ter Milesios, prælio superati tandem, acceperunt Harpago, perinde atq̃ illi q̃ defecerūt, uirosq̃ se strenuos declararūt, p̃ suis quisq̃ fortiter pugnans. Supati autē & capti, in sua quiq̃ patria remanserūt, eaq̃ quæ imperabatur subibant Milesii, qui iam Cyro foedere astricti, quietē agebant, quemadmodū superius à me cōmemoratū est. Hunc itaq̃ in modū Ionia sc̃do in seruitutē redacta. Porro ubi Ionibus ijs potitus esset Harpagus qui continētem habitabant, insulani horū exemplo, cōterriti, ultrō sese dediderūt Cyro. Iam uero Ionibus etiam si male affectis, nihilo

Phocensium de
migratio.

Oenusa ins.

Phocensium
execratio
Missa ferrea
uad p̃p̃e.

Thyrsi qui et
Tyrreni.

Phocenses præ
lio uic. a Cor
ficis, insula cō
guntur fecer
dere.

Phocenses ca
pti lapidantur

Phocensium
iusta.

Teiorum de
migratio.

Insulanū des
tinio.

Biantis Pri- minus sese ad Panionii recipientibus audio Biantē Prienæum saluberrimū dedisse cō
nai cōsiliū siliū, cui si obtemperassent, licuisset Græcorum oīm felicissimos uiuere. Siquidē ille
spretū ab Io suavit, ut cōmuni classe soluentes, Sardiniam peterēt. Ibidem una quadam ciuitate oīm
nibus. Ionū cōstructa, absq; seruitute liberi feliciterq; uiuerēt: nimisq; insulam inter oēs maxi
 mam recuperaturi, alijs imperarent. Sin autē manerent in Ionia, nullam, inquit, sibi ap
 parere libertatis spem. Hæc Biantis sententiā ipsi Ionibus periclitantibus p̄dita fuit.

Thaletis Mi- Sanum quoq; Thaletis illud cōsiliū, iam ante subactam Ioniam datū: Nēpe qui iusser
lesij cōsiliū. rit Ionas unam quandam cōem curiam habere, tamq; fore in Teio: p̄pterea q̄ Teos in
 mediā esset Ionia. Alias autē ciuitates habitatas nihilo minus huic parituras quā alia
 rum ciuitatū tribus, legibus parerent. Atq; hi quidē huiusmodi cōsilia dederunt. Har
 pagus subacta Ionia, in Caras exercitum traduxit, & Caunios atq; Lycios, unā ducens
 Ionas atq; Aeoles. Nam Cares ab his oriundi, ex insulis progressi sunt in continētē.

Cares. Olim enim Minoi paruerūt, appellabanturq; Leleges, & insulas habitabant, tributum
Leleges. aut nullum pendebant, quantum equidem possum superiora repetendo ē longissimō
 auditu cōiectare. Idem cum Minos flagitabat, naues ei implebant. Ille felici usus belli
 successu, multos agros populabat. Caricæ gentis omnium quæ illis t̄pibus claruerunt

Carū inuēta. ingeniosissimæ, memorantur tria inuenta. Quippe galeis cristas imponendas, primi re
Clypeilora. ceperunt Cares, clypeis signa adiungere, postremo lora quoq; scutorū excogitauerunt:
Crista galeæ antea nanq; citra habenas gestabant quotquot clypeis utebant, baltheis duntaxat cori
 aceis fulcientes, collo sinistroq; humero sustinebant. Post Caras uero t̄pe longo succe
 dente, Doreas atq; Iones ex insulis egredientes, in continenti sedes posuerunt. Hunc in
 modum Cretenses de Caribus referunt. Quāq; his non assentiunt Cares, qui se Abo
 riginas atq; indigenas esse m̄orant, eodemq; noīe usq; usos. Apud Mylassos louis Car
 ri delubrum ostentant uetustissimū, quo communiter quoq; Misi atq; Lydi utunt, ut
 qui Caribus sint germani. Quippe tam Lydū quā Mysum Caris fratrē appellant, at
 q; ob id eodem uti fano. Quotquot alterius sunt gētis, etiāsi Carum lingua utantur,
 non tñ sacro participant. Caunij, quantū mihi uidet, indigenæ sunt, etsi ipsi se ē Cre
 ta oriundos affirmant. Linguam sanē aut ipsi ad Caricam accōmodauerunt, aut Cares
 Caunicam edidicerunt, id quod ægre d̄iudicari posset. Siquidē legibus utuntur cū ab
 alijs gentibus, tum à Carum moribus multum diuersis. Nam apud illos laudatissimum
 habetur, iuuentutem frequenter amoris gratia ad comotationes conuenire, tam uiros
 quā mulieres atq; pueros. Sacra principio sibi constituerant externa, quibus postea
 pertæsi, cum patrijs duntaxat uideret utendū dijs, Caunij omnis ætatis sumptis armis,
 sacerdotem ad Calyndicos usq; montes persequēbant, fustibus cædentes, exclamantes
 q̄ externos se exigere deos. Et huiusmodi moribus illi utebant. Lycij ē Creta ab initio
 originem traxerunt. Cretam em̄ primum uniuersam barbari colebant, deinde conten
 dentibus pro imperio Europæ filijs Sarpedone atq; Minoe, Minos superior factus ex
 pulit Sarpedonē, eiusq; conspiratores. Hi propulsati Asiæ ditionē occupauerunt Mily
 ada. Et quam nunc Lycij colunt, olim erat Milyas, & Milyæ iam tunc appellabant So
 lymi. His igitur imperitabat Sarpedon. Mox Termilæ appellati, quo noīe etiam uici
 ni eos appellabant tantisper, dum Lycus Pandionis filius à fratre Aegæo Athenis pul
 sus, ad Sarpedonem in Termilas abiisset, factumq; esset, ut temporis progressu ad Lyci
 nomenclaturam Lycij uocarentur. Legibus utuntur partim Cretensium, partim Ca
 rum. Quanquam hoc unum præter ceteros homīes pro lege habeant peculiare, quod
 à matribus nomina sibīp̄s induunt. Et si quis obuīum percontetur quisnam sit, quā
 ue familiā ortus, à matribus auisq; protinus genus suum repetet. Adde, si qua inge
 nus seruo nupserit, liberi qui ex his suscipiunt, ingenui atque nobiles existimabuntur.
 Sin autem uir, uel inter ciues primarij uxorem duxerit externam aut pallacam, sus
 cepti ex his liberi reputabuntur minime ingenui. Enimvero huius tempestatis Cares
 nullum præclarum factum relinquentes, ab Harpago subacti sunt. Nec Cares tantum,
 uerum nec uniuersi Græci quotquot illam regionem tenebant. Tenebant enim cum

ulij, tum Lacedæmoniorum coloni Cnidij, quorum regio declinat ad pontum, appellatur Triopium. Nam cū initium Byblefiæ ex peninsula auspicetur, sintq; Cnidij prope modum circumfui: eam partem qua boream spectat, Ceraunius claudit sinus, australe uero Symanū Rhodiumq; mare. Reliqui, frontem, hoc est, isthmum qui perq̃ exiguus est, nempe quinq; stadiorū, Cnidij tentauerunt pfoderes uolentes interea dum Harpagus Ioniam euerteret, suam ditionē in insulæ formam redigere. Eratq; hic isthmus quē perfodere statuerant, ea parte qua cōtinentiā spectat, Cnidia. Id iam multa manu conantibus, diuinitus arbitror aliquid repugnasse, quod nimirum omnes qui manum ad-mouerent, læderet, cum alias corporis partes, tū præcipue oculos infestante petra. Cnidij missis nuntijs Delphos, rogant quidnam istuc esset, qđ tantopere conatibus eorū ad uersaretur. Pythia, ut ipsi referunt Cnidij, senario uersu respondit in hanc sententiam:

Isthmum neq; aggerate, neq; fodite.

Iupiter nanq; ipse si placuisset, fecisset Insulam.

Respondente hunc in modum Pythia, Cnidij a perfodiendo isthmo destiterūt, sequen-
tiq; cū exercitu Harpago, ultrò sese non cōmisso prælio dederunt. Pedasij, qui me-
diterraneam supra Halicarnassum colunt, aliq; uicini maximam diligētiam adhibere
ferunt, ut eorum sacerdos Palladi sacram barbam habeat, id quod ter illis accidisse pu-
tatur. Hi soli in Caria populi Harpago diu reluctabantur, multumq; negotij exhibue-
runt, montem extruendo, cui nomen Lyda. Tandem tamen & ipsi expugnati. Cæte-
rum ubi in Xanthium campū exercitum produxisset Harpagus, Lycij contra pceden-
tes, pauciq; cum multis cōsistentes, strenue sese gesserunt. Superati autē prælio fugati
q; in urbem sese receperūt, uxores, liberos, atq; pecunias unā cum familia tota in arcē
cogētes, admotoq; igne arcem unā cū cæteris rebus incendunt. Quæ ubi fecissent, ipsi
regressi iureiurando se mutuo astringentes, cū hostibus iterum congregiuntur, fortiter
q; pugnando omnes oppetierunt. Ex Lycijs autē qui Xanthij dicuntur esse, hi omnes præ-
ter octoginta quosdam Istiaeorum sunt conuenæ. Qui octoginta tum emigrantes sup-
stitites remanserant. Atq; Xanthum hunc in modū obtinebat Harpagus, pari modo Gau-
num. Nam Caunij Lycios æmulabantur in pluribus. Iam uero inferiōrē Asiam Harpa-
gus subegit: Superiorem ipse Cyrus deuicit, uniuersam gentem euertens, nihilq; relin-
quens. At ego in præsentia illorum gestorum pleraq; prudens dissimulabo, ea duntaxat
proditurus, quæ illi quā plurimum constabant laboris, & memoria digniora ui-
deri poterant. Porro Cyrus ubi continentē uniuersam suæ ditionis fecisset, Assyrijs bel-
lum intulit. Assyriæ cū alia multa sunt magna oppida, tum uero celeberrimi nominis
ac ualidissimum Babylon, illic ubi euersa ab istis Nini regio extiterat. Huiuscemodī
urbs in ingēti planitie sita est, forma quadrata, magnitudie quoquē uersus centensū ui-
cenū stadiorū, in summa quadringentorū & octoginta ī circuitu quatuor laterum ur-
bis. Tanta est Babylonici oppidi magnitudo, q; ita exornatū est, ut aliud nullam eorū
quæ nos nouimus. Iam primum fossa ambit alta atq; lata, aquæ plena. Deinde murus,
quingenta cubitorum regionum crassitudine, ducentorum celsitudine. Est autē re-
gius cubitus, quā mediocris tribus digitis maior. Operæpretium est me præter hæc
differere quēadmodū humus ē fossa sit gesta, & murus effectus ut quidq; terræ in de-
primēda fossa efferebant, ex eo lateres ducebant, quorū cum magnam uim extraxerant,
eos in fornacibus coquebant. Postea cœno utentes, asphaltō feruenti per tricesimum
quemq; laterum ordinem summitates arundinum instipatas conglutinabant: & pri-
mum labra fossæ, deinde ipsum murum ad eundem modum, super quem circa oras ex-
truxerunt dietas singularias, altrinsecus conuersas: inter quas tantum intercapedinis
relinquebatur, ut quadriga interagi posset. Eius per ambitum centum portæ stabant,
aræ omnes, cum cardinibus tridem postibusq;. A Babylone octo dierum itinere ab-
est alia urbs, nomine Is, ubi fluuius est haud magnus eiusdem nominis, qui se de-
uoluit in flumen Euphratem. Hic itaque fluuius Is unā cum aqua per multos red-
dit asphalti bituminis grumos, quæ asphaltus ad murum Babylonis comportabatur,

Cnidij.

Triopium.

Byblefia.

Isthmus Cni-
dia.

Cnidiorum

deditio.

Pedasij.

Palladis bar-
ba.

Lycij uicti.

Xanthij.

Istiaei.

Caunij.

Babylō. sunt

Cubitus regi

us quid.

Babylon. cœ

structio.

Is urbs et

flumen.

- Euphrates.** Hunc autem in modum Babylon extructa est. Eius duæ sunt plagæ, quas interfluit fluvius nomine Euphrates, qui magnus, & altus, & celer ex Armenijs in rubrū mare decurrit. In hunc uterq; murus lacertos exporrigit, eiusq; icuruz utrinq; ripæ coctilibus lateribus pro maceria prætexuntur. Ipsa urbs plena domibus est ternarū quaternarūq; contignationum, secta in vias rectas, cum alias, tum vero transuersas, quæ ad flumē pertingunt. Ad quas singulas pro numero uicorū portulæ factæ sunt in maceria, quæ flumen sepiebat, & ipsæ æreæ, & ad flumen idem ferentes. Et hic quidem murus lorica est. Alter uero interior non multo quàm hic debiliior, sed exilior. Inq; utriusque ciuitatis plagæ medio murus erectus, quorum hic regiam comprehendit ambitu prægrandi atque ualido. In altero Iouis Beli templum æreis portis, id quod mea etiam nunc ætate existit, duorum undecunq; stadiorū amplitudine, figura quadrata. In sacri medio turris solida, crassitudine simul & altitudie stadij, cui alia rursus superimposita turris, & huic subinde alia, ad octauū usq;. His forinsecus schalæ sunt in circuitu adhibitæ, per quas ad singulas cōscenditur turres. In medijs gradibus ductus, sellæq; in hoc factæ, in quibus ascensuros liceat sedere ac cōquiescere. In postrema turri sacellum est aliud, in quo lectus est splendide stratus, & apposita mensa aurea. Statua tamen in hoc sacello nulla est, neq; hic noctu cubat hominū aliquis, præter mulierem unam ex indiæ genis, quam ex omnibus deus delegerit, uti narrant Chaldæi huius dei sacerdotes. Narrant em̄ illi, tametsi mihi parum credibilia referre uident, deum uidelicet ipm templū ingredientem, in hoc cubili cōquiescere, perinde atq; Thebis Aegyptiacis: ad eundem modum in Thebani Iouis fano, si modo Aegyptijs fides habenda erit, mulier quoq; cubare creditur. Quæ mulieres cum uiris non putantur habere consuetudinem. Idem fit apud Patara Lyciæ ciuitatem, quando oraculum celebratur. Neq; em̄ id fit perpetuo: atqui ubi id futurum est, uates noctu in templum concluditur. Porro in Babylone præter hæc cōmemorata, aliud est sacellum inferius, qđ Iouis magnam habet statuam, eamque auream, ponē mensam, & ipsam auream, simul & sustentaculum cum sella, omnia aurea, adeo ut Chaldæi octingentorum talentorum auri opus æstiment. Extra templū altare est, & ipsum aureum: atq; præter hoc aliud altare ingēs, in quo solennes hostiæ immolant, qñ quidem aureum illud non licet hostiæ sanguine polluere, præterquam lactentium. Insuper in hoc maiusculo altari Chaldæi quotannis centū milia talentorū libanoti adolent, qñ huic suo deo sacra faciunt. Eratq; in hoc templo etiamdū illo tēpore statua duodecim cubitorum ē solido auro: quanq̄ ego hanc non uiderim, sed ea referam quæ à Chaldæis referant. Hanc statuam Darius Histaspis filius insidiosè captans, non ausus tñ furiipere: sed quam postea Xerxes Darij filius abstulit, sacrifico (qui prohibuerat statuam loco dimouendam) interempto. Atqui illud templum hoc pacto constructum fuit ornāmētis, etiam si alia sint peculiarīa pleraq; eiusdē donaria. Huius Babylonis multi quoq; aliqui reges extitēre, quorū in exponendis rebus Assyrijs mentem onem faciam, qui & muros ornauerunt, & templa: & inter eos duæ scēminæ. Hæc prior, quæ quinq; ætatibus ante posteriorem regnauit, uocata est Semiramis. Hæc per plannitiem aggeres extruxit spectaculo dignos, cum antehac flumen eam omnem restagnare solitus esset. Posterior regina Nitocris nomie extitit superiore solentior. Cuius cum alia monumenta extiterunt, quæ ego cōmemorabo, tñ uero hoc, quod animaduertens imperium Medorum ingens ac pacatū, subactaq; ab his multa oppida, & inter hæc Ninum, præmuniuit se omnibus quàm potuit maxime. Ante omnia fluuium Euphraten, qui primus mediam ipsorum urbem interfluens, rectus erat, tortuosum reddidit, fossis superius depressis, adeo ut quendam Assyriæ pagum, nomine Arderica, ter influat, & qui nunc ē mari per Euphratē Babylonem uersus subuehantur, ter ad hūc eundem pagum applicent, idq; triduo. Et hunc quidem talem reddidit. Aggerem uero ex utroque fluminis labro aggeffit uisu mirandū. Tantæ est & magnitudinis & sublimitatis. Multo supra Babylonem, aliquantulū seorsum à flumine, effodit paludis eluuiem, profunditate quidem ad aquam semper ducta: latitudine uero eius quoquò uersus trecento

uiginti stadiorum. Hæc fossitia humus ad fluminis ripas aggesta est, quem locum ubi depressit, crepidinè ambitus elus lapidibus induxit. Hæc duo ut flumen flexuosum & lacuna tota fossa esset, ideo fecit, ut fluuius per multos anfractus retentus, sedatio mea-
ret, & nauigationes in Babylonè essent tortuosæ, & ex ipsis nauigationibus longus ha-
bitus lacunæ exciperetur. Ad hæc, quæcunq; erat regio ad inuadendum opportuna, et
cõpendiaria ex Medis uia, hanc intersepsit, ne Medi cõmercio Assyriorū ipsius negotia
cognoscerent. Et hæc quidem ex profundo circūiecit. Cæterum ex eis talem fecit com-
munitionem: Cum sit urbs in duas dirempta regiones, fluuiò medium tenente, quoti-
es aliquis ex altera in alteram regionè transire uolebat sub regibus superioribus, is ne-
cesse habebat nauigio transire: quod erat (ut reor) sanè odiosum. Huic rei ista prosper-
xit, siquidem ubi effodit effluuium lacus, aliud opere eodem monumentū sui reliquit.
Saxa prægrandia præcidit, quæ ubi in expedito fuerunt, & locus depressus, in locum
ipsum quem depresserat, omnem fluminis cursum auertit. Cū hic locus effossus imple-
tur, interea pristino alueo arefacto, oras fluminis intra urbem ac descensus, qui ex por-
tulis ad flumen ferunt, extruxit coctis lateribus eadem ratione qua muri extructi sunt.
Extruxit item circa mediā fermè urbem pontē ex ijs quos effoderat lapidibus, ferro
eos ac plumbo deuinciens. Hunc sublicijs quadratis, per quem Babylonij transirent,
interdiu cõmittebat, easdem noctu tollebat: hac uidelicet causa, ne per noctem transe-
untes mutua furta exercerēt. Vbi lacuna repleta est flumine, & opus pontis exornatū,
tūc fluuium Euphratem è stagno in pristinum reuocauit alueum: atq; ita lacus quam
effoderat, uisa est necessario facta, et pons in usum ciuium extructus. Eadē regina hunc
machinata est dolum: Supra portas urbis celeberrimas, in loco edito atq; conspicuo, se
pulchrum sibi extruxit, atq; his literis inscripsit: Si cui regum Babylonis post me futu-
rorum fuerit pecuniæ penuria, aperto sepulchro sumat quantumcunq; libuerit pecu-
niæ, duntaxat indigens, aliter ne aperiat. Non enim satius fuerit. Hoc sepulchrum tam-
diu fuit immortum, dum regnum peruenit ad Dariū. Is indignū esse ratus, se neq; uti
quippiam his portis (ideo autem non utebatur, q̃ supra caput ipsius transeuntis mor-
uus situs esset) neq; sumere pecunias repositas, & eas ipsum puocantes, reuerauit mo-
numentum: in quo non quidem pecunias inuenit, sed literas ita dicentes: Nisi pecunia
esses inexplēbilis, & turpis lucri cupidus, haud aperuisses urnas defunctorū. Talis exti-
tisse hæc regina memoratur. Aduersus cuius filium Labynitum, patris nomen, & Assy-
riæ imperium habentem, Cyrus exercitum duxit. Ducit autē rex magnum exercitū, *σπάρτης η δὲ*
probe domi cõparata re frumentaria atq; pecuaria. Portatur itē aqua ex flumine Cho-*βαοριανὸς ὁ*
aspe, Susa p̃terfluēte, quo uno ex oībus fluminibus rex potat. Cuius Choaspis aquam *μεγὰς, id est,*
decoctam, & in argentea uasa diffusam, ferētes p̃multæ carruæ quatuor rotarū mulis *ducit aut rex*
trahentibus, assidue comitantur, quocunq; ille proficiscitur. Cyrus Babylonè tendens, *Magnus ex-*
ubi uenit ad Gyndem amnem (qui in Mantienis ortus mōtib; , per Dardaneos in Ti-*ercitū. Et ita*
grim alterum amnem fluit, qui Opīn urbem præterlabens, rubro infunditur mari) co-*uertendū erat*
nabatur hunc fluuium Gyndem trañcere, cum nō possit nisi nauibus trañci. Interim ei *aut legendū.*
quidam è sacris equis candidis petulanter ingressus fluuium, transire conabatur. Hunc *Siquidem res*
fluuius uerticibus contorquens obruendo abripuit. Cyrus perquam ægre ferens hanc *ges Persarum*
fluminis iniuriā, illi cõminatus est, se sic redditurum eum tenuem, ut posthac facile *Magni dice-*
uel à mulieribus transiri posset, ne genua quidem tingentibus. Hæc minatus, expeditio *bantur, ut in*
ne in Babylonem intermissa, copias suas bifariam diuisit. Dehinc alueos ad funiculum *scholijs Ari-*
designauit centenos, & octogenos utrinq; ad Gyndis labra omnino conuersos, quos dis- *stopha. anno*
tributis copijs effodi iussit. Et opus quidem, ut quod à tanta multitudine fieret, perfici-
ciebatur: tamē in eo faciendo eam æstatem triuerūt. Cyrus ubi Gyndem multauit in
tercentos & sexaginta riuos diductum, & alteq; uer illuxerat: ita porro ire Babylonem
pergit, Babylonij eum producto exercitu præstolantibus. Qui ubi propius urbem il-
le promouit, cum eo conflixerunt, prælioq; fugati in oppidum se receperunt. Ii tamen
quia Cyrum iam pridem animaduertenter inquietum esse, uiderantq; omēs pariter gē

*Epitaph. Nisi
tocereos, quod
tamen a Plus-
tar. Semira-
midi attribui-
tur.*

*σπάρτης η δὲ
βαοριανὸς ὁ
μεγὰς, id est,
ducit aut rex
Magnus ex-
ercitū. Et ita
uertendū erat
aut legendū.
Siquidem res
ges Persarum
Magni dice-
bantur, ut in
scholijs Ari-
stopha. anno
tatur in Plus.*

res aggredientem, comportauerant multorum sane annorum commeatus. Ideoque tunc obsidionem nullius momenti faciebant. Et Cyrus cum iam longo tempore nihil admodum res proficerent, inops consilij erat. Tandem siue alius ei anxio suggessit, siue ipsi in mentem uenit quid in rem esset, sic statuit faciendum: Instructis uniuersis copijs, partim qua fluuius urbem ingreditur, partim a tergo qua egreditur, praecipit, ut dum cerneret alueum posse transiri, illac urbem inuaderent. Ita instructis atque admonitis suis, cum in utiliori exercitus parte abiit ad stagnum. Eo ubi peruenit, quae Babyloniorum regina fecerat apud flumen, & apud stagnum, quod erat palus, eadem ipse fecit. Nam reuocato flumine, alueum eius pristinum uado transibilem reddidit. Id tale ubi actum est, Persae qui ad hoc ipsum instructi erant, per alueum unde fluuius Euphrates abscesserat, mediorum ferè femorum tenus grauiter Babylonem introierunt. Quos Babylonij si factum Cyri prius aut audissent aut sensissent, haud dubie, contempto eorum ingressu, pessimo exitu affecissent. Nam obseratis omnibus quae ad flumen ferunt portulis, conscensisque septis, ipsi pro ripis stantes illos progressos ueluti in cauea exceperunt. Nunc ex inopinato eis Persae astiterunt; & cum rapti essent qui media urbis incolebant Babylonij, propter eius tamè magnitudinem non sentiebatur (ut fertur) ab his qui circa extrema habitabant. Sed fortè quoniam dies festus eis esset, exercendis choreis atque oblectationibus opera dabatur, donec planè rem animaduertuerunt. Atque ita primò capta est Babylon. Cuius ciuitatis quanta sit potentia, cum ex alijs multis pandam, tum uero ex hoc, quod ceteri regi magno omnis plaga, cui imperat, sit distributa in ipsius atque exercitus eius alimentum, praeter tributa ex duodecim, quibus annus constat, mensibus, quatuor regio Babyloniam, octo reliquis eum omnis Asia alit. Ita huius regionis potentia tertiam Asiae partem aequiparat, & eius principatus, quem satrapiam Persae uocant, omnium prouinciarum longe est optimus, adeo ut Tritæchmæ Artabazi filio, qui per rege tributum hoc exigebat, singulis diebus singulae argenti plenae artabae penderent. Est autem artaba mensura Persica, capacior quam Atticus medimnus tribus choenicijs Atticis. Ad haec erant ei peculiares equi, praeter bello destinatos, admissarii octingenti, cum equarum quibus admittebantur sexdecim milibus. Nam singuli ad uicenas admittuntur. Praeterea canum Indicorum tanta alebatur multitudo, ut ad praebenda eis cibaria, quatuor in eadem plantitie magni uici attributi essent, aliorum tributorum immunes. Atque haec praefidis Babylonis peculiaria erant. In Assyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti germinat, id demum est, quod ex flumine irrigatur. Irrigatur autem seges, & frumentum prouenit, non quemadmodum in Aegypto, flumine sua sponte in rura ascendente, sed manibus atque scrobibus irrigatum. Etenim Babylonica regio omnis, quemadmodum Aegyptiaca, distinguitur in fossas, quarum maxima nauibus transiri potest, ad solem hybernum uergens, ex Euphrate exiens in Tigrim; alterum flumen, iuxta quod urbs Ninus sita erat. Haec regio omnium quas nos uidimus longe optima est, duntaxat ferèdo frumento. Nam in arboribus ferendis, ficu, uite, olea, nequaquam de principatu contendit. Cereris autem fructu procreando adeo ferax est, ut nunquam non ferè ducenta reddat; & ubi praestans bonitate se uincit, etiam ad tricena. Quaternum ferè digitorum latitudine triticeis atque hordeaceis folijs. Milij uero ac sesami proceritatem instar arborum (et si mihi compertam) tamen memorare supersedeo, probe sciens, his qui nunquam Babyloniam regionem adierunt, quae de frugiferis dicta sunt perquam incredibilia uisum iri. Oleo nequaquam utuntur, nisi quod ex sesamis faciunt. Sunt eis passim per omnem regionem palmae sua sponte nascentes, pleraque fructiferae; ex quibus & cibos & uinum & mel conficiunt, curantes more ficorum. Harum, ut aliarum arborum, Graeci masculas uocant, quarum fructum his quae palmulas ferunt, alligant, ut illinc prodiēs culex, palmulas penetrans cogat maturescere, alioqui occasuras. Masculae enim in fructu culices ferunt, quemadmodum caprifici. Venio ad id, quod ex omnibus quae de ea regione secundum ipsam urbem, mihi summo miraculo est differendum. Nauigia illorum quae per flumen comitant Babylonem, omnia sunt orbiculata atque coriacia, quae pecuarij Arme-

Babylō a Cyro capitur.

Satrapia Persarum.

Artaba mensura.

Numerus equorum regis Babylonij. & canum Assyriae scitatus.

Nini situs.

Babyloniae fertilitas.

Milij ac sesami proceritas

Palmae Babyloniae.

Babyloniorum nauiculae.

nij, qui supra Assyrios incolunt, ex cæsis salicibus faciunt, instruuntq; pellibus, nudo il-
larum extrinsecus posito in modum soli: neque puppe discreta, neq; prora acuminata,
sed in speciem clypei magis orbiculata. Tale nauigium stramentis stipatū, fluuio defe-
rendum permittunt, cum alijs rebus, tum uero dolijs è palmularum, uino onustum, di-
rigētibus illud duobus, cum totidem palis: quorum alter introrsum palam trahit, alter
exterius pellit. Fiunt autem nauigia hæc & magna admodum, & minora, quorum ma-
xima quæq; ferunt pondus quinque milium talentorum, singula singulos asinos uiuos
intus habentia, maiora etiam plures. In quos illi postquam nauigantes Babylonē per-
uenerūt, onusq; distraxerūt, lignaq; nauigij, atq; oīa stramenta adduxerūt, pelles cōge-
rūt, & eos in Armeniā agitant. Aduerso em̄ flumine nauigari præ illius rapiditate nul-
lo pacto potest. Qua ex causa non ex lignis, sed ex pellibus nauigia fiunt. Idem ubi asi-
nos agitando in Armeniam redierunt, alia ad eundem modum nauigia comparant. Et
naues quidem eorum tales sunt. Amictu autem tali utuntur: Duabus amiciuntur tuni-
cis, una linea usq; ad pedes demissa, altera super hanc lanca; postremo candida & breui
penula circundantur. Calceos gerunt gentis more, soleis Thebanis simillimos. Capita
habentes comata mitris redimiunt, unguentis toto corpore delibuti. Anulum signato-
rium singuli gestant, et sceptrum affabre factum, cui superstat aut malum, aut rosa, aut
lilium, aut aquila, aut aliud quippiam. Nam absq; insigni gestare sceptrum, ipsis nefas
est. Atq; hic eorū corporis est cultus. Leges uero quæ constitutæ ab ipsis, hæc sunt: Vna
quidem prudentissima, altera autem (quantum ego sentio) qua Henetos ex Illyrijs au-
dio uti per singulos pagos. Semel quotannis ista fiunt. Vbi uirgines effectæ sunt nubi-
les, eas congregant, & uniuerfas unum in locum conducunt, quas circumstante uiro-
rum frequentia, surgens præco sigillatim uendit, sed primum pulcherrimam omnium,
secundum hanc (ut quàm plurimo uenditur auro) aliam euocat, quæ post illam est spe-
ciosissima. Venduntur autem in contuberniis, quarum pulcherrimas, quasque Babylo-
nij, qui locupletes, & idem cœlibes sunt, mercantur, ut quisq; licitando alterū superat.
At ex plebe qui sunt cœlibes, his non est opus pulchra forma, ideo pecunias ac turpio-
res accipiunt uirgines. Nam præco, ubi uirginū speciosissimarū peregit uenditionem,
excitat deformissimam, si quis illorum mercari uolens existat, edicitq; quisquis uelit q̄
minimo auri sumpto eam in matrimonij habere, donec illi qui minimo contentus est,
fœmina addicitur. Ita aurum ex speciosis uirginibus conficitur, & per easdem cuiq; uolenti
deformes ac debiles collocantur. Quarum nullam cuique emptori fas erat sine
fideiussoribus abducere, sed datis fideiussoribus de contubernio uxoris, ita demum lice-
bat abducere: si de hoc non conueniebat, lex lata erat ut aurum illi redhiberet. Quineti-
am ex alio pago uenientibus licebat uxorem mercari, si uellent. Hæc apud eos honestis-
sima lex erat, quæ tamen non perseuerauit. Nouissime aliud quiddam excogitauerunt,
ne quis fœminas iniuria afficiat, neue quis aliam in urbem abducat. Nam posteaquam
expugnati male accepti sunt, remq; domesticam absumpserūt, unusquisq; plebeius ob-
uictus inopiam filias suas adigit ad quæstum corpore faciendum. Alteram item sapi-
enter condiderunt legem, languentes efferendi in forum (neq; enim medicis utuntur)
ut de eorum languore consulant qui eos adeunt, si quis & ipse eundem passus est mor-
bum, aut alium uidit patientem. Hæc uiri qui illos adeūt consulunt, hortanturq; ad ea
quæ ipsi faciendo effugerint similem morbum, aut alium nouerint effugisse. Nec fas
est cuiquam languentes præterire silentio, nec antequam explorauerit quonam labo-
ret ille languore. Sepulchra eisdem in melle sunt, luctus funebris, illi Aegyptiorum
per similis. Quoties cum uxore miscetur uir Babylonius, adhibito thymiamati assidet,
& ex aduerso mulier idem facit. Sub diluculum abluunt ambo, nullum uas priusquā
se abluerunt tacturi. Eadem et hæc Arabes faciunt. Vna iisdem Babylonij lex est, omni-
bus modis execranda. Nempe omnibus mulieribus indigenis cōmune est, semel in ui-
ta ad Veneris templum defidentibus, cum externis uiris consuetudinem habere. Cæte-
rum cum pleræq; sint diuitijs tumentes, quæ sui copiam facere recusent, hæc uehiculis

Babyloniorū
cultus.

Babyl. leges
& instituta.
Virginum au-
ctio apud Ba-
bylonios.

Aegroti qui-
bus modis cu-
rētur apud ba-
bylonios.

Sepulchra
mellea.

Babyl. lex.

cameratis subuectæ, pro templo consistunt, relicta interim à tergo magna famulitij turba. Pleræq; etiam hunc in modum faciunt: Ad templum Veneris sedent, nodis corollis q; tempora reuinctæ, è quibus dum aliæ seorsum abeunt, aliæ regrediuntur. Nam diuerticula undecunq; sic funiculis distincta aditum præbent externis ad mulieres illas, quam cuiq; libuerit deligendam. Porro cum semel illuc confederint, nō prius domum regrediuntur, quàm hospitum aliquis pecuniam mulieri in sinum iniecerit, & cum eadem à fano seorsum abducta rem habuerit. Hospitem autem illum qui pecuniam obtulit, dicere oportet: Tanti ego tibi deam Mylitta imploro. Mylittam enim Assyrii Venerem appellant. Ac uero pecuniam illam, quantulacunq; sit, non est fas reiicere, siquidē in sacrum conuertitur usum. Neq; mulieri etiam permittitur hospitem aliquem repudiare, sed quicunq; is est, qui pecuniam obiecerit primum, hunc illa sequitur citra delictum. Postremo ubi iam congressa fuerit cum externo mulier, dea expiata domum reuertitur. Ac deinceps haud ita multo conduxeris. Iam quæ forma sunt elegantiori, citius (ut par est) expediuntur: quæ uero deformes, diutius coguntur desidere pro templo antequam legi faciant satis. Fitq; interdum, ut uno atq; altero anno, aut etiam triennio atq; diutius expectare oporteat miseræ. Alicubi, nempe in Cipro, similis quædam lex est. Hæc sunt Babyloniorum instituta, quorum tres sunt familiæ, quæ nullo alio nisi piscibus uictitant. Quos captos ubi arefecerūt ad solē, hoc faciūt: In pilam deiciunt, ac pistillis pinsunt; deinde linteis conseruant, unde quisquis uult conspergit, offamq; facit, quam in modum panis torreat. Cyro post hanc gentem ab eo subactam, incessit cupido Massagetæ in suam potestatem redigendi. Quæ gens fert & magna esse & robusta, ad auroram solisq; ortum sita, trans Araxem fluuium è regione Issedonorum uirorum. Sunt qui dicant eam Scythicæ nationis. Araxes Istro maior, & idem minor esse memoratur: & in eo frequentes insulæ Lesbopares magnitudine: et homines qui illas incolunt, æstate uesci radicibus quibuscunq; quas ipsi euellunt. Arborum autem fructus, quos maturos comperit, in cibum reponere, quo per hyemem uescantur. Apud eos etiam inueniri arbores talem fructum ferentes, qui iactus in ignem ab his, qui ad se calefaciendum conuenerunt, foco circumsedentes incenso igne sic ebrios reddit odore suo, ut uinum Græcos: & eo uehemētius, quo plus eius fructus fuerit iniectum, quo ad confurgatur ad tripudiandum, ac perueniatur ad cantum. Atq; hæc fert eorum esse uiuēdi cōsuetudo. Araxes porro fluuius à Mantienis quidē, unde & Gyndes (quē Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit riuos) fluit, sed per sexaginta ora prumpens, quæ uno excepto in paludes, eluuiusq; euoluitur, ubi feruntur homines habitare, qui crudis uictitant piscibus, & pro uestibus utantur uirulorum marinorum pellibus. Reliquum illud per apertum fluit in mare Caspium, quod mare per sese est, nec ullo cum alio commiscetur. Nam & illud quod Græci omne pernauigant, & id quod extra columnas uocat Atlanticum, & rubrum, idem est mare. Caspium uero alterum, ac per se ipsum est longitudinis quindecim dierum cursu nauis quæ remis utat, latitudinis ubi spatiosissimum est, octo dierum: qua ex parte ad uesperum uergit, Caucasopratætum monte, cum maximæ uastitatis, tum summæ altitudinis, multas atque in se omnifarias gentes habente, ac plerasq; omnes agresti materia uictitantes, ubi arborum frōdes, his quæ sunt apud nos similes feruntur esse, quibus contusis & aqua dilutis, illi animalia sibi per uestes inscribere dicuntur: eaq; animalia nunquam elui, sed perinde atque ab initio essent intexta, sic cum reliqua lana ueterascere. Horum quoq; hominum concubitus sicuti pecorum in propatulo esse. Et ad uesperam quidem uergens hoc mare quod Caspium uocatur, Caucasus cohibet: qua uero parte uergit ad auroram orientemq; solem planities excipit prospectu immensæ magnitudinis. Quam spatiosam planitiem non ex minima parte Massagetæ possident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat multis ac magnis sollicitatus incitatusq; causis. Primum sua genitura, quod uidebatur maius quidem homine esse. Secundo loco, felicitate qua fuerat usus aduersus hostes. Quancunque enim gentem Cyrus inuaserat, ea gens nullo pacto potuerat euadere. Erat au-

Mylitta.

Cypriorum
lex.Cyrus in
Massagetæ.
Issedoni.Fructus ebri
os reddens.Cōcubitus in
propatulo
Caspium mare

tem Massagetarum regina defuncto uiro Tomyris nomine, ad quam in coniugium pretendam Cyrus misit uerbo duntaxat, uolens eam habere uxorem. Animaduertens illa non se in coniugium, sed regnum Massagetarum peti, accessum Cyro interdicat. Postea Cyrus cum dolus non procederet, progressus usque ad Araxem, aperte infesto cum exercitu in Massagetas tendit. Flumen pontibus iungit, quibus copias transeat, factis ex nauibus, turres desuper ædificans. Ad quem in hoc labore occupatum, Tomyris caduceatorē misit, qui diceret: Rex Medorum define incumbere in quæ incumbis, nescius an ista quæ constituisti, tibi conducibilia erunt. Omissa incepto apud tuos ipsius regna, & nos sine finium quorum sumus principes esse. Verum tu admonitionibus his uti noles, & omnia males quàm otium. Quod si tantopere affectas laceffere Massagetas, fer, quam sustines ærumnam. Sed desiste iungere fluuium: à quo nobis tridui itinere digressis, traicito in nostram regiōem. Aut si mauis nos excipere in uestram, tu hoc idem facito. Hæc ubi Cyrus audiuit, accitis Persarum primoribus coactisq; in mediū rem proponit, consulens, utrum sibi agendum constituerent. Illorum in idem conuenere sententiæ, iubetium recipi in ipsorū regiōe cum suo exercitu Tomyrim. Quam sententiam Cræsus Lydus cum adesset, improbat, in contrarium differens his uerbis: Equidem tibi rex etiam antea dixi, quicquid animaduertero errati in tua domo, id omne me pro uiribus aduersus. Nam meæ ruinae & si ingratae, mihi tamē extitere disciplinæ: Si tibi esse uideris immortalis, & eiusmodi exercitui præesse, nihil est opus ut meam tibi dicam sententiam: Sin uero te quoq; agnoscis hominem, & istis eiusmodi præesse, illud in primis discito, humanarum rerum circū esse: qui rotatus, semper eosdem fortunatos esse non finit. Ideoq; de hac, quam posuisti, re, secus ego atq; isti sentio. Si enim hostes in terram nostram uolumus excerpere, id tibi ex hoc periculum erit, ne fugatus omne amittas imperium: quia haud dubie uictores Massagetae, non se retro fuga recipient, sed tuas prouincias adorientur. Victor autem tu non adeo multum uincis, quàm multum si traiciens in terram illorū, uictis Massagetis instabis fugientibus. Hoc enim pro illo substituito consilium, ut uicto hoste, rectā pergas ad subigendum Tomyridis regnum, & quidem sine duce. Deforme est enim atq; intolerabile, Cyrum Cambyxis filium mulieri cedentem detrectare pugnam. Itaque mihi placet, traiectis copijs procedere eousq; dum illi in occursum prodeant: atque dehinc ita faciendo, dare operam ut illos superemus. Nanque ut ego audio, Massagetae bonorum sunt Persicorum insueti, & magnorum commodorum expertes. His ergo uiris propone in nostris castris instructarum affatim epularum magna uide pecorum interfecta, cum magna etiam uide poculorum uini meri, atque omnis cibariorum generis. Hoc ubi fecerimus, imbecillissimis quibusq; militum ibi relictis, cum reliquis ad flumen nos recipiamus. Quibus tantis bonis illi conspectis (nisi me fallit opinio) se ad ea conuertent, unde nobis supererit facultas magnas res perpetrandi. Atque hæc quidem in discussionem uenere sententiæ. Cyrus autem priori repudiata, Cræsiq; probata sententia, indixit Tomyri ut retro cederet, utpote aduersus illam traiecturo. Illa quemadmodum à principio sponderat, regressa est. Cyrus in Cambyxis filij sui (cui regnum tradebat) manus præbuit Cræsum, ac maiorem in modum ut hominē honore beneficijsq; prosequeretur, præcepit: si sua aduersus Massagetas traiectio non recte cederet. Hæc ubi præcepit, eosq; remisit in Persidem, ipse cum copijs suis flumē traiecit. Transmisso Araxe ubi nox aduenit, uidit per quietem talem uisionem: Videbatur Cyrus in somnijs cernere maximum natu filiorum Hystaspis, habentem in humeris alas, quarum altera Asiam, altera Europam inumbraret. Erat Hystaspi Achæmenidæ Arsamenis filio, ex liberis natu maximus Darius, tunc ferme uicesimum ætatis annum agens, in Perside relictus, quod non maturus militiæ esset. Experrectus Cyrus usum suum intra se retractabat: quod cum ei magni momenti uideretur, uocato Hystaspi remotis arbitris, inquit: Filius tuus, Hystaspes, mihi atq; regno meo insidiari deprehensus est, hoc unde proculdubio nouerim, per me noscas licet. Dñi mihi, q; mei curam

Tomyris regina a Cyro bello adorientur.

Cræsus Cyro consulit. Ruinae hominibus disciplinæ sunt.

FORTVNÆ circus.

Cræsi consilium.

Cræsus Cambyxi traditur

Cyri somniū

Somnij inter
pretatio.

gerunt, quæcunq; euentura sunt ostendit. Siquidem proxima nocte inter quietem uidi liberorum tuorum natu maximum, in humeris habentem alas: quarum altera Asi-
am, altera Europam inumbraret. Ex quo uiso nulla tergiuersatio est, quin ab illo mihi tendantur insidiæ. Quapropter tu quamprimum in Persidem reuertere: facitoq; ut cum ego subactis Massagetis illuc rediero, filii tuum mihi fistas ad causam dicendam. Et Cyrus quidem hæc locutus est, scilicet q; sibi insidiari Darium suspicabatur. At dæ-
mon ei portendebat ipsum ibi mortem appetiturum, & eius regnum ad Darium esse peruenturum. Respondens illi Hytaspes: Absit (inquit) rex, ut quispiam uir genere Per-
ses, tibi molietur insidias. Qui si quis sit, is primo quoq; tempore morte mulctetur. Tu enim Persas ex seruis liberos, ex subditis aliorum hominum dominos effecisti. Quod si qua tibi uiso filium meum indicat rebus nouis contra te studentem, ego tibi cum exhi-
beo pro tuo arbitratu utendū. Hoc reddito responso, Hytaspes traiecit Araxe in Per-
sidem cōtendit, Cyro filium suum Darium in custodia seruaturum. Cyrus autem Araxe traiecit progressus unius diei iter, quæ Croesus admonuerat exequitur, relictisq; illic in belli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem reuertitur. Hos itaq; re-
lictos ex Cyri exercitu aggrediens tertia Massagetani exercitus pars, sese defensores in-
terimit. Eadem conspecto epularum apparatu, post aduersariorum cædem ad epulan-
dum discumbit: refertaq; cibo ac uino soporatur. Persæ superuenientes horum multos occidunt, multoq; plures uiuos capiunt, cum alios, tum uero ducem eorum, reginæ To-
myridis filium, cui nomē erat Spargapises. Tomyris cognito exercitus ac filii sui casu, misso ad Cyrum caduceatore, ita inquit: Inexplebilis cruore Cyre, ne spiritus tollas ex hoc quod actum est. Si fructu uicino: quo ipsi distenti adeo desipitis, ut descendente in corpus uino improba uobis uerba fundantur: tali ueneno filium meum uicisti, do-
lo non prælio superior. Quare meum admitte consilium bene tibi consulētis: Abi red-
dito mihi filio ex hac regione, ferens impune q; tertiam Massagetarum partem profl-
gasti. Quæ nisi feceris, per Solem iuro Massagetarum dominū, fore, ut ego te (et si infa-
tiabilem cruore) tamen satiem. Hæc uerba ad se perlata Cyrus pro nihilo habuit. Filius reginæ Tomyridis Spargapises, ubi uino laxatus didicit se in malo esse, exorauit a Cy-
ro ut uinculis soluere. Statimq; cum solutus est, ac manuum compos effectus, seipsum interemit: atq; hic quidem talem obiit mortem. Tomyris autem, quando Cyrus ipsam non auscultaret, contractis suis copiis ita conflixit cum Cyro, ut hanc pugnam ex omni-
bus quæ inter barbaros extiterunt, acerrimam censcam extitisse: quamq; ita gestam fu-
isse accipio: Primum utrosq; spatio inter se distantes sagittas egisse: deinde sagittis ab-
sumptis concurrentes, lanceis pugionibusq; fuisse confertos: ac diu pugnantes perstis-
tisse, neutris fugere uolētibus, ad extremum Massagetæ superiores extitisse: ibiq; cum per magnam exercitus Persici partem, tum uero Cyrum ipsum occubuisse, cum unū de triginta omnino regnasset annos. Cuius cadauer inter cæsorū Persarum stragem
Cyrus casus. Tomyris exquisitum cum inuenisset, caput in utrem demisit, quem humano cruore cō-
pleuerat: mortuoq; insultans inquit: Tu quidem meum uiuentis & in pugna uictoris filium perdidisti dolo capti, at ego te (prout interminata sum) cruore saturabo. Hæc de Cyri uitæ exitu: de quo cum multa referantur, is qui mihi maxime uerisimilis uide-
tur, à me commemoratus est. Massagetæ & amictum gerunt, & uictum habent Scythi co similem: Ex equis præliant & pedibus. Vtroq; enim genere ualent. Sagittarij item atq; hastati. Sangares, hoc est pugiones, è more gestantes: in omnibus auro utentes & ære. Utuntur namq; ære in omnibus quæ ad hastas, ad pharetras, ad sangares pertinet: auro aut in cunctis quæ ad capitis, ad baltheorum, ad axillarum ornamentū spectant. Equorum itidem pectoribus æreos thoraces circundant. Circa frenum, frenaq; & phaleras, aurum adhibent: ferro atque argento nihil prorsus utentes. Quorum in regione cum immensa sit auri atq; æris copia, ferri tñ atq; argenti nihil est. Moribus his utun-
tur: Singuli quidem uxorem ducunt, sed ea communiter utuntur. Nam quod Græci uxores cōes, memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt sed Massagetæ, Siquidem uir Massa-

Spargapises
capitur.

Vitino forte
legendum:

αυτοκτονία
καὶ τῶν.

Magnanima
Tomyridis
uerba.

Spargapises
mors.

Diodorus &
Trogius hanc

Scytharū re-

ginam dicūt,
sed Scythas

pro Massage-
tis intelligi di-

cit Strabo in
xi.

Cyri casus.

Diodor⁹ Scy-
tharū reginā

Cyre supatū
captūq; cruci

affixisse scri-
bit.

Massagetæ
ritus.

Sangares, i.
pugiones.

Massagetarū
uxores cōes.

geta quoties libidine capitur mulieris, suspensa ad plaustrum pharetra, sine pudore concumbit. Terminus uitæ nullus eis propofitus est: ubi quis admodum senuit, cum conuenientes proximi quique cognati immolant, & cum eo aliquot pecudes, quarum carni *Massagetarum* bus pro epulo ubi decoxerunt, uescunt: quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. *senes immolantur.* Languore extinctos non edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes, quod ad immolationem non uenerunt. Nihil omnino ferunt, pecoribus uictitant, piscatuque, qui eis abunde ex Araxe fluuio suppeditat, ac lacte, quod potitant. Ex dijs unum Solem uenerantur, cui equos immolant. Hic autem est eis mos sacrificandi, ut deorum perniciosissimo est pecoribus omnibus perniciosissimum macient.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTO

RIARVM LIBER SECVNDVS, QVI INSCRIBITVR EUTERPE.

YRO VITA FVNCTO, regnum suscepit Camby *CAMBYSES* ses eius filius & Cassandane Pharnaspo genitæ: *rex.*

quam ante uirum defunctam Cyrus & ipse ingenti luctu profecutus est: & cæteris quibus imperabat, lugeri præcepit. His parentibus ortus Camby ses, cum Iones & Aeoles pro hæreditarijs sibi seruis existimaret, aduersus Aegyptios fecit expediti onem, comparato cum ex alijs, rum uero est Græcis quibus dominabat exercitu. Aegyptij, prius quam apud eos regnaret Psammetichus, omnium hominum se priores extitisse arbitrabantur: uerum Psammetichus regni adepto, cum incessisset cupido no-

scendi, quinam primi hominum extitissent, ex eo tempore putauerunt Phrygas quam se priores extitisse, se uero quam cæteros. Eñ uero Psammetichus, ubi sciscitando quinam primi hominum extitissent, nullum exitum inuenire posset, hmoi rem machinatur: Pueros duos ex humilibus parentibus recens natos tradit pastori inter pecora educandos, hunc in modum iubens neminem coram eis uocem ullam edere, solitaria in casa ambos sibiipsis relinqui, eisdem in tempore capras admoueri: ubi lacte expleti forent, alia administrari. Hæc ideo faciebat iubebatque Psammetichus, quod cuperet ex pueris ubi inarticulate uagire desisterent, audire, si qua uox prima erumperet, prout & contigit. Nam ubi bimatus exactum est tempus, pastori qui hæc administrabat aperienti ianuam atque intranti, ambo infantes porrectis manibus procidentes, beccus clamabant. Quod primo audiens pastor, obtruncuit. Cum uero crebrius adfuit & obseruanti idem uerbum frequentaretur, ita demum re domino indicata, iussus ab eo pueros attulit exhibuitque.

Quos cum & ipse Psammetichus audisset, percontabatur quinam homines beccus quipiam appellarent. Hæc percontans comperit Phrygas sic panem appellantes. Tali negotio argumentati, Phrygas se priores extitisse Aegyptij concesserunt. Quod ita actum esse equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebam. Græci tamen alia multa & inepta memorant: Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres, quarum linguas præcidisset. Hactenus de puerorum educatione referebant. Alia quoque apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium ueni. Quinetiam harum ipsarum rerum gratia & Thebas & Heliopolim, id est Solis urbem, me contuli, animo cognoscendi, nunquid consentanea forent his quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani feruntur Aegyptiorum esse solertissimi. Atque ex his narratio nibus quæ ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enuntiauerim, nisi ipso rum tantummodo nomina, existimans omnes homines idem sentire de his. Quorum quicquid commemorabo, id oratione coactus commemorabo, Quæ autem humanag

Prima & naturalis uox hominis.

Beccus.

Phryges antiquissimi.

Hæc de re si quis requirat,

plures opinio nes refert cõ

mentarius in

Aristop. nebulas, et Dio

dorus Sicu.

Herodoti pergrinatio.

rerum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominū primos Aegyptios annum comperisse, distinguentes eum in duodecim temporum menses. Idq̃ comperisse ex astris: eo scientius (ut mihi uidetur) hoc agentes quā Græci, q̃ Græci quidem tertio quoq̃ anno intercalarem mensem introducunt temporis gratia: Aegyptiū uero tricenis diebus, quibus duodecim menses taxant, adiciūt huic numero quotannis quī nos dies. Vnde eis ratio circuli temporum constat eodem redeuntis. Aegyptios quoq̃ primos duodecim deorū cognomina censuisse, & ab illis Græcos fuisse mutuatos. Item primos dijs & aras & simulacra & delubra statuisse: quinetiam animalia in saxis sculptisse: quarum rerum plerq̃ ita effecta opere demonstrabant. Præterea primum mortalium regnasse Menem, ac sub eo omnem Aegyptum præter Thebaicam plagam palustrem fuisse: ex eaq̃ nihil eorum quæ supra stagnum Myrios extant, extitisse: in quod stagnum à mari per flumen septem diebus nauigatur. Atq̃ de regione bene mihi dicere uidebantur. Manifestum enim est ei, qui si antea non audierit, tamen inspexerit, modo sit solertia præditus, Aegyptum in quam Græci nauigant, accessionem esse terræ, ac fluminis donum: quinetiam loca supra stagnum hoc, ad triū usq̃ dierum nauigationem, de qua nihil amplius commemorabant. Est autem & aliud tale: Nam Aegyptiacæ regionis huiusmodi natura est: Iam primum cum Aegyptum uersus in alto cursum tenes, procul ab ea adhuc diurnæ nauigationis spatio, patieris sensum cœni, etiam in aqua undecim alta passus: quæ res declarat eatenus esse humi aggestum. Ipsius autē Aegypti longitudo secundum mare sexaginta schoenorum, id est funiculorū: quemadmodum nos Aegyptum distinguimus à sinu Plinthinete, id est lateritio, usq̃ ad stagnū Selbonidis, ad quod mons Cassius usq̃ pertingit. Itaq̃ ab hac parte sexaginta schoeni sunt. Etenim qui modicum terræ possident, metiunt illam passibus: qui minus inopes terræ sunt, metiunt stadijs: qui multum possident, parasangis: qui plurimū sane, schoenis. Constant autem parasangæ tricenis, schoeni sexagenis stadijs. Ita erat Aegyptus secundum mare stadiorum triū milium sexcentorum. Hinc ad Heliopolim mediterranea uersus Aegyptus spatiosa est, supina omnis, & aquarum inops, simul ac limosa. A mari ad Heliopolim eundo per superiora, eiusdē penē spatij interest, cuius ab Athenis illud, quod ab ara duodecim deorū fert Pisam, & ad delubrum Iouis Olympi: quæ itinera si quis computet, inueniet aut parum quiddam differre quo minus paria sint: non amplius quindecim stadijs. Nam uia (quæ ex Athenis Pisam fert) quindecim stadia defunt, quo minus sit mille & quingentorum stadiorum. At ea quæ à mari ad Heliopolim ducit, hunc stadiorum numerum complet. Ab Heliopoli per superiora eundo Aegyptus angusta est. Nam qua parte mons Arabiæ exporrigitur, ab aquilone ferrens ad meridiem atque ad austrum, semper per superiora pertingit ad mare quod rubrum uocatur: ubi insunt lapidicinæ ad pyramides, quæ sunt apud Memphim excisæ: ab hac quidem parte desinens mons, declinat in quæ dictum est. Qua uero parte productior seipso est, duorum ego audiebam mensium itineris esse ab aurora ad hesperū: & eius extrema, quæ ad auroram uergit, feracia thuris esse. Atq̃ hic quidem mons talis est. Quo autem latere Africam Aegyptus spectat, alius mons saxeus extenditur (in quo pyramides sunt) sabulo obsitus eodem modo, quo Arabici montis tractus, qui ad meridiem fert. Itaque quod ab Heliopoli, non ita multorum spatiorum est quod modo Aegypti sit, sed quatuor duntaxat dierum nauigatione. Aegyptus angusta est inter eos quos dico mōtes, quod intercapedinis campestris est terra, stadiorum ferme (ut mihi uidetur) qua parte arctissima est, non amplius ducentorum, è monte Arabico ad eū qui dicitur Punicus. Illinc rursus Aegyptus laxa est, atq̃ ita situs regionis natura comparatus est. Ab Heliopoli autem ad Thebas, nouem diebus nauigatur, spatio quatuor milium octingentorum & sexaginta stadiorum, hoc est, unius & octoginta schoenorū: quæ Aegyptia stadia collecta secundum quidem mare sunt, prout à me superius indicatum est, tria milia sexcenta: quantum uero à mari ad Thebas mediterraneum est, indicabo. Sunt enim sex milia ac centum uiginti stadia. A Thebis autem ad urbem nomine

Elephantinam, octingenta uiginti. Huius igitur regionis, quæ à me dicta est, pleraque pars, ut & sacerdotes aiebant, & mihi ipsi esse uidebatur, æquisititia Aegyptiis est: Si quidem quod inter prædictos montes, supra Memphim urbem positos, mediū est, uidetur mihi sinus maris aliquando fuisse, quemadmodū ea quæ sunt circa Ilium & Teuthraniam, & Ephesum, & Mæandri planitiem: ut hæc parua magnis comparent. Quoniam nullum eorum fluminum, quæ has regiones oblimauerunt, dignum est comparari uni ex septem ostijs Nili, magnitudine. Sunt & alij fluuij nequaquam ad magnitudinē Nili, qui magna opera ediderunt, quorū nomina possem referre: cum alij, tum uero Achelous, qui per Acarnaniam fluens in Echinadum insularum mare, iam eas media ex parte fecit cōtinentem. Est autem Arabicæ regionis non procul ab Aegypto sinus maris, productus ex eo quod rubrum uocatur, longus ita atq; arctus, ut differendo ostendam. Prolixitas quidem, inchoando nauigationem ex Inacho in amplum æquor, consumit quatuor dies remigationis: Latitudo uero, ubi sinus amplissimus est, dimidiatum diem nauigationis: in quo sinu quotidie reciprocatio aquarū, & uadosum æstuarium est. Alium huiusmodi arbitror sinum in Aegypto extitisse: quorum alter mare ad aquilonē habet, Aethiopiam uersus: alter Arabicum: de quo differere pergā ferens ex austro in Syriam, qui penē inter se suos recessus terminant, exiguo quodam terræ interuallo dirempti. Quod si in hunc Arabicum sinum Nilus uelit alueum suum conuertere, quid enim prohibebit assidue fluentem, quin intra uiginti milia annorū illum oblimet? Ego enim credo intra decem milia annorum, qui ante me natus transierunt, sicubi ficcanea facta sunt, nimis & sinum ficcaneum fieri posse, etiam multo (quā hic est) maiorem, à tanto flumine atq; ita operoso. Itaq; quæ de Aegypto à referētibus audiui, ea & ipse ita habere existimo. Quippe cum uideam & Aegyptum esse exporrectam à terra contigua, & conchylia existere in montibus, ac fæluginem exudare, quæ etiam pyramides corrūpat: & montem hunc, qui in Aegypto imminet Memphi, harenas solas habentē. Præterea regionem hanc nulli alteri conterminæ, aut Arabiæ, aut Africæ, aut Syriæ assimilem esse. Etenim Arabiæ maritima, ubi Syri incolūt, pulla humus est, & fragilis, utpote limus ex alluuiionibus ab Aethiopia, flumine deuectus. Nam punicam humum scimus magis puniceam esse, & magis subharenaceam: Arabicam uero atq; Syriacam argillofiolem, ac suppetrosam. Quin etiam id magnum huius terræ documentū aiebant sacerdotes, sub rege Myri fluuiū, quoties octo cubitis dum minimum influebat, irrigasse Aegyptum quæ supra Memphim est: Necdum ab obitu Myris nongenti sunt anni, ad tēps quo hæc ego à sacerdotibus audiebam. At nunc, nisi ad sedecim, aut ad quindecim saltem cubitos ascendat fluuius, regionem non transcendit. Quæ regio, si proportionē in altum surgat, & tantundem ad incrementum tendat: uidentur mihi Aegyptij, utiq; hi qui infra paludem incolūt cum alia loca, tum uero eum qui uocatur Delta, idē passuri, omni futuro tempore eam regionem Nilo non restagnante, quod aiebant ipsi passuros aliquando Græcos. Nam cum audirent omnem Græcorum terram pluuiā perfundi, nō fluminibus ut suam, dicebant fore, ut decepti aliquando magna spe, male esurirent. Qui sermo hoc dicere uult, Græcos si nolit eis deus pluere, sed siccitate extinctū iri: ut quibus nihil aliud aquæ, nisi tantum quod ex Ioue subministrat. Atq; hæc quæ ab Aegyptijs in Græcos dicunt, recte habent. Age, nunc uicissim dicam, quomodo res apud ipsos Aegyptios habeant. Si (ut superius dicebam) quæ infra Mēphim est regio (hæc enim est quæ augetur) uelit in altum augetur proportionē præteriti temporis, quid aliud Aegyptios, qui illic incolunt, quā esurituros? si neq; gustare ea quæ ab Ioue sunt, neq; à flumīe restagnari queant rura ipsorū. Isti namq; ex omnibus hoībus, atq; ex omnibus Aegyptijs, maxime illaboratum percipiunt fructum, qui neq; pro scindendis aratro sulcīs, neq; subigendo solo, neque aliud quicquam exercendo eorum, qui in aruis colendis cæteri mortales laborem tolerant: sed postquam fluuius sua spē superueniens irrigauit rura, & rursus irrigata deseruit, tunc in suum quisq; rus iacto semine suos immittit, conculcatoq; subus semine messē deinde expectat: atque ubi subus se

Conchylia in montibus.

Punica humus.

Arabica humus.

Myris rex.

Græce sic legitur: τὸ δὲ ποῦς τὸ τοῦ θεοῦ λίγυς, ὡς ἐν μὲν ἱερῶι λέγουσι σφίσι, ὅτι ὁ θεὸς, ἀλλ' ἀνθρώποις διαγχαῖς, λίμναι οἱ ἐν λίμναις αἰρεῖται.

*Aegypti di-
uisio secundū
Iones.*

men uersauerit, ita demum frumentum percipit. Quod si uelimus de Aegypto Ionum
uri sententijs (qui solum Delta esse Aegyptum à Persei specula appellatū, dicentes illam
secundum mare ad Pelusiaca usq; Tarichea quadraginta schoenorum esse: à mari autem
mediterranea uersus, perringere ad Cercaforum urbem, iuxta quam scinditur Nilus
in Pelusium fluens & in Canobum: cætera uero Aegypti partim esse Africæ, partim
Arabiae) ostenderemus, hac ratione utentes, nullam Aegypti primitus fuisse regionē.
Nam Delta eis (ut ipsi dicunt, & mihi uidetur) defluxa humus est, ac nuper, ut sic di-
cam, extitit. Itaque si nulla eis terra erat, quid curiosi sunt, putantes se primos hoīes ex-
stitisse, qui ne in puerorum quidem experimentum (qui primam linguam proderent)
ire debebant? quos ego opinor, neque cum loco, quem Delta Iones uocant, pariter ex-
stitisse: sed semper fuisse ex quo genus humanum extitit, pgressuq; terræ multos ex eis
reliquos fuisse, multos aliunde subingressos. Ideoq; olim Thebæ Aegyptus uocabat,
cuius ambitus est stadiorum sex milium ac centum uiginti. Itaq; si nos de eis recte sen-

*Aegypti di-
uisio ex sentē-
tia Herodoti.*

timus, Iones nō recte sentiunt de Aegypto. Sin recte Iones sentiunt, ostendo neq; Græ-
cos neque Iones scienter computare: qui cum aiunt tria membra totam esse terram,
Europam, Asiam, Africam, quartum membrum annumerant Delta Aegypti, si nō sit
neque Asiæ, neque Africæ. Nam secundum hanc rationem non est Nilus qui Asiam
ab Africa determinat. Qui cum diuortia faciat circa acumem Delta, quod in medio
est, id Asiæ & Africæ esset. De quo nos Ionum sententiam missam facientes, ita senti-
mus: Aegyptum quidem eam omnem esse, quæ ab Aegyptijs incolitur: quemadmodū
Ciliciam eam quæ à Cilicibus, & Assyriam quæ ab Assyrijs. Sed Asiæ & Africæ sci-
mus recta ratione nullum esse terminū, nisi terminos Aegyptiorū. Si uero quod Græ-
cis persuasum est sequemur, sentiemus omnem Aegyptū, quæ à Catadupis & Elephan-
tina urbe incipit, bifariam diuidi, & utrumque cognomen obtinere. Aliam enim eius
partē esse Africæ, aliam Asiæ. Quippe Nilus à Catadupis incipiens, mediam interflu-
ens Aegyptum, irrumpit mari uno quidem usq; ad Cercaforum urbem alueo tripartī

*Aliter paulo
ab alijs descri-
buntur ostia
Nili.*

to. Deinceps quorum alueorum unus ad auroram, quod Pelusium ostium, alter ad ue-
speram tendit, quod Canobicum ostium nominatur. Tertius, quo rectā Nilus meat, ta-
lis est: Delatus per superiora in acutum Delta proficiscitur, dehinc mediū Delta scin-
dens, in mare euadit, non minimam huic alueo portionem aquæ præbens, nec minime
celebrem, quod Sebennyticū ostium appellatur. A Sebennytico itē duo alia diuidun-
tur ostia in mare ferentia, quibus hæc sunt imposita nomina, uni Saiticum, alteri Men-
desium. Nam quæ Bolbitinum & Bucolicum nominantur, nō sunt natiua ostia, sed de-
fossa. Huic meæ opinioni, tantam esse Aegyptum, quanta ratione demonstrauī, testimo-

*Aegyptij qui
sunt ex Ham-
monis oraculo.*

nium etiam dat oraculū, quod ab Hammone est redditum, quod ego posterius, quā
ita in animū induxeram, circa Aegyptum audiui. Nam qui sunt ex urbe Marea & A-
pia, incolentes Aegypti fines Africam uersus, quod sibi Poeni non Aegyptij uiderent,
quodq; perosi sacrorum ceremonias, nolent bobus foeminis prohiberi, miserūt ad Hā-
monem, negantes quicquam cum Aegyptijs sibi esse commune. Habitare enī se extra
Delta, nullumq; sibi cum illis linguæ esse commercium, ac uelle sibi fas esse omnia gusta-
re. Hæc eos deus facere non permisit, inquiens, Aegyptum eam esse, quam Nilus sup-
gressus irrigaret: quicq; intra urbem Elephantinam incolentes, ex hoc flumine potarēt,
eos esse Aegyptios: Hæc illis ita responsa sunt. Porro Nilus ubi inflatus est, non modo
Delta insadat, uerumetiam plagam quæ dicitur Africana esse, aliquoties et Arabicam:
idq; utroque uersus duorum dierum itinere, & amplius eo uel minus. De cuius flu-
minis natura neq; sacerdotibus quippiam, neq; ab alio ullo percipere potui: cum prō-
ptissimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus deueniret in-
choans intumescere ab æstiuo solstitio, & centum usq; dies, & propē totidē diebus re-
trocederet, relinquens fluentia: ita per omnem hyemem tenuis esse perseveret ad solsti-
tium rursus æstiuum. De his nihil omnino potui percipere ab Aegyptijs sciscitando,
num aliquam uim Nilus haberet natura diuersam cæteris fluuijs. Hæc ego noscēdi cu-

*Nilus solus
aura caret*

pidus, eos interrogabam, & cur solus omnium amnium nullas ex se auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Græcorum, insignes cum uellent effici sapiētia, trifariam *Opinion. tres* differuerunt. Quarum opinionum duas ne mentione quidem dignas existimo, nisi eate *de Nili natu.* nus ut illas tantum significem. Earum una ait, uentos etefias esse in causa, ut Nilus in- *et incremē.* fletur, prohibentes eum effluere in mare. Atqui nonnunquam etefiæ nondum spirau- *Thaletis Mi-* runt, cū Nilus id agit. Ad hæc, si etefiæ causa forent, oporteret alia quoq; flumina quæ *lesij opinio, ut* cuncq; etefiis obnoxia sunt, idem quod Nilus pati: & eo magis, quo tenuiora sunt, mi- *ut Diodorus* nores gurgites exhibētia. Sunt autem multa in Syria, multa in Africa flumina, quæ ni- *hil tale patiuntur, quale patitur Nilus.* Altera opinio est incredibilior quidem quā- *hæc quæ dicta est, dictu tñ admirabilior, quæ ait, illū q̄ ab oceano fluat istud efficere,* hanc quæ dicta est, dictu tñ admirabilior, quæ ait, illū q̄ ab oceano fluat istud efficere, *ipsum uero oceanum orbi terrarum circūfluentem.* Tertia opinio ut multo modestis- *sima, ita longe falsissima est: quippe quæ nec ipsa aliquid dicit, inquiēs ē niuib. lique-* scentibus manare Nilum: qui cum ex Africa per medios Aethiopes fluens, in Aegy- *ptum euadat, ex locis calidissimis ad frigidissima, quantus ex niuib. flueret.* De qua *re multa sanē sunt, quæ quis cōiectare possit, non esse credibile, eum qui talis sit, mana-* re de niuib. Primum ac maximū testimoniū perhibentibus uentis, qui ab ijs regio- *nibus calidi spirant.* Secundum ea plaga, quæ sine imbribus, & sine glacie perpetuo *est.* Super niuem autem quæ cecidit, necesse omīno est intra quinq; dies plueret: ut si in *his regionibus ningeret, etiam plueret.* Tertium, homines qui ab æstu solis nigri sunt, *& milui, atq; hirundines quæ illic perennant: grues quoq; quæ Scythicæ plagæ hye-* mem fugientes, ad hæc loca se conferunt hybernatum. Si igit uel quantulūcunq; nin- *geret in ea plaga, per quam fluit, & ex qua incipit Nilus, profecto nihil tale esset quem* admodum arguit. At is qui de oceano loquit̄, ad occultam fabulam referēs, caret argu- *mento.* Neque enim ego ullum noui fluuiū, qui esset oceanus, sed hoc nomen opinor *Homerum, aut aliquem priscorum poetarū cum inuenisset, in poeticam intulisse.* Quod *si opinioniones quas proposui improbantem me, oportet de occultis ferre sententiam, di-* cam quare mihi uideatur impleri Nilus æstate: Hyberno tempore sol abscedens à pri- *stino cursu subter hyemale fidus, meat in superiora Africæ: hoc quidem, ut breuissime* demonstretur, totum dictum est. Etenim deum hūc, ut cuiq; terræ proxime accedit, ita *tam maxima siti afficere credibile est, et scaturigines indigenarum amnium arefacere.* *Ut autem pluribus uerbis demonstretur, ita habet, sol Africæ superiora permeans istud* efficit. Nam cum omne ueris tempus sit serenū in his regionibus, & ipsæ regiones sint *torridæ, quas sol transiens uentos frigidos facit: quemadmodum medio cœlo means* æstate facere consueuit: ad se trahit aquam, attractamq; in supna abiicit loca, quam ex- *ipientes uenti ac dissipantes liquefaciunt, hi uidelicet, qui (ut credibile est) ab hac re-* gione flant, auster & africanus, multo omnium pluuiosissimi. Quanquam mihi uidetur *non omnem sol humorem eius anni Nilo remittere, sed penes seipsum referuare. Idē* mitigata hyeme, rursus in medium cœli regreditur, atq; illinc iam itidem ex cūctis flu- *minibus trahit humorem: quæ flumina mox multarum aquarum imbre commixto,* terram madefaciente utique lacunosam, magna decurrunt. At æstate cum destituan- *tur ab imbribus, & à sole attrahantur, exiliora sunt.* Nilus autem qui imbribus caret, *cum attrahitur à sole, merito solus fluuiorum eo tempore fluit multo exilior, quā so-* let per æstatem. Tunc enim peræque attrahitur atq; cæteræ aquæ, per hyemem uero so- *lus attrahitur.* Ita solem censui huius rei esse causam. Idem mea sententia, autor est æ- *reæ siccitatis in ea regione, dum exæquat transitum suum.* Ita semper Africæ superiora *æstas obtinet. Quod si finium ac cœli situs immutaretur, ut ubi nūc aquilo situs & hy-* ems, ibi austri situs esset & meridici: & ubi auster, illic aquilo collocatus esset: si hæc ita *haberēt, profecto sol amarus ē medio cœlo, sub hyemem & aquilonem mearet supra* Europam, quemadmodum nunc supra Africam, pertransiensq; nobis oēm Europam, *faceret (opinor) eadem in Istro quæ nunc facit in Nilo.* De aura autem, quæ nulla ē Ni- *li aura* lo efflat, hoc mea fert opinio: Consentaneum esse, ē locis ualde seruidis nihil respirare *cur nulla,*

*Anax. et Em-
ripid. opinio.
quō fortassis,
nōq; græc.*

*Grues quæ
prouolent*

*Herodo. sen-
tētia, sed quæ
improbat Di-
odo. in prima*

*Nili aura
cur nulla,*

auræ, quæ ab aliquo frigido loco flare gaudet. Verum hæc ita sint, quemadmodum & sunt, & ab initio fuere: Nili tamen fontes nemo neq; Aegyptiorum, neq; Græcorum, neque Afrorum, cum quibus in colloquium ueni, se nosse professus est, præter scribam sacrarum Mineræ pecuniarum apud Aegyptum, in urbe Sai, qui mihi iocari uidebatur, affirmans se id proculdubio nosse. Sic autem dicebat: geminos esse montes, cacuminibus in acutum tendentibus, inter Syenem positos urbem Thebaidis et Elephantinam. Quorū uni nomen esset Crophī, alteri Mophi, & ex eo medio Nili fontes abyssos, hoc est, immensæ altitudinis, emanare. Cuius aquæ dimidium Aegyptum uersus & uentū aquilonem flueret, reliquum dimidium Aethiopiam uersus atq; austrum. Quod autē abyssi foret fontes, aiebat Psammetichum Aegypti regem periculum huius rei fecisse: qui funibus multorum milium passuum connexis, & in fontes demissis, tamen ad fundū non deuenisset. Scriba hic, si modo gesta fuerant quæ dicebat, affirmando faciebat, ut ego opinarer uortices quosdam illic esse rapidos, ac refluxus, quemadmodum præcipitantis ē montibus aquæ nequit funis ad explorandum demissus peruenire in fundum. Aliud ab ullo audire non potui, nisi (cum ipse inspiciundi gratia ad Elephantinā usque urbem profectus sum) quiddam longissimæ narrationis, quod ex fama illic iam inquirendo accepi: eum ab urbe Elephantina ad superiora esse locum accliuem, ubi necesse sit nauigio utrinq; alligato tanquam boue pergere: & si funis abrumpatur, abire nauigium, rapiente fluminis impetu. Abesse autem hunc locum ultra quatuor dierum nauigationem: esseq; ibi Nilum tortuosum, ueluti Mæandrum, & duodecim schoenorum, quibus hunc in modum nauigare oporteret, & postea peruenire planum in locū, ubi sit insula Nilo circūflua nomine Tachompso. Ab Elephantina desuper iam Aethiopes incolere & dimidium insulæ, nam alterū dimidium incolere Aegyptios. Insulam contineri ingenti stagno, accolentibus circū Aethiopibus pastoribus: in quod ē Nilo subuectus peruenias in alueum, qui in stagnum diffunditur. Deinde egressus itinere pedestri quadraginta diebus, pergas propter flumen. Nam in Nilo acutos scopulos extere & saxa frequentia, per quæ nauigare non licet. Peragrato quadraginta diebus eo loco, alterum rursus ingressus nauigium duodecim diebus subueheris, dum uenias in oppidum magnum, nomine Meroen, quæ fertur aliarum urbium esse metropolis. Cuius incolæ solos deorum colunt Iouem & Liberum, eosq; magnopere uenerantur. Ioui etiam constituerunt oraculum, cuius responsis posteaquam iubentur, & quocunq; iubentur, eo sumant expeditionem. Ab hac urbe intra tantūdem temporis, intra quantum ad ipsam ex Elephantina peruenis nauigando, peruenies ad Transfugas, quibus nomen est Asmach: quod uerbum Græca in lingua idem pollet, quod sinistrae regiæ assistentes. Isti cum essent Aegypti bellatores, ducenta & octo milia, ad hos Aethiopes transiere, hac de causa: Sub rege Psammeticho fuerant in præsidijs collocati, alij ad urbem Elephantinā et ad Daphnas Pelusias aduersus Aethiopes, alij aduersus Arabes & Syros, alij ad Meroen aduersus Pœnos. Quibus in locis, quemadmodū sub rege Psammeticho erant, ita in ea ætate Persarum præsidia excubant. Nam & in Elephantina & in Daphnis Persæ excubias agunt. Cum igitur triennium in præsidio fuissent Aegypti, neque illinc ab aliquo dimitterentur, communi usi consilio à Psammeticho ad Aethiopiam sibi transeundum putauerunt. Quos, re audita, Psammetichus infecutus, ubi est assecutus, multis uerbis obsecrabat, uetabatq; patrios deos ac liberos uxoresq; desorere. Ibi quidā illorū fert ostenso ueretro dixisse, ubicunq; id esset, id sibi et uxores & liberos fore. Hi posteaq; in Aethiopiam pfecti sunt, sese Aethiopū regi tradiderunt: quos ille ita remuneratus est. Erant ei nonnulli Aethiopum aduersarij, quorum terram eripiētes istos iussit incolere. Aethiopes his colonis inter se collocatis, facti sunt mansuetiores, moribus Aegyptiacis imbuti. Ad quatuor igitur mensium partim nauigationem, partim iter, cognoscitur Nilus: præter id quo fluit per Aegyptum. Tot enim menses in summa reperientur impendi ab his, qui ex Elephantina ad hos perfugas pergant. Flu it autem ab hespero & occasu, dehinc quid sit, nemo potest pro comperto narrare. Est

Crophis.

Mophis.

Nili fontes.

Strabo in. 17

hic Herodotū

garrere putat

ut cātum uel

modum uel in

cunditatē quā

dam orationi

monstra adhi

beat.

Tachompso

insula.

παρα τὸν πο

ταμόν

Transfuga

gens Aegy.

Asmach pop.

Daphnae Per

lusia.

Festium qui

dem dictum,

sed parū uere

cundum.

enim deserta præ feruore ea regio. Accepi tamen hoc ex quibusdam Cyrenæis, qui se ad Ammonis oraculum isse commemorarēt, collocutosq; cum Etearcho Ammoniorū rege, & ex alijs sermonibus deuenisse in garrulationem de Nilo, cuius nemo nosceret fontes: Etearchumq; narrasse aliquando Nasamonas quosdam ad se uenisse, quæ gens sit Punica, Syrtim incolens, & oram quæ uergit ad auroram, non multum supra Syrtim eos conuenissent: interrogarenturq; nunquid amplius haberent quod referrent de Africæ desertis: retulisse apud se fuisse uirorum præpotētium filios procaces: eos cum in uirilem ætatem adoleuissent, cum alia superuacua fuisse machinatos, tū uero ex sese quinq; sortitos ad inspiciundas Africæ solitudines, si quid amplius cernerent quam hi qui longissima inspexissent. Oram enim maritimam Africæ aquiloni obnoxiam Pœnos, & Pœnorum permultas gentes ab Aegypto incipientes omnem obtinere usq; ad promontorium Soloentem, quod Africam terminat, præter id demum quod aut Græci obtingeant, aut Phœnices supra maritimam oram, & eos qui ad mare incolunt, feris ulteriora habitari. Vtiora feris harenosa esse, uehementerq; arida, ac prorsus uasta. Igitur eos iuuenes ab æqualibus dimissos, aqua atque cibarijs probe instructos, primum per loca hominibus habitata perrexisse, hanc permenso in illam feris frequentē peruenisse. Ex ea per solitudines iter fecisse in uentum zephyrum, peragratōque multo spatio fabulosi loci pluribus sane diebus, aspexisse demum arbores in planitie quadam enatas, ad easq; accessisse, ac fructum qui inerat decerpisse, eisq; inter decerpendum su peruenisse quosdam infra mediocrem uirorum staturam pusillos, uoce quæ nec à Nasamonibus cognosceretur, nec Nasamonum uocē ipsa cognosceret. Et ab his deprehensos, ductosq; per maximas paludes: atq; illas transgressos peruenisse in urbē, in qua uniuersi forēt æquali statura illis qui adduxissent, colore nigro. Eam urbē præterlabi grāde flumen, ab hespero ad orientem solem fluens, in quo apparerēt crocodili. Hactenus à me de sermone Ammonij Etearchi commemoratum sit: nisi q; is aiebat Nasamonas, ut Cyrenæi referebant, reuertisse, et eos homines ad quos illi peruenissent, omnes esse fallaces. Flumen autem quod præterfluebat, & Etearchus coniectabat Nilum esse, & ratio sic dictat. Ex Africa em Nilus fluit, eamq; mediam secat: & (ut ego ex apertis ignota coniecto) pari tractu atque Ister meat. Ister namq; fluens ex Celtis atq; urbe Pyrene profluens (Celtæ autem sunt extra cippos Herculis, Cynethis finitimi, omnium in Europa ad occasum habitantium ultimi) mediam Europam scindit, totāque permenso quam Istriani Milesiorum coloni incolūt, mari Euxino finitur: & Ister (fluit enim per terram habitatam) inter primos cognoscitur. De Nili uero fontibus nemo habet quod referat: & merito, utpote Africa per quam fluit, deserta. De eius fluxu, quā potuit longissime repetendo narrari, dictum est. Euadit autem in Aegyptū. Porro Aegyptus montanæ Ciliciæ ferē opposita est. Hinc rectā ad Sinopem in ponto Euxino sitam, quæ dierum iter est uiro expedito. Sinope autem Istro mare irrumpenti, ex aduerso est sita. Ita Nilus totam permeans Africam, uidet mihi æquiparandus Istro. Hactenus de Nilo dictum sit. Venio ad plura de Aegypto referenda, quia plura quā alia omnis regio mirabilia habet, & præter omnem regionem exhibet opera relatu maiora. Horum gratia plura de ea commemorabuntur. Aegyptij quemadmodum & cælo quod apud eos & flumine diuersa ab aliorum natura. Ita ipsi pleraq; omnia à cæteris hominibus diuersa constituerunt & instituta & iura, apud quos foeminae quidem negotiantur cauponanturq;, & institoris operis uacant: uiri autem intra domos texunt. Alij uilium subtegminis desuper tramant, Aegyptij subter. Onera uiri capitibus, foeminae humeris baiulant. Foeminae stantes mingunt, uiri sedentes. Domi uetrem exonerant, exterius in uijs comedunt: reddentes rationem, quæ sunt turpia, sed necessaria, ea in occulto fieri debere: palam uero quæ non sunt turpia. Mulier neq; dei neque deæ ulla sacerdos est, sed uiri deorum omnium & dearum. Alendi parentes filijs nulla nolentibus, si liabus & ut nolint summa necessitas est. Deorum sacerdotes alibi comati sunt, in Aegypto derasi, Apud alios ritus est, statim in funere pximi capita deglabrare, Aegyptij

Etearchi regis sermo de Nili ortu

Solois promontorium.

Istri ortus et fluxus Cippi Herculis.

Aegypti miracula

Aegyptiorum mores præpositi.

ut in boue

- Aegyptij sacerdotes.** in funeribus sinunt capitis crines augescere, barbam tñ tondent. Apud ceteros mortales uictus à ferarum secretus est consortio, Aegyptij cum feris uescuntur. Alij frumento atq; hordeo uictitār, Aegyptijs uictitare his quæ ex his facta sunt, maximo pbro est: sed cibus è farre confectis, quod quidam filiginem appellant. Consperzionem pedibus, Circuncisio lutum manibus subigunt. Virilia, prout contigerunt, alijs esse permittunt, præter eos q̃ Aegyptioz. ab istis didicerunt, Aegyptij circūcidunt. Viri binas uestes habent, foeminæ singulas. Aegyptiorū Alij uelorum ansulas, & funes extrinsecus assuunt, Aegyptij intrinsecus. Græci literas nestes. scribunt, & calculis computant, à sinistro in dextram manum ferentes, Aegyptij à dextro in sinistram: & hoc facientes, aiunt se in dextrum, Græcos facere in sinistrum. **Aegyptiorū scriptura.** teris bifarijs utitur, quarum unas sacras uocant, populares alteras. In deos religione supra modum, supraq; omnes homines utuntur. Talibus etiam moribus utuntur: Aheneis in poculis potant, singulis ea diebus extergentes, non eorum aliquot, etiam aliquot non, sed uniuersi. Linea ferunt uestimenta semper recens abluta, huic rei præcipue uacantes. Virilia circūcidunt munditiæ gratia, pluris facientes se mundos esse quàm de coros. Sacerdotes quoq; die totum corpus eradunt, ne quid eis inter deorū cultum: aut pediculi aut alterius sordis creetur. Iidem uestem tantūmodo lineam, calceos papyraceos gestant. Aliam uestem, aut alios calceos induere eis fas nō est. Lauantur quotidie frigida interdū ter, noctu bis. Alias præterea ceremonias, propè dixerim infinitas exercent. Qui etiam non exiguis afficiuntur commodis. Nam neq; è re domestica aliquid Aegyptiorū conterunt, neq; erogant, sed eorum singulis quotidie cibi sacri cocti præsto sunt, & carnis bubulæ, & anserinæ satis abundeq;. Vinum quoq; uineale tradit. De piscibus gustare nefas est illis. Fabas Aegyptij in sua terra nec admodū ferunt, neq; natas, aut crudas, aut in aqua coctas edunt. Sacerdotes uero ne aspicere quidē sustinēt, arbitantes haud mundum illud legumen esse. Initiantur non sigillatim cuiq; deorū, sed gregatim: quorum unus est pontifex. Vbi quis defunctus est, filius eius subrogat. Boues mares Epaphi esse censent, eaq; de re hūc in modum explorant: Si pilum in eo nigrum uel unum uiderent, nequaquam mundum cēsant. Explorat autem hæc sacerdotum aliquis, ad id constitutus, lingua pecudis cum stantis erectæ, tum resupinatæ exerendo, si immunda sit his signis, quæ ego alio referam in libro. Inspicit & caudæ pilos, nunquid habeat secundum naturam procreatos. Eam si fuerit his omnibus mūda, notat alligato cornibus cannabo: deinde applicita terra sigillari anulo impressa, atq; ita abducunt. Nam immolare non notatam poena morte sancita est. Et hūc quidem in modum pecus probatur. **Sacrificandi ritus.** Sacrificandi aut̃ is eis est ritus: Pecude quæ obsignata est, ad aram ubi immolatur abducta, pyram incendunt: deinde supra pecudem libato cōtra templum uino, ac deo inuocato, eam mactant: mactatæ caput asportant in forum si nundinæ sint, & eis Græci negotiatores affuerint, atq; illis uendunt: qui si non affuerint, in flumen abijciūt. Execrantur autem capita in hæc uerba: Si quid mali aut ipsis immolantibus, aut uiuieris Aegyptio futurum sit, id in caput hoc cōuertatur. Eodem ritu circa capita pecudū immolatorum, & uini libamina, omnes pariter Aegyptij ad omnia templa utuntur. Atq; ex hoc ritu nemo Aegyptiorum de capite illius animantis degustat. Est tamē sacrorum delectus, & alius apud alia templa adolendi modus ab eis institutus. Quem uero aut dæmonem maximum agunt, hunc pergam dicere. Posteaquam ieiunauerūt pridie festi, atque obdormierunt, uaccam immolant, eamq; corio exuunt, & toto aluo uacuant. Intestina intra uentrem adipemq; relinquunt, cūra truncant, & externos lēbos armosq; ac ceruicem. His actis, reliquum uaccæ corpus stipant panibus puris, & melle, & uua passa, & ficis, & thure, & myrrha, atq; alijs odoribus. Vbi hæc infarserūt, adolent, multum uini, oleiq; infundentes, ieiuni tamem priusquam sacrificent. Dum sacrificium ardet, omnes uerberantur. Posteaquam epulauerūt, dapes ex sacrificij reliquijs proponuntur. Boues mares eosdēq; mundos, ac uitulos uniuersi Aegyptij imolant. Foeminas eis immolare non licet, utpote Iſidi consecratas. Nam Iſidis simulacrum muliebre est, bubulis præditum cornibus, quemadmodum lo Græci describunt, Bouesq; foeminas oēs

Idem Aegyptij uenerantur ex omnibus pecudibus longe plurimū: eoq; nemo Aegyptius, Aegyptiue, Græci uiri aut os suauaretur, aut cultro, uerūue, uel olla, uel pura bouis carne Græco cultro incisa uteretur. Boues qui demortui sunt, hunc in modum *Bouum sepulchra.* sepeliunt: Fœminas quidem in flumē abiiciunt, mares autem in suburbanis singuli de fodiunt, uno aut altero cornu extante, signi gratia. Vbi computruerunt, & statum tempus aduenit, præsto est ad singulas urbes nauis, ex insula nomine Prosopitide, quæ est in Delta, nouemq; schœnoꝝ ambitus. In qua cum aliæ sunt frequētes urbes, tum ea unde proficiscuntur naues ad ossa tollēda, nomine Atarbechis, ubi templum Veneris extructum est. Ex hac urbe alij permulti uagantur in alias urbes. Vbi effoderunt ossa, asportant, eaq; uno in loco cuncti sepeliunt. Quem in modum boues, in eundem defuncta alia pecora sepeliunt. Ita enim apud eos circa hæc legibus cōparatum est. Nam neque interimunt ea. Cæterumq; qui Iouis Thebani templū incolunt, aut Thebani ritus sunt, ij omnes ab ouibus se abstinētes, capras immolant. Non enim eosdem deos peræq; colunt uniuersi Aegyptij, præter Isidem & Osirim, quem Bacchum esse aiunt. Hos *Isis.* peræq; uniuersi colunt. Qui Mendetis templum obtinent, siue Mēdesii ritus sunt, hi *Osiris.* capris abstinētes, immolant oues. Itaq; Thebani, & quicunque propter illos ouibus parant, aiunt ideo sibi conditam hanc legem, quod Iupiter cum ab Hercule cernere eum uolente, cerni nollet, tandem exoratus id cōmentus sit, ut amputato arietis capite, pel- *Arietes quare non immolentur.* leq; uillosa, quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi oñderet: & ob id Aegyptios instituisse Iouis simulacrum facere arietina facie: & ab Aegyptijs Ammonios accepisse, q sunt Aegyptios atq; Aethiopum coloni, & linguam inter utrosq; usurpantes. Qui etiam mihi uidetur eadē re se Ammonios cognominasse, q Aegyptij Iouem Ammonem appellant. Ob hanc rem arietes non mactantur à Thebanis, sed eis sacrosancti sunt. Certo tantum die, quotannis in festo Iouis, unum demum arietem amputant, cuius pellem detractam, hunc in modum Iouis simulacrum induunt: ad illudq; deinde aliud ducit Herculis simulacrum. Hoc acto, cuncti qui circa templū, arietem uerberant, deinde sacra eundem urna sepeliunt. De Hercule hunc ego audiui sermonem, quod i sit *Hercules e duodecim dijs.* unus ex dijs duodecim. Nam de altero Hercule, quem Græci norūt, nulla in parte Aegypti quippiam potui audire, cuius nomen nō Aegyptij à Græcis acceperūt, sed Græci potius ab Aegyptijs: & hoc nomen filio imposuere Amphitryonis. Quod ita se habere cum multa mihi indicia sunt, tum uero illud, q huius Herculis uterque parens, Amphitryon & Alcmena, fuerunt ab Aegypto oriundi. Ideoq; Aegyptij negant se aut Neptuni, aut Tyndaridarum nomen nosse: neque hos deos inter cæteros admiserunt. Quod si nomen dæmonis ullius à Græcis mutuati essent, nō minus, imò uel magis istorum mentionem fuissent habituri. Si etiam nunc nauiculariam exercebant, & ulli Græcorum nauicularij erant, ut credo, & mea fert opinio, quapropter istorum potius deorum, quam Herculis nomen Aegyptij percepissent. Atqui uetustus quidam deus est *Hercules deus uetustus.* apud Aegyptios Hercules, & (ut ipsi aiunt) decem & septem annorum milibus ad Amasim regem, ex quo Herculem ex octo dijs, qui duodecim erant, unum esse arbitrantur. Quibus ego de rebus certior fieri cupiens, à quibus possem, in Tyrum & Phœnicem nauigauī, q ibi templum Herculis esse audirem, quod & uidi opulenter exornatum cum alijs multis donarijs, tñ uero duobus cippis, altero ex auro excocto, altero ex *Cippi duo Herculis.* lapide smaragdo maiorem in modum splendente per noctem. Veniensq; in colloquium cum dei sacerdotibus, percontabar quantum temporis foret, ex quo id tēplum fuisset extructum. Comperi ne hos quidem congruere cum Græcis, quippe dicētes ab urbe condita fuisse dei templum pariter extructum: esse autem à Tyro condita annorum *Tyros quādo extructa.* duo milia ac trecentos. Vidi propterea Tyri etiam aliud Herculis templū cognomine Thasi. Quinetiam in Thasum profectus sum, ubi inueni templū à Phœnicibus conditum, qui ad inuestigandam Europam nauigantes, Thasum condiderunt: quod quinq; uirorum ætatibus prius fuit, quam Hercules Amphitryonis in Græcia existeret. Hæc quæ cōmemorantur, plane declarant Herculem uetustum deum esse. Eoq; uidetur hi

- rectissime facere è Græcis, qui bifariam Herculi templa ædificanda colēdāque censue-
Hercules ges- runt: uni quidem ut immortalī, cognomine Olympio, immolātes; alteri uero ut heroi
minus. parentantes. Alia quoq; multa inconsiderate Græci loquuntur, quorum & hæc inepta
Herculis fab. fabula est, quam de Hercule ferunt: eum cum in Aegyptum peruenisset, ab Aegyptiis
 redimitum tanquam Ioui immolandum, sub pompa fuisse eductum, ac tantisper qui-
 etem tenuisse, dum illi ante aram eum stetissent, ibi ad uim conuersum, omnes interemis-
 se. Quæ cum dicunt Græci, uidentur mihi se & naturæ Aegyptiorum, & morum igna-
 ros prorsus ostendere. Quibus enim nullam pecudem fas est immolare, præter sues, p-
Aegyptiorum terq; boues mares & uirulos, dummodo mundos, & anseres: ij qua ratione immolarēt
sistima. homines? Aut quomodo Hercules, cum quod unus esset, & adhuc (ut aiunt) homo tot
 milia uirorum interemisset? Hæc tamen tot, quæ de his rebus diximus, sint & à dijs &
 ab heroibus in bonam partem accepta. Capras & hircos ea de causa hi quos diximus
Pan inter Aegyptiorum non mactant, quod Pana inter octo deos Mendesiū numerant, quos octo
octo deos. aiunt priores duodecim dijs extitisse. Panos simulacrum & pictores pingunt, & statua-
 rij scalpunt, quemadmodum Græci, caprina facie, hircinisq; cruribus: haudquaquam
 existimantes eum esse talem, sed similem cæteris dijs. Qua tamen eum causa talem de-
 scribant, non est mihi relatu iucundum. Verum hi cum capras, tum uero capros hirc-
Mendes lin- cōsue omnes uenerantur. Et inter Mendesios caprarū præcipuo honore afficiuntur, &
gua Aegypti ex his unus maxime; qui cum decessit, ingens toti Mendesiæ plagæ luctus extitit. Vo-
aca quid. catur autem & hircus & Pan, Aegyptiace Mendes. In hac regione cōtigit hoc mea me-
Hircus cum moria prodigium: Hircus cum muliere cōiit propalam, quod in ostentationem homi-
muliere. num peruenit. Suem Aegyptij spurcam beluam arbitrantur: quam si quis uel transe-
Subulci pro- undō contigerit, abiit lotum sese cum ipsis uestimentis ad flumen. Eoq; soli om̄ium sub-
fani. bulci in Aegypto, etsi indigenæ, tamen nullum ingrediuntur in templū: nemoq; aut fi-
 liam cuiuspiam eorum nuptum dare uult, aut cuiuspiam eorum filiam in matrimonium
 ducere. Ipsi inter se subulci dant, accipiuntq; filias. Alijs dijs immolare sues, ius Aegy-
Lunæ festū. ptis non est, præterquam Lunæ tantum & Libero: nisi per tempus plenilunij, quo sues
 immolant, ac suilla carne uestuntur. Ideoq; alijs diebus festis sues reformidant, cum in
 isto mactent. Cuius rei ab Aegyptijs ratio redditur, sed eandem intellectam mihi ma-
Suis sacrifici- gis decorum est non referre. Sacrificiū aut de suisbus Lunæ hunc in modum fit: Im-
di modus. molata sue, extremam eius caudam, & lienem, et omenta simul componunt, et adipe q
 circa aluum pecudis existat, ea operiunt, ac deinde igni admouent: reliqua carne ple-
 nilunij die uestuntur, quo die sacra faciunt: alio die non amplius gustarent. Qui sunt ex
 eis inopes propter tenuitatem facultatū, assimulatos quosdam sues coquunt, quos im-
 molent Baccho quoque in eius festo. Singuli in coenam porcum pro soribus mactant,
 redduntq; subulco qui illum tradit. Quin & alium diem festū Baccho Aegyptij agunt
Phalli. sine porcis, ferè per omnia Græco festo similem. Sed loco phallorum, id est, ficulneorū
 ueretrorum à collo pendentium, sunt ab eis excogitatæ statuæ cubitales è neruis com-
 pactæ, quas foeminæ circumferunt per pagos, mentula, quæ propemodum instar est re-
 liqui corporis in uentre, & tibia præeunte, quam foeminæ Bacchum canentes sequun-
 tur. Cur autem mentulam habeat iusto maiorem statura, & unum corporis membrū
 agitet, redditur ab eis ratio: ut iam Melampus Amytheonis filius nō imperitus huius
 sacri, sed peritus fuisse uideatur. Siquidem Melampus fuit, qui Græcis Dionysii, id est,
 Liberi patris uel Bacchi nomen & sacrificiū, & pompam phalli enarrauit, non tamē
 omnem planè rationem complexus. Verum hi qui post hunc extiterunt sophistæ, rem
 in maius explicauerunt. Itaque phallum Dionysio missum, narrandi Melampus autor
Melampus Bac- extitit: à quo edocti Græci, faciunt ea quæ faciūt. Equidem Melampodem ego uirum
chici sacrificij fuisse sapientem, diuinationemq; sibī ipsi cōparasse: eundemque cum alia multa ab Aeg-
inuentor. ypto accepta Græcis enarrasse, tum uero nonnulla de Dionysio tamen commutata.
 Neque enim dixerim quæ in Agypto fiunt huic deo, congruere cum his quæ in Græ-
 cia. Non consentanea essent Græcis, nō autem nuper introducta, Neq; tamen credam

Aegyptios à Græcis fuisse mutuatos aut hoc aut aliud quippiam, sed Melampodē, quæ ad Dionysium pertinet, audisse ex Cadmo, alijsq; Tyrijs, qui cū eo è Phoenice uenerūt in terram quæ nunc Boeotia appellatur. Adeo deorum omnium nomina ferme ex Aegypto in Græciam peruenerunt. Idq; ego ex barbaris sciscitatus, ita rem habere compario, ac reor ex Aegypto præcipue uenisse: & ideo illic non esse usquam nomina neq; Neptuni, neque Castoris, quemadmodum à me superius dictum est, neq; Iunonis, neque Vestæ, neq; Themios, neque Gratiarum, neq; Nereidū, neque aliorum deorum. Dico autem quæ ipsi Aegyptij, qui se negant deorum agnoscere nomina. Qui dii uidetur mihi à Pelasgis fuisse nominati, præter Neptunum, quem ab Africanis audierunt. Nam Neptuni nomen ab initio non usurpauerant, nisi Afri semper hunc deum in honore habuissent. Eum Aegyptij igitur putant esse, sed nullo honore prosequuntur. Hæc itaq; & alia præterea quæ ego referam, Græci sunt ab Aegyptijs mutuati, sed non id, ut Mercurij statuam facerent, porrecto cum ueretro, uerum à Pelasgis: & primi ex omnibus Græcis Athenienses, & ab his deinceps alij. Nam præstabant inter Græcos ea tempestate Athenienses, in quorum regione permixti Pelasgi habitant, ex quo cœperunt pro Græcis haberi. Hæc quæ dico, quisquis Cabirorum sacra imitatur, quibus Thracæ initiantur, nouit à Pelasgis esse sumpta. Nam Samothraciam quondam incoluerūt hi Pelasgi, q cū Atheniensibus unā habitauerunt, à quibus Samothracæ ceremonias mutantur. Itaq; primi è Græcis Athenienses à Pelasgis edocti, statuas Mercurij erecta tenere uirilia idem factitauerūt. De qua re Pelasgi sacrum quēdam sermonē retulerunt, qui in Samothracibus mysterijs patefactus est. Idem antea in deorū inuocatione tum omnia immolabant, quemadmodum ego apud Dodonam audiēdo cognoui, tum nulli deorū aut cognomen, aut nomen imponebant, quippe quod alicunde nunquam audissent. Quos autem cognominauerūt, eos ob id cognominauerunt, quod omnes res atque omnes regiones illi tenerent redactas in ordinem. Multo deinde progressu tēpōis, aliorum deorum nomina audierunt ex Aegypto allata: post quos diu nomen Liberi acceperunt. Itemq; aliquanto post de illorum nominibus in Dodona oraculū petiuerunt. Namq; hoc oraculum omnium quæ apud Græcos sunt oraculorum uetustissimum esse existimatur, atq; adeo solum erat ea tempestate. Consulētibus igitur Pelasgis apud Dodonam, nunquid omnia quæ à barbaris aduenissent asciscerent, oraculum redditū est, ut illis uterentur. Atque ita ex eo tempore sacrificauerunt, deorum nomina nuncupantes, & ea deinceps è Pelasgis Græci acceperunt. Vnde autem singuli deorū extiterint, an cuncti semper fuerint, aut qua specie, hæcenus ignoratum est, nisi nuper atque heri, ut sic dicam. Nam Hesiodus atq; Homerus, quos quadringentis non amplius annis ante me opinor extitisse, fuere: qui Græcis deorum prolem introduxerunt, eisq; & cognomina, & honores, & diuersa artificia, & figuras attribuerunt. Quibus & posteriores uidentur extitisse hi poetæ, qui fuisse priores ferunt. Et prima quidē illa Dodonææ sacerdotes meminerunt. Posteriora autem ad Hesiodum usque & Homerum, ego referam. At de oraculis quæ in Græcia, & de illo quod in Africa est, talia Aegyptij commemorant. Nam enarrabant sacerdotes Iouis Thebani duas foeminas, quæ essent sacerdotes è Thebis, à Phoenicibus fuisse exactas: & harum unam in Africa fuisse uenūdatam se audisse, alteram in Græcia: atque has foeminas esse quæ primæ apud dictas gentes oracula condidissent. Percontantiq; mihi unde id quod commemorant, planè compertum haberent: responderunt, maiorem in modum se institisse uestigare de his mulieribus, nec tamē unquam inuestigare potuisse: sed postea hæc quæ dicebantur de eis audisse. Hæc igitur Thebis è sacerdotibus audiebam. Antistites autem Dodonæorum illas aiunt geminas ex Aegypto columbas aduolauisse, utranq; nigram, unam quidē in Africam, alteram ad ipsos: quæ sago infidens, humana uoce elocuta sit, eo loci Iouis oraculum cōdi debere, & se interpretes esse, quod ipsis annuntiaretur diuinitus fieri: & ob id se ita fecisse. Eam uero quæ ad Afros abisset columbam, iussisse Afros ut Ammonis oraculum conderet, quod oraculum & ipsum Iouis est. Ita referebant Dodonæorum sacerdotes

Græci ab Aegyptijs pleraq; sumpta. Deorum nomina.

Cabirorum origo.

Liberi nomē

Dodonæum oraculū uetustissimum omnium.

Hesiodus & Homerus de oropifices.

Oracula apud Græcos prima, eorumq; origo.

Columba Dodonæa.

Ammonis oraculi origo.

Herodoti de oraculorū origine sentētia.

Cum assensu cæterorum Dodonæorum templo uicinorum) quarum antiquissimæ nomen erat Promenæ, proximæ Timaretæ, minimæ natu Nicandræ, de quibus ita meafert opinio: Si re uera Phœnices ablegauerunt fœminas sacerdotes, & earum alteram in Africa, alteram in Græcia uendiderūt. Hanc, quæ in Græcia illa quæ Pelasgia uocabatur, uenit, eam esse quæ apud Thesprotos uenit: atque deinde ancillantem ibidem cōdidisse sub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis ministrare in Iouis templo. Hinc processit ut hic memoria eius haberetur, atq; hinc oraculum institutum. Et posteaquam illam linguam Græcam accepit, dixisse aiunt, sororē suam in Africa ab eisdem Phœnicibus (ut ipsa fuisset) uenundatam. Quod autem mulieres à Dodonæis columbæ uocatæ sunt, ob id mihi uidetur factum, quia barbaræ essent, q̃ uidelicet simile quiddam auibus sonarent. Interiecto deinde tempore columbam humana uoce locutam aiunt, postquam more ipsorum mulier locuta est, tādīt uolucris modo sonare uisa, quāmdiu barbare loquebatur. Nam columba quodammodo humanam uocem sonat. Nigram autem colūbam esse dicētes, Aegyptiam fœminam significant. Sunt itaq; simillima inter se oracula, & illud apud Thebas Aegyptias, & hoc apud Dodonam. Estq; diuinandi in templis ratio ab Aegypto ascita, cum ipsi Aegyptij extiterunt principes, conuentus & pompas & conciliabula faciendi, & ab eis Græci didicerunt. Cuius rei hoc apud me argumentum est, quod illa constet priscis tēporibus, Græcanica uero recens fuisse instituta, nec semel quotannis conuentum agere Aegyptios, sed frequenter cum alibi, tum præcipue ac studiosissime in urbe Bubasti in honorē Dianæ. Secūdo loco in urbe Busiri in honorem Isidis. In qua urbe maximum est templū Isidis, ipsa in mediō Delta Aegypti sita. Est autē Isis, quæ Græca lingua dicitur Ἰσις, id est, Ceres. Tertio gradu in urbe Sai, in honorem Mineruæ. Quarto Heliopoli, in honorem Solis. Quinto in urbe Buti, in honorem Latonæ. Sexto in urbe Papremi, in honorem Martis. Cæterum posteaquam se conferunt in urbem Bubasti, hæc faciunt: Nauigant enim uiri pariter & mulieres, magna in singulis nauibus utrorumque multitudo. Inter nauigandum assidue mulieres aliquot crepitacula tenentes plaudunt, uiri tibijs canunt. Cæteri cæteraq; modulantur, manusq; complodit. Ita nauigando ut ad quamq; urbem perueniunt, talia agunt: appulsa ad terram nauī, mulierum aliæ ea quæ dixi faciunt, aliæ cōpellantes eius urbis fœminas, ingerunt probra, aliæ saltant, aliæ surgentes retrahunt illas. Talia ad singulas ciuitates flumen accolentes agunt. Cum ad urbem Bubastum peruentum est, diem festum celebrant magnis hostijs offerendis. Quo in festo plus uini uinealis absimitur, q̃ in reliquo anni tempore. Commeant illuc (ut indigenæ aiunt) uirorum ac mulierum præter pueros ad septingenta milia. Atq; hæc quidem in ea urbe fiunt. At in urbe Busiri, quæ diem festum Isidi agant, superius à me dictum est. Verberantur enim post sacrificium cuncti, multa sanè hominū milia: quot autē uerberent non est mihi fas dicere. Sed ex omnibus præcipue hoc faciunt Cares, q̃ Aegyptum incolunt: adeo quidem ut gladijs quoq; frontes concidant, ex quo factū datur intelligi eos hospites esse, non Aegyptios. Vbi uero in Saim urbem sacrificatū conuenerunt, noctu sub dio uniuersi circum mœnia frequentes lucernas accendunt, imbutas sale et oleo, plenas cum multo lychno, quod tota ardeat nocte: Cui festo nomen impositum est, accensio lucernarum. Ad hunc conuentum quicumque Aegyptiorum ierint, obseruantes sacrificij noctem, & ipsi lucernas accendunt: neq; id in Sai modo, sed etiam per uniuersam Aegyptum. Qua uero gratia nōx hæc lumen & honorem sortita sit, sacra quædam ratio commemoratur. Ad Heliopolim & ad Butim qui ueniunt, tñ sacrificasse contenti sunt. In Papremi uero quemadmodum in alia, & hostias & sacra operantur, sed quoad sol circūfertur, pauculi sacerdotes circa simulacra exercentur: cū plures eorum tenentes ligneas clauas, stant pro foribus templi, alij è regione plus mille uiros, qui uota exequuntur, cum singulis fustibus frequentes consistunt: qui pridie simulacrum ligneum ex ligneo sacello deaurato in alias sacras ædes exportat, paucis illis qui ministerio simulacri delecti sunt, trahentibus plaustrum quatuor rotarum, quo

Colūbæ quare mulieres uocatæ.

Aegyptiorū præcipui conuentus.

Cares Aegyptij.

Lucernarū accensionis festum.

uehitur sacellum cum simulacro, quod intrus est. Hos ingredi prohibent hi qui in uestibulo stant. At hi qui uota exequuntur, opitulantes deo percutiunt hos sese defensantes. *Fustuaria pugna.* Hic uehemens existit fustuaria pugna mutuo capita feriendum, multiq; ex uulneribus (ut ego opinor) pereunt, etsi Aegyptij quēquam mori negant. Aiunt aut indigenæ cōuentum hunc ideo institutū, q̄ id templum incolat mater Martis, & ad eam Martem iam adultum ac uirilis ætatis uenisse gratia coeundi cum matre, quem materni ministri, ut qui cum à principio non agnoscerent, eū ingredi ad matrem non sinerent. Hunc ex alia ciuitate allatis hoībus, illos male mulctasse, & ad matrē fuisse introgressum. Et ob hanc rem aiūt solennē esse matri die festo hanc rixam & institutū, ne in tēplo cū fœminis coiret, ne ue à Venere nisi ablutis tēpla adirent. Hi sunt q̄ primi ceremoniis uacauerunt, nam ceteri ferē mortales, præter Aegyptios ac Græcos, coeunt in tēplis: & à Venere surgentes nō abluti introeunt tēplum, putantes hoīem esse ut cæteras animantes. Etenim uidere licet & pecudes omnes, & uolucrum greges coire in deorū templis atq; in fanis: quod si nō esset deo gratum, non facturas illas fuisse allegant. Mihi aut ista facientes non probantur. Aegyptij cū in alijs ad sacra pertinentibus, tū uero in his superstitione agunt. Cæteræ Aegyptus cum sit Africæ finitima, non tñ admodum feris est frequens: quæ uero illic sunt, eæ omnes pro sacris habentur, partim mansuetæ, partim immansuetæ. *Fera Aegyptiæ sacra.* Qua aut causa pro sacris habentur, si dixerō, ad res diuinas oratio mea descenderet, quas ego in primis enarrare deuito: quarumq; quicquid dixi, id necesse, coactus tñ delibando dixi. Consuetudo quæ de feris est, ita habet: Eas educandæ curam seorsum à cæteris Aegyptij atq; Aegyptiæ suscipiunt. In quo honore filius patri succedit. His feris omnes qui in urbibus sunt, uota persoluunt quæ susceperunt illi deo, cuius illa fera est, hunc in modū: derafis filiorū capitibus aut in totum, aut ex media, aut ex ter- *Feræ cura apud aegypt.* tia parte, appendunt crines una in lance, & ex altera tantūdem argenti: quæ pecunia cū lancem traxerit, eam tradunt curatorī ferarum. Ille pro hoc amputatū piscem præbet feris escam. Talis em̄ cibus illis præbetur. Quæ si quam quis necauerit, si uolens, morte mulctetur: sin inuitus, plectit ea mulcta quam sacerdotes statuerit. Quisq; tñ lbim aut accipitrem necauerit, siue uolens siue nolēs, necessario morte afficit. Sed cū multæ sint feræ quæ unā cū hominibus uictitent, multo tñ plures essent, nisi res hæc officeret felibus. Feles postquam sunt enixæ, non amplius adeūt masculos. Eas isti coeundi gratia indagantes, tñ potiri nequeunt. Ergo contra illas talia comminiscunt: Ereptos aut subreptos eas foetus occidunt, nō tamen occisos edunt. Illæ filijs orbatæ, cupiditate aliorum (amantissima enim filiorum fera est) ita demum ad mares se conferunt. Felem incensa strue diuina res occupat. Nam quoties ignē extiguere neglexerūt Aegyptij, custodias felis dispositi agunt. At illæ aut intrudendo sese hoībus, aut transiliendo in ignē insiliunt. Hoc dum cōtingit, ingenti luctu afficiuntur Aegyptij. Quibuscūq; aut in domibus ultro felis oppetit mortem, eas domorum habitatores cū cū sola supercilia eradunt: Totum autem corpus & caput, in quorū domibus sic moritur canis. Efferunt feles mortuæ ad sacra tecta, ubi falsæ sepeliuntur in urbe Bubasti. Canes in sua quisque urbe tumulant, sacratī in loculis. Eodē quo canes modo, indagatores sepeliunt. Nam mygalas, id est, mures araneos, & accipitres in urbem Butum asportant. Vrsos autem qui sacri sunt, & lupos, non multo uulpibus grandiores, eō loci sepeliunt, ubi facētes inueniunt. At crocodilo talis inest natura, ut quatuor mensibus maxime hybernīs nihil omnino edat: & cum sit quadrupes, tamen terrestre & aquatile est. *Crocodili natura.* Nam oua parit humi, excluditq; & plerunq; diei in sicco agit, sed totam noctē in flumine, quippe calidior aqua quā nocturno sereno & rosido. Ex oībus quæ mortalia agnoscimus, hoc maximum existit ex minimo, siquidē oua gignit haud multo maiora anserinis, & proportionē oui foetus excluditur. Excretus ad decem & septē & amplius cubitos peruenit. Oculos habet suillos, dentes magnos pro portione corporis, & prominentes atque serratos, cui ex omnibus feris soli lingua innata non est. Idem inferiorem maxillam solum non mouet, sed superiorem inferiori admouet. Ungues quoq; robustos habet, pel-

lemq; circa tergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus, sub diu perspicacissimus. Itaque cum in aqua uitam degat, os fert intorsum hirundinibus refertum. Cumq; ex cæteræ feræ ac uolucres fugiant, solus ipsi trochilus pacatus est, q; uidelicet ei est utilis. Et enim posteaquam crocodilus ex aqua in terram egressus est, ac deinde hiauit (semp eum ferè hoc ad zephyr facere solet) tunc in eius os trochilus penetrans deuorat sanguisugam. Qua utilitate delectatus crocodilus, nihil omnino trochili lædit. Quibusdam Aegyptiorum crocodili sacrosancti sunt, quibusdam non sunt, sed ueluti hostes exagitant. Sacros admodum esse eos existimant, qui circa Thebas & Mærias stagnis incolunt: quorum utriq; unum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctum manu tractari. Appendentes eius auribus uel gemas, uel ex auro fusiles inaures: & primoribus pedibus catenam innectentes: cibaria quoq; accommodata, ac sacra præbentes, cõsecrant tanq; pulcherrime uiuentem. Vbi mortem obijt, sale conditum sacris in urnis sepeliunt. Atqui circa Elephantinam urbem incolunt, q; sacros esse non censeant, & comedunt. Neq; uero crocodili uocant, sed champse. Iones appellauere crocodilos, illi graeci crocodilorum, qd apud eos in sepibus gignit, cõparantes. Hos capiendi cum sint complura & multiplicia genera: unum tantum hoc, quod mihi maxime dignum relatu uideatur, puto scribendum. Vbi tergum suillum hamo circumdatum, ad alliciendum crocodilum, pertulit in medium fluminis uenator, ipse ad ora fluminis porcellum, quem uiuum tenet, uerberat. Cuius uocem crocodilus audiens, secundum illam tendit, nactusq; tergum deuorat. Et posteaq; attractus est, ante omnia eius oculos uenator ceno opplet. Hoc acto, cætera facile sanè obtinet, alioq; cum labore adepturus. Iam uero fluuiales equi in plaga Papremitana sacri sunt, in cætera Aegypto non sacri, talem speciem naturamq; habentes: Quadrupedes bifidis pedibus, ungulis bouinis, simo naso, equina iuba, eminentibus & cancellatis dentibus, fulgida cauda, equina uoce, magnitudine maximi tauri, tam crasso corio, ut ex eo arefacto fiant pila missilia. Gignunt præterea in fluuio aquatilia quædam, quæ Aegyptij sacrata esse arbitrantur. Arbitrantur ite sacrum genus piscium, qd uocat squamosum, atq; etiam anguillam. Hos pisces aiunt sacros esse. Ex uolucris uero uulpam saris. Est & alia uolucris sacra, nomine phoenix, quam e quidē nunq; uidi, nisi in pictura. Etem prara ad eos comeat, quingentesimo q; (ut aiunt Heliopolitani) anno, & tunc demum, & cum pater eius decessit. Is si picturae assimilis est, talis tantusq; est: Pennæ coloris partim rubidi, maxima ex parte cum habitu tum magnitudine simillimus aquilæ. Eum aiunt (qd mihi non fit uerisimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscentem in templum Solis, gestare patrem myrrha obuolutum, & in eo templo humare: Sic autem gestare: Primum ex myrrha ouum componere, quantum ipse ferre possit: dein ferendo illud expiri. Hoc expertum, ita demum ouum exenterare, atq; in illud parentem inferre: & qua parte ouum exinaniuit, patremq; intulit, eam partem alia myrrha inducere. Et cum tantum pondus imposito pariter effectum sit, obstructo rursus foramine baiulare illud in templum Solis. Hæc facere hanc autem commemorant. At circa Thebas sunt sacri serpentes, nihil omnino hominibus noxi, pusillo corpore, binis prædicti cornibus, e summo uertice enatis: quos defunctos in Iouis æde sepeliunt. Huic enim deo sacros illos esse prædicant. Est Arabiæ locus, ad Butum urbem ferè positus, ad quem locum ego me contuli, q; audirem uolucres esse serpentes. Eo cum perueni, ossa serpentum aspexi, & spinas multitudine supra fidem ad enarrandum, quæ acervi erant magni, & his alij atq; alij minores, ingenti numero. Est autem hic locus, ubi spinæ pictæ iacebant, huiuscemodii: Ex arctis montibus exporrigit in uastam planitiem Aegyptiæ contiguam. Fertur ex Arabia serpentes alatos ineunte statim uere in Aegyptum uolare, sed eis ad ingressum planitiæ occurrentes aues ibides, non prætermittere, atq; ipsos interimere: & ob id opus, ibidem magno in honore ab Aegyptijs haberi. Arabes aiunt, confitentibus & ipsis Aegyptijs, iccirco se his auib; honorem exhibere. Eius auis species talis est: Nigra tota uehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adunco, eadem qua crex magnitudinis: Et hæc quidē species est nigra, quæ cum serpentibus pugnant. At eæ quæ pedes humanis similes habent (nam bifariæ ibides sunt) gracile caput, ac totum collum, pennæ candidæ, præter caput ceruicemq; &

Crocodili sacri.

Capiendi crocodili modus.

Equi fluuiales.

ἡ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς χιτῶνος λώπικος.

Phoenixis auis descriptio.

Serpentes sacri.

Serpentes alati.

Ibidis forma.

Crex.

extrema alarum & narium: quæ omnia quæ dixi sunt uehementer nigra, crura & facies alteri consentanea. Serpentis porro figura qualis hydrarum, alas non pennatas, sed glabras gerit, & alis uespertilionis ualde similes. Hactenus de sacris feris dictum sit. Ipsorum autem Aegyptiorum, qui circa partem Aegypti frumentariam colunt, memoriam omnium hominum commentantes, sunt ferè eorum (in quorum ego ueni experimentum) longe excellentissimi, ante omnia tali uitæ genere degentes. Singulis mensibus triduo purgant se, uomendo atque intestina diluendo, gratia sanitatis conseruandæ, existimantes omnes languores hominibus creari ex cibis. Nam sunt alioqui Aegyptij omnium uiroꝝ secudum Afros maxime salubri corpore, aeris (ut mihi uidetur) beneficio, qui nunquam immutatur, cuius mutationibus præcipue existunt in hominibus morbi. Pane uescuntur, quem ex farre conficiunt, quem collestem nominant. Vino utuntur facto ex hordeo: desunt enim in ea regione uites. Visitant quoque tum piscibus partim crudis ad solem arefactis, partim falsugine conditis, tum auibus, sed earum crudis prius tamen sale conditis, cothurnicibus, anatibusque atque auiculis. Cæteris autem uel uolucris uel piscibus, quæ ipsis in proximo sunt, (præter illa quæ ab eis sunt recepta pro sacris) partim assis, partim elixis. Apud locupletes eorum cum multi conuenerunt, & à coena discessum est, circumfert aliquis in loculo mortuum eligno factum, sed pictura & opere uerè maxime imitantem, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali, ostendens quod singulis conuiuiarum, ait: In hunc intuens pota & oblectare, talis post mortem futurus. Hæc illi apud conuiuia faciunt, contentique moribus patrijs, nullum alium asciscunt. Quibus cum alia sint egregia instituta, tum uero illud, adhibendi modulatorē, qui & in Phœnice & in Cipro, & alibi, nomen pro differentia gentium habet. Idem tum congruit cum eo, quæ Græci decantant appellantes Linum, ut ego admirer cum alia multa, quæ sunt apud Aegyptum, tum uero id unde nomen Lini acceperunt, quæ semper quodammodo decantare cognoscuntur. Vocat autem Linus Aegyptiace Maneros: quæ Aegyptij tradiderunt, cum filius unicus extitisset primi ipsorum regis, præmaturaque morte decessisset, his lamentis ab Aegyptijs fuisse decoratum, & cantilenam hanc, eamque solam ipsis institutam. Congruunt præterea in hoc cum solis Græcorum Lacedæmonibus Aegyptij, quod minores maioribus natu obuij cedunt uia, ac deflectunt, aduenientibusque sedili assurgunt: qua in re cum nullis alijs Græcorum conueniunt. Inuicem compellendi se mutuo in uis adorant, genu tenus demissa manu. Vestibus amictuntur lineis, circa crura fimbriatis, quas casiliris appellant, super quas candida ferunt amicula tanquam superiecta. Laneæ uestes neque in ædes sacras gestant, neque una cum cadauere sepeliunt, profanum enim est. Quæ consentanea sunt his quæ Orphica & Bacchica appellantur, ab Aegypto & à Pythagora ortum ducentibus. Nam his ceremonijs participant, laneis indutum uestibus humari religiosum est. De quibus sacra reddit ratio. Alia insuper sunt ab Aegyptijs excogitata, quod mensis dies uel cuius deorum sit, & quo quis die genitus, qualia sortietur, & quam mortem obibit, & qualis existet. Quibus rebus qui in poetis uersati sunt, usi fuerunt. Plura quæ etiam ab eis prodigia comperta sunt, quam à cæteris omnibus hominibus. Nam cum prodigium extitit, scribunt id, obseruantes quod euenerit. Et si quando postmodum huius simile extiterit, exemplo prioris putant euentum. Diuinationis apud eos ita est constituta, ut eius artificij nulli mortalium uendicet, sed certis dijs. Siquidem Herculis illic oraculum est, et Apollinis, & Mineruæ, Dianæque ac Martis, et Iouis. Sed quod præcipuo honore colitur ex omnibus oraculis Latonæ est, in urbe Buti. Verè hæc uaticinia non eodem modo sunt omnia instituta, sed differenter. Iam uero medicina apud eos hæc in modum est distributa, ut singulorum morborum sunt medici, non plurius. Itaque omnia res facta sunt medicis. Alij enim sunt ocularij, curandis oculis constituti, alij capiti, alij dentibus, alij alui partibus, alij morbis occultis. Luctus eorundem ac sepulture tales sunt: Quibus cum domesticis aliquis decessit homo alicuius momenti, ibi omnis muliebris sexus familia caput sibi & uultum oblini luto. Deinde relicto domi cadauere, ipsæ per urbem uagantes se plangunt, succinctæ, nudatis mamillis, & cum eis proximæ quæque. Altera ex parte uiri, et ipsi expectorati se uerberant. His actis, ita demum ad condiendum portant, Sunt autem certi ad

Hydræ.
Aegyptiorum
purgamina.
Collestis panis.
Vinum ex hordeo.

Mortis statua exemplaris

Linus modulatoris genus.
Maneros.
Aegyptijs quid.
Senectæ ueneratio.

Vestes laneæ profanæ.

Diei natalis observatio.

Prodigiorum observatio.

Diuinationis institutio.

Medici singulorum morborum.

Lugendi ritus.

- hoc ipsum constituti, qui hoc artificium facit: qui cum ad ipsos cadauer portatum est, ostendunt his qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea pingendo assimilata. Et eorum unum accuratissime fabrefactum esse aiunt, cuius ego nomen si nuncupauero, haud faciam sancte. Alterum illo inferius ac uilius pretij. Tertium uilissimi. Ea dicentes sciscitantur ab his, ad quod exemplum uelint effingi mortuum suum. Isti conuento de pretio illinc abeunt. At hi qui relinquunt in aedibus, hunc in modum diligentissime condiunt corpus. Ante omnia incuruo ferro cerebrum per nares educunt, ut quaque parte educentes, ita locum eius medicamentis explentes. Dehinc acutissimo lapide Aethiopico circa ilia conscindunt, atque illac omnem aluum protrahunt: quam ubi repurgarunt, ac uel no Phoeniceo expleuerunt, rursus odoribus confusis referciunt: tum omenta complentes confusa myrrha pura, & casia, & ceteris (excepto thure) odoribus iterum consuunt. Vbi haec fecere, saliant intro abditum septuaginta dies. Nam diutius salire non licet. Exactis septuaginta diebus cadauer, ubi abluerunt sindone byssina totum inscisis loris inuoluit, gummi illinentes: quo Aegyptij glutinis loco plerumque utuntur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hominis effigiem faciunt, in qua mox inserunt mortuum, inclusumque ita thesaurizant, id est, reponunt. Hic autem qui mediocria uolunt, nimium fugientes sumptum, ita comparant: Clysterem unguine, quod est cedro gignitur, complent. Deinde ex hac aluum mortui, ipsam neque scindentes, neque extrahentes, sed per fecessum, prehensum uia posterioris hiatus, inferciunt: & tot, quot dixi, diebus sale condiunt: quorum diebus ultimo cedrinum unguen, quod prius ingesserant, ex aluo egerunt, quod tantam habet uim, ut una secum aluum atque intestina tabefacta educat. Nitrum autem carnes tabefacit, mortuumque tantum cutis et ossa relinquunt. Vbi ista fecere, ex quo sic tradidere mortuum, nihil amplius negotij suscipiunt. Tertia conditura haec est adornandi eorum mortuum: Qui tenuiori sunt fortuna, dilutionibus uentrem abstergunt, arfaciuntque sale septuaginta per dies, deinde tradit reportandum. Vxores tamen insignium uiroque, non statim uita defunctas tradunt condiendas, ac ne eas quidem foeminas, quae conspicuae ualde & maioris momenti fuerint, sed triduo atque quatruiduo defunctas. Ea de causa facientes, ne cum foeminis salinarum concombant. Deprehensum enim quendam aiunt coeunte cum recenti cadauere muliebri, delatumque ab eiusdem artificij socio. Quisquis autem uel ipsorum Aegyptiorum, uel hospitem conditus sit mortuus, siue a Crocodilo raptus, siue ab ipso flumine, necessarium prorsus est ei ciuitati, ad quam eiectus est, condire: & quam honestissimo funere sepelire, sacris monumentis, quem ne contingere quidem fas est alteri, aut proximorum, aut amicorum, nisi ipsis Nili sacerdotibus: utpote maius quiddam quam hominem mortuum tractantibus ad sepeliendum. Graecanicis institutis uti recusant: & (ut semel dicam) nullos hominum aliorum institutis uti uolunt. Et hoc quidem ceteri Aegyptij obseruant. Est tamen Chemmis oppidum grade Thebaicae plagae, prope nouam urbem, quo in oppido est templum Persei, Danae filij, quadratum ac palmeto circumdatum, ingenti sane est saxi uestibulo, stantibus desuper duabus grandibus est lapide statuis. In hoc uestibulari ambitu est sacellum, & in eo simulacrum Persei. Quem Chemmitani memorant sibi apparere frequenter ex terra exeuntem, frequenter intra templum. Eiusque sandalium quod gestabat, inuentum bicubitali magnitudine: quod postquam apparuerit, exuberare omnem Aegyptum. Haec quidem illi aiunt. Faciunt autem Perseo graecanice gymnicos ludos, per omne certandi genus, propositis praemijs, tum pecorum, tum palliorum, tum pellium. Percontantque mihi hi cur eis solis consuesceret apparere Perseus, & cur in edendo gymnico certamine ab Aegyptijs discrepant, aiebant Perseum ex ipsorum ciuitate esse oriundum. Danaum enim & Lynceum, qui essent Chemmitani, nauigasse in Graeciam: a quibus originem gradatim ducendo, deueniebant ad Perseum. Hunc in Aegyptum profectum, quem & Graeci dicunt gratia afferendi ex Africa caput Gorgonis, uenisse quoque ad ipsos, accognatos omnes agnouisse, quos postquam didicisset, & nomen Chemmis ex matre audisset, in Aegyptum uenisse, & gymnici certamen celebrari iussisse. Haec omnia opinantur Aegyptij, qui supra paludes incolunt: qui uero in paludibus, utuntur eisdem quibus ceteri Ae-
- Mortuorum exemplaria.**
- Mortuorum apud Aegyptios conditura.**
- Nitri uis.**
- Vxorum conditura.**
- Salinarum cum mortuis concombentes deprehensi.**
- Persei templum.**
- Persei sandalium.**
- Persei profectio in Aegyptum.**
- Gymnici certaminis institutio.**

gypti moribus, cum in alijs, tum in habendis singulis uxoribus, quemadmodum Græci. Cateræ ad uictus facilitatē alia sunt eis excogitata. Siquidem cū fluuius plenus campos inundauit, in ipsa aqua exoritur ingens uis liliorū, quæ loton Aegypti uocat. Ea ubi demersuerunt, ad solem exiccant. Deinde quod medium loti est papaueri assimile postquam coxerunt, ex eo faciunt panes assos. Est autem huius loti radix quoque esculenta, etiam suauitate præstanti, orbiculata, mali magnitudinē. Sunt & alia lilia rosis similia, & ipsa in flumine nascētia: quorum fructus in alio calyce germinans ē terra, simillimus specie est fauo uesparum. In eo esculenta quædam instar nuclei oliuæ coagmentata innascuntur, quæ & tenera comeduntur & arefacta. Iam uero iuncum annuum ubi ē paludibus excerpserunt, superiorem eius partē amputant, quam in aliud quiddam cōuertunt: quod relictū est inferius longitudine cubitali, id edunt pariter, ac uenūdant. Eo si qui admodum suauiter uti cupiunt, in luculento furno torrefactū ita comedunt. Sunt præterea ex eis qui solū piscibus uictitant, quos ubi ceperunt, exenteratos ad solē desiccant, exiccatisq; deinde uescuntur. In fluminibus non ferē gignunt pisces gregales. Qui nutriunt in stagnis, hæc faciūt: Simulac incescit eis libido gignēdi, gregatim in mare enatant, ducibus masculis genituram spargētibus, quam foeminæ consectantes, recuruando se ex ea cōcipiunt. Eadē ubi p̄gnantes ī mari sunt effectæ, remeant oēs rursus ad sibi cōsuetam, non amplius eorundem ductu, sed foeminarū. Ducunt enim illæ quemadmodum fecerant mares, gregatim oua fundentes instar milij parua, quæ mares adēfites deuorant. Sunt autem ea tanquam milij grana pisces, ex quorum reliquijs non deuoratis, sed nutritis, pisces fiunt. Ex his piscibus qui capiūtur, dum in mare meant, hi detrita dextra: quod ea de causa patiunt, q̄ in mare dum tendunt, à sinistra terram legunt: rursus eadē uia reuertentes, incurfant atq; offensant contingendo terram plerunq; ne itinere aberrarent propter aquæ decursum. Nilo incipiente augescere, in primis depressa terrarū, & lacunæ fluuiio proxime impleri incipiūt. Confestimq; redūdante à flumine aqua, hæc plura fiunt, & continuo cuncta pisciculis minutis opplentur. Vnde autem secundo locouerisimile sit eos gigni, hoc mihi uideor causæ intelligere, quod superiore anno, postquam Nilus abcessit, pisces qui oua in coeno pepererant, unā cum postremis abeūt aquis, circumacto rursus anno, ubi aqua restagnauit, protinus ex his ouis gignuntur pisces: Quod ad pisces attinet ita habet. Utuntur Aegypti, qui palustria accolunt, unguēto ex fructu sillicypriorū, quod appellant Aegypti kiki. Hunc in modum conficientes sillicypria hæc, quæ apud Græcos ultro nascuntur, ad oras fluminis stagnorumq; ferūt, multum quidem fructum ferentia, sed graueolentem. Hunc ubi collegerunt, alij contusum ad ignem, alij in sartagine coquūt, & quod ex eo perfluit, excipiūt pingue quiddam, & nihilominus ad lucernas tam idoneum quam oleū, sed graueolentiam exhibens. Sunt autem aduersus magnam uim culicum hæc ab eis excogitata. Cum enim his qui supra paludes incolunt, munimento sint turres, quas dormituri ascendunt (nam culices uentus prohibet in altū uolare) alia sunt machinati qui intra paludes habitant. Singuli sua obtinent retia, quibus per diē pisces capiant, eisdem noctu utuntur cubili, in quo requiescunt. Circundatis illis, deinde operiti somnum capiunt: qui si in uestimento inuoluti, aut in sindone dormirent, eos per ipsa indumenta culices morderēt, per retia uero ne tantulum quidem mordere conantur. Naues eorum onerariæ sunt factæ ē spinio, cuius figura simillima est loto Cyrenæo, & cuius lachryma gūmi est. Ex hac spinio ligna cōcitant, quæ magnitudinē bicubitali, tanquam lateritio opere componūt, hunc in modum compingentes: Ligna cubitali circundentos, ac longos stipites appendunt: ubi hunc in modum compegerunt, desuper frequentia transtra extēdunt. Cōmissuris nequaquam utunt, sed introrsum cōpages iunco innectunt. Gubernaculū scite faciūt, & hoc per nauē transit. Malo quoq; spinaceo, & uelis iunceis utunt. Hæc nauigia cōtra flumē meare nō possunt, nisi luculētus ingruat uētus, uexq; à terra prahunt. Secundū decursum hoc pacto feruntur: Est ianua ex myrica facta, putaminibus arūdinaceis strata, & lapis politus duorū ferē talētorū pondo, Huius ianuam fune alligatā, in anteriore pte nauis si

Lotos

Iuncus esui
aptus.

Piscium in stagnis
Aegypti
genitura.

Sillicypria
Kiki.

Culicum uis
apud aegyptios.

Naues aegyptiorum.

Vela iuncea.

*Baris nauigij
genus*

nunt deferri: lapidem uero retrorsum alio fune. Ita ianua impetu aquæ insidente, protinus meat & trahit barim: hoc enim his nauigijs est nomē. Lapis autem dum retrorsum trahitur, fundo ad motus dirigit nauim. Horum nauigiorum ingens apud illos est copia, quorum quædam ferunt multa milia talentorum pondus. Cum regionem supgressus est Nilus, solæ urbes apparent, eatenus extantes, ut insulis Aegæi maris ferè assimiles esse uideantur. Nam cætera Aegypti, pelagus efficiunt: ipsæq; urbes, quæ solæ extant, stationes nauium faciunt. Nec iam, cum hoc contingit, per alueum fluminis, sed per medium campi nauigatur. Ex Naucræte quidem Memphim uersus, nō iam iuxta pyramides ipsas, sed iuxta acumen Deltæ & urbem Cercasorum. A mari autem & Canobo Naucrætem uersus per campum, ad Anthyllam urbem uenies, & ad urbem quæ uocatur Archandri. Harum urbium Anthylla, quæ est insignis, datur peculiaris in calceamenta uxori semper eius qui in Aegypto regnat. Quod factum est ex quo Aegyptus fuit ditionis Persarum. Altera uidetur mihi nomen habere ab Archandro Danaï genero Phthij Achæi filio. Archandri enim urbs nominatur. Quod si alius quisquam Archander esset, nequaquam Aegyptium nomē foret. Hactenus quæ uidi, quæ noui, quæ interrogauī, dicta sunt. Hic pergam differere de Aegypto quæ audiebam, addens ali-

*MENIS
regnum*

Mena Diodorus in. 2. libro, nō omnium primū apud Aegypt. regnasse dicit, sed post deos.

quid quod ipse uiderim. Mena, qui primus apud Aegyptum regnauit, aiebant sacerdotes iunxisse pontibus Nilum ad Memphim. Nam cum, Africam uersus, totum præterlabi montem Psammium: & supra Memphim centum circiter stadia meridiem uersus aggesta humo ad anfractum fluminis arefecisse pristinum alueum: Ita flumen factum sibi alueo, per medium montium fluere. Adeo nunc quoq; sub Persis iste anfractus Nilus tanquam coercitus fluat, magnis præfidijs custodit quotannis obseptus aggeribus. Quos si refrigens flumen uelit ea parte redundare, omnis Memphis adibit periculum, ne aquis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus extitit rex, id unde fluit amnis effectum terrestre, ibiq; ab eodem urbem hanc conditam, quæ nunc Memphis appellat (est enim Memphis in angustijs Aegypti sita) & exterius aquilonem uersus & uesperum, ex flumine effossum esse stagnum, (Nam ab aurora ipse Nilus arceat) & ab eodem in ea urbe extructum hoc templum Vulcani tum magnum, tum memoratu dignissimū. Post hunc recensebant e libro sacerdotes nominatim alios trecentos ac triginta reges. In quibus

*NITOCris
regina aegy.*

tot ætatibus hominum, decem & octo fuissent Aethiopes, & una mulier alienigena: ceteri uiri indigenæ. Mulieri quæ regnauit, fuisse nomen idem quod reginae Babyloicae Nitocris: quam dicebant ultam fuisse fratrem, ab Aegyptijs, apud quos regnabat, interemptum: & sic ubi hunc interemerant, regnum ad hanc detulissent. Ultam autem fratrem dolo, multis Aegyptiorum absumptis. Nam extruxisse eam permagnum ædificium subterraneum, per causam quidem noui operis, animo autem aliud agitante: & conuocatis ad conuiuium multis, quos præcipue nouerat fraternæ cædis autores fuisse, per occultum quendam specum immisisse flumen discumbentibus. Hæc deum de illa referebant, præterquam quod ubi hoc fecisset, conspersisse eam multo cinere ædificium, quo impunita esset. Aliorum autem regum nullum referebant clarum opus editum, nisi unius: qui postremus horū extitit Moëris. Hunc enim ædificasse memoratu digna Vulcani uestibula, ad uentum aquilonem uergentia: & stagnum effodisse, cuius quot sint in ambitu, stadia postèrius aperiam: & pyramides in ea extruxisse: de quarum magnitudine simul cum ipsius lacu, mentionem faciam. Hunc itaque tantum operum edidisse, alios autem nihil prorsus. Quos ego prætergressus, eius quæ

*MOERIS
rex.*

*SESOstris
rex: Diodorus. Sesostris appellat.*

his successit, nomine Sesostris, mentionem habebo. Istum, dicebant sacerdotes, primū longis nauibus ex Arabico sinu profectum, rubri maris accolæ in suam potestatem rede gisse: progressumq; longius, uenisse in mare iam uadosum, & proinde non nauigabile. Illinc ubi retro se ad Aegyptum recepisse, secundum sacerdotum commemorationē,

Cippi Sesostris nomine inscripti.

coacto ingenti exercitu per continentem perrexisse: omnesq; gentes, ut in quamq; incidebat, subegisse. Et quasq; earum nanciscebatur feroces & uehementer studiosas libertatis, in earum regionibus cippos statuebat inscriptos literis sui nominis, & patriæ.

& quæ referrent ipsum illos ui subegisse. Quarum uero urbes nullo prælio nulloq; ne-
 gotio cepisset, his cippos inscripsit: tum eisdem literas, quas scripserat eis, gentibus
 quæ uiriles extiterant: tum muliebria genitalia, planum facere uolens illos haudquaquam
 uiriles extitisse. Hæc faciendo peregit continentem, donec ex Asia in Europam transgre-
 ssus, Scythas subegit & Thraces, ad quos usque & non ulterius, mihi uidetur Aegyptius *Mulierum pu-*
 exercitus peruenisse. Quoniam in istorum terra tituli non ultra positi demonstrantur. *denda cippis*
 Hinc digressus retro abiit, & posteaquam ad Phasim subsedit, quid deinceps, non habeo *inscripta.*
 quod dicam, an ipse rex Sesostris, diuiso suo exercitu, aliquantulum copiarum reliquerit
 ad eam regionem incolendam, an aliqui militum pertæsi peregrinationis, circa fluuium
 Phasim subsisterent. Nam Colchi uidentur Aegyptii esse, quod ipse prius notum, quam
 ex alijs auditum refero. Cuius rei cum mihi cupido incessisset ut utrosque percontarer, ma-
 gis Colchi reminiscabantur Aegyptiorum quam Aegyptii Colchorum. Dicebant tamen Ae-
 gyptii, se opinari Colchos esse Sesostris esse exercitu. Ipse ex hoc coniecturam capiebam,
 quod atro colore sunt & crispo capillo: tamen hoc pro nihilo putari posset, cum & alij
 sint huiusmodi: sed quod isti præcipue. Præterea quod soli omnium hominum Col-
 chi & Aegyptii, & Aethiopes, ab initio statim pudenda circuncidunt. Nam & Phœni-
 ces & Syrii, qui sunt in Palæstina, didicisse id ab Aegyptiis & ipsi confitentur. Syrii uero *Circuncisio*
 qui fluuium Thermodontem & Parthenium accolunt, & horum contermini Macrones, *quibus cois.*
 à Colchis didicisse se aiunt. Hi enim ex hominibus soli sunt, qui circunciduntur: & in hoc fa-
 ciendo, agnoscuntur Aegyptii esse. Tamen Aegyptii atque Aethiopes, non queo dicere,
 utri ab utris didicerint. Nam uidetur esse per antiquum. Sed quod ex Aegypto, qui il-
 lic commercium habuerunt, didicerint, magnum mihi sit hoc testimonium: quod hi Phœ-
 nices, qui cum Græcia consuetudinem habent, non amplius circa uirilia imitantur Aegy-
 ptios: sed eorum qui postea procreantur, uirilia non circuncidunt. Agedum & aliud de Col-
 chis dicam, eos esse similes Aegyptiorum. Hi soli atque Aegyptii linum eadem ratione operan-
 tur: omnis utrorumque uita pariter & lingua consentanea est. Linum autem Colchicum
 à Græcis Sardonium appellatur, cum illud quod ab Aegypto uenit, appelletur Aegy-
 ptiacum. Titulorum, quos Sesostris rex Aegypti regionatim erexit, plerique iam in colu-
 mes non extant. Quosdam in Syria Palæstina ipse uidi inscriptos, tum quos dixi literis,
 tum muliebribus genitalibus. Circa Ioniam quoque duæ huius uiri figuræ uisunt in pe-
 tris incisæ: una quæ ex Epheso in Phocæam itur, altera uero, quæ à Sardibus Smyr-
 nam uersus. In quarum utraque insculptus est uir magnitudine quinque palmorum, dextra
 spiculum tenens: sinistra arcus, cæteramque item armaturam. Etenim Aegyptiacam & Ae-
 thiopicam gestans: & ex altero ad alterum humerum cutes sacrae literæ Aegyptiace sunt *Sesostris in-*
 incisæ in hæc uerba: HANC EGO REGIONEM MEIS OBTINVI HUMERIS. Quis *scriptio.*
 tamen aut cuius fuerit, ab hac parte non indicant, sed ab altera. Eam quidam conspiciant,
 Memnonis imaginem esse coniectant, multum à ueritate deficientes. Sesostrim Aegy-
 ptium sacerdotes hunc esse dicebant, redeuntem, multosque mortales earum gentium ac re-
 gionum, quas subegerat reportantem. Eisdem posteaquam ad Daphnas Pelusias se re-
 ceperat, fuisse à fratre, quem Aegypto præfecerat, unam cum liberis inuitatum: & cum ille
 domum exterius materia circumstipasset, struemque incendisset, re hunc intellecta exte-
 plo cum uxore deliberasse (nam & uxorem secum duxerat) & ea suadente, ut duos ex sex *Pons fune-*
 liberis super ardentem pyram extendens pontem faceret, super quos ipsi transeuntes *stus.*
 euaderent, ita fecisset: et duobus filiis ita incensis, cæteros unam cum patre fuisse seruatos.
 Sesostrim in Aegyptum reuersum, ultionem de fratre sumpsisset: quam uero multitu-
 dinem à terris iam potestatem reductis abduxerat, ea usum in hæc fuisse. Siquidem isti fu-
 erunt, qui sub hoc rege immensæ magnitudinis lapides in templum Vulcani portatos
 pertraxerunt, quique ad diuortia aquarum, quæ nunc in Aegypto sunt, cuncta effodienda
 sunt adacti, quia inuiti faciebant, ut Aegyptum prius equis et plaustriis agendis ubique
 idoneam, redderent non idoneam. Nam ab eo tempore Aegyptus, quæ omnis plana est,
 tamen inequitabilis et plaustriis inhabilis extitit, propter multiplices fossas uniuersa lo-

ca occupantes, quas ideo rex fodiendas putauit, ut ciuitates quæ non accoleret flumen, sed in medio Aegypti essent, refluxo flumine non laboraret penuria aquæ ad potandū, sed ea suppeditaret ē puteis. Hac de causa Aegyptus inter cisa est, & ab hoc rege, ut dicebant, in omnes Aegyptios dispartita soli quadrati æqua portione uiritim per sortem data, atq; hinc prouentus instituti, imposita certa pensione, quam illi quotannis soluerent. Quod si cuius portionem alluuione flumen decursasset, is adiens regē, rei quæ cōtigerat certiorē faciebat. Rexq; ad prædictū inspiciendū mittebat, qui metirentur quanto deterius factum esset, ut ex residuo pportiōe taxatū uectigal pderet; atq; hinc geometria orta, uidetur in Græciam transcendisse. Nam polum & gnomonē, id est, normam, & duodecim dici partes à Babylonij Græci didicerunt. Solus hic Aegyptius rex imperio potitus est: Aethiopiæ monumentum quoq; sui reliquit ante ædem Vulcani lapideas statuas, duas quidem tricenū, unam suam, alteram uxoris: quatuor aut uicentū cubitorum, totidem filiorum. Huic statuæ longo post tempore, cum Darij Persæ statua anteponeretur, non tulit id sacerdos Vulcani, negans Darium tales res gessisse, quales gessisset Sesostris Aegyptius: quippe qui cum alias nationes non pauciores quàm Darius, tum uero Scythas subegisset; eoq; iniquum esse huius ante illius sisti donaria, qui rebus gestis non esset illum supergressus. Hæc locuto sacerdoti tamen ignouisse Dariū ferunt. Defuncto Sesoistre regnum suscepisse Pheronem eius filiū, & hunc nullam sumpsisse expeditionem, sed ei contigisse ut luminibus caperet. Idq; hac de causa: Cū flumen eo tempore copiosissimū manaret, ita ut supra decē & octo cubitos rura transcenderet, uento ingruente, qui fluctus ciceret, ferunt hunc regem facinus admisisse, q̄ sumptum spiculū in medios fluminis uortices contorserit, statimq; laborasse ex oculis, ac uisum amisisse, decennioq; cæcum fuisse. Vndecimo autem anno ex urbe Buti ei oculum aduenisse, iam exactum esse tempus calamitatis: uisumq; ei reditūrum, si oculos abluisset lotio mulieris, quæ ad suum folius uirum accessisset, aliorum uirorum expers. Et ante omnia urinam uxoris expertus, cum nihil amplius cerneret, ceteraq; deinceps urinam expertum, tandem uidisse. Ibiq; omnes mulieres, quas fuisset expertus, p̄ter eam cuius lotio lotus uisum recepisset, unam in urbem coegisse, quæ ἰερὴν βῶλον, id est, rubra gleba dicitur, & eas illic coactas cum ipsa urbe omnes cōcremasset: & eam cuius lotio lotus uisum recepisset, uxorem duxisse. Atq; ea clade liberatum cum alia in alijs templis donaria posuisset, omnia memoratu digna, tū maxime memorabilia, ac speculo digna in tēplo Solis, gemina saxa, quos obelos uocant, à figura ueru, cētenūm cubitorum longitudinis, octonūm latitudinis. Huic in regno successisse aiebant uirg Memphitem, cui nomē esset lingua Græca Proteus. Cuius nunc Memphi uisitur sanū, decorum sanè, ac ualde adornatum, ad australem partem templi Vulcani positum, circunquaq; Phœnicibus Tyrijs habitantibus: qui locus omnis castra Tyriorum appellat. In hoc fano Protei est ædes, quæ uocatur Veneris hospitæ: quam conijcio esse Helenes Tyndari filiæ: quia & apud Proteum fuisse diuersatam audiui, & cognomine Veneris hospitæ appellatam. Nam quæcūq; sunt alterius Veneris templa, neutiquam hospitæ appellantur. Et sanè percontanti mihi sacerdotes de Helena, referebant ita rem esse gestam: Alexandrum, rapta è Sparta Helena, cum renauigaret domū, in mari Aegæo uētis cursu excussum in Aegyptiacum pelagus: atq; illinc non remittentibus flatibus apulsum in Aegyptum, ad ostium Nili, quod uocatur Canobicū atq; ad Taricheas. Erat in eo littore quod nūc quoq; est, Herculis templum: ad quod si quis cuiuscūq; hominis seruus confugiens capiat sacras notas, sese deo tradens, eum nefas est tangere. Quæ sanctio ad meam usq; ætatem prorsus immutata perseverauit. Eam templi legem mancipia Alexandri cum audissent, ab eo profugerunt: assidentesq; deo supplices, Alexandrum insimulabant, eum destructum uolentes: remq; omnem exponebant, ut circa Helenam gesta erat, & illata Menelao iniuria. Insimulabant autē de his apud sacerdotes, & apud huius ostij Nili præfectum, nomē Thonim. His auditis Thomis quàm raptissime Memphim ad Proteum mittit hæc nuntiatum, his uerbis: Peregrinus quidam ge-

nere Teucer, qui rem nefariam in Græcia perpetravit: quippe seducta hospitis uxore, quam secum ducēs cum multis admodum opibus in tuam terram uentis appulsus est: Vtrum ne finamus eum abire impunem, an ea quæ attulit secum eripiemus? Ad hæc remisit Proteus qui diceret: Virum istum, undecumq; is sit, qui rem nefariam in hospitum suum perpetravit, comprehensum ad me deducite, ut quidnam dicturus est, sciam. Hoc ubi accepit Thonis, Alexandrum comprehendit, nauesq; eius distinet: dehinc illum Helenamq; cum opibus, atq; etiam seruos Memphim ducit. Quibus omnibus re præsentatis, Proteus percontatus est Alexandrum quisnam esset, & unde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus suum commemorauit & patriæ nomen, & unde nauigasset, & quò. Sed interrogante Proteo unde Helenam accepisset, titubantem in loquendo ac tergiversantem coarguebant hi qui fuerant supplices, exponētes omnia quæ in scelere admittendo gesta essent. Tandem Proteus apud eos hanc sententiam tulit, in quiens: Ego nisi magni interesse arbitrarer de peregrino aliquo supplicium capitis sumere, ad terram meam uētis appulso, supplicium pro Græco illo de te sumerem, omniū hospitum deterrime, scelestissimū facinus admisisti, à tuo ipsius hospite erepta uxore: neq; his contentus, cum ea abisti. Ac ne his quidem satis habens, compilata hospitis domo uenisti. Itaque quoniam magni momēti esse duco necare hospitē, mulierē hanc atq; opes tibi ut abdicas, non finam, sed ego hæc Græco hospiti referuabo, dum ille ipse constituerit uenire ad ista reportanda. Tibi uero ipsi, tuisq; conuectoribus, ut è mea terra in aliam triduo transfretetis præcipio: alioqui uos pro hostibus persecuturus. Hunc Helenæ ad Protea aduentum fuisse, sacerdotes referebant. Quam famam uidetur mihi & Homerus accepisse, sed quia nō perinde decora res erat in carmine, alio loquendi modo est usus, in quem transtulit, declarans se hunc famæ sermonem notum habuisse. Id manifestum est, quòd in Iliade facit mentionem eiusdē erroris Alexandri: nec usquam alibi retractat Alexandrum ferentem Helenam fuisse abductum, & alibi errabundum Sidonem Phoeniciæ applicuisse. Meminit enim huius rei in laudanda uirtute Diomedis, ita uersibus inquit:

Picturata inerant ibi pallia, opus mulierum
Sidonidū, quas ipse Paris formosus ab urbe
Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis:
Cum retulit magnis Helenam natalibus ortam.

Iliad. sexto.

Meminit quoque in Odyssæa his uersibus:

Hoc habuit Ioue nata probum, præsensq; uenenum,
Quod Polydamna sibi Thonis donauerat uxor:
Aegypto quæ terra ferax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autem damnosa uenena.

Odyss. quæ.

Hæc quoque alia ad Telemachum Menelaus inquit:

Hunc etiam Aegypto dii me tenere reuerti
Conantem, quibus haud tuleram solennia sacra.

Eodem lib.

In his carminibus Homerus se nosse errorem Alexandri in Aegyptum. Est enim Syria Aegypto contermina, & Phœnices (quorum Sidon est) in Syria incolunt. Itaq; cum hi uersus, tum uero locus non minimum, imò maxime probant Cyprios uersus nō Homeri, sed cuiuspiam alterius esse: in quibus dicitur Alexander ex Sparta Helenam ducens, triduo illum peruenisse, secundo uento usus, ac tranquillo mari, cum id in Iliade dicat, illum cum Helenam duceret, errasse. Sed Homerus ut Cyprium carmē ualeto. Cæterum, nunquid Græci uana quæ circa illum gesta memorarent, nec ne, percōtanti mihi, sacerdotes ita respondebant, se nouisse ab ipso Menelao, rapta Helena magnas Græcorū copias auxilio uenisse Menelao in regionem Teucriam: quæ in terram egressæ, locoq; communito, miserūt illum legatos, cumq; eis & ipsum Menelaum isse. Hos postq; ingressi sunt moenia, tum Helenam opesq; quas Alexander furto asportasset, re-

Cyprij uersus Homeri.

Helenæ raptus historia

ratos negasse habere se Helenam, atque opes, de quibus argueretur, sed ea in Aegypto esse omnia: neque se iure reatum sustinere earum rerum, quas Proteus Aegyptius rex teneret: Græcos cum se ab illis derideri arbitrarentur, ita obsedisse Ilium, donec expugnauerunt. Vrbe capta, cum Helena non existeret, & eandem orationem quam prius, audierant Græci: ita demum habita prioribus uerbis fide, ipsum Menelaum ad Proteum mittunt. Hic ubi ad Aegyptum peruenit, & ad Memphim nauigauit, exposita rei gesta ueritate, honorificentissimo hospitio exceptus, Helenamq; malorū immunē recepit, & insuper omnes pecunias suas. Et cum hæc affecutus esset Menelaus, tamen iniurius in Aegyptios exitit. Nam cum proficisci conaretur, nec per uetos posset, idq; iam diu, rem indignam excogitauit. Sumptis enim duobus pueris quorundam indigenarū filiis, exactisq; haruspicinam fecit. Quod ubi eum fecisse rescitum est, inuisus & exagitatus fuga in insulas Africæ obiacentes. Eo posteaquam se cōtulit, nihil amplius quod referrent Aegyptij habebant. Atque horum alia, quæ ex historiis nosse dicebant, alia apud ipsos gesta, uel magis habere comperta: Hæc aiebant Aegyptiorum sacerdotes.

Menelaus apud Proteum Helenam bonamq; recuperat.

Menelai ex Aegypto fugati.

Herodoti cōiecturis uideatur refragari Isocra. Philostratus tamē alibi cū Herodoto uidetur sentire.

Magnarū iniuriarum magnæ uindictæ.

RHAMPSINITUS. Aestatis & hyemis simul lacra.

Structoris regij ararij caliditas.

Ego uero ad ea quæ de Helena commemorata sunt, & ipse adiicio hoc coniecturæ: Si intra Ilium fuisset Helena, utique fuisset Græcis tradita, siue uolente Alexandro, siue inuito. Neque enim ita desipiebat Priamus, aut alij eius propinqui, ut suis ac liberorum corporibus, atque etiam urbe periclitari uellent, quo Alexander Helenæ contubernio potiretur. Quod si inter initia ita sensissent, non tamen id fecissent, posteaquam cū multi aliorum Troianorum, tum uero Priami filiorum duo, tresue aut plures perierant cū Græcis præliantes, si quid referentibus credi uerificatoribus debet. Quæ cum contingerent, ego crediderim Priamum, uel si ipse in contubernio habuisset, Achæis redditum fuisse, cupiditate præsentia mala deuītandī. Neque uero regnum ad Alexandrum erat peruenturum, ut iam sub eo res essent seniore Priamo, cum Hector & natu maior, & uirtute præstantior quā ille, regnum esset defuncto Priamo suscepturus: quem haudquaquam fratri iniuste agenti indulgere, cum præsertim tanta mala propter eū, tum priuatim ipsi, tum cæteris Troianis omnibus euenirēt. Sed quia nec poterant redde Helenam, nec uerum dicentibus eis Græci fidem habebant, dæmonio (ut quod sentio dicam) disponente, ut funditus euerfi planum facerent hominibus, magnarum iniuriarum magnas à dijs esse ultiones. Et hæc quidem, ut mihi uidentur, dicta sunt.

Protel autem regnum dicebant suscepisse Rhampsinitum, qui memoriam sui reliquit uestibula ab occasu spectantia templum Vulcani, & è regione uestibulorum statuit duo simulacra quinūm & uicenuū cubitorum longitudinis: quorum quod aquilonem spectat, id æstatem: quod austrum, id hyemem Aegyptij uocant, præpostere facientes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum uim fuisse, quam nemo regum, qui dein ceps scripti sunt, superare potuerit, ac ne proxime quidem accedere. Et cū in tuto eam pecuniam collocare uellet, ædificium extruxisse lapideum, cuius parietum unus in exteriorem ædium partem pertingebat: sed structorem insidiantem hoc fuisse machinatum. Is unum è lapidibus ita struxit, ut è pariete facile tolli à duobus uiris, atque adeo ab uno posset. Aedificio absoluto, regem in eo pecuniam reposuisse. Interiecto tempore, structorem illum, cum esset uita excessurus, uocasse ad se filios (nam duos huic fuisse) eis que narraffe, se illis prospicientem, ut affluenter uitam degerent, astute ædificasse regis ararium: denique omnia illis exposuisse plane, mensurasque ad lapidem amouendum docuisse ac tradidisse, quæ filij obseruantes, regij ararij quæstores forent. Patre uita functo, haud in longum filios rem distulisse. Noctu enim ad regiam accedentes, lapidem ædificij inuentum nullo negotio amouisse, multumque pecuniæ expilasse. Cum autem rex forte fuisset ædificium ingressus, uideretque uasa nummorum imminuta, obstupuisse: nec habuisse quem insimularet, cum & signa salua, & ædificium obseratum esset. Vbi iterum ac tertio aperienti minor assidue pecunia apparebat, hoc fecisse, ne fures cum furto abirent. Laqueos faciendos curasse: & eos circa uasa, in quibus pecuniæ inerant, collocasse. Fures quemadmodum

superiori tempore cum uenissent, & alter eorum penetrans ad uas recta perrexisset, cū fuisse laqueo retētum: & ubi agnouit quo in malo esset, protinus fratrem uocasse, & præsantis conditionis suæ certiores fecisse: iussisseq; ut quācellerrime introgressus sibi caput abscinderet: ne ipse conspectus agnitusq; quis esset, etiam illū uita perderet. Qui cum uisus esset probe dicere fratrem, ei obsequentem ita fecisse: & adaptato lapide domum abisse, fratris caput asportantem. Vbi dies illuxit ingressum in ædificium regem expauisse, cernentem corpus furis in laqueo sine capite, et ædificium incorruptum: nulumq; neq; ingressum, neq; egressum habens. Ita abisse, atq; ita faciendum statuisse, ut furis cadauer ē muro suspenderet: custodesq; illic apposuisse, iussos, ut si quem plorantem aut miserantem animaduertissent, eum ad se perducerent. Suspenso cadauere matrem indigne tulisse: allocutamq; filium qui supererat, impetrasse ut quacūq; ratione machinari posset, corpus fratris resolveret, asportaretq;. Id si negligeret, minatam se regem esse adituram ad eum indicandum, quod pecunias regias haberet. Aduersus hanc cum filius multa uerba faceret, nec persuaderet quod illa rem grauius accipiebat, eum talem rem fuisse commentum: Instratis asinis utres uino completos imposuisse: & post quā agendo asinos iuxta custodes fuit, ante suspensum cadauer, reuulsis ligaculis, duos, tres uel pedes resoluisse: & cum uinum proflueret, tum caput cædentem uehemēter uociferatum, tanq; nescientem ad utrum prius asinorum se conuerteret. Custodes cū multum uini profluere uiderent, concurrisse cum uasis in uiam: & id quod proflueret lucrifacientes comportare. Isto simulata iracundia omnibus male dicente, aliquantūque post illis consolantibus, hunc finxisse se mitigatum, & ab irascendo desisse. Tandem se duxisse ē uia asinos, atq; instruxisse: & cum plura uerba inter eos fierent, & quidam faceto dicto hominem laceraret, ut risum eliceret, donasse illis uinum ex utribus. Atq; eos illic ut erant discumbentes potare constituisse, prehensantes hominem ac iubentes ut secum ad cōpotandum maneret: Atq; istū obsecutum remansisse. Et cum inter potandum comiter acciperetur, donasse insuper alterum utrem. Ita se uino ingurgitantes custodes, admodum temulētos esse factos, somnoq; oppressos, ibidem ubi potauerant obdormisse. Istum ubi multum noctis erat, tunc corpus fratris dissoluisse, & custodū malas dextas in contumeliam derauisse, & asinos imposito cadauere domum uersus agerasse, executumq; imperia matris: Regem, ubi ei renuntiātū est, furem cadauer surripuisse, acerbe tulisse. Et cum uellet quodq; modo inuenire quisnam eēt ista machinatus, hoc fecisse, quod apud me caret fide: Filiam suam domi prostituisse, iussam, omnes indifferenter excipere: sed priusquam coirent, adigere ad sibi dicendam, quidnam in uita esset ætūm a se solertissimū ac scelestissimū: & qui narraret quæ circa furem acta eēt, eum cōprehenderet, neq; exire permetteret. Cum itaq; filia patris imperia faceret, furem qd̄ audisset, quamobrē ista fierent, cupientem euadere uersutiam regis, hoc egisse: Recētis mortui amputatam ex humero manum sub pallio ferentē esse: atq; ingressum ad filiam regis, cū interrogatus eēt eadem quæ ceteri, enarrasse, scelestissimū perpetrasse, qd̄ fratris in arario regis laqueo capti caput amputasset: Solertissimū autē, qd̄ cadauer fratris suspensum resoluisset, custodibus prius ebrijs factis. Illam, cū hæc audisset, manum in hunc iniecisse, eiq; furem in tenebris manum mortui porrexisset: Quam mulier cum apprehendisset, manū se huius istius tenere rata, istum per fores se proripuisse, muliere delusa. Postq; & hæc renuntiata sunt regi, stuporē incussisse, tum astutiam, tū audaciam hominis. Ad extremum dimissis per omnes urbes nuntijs, regem edixisse, non mō ueniam, sed etiam magna munera manere furem, si in conspectum ipsius ueniret: ita furem fide habita, ad eum uenisse: eiq; Rhampsinum magna uiri admiratione ductū, filiam suam collocasse, tanq; ex omnibus mortalibus plurima scienti. Nam Aegyptios quidem ceteris, hunc autem Aegyptijs antecellere. Post hæc aiebant regem hunc descendisse uiuum sub terram, eō ubi Græci opinantur sedes infernas esse: & ibi cum Cerere alea lusisse: & aliquando uictorem, aliquando uictum fuisse: & sursum iterum fuisse reuersum, munus ab ea obtinente mantile aureum. Quod tempus a Rhampsinum descendit.

*Fures ararij
callide depre
henji.*

*Furis callidū
commentum.*

*Male dex
tra in cons
tumeliam des
rasa.*

*Regis filia
prostituatur.*

*Furis mira et
audacia &
astutia.*

*Aegyptij cæ
teris antecel
lūt.*

fu ad reditum, dicebant feriatum esse apud Aegyptios. Id' que ego ad meam memori-
am scio obseruatum. Vñ an ob id sic feriatum sint Aegyptij, asserere non possum, sed sa-
cerdotes pallium quoddam, quod intra unum diem detexuerunt, uni ex suis induere,
& oculos mitra obducere: quem gestantem pallium ubi in uiam deduxerunt, quæ fert
Cereris templum, ipsos redire illo relicto. Hunc autem sacerdotem oculos uelatos ha-
bentem aiunt, à geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab urbe uiginti stadia ab-
est: & rursus à templo in eundem locum à lupis reduci. Quæ ab Aegyptijs referuntur,
cuicunque credibilia uidentur, is eis utatur. Mihi autem in omni sermone constitutum
est, ea scribere que auditu cognoui. Inferorum principatum tenere Cererem & Libe-
rum, Aegyptij aiunt. Hi denique primi extiterunt qui dicerent animam hominis esse
immortalem, quæ de mortuo corpore subinde in aliud atque aliud corpus, ut quodq;
gigneretur, immigraret. Atque ubi per omnia se circumtulisset, terrestria, marina, uolu-
cria, rursus in aliquod genitum hominis corpus introire. Atq; hunc ab ea circuitu fieri
intra annorum tria milia. Hanc ratione sunt à Græcis qui usurpauerint tanquam suam
ipsorum, alij prius, alij posterius. Quorum ego nomina sciens, non duco scribenda. Ad
Rhamnitum usque regem aiebant in Aegypto uiguisse sane ius omne. Post hunc
autem qui in regno successit, Cheopem in omne flagitium fuisse prolapsum. Omni-
bus nanque cum templis obseratis, ante omnia Aegyptijs ne sacrificarent interdixisse.
Deinde iussisse ut in suis ipsius operibus exercerentur. Alij ut ex lapidicinis Arabici
montis saxa exciperent, & illinc ad Nilum usque protraherent. Alijs ut transmissio flui-
mine, illa acciperent, & ad montem, qui dicitur Africus, traherent. Faciebant autem o-
pus circiter decem myriades, id est, centum milia hominum, ternis semper mensibus
singulæ. In ea uia populus dum trahendis saxis atteritur, decenne tempus triuit, quod
non multo minoris operis mihi uidetur, quam pyramidem extruxisse. Cuius longitudo
est quinque stadiorum: latitudo decem passuum: altitudo ubi maxima est, octo passu-
um, lapide polito & animalibus insculpto. In hac decem annos fuisse consumptos, &
in subterraneis ædibus in tumulo, supra quem pyramides stant, quas fecit sibi pro se-
pulchro, in insula intromisso per fossam Nilo. Verum in pyramide hac annos uiginti
absumptos: cuius singulæ frõtes (nam est formæ quadratæ) sunt octogenum iugerum
pari altitudine, saxis dolatis, decentissimæque coagmentatis, quorum nullum est minus
triginta pedum. Est autem extructa hæc pyramis in speciem graduum, quas quidam
schalas, quidam arulas uocant. Posteaquam eam principio talem fecerant, attollebant
reliquos lapides breuibus machinis à ligno factis, ex humo in primum ordinem grada-
tim leuantes. Vbi super hunc gradum lapis erat, super alteram machinam imponeba-
tur, quæ in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur su-
per alteram machinam. Nam quot ordines graduum, totidem machinæ erant, siue ean-
dem machinam, quæ una & facilis ad ferendum esset, transferebant ad singulos ordi-
nes, quoties saxum amoliebantur. Dictum sit à nobis de utroque, quemadmodum re-
fertur. Effecta sunt igitur ita prima quæque, ex pyramide, ut erat altissima. Deinde gra-
datim sequentia: nouissime uero quæ solo sunt iuncta & infima. In ipsa pyramide lite-
ræ Aegyptiacæ scriptæ, indicant quantum sit erogatum in operarios pro apio, capis, &
allijs, quod interpretes earum literarum (ut pbe reminiscor) aiebat in summa mille & sexcen-
ta talenta pecuniæ esse. Quod si ita se habet, quantum in alia credibile est fuisse cõsum-
ptum uel in ferramenta, uel in cibos, uel in uestiarium operariorum? Atq; per id quod
dixi tempus opera extruebant. Alio item tempore (ut ego opinor) lapides excidebant,
atque portabant, & alio non exiguo subterraneam fossam effecerunt. Propter quod eo
flagitij deuenisse Cheopem, ut pecunia defectus filiam suam in quodam ædificio pro-
stituerit, imperans quantuncunque faceret quæstum. Non enim quantum dicebatur.
Eam que cum patris iussa fecisse, tum uero priuatim de relinquenda sui memoria cogi-
tasse. Itaque singulos ad se intrantes orasse, ut sibi ad opera singulos lapides donarent.

Luporum du-
ctus.

Autoris fides

Animæ im-
mortalitas, at-
q; transanima-
tio.

Notatur Py-
thagoras &
Plato.

CHEOPes.

Pyramidis
forma.

Vide Pli. li.
36. cap. 12. ubi
multa de py-
ramidib; et eo-
rum structori-
bus.

Ex his lapidibus aiebant extructam fuisse pyramidem, quæ stat in medio trium in conspectu pyramidis magnæ, cuius unumquodque latus sesquijugerum est. Quinquaginta annos regnasse hunc Cheopem Aegyptij dicebant, eo que defuncto accepisse regnum fratrem Chephrenem: & hunc eodem instituto usum cum in alijs, tum uero in facienda pyramide, non tamen quæ ad magnitudinem fraternæ accederet. Eas nanque & nos fuimus dimensi. Nam subterranea non subsunt ædificia, neque per fossam deriuatus in eam Nilus, quemadmodum in alteram influit, sed extructo anfractu introrsum insulam circumluit, in qua situm esse ipsum Cheopem aiunt. Fuisse tum ex Aethiopico lapide uersicolore primum domum, quadraginta pedibus depressiorem altera, sed habentem idem quod grande ædificium magnitudinis. Stant autem super eundem tumulum ambæ, centum fere pedum celsitudinis. Sex & quinquaginta annos regnasse Chephrenem aiebant. Ita centum & sex anni supputantur, quibus & Aegyptij in omni calamitate uersati sunt, nec templa aperta, sed semper fuerint occlusa. Hos reges Aegyptij præ odio ne nominare quidem uolunt, sed eorum pyramides uocant pastoris Philitionis, qui ea tempestate pecudes per hæc loca pascebat.

Post hunc regnasse in Aegypto dicebant Mycerinum Cheopis filium, eum que paterna perosum facta, & templa reuerasse, & populo ad ultimum calamitatis afflictio fecisse potestatem res agendi & sacrificandi; quinetiam super omnes reges iustitiam exercuisse. Quo nomine ex uniuersis regibus hunc Aegyptij maxime predicabant: tum ob alia quæ bene iudicabat, tum uero quod conquerenti de ipsius sententia, de suo donabat, ut indignationi hominis satisfaceret. Cum esset in ciues ita clemens Mycerinus, atque ita studiosus, principium ei malorum cõtigisse obitum filiæ, quæ domi unica soboles erat. Qua clade supra modum dum doleret, uelletq; filiã excellentiori aliquo genere sepelire, quàm ceteri, fecisse ligneam bouem uacuam, quam cum inaurasset, in ea filiã sepelisse defunctã. Neq; humo bos hæc condita est, sed ad meam usq; memoriam in propatulo fuit in urbe Sai apud regiam, in conclaui quodam exornato posita. Cui singulis diebus omnifarij odores inferuntur; noctibus autem perpetuo incensa lucerna ardet. In altero contiguo conclaui imagines stant concubinarum Mycerini: ut in urbe Sai sacerdotes aiebant. Stant enim colossi, id est, grandia simulacra, circiter uiginti, è ligno fabricati, nudi plerique: qui quarum sint mulierum, non possum dicere, præterquam quæ narrantur. Sunt qui de hac boue & colossis hæc referant: Mycerinum amore filiæ suæ captum, uim ei intulisse: deinde illam cum præ mœrore se suspendisset, patrem in hac boue sepelisse: matrem autem manus ministrarum, quæ filiam patri prodidissent, præcidisse: & nunc earum hæc esse simulacra eius mali, quod uiuæ passæ fuissent. Hæc (ut ego opinor) dicunt nugatores, ut alia, ita & de manibus colossorum: quippe quas ipsi uidimus temporis diuturnitate delapsas, quæ ad meam usque ætatem ad pedes eorum strata uisebantur. Bos quoque cum cæterum corpus operta est Phœniceo pallio, tum uero ceruicem & caput crasso admodum auro: Cuius inter mediã cornua circulus annexus inest, soli assimilatus. Neque stans est bos, sed in genua cubans, magnitudine quanta est grandis uacca. Effertur autem è conclaui quotannis. Et postquam Aegyptij uerberarunt deum quendam, quem in tali negotio non puto mihi nominandum, tunc et bouem in lucem proferunt. Aiunt eam orasse patrem Mycerinum, ut defuncta quotannis semel solem intueretur. Huic regi, post calamitatem filiæ, secundo loco hæc accidisse: Ex urbe Buti uenisse oraculum, fore ut sex omnino annos uiueret, septimo defuncturus. Id hunc ægre ferentem, uicissim misisse ad oraculum contumeliosas querimonias: quod cum pater suus, & patruus, qui deorum immemores templa clauserant, homines que perdiderant, tam diu uixissent, ipse pie faciens tam cito foret uita defuncturus. Rursus ei uenisse dicuntur ex oraculo responsa, ea propter ipsum propere uitam finitum, quod non

CHEPHrenes.

Diodorus nō Chephrenē sed Cephum hūc uocat, qui (ut ipse ait) ab aliqbus regno nō successisse putatur, sed Chabreus superioris regis filius: quapropter scite dicit Pli. in. 36. li. ca. 12. non cōstare inter scriptores. a q b^o factæ sint pyramides, cū & ipsi ægyptij regū esse monumēta negent.

MYCERINUS rex.

Bos lignea se pulchri loco. Colossi cōcubinarum.

Mycerini oraculum.

id faceret quod deberet. Oportere enim Aegyptum cētum quinquaginta annis affligi: id
 Mycerini cō q̄ duos, qui ante eum fuissent, reges didicisse, ipsum uero nequaquā. Hæc ubi accepit My
 cerinus, se iam numinibus damnatum lucernas fecisse permultas: quibus cum noctesce
 ret accensis, potaret ac se oblectaret; neq; diu neq; noctu intermittens, quin per paludes
 oraculum ul= perq; nemora uagaretur, utq; audiret iuuenilibus in rebus studiosissime uersari. Hæc
 cisceretur. Noctes in di= iccirco excogitauit, quod uellet oraculum conuincere mendacij, ut duodecim pro sex fi
 es cōmutati. erent anni, diebus factis ex noctibus. Pyramidem & hic reliquit longe minorem pater
 Rhodopis py na, uicenis pedibus ex omni parte (nam est quadrangularis) breuioremq; triū iugerū
 ramis Plinius ad medium usq; Aethiopico ex lapide. Hanc quidam Græcorum uolunt esse Rhodo
 in. 36. lib. pis mulieris prostantis, non recte sentientes: qui ne nosse quidem uidentur quænam fu
 erit Rhodopis, de qua loquuntur. Neq; enim talem pyramidem illam sibi facere desti
 cap. 12. nasset, in qua talētorum infinita (ut sic dicam) milia cōsumpta sunt. Ad hæc non istius,
 Strabo in. 17. sed Amasis regis temporibus Rhodis floruit. Multis enim post hos reges annis, qui istas
 Diodo. in. 2. pyramides reliquerunt, Rhodopis extitit, gñe Thracia, ancilla Iadmonis Samij, ex ur
 multiq; alij be Vulcani, conferua Aesopi fabularū scriptoris (nam & hic Iadmonis fuit) postquam
 scriptores pu is huic mulieri non minimum cordi fuit. Siquidem cum sapenumero Delphi ex ora
 tant hanc esse culo pronuntiarent, si quis sumere poenas uellet animæ Aesopi, alius nullus extitit qui
 Rhodopis py sumere uellet, nisi Iadmonis ex filio nepos alius Iadmon. Ita & Aesopus Iadmonis fu
 ramidem. it. Rhodopis autem in Aegyptum abiit, portata Xantho Samio, profecta illuc ad quæ
 Aesopus fabu stum faciendum. Magna pecunia fuit redempta à Charaxo uiro Mitylenæo Scamadro
 larū scri. nymi filio, Sapphus poematum conditricis fratre. Hunc in modum Rhodopis liberta
 Charaxus. tem nacta est, & in Aegypto remansit: gratiosaq; uehementer effecta, ingentes opes cō
 Sappho poe= parauit, quæ Rhodopen transcenderēt, non quæ ad talem pyramidem faciendam ascē
 tria. derent. Ex quarum opum decima parte, cuiuscunq; etiam hoc uolenti cognoscere licet,
 Iadmō Sami. nō magnam ab illa pecuniam fuisse repositam. Nam cū optaret memoriam sui in Græ
 cia relinquere, fecit opus, quod ab alio excogitatum non esset neq; donatum: idq; dona
 uit in templo Delphico monumentum sui. E decima enim suarum opum, totē ferro
 uerua ad boues torrendos fecit, ad quot facienda sufficeret decima ipsa, quam Delphos
 Verua Rhos= misit: quæ nunc quoq; posita sunt, è regione templi post aram, quam Chij donauerūt.
 dopis. Gaudent autem quodammodo in Naucrate prostibula fieri gratiosa. Nam hæc de qua
 Archidice mentio habetur, adeo nobilitata est fama, ut nemo Græcorum non edidicerit Rhodo
 meretrix. pis nomen. Alterius quoq; quæ posterior fuit, nomine Archidice, fama per Græciam
 Sappho in fra= celebris extitit, sed minus quàm prioris: cuius amore Charaxus insaniens Mitylenen re
 trem. diit, ut meminir Sappho, conuiuijs eum infectata. Et de Rhodope quidem hæcenus.

Afychis rex. Post Mycerinum autem Aegypti regē dicebant sacerdotes Afychin, eumq; fecisse
 Vulcano porticum ad solem orientem, longe pulcherrimam, longeq; maximam. Hæ
 bere enim ubiq; cum figuras insculptas, tum aliam infinitam ædificiorum speciem. Il
 Lex de cada= lud uero maximum ab hoc rege fuisse factum, ut cum uehementer laboraretur ex ære
 uere paterno oppignerand= alieno, legem hanc Aegyptijs promulgauerit, ut ita demum quis pecuniam mutuo ac
 do. ciperet, si cadauer patris pignori traderet. Itaq; ad hanc legem adiecisse, ut penes credi
 torem esset potestas omnis sepulchri debitoris: utq; hæc irrogaretur multa pignus de
 ponēti, cui si dissoluere æs alienū recusaret, fas nō esset sepeliri, aut in paterno, aut ullo
 Pyramis late= in alio sepulchro: ac ne alium quidem ex seipso progenitorū sepulturæ mandare. Hunc
 ritia Afychis= præterea regē superiores antecellendi cupidū, reliquisse memoriam sui pyramidē late
 ritiam, incisis lapide literis in hæc uerba: NE ME CAETERIS PYRAMIDIBVS COM
 PARES, QVI TANTVM ILLIS PRAECELLO, QVANTVM IVPITER CAETERIS
 DIIS. NAM FVNDVM LACVS CONTO VERBERANTES, QVOD LVTI CONTO
 ADHAERESCEBAT, ID COLLIGENTES, ME COMPOSERVNT, ET IN TALEM
 MENSVRAM REDEGERVNT. Atq; id demum operis hunc regē edidisse. Post hūc
 regnasse cæcum quendam ex urbe Anyfi, nomine Anisim. Atq; eo regnante, excurris
 SABACus. se in Aegyptum magna cum manu Aethiopum Sabacum regem: Et cū cæcus hic fu

ga se in palustria proripuisse, illum regnasse in Aegypto quinquaginta annos idque in
tra tempus ista edidisse: Quoties Aegyptiorum quisquam aliquid deliquisset, neminem
uoluisse morte afficere: sed pro sui quaque delicti magnitudine, damnare ad agendam
certam mensuram aggerum ad urbem, unde quisque incolentium erat. Atque ita ur-
bes sunt etiam sublimiores effectae. Nam primum humus aggesta fuerat ab his, qui sub *Sabaci iustitia.*
rege Sesoistre riuos effoderant: iterum sub rege Aethiope ualde sunt urbs factae excel-
sae, cum caeterae quae in Aegypto sunt, tum uero (ut mihi uidetur) Bubastis urbs, ubi
praecipue terra exaggerata. In qua urbe templum est Bubastis, quae nostra lingua di-
citur Diana, omnium maxime memorabile. Quo etsi alia sunt tum grandiora, tum sum- *Bubastis quid Aegyptijs.*
ptuosiora, nullum tamen est aspectu iucundius: Id ita se habet. Caetera praeter accessum
insula est: cuius ad ingressum usque, duo est Nilus fluentia uicina currunt, nec confluunt,
hinc atque illinc praeter fluentia, centenum utrumque pedum latitudinis, arboribus in-
umbrata. Eius uestibulum decem passibus sublime est. Figuras senum cubitorum ad-
ornatum. Id templum in media urbe situm, undique circumcinctum oculis subiicitur.
Nam cum urbs sit aggestu terrae sublimis, templum quemadmodum a principio con-
ditum, nec loco motum, pro speculo est: Illud maceria figuris exculpta ambit. Interius
delubrum, ingenti procerissimis arboribus manu confitis luco ambiente, in quo delu-
bro statua est. Longitudo templi quoque uersus unius est stadii. Ab eius ingressu uia per
forum orientem uersus, quae fert ad Mercurij templum, tria circiter stadia longitudinis
& quatuor iugerum latitudinis, strata lapide est, utrinque arboribus manu confitis in
coelum enitibus: Atque hunc quidem in modum templum habet. Verum se ita ad ex-
tremum liberatos Aethiope referebant, quod ille per quietem oblata sibi uisione, fugae se
mandauerit. Visus est sibi uidere quendam astantem, qui suaderet ipsi, ut congregatos cunctos *Sabaci uisum.*
Aegypti sacerdotes incideret medios. Hac cum uisione conspecta dixisse, uideri sibi
deos demonstrare causam, ut piaculo in sacro commisso, aliquid cladis aut a dijs, aut ab
hominibus acciperet: se uero nequaquam ista facturum, sed abiturum: quoniam excess-
isset iam tempus, quod ipsi a dijs uaticinatum esset, quousque foret in Aegypto regna- *Sabaci abitio.*
turus. Etenim cum in Aethiopia ageret oraculis, quibus utuntur Aethiopes, respon-
derat deus, fore, ut is in Aegypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus cum excessis-
set, & uiso insomnij perturbatus esset Sabacus, ultro ex Aegypto concessit. Eo profes-
so ex Aegypto, rursus caecum est palustribus egressum accepisse imperium: ubi quin-
quaginta annos habitans, insulam cinere atque humo exaggerauit. Nam ut quisque Ae-
gyptiorum iussus illuc ibat portans frumentum, ei mandabat, ut clam Aethiope ad se
dono etiam cinerem ferret. Hanc insulam nemo ante Amyrtæum inuestigare potuit, sed
septingentis & amplius annis superiores Amyrtæo reges nequie eam inuenire, cui
insulae nomen est Elbo, decem omnino stadiorum magnitudinis. Post hunc regnasse
sacerdotem Vulcani, nomine Sethon: eumque bellatoribus Aegyptijs abusum fuisse,
contemptui habens tanquam sibi non opportunos, & cum alijs ignominijs affecisse, tum
uero agris exuisse, quibus fuerant a superioribus regibus singuli donati duodenis. Ex
quo factum est ut, cum postea Sanacharibus Arabum Assyriorumque rex, cum magnis
copijs inuasisset Aegyptum, uoluerint ei opitulari. Tunc sacerdotem consilij inopem,
in coenaculum se contulisse: ibi que apud simulacrum complorasse, quanta pati pericli
taretur: eique inter lamentationem obrepisse somnum: & inter quietem uisum altare deum ex
hortantem, nihil eum molesti passurum, si copijs Arabum obuiam iret: se enim auxiliari
os ei missurum. His in somnis fretum sacerdotem, sumptis Aegyptiorum his qui secum uellent,
castra in Pelusio posuisse. Hac enim Aegyptus inuaditur. Nec eum fuisse quenpiam bel-
latorum secutum, sed institores, & operarios, & forenses homines. Et cum peruenissent
noctu effusam ipsis hostibus uim agrestium murium: qui illorum tum pharetras, tum *Murium auxi-
lia.*
arcus, tum scutorum habenas abederunt, ita, ut postea die hostes armis exuti fugam
fecerint, multis amissis, Eoque nunc iste rex in templo Vulcani lapideus stat, manu

murem tenens, atq; hæc per literas dicens: IN ME QVIS INTVENS PIVS ESTO. Ad hunc usq; narrationis locum & Aegyptij & sacerdotes referebant, demonstrantes à primo rege ad Vulcani sacerdotem hunc, qui postremus regnavit, progenies hominum fuisse trecentas quadraginta unam, & totidem interea pontifices, totidemq; reges. Tercentæ progenies idem quod decem milia annorum pollent. Nam tres uirorum progenies, centum anni sunt. Ex quibus una & quadraginta, quæ reliquæ sunt ultra trecentas, sunt anni mille trecenti quadraginta. Ita intra decem milia trecentosq; & quadraginta annos, negabant ullum deum forma humana extitisse; ac ne in regibus quidē Aegypti, qui aut prius, aut posterius extiterint, aliquid tale dicebant fuisse: sed intra hoc tempus quater solem præter consuetudinem fuisse ortum. Bis quidem illinc exortum, ubi nūc occidit: bis autem unde nunc oritur, illic occidisse; nec tamē sub hæc aliquid in Aegypto esse immutatum, non ea quæ è flumine ipsis proveniunt, nō ea quæ circa morbos, aut quæ circa mortes eueniunt. Atq; ante Hecatæi sermonum • scriptorem, apud Thebas originem generis sui recensentem, ac progenitores familiæ suæ repetētem, ad sextumdecimum deum. Sacerdotes Iouis tale quiddam fecerant, & mihi non recensenti originem familiæ meæ, introducto in quoddam grande cœnaculū, enumerando demonstrabant tot è ligno colossos quot dixi. Ibi nanq; stabant pontifices sub imagine uitæ, qua quisq; uixerat. Enumerantes itaque sacerdotes, ostendebant mihi unumquemq; eorum esse filium proxime defuncti sacerdotis, imagines eorum singula gradatim percensendo, donec omnes exposuerunt. Atq; Hecatæo originem suam recensenti, & ad sextumdecimum deum referenti, occurrebant è diuerso progeniem recensentes, & in enumeratione non admittentes id quod ab illo diceretur, hominem prognerari è deo. Occurrebant autem in repetenda progenie hunc in modum, quod dicerent unicuique colossorum fuisse Piromin ex Piromi genitum, donec trecentos quadragintaquinque commemorarent: Piromin assidue ex Piromi procreatum, non referentes ad deum illos aut ad heroa. Est autem Piromis Græca lingua expositum καλὸς καγαδὲς, id est, honestus & bonus. Eos itaq; quorum imagines erant, demonstrabant tales omnes extitisse, sed multum à dijs distantes. Priores tñ his uiris fuisse deos in Aegypto principes, unā cum hominibus habitantes, & eorū semper unum extitisse dominatorem: & postremū illic regnasse Orum Osiris filium, quem Græci Apollinem noīant. Hunc postq̃ extinxit, Typhonem regnasse in Aegypto postremum. Osiris Græca lingua est Dionysius, id est, Liber. Atq; apud Græcos nouissimi deorū esse censentur Hercules, Dionysius, & Pan. At apud Aegyptios Pan uetustissimus est etiam ex octo dijs, qui primi dicuntur; Hercules ex his qui duodecim; Dionysius ex his qui tertij uocantur, ab illis duodecim procreati. Ab Hercule aut quantum annorū ad Amasim regem esse ipsi Aegyptij aiūt, superius à me patefactum est. A Pane uero plus annorū esse dicūt, minimum inter hos à Dionysio: quanq̃ ab hoc ad Amasim regem quindecim milia annorū supputantur. Et hæc Aegyptij pro cōpertis asseuerant, scq; scire assidue supputando, semperq; annos describendo. Igitur à Dionysio quidē, qui ex Semele Cadmi genitus fert, ad meam ætatem sunt anni fermè mille sexcenti. Ab Hercule uero Alcmenæ filio, fermè nongenti. A Pane aut Penelopes (ex hac em̃ & Mercurio Pan genitus dī à Græcis) minus annorum est, quam à bello Troiano, octingenti ferè ad me anni. Vtrum horū pbabilius sibi uidet, eo quisq; utat licet: mihi aut de his recepta opinio pbat. Nam si & isti i Græcia cū celebres fuissent, tñ senuissent, quēadmodū Hercules ex Amphitryone genitus, Dionysius ex Semele, & Pan ex Penelope natus, dixisset aliq; & hos alios habere illoꝝ deorum noīa, qui prius geniti fuerant. Nūc Græci aiūt Dionysiu statim editū ab Ioue in uterū in femore, portatūq; in Nysam, quæ est sup Aegyptū in Aethiopia. De Pane ne habēt quidē quod dicant ubinā à partu sit educatus: ex quo fit mihi manifestū, Græcos audiuisse posterius horū, q̃ alioꝝ deorū noīa: & ex eo tpe illoꝝ pgenies recēsuissē, quō primū eos audierāt. Atq; hæc quidē Aegyptij aiūt. Quæ uero cæteri hoīes cū Aegyptiis consentiētes memorāt in hac regione fuisse gesta, hæc iā explicabo, aliquid etiam his

Aegyptiorū;
progenies.

Progenies
tres quot con
ficiāt annos.
Sol præter cō
suetudinē ori
ens occidēsq;

λογιστῆς, id
est, historio
graphū. Fuit
enim Hecatæ
us Milest. hi
storicus, qui
Darij floruit
tēporibus, ut
testatur Sui
das. Meminit
huius Strabo
cū alias, tñ li.
decimoquar
to in primis.

ORVS quis.
Osiris qui
deus.

HERCV
les.

PAN.

AMASIS
rex.

Inte. nullū a
Dionysio ad
Amasim.

Diodorus pu
tat hunc non
esse Semeles
filium, Hercu
lis putat.
Herodoti
ætas.

quæ ego uidi cōferentibus. Post Vulcani sacerdotem regem suum, Aegyptij liberta-
 re adepti, duodecim sibi reges (nullo em̄ t̄p̄is momento poterant sine rege uiuere) de
 ligunt, in totidem partes oēm Aegyptū distinguentes. Isti iunctis inter se affinitatibus
 regnabant, pactiōibus initis ne mutuo auferre imperium conarentur, neue quis plus
 aliō quippiam obtinere quæreret, sed ut essent inter se quā amicissimī. Atq; ea de cau-
 sa has pactiōes arctas accuratasq; inierunt, quōd eis inter initia simulatq; tyrannides
 inuaserunt, responsum fuerat, qui in templo Vulcani ærea phiala libasset, cū totius Ae-
 gypti regno potiturus. Vbi oīa sacra executi sunt, placitū est eis aliqd relinqueretur sui cō-
 mune monumentū: ex eoq; placito fecerunt labyrinthum, paulo supra stagnum Mœ-
 rios, maxime urbem uersus, quæ dicitur crocodiloz, quem ego aspexi fama maiorem. Si
 quis enim ex Græcorum narratione muros & operis speciem ratiocinet, minus concipiet
 quā pro labore & sumptu huius labyrinthi. Tametsi & Ephesi templum est me-
 moratu dignum, & in Samo, tamen pyramides erant ad narrandum maiores, quæ fin-
 gulæ multis ac magnis operibus Græcis æquiparandæ sunt. Sed eas quoque labyrinthus
 antecellit. Etenim duodecim eius aulæ sunt tecto opertæ, portis oppositis altrin-
 secus: sex ad aquilonem contigua, totidem ad austrum uergentes, eodē extrinsecus mu-
 ro præclusæ. Bisaria in eo sunt domicilia, una subterranea, altera superiora illis im-
 posita, utraque numero tria milia quingenta. Quorum ea quidē quæ superiora sunt, ipsi
 uidimus, & quæ aspeximus enarramus. Subterranea uero auditu didicimus. Nam præ-
 positi Aegyptiorum nolebant ullo pacto illa monstrari, q̄ dicerent illic sepulchra esse
 tum eoz regum, qui ædificandi labyrinthi fuere autores, tum sacrorum crocodiloz.
 Ita de inferioribus ædificijs fando, cognita referimus. Sup̄iora ipsi aspeximus huma-
 nis operibus maiora. Nam egressus per tecta, & regressus per aulas diuersissimi, infini-
 ta me admiratione afficiebant. Ex aula in conclauia transitur, ex conclauibus in cubicu-
 la, è cubiculis in solaria alia, è conclauibus in alias aulas. Horum omnium lacunar, quæ
 admodum parietes, lapideum est, sculptilibus passim figuris ornatū. Singulæ aulæ ma-
 xima ex parte digesto lapide albo, columnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finit
 labyrinthus, adhæret pyramis quadraginta passuum, in qua grandia sunt insculpta ani-
 malia, ad quam iter sub terra fit. Et cum talis sit labyrinthus, tamen stagnum Mœrios,
 ad quam labyrinthus ædificatus est, plus præbet admirationis. Cuius in circuitu men-
 sura trium milium & sexcentorum stadiorum est, schoenorum sexaginta, quanta uideli-
 cet ipsius Aegypti ad mare mensura est. Iacet autem stagnum longo situ aquilonē uer-
 sus, austrumq; altitudine ubi eius profundissimum est, quinquaginta passuum. Quod
 autem manu facta sit ac depressa, indicat, quod in eius fermē medio stant duæ pyrami-
 des, quinquaginta passus ab aqua extantes, altero tanto ædificij aquis tecto. Super quæ
 utraque lapideus est colossus in folio sedens: ita pyramides sunt centū passus. Centum
 autem iusti passus sunt stadium unum sex iuges. Passus inquam mensuræ sex pedum,
 siue quatuor cubitorum: pedes autem quatuor palmorum; cubiti uero sex palmorum. Pes.
 Aqua stagni natiua nō est, utpote solo illo admodum arido, sed è Nilo deriuata, sex mē-
 sibus in stagnum fluens, totidem retro in Nilum refluens. Illisq; sex mensibus quibus
 effluit, augens regium fiscum talentis argenti singulis, in singulos dies, prouentu pisci-
 um cum influit uiginti mn̄is. Hoc stagnum dicebant indigenæ euadere in Syrtim A-
 fricæ, perforato sub terram meatu in mediterranea Hesperiam uersus, secundum mon-
 tem Memphi imminētē. Vex cum humum è lacu egestam nusquam uiderem (hoc
 em̄ mihi indagare curæ erat) percontabar proximos accolæ, ubinam esset humus il-
 linc defossa. Illi dicere fuisse deportatam, facile id mihi persuadentes: quippe qui simi-
 le quiddam factum esse apud Ninum urbē Assyrioz auditu cognoueram. Siquidē fu-
 res quidam magnam uim pecuniæ Sardanapali, qui Nini rex erat, in thesauris subter
 raneis abstrusam, cōpillare cū constituissem, à suis domibus fodere exorti sunt, dimensi
 uiam sub terra ad regias ædes, eamq; humū è cuniculis effossam, ubi nox aderat, in flu-
 men Tygrim (qui Ninum præterfluit) exportabant, donec in quod optabant, perfec-

Aegyptus in
 .xij. regulos
 distributa.

Labyrinthi
 descriptio.

His refragan-
 tur Plin Strabo
 & Mel.

Crocodili sa-
 cri.

Mœrios sta-
 gni descriptio

Stadium
 Cubitus
 Pes.

Sardanapali
 thesaurus.

re. Eodem modo audiui in Aegypto hanc alteram fuisse factam lacunam, præterquam
 q̄ non noctu hæc, sed interdiu est facta. Aegyptios enim humum quam effodiebant, in
 Nilum extulisse, quam ille acceptam dissiparet. Et hic quidem lacus ita fertur fuisse de-
 pressus. Duodecim aut reges cū iuste degerent, ac statō tpe in tēplo Vulcani sacrifici-
 cassent, & ultimo die festo libaturi essent, porrexit eis pontifex aureas phialas, quibus li-
 bare cōsueuerant, aberrans numero, duodecim uidelicet uiris undecī phialas. Ibi Psam-
 mitichus, qui postremus eorum stabat, cū non haberet phialam, detractam sibi æream
 Psammitich⁹ galeam tenuit, libauitq̄. Ferebant autem & cæteri omnes reges, & tūc quoq̄ gestabant
 galeas. Nec dolo malo Psammitichus galeam tenuit. Cæteri tamē id consulto factum
 esse à Psammiticho existimantes, & in memoriam redeuntēs, oraculum ipsis esse reddi-
 tum, qui area in phiala libasset, cum solū regem Aegypti futurū, non censuerunt æquū
 Oraculum de
 area phiala. esse Psammitichum morte mulctari, postquam rimando compererunt non id illum fe-
 cisse industria, sed maxima potētiae suae parte exutum in plaustra religandum, ne illinc
 Sabacus. egressus, cæteræ Aegypto se immisceret. Hunc Psammitichum, cum Sabacum Aethi-
 Necus. opem, qui patrē eius • Necum interemerat, fugisset in Syriam, post abitū Aethiopis,
 Græce ex insomni uisione reduxerunt hi Aegypti, qui sunt è tribu Saitana. Deinde cum re-
 brachy. gnaret unā cum undecim regibus, contigit ei ut fugeret iterum propter galeam in pa-
 ludes. Igitur intelligens quā ignominiose tractatus ab illis esset, statuit ultum ire qui
 Latonæ ora- ipsum persecuti sunt. Sed ex oraculo Latonæ, quod in urbe Buti apud Aegyptios uera-
 culum. cissimum est, ad quod ipse miserat, redditum est responsum, affuturam ultionē ei ē ma-
 ri uiris æreis existentibus. Quod responsum ei magnam incredulitatē effudit, uiros æ-
 Viri ærei. reos fore auxiliari. Non longo tpe interiecto, Iones quosdam & Cares prædandi gra-
 tia nauigantes, necessitas compulit applicare ad Aegyptum. Hi cum in terram exissent
 ferro armati, Aegyptiorū quidam nuntium fert Psammiticho ad paludes; & quia nun-
 quam uiderat aliquos ære armatos, ait egressos ē mari æreos uiros, campēstria popula-
 ri. Ille agnoscens oraculū esse perfectum, amicitiam cū Ionibus & Caribus facit: eosq̄
 Psammitichus magnis pollicitationibus hortatur ad secum manēdum. Vbi persuasit, ita demum unā
 Aegypto po- cū his Aegyptiis qui secum sentiebant, cūq̄ auxiliariis, reges sustulit. Omni potitus Ae-
 titur. gypto, fecit in Memphim tum Vulcano uestibula ad uentum austrum uergentia, tum
 Apis. e regione uestibulorum aulam Api, in qua, cum apparuit, Apis educatur, undiq̄ colu-
 Epaphus. mnis cinctam, ac figuris refertam; in qua aula loca stant columnarū colossi duodenū
 cubitorum. Apis autem Græca lingua Epaphus est. His Ionibus Caribusq̄, quibus fu-
 Castra Ae- erat usus adiutoribus, Psammitichus dedit ad habitandū posita altrinsecus prædia Ni-
 gyptiorum. lo medio dirempta, quibus nomen impositum est Castra. Et cum hæc eis loca dedit, cū
 Interpretes uero cætera quæ fuerat pollicitus repræsentauit. Pueros quictiam Aegyptios cōmisit
 Aegyptio. lingua Græca imbuendos, à quibus linguam Græcam edoctis orifici, qui nunc in Ae-
 gypto interpretes sunt. Incoluerunt aut Iones & Cares diu hæc loca contra mare, ali-
 Ionum Ca- quantulum supra urbem Bubasti, ad ostium Nili (quod dicitur Pelusiacum) sita. Un-
 rūq̄; habitati de postea Amasis rex Mēphim eos transtulit, in sui tutelam aduersus Aegyptios. Post
 ones in Ae- sedes ab istis in Aegypto collocatas, Græci cum illis ita cōmercium habuerunt, & nos
 gypto. res in Aegypto gestas à Psammiticho rege exorfi, & quæ deinceps extiterunt, omnia si-
 ne ambiguitate nota habemus. Hi enim primi Aegyptum, qui diuersæ linguæ essent,
 incoluerunt. Atq̄ unde demigrarunt illic, & uestigia naualium, & domorū rudera, ad
 meam usq̄ ætatem ostendebantur. Atq̄ hunc quidem in modum Psammitichus Aegy-
 pto potitus est. De oraculo autem quod est in Aegypto, cum feci multa uerba, tum fa-
 Latonæ tem- ciam de re memoratu digna. Est enim oraculum hoc in Aegypto templū Latonæ po-
 plum. situm in magna urbe, cui nomē est (ut superius à me dictum est) Buto, contra ostium
 Butus urbs. Nili, quod Sebennyticum appellatur, à superiori parte maris flumen subeuntibus. In
 hac urbe templa sunt Apollinis, Dianæq̄. Et in quo reddunt oracula. Latonæ grande
 illud, & porticum habens decem passibus sublimē. Vbi quid mihi ex his quæ in aper-
 to erant, maximo miraculo fuerit, referam: Est in hoc fano Latonæ delubrū, ex uno fa-

Cum lapide, cuius parietes æquali celsitudine ad longitudinem quādragenūm cubito-
 rum: cuius lacunari pro tecto impositus est alius lapis, quatuor cubitorum p oras cras-
 situdinis. Itaq; eorum quæ circa templum hoc sunt in propatulo positorum, admirabi-
 lissimū apud me fuit id delubrum. Secundo loco insula, quæ uocatur Echēmis, in la-
 cu profundo ac spatioso sita præter templum quod in Buti est: quæ insula ab Aegyptiis
 fertur innare. Ego tamen eam neq; innantem uidi, neq; se mouentem: & hoc audire ad-
 miratus sum, si uerū est insulam natare posse. In hac igitur templū Apollinis magnū est,
 & aræ trifariæ extructæ, & palmæ frequentes enatæ: aliæq; partim fructiferæ, partim
 steriles arbores. Cur autem ea innatans sit, hanc Aegypti rationem reddunt: quod La-
 tona, quæ ex octo numinibus, quæ prima extiterunt, unum est: cum in urbe Buti, ubi
 hoc eius oraculum est, habitaret: Apollinem ab Ifide sibi commendatum, occultauit.
 in hac insula nondum innatanti, ac sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia in-
 dagans (ut Osiris filium inueniret) aduenisset. Nam Apollinem & Dianam aiunt Di-
 onysii & Isidis filios eē: Latonam uero nutricem horum, ac liberatricē. Et Apollo qui
 dem Aegyptiace Horus dicitur: Ceres autem Isis, Diana uero Bubastis. Atque hinc so-
 lum, non aliunde Aeschylus Euphoriōis filius rapuit, quod dico, ut solus omnium qui
 poetæ dicuntur, fecerit Dianam Cereris filiam. Ob hoc igitur insulam redditam eē na-
 tantem: Hæc illi sic aiūt. Psammitichus in Aegypto quatuor & quinquaginta regnauit
 annos: per quorū undetriginta magnam Syriæ urbem obsidēs oppugnauit, donec ex-
 pugnauit. Hæc est Azoros, quæ diutissimā inter omēs urbes duntaxat (quas nouimus)
 sustinuit obsidionem. Psammitichi filius, qui regnum Aegypti suscepit, extitit Necus.
 Idem fossam ad rubrum mare ferentem primus aggressus est, quā Darius Perses secun-
 do loco depressit, lōgitudinis quidem quatuor dierum nauigationis: latitudinis, ut per
 eam duæ possent simul agi trirēmes. Aqua quæ in hanc ē Nīlo deducitur, paulo su-
 pra Bubastis urbem, iuxta oppidum Arabiæ Patumon deducitur, euadens in mare ru-
 brum. Initium fodiendi sumptum est à planitie Aegypti, Arabiam uersus. Nam quæ
 supra planitiem sunt, continens prope Memphim occupat mons, in quo lapidicinæ
 sunt. Itaq; ad huius montis ima, ducta est fossa uersus hesperum & auroram, longo tra-
 ctu: & deinde pertingens diuortio montis tenuis: quod diuortium ad meridiem & uen-
 tum austrum fert in sinum Arabicum: qua breuissimus tractus, & maxime compendia-
 rius est ē mari septentrionali ascensus ad australe, quod idem rubrum uocatur, à mon-
 te Casio, qui Aegyptum Syriamq; determinat. Hinc stadia mille sunt in Arabicum si-
 num. Et hoc quidem breuissimum est, uerum fossa multo longior, scilicet quanto est cō-
 fragiosior. In qua fodienda sub rege Neco cētum uiginti milia Aegyptiorum perierūt.
 In que eius medio opere Necus destitit, hoc interpellatus oraculo, eum id opus bar-
 baro præmunire. Aegypti barbaros omnes uocant, qui non ipsorum lingua loquun-
 tur. Super sedens itaque à facienda fossa Necus, ad militum copias se conuertit: atque
 ad classes quæ partim in mari septentrionali, partim in sinu Arabico ad rubrum ma-
 re sunt ædificatæ: quarum adhuc uestigia naualium ostendunt. Et classibus quidem
 Necus, dum opus fuit, est usus. Terreſtri autem acie congressus cum Syris in Magdo-
 lo, uictoria potitus est, & post prælium, Cadyti magna Syriæ urbe. In uestitu au-
 tem curiosus cum fuisset, illum Apollini dicatum ad Branchidas Milesiorum misit.
 Hic perfectis decem & septem imperij sui annis decessit, tradito imperio Psammi fi-
 lio suo. Eo apud Aegyptum regnante, nuntij Heliorum dimittebantur, iactantes à
 se in olympia iustissimum ac maximum inter mortales propositum esse certamen, ra-
 ti ne Aegyptios quidem hominum sapientissimos aliquid ultra hæc esse inuenturos.
 Isti ubi in Aegyptum peruenerunt, eaq; exposuerunt quorum gratia uenerant, rex con-
 uocat ex Aegyptiis eos qui sapientissimi haberentur. Qui cum conuenissent, & Helios
 audissent omnia commemorantes, quæ par erat ab eis fieri in edendo certamine, et se ue-
 nisse, dicentes, sciscitatum, nunquid possent Aegypti reperire iustius. Habito inter se
 consilio, interrogabat Helios, nunquid apud eos certarent ciues: Et illis respondentibus,

Chemmis in
 sula, in xcu-
 aie legiur,
 Vbi i articu-
 lus est, nō di-
 etiois caput,
 Siquidē Chē-
 mis legit Ste-
 phanus quoq;
 πρὶ πόλεως
 hunc citans lo-
 cum.

Insula natās.
 Typhon.
 Aeschylus.

NECVS
 rex.

Patumus opa-
 pidum

Barbari qui
 Aegyptiis.

Magdulus op-
 pidum

PSAMMIS
 rex
 HELIORUM
 certamen.

sine discrimine & suorum & cæterorum Græcorum, cuiusque uolenti certare fas esse. Atqui, inquit, illos cum tale certamen proponant, ab omni iure excedere. Nullo etenim pacto posse fieri, quin conciuui pugnantem ciues fauerent, facientes iniuriam hospiti. Sed si uellent iustum proponere certamen, & si eius gratia uenissent in Aegyptum, iuberet hospitibus ponere certamen, nullo Heliorum certare permissio. Hæc Aegyptij Helijs subiecerunt. Psammis cum sex omnino regnasset annos in Aegypto, facta in Aethiopia expeditione, mox uita defunctus est. Cuius regnum Apries filius accepit, qui secundum Psammitichum proauum suum fortunatissimus extitit omnium ad eam ætatem, regnum quinque & uiginti dominatus annos. Quod intra tempus & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro pugna nauali dimicauit. Sed cum calamitas eum maneret, contigit ob eam causam, quam ego pluribus, dum res Punicas exequar, exponam, paucis contentus impræsentiarum. Cum aduersus Cyrenæos Apries exercitu missio magnam cladem accepisset, id ei imputantes Aegyptij rebellauerunt, opinati se ab illo in apertam perniciem fuisse dimissos: ut his interniciōe deletis, ipse cæteris Aegyptijs imperitaret securius. Hæc perquam grauius ferentes tum ij qui redierunt, tum eorum qui interierant amici, ingenue desciuerunt. Id ubi rescituit Apries, mittit ad eos uerbis sedandos Amasim. Qui cum peruenisset, reprehendensque dissuaderet ne talia facerent, quidam Aegyptiorum ei a tergo stans galeam circumdat; eaque circumdata, inquit se illam ob regnum imposuisse. Neque hoc quod fiebat, eo inuito fiebat, ut ostēdebat. Nam simul atque ab his qui desciuerant Aegyptijs declaratus est rex, sese apparabat tanquam aduersus Apriem moturus. His cognitis, Apries mittit ad Amasim ex his qui secum erant Aegyptijs spectatum, quendam hominem nomine Patarbemem, iussu ut ad se uisum Amasim perduceret. Hic ubi peruenit, Amasim ad se uocat. Amasis (sedebat autem in equo ad suos cohortandos insolenter) stolide iubet uicissim hunc ad se adducere Apriem. Et cum Patarbemis eum rogaret ut regem adiret, accitus respondit, se iam dudum dare operam ut id ageret, nec de seipso Apriem esse questurum, se enim illi præsto futurum, & alios adducturum. Patarbemis non ignarus propositi illius, tum ex oratione tum ex apparatione quam uidebat, statuit suæ diligentiae esse quam celerrime regem regere (quæ agerentur) facere certior. Huic redeunti, quod Amasim non adduceret, nullo uerbo edito Apries ira percitus, præcidi aures iussit nasumque. Id intuentes cæteri Aegyptij, qui cum eo hactenus senserant, uirum inter eos probatissimum, ita foede indignaque affectum, ne tantisper quidem differentes, ad cæteros transeunt, seseque Amasi tradunt. His quoque auditis Apries armatis auxiliarijs (habebat autem auxiliariorum circa se ex Ionibus & Caribus triginta milia) in Aegyptios tendit. Erat ei regia in urbe Sai ingens ac spectata digna. Itaque utrique aduersus alteros Apriani & Amasiani in Memphi urbe constituerunt, tentaturi pugnae discrimen. Sunt autem in Aegypto septem hominum genera, quorum alij sunt sacerdotes, alij qui pugnatōres appellant, alij boi pastores, alij subulci, alij institores, alij interpretes, alij gubernatores nauales. Tot sunt Aegyptiorum genera, a suo quoque artificio appellata: sed pugnatōres uocant Calasiries, & Hermotybies, qui hanc regionum sunt. Nam in regiones distincta est omnis Aegyptus. Hermotybiorum quidem hæ sunt plagæ: Busiritana, Saitana, Chemmitana, Papremmitana, insula Prosopitis, quæ uocat Natho, ex dimidia parte. Ex his tractibus Hermotybies cum plurimi centum ac sexaginta milia sunt, quorum nemo quippiam opificij quaestuarii didicit, sed omnes rei militari uacant. Calasirium hæ alia plagæ sunt: Thebana, Bubastiana, Aphthitana, Tanitana, Mendesia, Sebennyntana, Athribitana, Pharbæthitana, Thmuitana, Thnuphitana, Anyfia, Myecphoritana. Hæc tribus insulam incolit ex aduerso Bubastis urbis. Hæc tribus Calasirium, dum quoad possunt plurimi coguntur, ducenta quinquaginta milia uirorum sunt, quibus nec ipsis licet ulli artificio operam dare, sed solum rei militari, filio discendi a patre. Hoc ab Aegyptijs ne mutuati sint Græci, non possum pro certo diiudicare, cum uideam & apud Scythas Persasque, & Lydos, denique apud omnes fere barbaros haberi pro ignobilioribus ciuibz eos, qui artificia discunt, eorumque liberos;

APRIES
rex.

Amasis rex
declaratur.

Patarbemi
aures nasusque
præcidiuntur.

Momēphi ali
as.

Nomi Aeg
gyptiorum.

Militia man
cipati.

generosiores autem eos qui à manuarijs operibus abstineant, præsertim qui cessent ob bellum. Hoc itaq; cum cæteri Græci didicerunt, tum præcipue Lacedæmonij. Corinthij quoq; minimi faciunt opifices. His solis Aegyptiorum, præter sacerdotes, hoc eximij honoris habetur, ut singulorum duodecim agri sint egregij atq; immunes, singuli agri centum cubitorum Aegyptiorum quoquo uersus. Aegyptius autem cubitus Samio par est. Hæc tamen uniuersorum peculiaria sunt, quibus per uices in orbē fruebantur, & nunquam iidem. Calasirium milleni & Hermothybium, circa regem fruebantur annuo satellitum munere. Istis præter prædia dabantur uiritim hæc alia, panis tostii pondo quinæ mnæ, carnis bubulæ binæ, uini sextarij quaterni. Hæc assidue satellitibus præbebantur. Vbi igitur è diuerso ueniētes, Apries cum auxiliarijs, Amasis cum uniuersis Aegyptijs in urbem •Memphim peruenere, cōgressi sunt. Et peregrini quidem egregie pugnauerūt, tamen quod erant multo inferiores numero, fugati sunt. Fertur Apries ea fuisse persuasionē, ut nullus neq; deorum neq; hominum posset sibi adimere regnum, adeo uidebatur sibi illud stabilisse. Et tamen tunc egressus, prælio fugatus est, uiuusq; captus, & ad urbem Saim ductus ad ædes quæ ipsius antea fuissent, tūc autem Amasis regia. Ibiq; quamdiu in regia pascebatur, cum Amasis honeste asseruauit. Tandē iusantibus Aegyptijs nō iuste agere, q̄ suū & ipsorū inimicissimū aleret, ita illis Apriem tradidit. Eum isti ubi strangulauere, paternis in monumētis sepelierunt, quæ sunt in templo Mineruæ proxime coenaculum, ad leuam manum intrantis. Nam Saitani cunctos qui tribules eorū fuere reges, intra templum sepelierūt. Etenim Amasis monumentum ex altera parte coenaculi est, quā illud Aprijs, eiusq; progenitorū. In eiusdem templi aula hoc quoq; est ingens cubiculum lapideum, tum columnis ex cultum, palmarum arbores imitantibus, tum alia sumptu. Intra id cubiculū gemini postes stant, in quibus urna est. Sunt etiam sepulchra, cuius nomen si nuncupauero hac in re, haud sancte fecero. Apud Saim in templo Mineruæ post totum delubrum, prope Mineruæ parietem, atq; in fano, stant ingentes obeli, id est, uerua lapidea, lacusq; coniuguus lapidea crepidine adornatus, & circumquaq; probe elaboratus, magnitudine (ut mihi uidetur) quanta in Delo, qui dicitur trochoides. In hoc lacu imagines suorū quiscue effectuum noctu faciunt, quæ uocant Aegyptij mysteria. De quibus cum permulta ego norim quo pacto se habeant, singula tamen absit ut proloquar. De Cereris quoq; initiatiōe, quam Græci *δυσμοφία* uocant, hoc est, legum lationes, absit ut eloquar, nisi quatenus sanctum est de illa dicere: Danaï filias extitisse, quæ ritum hunc ex Aegypto attulerūt, eosq; Pelasgicas scēminas imbuerunt. Sed deinde omni Peloponneso à Doribus eiecta sedibus suis, ritus initiandi abolitus est, à solis Arcadibus, qui à Peloponnensibus non eiekti sunt, sed relictī, conseruatus. Aprie extincto, regnauit Amasis è tribu Saitana, & urbe cui nomē est Siuph. Eum inter initia Aegyptij contemnere, nec ullius sane momenti ducere, ut quod plebeius fuisset, nec insigni familia ortus. Sed hos Amasis ad se solertia, non asperitate perduxit. Erant ei cum alia bona infinita, tum uero peluis aurea, in qua tam ipse q̄ omnes conuiuæ semp pedes abluebant: hanc ille cōfregit, ex eaq; dæmonis statuam fecit, & in appositissimo urbis loco statuit. Aegyptij simulacri adeuntes, magnopere uenerari. Id Amasis fieri è popularibus edoctus, cōuocatis Aegyptijs aperit, ex illa pelui, in qua primo Aegyptij euomere immingereq; & in qua pedes abluere consueissent, factum esse simulacrum, quod tunc tantopere ueneraretur. Itaq; se aiebat perinde atq; peluim esse factum: qui si antehac fuisset plebeius, inpræsentiarum tamen esset rex, eoq; iubere, ut sibi honor haberetur atq; reuerentia. Hunc in modum ad se traduxit Aegyptios, ita ut æquum censerēt ei seruire. Idem hoc usus est in rebus agēdis instituto: Ab aurora usq; dum refertum est forum, accurate negotia quæ expediebant, agebat. Deinde potabat, & inter compotores iocabatur, morionem agens ac scurrā. Quibus rebus offensi amici, talibus eum uerbis castigabant: Rex, dicentes, non è dignitate tua degis, qui ad tantam te dimittis nequitiam. Nam debere augusto in solio sedens, anguste interdū res administrare. Ita & Aegyptij cognō

Opificū ignobilitas.

Milium nobilitas.

Sacerdotum immunitas.

Cubitus Aegyptius.

Cubitus Samius.

Momēphi legūt aliq̄ quā

quā in Græco codice sem

per sit Memphus.

Momēphis re pitur apud Strabo.

Apries strangulatur.

Saitanorū regū sepulchra.

Mysteria.

Thesmophoria.

AMASIS rex.

Peluis aurea.

Appositissima similitudo

scerent à magno sibi uiro praesideri, & tu melius audires. Nunc haudquaquam facis è regia dignitate. His ille rñdit: Arcus ab his quorū sunt, cum est opus intendi: eos si semper intenti sint, ruptum iri: nec posse eis illos cū indigeant uti: Ita & hominis institutū, si assiduo laborare studio, nec ullam partem ad lulum sibi indulgere uelit, fore ut pedetentim aut mente captus sit aut membris. Quod ego intelligens, utriq; rei tempus imperatio: Hæc Amasis amicis rñdit. Etenim fertur Amasis, cum priuatus foret fuisse potandī iocandīq; cū dicacitate studiosus: & uir neutiq; rerum agēdā: anxius. Et quoties cū potantem ac se oblectantē necessaria defecissent, solitus circuncundo furari. Et cum re posceretur ab his qui dicerent eum ipsorum habere pecuniam, ac negaret, adduci ad oraculū quodcunq; eo in loco erat: & frequenter ab oraculis conuictus, frequenter absolutus. Et postq̃ assecutus est regnum, ista egit: Quicūq; dī cū furti absoluerant, horū templa neq; curæ habuit, neq; ulla re ad stabilimentū donauit, neq; adiens sacrificauit, tanq̃ nihil mererent q̃ redderēt falsa responsa. Qui autē cum pronuntiauerant furē, hos tanq̃ uere deos, nec mendacia reddentes oracula, maxie coluit. Præterea in Sai uestibulum Minervæ fecit, opus admirandū, & longe superans cætera tū sublimitate, tum magnitudine. Tanta est uastitas lapidū atq; substructionū. Quinetiam ingētes colossos, & immanes androsphingas ibidē posuit. Alia quoq; saxa prægrandia in apparatū cōporauit, ducta partim è lapidicinis quæ iuxta Mēphim sunt, partim utiq; quæ maioris molis erant, ex urbe Elephantina, quæ à Sai distat uiginti die: nauigatione. Ad hæc, q̃ nō minime, sed maxime oīm admiror, attulit ædificiū ex solido saxo ab urbe Elephatina: in quo afferendo, triennisi consumpserunt duo milia delectoꝝ uiroꝝ, qui omnes erant gubernatores. Eius tectum extrinsecus est unius & uiginti cubitoꝝ longitudo, quatuordecim latitudo, octo sublimitas. Hæc est dimētio exterior tecti ex uno lapide. Introrsum tñ duo deuginti & amplius cubitoꝝ est lōgītudo, quinq; sublimitas. Domus hæc ad īgremium templi collocata est. Nam ob id aiunt in templū nō fuisse ptractam, quòd tecto aduecto cū suspirasset eius uehendi architectus, utpote p̃æsus diutino tpe operæ, ea de re stomachatus Amasis, nō permiserit hoīem ulterius trahere. Nōnulli aiunt quendam ex his, qui uestibus lapidem agebant, ab illo fuisse oppressum, ideoq; lapidē nō introductū. Donauit p̃terea operibus ob magnitudinē spectaculo dignis cū alia tēpla insignia, tñ in Memphi templū Vulcani, colosso supino ante illud posito, longitudinis quinq; & septuaginta pedū. Superq; idem pauimentū gemini colossi stant ex Aethiopico lapide, uicenum pedū magnitudinis, hinc & hinc illi magno assistētes. Cuius instar est alter in Sai lapis, eodem habitu iacens. Illud etiam quod in Memphi est templū ingens & spectatu dignissimū, aiūt Amasim ædificasse. Sub Amasi rege dicit Aegyptus fuisse maxime beata, in his quæ uel regiōi ex flumine, uel hoībus ex regione pueniunt: & urbes quæ incolerent tunc, fuisse numero illic uiginti milia, Amasis quoq; extirrit, qui legem hanc apud Aegyptios cōdidit, ut singulis eoꝝ annis apud prouinciārum praesides demonstrarēt unde uiuerent. Et qui aut hoc non faceret, aut nō demonstraret se legitime uiuere, is morte afficeret. Quam legē Solon ab Aegyptiis mutuatus Atheniēsi⁹ tulit, quam illi, q̃ sit castissima, assidue usurpant. Amasis, qm̃ Græcoꝝ erat studiosus, cum alia in quosdam Græcos officia contulit, tñ his quæ in Aegyptū concederent, dedit facultatem Naucratem urbem incolendi. Qui uero eoꝝ nollent illic habitare, sed nauigando negotiari, fecit potestatem certis in locis aras & fana extruēdi. Ad eo maximū eoꝝ fanum atq; celeberrimum uocat Græcum. Ciuitates autē quæ coīter extruxerunt, sunt: Ionum quidē Chius, Teus, Phocæa, Clazomene: Dorum autē Rhodus, Cnidus, Halicarnassus, Phaselis: Aeoloꝝ uero una Mitylene. Harū ciuitatū hoc fanum est: & ab his praefecti emporij nundinæ: siue mercati, præbent. Cæteræ ciuitates quæ cōsortes huius rei sunt, non rei ad ipsos pertinētis cōsortes sunt: Separatim tñ ædificauerūt Aeginetæ qdē Iouis, Samii autē Iunonis, Milesi uero Apollinis fanum. Nam uetus emporiū erat sola Naucratis. Præter hoc in Aegypto aliud nullū. Qd si qs in aliud aliqd Nili ostiū applicuisset, is necesse habebat deierare se uenisse inuitū, dato q̃ iue-

Minervæ ue
stibulū in
Sai.
Colossi androsphinges.

Ædificium e
saxo solido,

Aegypti urbes quot.
Lex de uict
rōedanda.

Solonis lex.

reiurando eadem naui ad Canobicū nauigare: & si id minus per contrarios uentos posset, onera fluuiatibus nauigijs circumagere lustrando Delta, donec perueniret Naucrætem. Ita Naucratis in honore fuerat. Iam uero cū Amphictyones templi, quod nunc Delphis est (quia illud prius sua sponte deflagrauerat) trecētis talentis construendum locassent. Delphi, quos quarta pars sumptus cōtingebat, circa ciuitates uagi cū aliunde, tum uero non minimum ex Aegypto retulerunt. Nam Amasis quidē eis mille talenta aluminis, Græci autē qui Aegyptum incolebant, uicenas mnas donauerunt. Cum Cyrenæis quoq; Amasis amicitiam societatemq; iniit, ita ut illinc uxore etiam putaret sibi esse ducendam, siue fœminæ Græcæ amore captus, siue aliās ob beneuolentiā Cyrenæorum. Vxorem quam duxit, alij uolunt filiam fuisse Battī filij Arcesilai, alij Critobuli, inter suos populares uiri spectati, nomine Ladice. Cum qua dū in toro cubaret, concumbere nō poterat, cum tñ alijs mulieribus uteretur. Id cum diu fieret, ad eam Amasis: Tu uero, inquit, uxor ueneficio me læsisti: Ideoq; nullo machinamento uales effugere, quo minus inter omnes mulieres teterrimā pereas morte. Ladice cū pernegando nihilo placatiorem redderet Amasim, uouit intra se Veneri, si ea nocte secū coiret Amasis (hoc em̄ sibi esse machinamentū) statuam Cyrenas se illi missuram. Concepto statim uoto corit cū ea Amasis, ac deinceps quoties adiret, cum ea coibat: ac postmodum eam perquam ualde dilexit. Et Ladice uotum deæ persoluit, facta statua, Cyrenasq; missa, quæ ad meam usq; memoriam incolumis erat extra urbem Cyrenensem posita. Hanc Ladice Cambyfes, posteaq; Aegypto potitus est, cognito quanam esset, Cyrenas illasam remisit. Donauit item Amasis dona quæ misit in Græciam, Cyrenas quidē statuam Mineruæ inauratam, & sui imaginē pictura adūbratam. Lindum autē duo lapidea Mineruæ simulacra, & thoracem linei spectaculo dignum. Samum uero Iunoni bifarias sui imagines, quæ magno in tēplo erectæ erant post ianuas, ad meam usq; ætatem. Samū quidem propter hospitij, quod inter ipsum erat, & Polycratem Aeacis filium. Lindū autē nullius hospitij gratia, sed quia templum quod Lindi est, Mineruæ feruntur extruxisse Danaī filia, postquam agnitæ sunt, cum filios Aegypti effugerant. Hæc donaria dedicauit Amasis, primusq; mortalium Cyprum cepit, tributariamq; fecit puinciam.

Ladice uxor
Amasis.

Votū Ladice

Veneris auxiliū.

Donaria Amasis uaria.

Cyprus primū ab Amasis capta.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER TERTIVS QVI THALIA INSCRIBITVR.

DVERSVS HVNC AMASIM CAMBYSES Cyri filius, comparato cum ex alijs quibus imperabat, tū ex Græcis Ionibus Aeolibusq; exercitu, bellum mouit ob hanc causam: Misso in Aegyptum legato, Cambyfes petijt ab Amasi filiam, & petijt cōsilio cuiusdam Aegyptij, qui Amasi erat infensus, q se potissimum ex oibus Aegypti medicis Amasis ab uxore & liberis abstraxisset, amando in Persas. Vnoq; tpe Cyrus ad Amasim miserat petitū oculariū medicū, oīm qui in Aegypto essent, pstantissimū. Ob id infensus Amasi Aegyptius, institit suadere Cambysi, ut ab Amasi filiā peteret: ut ille aut

Cambyfes.

Belli inter Cambysem & Amasim occasio.

Ocularius medicus.

moerore afficeretur data filia, aut non data Cambysi redderet inuisus. Amasis eam nec dare audebat, nec abnuere. Nam & Cambysem itelligebat nō habiturū illam uxoris loco, sed pellicis: & Persarū potētia grauabat, horrebatq;. Hæc reputans, ita sibi faciendū statuit: Erat Aprijs superioris regis filia, noīe Nitētis, unica, domi relicta, grādis atq; speciosa. Hanc puellam Amasis uestitu pariter et auro exornatam, pro sua in Persas dimittit. Quam cū post aliquantū tps Cambyfes salutasset filiam Amasis appellans, ipsa ad eum: Rem inquit, rex ignoras, ab Amasi elusus, qui me ornatu cōptam transmittit, tradens tibi pro sua, cum re uera sim Aprijs filia, quem ille dominū suum cū Aegyptijs re

Nitētis puella.

bellans interemit. Hic sermo extitit causa, quæ Cambysem Cyri uehemēter indignatū induceret aduersus Aegyptum: Atq; ita quidē memorant Persæ. Aegyptij autē Cambysem suū uendicant, asserentes ex hac Aprijs filia illū esse genitū. Cyx em̄ fuisse qui ad Amasim miserit super filia, non Cambysem. Quod cum dicit, non recte dicit, etsi eos hoc non latet. Nam si qui alij pfecto, & Aegyptij recte norūt mores Persarū, apd quos illud in primis nefas est, illegitimū obtinere regnū, si adsit legitimus. Præterea Cassandanes filius erat Cambyses, Pharnaspe uiro Achæmenide genitæ, non mulieris Aegyptiæ. Sed Aegyptij rē gestam transferunt, fingētes sibi cū Cyri familia intercedere cognationem: Et hæc quidē ita se habent. Cæterū ille sermo mihi nō probat, quo dicitur, mulierē quandam Persidē ad uxores Cyri introgressam, cū liberos Cassandanes assistētes forma ac statura egregia cōspicaret, supra modū admirabundam magnis tulisse illam laudibus: eiq; Cassandanē (quæ Cyri esset uxor) ita dixisse: Me, quæ talium filiorū sum mater, Cyrus cōtemptui habet, pponens quandam ex Aegypto ancillam, uidelicet infensam Niteti, ista dixisse, & ei maximū natu filiorū Cambysem subiecisse: Ego uero tibi mater, cū in uirilē ætatem adoleuero, summa Aegypti reddam ima, & ima summa. Idq; dixisse circiter decē natum annos, admirantibus mulieribus. Et cum in uirilē adoleuisset ætatē, & regnū obtinuisset, huius rei memorē Aegypto bellū intulisse. Accessit huc & aliud quiddam ad hanc sumēdam expeditionē: Erat quidam auxiliariorū Amasis noīe Phanes, gñe Halicarnasseus, uir cōsilio præstans, & in re bellica strenuus. Hic Phanes nescio quid Amasi succensus, nauigio profugit ex Aegypto, uolens in collocationē uenire Cambysi. Eū Amasis (q̄ inter auxiliares non parui momenti esset, q̄q; de rebus Aegypti nonnihil cōpertissimū haberet) insequi statuit, adhibita diligētia assequendi. Itaq; ad hoīem insequendū mittit cū trirēmī eunuchorū fidissimū, qui Phanem assecutus in Lycia cepit, sed nō retulit in Aegyptum, ab illo prudētia superatus. Nam Phanes macatis custodibus abiit in Persas, Cambysemq; molientē aduersus Aegyptum expeditionē, & quo pacto carentia aquis loca transmitteret ambigentē, adiit. Eiq; cū alias Amasis res exposuit, tū uero quæ ad transmittendū pertinebant, suadens, ad regem Arabū mitteret, oratū ut sibi tutum pberet transitū. Hac em̄ duntaxat patet ingressus ī Aegyptū. Nam à Phœnice usq; ad mōtes Cadytis, quæ est urbs eorū Assyriorum, qui nūc Palæstini uocant. A Cadyti (ut mea fert opinio) nō minore urbe, q̄ Sardis emporia, scđm mare, usq; ad urbem Ienysum, Arabicæ ditionis est. Ab urbe Ienysorursus Syriacæ usq; ad locū Serbonitidis, iuxta quē Casius mōns pertingit ad mare. A Serbonitidis lacu, in quo se Typhon fert occultasse, deinceps iam Aegyptus est. Hoc tū intercapedinis inter urbem Ienysum, & montē Casium, & lacū Serbonitidis, non exiguus tractus est, sed itineris instar triū dieꝝ uehementer aridus. Veq; quod pauci eorum qui in Aegyptū nauigant, notum hñt, hoc dicere. Ex omni Græcia, & p̄terea ex Phœnice, portat in Aegyptū bis quotannis uas fictile uini pleni: & tū ibi ne unū quidē numero (ut sic dicam) uas uinariū fictile aspici uacū potest. Vbinam (dicat aliquis) hæc uasa consumūtur? Hoc quoq; ego depromam. Præfecti prouinciarū necesse hñt ex sua quisq; urbe colligere uasa testacea, quæ Mēphim portent. Eadem ē Memphi alij aqua impleta portare in hæc arida Syriæ loca. Ita hydriæ supueniētes in Aegypto sumptæ, ad ueteres in Syriam portant. Atq; hunc in modum, quē dixi, aqua cōtracta, Persæ fuerunt, qui hoc ingressu apparato q̄ celerrime Aegypto potiti sunt. Sed tunc cū in expedito aqua nō esset, Cambyses audito hospitris Halicarnassei cōsilio, missis ad regē Arabū nuntijs, tutū iter precatus, obtinuit, data acceptaq; inuicē fide. Arabes seruant fidē cōstantissima. inter hoīes ut qui maxie, quam hunc in modū dant: Quoties foedus inire uolunt, alius qdam medius inter utrunq; stans, acuto lapide ferit uolam, iuxta maiores digitos ipsorum, qui foedus ineunt. Deinde sumpto flocco ex utriusq; uestimēto, inungit eo sanguine septē lapides in medio positos, inter inungendū inuocans Dionysium & Vraniam. Hoc acto, idem qui fuit sequester foederis inter amicos contrahendi, uadatur hospitē, aut fortē ciuē, si cum ciue res agit. Qd foedus & ipsi qui amicitiam cōtraxerunt, serua-

re iustū censent. Dionysium quē Vrotalt, & Vraniam quam Alilat appellant, solos de-
orum esse arbitrant. Et quēadmodum Dionysū, ita puellaz capillū tōdere aiunt. Ton-
dent aut, in rotundū tempora subradentes. Igit postq̄ fœdus cum nuntijs iniit Arabs,
talem rem cōmentus est: Camelos oēs, posteaq̄ utribus camelinis aqua cōpletis onera-
uit, egitq̄ ad loca humore carentia. Ibiq̄ Cābysis exercitū prætolabat. Ex his quæ nar-
rantur, hoc qd̄ dixi ppius fidem est: tñ qd̄ minus credibile est, qñquidē cōmemorant,
cōmemorare debeo. Est magnū in Arabia flumen noīe Corys, exiens in mare quod dī-
rubrum. Ab hoc flumine ferē Arabum rex canalē ex bouinis, alijsq̄ crudis corijs consu-
tum, tanta lōgitudīe produxisse, ut ad loca arida per illū aquam produceret. Inq̄ ipso
arido solo ingētes cisternas fodisse, qua recepta aqua potū suppeditarēt. Et cū sit à flu-
mine ad terram aridam duodecim diez uia, per tres aquæ ductus in totidē partes aqua
deduxisse. Apud Nili aut ostium, qd̄ dī Pelusium, habebat castra Psammenitus A-
masis filius, Cambysem operiēs. Nam Amasim Cambydes in Aegyptū progressus, nō
uiuum nactus est, sed defunctū, cum quatuor & quadragita annis regnasset. Per eos ni-
hil admodum calamitatis expertus, defunctusq̄ & sale cōditus est, et in sepulchris quæ
ipse ædificauerat, situs intra tēplū. Sub eius filio Psammenito maximū extitit Aegy-
ptijs portentū. Apud Thebas Aegyptias, qd̄ neq̄ prius unq̄, neq̄ postea ad meam usq̄
ætatem cōtigit, ut ipsi Thebani aiunt, pluit. Thebis tñ tunc pluit guttis. Persæ ubi sic
canca peragrauerūt, subsedere uicini Aegyptijs, tanq̄ iam congressuri. Ibi Aegyptioz
auxiliarij Græci et Cares, Phani, q̄ externū exercitū in Aegyptū abduxisset, īfensi, hoc
rei in illū sunt machinati: Filios qui erant à Phane relicti in Aegypto, in castra perdu-
cunt, atq̄ in cōspectū patris, posito medio duoz exercitū craterē: dehinc pductos sin-
gulos pueros super craterē obtruncauerūt. Omībus interfectis, uinū & aquam in cra-
tere intulerūt. Quo sanguīe epoto, auxiliares ita cōfixerunt. Acri prælio cōmisso, per
quam multis utrinq̄ cadētibus, in fugam uertuntur Aegyptij. Ibi ego rem mirandam
uidi, ab indigenis edoctus: Ossa eoz qui in acie ceciderunt, cum iacerent fusa, ut ab ini-
tio distincta fuerant, seorsum erant Persarū, deorsum Aegyptiorum. Sed Persarum ca-
pita adeo fragilia sunt, ut si uelis ferire, uel solo calculo perforare possis. Aegyptiorum
autem ita firma, ut ea uix ictu lapidis elidas. Cuius rei causam hanc illi reddebant, faci-
le mihi persuadentes, q̄ Aegyptij statim à pueris radere capita incipiunt, & os capitis
ad solem redditur cōpactum. Quæ eadem causa est nō caluescendi. Nam ex omībus ho-
minibus paucissimos quis Aegyptios caluos uideat. Cuius rei hoc causæ est, q̄ robusta
capita gestant. Ac Persis cur fragilia sint capita, id in causa est, q̄ à p̄cipijs ībuunt ope-
rire capita, gestantes pilea tiarasq̄. Hæc ego huiuscemodi ossa uidi. Vidi item alia istis
similia in Papremi, eoz qui unā cum Achæmene Darij ab Inaro Afro sunt cæsi. Aegy-
ptij quoq̄ postquam ex acie terga dederunt, nullo ordie fugam capessunt. Ad quos, cū
se recepissent Memphim, misit Cambydes aduerso flumīe nauim mitylenæam cum ca-
duceatore uiro Persa, qui illos ad deditionem hortaret. Isti ubi nauim aduentare Mē-
phim uident frequētes ex urbe effusi, nauim corrūpunt, uirosq̄ frustarim dilaniatos in
oppidū afferūt. Et Aegyptij quidē post hæc obsessi aliq̄ diu, restiterūt. Afri uero id ani-
maduertētes, easdem sibi quæ Aegypto cōtigissent ueriti, sese citra pugnam dediderūt,
tributumq̄ inter se partiti dona miserunt. Cyrenæi quoq̄ ac Barcæi itidē ut Afri timē-
res, similia & ipsi fecere. Cambydes munera quæ ab Afrijs uenere, perbenigne accepit:
quæ aut à Cyrenæis, succensens (ut opinor) q̄ exigua erant: quingentas em̄ minas argē-
ti miserant: has sua manu prehensas, dispersit in milites. Decimo die quā muros Mē-
phis cepit Cambydes, Psammenitū Aegyptioz regem, qui sex omīno regnabat annos,
deposuit in suburbanis, ignominia gratia, cū Aegyptijs alijs, ut eius animum experie-
retur. Hoc facto, filiam illius uestitu seruili circumdatam, cum hydria ad aquam emi-
sit: et cum ea similiter indutas alias, quas delegerat, primoz uiroz filias uirgines. Quæ
ubi ad patres peruenerunt cum ciulatu, ploratuq̄, ceteri quidem patres cōspectis filia-
bus tam male acceptis, uicissim uociferati sunt atque fleuerunt. Psammenitus autem

Vrotalt.
Alilat.

Corys flui?

Canalis mi-
ra lōgitudi.

PSAMME
nitus rex.

Amasis mors

Pluuia apud
Aegyptios
portentosa.
Thebarū Ae-
gyptiaz mira

Phanē ulciscit
tur Aegyptij

Capita cur æ-
gyptijs dura,
Persis fragil.
Caluitici cā.

Menses forte
legendū, nam
græce est:
βασιλευσσι
τα μῆνας ἐξ.
Psammenitus
deponitur.

intuens atq; intelligens, humi uultum demisit. Prætergressis puellis aquam ferentibus, secundo loco Cambyfes ante oculos Psammeniti misit filiū eius, cū duobus milibus Aegyptiorū, æqualis ætatis, uinctas fune ceruices, & frenata ora habentibus. Ducebant autē luituri pœnas his Mitylenæis, q; cū nauī fuerant ad Mēphim obruncati. Ita enim cē fuerant regij iudices, p; singulis suorū interfecit, denos primorū Aegyptiorū interficiēdos. Psammenitus p̄tercūtes intuēs, & filiū aīaduertens duci ad mortē, alijs Aegyptijs q; circumfidebant cōplorantibus, atq; indigne ferentibus, ipse idem qd erga filiam fecit. His q; p̄tergressis, accidit, ut qdam cōpotorū eius iam natu grandior, pristinis bonis delapsus, ac nihil hñs, nisi quæ inops mendicabat, obiret exercitum, necnon Psammenitum, aliosq; Aegyptios in suburbanis cōfidentes. Quē ut cōspexit Psammenitus, erumpente ingenti fletu, cōpellans noīe amicū, caput suū cædebat. Aderant autē ei obseruatores, q; ut q; ab illo fiebat, ex omī uia; exitu Cambyfi renuntiaret. Ea quæ fiebant admiratus Cambyfes, misso nūtio Psammenitū percontatus est, īgens: Psammenite, herus te Cambyfes īterrogat, quamobrem tu q; uisa filia indigne affecta, uiso filio ad mortē eunte, neq; eiulasti, neq; fleuisti, pauperē tanti feceris, tibi ut ab alijs audiuit, nō p̄pinquū: Et Cambyfes qdem ita īterrogauit. Psammenitus autē his uerbis r̄ndit: Fili Cyri domestica mala erant maiora, quā ut possem ea deflare. At lamentatio amici digna lachrymis fuit: q; ē multis ac fortunatis opibus ad inopiam recidit, in extremo limie se neclutis. Hæc ubi respōsa ab hoc renūtiata sunt, uisus est illis Psammenitus, ut ab Aegyptijs ferē, recte r̄ndisse: Cræsusq; dē illachrymasse, itē q; aderant Persæ: ipsiq; Cambyfi miserationē subisse, ut p̄tinus iusserit & filiū, ex his q; morti adducti eēnt, liberari, et patre ē suburbanis excitatū ad se pducī. Sed filiū quidē q; adierunt, nō iam superstirē inuenerunt, sed primo loco truncatū, ipm uero Psammenitū excitantes, ad Cābysem pduxerūt: ubi reliquū uitæ degit, nihil uiolētū passus. Qui si cōpertus fuisset, nec affectasse res nouas accepisset Aegyptū, ut eū pcuraret. Nam cōsueuerūt Persæ in honore habere filios regū, etiam si qui ab eis defecissent, tñ illorū filijs restituere principatū. Qd eos ita facere cōsueisse, cū alijs p̄multis p̄t pbari documētis, tñ uero hoc, q; Thānyra Inari Afrī filius recepit, quē pater obtinuerat, principatū, quodq; Pausiris Amyrtæi filius & ipse paternū recuperauit imperiū. Nec ipsis Inaro & Amyrtæo quicq; amplius à Persis irrogatū est. Nūc Psammenitus male cogitans, mercedem accepit. Nam cū ad defectionē Aegyptios induxisset, captus est: ac deinde à Cambyse conuictus, epoto cruore taurino sancto expirauit: Atq; hunc in modū iste decessit. Cambyfes autē ē Mēphin urbē Saim abiit, aīo faciendi quæ fecit. Etem simulatq; in ædes Amasis ingressus est, imperauit cadauer Amasis ē conditorio asserri: deinde platū uerberibus cædi, ac uellicari, & stimulis pungi, omī deniq; contumelia infestari. Qd facientes postq; defatigati erant (nam cadauer, utpote fallitum resistebat, nec quicq; oīno elidebat) iussit cremari: haudquaquam sancte iubens: quia Persæ deum esse ignē arbitrant, & apd neutros moris est cremare cadauera: Persas quidē, p̄pter id qd dictū est, quia nefas eē aiunt deo depasci cadauere hoīs: Aegyptios autē, quia psuasum hñt ignē aīatam beluam esse, & oīa quæ nascunt deuorare: & postq; deuorando fuerit expleta, unā cū ipsa re deuorata emori. Ideoq; nō esse apd eos consuetudinē, mortuū beluis tradendi, sed falliendi, tñ ob id, tñ ne humatus deuoreē a uermibus. Ira neutris pbatam rē iussit agi Cambyfes. Quanquam (ut ipsi aiunt Aegypti) nō Amasis fuit gita passus est, sed alius quidam Aegyptius, eadē qua Amasis ætate: quē Persæ Amasim arbitantes uexauerūt. Memorant em̄ Amasim, cū ex oraculo audisset, quæ circa se defunctū futura eēnt, hoc mō rei uenturæ mendū putasse: ut eū hoīem qui flagellatus est, ad postes sepeliret extra conditoriū suū, se autem in conditoriū q; intinio recessu collocari filio mandaret. Mihi tñ non uidentur hæc ab initio Amasis fuisse mandata, de sua & alterius hominis sepultura, sed aliās ab Aegyptijs adornata. Secundum hæc Cambyfes constituit trifarium mouere bellum aduersus Carthaginenses, aduersus Ammonios, aduersus Aethiopes Macrobios, id est, longæuos, qui Africam ad australe mare incolunt. Aduersus quidem Carthaginenses nauticis copijs, aduersus autem Ammonios peditatu, aduersus uero Ac-

Tres additur
in Græco,
της οφθαλμοί.

Amici deplo
ratio.

Persæ erga
deuictos res
gis clemētia.

Pausiris A
myrtæus.

Psammenitus
taurino san
guine epoto
obiit.

Ignis deus.
Cadauera ubi
& cur nō cre
mantur.

Ignis animal.

Cambyfis ex
peditiones.
Macrobij po
puli Aethio
pes.

thiopes prius exploratores mittendos, per speciem dona ferendi illorū regi, spectatum illic mensam Solis, nunquid re uera esset: simulq; res Aethiopicas exploratū. Solis mēsa talis eē memoratur: Est in suburbanis pratum, omnium quadrupedum asla refertum carne, quam p noctē singuli ciuium magistratus pperant ponere; ad eamq; ubi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hāc ipsa à terra reddi assidue indigenæ aiunt: Et mēsa quidem (quæ Solis uocatur) talis esse fert. Cambyfes aut ubi statuit speculatores dimittere, cōtinuo ab urbe Elephantina accersit ex Ichthyophagis, id est pisce uescenti, maxie gnaros Aethiopice linguae. Vsq; dñ isti ueniūt, interea nauales copias Carthaginem uersus navigare iubet. Vex hāc executuros se Phoenices negauerunt. Esse enī magno cum illis iureiurando se deuinctos. Præterea non facturos sancte, si aduersus liberos suos militaret. Nam cæteri, Phoenicibus ire recusantibus, ad pugnandum haud idonei erant. Ita Carthaginenses, quo minus in seruitutem Persarū redigerentur, euasunt: qm Cambyfes haud æquum ducebat uim asferre Phoenicibus, qui seipsos Persis dediderant, ex quibus nauticus oīs constabat exercitus. Cypri quoq; qui aduersus Aegyptū in militia erant, sese & ipsi dediderant. Cambyfes, posteaquam ex urbe Elephantina aduenerunt Ichthyophagi, eos ad Aethiopes misit, iussus cum ea dicere quæ oporteret, tum dona ferre amiculum purpureum, aureūq; torquem tortilem, & armillas, ac unguenti alabastrū, cadumq; uini Phoeniceī. Aethiopes hi, ad q̄s misit Cambyfes, feruntur eē maximi omnium hoīm atq; pulcherrimi; diuersisq; uti à cæterorū hoīm ritibus, cum alijs, tum uero hoc circa regnum, q̄ quem ē popularibus maximum pro magnitudine ualidum iudicant, hunc regem deligendum censent. Ad hos itaque uiros Ichthyophagi uenerūt, offerentesq; regi munera, ita locuti sunt: Cambyfes Persarū rex cupiens amicus tibi fieri atq; hospes nos misit, iubens ut in colloquiū tuū ueniremus, tibiq; hāc dono daremus, quorum ipse usu maxie delectat. Ad hos Aethiops gnarus ad speculandum uenisse, talia respondit: Neq; rex Persarū uos ideo cum donis misit, q̄ magnificiat hospitium meum, neq; uos uera loquimini: quippe qui ad explorandum nostrum imperium uenistis: Neq; iustus ille uir est. Si enim iustus foret, non alienam regionem affectaret, sed esset sua contentus, nec hoīes (à quibus nihil laceffitus est) in seruitutem redigeret. Ei nunc uos hunc arcum date, ita dicentes: Rex Aethiopum regi Persarū consiliū dar, qm Persæ tam facile trahent in tanta magnitudine arcus, tūc aduersus Macrobios Aethiopes cum maioribus copijs moueat bellum. Interim dñs gratias habeat, qui non inducunt in mentem filijs Aethiopum, ut præter suam uelint aliam cōparare regionem: Hāc locutus, arcū laxauit, eisq; qui uenerant dedit. Tum sumpto purpureo amiculo rogauit, quidnam esset, & qmō confectū: Et cum Ichthyophagi ueritatem de purpura, deq; tinctura dixissent: dolosi, inquit, hoīes, dolosa sunt uestimenta. Secdo loco de auro sciscitatus, de tortili monili atq; armillis, ornatum eius rei exponens, Ichthyophagis, risit, atq; existimans uincula eē, inquit, robustiora apd se uincula esse. Tertio sciscitatus unguenti, cū illi de confectura, unguentiq; rōe dixissent, idem dixit qd de uestimento. Vbi ad uinū puenit, eiusq; cōficiēdi rationē audit, maiore in modo delectatus potu, percontatus est, qbusnam rebus uesceret rex, & qd longissimū tps à uiro Persa uiueret. Isti dixerunt, uesci regem pane, exponentes tritici naturam: pfectissimumq; diu uiuendi spatiū homini Persæ pponi octoginta annos. Ad hāc Aethiops nihil se mirari, inqt, si stercore uescentes paucis uiuerent annis. Nam ne tot qdē annis uicturos, nisi hoc potui acceptū referrent. Affirmantibus Ichthyophagis ita eē deuino (hoc. n. ipsos Persis subdidisse) interrogatus uicissim rex ab Ichthyophagis de uita et uictu, plerorq; ē suis ait ad cētū uiginti annos puenire: nōnullos etiam hoc ætatis transcendere: cibū eis eē carnē coctā, & potū lac: Et cū speculatores de nūero annorū miraret, ad fōtē quendam eos deduxit, in q̄ loti efficiunt pinde atq; inūcti, uiolā olētes: Eā aquam aiebāt exploratores adeo inualidā, ut in ea nihil innatare posset, ne lignū qdem, & quæ leuiora sunt ligno: sed oīa pessum ire in pfundū. Hāc aqua si uere apd illos est, q̄lis cōmemorat, iō Macrobiū id est lōgāui existūt, q̄ ea sp utūt. Deīde à fonte rex istos ad carcerē

Solis mensa.
Exploratores
res Camby.

Cambyfis dona ad regem
Aethiopum
Macrobiorū.

Alabastrus
unguent.
Rex ubi statum
ra maximus
deligitur.
Aethiopsis
re sponsum ad
regem.

Iusti principis
officium.

Dolosi homines,
dolosaq;
eorum uestimenta.

Persarum uictus,
uiuentisq;
spacium.
Aethiopū uictus
uitaq; lōgissima.

Fons miræ.

deduxit, ubi uiri omnes aureis uinculis erant alligati. Est enim apud hos Aethiopes omniū rarissimum ac pretiosissimum aes. Inspecto carcere, exploratores inspexerunt & mensam quæ dicitur Solis. Post hanc ad extremum inspexere eorum sepulchra, quæ dicuntur è uitro esse constructa hunc in modum: Posteaquam mortuum, siue Aegyptiorum, siue aliorum more arefecerunt, totum gypso inducunt: picturaq; exornantes representant quod potest effigiem eius. Deinde cippum ei è uitro, quod apud illos multum est, & facile effoditur, circundant: in cuius medio mortuus interlucet, nihil æque odoris ingrati, neq; foeditatis ullius exhibens: sed omnia ipsi illi mortuo similia habēs.

Expeditiones meraria Cambys. Hic cippum maxime propinqui intra aedes annum tenent, offerētes ei omnium rerū primicias hostiasq;. Anno exacto efferunt, circaq; urbem statuunt. Omnibus exploratores inspectis reuerſi sunt: Qui cum ista renſiſſent Cambyſi, continuo ira percitus ad uerſus Aethiopes exiit in expeditionem: neq; rei frumentariæ apparatu indicto: neque secum ipſo ratione inſita, quod in extrema terrarum faceret expeditionem, ueluti ueſanus, nec mentis compos, ſimulatq; Ichthyophagos audiit, pfectus eſt cum omni pedtatu, Græcis qui aderant illic manere imperatis. Vbi ad Thebas eſt uetum, delegit de exercitu quinquaginta circiter milia, quibus præcepit ut Ammonios diriperent, deinde oraculum Iouis incenderent: ipſe cum reliquis copiis aduerſus Aethiopes contendit. Sed antequam quintam itineris conſeciſſent, exercitus protinus eum commeatus omnis (quem ſecum habebat) deſecit: mox & iumenta ad ueſcendum deſecerunt. Quibus rebus cognitis Cambyſes ſi reſipuiſſet, ac retroduxiſſet exercitum, in eo qd prius admiserat peccato, uir ſapiens extitiſſet. Nunc autem nihil penſi habens, aſſidue proceſſit ulterius. Milites quamdiu quod de terra ſumerēt habuerunt, herbis uictitauerūt.

Iouis Ammonij templum accēdi iuſſum. At ubi ad ſabulum peruenere, ibi nonnulli diram rem perpetraverunt. Nam ſortiti ex ſeipſis decimum quēq; comederunt. Id audiens Cambyſes, ueritus ſuorum mutuam depaſtionem, intermiſſa aduerſus Aethiopes expeditione retro rediit, Thebasq; peruenit, multis de exercitu amiſſis. Et cum è Thebis deſcēdiſſet Memphim, Græcos miſſos fecit, ut illinc enauigarent: Et exercitus quidē aduerſus Aethiopes ita geſſit. Copiæ autem quæ aduerſus Ammonios miſſæ erant, è Thebis mouentes, itineris duces ſequēbantur: ac niſi ſunt uſque dum ad urbem Oaſim perueniunt: quam incolunt Sami hi,

Mutua militū depaſtiq. qui ſeruntur è tribu Aeſchrionia eſſe, ſeptem dieb; per arenas itinere diſtanti à Thebis, quæ regio uocatur lingua græca *μακρόπων νῆσος* id eſt beatorum inſulæ. In hunc locum dicitur perueniſſe exercitus. Deinceps quid de eo actum ſit, præter Ammonios, et eos q ab his audierūt, nulli aliq quicquā habēt dicere. Nā neq; ad Ammonios peruenērūt, neq; retro reuerterūt. Ab ipſis aſt Ammoniis demū fer: Cū illi ex urbe Daſi per arenam iter facerēt, iamq; medio ferē ſpatio inter Daſim & Ammonios pranderēt, inguiſſe magnum ac ualidum auſtrum, & ingeſtis arenæ cumulis eos obruiſſe: atque hunc in modum illos è conſpectu ſublatoſ: Ita actum eē de hoc exercitu Ammonij memoraſ. Cambyſe Memphim reſſo, Apis quē Græci uocāt Epaphon, apparuit. Aegyptij, ubi Apis extitit, ueſtimenta quāmpulcherrima ferre, & celebrando feſto operam dare. Id tunc facientes Aegyptios Cābyſes intuens, ratusq; ob res à ſe male geſtas prorſus illos eſſe in his gaudijs, præpoſitos accerſit Memphis: quos, ubi præſto fuerūt, interrogat, quid ita, cum antea ſe apud Memphim agente, nunq aliquid tale feciſſent, nunc id facerent, poſteaquam ipſe rediſſet, parte copiarum amiſſa. Illi dicere: dum illis deſi appareret (longo autē tpiſ interuallo apparere ſolitum) tunc omnes Aegyptios ſolennem celebrare lætitiā. Hæc ubi audiit Cambyſes, mentiri eos reſpondit, ac tanq mentientes morte mulctauit. His interēptis, iuſſit ſacerdotes in conſpectū uenire. Quibus eadem referentibus dixit: Si quis deus manſuetus ad Aegyptios ueniret, fore ut ſe non lateret: Haſtenus locutus, iuſſus ſacerdotes adducere Apim. Illi ad eum adducendum perrexerunt. Eſt autem hic Apis idēq; Epaphus è uacca genitus, quæ nullum alium poteſt concipere foetum, quam Aegyptij aiunt fulgure icſtam concipere ex ea Apim. Habet hic uitulū qui appellatur Apis, hæc ſigna: Toto corpore eſt niger, in

Arenæ uis.

Epaphi figura.

fronte habens candorem figuræ quadratæ, in tergo effigiem aquilæ, cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Posteaquam Apim sacerdotes adduxere, Cambyfes ueluti uecordior, educto mucrone cum uellet ferire uentrē, femur percussit, cachinnansq; ad sacerdotes inquit: O capita nequam, huiuscemodi dij existunt, sanguine atq; carne pediti, & feræ sentientes: dignus nimis Aegyptijs hic deus. Nos certe ludibrio habuisse nō iuuabit. Hæc locutus, imperauit his, q; munus erat ut sacerdotes qdem flagris cæderent, Aegyptios autem (ut quenque feriantē adipiscerentur) occiderent. Ita festum solutum est. Sacerdotes multati: Apis sauciatus femur, in templo iacens extabuit: quē ē uulnere extinctum cumulauere sacerdotes, clam Cambyse. Ob hoc scelus (ut Aegyptij aiunt) continuo Cambyfes insaniit, cum ne compos mentis quidem fuisset, exorsus primum perpetrare facinus in Smerdin, ex eisdem sibi parētib; fratrem, quem ex Aegypto remiserat in Persas, liuore commotus, quod solus ille Persarum arcū (quem Ictyophagi ab Aethiope attulerant) ad duos digitos traheret; quod nemo alius ē Persis poterat. Smerdi in Persidem profecto, hanc uidit in somnis Cābyfes uisionem: Nun eius quidam ē Persis ueniens, ei nuntiare est uisus, Smerdim in regio sedētem solio cœlum contingere uertice. Ob id Cambyfes, sibi metuens, ne se necato à fratre occuparetur imperium, mittit in Persas ad illum interimendum Prexaspē, sibi ex omnibus Persis uirum fidelissimum. Hic ubi Susa conscendit, Smerdim necandum curauit (ut quidam aiunt) cum eum eduxisset uenatum: quidam inquit, cum ad mare rubrum produxisset, ibi eum demersisse: Et hoc quidem initium scelerum Cambyfis extitisse: Secū dum autem scelus, sororis necationem, in Aegyptum eum secutæ: quæ ex eisdem parentibus erat soror, atq; eadem uxor: quam hunc in modum acceperat uxorem: Cum antehac Persæ sorores in matrimonium accipere nequaquam consueuissent, Cambyses unius sororum amore captus, cupidusq; deinde ducendi illam uxorem, cum propter rei insolentiam laboraret efficere, accersit eos qui regij iudices nominantur. Fiūt autem delecti ē Persis uiri, suntq; perpetui, nisi delicti alicuius comperti fuerint. Isti apud Persas ius dicunt, & legum patriarum sunt interpretes, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyfes percontatur, num qua lex sit, quæ sinat uolentem cum sorore contrahere matrimonium. Iudices & iuste & ingenue respondentes, negant ulla se inuenire legē, quæ sinat fratri nubere sororem: Quandam tamē inuenire legē, qua liceat regi Persarum facere quicquid libeat. Ita neq; legem abrogarunt metu Cambyfis: & ne legem tuentes ipsi perirent, aliam inuenerunt, adiutricem eius, qui sororem in matrimonium ducere uelit. Tunc itaque Cambyses eam quam dixi accepit uxorem. Aliquantōque post & alteram. Harum iuniorem, quæ ipsum contra Aegyptum comitata est, interemit. Cuius mors, quemadmodum illa Smerdis, anceps refertur. Nam Græci quidem aiunt, dum Cambyses duos catulos, alterum leonis, alterum canis committit, hanc interfuisse spectaculo: & cum à leoncūlo catulus superaretur, alterum catulum huius canis fratrem abrupto loro superuenisse. Et cum duo essent, ita superiores leoncūlo extitisse. Et Cambyse dum id cernit capiēte uoluptatem, hanc ei assidentem illachrymasse. Ea re animaduersa, Cambysem interrogasse quidnam lachrymaretur: & mulierem dixisse, se uiso catulo suppetias fratri ferente, ideo flere, q; subierit memoria Smerdis, cuius sciret neminem fore ultorē. Ob hoc dictum Græci illam à Cambyse fuisse interemptam memorant: Aegyptij uero ob id, quod cum ad mensam discumberetur, mulier lactucam sumpsit, eius que decerptis folijs uirum interrogauit, utrum discerpta lactuca an densa pulchrior foret: cum hic respondisset: Densa: hanc, inquit, lactucam aliquando imitatus es, q; Cyri domum denudasti. Ibi Cambysem indignatiōe pectum, insilisse calcibus in prægnañtē, eamq; abortu edito decessisse. His rebus Cambyses in præcipuos domesticorū insaniebat, siue id ppter Apim, siue aliunde, qualia multa in rebus humanis mala contingere consueuerūt. Etem fertur Cambyses ab ipsis natalibus grandi laborasse morbo, quem quidam sacæ nominant: ut haud ab re fuerit, cuius corpus magna ægritudine inualidum esset, eius ne mentem qdem sanam fuisse, Atq; in alios q;

Cambyfes in Apim impetum facit.

Cambyfis faminum.

Prexaspes ab Iusti no appellatur, sed Comaris.

Smerdis quē alij Mergidē appellant.

Cambyfis pericida.

Persarum iudicum calliditas.

Cambyfis soror occisa.

Iudices regij apud Persas.

Regi Persæ licere quæ libent.

Lactuce thyrsi frange cōcordia comparatur.

- quæ Persas insanisse, ueluti in Prexaspem, quem præcipuo honore prosequabatur, & a secretis, hoc est, qui ad eum nuntios perferebat; et cuius filius Cambyſis uina miscebat, qui honos & ipse non paruus est. Ad hunc fertur dixisse Cambyſes: Quemnam uirum Persæ me esse censent, aut qualem de me sermonem habent? Et iste ei respondisse: Hæc cætera quidem omnia in te magnis laudibus ferūt, sed nimis te uino deditum aiunt eē.
- Cambyſes ui nolentus.* Hæc Prexaspes de Persis respōdit. Quibus ille indignatus: Siccine (inquit) Persæ me aiunt uino deditum desipere, nec mentis esse compotem? Ergo in eo quod prius dixerunt, non ueri fuere. Nam senatum Persarum (cui intererat Crœsus) aliquando interrogarat Cambyſes, qualis ipse uideretur esse uir ad patrem Cyrum adæquandum: Et illi responderāt, eum patre eē præstantiorem: qui & omnia illius haberet, & Aegypti ac maris accessionem adiecisset: Hæc quidem Persæ dicebant. Sed Crœsus, qui aderat, displicente ei quæ dicebatur sententia, ad Cambysem inquit: Mihi tu quidem Cyro genite, non uideris adæquandus eē patri: quippe cui nondum est filius qualem ille te reliquit. Hoc audito Cambyſes delectatus, Crœsi sententiam approbauit: Quorum nūc reminiscens, ad Prexaspē iratus inquit: Intellige nunc ipse per te, nunquid Persæ uera dicant, an hæc dicentes ipsi desipiant. Nam si filij tui, qui in uestibulo stat, medium cor non frustrato ictu percussit, constabit nihil eē quod Persæ dicunt: sin aberrauero, constabit Persas uera loqui, & me eē intemperantē. Hoc locutus intendit arcum, puerūq; percussit. Atq; eum collapsum iussit discindi, & inspicere ictum. Cnnq; in corde sagitta eēt inuenta, ob id lætabundus atq; cachinnans, ad patrem pueri inquit: Prexaspes, facta tibi est fides, non me insanire sed Persas. Verum nunc mihi dicito, quemnam ex omnibus hominibus iam nosti ita ad destinatum emittere sagittas. Prexaspes hominem aduertens eē uesum, & in ipsum quoq; insanientem: Here (inquit) ego ne deum quidē arbitror tam probe percutere. Et tunc quidem hoc perpetravit. Altero die, duodecim Persas primoribus pares, ob nullius momenti causam necauit, uiuos in caput defodiens. Hæc eum facientem Crœsus Lydus statuit his uerbis admonendum: Rex, cuncta noli ætati atq; iræ indulgere: sed cohibe & compesce teipsum. Conducit tibi te prouidum esse: & sapientis est prospicere. Tu uero uiros interficis tuos populares ob nullius momenti causam, interficis pueros, qualia si multa facies, considera ne abs te deficient Persæ. Enimuero pater tuus Cyrus, etiam atq; etiam mandans, mihi præcepit te comonefacerem, subiiciendo quicquid boni comperirem. Hoc illi Crœsus beneuolentiā præ se ferens consulebat. Ad quem Cambyſes respondens: Etiam mihi tu (inquit) dare cōsiliū audes, tanquam bene aut tuam ipsius patriam administraris, aut patri meo cōsulueris, iubens eum traiecto flumine Araxe tendere aduersus Massagetæ, cum illi uellent transire in terram nostram. Imo & teipsum male præsidētem patriæ tuæ, et Cyrum tibi credentem perdidisti: sed ob id nequaquam gauisurus, quia olim iam debentem captare in te occisionem: arcumq; corripiebat tanquam hominem confixurus. At Crœsus cursu se foras proripuit. Hic ubi non habet in quem telum dirigat, mandat ministris ut illum comprehendētes interimant. Ministri qui mores eius nossent, Crœsum abdiderunt hac ratione, ut si Cambyſes facti pœnitens requireret Crœsum, eo producto donis afficerentur qđ illum seruassent: Si nō pœniteret, nec desideraret, tunc hominem interficerent. Nec ita multo pōst, cum Cambyſes desideraret Crœsum, ministri hoc animaduertentes, enuntiant ei hominem superesse. Cambyſes se quidem, inquit, Crœso superstitite gauderes: sed ijs qui illum seruassent, ueniam non daturum, sed mortem allaturum, prout & fecit. Multa huiusmodi tam in Persas, quàm iu socios, cum Memphi moratus est, Cambyſes faciebat infania. Adeo uetusta recludens sepulchra, mortuos inspiciebat. Etiam tēplum Vulcani adiens, multo derisu simulacrum illius cauilatus est. Sigdem statua Vulcani simillima est his dijs, quos Pataicos uocant Phœnices: qđ in triremiū proris Phœnices circumferunt: Quos q non uidit, ego sic ei indico, esse illos Pigmei uiri imagine. In templum quoq; Cabyrorum, inaccessum alteri q sacerdoti, ingressus est: & quæ illic erant simulacra, multis in ea iocatus uerbis, concre-
- Crœsi falsum ad Cambysem dictum.*
- Crudeliss Cābyſis facinor.*
- Crœsi libera admonitio.*
- Crœsus quia uia a Cambyſis furore seruatus.*
- Vulcani templum & statua.*
- Pataici*

mauit. Sunt enim & hæc illis Vulcani familia: à quo se hi homines aiunt esse oriundos. Cum multa igitur apud me documenta sunt, Cambysem uehementer insanisse, tum uero illud, quod alioqui nō tentasse templa legesq; habere ludibrio. Nam si quis uniuersis hominibus præbeat facultatem optimas ex omnibus leges eligendi, profecto cunctas unusquisq; rimatus suas eligeret. Non igitur credibile est alium quā dementē, talia ludibrio habere. At ita de suis quēq; legibus sentire, licet cum alijs coniecturis colligere, tum uero Darius accitos (qui in sua ditione erant) Græcos percōtatus est, quanta pecunia uellent defunctis parentibus uesci. Illis negantibus ulla se pecunia hoc esse factum, Darius dehinc Græcis præsentibus, & quæ dicebantur per interpretem discētibus, interrogauit eos Indos qui Callatiæ nominantur, qui uescuntur parentibus, quantū accipere pecuniarum uellent, ut patres defunctos igne cōburerent. Indi uehementer reclamantes, meliora illum ominari iubebant: Atq; ita moribus comparatū est. Rectēq; mihi uidef Pindarus fecisse, ut diceret, morem oīm esse regem. Dum Cambyses in Aegyptum contendit: Lacedæmonij quoq; intulere bellum Samo & Polycrati Aeacis filio, qui Samum uel occupauerat, eamq; inter initia trifariam partiturus erat cum fratribus Pantagnoto & Sylosonte. Quorum deinde altero necato, altero qui erat iunior ei cōto, totam solus obtinebat, inito fœdere cum Amasi rege Aegypti, cum quo hospitium habebat, mittens munera uicissimq; accipiens. Breuiq; statim tempore res eius adeo profecerunt, ut per Ioniam cæteramq; Græciam celebrarentur. Quocunq; enim bellum intulerat, cuncta ei prospere cedebant, cum haberet centum biremes, mille sagittarios, inuadens omnes sine ullo cuiusquam discrimine: quod diceret, se magis gratificari amico, si ei quæ abstulisset redderet, quā si nihil adhuc auferret. Multas itaq; hic insulas, multa etiam in continente oppida capiebat. Lesbios enim cum multis copijs opem Milesiis ferentes, nauali prælio uicit, cepitq; qui omnem fossam moenia Sami ambiētem uincti foderunt. Atq; res Polycratis tantope secundas esse non latuit Amasim, cui hoc curæ erat. Sed cum assidue forent multo secundiores, Amasis libellum Samum misit, in hæc uerba scriptum: Amasis Polycrati ita inquit: Mihi quidem, feliciter agi cum uiro amico meo & hospite, audire uoluptati est: tamen tuæ magnæ prosperitates mihi nō placent, qui intelligo quā inuidum nomē sit. Quod ad me attinet, malim tum meas ipsius, tum eorū qui mihi curæ sunt, res nunc prospere ire, & per uarias fortunæ uices æquum traducere, quā in omnibus mihi prospere cedere. Tu itaq; mihi obtemperando, hoc aduersus prosperitates agito: Despice quid tibi est, qd plurimi facias, quodq; amissum tibi maxime doleret. Id ubi inueneris, ita abiicito, ut nunquam ad homines ueniat. Quod si prospera tua deinceps non uariabuntur, aduersis medeare tu tibi subinde eo modo quem tibi subieci. Hæc cum legisset Polycrates, & in animum demittēs, tanq; bene sibi ac Amasi præcepta, disquirebat quodnam suorū ornamentorum esset, qd amisso maxima ipse molestia afficeretur: Atq; hoc tandem quæritando inuenit. Erat ei gemma signatoria smaragdus quam gestabat auro inclusam, opus Theodori Sami Telecle geniti. Hanc ubi abiiciendam statuit, ita abiicere libuit: Biremē conscendit: eam dehinc uiros, quibus illam instruxerat, in Pelagus educere iubet. Et postquam ab insula procul aberat, detractum sibi sigillum, dictis qui unā nauigabant inspectantibus, abiiecit in pelagus. Hoc acto renauigauit. Reuerso domum, cum ex iactura afficeretur, quinto sexto uel quā hæc acta sunt die, hoc ei casu euenit: Piscator qdam captum à se piscem, grandem sanē ac pulchrum, putauit dignum quo Polycratem donaret. Eum ad fores cum attulisset, dixit se in conspectum Polycratis ire uelle: à ianitore permissus, donans Polycrati piscem. Rex, inquit, hunc ego quem cepi piscem, & si operis manuariis uitam tolerero, tamen non iudicaui ferendum à me esse in fores, sed te tuaq; potētia dignum. Eum itaq; afferro tibi, donoq;. His uerbis iste delectatus, ita respondit: Tu uero probe nec factō solo, sed etiam oratiōe apd me inisti gratiam. Ad cœnamq; te uocatum uolo. Hæc magnificiens piscator, domum abiit, piscem ministri rescindentes, offendunt in eius aluo sigillum Polycratis, Quod ubi uiderunt, sumpseruntq; ad Polycratem lætabundi

Sua cuiq; placet lex

Darius.

Lex omnium rex.

Polycrates.

Amasis epistola ad Polycratem.

Polycratis smaragdus.

Polycratis prodigiosa fortuna.

quàm celerime pertulerūt. Eoq; illi reddito, referebant quo pacto fuisset inuentū. Polycrates, quēadmodum res diuinitus cōtigat, singula quæq; à se gesta retulit in libellīs & qua ratione qđ amiserat, recepisset. Hæc ubi scripsit, in Aegyptū misit. Quibus tabellis Amasis perlectis, quæ à Polycrate uenerant, intellexit non posse p̄stare hoīem, ut alterum hominem fato impendēti eripiat, utq; Polycrates bene iam moreret, bonam fortunam semp̄ expertus, qui ea quoq; reperiret quæ abiecisset. Misso itaq; Samū caduceatore, dixit se ius cum illo hospitij soluere. Quod ideo fecit, ne in tristē aliquem grauēmq; casum incidente Polycrate, animi dolorē uelut de hospite ipse cōtraheret. Aduersus hunc igitur Polycratem, in omnibus bene agentem, Lacedæmonij sumpserunt expeditio nem, accitis ab his Samijs, qui post hæc Sydoniam in Creta cōdiderunt. Polycrates, misso clanculum caduceatore ad Cambysem Cyri filium, aduersus Aegyptum copias cōparantem, orauit ut nuntijs ad se in Samū missis, rogaret aliquid copiarū. Qđ audiens Cambyses, libenter in Samū misit ad rogandas à Polycrate nauticas copias, quas se cum iste mitteret in Aegyptū. Polycrates delectis quos maxie suspicabatur ē popularibus suis ad rebellionem spectare, quadraginta triremes misit Cambysi, mandans ne retro eos dimitteret. Negant quidam Samios à Polycrate missos, in Aegyptum peruenisse: sed cum in Carpathio mari cursum tenerent, inter se collocutos decreuisse ne porro tenderent. Quidam aiunt peruenisse in Aegyptum, ac retentos inde fugam fecisse, & in Samum redeuntēs Polycratem cum classe occurrentem superasse, atq; in insulam exisse, sed pugna pedestri commissa, repulsos, ita Lacedæmonē nauigasse. Sunt qui dicant penes eosdem, ab Aegypto redeuntēs aduersus Polycratem, extitisse uictoriam, non recte dicentes mea opinione. Neque enim oportuisset illos acciscere Lacedæmonios, si p̄ se ad resistendum Polycrati ualidi erant. Præterea nec ratio dīctat, ut cui permulti aderant, cum auxiliarij mercede conducti, tum domestici sagittarij, his à Samijs redeuntibus numero paucis fuerit superatus, cum præsertim liberi ciuium atque uxores sub Polycrate essent, quos iste inter naualia coactos tenebat, ideo paratos, ut si hi qui secū erant, eum redeuntibus alijs prodidissent, unā cum ipsis naualibus conflagraret. Postea quam Samij, qui à Polycrate exacti erant, Spartam uenerunt, adeuntēs principes multa sane (qualia supplices) commemorabant. Quibus illi primo cœtu responderunt, eorum quæ isti dixissent priorum quidem oblitos esse, se posteriora uero non intelligere. Secundo deinde congressu nihil aliud isti dixerunt, nisi allato panario, illud pane indigere. Quibus idem responderunt panario superfuturum. Itaque opē ferendam eis cen fuerunt. Atque ubi rem apparauere, cum exercitu in Samum se contulere, referendæ gratiæ causa, ut Samij aiunt, quia illis aliquando Samij aduersus Messenios auxilio fuissent. Vt Lacedæmonij aiunt, non tam quia deberent tutari Samios, quàm ut eosdē ulciscerentur ob interuersum craterem, quem Croeso portabant, & ob thoracem ab Amasi rege Aegypti ipsis missum. Interceperant enim Samij priore quàm craterem anno, thoracem lineum quidem, sed frequentibus animalium figuris ex auro lanaq; uersicolore, à ligno intertextum, ob id admiratione dignum: quod cum inscriptæ eius uenationes essent exiles, tamen singulæ in se habebant tricenarum ac sexagenarum bestiolas, singulas que euidentes. Hoc mirum reddebat thoracem. Qualis alter est, quem in Lindo Mineruæ idem Amasis dedicauit. Comparauerūt itaq; Lacedæmonij exercitum aduersus Samum, ut Corinthios quoq; sollicitarent. In quos etiam Samiorū extabat iniuria atate quæ præcessit hanc expeditio nem, circa idem tēpus facta, quo crater interuersus est. Nam cū Periander Cypseli filius, Sardis ad Haliattē castrandos mitteret trecentos primorum Corcyræorū liberos; Corinthijq; qui illos ferebant Samū appulsi essent, audita Samij causa, cur Sardis pueri ducerentur, primū edocuere pueros, ut puluinar Dianæ contingerent, deinde nō finētes abstrahi eosdē e puluinari cū puiderent Corinthij, p̄bere illis alimenta, ipsi diem solennem egerūt, quē nunc quoq; per id tēps celebrāt. Cū em̄ nox aduenit, q̄diu pueri p̄cabant, tamdiu exercent choros uirginū atq; adolescentium. Tunc autem choros exercentes, esculentia fecerant ex sesamo ac melle, quæ distribuēda

Lacedæmoni
orum in Sa
mū expeditio,

Cræsi crater
Thoraces p̄
sturi Amasi.

Corcyraica
strandi.
Diogenes
Laertius pue
ros Iunoni
uota faciētes
à Samijs fere
uatos libro. 1.
scribit.
Dianæ pului
nar.

ferrent: ut ea Corcyraeorum filij rapientes, alimenta haberet. Idque eouque factum est, dum Corinthij pueris (quos asseruabant) omisiss abierunt. Ita Samij pueros Corcyram reduxerunt. Quod si defuncto Periandro, Corinthijs cum Corcyraeis amicitia extitisset, non ob hanc causam Corinthij aduersus Samios expeditiōem sumpissent. Nunc ab ipsa urbe Corcyrensi à se condita, Corinthij semper cum Corcyraeis discordes mutuo fuere. Huius igitur rei memores Corinthij, exulcerato in Samios animo erant. Mittebat autem Periander ad castrandum Sardis primorum Corcyraeorum delectos pueros, ulciscendi facinoris gratia, quod Corcyraei priores in eum admiserant. Nam posteaque uxorem suam Melissam necauit Periander, accidit ut ad superiorem calamitatem haec quoque accederet. Erant ei ex Melissa liberi duo, unus decem & septem, & alter duo deuiginti natus annos. Hos auus maternus Procles Epidauri tyrannus ad se accitos ea persequerebatur charitate, qua debebat nepotes ex filia. Quos ubi remittendos statuit priusquam dimitteret: Scitis, inquit, pueri quisnam matrem uestram interemit? Hoc dictum ei qui maior natu erat, nullius momenti habitum est: at minori, cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, ut reuersus Corinthum patrem neque prior affatus sit, neque affantem reassari, ac ne interroganti quidem responsum reddere uoluerit. Eum Periander tandem sane indignatus, e laribus eiecit. Quo eiecto, maiorem natu percontatur, quanam cum eis auus esset collocutus. Ille narrare, ut se auus amantissime accepisset: non tamen facere mentionem dicti illius, quod Procles in eis dimittendis dixisset, quippe quod in mentem non admiserat. Periander dicere, nulla ratione fieri posse, quin aliquid illis ab auo sit suggestum: Itaque percontando instare. Tunc adolescens in memoriam rediens, id quoque dictum fuisse narrauit. Quod Periander in animum accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indulgentius, mittit ad eos, apud quos filius ab ipso expulsus degebat, prohibitum, ne adolescentem in domum excipiant. Iste illinc eiectus, in alteram se domum conferebat, sed ab hac quoque abieciatur, Periandro his qui acceperant edicente, atque ut arcerent imperante. Expulsus hic ad quendam sodalium se contulit. Illi etsi formidantes, tamen quod esset Periandri filius, hominem excipiebant. Ad postremum Periander edictum proposuit, quisquis hunc in domum reciperet, aut alloqueretur, eum sacram poenam Apollini debiturum, quantam ipse nuncupabat. Ad hoc edictum cum nemo illum in domum reciperet, nemo affari uellet, ne ipse quidem putauit rem desperatam esse tentandam: sed intra porticus se tenens, assidue uersabatur. Quae die quarta Periander illuue et inedia enectum cernens, misertus est, depositaque ira propius accedens: Fili, inquit, utrum est optabilius istud, ne quod faciendo pateris, an patri obtemperando tyrannidem atque opes accipere quae ego habeo? qui cum sis et meus filius, et beatae Corinthi rex, praepotasti mendicam uitam, obsistendo atque irascendo illi cui minime debebas. Nam si quid calamitatis illinc accidit, unde suspicionem in me habes, id mihi accidit, eiusque ego particeps eo magis sum, quod ipse id perpetravi: Tu uero edoctus quanto satius sit inuidiosum quam miserabile esse: & simul quid sit in parentes et in meliores se irasci. abi domum. Periander quidem his uerbis filium castigabat, Ille autem nihil patri respondit, nisi hunc sacram poenam deo debere, quod in ipsius colloquium uenisset. Ibi Periander animaduertens malum filij uehementius esse, quam ut corrigi posset, ab oculis eum sibi amandandum putauit, nauigio in Corcyram misso. Nam Corcyra quoque imperitabat. Hoc amandato bellum socero Procli intulit, tanquam praecipuo huius rebus auctori. Expugnataque Epidaurum, Proclum cepit, quem tamen uiuum seruauit. Interiecto deinde tempore cum senuisset Periander, sibi quoque esset conscius, non esse amplius parem ministrandis, obeundisque rebus, mittit Corcyram accersitum Lycophronem ad tyrannidem administrandam. Nam in maiore filio non erat indoles, hebetiorque esse ei uidebatur. Lycophron ne responsione quidem dignatus, qui sibi nuntium afferebat. Periander in amorem adolescentis propensus, rursus ad eum misit sororem filiam suam, sperans fore ut eum per hanc praecipue persuaderet. Haec ubi uenit: Fili, inquit, mauis tyrannidem recidere in alios, et domum patris tui ad alienos dispergi, quam tu ipse habere illuc recursus? Redi quareso ad penates, desine tibimet officere, Laeta possessio est peruiacia, noli ma-

Melissa Periandri uxor.

De Periandri filijs.

Periandri de non recipiendo filio edictum.

Inuidiosum quam miserabile esse praestat.

Edictum in ipsum Periandrum festiue retorquetur. Corcyra. Procles captus.

Mix in Lycophronem patris studium.

*Lycophronis
interitus.*

*Archias.
Lycopes.*

*Polycratis cō
mentum.*

*Plumbeum
mi maurati.*

*Siphniorum
thesaurus.*

*Oraculū Si
phnijs reddi
tum obscuri.*

*Naues rubri
ca delibutæ.*

*Dictynes de
lubrum.*

lum medicari malo. Multi mansuetiora iustioribus præponunt. Multi materna sectantes, paterna perdidierunt. Lubrica res est tyrannis, cuius multi sunt amatores. Pater senex est, prouectæq; ætatis. Tua ipsius bona ne alijs tradas. His illa uerbis ad inducendū appositis, fratrem alloquebatur, à patre edocta. Cui iste respōdens, negat se iturum Corinthum, quoad patrem superesse audiret. Hoc cum mulier renuntiasset, tertio Perian- der caduceatorem mittit, qui dicat, se quidem in Corcyram uelle concedere, sed ut hic Corinthum proficiscat ad tyrannidis successiōem. Id approbante filio, Periander Corcyram ipse ueniebat, iuuenis Corinthum mittebatur. Hæc omnia edocti Corcyraei, ne ad ipsorum regionem Periander accederet, adolescentem interimunt. Ob hæc igitur Periander de Corcyraeis ultionem sumebat. Lacedæmonij ingenti cū classe ubi puenere, Samum obsiderunt, succedentesq; muro turrem mari imminuentem, iuxta sub urbana transcenderunt. Sed mox cum magna manu suppetias ipso ferente Polycrate, reiecti sunt. Quinetiam à superiore turri (quæ tergo mōtis prominebat) eruperunt rē auxiliarij, tum ipsorum Samiorū permulti. Et cum aliquantisper Lacedæmonios sustinuis- sent, retro fugam fecerunt, insequentiq; ab hoste cædebantur. Quod si Lacedæmo- nij qui aderant, Archias & Lycopi similes extitissent, eo die capta Samus fuisset. Siqui- dem Archias & Lycopes soli cum Samijs ad murum refugientibus irrumpētes, inter- clusa ad redeūdum uia, intra urbem Samiorum occubuerunt. Equidem ipse cum alio Archia Archias filio, eodemq; tertio ab hoc Archia congressus sum apud Pitanem (hu- ius em tribus erat, quæ ex omnibus hospitibus maxime Samios honorabat) sibi dicens Samio nomen à patre fuisse inditū, q̄ eius pater Archias strenue pugnans, Sami mor- tem oppetisset: seq; ideo Samijs honorem habere, quod auus suus fuisset à Samijs publi- ce affectus egregia sepultura. Lacedæmonij quadraginta diebus in obsidendo absum- ptis, cū in suscepta re nihil admodum proficerent, in Peloponnesum redierunt. Ferrur Polycratem (ut rumor quidam temerarius emanauit) magnum numerum monetæ pa- triæ è plumbo percussisse, eamq; auro induxisse, ac Lacedæmonijs dedisse: atq; ea acce- pta illos recessisse. Hanc primam expeditionem Dores aduersus Asiam per Lacedæ- monios susceperunt. Samij qui Polycrati bellum intulerant, posteaq; à Lacedæmonijs se relictum iri uident, & ipsi transmiserunt in Siphnum, deficiebantur enim pecuniæ. Vigebant ea tempestate Siphniorum res, eratq; hæc insulæ locupletissima: ut in qua auraria et argentaria metalla essent, unde tantū pecuniæ fiebat, ut ex decima eius parte reponeretur apud Delphos thesaurus locupletissimo cuique par, Siphnijs pecuniam (quæ quotannis conficiebatur) distribuētibz. Qui ubi thesaurū confecerunt, nunq̄ diu permanere possent ipsis præsentia bona, cōsuluere oraculum. Eis ita Pythia rñdit: Cum tamen in Siphno fuerint Pritaneia cana, Cana fori facies, tunc uir uaser adsit oportet, Qui notet è ligno agmen, legatumq; rubentem. Erant eo tempore Siphnijs Pritaneium, forumq; Pario lapide exculpta. Hoc oraculum Siphnij neq; tunc statim, neq; post aduentū Samiorū intelligere potuerūt. Nam Samij cum uelocissime ad Siphnū applicuissent, miserūt ad urbē cū legatis unam è nauibus. Veteri instituto naues omnes erant rubrica delibutæ: atq; hoc erat, quod Siphnijs Py- thia prædixerat, ut obseruarent ligneum agmen, ac rubrum legatum. Nuntij igitur ubi peruenere, decem sibi talenta mutuari precabantur. Negantibus Siphnijs se mutuatu- ros, Samij eorum agros populabantur. Id audientes Siphnij, continuo occurrentes, cō- missa pugna fugati sunt: eorumq; multi ab urbe interclusi, quos postea cētum talentis recuperauere. Ab Hermioneis quoq; Samij pecuniarum loco insulam Thyream acce- perunt, Peloponneso adiacentem: quam Trœzenijs cōmendauerunt, ipsi Cydoniam in Creta cōdiderunt: cū illuc nō ea de causa nauigassent, sed ut Zacynthios ex insula sum- mouerent. In hac urbe quinquennium degentes ita rem bene gesserūt, ut templa (quæ nunc in Cydonia uisuntur) isti fecerint. Et Dictynes præterea delubrum sexto eos an- no Aeginetæ nauali prælio uictos cum Cretensibus diripuerūt, ac rostratas naues mu-

inflauerunt, eaq; rostra apud Minervæ templum in Aegina affixerunt. Hæc Aeginetæ Samiis fecere infensi, q; illi antea sub Amphicrate rege, bello Aeginetæ illato, magnis cladibus illos affecissent, & inuicem affecti fuissent: Et hæc quidem fuit causa. Protra xi autem sermonem de Samiis ob hoc magis, quod tria sunt apud eos opera Græcani-
corum omnium maxima. Vnum montis in centumquingenta passus editi, à cuius imo fossa incipiens ad contrarium os deducta est, longitudinis septem stadiorum, celsi tudinis autem ac latitudinis octonum pedum. Item per eam totam altera fossa depres-
sa est uiginti cubitorum, triplo maioris latitudinis, per quam deriuata à magno fonte aqua fistulis in urbem deducitur. Huius fossæ architectus extitit Megarësis Eupalinus Naustrophii filius. Alterum è tribus operibus est ager circa portum in mari, ad uiginti passus altitudinis, duobus amplius stadiis longitudinis. Tertiū opus est templum omni um, quæ nos uidimus, amplissimum, cuius architectus primus extitit Rhœcus, Philei filius, illinc indigena. Horum operum gratia sermonem aliquanto magis extendimus.

Amphicra-
tes rex.
Tria apud Sa-
mios græciani
corpe opera.

Cambyse Cyri circa Aegyptum immorante, ac desipiscente, duo Magi iñdemq; fra-
tres coniurauerunt. Quorum alterum Cambyse relinquerat rei domesticæ curatorem. Hic cognita Smerdis nece, quæ occultabatur, paucisq; Persarum erat nota, plerisq; eū uiuere arbitrantibus, rebellandum sibi putauit, atque ita rem esse aggrediendam: Erat ei in regia germanus, quē dixi unā cōiurasse, corporis habitu quāmsimillimus Smerdi Cyri filio, quē Cambyse fratrem suū interemerat, nec specie tm corporis Smerdi assi-
milis, sed etiam cognominis. Hūc uir Magus Patizithes instructum, quemadmodum ipse illi oīa peracturus esset, in regium solium perducit. Hoc actō, caduceatores cum alia in loca, tum uero in Aegyptum dimittit ad exercitum, qui edicerēt, ut Smerdi Cy-
ri deinceps obedirent, non Cambysi: Hæc caduceatores aliq; alibi edixere. Is quoq; qui ad Aegyptū delegatus erat (inuenit autē Cambysem atq; exercitū in Acbatanis Syriæ agētem) stans in medio, præcepta Magi exposuit. Hæc audiens Cambyse, uera loqui caduceatorem ratus, seq; à Prexaspe esse proditum, quod missus ad occidendum Smer-
dem, rem non peregisset. Intuens in eū Prexaspes, inquit: Ita ne mihi rem executus es, quam tibi iniunxeram? Ad quem ille: Ista here, ait, haudquaquam uera sunt, ut aut fra-
ter tuus aliqñ rebellet in te, aut quippiam ex illo uiro certaminis existat magni exi-
gui ue. Quippe cum ego sim executus quæ tu mihi imperasti, quicq; hoīem meis ipsius humai manibus. Quod si defuncti rebellant, expecta ut etiam Astyages Medus in te rebellet. Sin autem ita habet, ut antea habebat, nihil tibi ex illo nouum amplius germi-
nabit. Igitur mitte mecum qui assequantur caduceatorem, qui percontando indagent, nunquid à quo Smerde rege nobis denuntiatum uenit, eum audierit. Hæc loquentem Prexaspem Cambyse audiens, cum ei placuissent, confestim ad retrahendum caducea-
torem misit. Eum ubi rediit, Prexaspes his uerbis interrogauit: O homo, quandoquidē tē ais à Smerde Cyri filio uenire nuntiū, dicito ueritatem, qua dicta abito sospes. Vtrū Smerdis ipse in conspectum datus tibi ista mandauit, an quispiam eius ministrorum? Tū ille: Equidē, inquit, ego Smerdi Cyri filium, ex quo Cambyse aduersus Aegyptū fecit expeditionem, nunquam consexi, sed Magus quem Cambyse rerum suarum fa-
miliarium procuratorem constituit, is mihi ista mandauit, dicens Smerdem Cyri opta-
re hæc apud uos dici. Hæc ille loquens, nihil admodum e mentitus est. Tū Cambyse: Prexaspes, inquit, tu quidem, quia ut uir bonus imperata fecisti, culpam effugisti. Ve-
rum quisnam fuerit è Persis, qui me rebellauit occupato, Smerdis nomine? Ad quem Prexaspes: Ego, inquit, hoc quod actum est, mihi uideor intelligere. Magi sunt qui ad-
uersus te insurrexerunt. Patizithes, quem tu rerum familiarium curatorem reliquisti, & frater eius Smerdis. Ibi Cambysem, cum Smerdis audisset nomen, percussit ueritas sermonis ac somnii: per quod ei quidam uisus fuerat nuntiare Smerdem regio sedentē folio, ad cœlum usq; pertingere uertice. Agnoscens itaque sine causa fratris interem-
ptorem se fuisse, deflebat Smerdem. Quem ubi defleuit (ut erat omni clade afflictus) in-
equum insiliit, habens in animo quā raptissime Susa uersus exercitum ducere in Ma-

Magorum ad
imperium Pers-
aspe occupans
dū cōmentū.
Patizithes.

Pseudo Smer-
dis.

gum. Infilienti in equum uagina gladij excidit, unde nudatus gladius perstrinxit eius femur, in ea scilicet parte, in qua prius ipse tanquam opportuna ad ferendum (ut sibi uidebatur) percusserat Apim Aegyptiorum deum. Vulneratus Cambyfes, quodnam illi oppido nomē esset, interrogauit. Illi aiunt Ecbatana. Sed cū fuisset iam ante à Cambyfi redditum ex urbe Buti oraculum, cum in Ecbatanis decessurum, ipse interpretabatur se in Ecbatanis Mediae, ubi res eius omnis erat, senem uita functurum: at oracu-

Cambyfis factum.

Cambyfis somnium.

Iustinus hūc ubiq; Mergidem uocat.

Fatis frustra obstitit.

lum in Ecbatanis Syriae loquebatur. Tunc postquam sciscitatur, respuit, oppidi nomē audiens, tum Magi iniuria perculsus, tum uulnere uerbaq; oraculi expendens. Hoc in loco, inquit, fatale est Cambysem Cyri decedere: Haftenus tunc locutus. Vicefimo de hinc die accitis Persarum, qui aderant, praestantissimis quibusq; ita inquit: Quod maxime occultum uolebam Persae, id cogor apud uos efferre: Ego enim cum apud Aegyptum agerem, inter quietem uisum uidi, quod quidem minime uisum oportuit. Videbatur mihi nuntius quidam domo adueniens, nuntiare Smerdem in regio sedētem folio, coelum capite contingere. Ex quo ueritus, ne à fratre exuerer principatu, properantius quā prudentius feci. Neq; enim in hominis natura situm est auertere quod euerturum est. Itaq; demens ego Prexaspem Susa ad Smerdem interimendū misi. Quo tanto scelere perpetrato securius degebam, nequaquam cōiectans, ut Smerde sublato, alius quispiam mortalium in me exurgeret. Vnde prorsus euētu rerum frustratus, & paricida fratris incassum extiti, et nihilominus regno exutus sum. Nam Smerdis Magus erat, is quem dæmon mihi per quietem demonstraui in me arma sumpturum. Hoc opus cum ego perpetrarim, iam uobis Smerdem Cyri non superesse existimetis, sed Magos uobis regnum occupasse: quorum alterum rerum domesticarum procuratorem reliqueram, alter eius frater est Smerdis. Sed quem decebat praecipue uicem meam ulcisci, indigna à Magis passi, is immerita morte à proximis suis affectus est. Secundo loco

Necessarissimum.

Cambyfis imprecatio.

Cambyfis mors.

Smerdis per simulationem regno potius.

Non Smerde hunc Trogius

Pompeius uo-

cat, sed Oro-

pastem.

Otanes.

Phaedyma.

(qd reliquū est Persae) necessarissimum mihi demandare uobis, quod ē uita exiens effici mihi cupio, atq; opto, per regios deos obtestans cū omnes uos, tum maxime Achæmenides qui adestis, ne per secordiā amittatis, ut imperiū rursus redeat ad Medos: Sed si dolo occupatū est, illud dolo surripiatis: Sin uī praeceptū, uī recuperetis. Hæc uobis facientibus, & tellus fructum proferat, uxoresq; & pecua pariant in omne tempus libertate fruētibus. Secus facientibus, contraria his quæ dixi, imprecor: & præterea uenicūq; Persae: cum finem, qualis mihi cōtigit. Simul hæc locutus Cambyfes, defleuit omnem suam conditionē. Persae ut regem se lamentantē conspexere, uniuersi tum uestimēta rescindere, tum effuso ploratu uti. Post hæc ubi femoris os uitiatū est, femurq; celerrime contrabit, Cambyfi uita erepta est Cyri filio, cum regnasset septem omnino annos & menses quinq;, nulla unquam ple suscep̄ta uirili foemineāue. Persis qui ad erant, magna effusa est incredulitas, rerū potiri Magos, interpretantibus potius, Cambysem quæ de nece Smerdis dixisset, ea dixisse, ut illi om̄e nomen Persicū redderet hostile. Itaq; pro certo habebant Smerdē Cyri per rebellionē regnare, utpote Prexaspe usq; pernegante à se fuisse Smerdē interfectum. Neq; enim tutū ei erat post Cambyfis obitum fateri, ipsius manu filiū Cyri interemptum. Magus defuncto Cambyse per simulationē Smerdis Cyri, qui ipsi fuerat cognominis, securus regnauit mēses septem, qui reliqui erant ad implendum octauū annum regni Cambyfis, p quos menses omne genus liberalitatis in subditos munificētiāq; exhibuit, adeo ut eius defuncti magnum ceperit desiderium omnes Asiam incolentes, ipsis Persis exceptis. Nam missis ad singulas, quibus imperabat, nationes edictis, Magus immunitatem tributorum ac uacationē militiæ in triennium tribuit, atq; hoc quidem statim adeptus imperium edixit. Octauo autem mense, quisnam esset, compertus est hunc in modū: Erat Otanes quidam Pharnaspis filius, sed genere atq; opibus primo cuiq; Persarum par. Hic Otanes Magum nō esse Smerdē Cyri primus suspicatus est, sed cū qui erat, hac coniectura, q neq; ex arce progrediebatur: neq; Persarum procerū quempiam ad conspectū suū uocabat. Itaque cum suspicatus esse, hoc sibi statuit faciendum: Cum haberet filiam nomine Phædimā,

quam Cambyfes tenuerat, cuiusq; tunc Magus contubernio utebatur, ut aliarum omni-
um Cambyfis uxorum: misit ad eam quendam pater sciscitatum, quo cum homine cu-
baret, cū Smerde Cyri, an cū altero. Illa remisso nuntio, negavit se id scire, quippe quæ
nec Smerdem Cyri uidisset unq; nec eum cū quo cubaret, nosset quisnam esset. Ad hæc
rursus mittit Otanes, inquit: Si ipsa Smerde Cyri nō habes cognitū, saltē sciscitare
ab Atossa, quo cum uiro tu atq; illa cubitatis. Non em̄ illa suum ipsius ignorat fratrē. *Atossa*
Filia ad hoc respondit: Ne in Atossæ quidem colloquium uenire possem, aut ullam ali-
am cernere mulierem cum illo cubantium. Nanq; hic uir, quisquis est, cū primum ade-
ptus est regnū, nos dispersit, aliam alibi collocans. Audienti hæc Otani res est uisā ma-
nifestior. Itaq; tertio nuntium ad eandem mittit in hæc uerba: Filia, decet te bonis or-
tam natalibus perinde suscipere periculum, quod te subire pater hortatur. Si enim iste
Smerdis Cyri non est, sed is quem ego suspicor, non debet neq; tuo frui cōtubernio, ne
que quod potentiam Persarum obtinet, impune lætari, sed pœnas luere. Nunc igitur
agito: Cum tecum cubabit, animaduertesq; soporattū, palpa eius aurículas, quas si ha-
bentem compereris, cum Smerde Cyri te cubare existima: sin minus, cū Smerde Ma-
go. Ad hæc Phædyma respondet, se si id faciat, magnum adire discrimen, quoniam pro *Auribus muti-*
be sciret, si ille careat auribus, & ipsa in palpando deprehendatur, fore ut ipsa ab illo *latus Smerdis*
trucidetur, tñ se id facturam. Et Phædyma quidem recipit se patri hoc esse pfecturam.
Huic autē Smerdi Mago Cyrus, cum regnaret, aures præciderat, non exigua de causa.
Ergo Phædyma hæc Otanis filia, quæcunq; receperat patri, executā est. Nam ubi ui- *Persarū uxores*
ces eius fuerunt adeundi Magum (etenim uxores Persarū per uices in orbem ad illos pe- *res per uices*
gunt) adiens Magum unā cubuit, eiusq; dum uehementē soporatus est, aures palpauit: *concupiunt*
quibus carere hominē non difficulter, sed facile sanē deprehēdit. Vbi illuxit, celerrime
patrem certiorē rei gestæ facit. Iste sumptis Aspathine & Gobrya Persarum primorū
bus, & ad fidem sibi seruandam accommodatissimis, rem omnē exponit, qui & ipsi sua
sponte rem ita se habere suspicabant. Eoq; uerba quæ Otanes attulerat, admiserunt: cō- *Cōtratores*
stitueruntq; ut singuli sibi singulos in societate deligerent ē Persis, quibus maxime cō- *in Magorum*
fiderēt. Asciiuit itaq; sibi Otanes Intaphernem, Gobryas Megabyzum, Aspathines Hy- *cadem.*
darnem. Hi cum sex forent, Darius a Persis (nam his pater eius Hystaspes præerat) Su-
sa aduenit. Qui cum aduenisset, placuit sex Persis hunc in societatem asciscere. Qui cū
septem essent, congressi colloctiq; fidem mutuo dederūt. Cumq; ad Darium ordo di-
cendæ sententiæ uenisset, ita apud ceteros uerba facit: Equidem mihi uidebar ego solus *Cōurationis*
nosse Magum regnare, & Smerdem Cyri mortem oppetisset atque ob id ipsum dedita *exequēdæ mo-*
opera huc me contuli, ad necem Mago comparandam. Verum quandoquidem contis- *du, atq; cōsili-*
git ut uos quoque rem sciatis, & non solum ego, uidetur mihi confestim esse transigen- *um.*
dum, neque differendum. Differre enim satius non est. Ad hæc Otanes: Fili, inquit, Hy-
staspis, & patre egregio ortus es, & teipso nihilo inferiorem esse patre tuo indolem pā-
fers, noli tñ ita properare ad rem aggrediendam inconsulto, sed cōsiderantius illam ca-
pessē: quam ita demum aggredi debemus, cum plures fuerimus. Tum Darius: Viri, in-
quit, qui adestis, si eo quē Otanes dixit, utemini modo, sciatis uos teterrime perituros.
Aliquis enim priuati lucri ratione habita, rem ad Magum deferet. Et uos quidē debe-
batis potius per uosmet qui cœperatis ista exequi: sed qm̄ statuiistis ad plures referen-
dum, et me adhibendum, aut hodie transigamus, aut scitote (si nobis hodiernus elaba-
dies) nō alium occupaturum ut me apud Magum accuset, sed me ut uos accusēm. Ad
hæc Otanes, cū cerneret Darium esse impropertū: Qm̄, inquit, nos maturare cōpellis,
nec finis differre, age expone nobis ipse, quonam pacto regiam introire possimus, & il-
los aggredi. Excubias nanq; depositas esse, ipse quoq; etsi non uisu, certe auditu nosti,
quas qua ratione penetrabimus? Cui rñdens Darius: Multa sunt, inquit, Otanes quæ
nequeūt orōne declarari, sed facto. Alia quæ oratione declarari possunt, sed unde nihil
clari operis existit. Vos uero nostis excubias, quæ depositæ sunt, haudquaquē difficiles eē
ad penetrādū, Nam cū nos tales sumus, nemo nō, quisq; ille sit, cedit nobis: partim ob

Darij consilium.

Mendacium dicere ubi expedit.

Gobryæ consilium.

Prexaspes & Magis consiliatur.

Prexaspes se e turri præcipitem dedit.

Augurium.

reuerentiam, partim ob timorem: Ad quod habeo prætextum accommodatissimum, cui innitatur. Siquidem me dicam à Persis uenisse, ac uelle quædam à patre mandata regi nuntiare. Vbi enim expedit mendacium dicere, dicatur. Nam idem optamus, quicquid mendacium dicimus, quicquid ueritatem. Quippe cum hi qui mentiuntur, tunc mentiuntur, cum persuadendo sunt quippiam lucrifacturi. Et qui uerum dicunt, ideo dicunt, ut uerum dicendo aliquod lucrum consequantur. Et alius huc, alius illuc magis propensus est. Ita non idem facitudo, idem tamen obtinemus. Quod si nihil lucrifacendum esset peræque & uerax foret mendax, & mendax uerax. Quod ad ianitores attinet, si quis eorum libenter cederet nobis, utilius ei suo tempore erit. Si quis obuiam ire conabatur, ut est hostis, ita tunc pro hoste habeatur. Deinde intro irrumpentes, rem transigemus. Post hæc Gobryas: Viri amici (inquit) nobis pulchrius erit recuperare imperium: aut si recuperare non poterimus, mortem oppetere: quam cum simus Persæ, uiro Medo parere, & quidem aures non habenti. Cum præsertim quicumque uestrum Cambyse ægrotanti affuistis, memoria teneatis, quæ ille dum uita excederet, Persis imprecatus est, nisi si imperium recuperare tentarent: quæ nos tunc non admittebamur, inuidiose dici à Cambyse existimantes. Nunc igitur clanculum pono in Darij sententiam: Neque hunc cœtum dissoluendum censeo, sed statim aduersus Magum adeundum. Hæc dicta à Gobrya cæteri comprobarunt. Interea dum ab istis consultatur forte hoc contigit: ut Magi inito inter se consilio, statuerent conciliandum sibi amicum Prexaspem, quod indigna passus à Cambyse esset, occiso eius filio ictu sagittæ, & solus mortem Smerdis Cyro geniti nosset, quem ipse suapte manu interemisset, quod præterea ob id apud Persas maxima flagrabat inuidia. His de causis accitum hominem, sibi amicum comprobabant: accipientes fidem ac iusiurandum, fallaciam quæ ab ipsis in Persas facta esset, intra se habiturum, neque cuiquam mortalium patefacturum, pollicitantes innumerabilia se ei duros. Recipiente Prexaspe facturum se, quæ Magi suaserant, iterum illi dicere, in animo habere, omnes Persas sub murum arcis conuocandi. Ideoque iubere hunc conscensam turri prædicare, à Smerde Cyri Persis imperari, & ab alio nemine. Hæc illi præcipiebant, ueluti homine summæ apud Persas autoritatis, & qui sæpenumero asseuerasset eum esse Smerdem Cyri, ac eadem à se factam pernegasset. Hæc quoque Prexaspe se paratum exequi dicente, Magi conuocatis Persis, hominem in turri perductum iubent habere orationem. Prexaspes, ea quæ ab istis oratus fuerat, sponte obliuiscitur: exorsusque ab Achæmene, seriem familiæ Cyri recenset: & ubi tandem deuenit ad Cyrum, commemorauit illius in Persas beneficia. His expositis prompsit ueritatem, causatus ideo se hactenus occultasse, quod sibi tutum non fuisset proferre rem gestam, sed impræsentiarum necessitate coactum proferre: dixitque se à Cambyse adactum Smerdem Cyri occidisse, & Magos esse qui regnent. Multis quoque uerbis Persas deuouit, nisi rursus imperium recuperarent: ac Magos ulciscerentur. Hæc locutus, sese in caput à turri præcipitem dedit. Hunc in modum Prexaspes, uir per omne tempus uitæ spectatus, occubuit. At septem Persæ ubi constituerunt aggredi protinus Magos, neque rem differre, deos comprecatum ierunt, ignari omnino eorum quæ circa Prexaspem acta essent, sed hæc inter eundum in medio itineris audierunt: eo quæ à uia secedentes, iterum collocuti sunt. Quorum qui cum Otane optauerant rem prorsus differri, uidebant negantes tunc esse adoriendam: qui uero cum Dario, confestim eundum, & quod decretum esset peragendum. Eis concertantibus apparuerunt septem accipitrum paria, insectantium duo paria uulturum, eos quæ uellicantium atque insectantium. Quod intuentes septem Persæ, sententiam Darij comprobarunt: & mox freti auib. ad regiam cum fiducia perrexerunt. Vbi ad portas adfuerunt, prout Darius senserat, ita euenit. Nam custodes reueriti Persarum primarios, nec aliquid huiusmodi suspicantes, ex his fore, qui uenirent diuina cum pompa, ne interrogauerunt quidem. Vbi in aulam introgressi sunt, offendunt eunuchos, qui sunt à nuntiis: & ab his qua gratia uenirent, interrogantur. Illi inter percontandum ianitoribus minabantur quod homines

ingredi permisissent: atque ulterius pergere uolentes eosdem prohibebant. Isti se mutuo cohortati, eductis gladijs eos à quibus arcebantur, ibidem trucidant: indeq; cursu in cōclauē contendunt: Intra quod tunc forte ambo Magi agebant, & de his quæ à Prexaspæ erant acta, consultabant. Qui cum nouissent tumultuantes eunuchos atq; uociferantes, procurrerunt uterq;: et quod fiebat animaduertentes, ad uires cōuersi sunt: quorum unus occupat arcum, alter lanceam sumit. Atque inde miscentur inuicem. Verum arcus ei qui illum sumpserat, cum hostes iuxta essent, nulli usui fuit. Alter se lancea tuebat, eoq; tum Aspathinis femur percussit, tum oculum Intraphernis: oculoq; ex uulnere Intraphernes non tamen & uita priuatus est. Et hos quidem alter Magorum uulnerauit, alter uero quando arcus ei nulli usui erat, in thalamum qui erat conclauī contiguus se proripuit, fores occlusurus: sed illuc duo de septem cum eo irrumpunt, Darius & Gobryas: cum esset implicitus cum Mago, Darius adhuc stans atque hærens, cōsiderabat ne Gobryam feriret in tenebris. Eum cernens Gobryas otiose stantem, interrogatur non uteretur manu. Respondenti Dario, dispicio ne te feriam, tu uero (inquit) uel per utriusque exige gladium. Cui Darius obtemperans, pugionis ictu uibrato Magum casu percussit. Interfectis Magis capita demunt, eaq; gestantes quinque eorum, duobus reliquis, qui sauci erant illic relictis, tum quod inualidi essent, tum arcis tuendæ causa, foras procurunt cū uociferatione ac tumultu, cæterosq; Persas cōpellendo rē gestā exponebant, capita ostentantes: & simul quicūq; Magorum ipsis occurrebat, mactabant. Persæ cognito ab his quod actum erat, ac dolo Magorum, & ipsi facienda sibi eadem censuerunt, eductis gladijs, ut quenq; reperibant Magum, interficiebant, et nisi noctis interuentu cohibiti fuissent, neminem Magorum reliquissent. Hunc diem Persæ maxime solennem publice obseruant, et in eo ingens celebrant festū, uocantes id *μαγοφονία* Magophonia id est, Magorum cædem. Quo die nulli magorum fas est prodire in lucem: sed cuncti se intra domum continent. Vbi resedit tumultus, dies que quinque excessere, hi qui Magos inuaseraut, de omni rerum statu consultabant. Quorum orationes (et si apud nonnullos Græcorum fide carent) tamen huiusmodi fuerunt: Otanes hortabatur rem Persicam in medium constitui, ita inquit: Vnum è nobis principem fieri amplius mihi non uidet: neq; id aut iucundū esse, aut bonum. Nam et quò licentiæ Cambyses processerit nostris, & quò Magus. Quid igitur nobis opus est monarchia, quam sustulimus? in qua licet pro libidine agere omnia impune: quæ uirum etiam si optimus omnium fuerit, tamen cum in ea positus est, extra consuetos abiicit sensus. Quippe cum præter inuidiam ab initio ingentam homini, ingeneretur ex præsentibus bonis insolentia. Itaque hæc duo mala habens, nimirum omnem malitiam habet, tum per insolentiam, quod expletus omnibus rebus est, tum per inuidiam multa facinora admittens. At enim uir tyrannus (ut qui omnia bona obtinet) debebat sine liuore esse. Verum ita natura comparatum est, ut is sit aduersarius popularibus suis. Siquidem eorum optimis quibusque, qui superstites sunt atque uiuunt, inuidet, deterrimis delectatur: & quod indecentissimum est, criminationes admittere optimum putat. Nam siue admireris eum modeste, offenditur, quod non effuse hoc facias: siue effuse facies, offenditur, quasi sibi assenteris. Et ut exequar dicendo quæ maxima sunt, iura patriæ labefactat, sceminis uim affert, indemnatos interimit. At cum dominatur multitudo, in primis nomē obtinet omnium pulcherrimum, isonomiam, id est iuris æquabilitatem. De inde nihil eorum agit quæ monarchus, hoc est unicus princeps: Nam magistratus tum forte deliguntur, tum administratorum rationem reddunt: omnia deniq; consilia in cōmune referuntur. Itaq; (ut meam dicam sententiam) censeo nobis monarchiæ defecto ribus statum multitudinis esse optandum. In multitudine quidem omnia insunt: Otanes quidem hanc sententiam dixit. Megabyzus autem ad holigarchiam, id est, ad statū paucorum rem traducens, ad eam socios hortabatur his uerbis: Quæ Otanes dixit, de abolenda tyrannide, ea sint pro dictis à me quoque: sed quatenus hortabatur summam deferri ad multitudinem, in hoc ab optima erauit sententia, Etenim po

Iustinus ex Trogi historia duos fuisse interemptos scribit.

Magorū cædes.

Magophonia

Otanis pro statu populari oratio.

Tyrannis abolenda.

Tyrannorum mores.

Megabyzus ad holigarchiam adhortatus.

Optimorum
prima consilia

Darij ad mo-
narchiam ex
hortatio.

Monarchia
vincit.

Otanes ius su-
um ea condi-
tione cessit a-
lijs, ut nec ipse
nec sui impe-
rio subderen-
tur.

Persarum in-
stituta peculi-
aria.

Oebares Da-
rij equiso.

pulari multitudine nihil est neque insipientius neque insolentius. Itaque eos qui tyranni saevitiam fugiunt, ad intemperantis plebis recidere saevitiam, nequaquam tolerandum est. Nam tyrannus si quid facit, intelligens facit: at plebi fusi est nihil intelligere. Quo enim pacto sciat, qui neque edoctus est, neque honestum novit, ne domesticum quidem, qui ad res agendas sine consilio praecipit, torrenti flumini similis. Ex quo si qui male consultum Persis cupiunt, in statu populari utantur. Nos vero qui coetum viro-um optimis morum delegimus, ad hos deferamus. Nam inter eos et ipsi erimus: et ex optimis vi-
ris credibile est optima existere consilia: Hanc Megabyzus sententiam dixit. Tercio loco suam Darius, inquit: Quae Megabyzus dixit, quatenus ad statum popularem pertinet, recte mihi videtur dicere: quatenus ad statum paucorum, non recte. Propositis enim tribus statibus, et his omnibus optimis, ut optime imperet populus, optime pauci, optime unus, inter haec multo antecellere unius imperium sentio. Nam unius viri qui optimus sit imperio, nihil melius esse constat. Quod qui sentit, non immerito statum popularem missum faciat: ut taceam, sic praecipue consilia in adversarios trahi solere. Porro in statu paucorum, cum plures virtuti incumbant in publicum, vehementiora privata odia excitari consueverunt. Cum enim quisque princeps esse optet, et in dicenda sententia vincere, ad ingentia inter se odia euadunt. Ex quibus seditiones existunt, et seditionibus caedes, et caedibus ad unius imperium devenitur. Vnde intelligi datur, quanto sit hoc illo praestantius. Iam vero plebe imperante, abesse non potest quin malitia exoritur: exorta malitia in republica inter malos, non odia fiunt, sed amicitiae validae. Qui enim adversus rempublicam facinorosi sunt, mutuo se occultant: Idque tamdiu fit, dum aliquis populo praepositus, tales homines compescat: Is videlicet, quem populus inter ceteros admiretur. Hic cum admirationi est, tunc vere monarchus ostenditur, declarans in hoc monarchiam esse omnium praestantissimum. Atque ut in summa omnia colligam: Vnde nobis libertas extitit, et a qua data, a populo ne, an ab oligarchia, an a monarcho? Ego sentio, cum sitis per unum virum liberati, vos debere talem rem complecti: ne alioquin leges patrias dissolvatis bene conditas, quod nequaquam satius est. Haec tres fuerunt dictae sententiae, quarum ultimae quatuor reliqui assenserunt. Oranes, qui iuris aequabilitatem facere Persis studebat, ubi ipsius sententia reiecta est apud alios, ita in medium locutus est: Viri seditiosi, quam constat necesse esse unum aliquem de nobis regem fieri, siue per sortem, siue permissu Persarum per multitudinis electionem, siue qua alia ratione, equidem ego vobis non refragor. Quippe quod neque praeesse volo, neque subesse. Et hac lege cedo vobis ius meum imperii, ut nulli uestrum, aut ipse ego, aut nullus unquam meorum subsit. Otane haec locuto, ceteri sex eius postulatis assenserunt. Ita hic alijs non refragatis, est medio abiit alio sessum. Ceteris septem de iustissimo rege deligendo consultantibus, visum est, si ad aliquem ex ipsorum numero regnum perveniret, Otanem donari debere peculiariter, eiusque deinceps posteros cum omni alio magnificentiae genere apud Persas honorificentissimo, tum Medica stannis ueste. Quae ideo decreverunt eis donanda, quod primus rem agita-
verat, et ipsos in coetum coegerat. Et haec quidem peculiariter in Otane decreverunt. Illa vero in coetum, ut regiam introire unicuique de septem sine internuntio liceret, nisi forte cum uxore cubaret rex: neque regi fas esset aliunde quam de familia coniuratorum uxorem ducere. De regno autem hunc in modum: Ut sub ortum solis conscensis equis, dum in suburbanis uestarentur: cuius equus vocem primus edidisset, is regnum Cambysis obtineret. Erat Dario quidam equiso, vir solers nomine Oebares: ad quem Darius postquam de coetu digressi sunt, ita inquit: Oebares, de regni negotio sic inter nos convenit: Sub ipsum statim solis ortum equis conscensis, ut cuius equus vocem primus ediderit, is regno potius. Quare si quid solertiae habes, nunc comminiscere, ut nos obtineamus hoc decus, et nemo alius. Ad eum respondens Oebares: Here (inquit) si in hoc versatur, rex sis nec ne, huius rei causa confidere te iubeo, et bonum habere animam, ante te fore regem neminem: Eiusmodi habeo medicamenta. Si igitur, inquit Darius, habes istiusmodi comminiscendum, adest tempus comminiscendi, nec differendi rem, utpote crastino die nobis futuro certami

ne. Hæc ut audiuit Oebares, ita sibi faciendum putauit: Vbi nox aduenit, unam equam quam equus Darij maxime adamabat, in suburbana adducit, ibiq; alligat. Tū equū Darij eodem ducit: eumq; circumagens identidem equæ admouet, ac tandem admittit. Postero die simulatq; illuxit, sex Persæ ex cōuento affuerunt equis affidentes. Et cū in suburbanis ultrō citrōq; uectarentur, ubi ad locum peruenerūt, ubi superiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darij equus accurrens hinnitum edidit: & hinnitu edito, protinus fulgur sereno coelo tonitruq; extitit. Hæc cū Dario tanquam ex composito accidissent, eum compotem uoti fecerunt. Nam cæteri ex equis desilientes, Darium adorauerunt. Sunt qui hoc dicant Oebarem fuisse machinatum, sunt qui aliud: Vtroq; enim modo refertur à Persis. Volūt namq; Oebarē attrectatis manu huius equæ genitalibus, ipsam manum intra subligaculum tenuisse abditam: & sub ipsum statim solis ortum, cum egredessuri eēnt, eam naribus equi Darij admouisse, equumq; ad odoris sensum infremuisse, atq; hinnisse. Darius itaq; Hytaspis filius declaratus est rex: eiq; omnes Asia ni audientes dicto fuerunt, præter Arabes, qui à Cyro, & rursus à Cambyse populos subigente, nunquam tamen in seruitutem redacti sunt, sed hospites extiterunt: Cambyse si aduersus Aegyptum præsto fuerant, quibus inuitis haudquaquam fuissent ingressi Persæ Aegyptum. Darius matrimonia ex Persis auspicatus est, ductis duabus Cyri filiabus: Atossa, quæ Cambyfi fratri & rursus Mago nupsit, & Artystona uirgine. Præterea altera Smerdis Cyri filia nomine Parmis. Necnon filiam Oranis duxit, quæ Magum prodidit. Idem uiribus omni ex parte stabilitis, ante omnia simulacrum è lapide factum statuit hominis equo insidentis, inscriptis in hæc uerba literis: DARIVS HYSTASPIS TVM EQVI VIRTUTE, cuius nomen legebatur, TVM OEBARIS EQVI SONIS, PERSARVM REGNUM ADEPT. His apud Persas actis, uiginti prouincias (quas ipsi satrapeias uocant) constituit: earumq; singulis præsides præfecit: taxato qd penderetur tributo per nationes, alijs finitimos transcribendis, alijs transferens, alijs remotiores gentes attribuens. Distributo prouincijs hunc in modum tributo, quod exigebatur cum hoc edicto, ut qui argentum, in Babylonij talenti pondere: qui aurū hi Euboico pondere afferrent. Valet autem Babylonicum talentum septuaginta mnas Euboicas. Etenim sub Cyro atq; deinde sub Cambyse, nihil dum fuerat circa tributa institutum, sed munera afferebantur. Ob hanc tributi ordinationem & alia huiusmodi, Persæ aiunt Darium fuisse institutorem, Cambysem autem dominum, Cyrus uero patrē: Qm̄ Darius res omnes quæstui habebat, Cambyses asper erat ac morosus, Cyrus mitem agens, & omni ratione de illis bene mereri studens. Ab Ionibus igitur & Magnētis, q in Asia incolunt, & Aeolibus & Caribus & Lycijs & Melyensibus & Pamphylijs (unū enim erat idemq; impositum his tributum) pendebantur quadringenta argenti talenta: Hæc erat ab eo prima portio instituta. A Myfis & Lydis & Alysonijs & Cabalijs & Hygēensibus qngena talēta: Secunda portio hæc erat. Ab Hellepontijs, qui ad dexteram illuc nauigantium siti sunt, & Phrygibus, & Thracibus qui Asiam incolunt, & à Paphlagonibus, & Mariādenis, & Syris, trecenta & sexagena talenta: Hæc erat tertia portio. A Cilicibus eq albi triceni sexageni, in dies singulos singuli, necnon talenta argenti quingena: quorum centena et quadringena erogabantur in eam Ciliciæ regionem, quæ equos producebat: trecenta autem et sexagena ad Dariū ibant: Hæc quarta portio. Ab urbe Posidéo, quam coloniam Amphilocho Amphiarai filius deduxit in finibus Cilicum ac Syriorum, ab hac ad Aegyptum usque, præter Arabum partem (hæc enim erat immunis) trecenta & quinquagena erat tributum: Quinta portio hæc. Cui annumeratur oīs Phoenicia, & Syria, quæ dicitur Palæstina, & Cyprus. Ab Aegypto & Aphris Aegypto conterminis, & Cyrena, & Barca (in portione namque Aegypti istæ ordinantur) septingenta proueniebant talenta, præter pecuniam è piscario prouentu lacus Moerios. Excepta hac pecunia, & certo frumenti numero, septingenta talenta obueniebant. Nam centum uiginti milibus Persarū, q in albo muro Memphitico stationem habent, & eorum auxiliarijs admetiuntur illi frumentum: Sexta portio

Darius qui
machinamen-
to imperio po-
titur.

DARIVS
rex declaratus

Satrapes Per-
sarum.

Talentum Ba-
bylonicum.
Euboicum po-
dus.

Prima satra-
peia.

Secunda,
Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Septima. hæc. Sattagyda, & Gandarij, & Dadica, & Apparyta, in idem constituti, centena & septuagena talenta pendebant: Septima portio hæc. A Sufis & cætera Cissiorum regione, tricenta: Octaua hæc portio. A Babylone uero cæteraq; Assyria, millena talenta argenti proueniebant, & præterea pueri castrati quingeni: Nona portio hæc. Ab Acbatanis, & ab reliqua regione Medica, & Parycanis, & Orthocorybantibus, quadringena & quinquagena talenta: Decima portio hæc. Caspij, & Pausica, & Pantimathi, & Darita, simul conferentes ducena talenta afferebant: Vndecima hæc portio. A Bactrianis ad Aeglos usq; trecentor; & sexagenorum erat tributum: Portio duodecima hæc. A Paçtyica, & Armenijs, eor; q; conterminis, Euxino tenus ponto, talenta quadringena: Tertiadecima hæc. A Sagartijs, & Sarangibus, & Thamanæis, & Vtijs, et Mecis, & his qui rubri maris insulas incolunt, ubi rex eos, qui relegati uocantur, collocat. Ab his omnibus sexcentorum talentorum proueniebat tributum: Quartadecima portio hæc. Sacæ & Caspij, ducena & quinquaginta talenta afferebant: Quintadecima portio hæc. Parthi Chorasiniq; & Sogdi, & Arii, trecena talenta: Sextadecima portio hæc. Paricani, & qui ex Asia sunt Aethiopes, quadringena talenta: Decima septima portio hæc. Mantienis & Saspiribus, & Alarodijs ducena iniuncta talenta erant: Duodeuicesima portio hæc. Moschis, & Tybarenis & Macronibus, & Mosynoecis, & Mardis, trecenta talenta præcepta erant: Vndeicesima hæc portio. Indi (ut sunt multitudinem multo numerosissimi inter omnes quos nouimus mortales, ita tributum super cæteros omnes) afferebant tricena sexagena talenta aureorum ramentorum: Vicecesima portio hæc. Quod si Babylonica pecunia ad pondus Euboicum redigatur, sunt nouies millena quingenaq; & quadraginta talenta argenti. Aurum uero si terdecies tanto ramentorum taxetur, in summa reperietur ad rationem Euboicam esse sex milia talentorum, sexcentaq; & octoginta. Quibus in unum contractis ad Euboicum computum, exigebantur in summam annui tributi à Dario, talentorum quatuordecim milia quingenta & sexaginta. Minorem his summam omittendam mihi, non referendam puto. Hoc tributum Dario ex Asia obueniebat, & aliquantulum ex Africa, procedente tempore: & ab insulis obuenit aliud tributum: & ab his qui Europam Thessalia tenus incolunt. Id tributum rex hunc in modum thesaurizat, hoc est reponit: Liquefactum aur; argentumq; in fictiles fidelias infundit. Expletas mox fidelias subinde frangit: ex eoq; auro argentoue quoties pecunia indiget, tantum cõcidit, quantum usus postulat. Atq; hæc quidem prouinciæ erant, ac tributorum taxationes. Sola autem Persis ideo inter tributarias à me prætermissa est, q; eam minime Persæ colunt. Isti tamen ad ferendum ullum tributum non adigebantur: sed munera portabant. Aethiopes Aegypto contermini, quos Cambyfes in expeditione contra Macrobios Aethiopes sumpta subegit, qui sacram Nisam incolunt, & Dionysio dies festos agunt: ibi Aethiopes eorumq; finitimi, eodem quo Indi Calandiae semine utuntur, subterraneasq; obtinent domos: Horum utriq; tertio quoq; anno munera portabant: portantq; ad meam usque memoriam binos semodios auri rudis, & ducenos fascēs ebeni, & quinos Aethiopes pueros, & uicenos grandes elephantor; dentes. Colchi quoq; inter dona ferentes repositi erant: eor; q; finitimi ad montē usq; Caucasum. Ad hūc em̄ montē iheritata à Persis. Nāq; ad aglonē Caucaſi habitant, eorū iā nulli Persas curant. Isti igitur dona sibi imperata, etiā ad meam usq; ætatē, quinto q; anno afferebant, centenos pueros, totidemq; uirgines. Afferebant & Arabes millena quotannis talenta thuris: Hæc isti dona, præter tributum, regi portabant. Sed id aurum tam multum, Indi, unde ramenta (quæ dixi) regi afferunt, hac ratione comparant. Indicæ regionis id, quod ad solem uergit, fabulosum est. Nam Indi, dūtaxat eorum quos scimus, de quibus aliquid p̄ certo narratur, primi sunt hominum, qui in Asia ad auroram & solis ortum habitant. Indorum enim tractus, qui auroram spectat, propter har enam uastus est. Eorum autem cōplures sunt gentes, atq; ex lingua inter se dissonæ: quæ; aliæ sunt deditæ rei pecuariæ, aliæ nō. Item aliæ in palustribus fluminis habitant, crudis uicēlitantes piscibus, quos aggregati & arum;

dineis nauigijs exceptant: Singula autem nauigia e singulis arundinis internodijs sunt: Isti ex Indis ferunt uestem e tegete: quam ubi e flumine messuerunt incideruntq; ple-
tentes in modum storea, tanquam thoracem sibi induunt. His finitimi auroram uer-
sus sunt. Indi pecuarij, carnibus crudis uescentes, nomine Padæi, qui talibus uti mori-
bus narrantur: Quoties ciuium aliquis aliquæue ægrotat, uirum quidem sui maxime
familiares interimunt: q; dicant illum morbo tabescentem, carnes ipsis corrupturum:
Et licet se neget ille ægrotare, nihilominus isti non ignoscentes necant eum, epulanturq;.
Mulieri uero suæ maxime necessaria, idem quod uiri uiro faciunt. Qui autem ad seni-
um peruenit, eo itidem mactato pascuntur. Ideoq; cum hac de causa, tum quia omnes
qui in morbum incidunt, necantur: non multi sane eorum ad senectutem perueniunt.
Est aliorum Indorum hæc diuersa consuetudo, ut nullam animantem interimant, utq;
nihil ferant, nec domos parandas existiment, atq; herba uictrent. Est eis semen quoddam
milij instar, sua sponte nascens e terra, suo in calyce: quod cum ipso calyce lectum co-
quunt, eduntq;. Quorum quisquis in morbum incidit, is in locum desertum pergit, ibi
q; decumbit, eius uel discumbentis uel defuncti curam gerente nemine. Hortu omnium
quos recensui Indorum coitus in propatulo est, sicut pecorum. Color similis ac proxi-
mus Aethiopico. Genitura, quam in mulieres emittunt, non alba quemadmodum cæ-
terorum hominum, sed atra, ut color corporis: qualem Aethiopes quoq; emittunt. Hi
Indi longius a Persis absunt, & uento austro obnoxij: eoq; Dario neutiquam obtempe-
rabant. Cæteri Indi, Caspatyro urbi & Pactyicæ regioni contermini sunt, ad uentum
aquilonem habitantes. Ex omnibus Indis ij qui proximam Bactrianis uitam degunt,
pugnacissimi sunt, & qui ad aurum præcipue mittunt. Circa hanc enim plagam uasta
sunt propter arenam loca. In qua solitudine arenosa formicæ gignuntur, canum qui-
dem magnitudine minores, uulpium uero maiores. Earum nonnullæ & apud eos & a
ped regem Persarum uisuntur, hinc uenatu captæ. Hæ formicæ in faciendis sub terra
domicilijs egerunt arenam, ut apud Græcos formicæ, atq; eodem modo, ipsa specie cor-
poris simillima. Ea autem quæ egeritur arena, auracea est: pro qua in desertu mittetes
Indi, ternos singuli camelos iungunt: mares a lateribus, quos frenatos trahunt, foemi-
nam in media, in quam ipsi ascendunt: data opera, ut a recentissimis foetibus abstractas
iungant. Etenim apud eos camelus cum nihilo sunt minori pernicitate quam equi, tum
uero ad ferenda onera multo ualētiores. Qualem habet camelus speciem, Græcis utpo-
te scientibus, non puto scribendum: sed quod ex eo animali nescitur. Camelus in po-
sterioribus cruribus gerit quatuor femora, & totidem genua, & ueretrum inter poste-
riora crura caudam uersus spectans. Hic in modum iunctis camelis, Indi ad aurum le-
gendum tendunt: ut cum feruentissimus fuerit æstus, sint in rapina. Siquidem præ æstu
formicæ sub terra se occultas tenent. Est autem illis hominibus sol ardentissimus matu-
tino, non quemadmodu alijs meridie, eousq; effruescens, dum tempus est a foro disce-
dendi: per quod spatium multo magis urit quam meridianus in Græcia: adeo, ut dican-
tur illi tum in aqua se abluere. Meridies ferè Indos urit peræque atq; alios homines: de-
clinante meridie, talis est illic sol, qualis alibi matutinus: Ac deinceps magis ac magis
frigesceus, dum ad occasum peruenit: quo tempore præcipue friget. Vbi ad locum In-
di peruenere, culleis (quos attulere) arenam cõpletis, raptissime retro se recipiunt. Quos
protinus formicæ (ut a Persis fertur) olfactu perceptos insequuntur tanta pernicitate,
quanta in alio est nullo: ita ut nisi uiam, ad quam formicæ congregantur, anticipent In-
di, nemo sit ipsorum inde euasurus. Ideoq; camelos mares, q; impares foeminis sunt in
currendo, ne trahantur, dissoluunt: sed non utrunq; pariter. Foemina uero pulli (quem
reliquit) memor, nihil sibi remittit. Hac ratione Indi maiorem auri partem nanciscun-
tur, ut Persæ memorant. Nam quod effoditur in eadem regione aurum, rarius est. Et sa-
ne pulcherrimas quodammodo res extrema orbis habitati pars sortita est, quemadmo-
dum Græcia (quod præstantissimum iudicatur) pulcherrimas regiones. Nam, ut pau-
lo ante dixi, ultima plagarum, quæ ad oriẽtem uergentes habitantur, Indica est: in qua

Indorum mo-
res.

Aegrotos e-
pulsatur Indi.

Senes mactantur

Coitus in pro-
patulo.

Genitura In-
dorum atra.

Formicæ In-
dicae.

Cameli for-
ma.

Arena aurea
qua quibus mo-
dis diripiatur

& animantes tam quadrupedes, quàm uolucres, multo sunt grandiores, quàm cæteris in locis, præterquam equi (nam ab equis Medicis uincuntur qui Nisæi uocantur) & in finita uis auri, partim effossi, partim per flumina deuecti, partim (ut indicaui) surrepti. Præterea agrestes arbores pro fructu lanam ferētes, ouillæ tum pulchritudine, tum bonitate præcellentem, qua in uestiarium Indi utuntur. Ad meridiem ultima ē regiōnibus quæ habitantur, Arabia est: in qua sola omnium nascuntur thus, myrrha, casia, cinnamomum, & ledanum. Cuncta hæc facilia ad nasciscendum, præter myrrham. Nam thus Arabes storace suffiētes, legūt ea, quam Phœnices ad Græcos exportant. Hac suffitum thus capiunt. Etenim thuriferas arbores obseruant colubri subalati, exiguo corpore, discolori specie, permagno numero circa singulas arbores, idem uidelicet qui ad uersus Aegyptum facto exercitu tendit. Nec ullo alio ab arboribus, quàm storacis fumo submouentur, uniuersam terram oppleturi (ut Arabes aiunt) nisi ut idem narrabant, simile quiddam istis contingeret ei, quod nouimus cōtingere uiperis, idq; (ut credere debemus) solerti diuinitatis prudentia. Nam quæ & timido animo sunt & escula lenta, ea oīa foetiosa fecit, ne assiduo esu deperirent: contra, quæ saua & maligna sunt, ea uoluit parum esse foetiosa. Vnde fit, ut lepus, quem omnia uenantur, fera, ales, homo, tam ferax sit: sola quæ ex omnibus bestiis cum grauida est, etiam impleatur, et aliū foetū in utero gestans pilis uestitum, aliū nudum, aliū tantū non formatū, aliū cōcipit: Et lepus quidem talis est. At leæna ualidissimum ferocissimum que animal, semel in uita unum parit. Nam una cum foetu uterum emittit. Cuius rei causa est hæc: quod catulus leoninus, ubi moueri in utero incipit, cum habeat ungues longe acutissimos ex omnibus feris, uterum lacerat, augescensq; magis ac magis, ungues imprimēdo exulcerat: ita ut ad postremum, dum partus adest, nihil uteri relinquatur incolume. Quare si uiperæ & alati Arabiæ serpentes ita gignerentur, ut ipsorum natura fert, non esset hominibus uiuendi facultas. Nunc autem cum libidine agitantur, & per paria coeunt, foemina collum maris in emittenda genitura cōprehendit, sorbensq; non prius dimittit, quàm deuorauerit: Et mas qdem hoc mō perit. Foemina uero talem luit masculo poenam: quod filij dum adhuc intra uterum sunt, patrē ulciscētes, matricē ambedunt: eiusq; alio ambefa ita partū faciunt. Cæteri serpentes qui non sunt hoībus pniciosi, oua pariunt, & magnam uim foetū excludunt. Atq; uiperæ p uniuersum orbē terrarū uiuunt: alati uero serpentes nusquam alibi, nisi in Arabia, aut certe nō adeo frequentes: Hunc in modum Arabes thus comparant. Casiam autem sic: Postquam sibi cū cæterum corpus, tum faciem præter oculos obligauerunt corijs, alijs que pellibus, ad casiam pergūt. Ea nascitur in palude non alta, circa quam & in qua degunt feræ alatae, uel spertilionibus simillimæ, stridore diro, & uiribus præualentibus, quas ab oculis arcētes Arabes, sic casiam metunt. Cinnamomum etiam quàm superiora mirabilius legūt. Nam aut quo modo, aut qua in terra gignatur, illud neque sit dicere: nisi quod probabili ratione utuntur, qd̄ quidam uolunt id gigni in his regionibus, ubi Dionysius educatus est: & ipsas cinnamomi festucas afferri à gradibus quibusdam alitibus ad nidos, è luto constructos in præruptis montium, & homini inaccessis. Contra quas hoc Arabes excogitauerunt: Boum afinorumq; defectorum, & aliorum iumentorum membra minutatim concisa, in ea loca portant: & ubi iuxta nidos posuere, procul abscedunt. Ad hæc frustra delapsæ uolucres, ad nidos suos carnem comportant: cui sustinendæ impares nidi, ad terram discissi labuntur. Tunc Arabes ad eos colligendos accedunt. Hac ratione cinnamomum ab illis legitur, & illinc in alias regiones dimittitur. At ledanū, qd̄ Arabes ledanum uocant, etiam cinnamomo mirabilius comparatur. Quippe quod in graueolentissimo loco nascens, tamen fragrantissime olet. In barbis hircorum inuenitur innatum, ueluti mucor ligni, cum ad conficienda multifaria unguenta utile, tum præcipue ad suffitionē qua Arabes utuntur: Hactenus de thymiamatis dictum sit. Re dolet Arabica regio mirifice iucundo quodam odore. Suntq; in ea ouium duo genera admiratione digna, quæ nusquam alibi uiuuntur, quorum unum caudas habet tam longas

Lana arbor
rea.

Ledanum.

Storax.

Naturæ sol
ertia.

Leporis fœ
cunditas.

Lege Plini.
lib. 8. cap. 55.

Vide Gelli.
lib. 3. ca. 7. &
Arist. 6. ani.

Viperæ coi
tus partusq;.

Serpentes
alati.

Casie colle
ctio.

Cinnamomi
collectio.

Hæc tanquā
fabulosa cons
utur Plini?

Ledani colle
ctio.

Ouium gene
ra mira.

Caudarum
mirum.

gas, ut nō sint tribus breuiore cubitis. Si quis trahi sinat, hūlcera contracturæ, dū per terram atteruntur. Nunc unusquisq; pastorum hactenus est doctus arte fabrili, ut plostellæ faciant, quæ singulæ ouium caudis subligent, superq; plostellæ caudas ipsas alligant. Alterum genus ad cubitalem latitudinem caudas gerit. Huic, quā parte meridies ad solem occidentem uergit, cōtermina est Aethiopia, terrarum habitatarū ultima. Hæc & auri multum fert, & uastos elephantes, prominentibus utrinq; dentibus: & cū agrestes omnes arbores, tum uero eburnum, necnon uiros maximos pulcherrimosq;, & æui longissimi. Atq; hæc quidem extrema sunt Asiæ Africæq;. De extremis autem Europæ, quod pro cōperto referam, non habeo. Neq; enī assentiōr fluiuium quēdam esse, Eridanum à barbaris uocitatum, qui subiit mare ad septentrionem spectans, unde electrum uenire narratur. Ne Cassiteridas quidem noui insulas, hoc est stannarias, unde ad nos uenit stannū. Quam rē uel ipm coarguit nomen Eridanus, quod Græci est, non barbaræ, ab aliquo poetarū fictum. Sed hoc etsi studiosè quæsiui, à nemine qui ipse uiderit, accipere potui, quomodo se habeat mare ad illam Europæ partem. Ab extremis itaq; ad nos uenit stannum electrumq;. Cæterum ad septentrionē Europæ quā plurimam auri uim esse constat. Sed quo modo fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo. Dicuntur tamen id à gryphibus auferre Arimaspi, uiri unoculi, qđ nec ipsi crediderim, ut uiri nascantur unoculi, cæteram naturam habentes alijs hominibus parem. Porro extrema terrarum concludunt aliam regionem, intusq; cohibēt ea, quæ nobis pulcherrima putantur, illisq; rarissima. Est in Asia planities quædam, undiq; cincta monte, quinq; in locis interciso, quæ aliquando fuit Chorasmiōrum cum ipsorum finibus, & Hyrcanorum, & Parthorum, & Sarangæorum, & Thomaniorum. Sed posteaq; Persæ rerum potiri sunt, facta est regis. Ex hoc circumiecto monte ingens amnis profluit, nomine Aces, qui quondam per singulas undiq; intercisiones ductus ac distributus, totidem quas dixi gentium regiones irrigabat. Vbi uero in potestatem regis Persæ uenerunt, hoc ab illo sunt passæ, quod anfractibus mōtium ab rege abscissis, & ad eorū singulos portis inditis aqua ab exitu interclusa est, interfluenteq; introrsum amne planities, quæ intra montes erat, pelagus facta, cum fluat in interiora, amnis nulla ex parte exitum habens: atque ita ipsæ gentes pristino aquæ usu fraudati, afficiuntur permægno detrimento. Nam hyberno tempore deus illis quemadmodū alijs hominibus pluit. Sed æstate cum serant pisum & sesamum, aquam desiderant. Igitur cum nihil eis aquæ tribueretur, ad Persas uenerunt uiri atq; mulieres, stantesq; pro foribus regis, cum eiulatu uociferabantur. Tunc rex hīs qui maxime indigebant, portas referari iussit, uti quæ eas, quæ ad illos ferrent, easdem cum illorum terra hūmore hausto satiata est, tursus obserari: ita deinceps alias, ut quicq; cæterorum populorum maxime aqua indigerent. Id faciens quantum ego auditu cognoui, pecuniæ exigendæ gratiā præter tributum: Atque hæc quidem ita se habent. Cæterum rex unū ē septē uiris, qui aduersus Magū conspirauerūt, Intaphernē cepit, ac capite damnauit ob hanc noxam: Intaphernes statim post oppressos Magos regiam ingressus, uolebat admitti ad colloquium regis. Etenim hac lege conuentū erat inter Magi oppressores, ut eis ad regē foret aditus sine internuntio, nisi cubanti cum uxore. Itaque non oportere sibi interuenire nuntiū censens Intaphernes, quia foret unus ē septem, introire utiq; uolebat. Sed cum Ianitor & qui à respōsis erat, introire non sinerent, quod regem dicerent rei uxoriæ dare operam, eos mentiri ratus, educto acynace, aures utriq; naresq; pēdidit, ac loro freni equini ad ceruices ipsorum alligauit, hominesq; dimisit. Qui cum sese regi exhibuissent, et cur id passi fuerant exposuissent, Darius sigillatim quinq; Persas accersiu, ueritus ne id cōmuni sex Persarum consilio factum esset, explorauitq; nunquid id quod actum foret cōprobarent. Vbi comperit sine horum consensu Intaphernem hæc fecisse, hominem cōprehendit, eiusq; liberos atq; omnem familiam, multis de causis credens illis cum suis cognatis rebellionem fuisse molituros: hos comprehensos ad necem uinciri iussit. Tūc uxor Intaphernis ad regias fores accedens, plorabat atq; lamentabatur, Id assidue facien

Europæ extrema.

Electrum.

Eridanus.

Arimaspi.

Intaphernis facinus.

do, ad sui misericordiam Darium cum adduxisset, misso ad eum nuntio, rex inquit: *Mulier, offert tibi Darius unius electionem, ex uinctis domesticis tuis quem uelis liberari. Illa postquam secum deliberauit, ita respondit: Si unius omnino animam rex mihi gratificatur, eligo ex omnibus fratrem.* Hæc audiens rex, miratus huius orationem, misso nuntio, inquit: *Percontatur te rex, qua de causa uiro filijsq; prætermisiss, fratrem delegisti ut superesset, qui & remotiori abs te est gradu quàm filij, & minus iucundus quàm maritus.* Cui illa respondens: *Rex, inquit, maritus mihi alius, si dæmon uoluerit, atque alij liberi, si hos amiserō, esse possunt: alius frater parētibus meis iam uita defunctis, nulla ratione potest esse.* Hanc secuta causam, ita locuta est, uisq; est Dario probe dixisse. Itaq; ea re delectatus rex, & eum quem mulier optauerat missum fecit, & filiorum natu maximum, cæteris omnibus interfici iussis. Ita unus è septem Persis intra initia occubuit. Enimvero illud ferè circa Cambyfis ægrotationē contigit: Erat Sardibus præses quidam à Cyro præfectus, noīe Oroetes, uir Perses, cui nefariæ rei cupido incessit: siquidē Polycratē Samiū, à quo nullo nec factō nec dictō quantulocunq; læsus esset, quemq; ne uidisset quidem unquam, tamē cōcupiuit capere ad interimēdum, ob hanc (ut pleriq; aiunt) causam: Cum aliquando pro foribus regis confiderent Oroetes & aliter quidam Perses, nomine Mitrobates, præfectus gentis quæ est in Dascyllo, è uerbis ad iurgia perueniunt. Et cū de uirtute disceptaretur, Mitrobates obijciens Oroeti, inquit: *Tu ne in pretio uirorum es, qui insulam Samum tuæ prouinciæ adiacentem, regi non acquiris, ita facilem captu, ut quidam è popularibus quindecim armatis fretus occuparit, eiusq; tyrannide potiatur?* Hoc iurgium audiēti Oroeti adeo doluisse quidam aiunt, ut affectauerit nō de obiurgante uindictam, sed Polycratem prorsus occidere, ppter quem male audisset. Alij, sed pauciores, inquiunt caduceatorē in Samum ab Oroete missum cuiusdam rei rogandæ causa, cuius autem non dicitur, Polycratem tunc forē in conclauis cubantem fuisse, assistente ei Anacreonte Teio. Idq; siue consultō, quod res Oroetis contemptui haberet, siue forte aliqua huiusmodi factum. Ad quē accedēs Oroetis caduceator, cū mandata exponeret, Polycratem neq; se ad hominem conuertisse (erat enim ad parietem uersus) neq; quicq; respondisse. Hæ bifariæ causæ mortis Polycratis fuisse memorantur, quæ utrilibet accommodare quis fidem potest. Itaq; Oroetes in urbe Magnesia degens, quæ est ad Mæandrum flumē sita, misit Myrsum quēdam Lydum, Gygis filium, cum nuntio in Samum ad Polycratem, cuius animum nouerat: Etenim Polycrates primus extitit Græcorum, duntaxat eorum quos nouimus, secundum Minoem, & si quis alius isto prior maris imperio potitus est, qui in animū induxerit ut mari potiretur. Primus inquam, extitit ex eo gñe, quod humanum uocatur, qui multam conciperet spem Ioniz atq; insulis dominandi. Hoc igitur eum in animo habere certior Oroetes factus, misit nuntiū in hæc uerba: *Oroetes Polycrati ita inquit: Audio te res excellentes agitare aīo, sed proposito rem pecuniariam nō suppetere. Qd si ita feceris, ut suadeo, prospexeris & tibi & saluti meæ. Nam rex Cambyses, ut mihi pcomperto renuntiā, de me interficiendo cogitat. Nunc igitur meipsum recipito, atq; pecunias, earum partem tibi habiturus, partem mihi permissurus; & ipsarum pecuniarum beneficio omni Græciæ imperaturus. De quibus si mihi fidem non habes, mitto quempiam tibi fidissimum, cui ego fidem faciam. Quo audito, Polycrates gauisus est, atq; obsequi uolebat. Maiorem enim in modum pecuniam auebat. Mittit itaq; prius ad rem inspiciendam quendam è popularibus suis Mæandrium Mæandrii filiū, scribam suum, qui non longo pōst hoc tempore ornatum conclauis Polycratis, spectatu dignum, templo Iunonis omnem dicauit. Hunc Oroetes cognito speculatorem esse circumspectum, ita sibi agendum putauit: Octo scrinia lapidibus implet, præter admodū paruam partē circa ipsas oras, ac superficiē lapidū auro inducit, eaq; scrinia alligata in expedito habet. Quæ adueniens Mæandrius cum inspexisset, Polycrati renuntiavit. E*

Orætis dolus nimuero ne illuc sese conferret, magnopere dehortabantur tum oracula & amici, tum

Scrinia lapidibus referta, præcipue somnium hoc, quod eius filia uiderat, Videbatur sibi cernere patrem in aere

Somnium filie Polycra,

sublimem esse, qui à Ioue quidem lauaretur, à sole autem inungeretur. Hanc uisionem conspicata, instabat omnino dissuadere patri, ne à patria proficisceret ad Oroetē: quin etiam ad biremem eunti male ominabatur. Cui cum ille minitaretur, si sospes rediret, fore ut hæc per diu maneret uirgo: ipsa ut ita cōtingeret, sibi imprecata est. Malle enim se diutius uirginem esse, quam patre orbari. Polycrates omne consilium pro nihilo habens, ad Oroetem nauigauit, cum alios secum ducēs, tum uero Democedem Calliphōtis Crotoniensem medicum, qui eam artem apud suos præclarissime omnium exercebat. Vbi Magnesium peruenit Polycrates, tetra morte est affectus, indignatq; aut sua persona aut suis cogitationibus. Nam neq; eorum qui Syracusis tyranni extiterunt, neque aliorum Græciæ tyrannorum ullus est magnificētia cum Polycrate comparandus. Esi Oroetes, quod indignum relatu est, cruci suffixit. Eorū uero qui illum comitati fuerant, Samios quidem dimisit, iubens eos gratiam sibi habere, quod liberi essent: hospites autem atq; seruos iure captiuitatis sibi uēdicans, retinuit. Polycrates ergo suspensus, oēm filia uisionem exoluit. Nam ab Ioue quidem cum plueret lauabatur: à sole autem, exudante è membris abdomine, ungebatur. Hunc exitum habuerunt tot prospera Polycratis, quem uaticinatus ei fuerat Amasis rex Aegypti. Verum non multo post tempore, Polycratis ultio Oroetem excepit. Quippe post Cambyfis obitum occupato à Magis regno, Oroetes cum esset Sardibus, nihil admodum de Persis, qui è Medis imperio fraudati erant, meritis est: sed in ea perturbatione Mitrobatem à Dascylio præfectum (qui illum de Polycrate exprobrauerat) interemit: et eius filii Cranapem, spectatos in Persis uiros: & cum alia quoq; omnifaria flagitia commisit, tum quēdam à nuntijs, qui ad ipsum à Dario uenerat, quod parum iucunda nuntiaffet, trucidandum curauit, summis quibusdam, qui redeuntem aggredierentur, quicq; trucidatum cum ipso equo occularent. Darius ubi principatu potitus est, Oroetem ulcisci cum ob alia scelera, tum præcipue ob Mitrobatem, filiumq; cupiebat. Sed aduersus eum è professo mittere copias cōfilij non erat, utiq; rebus nondum satis fundatis, & imperio recens parto: cum præsertim audiret Oroetem multa ui nixum, cū mille Persarū satellibus stipatus esset. Nam suæ prouinciæ habebat Phrygiam, Lydiam, Ioniam. Itaq; Darius aduersus hæc, hanc rationem iniuit: Accitis Persarum summis quibusq; proceribus, his locutus est uerbis: Persæ, quis hoc uestrū mihi repromittat executurus prudētia duntaxat, nulla ui, nullisq; copijs? Vbi enim opus prudentia est, ibi ui agere nihil attinet. Ergo qui uestrum mihi Oroetem uel adducat uiuum, uel interficiat, qui de Persis nihil omnino meruit, sed multa scelera admisit. uel hæc duo: unum quod duos è nobis Mitrobatem eius que filium interemit: alterum, quod à me missos ad se accersendum necandos curat, facinus profecto non tolerandum. Ideoq; priusquam maiora in Persas scelera admittat, comprehendendus est ad necem: Hæc Darius interrogabat Persas. Eorum triginta extiterunt, qui repromitterent, singuli uolentes ipsi id exequi. Quos inuicem contendentes Darius reprehendens, sortiri iussit. Id cum fecissent, sors Bagæum Artontis filium ex omnibus contigit. Hic sorte delectus, hac ratione usus est: Complures literas uarijs de rebus ubi scripsit, sigilloq; Darij impressit, cū his profectus est Sardis. Eas postea quā in cōspectum Oroetis uenit, dedit separatim recitandas regio scribæ. Regios autem scribas cuncti præfides habent. Reddebat separatim Bagæus literas, explorandi gratia animos satellitum, nunquid annuerent ad rebellandum ab Oroete. Quos animaduertens magnopere uenari literas, & ea quæ in illis dicerent, etiam uehementius reddidit aliam epistolam in hæc uerba: Persæ, Darius rex interdicat uobis, ne apud Oroetē fungamini satellitū officio. Hoc illi audito, lanceas deposuerūt. Tūc Bagæus cernēs illos obtēperantes epistolæ, sumpta fidutia reddidit scribæ ultimum libellum, in hæc uerba scriptum: Rex Darius mandat Persis, qui in Sardibus sunt, ut Oroetem interimant. Id ubi audiret doryphori, id est, hastati satellites, eductis acynacibus sine mora Oroetem interemerunt. Ita uindicta Polycratis Samij Oroetem persecuta est. Traductis, atque compotatis Susa bonis Oroetis, contigit non diu post, ut in uenatu ferarum Darius rex, dum

Polycrates
cruci suffixus

Fortune Polycratis catastrophe.

Oroetes indignam Polycratis mortē luit.

Oroetis satellitum.

Bagæus.

Scribæ regij Persarum.

Oroetis caedes.

ab equo defiluit, pedem intorserit, uehementerq; luxauerit. Nam talus ē iuncturis am-
tus est. Existimans itaq; apud se, ut prius, habere ex Aegyptijs eos qui primi putaren-
tur arte medicinæ, eorum opera utebatur. At isti retorquendo pedem, ac uiolenter tra-
ctando, plus mali faciebant; adeo quidem ut septem dies totidemq; noctes Darius præ-
molestia, qua afficiebatur, transegerit insomnes. Octauo die eidem male habenti, qui-
dam Democedis Crotoniensis mentionē facit. Cuius de artificio prius iam inde in Sar-
dibus audisset, Darius hoīem quā celerrime accersi ad se iubet. Ille ut inter captiuos

Democedes a Dario accersitur. Orceis inuentus, ubi pro neglecto habebatur, in medium adductus est, sicut erat pan-
nosus, ac compedes trahens. In medio positum Darius interrogauit, nunquid eam nos-
set artē. Democedes ueritus, ne si se proderet, usquequa; Græcia priuaretur, dissimu-

lare. Sed cum uideretur notitiam artis præ se ferre, Darius iussit eos qui hominem ad-
duxerant, uerba & tormenta asferre in medium. Tunc ille dissimulatione missa, se pla-
ne scire artem illam negauit, sed aliquantulum ob eius consuetudinem, quam cum me-
dico habuisset. Factaq; ei potestate curandi, Græcis medicamentis utens, & leuia, post

Democedes splendidis muneribus donatus. acrima admouens, Darium compotem somni fecit, & breui tempore incolumem red-
didit, cum iam se posthac ualidum fore ad incedendum desperasset. Ob quam curatio-
nem, postea cum eum Darius duobus aurearum compedum paribus donasset, interro-
gauit Democedes, nunquid ideo se duplici malo remunerandum putaret, quod ab eo

sospes ipse foret effectus? Hoc dicto Darius delectatus, ad suas uxores hoīem misit. Eu-
nuchi qui eū deduxerunt ad foeminas, dicebant hunc esse qui restituisset animam regi.

Democedis in medicina profectus. Tunc earum singulæ auream phialæ thecam suffringentes, Democedem donauerunt
tam amplo munere, ut excidētes ex percussione phialarum stateres, famulus qui seque-
batur, noīe Sciton aduertēs, collegerit nō paruam auri summam. Hic Democedes hūc

in modum ē Crotone profectus, cum Polycrate consuetudinem habuit. Cum à patre sa-
ne iracundo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo relicto abiit in Aegia-
nam. Vbi commoratus unum annum, primos medicos transēdit, etsi imparatus erat,

Medici clari. & nihil instrumentorum habens quæ ad artem medicinæ pertinerent. Ex quo factum
est, ut in sequenti anno Aeginetæ conduxerint eum talento, Athenienses tertio anno
centum mnīs, Polycrates quarto anno talentis duobus; Ita in Samum profectus est. A

Musici Argiui. quo uiro non minimum medici Crotonienses primi numerabantur, secundi Cyrenæi.

Qua etiam tempestate Argiui cæteris Græcis præstare musica ferebantur. Tunc itaq;

Democedes Dario sanato, Susis maximas ædes obtinebat, & cum rege ad mensam se-
debat, omnibus rebus affluens, præter hanc unam, quod in Græciam redire non pote-
rat. Quinetiam Aegyptios medicos regem curare solitos, cum essent patibulis suffigē-
di, q; à Græco medico superati forent, impetrata ab rege uenia, liberauit. Item uaticinū

quendam Heleum, qui Polycratem secutus fuerat, & inter captiuos pro neglecto reli-
ctus. Deniq; maximū apud regem momenti Democedes erat. Interiecto deinde breui
tempore, inter alia contigit, ut Atossæ Cyri filiæ (quæ erat Darij uxor) in mamilla hū-

Atossæ cōsiliū apud Dariū e suggestione Democedis. cus exoriretur, deinde rescissum porro grassaretur: quod ista quoad fuit exiguum, præ-
pudore occultans, nemini indicauit. Sed ubi male iam habebat, accersito Democedi rē

ostēdit. Ille se redditurū sanam affirmans, adiurat eam, ut sibi uicissim ipsa inseruiat in
eo quod orauerit. Oraturū autem nihil, unde dedecus redundaret. A quo posteaquam

curata est edocta, Darium, dum cum eo cubat, his uerbis allocuta est: Rex, cum tātum
tu habeas copiarum desides, nullam neq; gentem neq; potentiam Persis acquirens. At

qui par est uirum & iuuenem, & magnarum opum dominum, aliquid operis edendo
se ostendere, quo etiam Persæ cognoscant sibi uirū præesse. Quod ut facias, duabus de
causis interest, ut Persæ & eum qui ipsis præest uirum esse intelligant, & bello atteran-
tur; ne orium agentes, sibi insidias tendant. Nunc ergo aliquod opus edas, quoad in æ-

Darij propositum. tate iuuenili es. Nam augescēte corpore, ingenis pariter augescit: & cōsenescente cōse-
nescit, & ad res oēs elanguescit. Hæc Atossa ex admonitu Democedis. Ad quam Da-
rius respondens: Quæ, inquit, uxor ipse facere destinaueram ea oia dixisti, Ego etiā cōsti-

tueram Scythiis bellum inferre, iuncto mari è nostra continente in alteram pôte, quod breui tempore perficeretur. Ad eû Atossa: Animaduerte inquit, nunc, omitte primû bellû Scythiis inferre, qui quandocunq; uoles tui erunt, aduersus Græciam mihi tu eas in expeditione. Concupisco enim Lacenas, et Argiuas, et Atticas, et Corinthias fando cognitâs, mihi fieri ancillas. Et ad hoc habes uis: ex omnibus maxime idoneum ad demonstrandas Græciæ res, atq; exponendas, hunc qui pedem tuum sanauit. Cui Darius: Quandoquidē, inquit, uxor tibi uidetur, nos primû Græciam tentare debere, mihi uidetur satius, ante omnia mittendos illuc exploratores Persas, unâ cum isto quem dicis, qui percepta omnia illuc & uisa renuntient: & mox ego ab illis edoctus, aduersus Græcos tendam: Hæc locutus Darius, id quod locutus re quoque aggressus est. Namq; ubi primum illuxit, accitis quindecim uiris Persarum spectatis, præcepit ut sequentes Democedem, omnia Græciæ maritima collustrarent neue committerent, ut Democedes ab illis aufugeret, sed rursus eum omnino reducerent: Hæc illis ubi præcepit, secundo loco Democedem ipsum ad se accersitum orat, ut exposita atq; demonstrata Persis omni Græcia, rursus redeat: iubetq; eum dono ferre patri ac fratribus omnia sua utensilia: affirmans se alia multo plura illi in uicem donaturum. At præter dona, missurum ait, quæ unâ iter faciat, onerariam nauim, omnifarijs bonis refertam: Hæc Darius nullo dolo confilio (ut mea fert opinio) mandauit. Ille tamen ueritus ne se Darius tentaret, tanq; fugitiuum, si cuncta sibi oblata caperet: respondit se quidem sua illic uelle relinquere, ut ea reuersus sibi haberet: uerum nauim onerariam, quam Darius promitteret, dono fratribus accipere. Darius postquam hæc Democedi præcepit, homines ad mare dimisit. Isti cum in Phoenicem descendissent, & ex Phoenice in urbem Sidonem, confestim duas triremes instruxerunt, & simul ingentem onerariam omnifarijs bonis impleuerunt. Comparatisque omnibus, in Græciam trañciunt. Et adeuntes maritima eius loca intuebant, atque describebant. Tum pleraq; ac celeberrima Græciæ loca contemplati, in Italiam Tarentû transmiserunt. Ibi Aristophilides Tarentinorum rex, & ipse Crotoniensis, gubernacula Medicarum nauium resoluit pariter, & ipsos Persas detinuit, tanquam certos exploratores. Interea dum isti patiuntur hæc, Democedes Crotonem abiit ad domum suam. Quo abeunte, Aristophilides Persas missos fecit, restitutus his quæ de manibus abstulisset. Illinc Persæ nauigantes, ac Democedem persequentes, Crotonem perueniunt, nacti que in foro Democedemprehendunt. Eum Crotoniensem quidam, re Persicam reformidantes, tradere parati erant: quidam iniectis è diuerso manibus, Persas fustibus cædebant, his uerbis commonefacientes: Viri Crotonenses, confiderate quid facitis, qui hominem regis fugitiuû eripitis. An ex usu erit uobis hæc iniuriâ regi Dario intulisse, ac uobis bene cedit ista fecisse, si uos dimiseritis? Cui enim primum quàm huic urbi bellum inferemus, aut quam priorem diripere conabimur? Hæc dicendo nihil magis Crotoniensibus persuaferunt. Quinimo nō modo Democede, sed etiam oneraria nauim, quam unâ duxerant, priuari sunt: atque in Asiam reuersi, omisso iam studio discendi ulteriora Græciæ, duce fraudati. Quibus tamē in digressu iste mandauerat, ut Dario dicerent, Democedem ducere uxore Milonis filiam. Erat em̃ apud regem celebre nomen Milonis luctatoris. Quas nuptias uidetur mihi eo tempore properasse magna erogata pecunia, ut ipsum etiam in patria sua spectatum esse Dario appareret. Profecti Crotone Persæ ad Iapygiâ, in quasdam naues inciderunt. A quibus in seruitutem redactos, Gillus quidam Tarentinus exul redemit, & ad regē Darium reportauit. Ob quod meritum cū rex paratus esset donare ei quicquid uellet, optauit se in patriam reduci, exposita prius sua calamitate, dicens, ne omnem Græciam conturbaret, si classis ingens ipsius causâ in Italiam mitteretur: contentum se esse, ut per solos Cnidos reduceret, existimans pro amicitia, quæ Cnidis erat cum Tarentinis, se præcipue reductum iri. Id Darius pollicitus, effecit. Nam misso Cnidum nuntio iussit, ut Gillum Tarentum reducerent. Cnidi Dario obsequentes: id tamen à Tarentinis non impetrauerunt. Nam ad uim inferendam inualidi erant. Atque hæc

Democedes
in Græciâ cū
exploratori-
bus ablegatus

Aristophilides
rex Tarenti-
norum.

Milo Crotoni-
enses lucta-
tor.

*Sami euerfio
nis causa.*

*Darius Cam
byfis faelles.
Sylofontis &
miculum pro
uerbium.*

*Darius ad
Sylofontem*

*Mæandrius
Sami procura
tor.*

Telesearchus.

hunc in modum administrata sunt. Hiq̃ Persæ primi extitere, qui in Græciam traieci sunt speculandi gratia, & ob hanc rem. Samum uero post hæc rex Darius, omnium urbium tam Græcarum, quam Barbararum primam, euertit: ob hanc causam: Dum Cambyfes in expeditione aduersus Aegyptum ageret, permulti se illuc Græcorum conferebant, partim (ut credibile est) negotiandi, partim militandi, partim ipsius regi onis oculis subiiciendæ gratia. E quibus fuit Sylofon Aeacis filius, Polycratis germa nus, extorris patria. Huic Sylofonti felicitas huiusmodi contigit: Sumpto hic amicu lo rutilo, ac sibi circūdato, apud forum Mempheos spatiabatur. Quem cum uidisset Darius Cambyfis faelles, nullius admodum conditionis uir, captus amore amiculi, adit hominem, ut mercetur amiculum. Sylofon animaduertens Darium magnopè re cupere amiculum, diuina quadam fortuna usus: Ego (inquit) amiculum hoc nul la pecunia uêdo, sed tibi largior, si modo tuum perpetuo debet esse. Hæc approbans Darius, accepit indumentum. Sylofon, qui putaret sibi illud stulte perisse, interiecto tē pore cum Cambyfes decessisset, & septem illi Magum oppressissent, & ex septem Da rius regnum adeptus esset, ubi certior factus est, ad eum uirum peruenisse regnum, cui ipse precanti dedisset in Aegypto uestimentum, Susa ascendit: sedensq̃ in uestibulo re giæ, ait se eum esse qui de rege sit benemeritus. Hæc audiens ianitor, regi nuntiauit, ad quem admirabundus rex: Et quis est (inquit) Græcorum, qui in me beneficus extite rit, cui ego reuerentiam debeam recens regno potitus: necdum multi aut nulli eorum ad nos ascenderunt: nec ullo Græcorum quicquam ut sic dicam opus habeo: tamen ho minē introducite, ut sciam quid hæc dicendo uelit sibi. Vbi à ianitore introductus est Sylofon, ac stans in medio, interrogatur ab interpretibus quisnam esset, aut quo facto beneficus in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum refert, seseq̃ il lum esse qui id donasset. Ad hæc respondens Darius: O (inquit) uirorum generosissi me, tu ne ille es, qui mihi nullam dum potentiam habenti donasti ea, quamuis parua, tamen perinde grata, ac si nunc aliquid magnum acciperem. Qua de re immenso te au ro argentoq̃ remunerabor, ut nunquam poeniteat te liberalem in Darium Hyllaspis extitisse. Cui Sylofon: Mihi (inquit) rex neque aurum neque argentum dederis, sed patriam meam Samū, ubi eam liberaueris: quam nunc post necem fratris mei Polycra tis ab Oroete interfecti, occupat seruus noster: hanc mihi donato citra cædem atque di reptionem. His Darius auditis, misit exercitum duce Otane uno è septem uiris, iussu, ut quæ Sylofon rogasset, ea effecta redderet. Otanes ad mare descendens, contrahebat exercitum: At Sami imperium obtinebat Mæandrius Mæandrii, acceptum à Polycra te, ut illud procuraret: cui iustissimo uirorum uolenti esse, non licuit. Nam ubi de Po lycratis interitu allatus est nuntius, ante omnia Ioui liberatori statuit aram, ei que fa num in circuitu designauit, & quod nunc quoque in suburbanis extat. Deinde ubi hoc perfecit, aduocata omnium ciuium concione, ita uerba fecit: Mihi sceptrum atque om nis potentia Polycratis (ut uos etiam nostis) demandata fuit: in meo quoque arbitrio fitum est uobis dominari: sed quod in uicino reprehendo, id ipse quoad potero non fa ciam. Nam neque Polycrates placebat mihi, in uiros sibi ipsi pares dominatum habēs, neq̃ alius q̃spiam talia faciens. Et Polycrates qdē fatum suum expleuit: ego autem de posito in medium dominatu, iuris æquabilitatem suadeo: postulans iure optimo mihi ipsi hoc honoris tantum modo, ut è pecunia Polycratis sex demum talenta peculiari ter mihi cedant. Et præterea Iouis liberatoris (cui ego templum extruxi) sacerdo tium tam meis in perpetuum liberis, quam mihi, qui libertatem uobis restitui: Hæc Mæandrius à Samiis postulabat. Tunc eorum quidam surgens: Tu uero (inquit) in dignus es, qui nobis imperes, tu qui malus extitisti, ac funestus: sed dignus potius, qui pecuniarū, quas interuertisti, rationē reddas: Hæc Telesearchus, ita em̃ uocabatur, dixit, q̃ inter ciues erat exptæ uirtutis. Quæ Mæandrius in aīm accipiens, reputasq̃ fore, ut si dñatū ip̃e deponeret, alius q̃spia in eius locū tyrānus constitueret, nō deponendū sibi

dominatum statuit: sed in arcem regressus, accitum unumquemque eorum, tanquam rationem pecuniarum redditurus, comprehendit, alligauitq. Post hæc, dum hi in uinculis sunt, Mæandrius morbo corripitur: quem decessurum, credens frater suus, nomine Lycæretus, quo facilius Sami rerum potiretur, omnes uinctos interemit. Neq. enim uidebant uelle liberi esse. Igitur ubi Samum tenuere Persæ Sylofontem reducentes, nemo aduersus eos manum leuauit. Atque hi qui cōtrariæ Mæandrio factionis erant, de ditionem se facere uelle dixerunt: quin ipse Mæandrius ex insula discedere. Approbante hæc Otane, atque inuito foedere, eminentissimi quiq. Persarum positis sellis è regiōe arcis sedebant. Erat Mæandrio germanus uecordiusculus, nomine Charileus, qui quod delinquere solebat, in superterraneo loco erat alligatus. Hic cum audisset quæ agebantur, & per specum suspiciens uidisset Persas quiete sedentes, uociferando dicebat, uelle se in colloq. uenire Mæandrii. Eū audiēs Mæandrius iussit solutū ad se adduci. Vbi adductus est, cōfestim conuictando maledicendoq. illi suadebat, ut imperiū daret in Persas. Hæc ingens: Ne tu ò deterrime uiroꝝ, qui sum tuus frater, quicq. nihil uinculis digni peccaui, in superterraneo carcere alligandū putasti: Persas autē q. cernis te adorantes, atque extorrem facientes, ultum ire non audes, tam faciles tibi ad capiendum. Quos si tu reformidas, præbe mihi auxiliares tuos, ut istos ob suum huc aduentum ulciscar, paratus te ipsum ex insula admittere: Hæc Charileus. Quem sermonem Mæandrius admisit, quantum ego sentio, non quia eo insipientiæ uenisset, ut putaret suas uires regijs superiores esse: sed quia inuidens Sylofonti, si ciuitatem & integram & sine labore esset accepturus, maluerit res Samias debilitari Persis irritatis, atque ita tradi: probe intelligens, Persas prius iniuria laceffitos sauiuros esse in Samios, & sibi tutum ex insula excessum esse quandocunq. uellet. Foderat enim sibi occultum cuniculum, ex arce ferentem ad mare. Itaque ipse quidem Mæandrius è Samo profectus est. Charileus autem armatis cunctis auxiliarijs, patefactisq. portis, egreditur in Persas nihil tale expectantes, sed oīa pacata existimantes. In his Persas qui sellas attulerant, & plurimi momenti erant, dato impetu auxiliarij grassabantur. Dum hæc isti agunt, cæteræ Persarum copię auxilio ueniunt: a quibus repulsi auxiliarij, rursus in arcem se recipiunt. Otanes Darius imperator cernens tantam cladem accepisse Persas, etsi memor erat præcepto rum Darij, dum ipsum mittebat, ne quem Samiorum aut occideret, aut caperet, sed insulam immunem malorum Sylofonti traderet: tamen horum præceptorū oblitus est: iussitq. milites, ut quenque Samium adipiscerentur, occidere, uirum pariter & puerū. Tunc pars copiarum arcem obsidebat, pars obuium quenque sine discrimine trucidabat, tam in delubris, quàm extra delubra. Mæandrius è Samo profugiens, Lacedæmonem nauigauit. Eò ubi peruenit, habens quæ in discessu exportauerat, dat negotium famulis, ut pocula argentea, & aurea proponant. Dum illi ea promunt, interea ipse Cleomenem Anaxandridæ filium, Spartæ regem, colloquendo deducit ad ædes suas. Cleomenes ubi pocula inspexit, præ admiratione attonitus erat. Mæandrius eum iubere, quæcūq. liberet, illuc asportaret. Idq. cū etiā atq. etiam Mæandrius diceret, tñ Cleomenes uiroꝝ iustissimus extitit: qui ea quæ sibi donabantur, recipienda non putauit. Sed cum sensit eadem nonnullis ciuium Mæandrium elargiri, quo modo puniri deberet excogitauit. Aditis enim ephoris, hoc est tribunis plebis, ait, satius esse Spartæ hospititem, Samium è Pelopōneso ablegari: ne quem Spartanorū aut ipsum aut aliū quem piam persuadeat fieri malum. Illi Cleomeni obsequentes, Mæandrium ablegarunt. Persæ ubi deripuerunt Samum, Sylofonti tradiderunt, uiris desolatam. Interiecto tamen tēpore Otanes imperator frequentem incolis effecit, è uisione per quietem morbo correptus, quo laborauit circa pudenda. Dum Samum nauticus proficiscitur exercitus, interea Babylonij rebellauerūt, rebus probe admodum comparatis. Nam quamdiu Magnus imperauit, & septem coniurati rem aggrediunt, per hoc omne tps, & p occasionē rerum turbatarum, se ad ferendam obsidionem instruxerunt, & in his apparandis uis que latuerūt. Veq. ubi è pfecto descuerunt, hæc sibi facienda statuerunt: Matres expel-

Otanes Darius præceptorum oblitus.

Samus Sylofonti traditur.

Cleomenes rex Spartæ.

Strabo in. 14. tradit Samum hominibus uiduatum, Sylofontis opera dicerbus imperantis.

lunt: mulieres unam, quam sibi quisque uoluit, è domesticis delegit, & hanc ad panem sibi faciendum: ceteras in unum contractas strangulant. Hoc ideo facientes, ne rem frumentariam ipsorum illarum absumerent. His rebus cognitis, Darius aduersus eos contractis omnibus copiis contendit. Et postquam peruenit, urbem obsidione cingit. Sed illi nihil pendere obsidionem. Nam consensu propugnaculis, tripudiare, probaque in gerere Dario, atque exercitui: quorum quidam ita loquitur: Quid istis desideratis Persarum, quin potius absceditis, tunc expugnaturi nos, cum pepererint mulas? Hoc quidam Babyloniorum dicebat, credens nunquam parere mulam. Anno ac septem mensibus in obsidione consumptis, iam Darium atque uniuersum exercitum tædere, quod Babylonios expugnare non posset: etsi aduersus illos omnia machinamenta atque omnes insidias expertum, cum alias, tum illas, quibus eosdem Cyrus expugnauit. Omnia hæc frustra fuerunt, quia Babylonii uehementer excubijs incumbebant. Sed cum ne sic quidem capi possent, uicesimo quam circumuallati sunt mense, Zopyro Megabyzi filio, unius è septem qui Magum sustulerunt, hoc contigit portentum, ut quedam mularum eius, quæ frumentum subuectabant, pareret. Quod ei renuntiatum cum non crederet, ipse fortum inspicere uoluit. Eo uiso, uetuit seruos cuiuspiam rem aperire, reputans illius Babylonii uerba, qui inter initia dixisset, postquam mulæ parerent, fore, ut muri expugnarentur. Ex hac fama Zopyro uisa est expugnabilis Babylon: Diuino enim numine & illum locum, & suam mulam esse enixam. Igitur ubi uisum est fatale esse iam Babylonem capi, adiēs Darium sciscitatus est, nunquid perquam magni faceret, expugnare Babylonem? Audiens perquam magni ab illo fieri, aliud consultat, quo modo ipse foret urbis expugnator, & suum hoc opus (beneficia enim apud Persas permultum ad incrementa honorum consequenda ualent) Eoque nemini exprimens, se suffecturum rei faciendæ, si se ipsum cum mutilasset, ad hostes transfugeret: sese deformissima mutilatione affecit, prout cum id minimi faceret. Quippe nares sibi præcidit auriculasque: comam deformiter circumtondit, plagas imposuit: atque ita ad Darium perrexit. Quem ille intuens, uirum scilicet spectatissimum sic truncatum, adeo grauiter tulit, ut exiliens è solio exclamaret, interrogando, quis eum ob quod facinus mutilasset. Ad eum respondens Zopyrus: Nemo, inquit, rex præter te, cuius tanta potentia est, ita me potuisset afficere. Neque alienus quispiam hoc mihi fecit, sed ipse ego: quod indigno animo fero, Assyrios Persis illudere. Cui rex: O uirorum miserrime, inquit, turpissimo facto pulcherrimum nomen imposuisti, ingens, propter eos qui obsident, temetipsum indigne lacerasse. Numquid o demens te mutilato protinus hostes deditionem facient? Quid in te ipsum laniando sensus amissisti? Ad eum Zopyrus: Si (inquit) tecum communicassem quæ eram factururus, tu me non permisisses: Nunc memet ego adhibens in consilium, id feci. Itaque iam Babylonem capiemus, nisi tu tuis parces. Ego enim ita (uti sum) ad muros ut transfuga fugiam: dicamque ad illos me hæc abs te esse passum: & ut opinor, ex hoc corporis habitu fidem eis facies, consequar exercitus præfecturam. At tu decimo die, quam muros fuero ingressus, mille milites ex eo genere, cuius amissione nihil admodum damni fiat, colloca aduersus portam, quæ uocatur Semiramidis. Rursus interiectis septem diebus, colloca duo milia ad portas quæ dicuntur Niniorum. Atque tertio, uiginti diebus interiectis, è regione portarum quæ dicuntur Chaldaeorum, alios statue, numero quatuor milia: dum neque priores, neque posteriores habeant, quo se defendant, præter gladios: hæc tantum sinas eos habere. Post diem uicesimum reliquas copias iube recta muros undique subire. Verum ad portas, quæ Belides ac Cissia uocantur, Persas mihi statuito. Etenim ut ego sentio, Babylonii mihi, qui magna opera ediderim, committent, cum alia, tum uero portarum clauēs. Illinc mihi atque Persis curæ erit operam nauare. Hæc ubi mandauit, ad muros perrexit, subinde respectans tanquam uere pfuga. Eo conspecto, qui in turribus ad id dispositi erant, deorsum decurrerunt, & alteram portam aliquantulum reclinantes, sciscitabant quidnam esset, & cuius rei indigēs ueniret. Cuius hic dixisset se Zopyrum esse, & se ad illos transfugere, eum ad Babyloniorum magistratus deduxerunt: Ante quem ubi stetit Zopyrus conditio

Græce tamē
legitur χαλκῶ
καὶ ἑσπ.

Zopyri uasque
ad Babyl. p.
fugium

nem suam miserebatur, referens à Dario se passum, quæ à semetipso passus esset: id quæ ob eam causam quod suassisset illi discedere cum exercitu, quoniam nulla uia ostenditur urbis expugnandæ. At nunc (inquit) ad uos uenio Babylonij futurus uobis in maximo bono: Dario autem & copijs eius maximo malo. Neq; enim q; ita me mutilauit, feret impune, cum habeam exploratos omnes consiliorum eius exitus: Hæc Zopyrus commemorabat. Quem Babylonij utiq; uirum apud Persas spectatissimum cernentes, naribus atq; auribus priuatum, uibicibus ac sanguine cõspersum, sperantes omnino uere loqui, & ad ipsos uenire socum, inducti sunt ad permittenda ei quæcunq; postulasset. Iste postulauit copias militũ, quas ut accepit, perfecit ea quæ cũ Dario cõposuerat, Siquidẽ decimo die eductis Babyloniorum copijs, mille Darianos quos collocari prius mandarat, circumuentos trucidauit. Eum Babylonij aduertentes consentanea uerbis facta præstare, maiorem in modum lætabantur, parati omni iure homini parere. Iste rursus interiectis diebus, de quibus erat conuentum, cum delectis Babyloniorum egressus, duo milia Darianorum militum interfecit. Babylonij cernentes hoc alterum opus, nihil aliud quàm Zopyrum in ore habere, eum laudibus tollere. Hic rursus constitutis diebus superfedens, ad prædictum locum copias educit, circumuentaq; quatuor milia occidit. Quo tertio opere edito, Zopyrus apud Babylonios erat, ut & dux exercitus, et murorum custos declararetur. Vbi uero è composito Darius copias undiq; muris admo-
mouit, ibi op Zyrus omnem dolum patefecit. Nam cum Babylonij conscẽsis muris copias Darij adoriẽtes arcerẽt, ipse apertis Cissiis ac Belidibus portis, Persas in urbem introduxit. Quod factum qui Babyloniorum uidebant, hi in puluinar Iouis Beli confugerunt: Qui non uidebant, hi in suo quisq; loco permanserunt, donec & ipsi se proditos intellexerunt: ita Babylon iterum capta est. Qua potitus Darius muros eius circumcidit, & portas omnes amolitus est: quorum neutrum Cyrus fecerat prius eidem à se captæ. Babyloniorum quoque procerum tria milia patibulis affixit, data cæteris uenia urbem incolendi. Atq; ut iidem uxores haberent, unde succresceret soboles, puidit. Nã foeminas Babylonij (ut superius demonstratum est) rei frumentariæ consulentes stragulau erant. Itaq; Darius uicinis undiq; populis negotium dedit, ut foeminas Babylonie repræsenterent pro iniuncto quisq; numero. In summa igitur quinquaginta milia foeminarum conuenerunt. Ex quibus qui sunt Babylonij originem duxerunt. Darij iudicio nemo Persarum Zopyri præstantia facta supergressus est: neq; eorum q; prius, neq; eorum qui posterius extiterunt, præter unum Cyrum, cui nullus unquam Persarum se dignum qui illi compararetur existimauit. Ferturq; Darius hoc dictum sapen-
mero usurpasse, poptatũ se Zopyrũ nihil esse cladis passum, quàm uiginti sibi Babylonies ultra illam quam haberet acquiri. Eum tamen egregie remuneratus est, cum dādo quorannis quæ apud Persas sunt honorificentissima, atq; alia permulta: tum tra dita Babylone immuni quoad uiueret in peculiarem portionem. Huius Zopyri filius fuit Megabyzus: qui dux exercitus extitit in Aegypto aduersus Athenienses & socios. Atq; huius Megabyzi filius Zopyrus ille, qui ad Athenienses transfugit à Persis.

Babylon secū
do capitur.

Iouis Beli
puluinar.

Darij celebre
de Zopyro e
logium.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER QVARTVS, QVI INSCRIBITVR MELPOMENE.

OST BABYLONIS EXPVGNATIONEM, DARIVS ADVERSVS Darij in Scy
Scythas fecit expeditionẽ. Nam cum floreret uiris Asia, & magnis Scythas expedi-
pecuniæ prouentu, cupido incessit ei Scythas ulciscẽdi: quippe qui tio-
prios iniuriam intulissent ingressi Mediam, & his qui occurrerāt
prælio uictis. Etenim Scythæ (quemadmodum superius à me di- De his libro
ctum est) duodetriginta annos superiori Asiæ imperitauerūt. Siq; primo,
dem persequentes gentem Cimmeriam ingressi Asiam, abrogarūt

imperio Medos: qui ante ipsorum aduentum Asiam obtinuerant. Scythas, cum octo & uiginti annos peregre affuissent, in patriam reuertentes, exceptis: non minor quā medicus fuerat, labor. Offenderunt enim non exiguum exercitum contra ipsos ueniētem. Vxores namque eorum diuturna uirorum absentia ad seruos accesserant uisu orbatos.

Serui Scytharum quare oculis orbentur. Orbant autem Scythæ seruos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes: Sufflatoria ossa fistulis simillima sumuntur, eaq; genitalibus equarum imposita ore inflantur. Hoc alijs facientibus, alij equas emulgent. Hoc ideo se facere aiunt, q; uenæ equarum sufflatæ implentur, & mammae descendunt. Posteaq; emulxere lac, in concaua uasa lignea diffundunt. His circūpositi cæci, lac agitant. Cuius quod summum est delibatur, pretiosiusq; habet: uilius autem quod subsidit. Huius rei gratia Scythæ quencunq; capiūt, uisu orbant. Non enim agricolatores sunt, sed pastores. Ex his igitur seruis ac mulieribus Scytharum progenita est iuuentus: quæ suorum natalium conditione cognita, obuiam perrexit his qui reuertebantur à Medis: Et primū regionem intersepsit ducta lata fossa, quæ à Tauricis montibus pertingebat ad Mæotim paludem omnium maximam. Deinde in his consistens Scythas introire conantibus repugnabat. Sæpe cōmissa pugna, cū nihil tñ Scythæ proficerent, quidam ex eis inq;: Quidnam rei facimus uiri Scythæ, cum nostris ipsorum seruis dimicantes: qui & cum interficimur, ipsi pauciores efficiuntur: & illos interficiendo, paucioribus deinceps imperabimus. Mihi uidetur

Laetis emulgenti modus apud Scythas. hastis arcubusq; omissis sumenda flagella, quibus equos uerberamus, & ad illos propius eundum. Nam quoad uident nos arma habentes arbitrantur se similes nobis, atq; e similibus esse: ubi nos pro armis uerbera tenentes uiderint, tunc se nostros seruos eē intelligentes, atq; id agnoscentes non perstabunt. Hoc Scythæ cum audissent, ita sibi faciendum putauerunt. Qua ex re perculsi illi pugnae immemores fugam capefferunt. Ita Scythæ imperio sunt Asiæ potiti: & rursus à Medis eiekti ad terram suam hunc in modum reuerfi. Hac de causa Darius ulciscendi cupidus comparauit exercitum. Scythæ gentem suam omnium nouissimam esse aiunt, idq; hoc modo extitisse: Virum quendam in hac terra cum deserta esset, primum fuisse, nomine Targitaum, & eius parentes (quod tamen mihi non probatur) Iouem, Borysthenisq; fluuij filiam. Tali genere orum aiūt Targitaum, eiusq; treis liberos fuisse, Lipoxain, Arpoxain, & nouissimum Colaxain. His regnantibus demissa coelitus in Scythicam regionē ex auro facta aratæ cum iugo, securim, phialam. Quæ cū primus oīm inspexisset natu maximus, accessisse, & itidem animo illa sumendi: sed eo accedente aurum arsisse. Hoc digresso, secundum accessisse, & itidem aurum arsisse. Ambobus ab ardenti auro summotis, tertio loco cū minimus natu accederet, aurum fuisse extinctū, & ab illo deportatū. Ea q; re maiores fratres animaduersa, totum regnum ad minimum detulisse. Et à Lipoxai quidem progenitos esse Scythas, quorum genus Auchatæ appellantur. Ab Arpoxai uero qui medius fuit, eos qui Catiari & Traspies nominant. A minimo autem natu reges qui Paralata uocantur, & omnibus nomen esse Scolotis regis cognomen: Sed Scythas Græci appellauere. Hunc in modū se extitisse Scythæ memorant, & ex quo extiterunt à primo rege

Scytharum origo. Targitao, usq; ad Darij aduersus ipsos transitū, annos oīno mille nō amplius fuisse: Aurum uero illud sacrum in primis custodiri à regibus, placariq; maioribus hostijs, & adiri quotannis solenniter: & qui aurum sacrum habet, die festo dormire sub dio, & cum nunquam mperamare: & ob id dari ipsi tantum soli, quantum uno die uectus equo peragere potest: Et cum regio sit ingens, Colaxain constituisse trifarium filijs suis regnū. Vnum quidem (quæ maxima portio est) ubi aurum asseruatur. Superiora autem ad uentum aquilonem uergentia, ultra quam regionem nulli incolere possint, neq; prospicere, neq; transire, propter interfusas pennas. Pennis enim tum terram, tum aerem oppletum esse: & has præsepire uisum: Hæc Scythæ de seipsis, pariter ac de regione superiore narrant. Sed Græci qui pontum incolunt, ad hunc modum: Hercule Geryonis uacas agentem, in hanc peruenisse terram, quæ deserta esset, quam nunc Scythæ incolunt. Geryonem autem habitasse extra pontum in terra quam Græci insulam Erythriam,

*Auchatæ.
Catiari.
Paralata.
Scolotis.
Aurum sacrum.*

*Hercules.
Geryonis uacas.*

contra Gades, quæ sunt extra columnas Herculis in oceano. Oceanum uero ab ortu solis incipientem, circumfluere terram, uerbis quidem affirmant, sed re tamen non demonstrant. Illinc Herculem, cum ad regionem quæ nunc Scythica uocatur, uenisset, sub tracta sibi pelle leonis obdormisse; Deprehenderat enim cum uehemens pluuia & gelu: Et dum dormit, interea equas eius à curru pascens, diuina quadam sorte amotas, non comparuisse. Eas expectatus cum indagaret, omnem regionem collustrans, tandem in terram quæ dicitur Hylæa deuenisse; ibique in antro quandam inuenisse uirginem ancipitis naturæ, humanæ ac serpentinæ: superne quidem femorum tenuis foeminam, inferius autem uiperam. Eam conspicatum Herculem atque admiratum interrogasse, nuncubi suas equas errabundas uidisset. Illamque respondisse, se quidem illas habere: sed non prius reddituram ei, quam cum ipsa coisset: Herculem sub ea mercede cum foemina concubuisse. Sed cum illa differret reddere equas, cupida diutissime cum Hercule concubendi, & hic cuperet receptis eqs abire, ad postremum illis redditis mulierem dixisse: Has ego tibi equas, quæ huc uenerant, seruaui, tu earum seruatarum pretium mihi persoluisti. Concepi enim ex te filios tres: qui ubi adoleuerint, expone quid facere debeam, nunquid hic habere domicilium (nam ipsa huius regionis imperium teneo) an ad te mitti. Hæc percontata respondisse: Posteaquam eos in uirilem ætatem adoleuisse uideris, si ita facies non delinques: Quæ animaduertes eorum hinc arcum ita tendentem, & hoc balteo ita percinctum, cum tu huius regionis incolam effice. Qui autem his operibus quæ mando non erit par, eum hinc ablegabis. Hæc exequendo & ipsa lætaberis, & præceptis meis obtemperaueris: Atque ita locutum Herculem, tetendisse alterum arcum (duos enim gestabat) & balteum præmonstrasse, atque utrumque mulieri tradidisse arcum & balteum: qui balteus in commissura haberet auream phialam: & his donatis abiisse. Illam pueris natis nomina imposuisse, uni Agathyrsus, sequenti Gelono, nouissimo Scythæ. Et cum in uirilem ætatem adoleuerunt, eandem mandatorum memoriam illa peregrinasse: & duos quidem filiorum, Agathyrsus ac Gelonus, qui proposito certamini non suffecissent, à matre ablegatos è regione excessisse: Scytham uero, qui rem complectet, ibidem remansisse: & ab hoc rege progeneros deinceps reges Scytharum: eoque ab illa phiala Scythas ad hanc usque ætatem phialas in balteis ferre: & id solum Scythæ matrem excogitasse. Hæc Græci qui habitant in Ponto, referunt. Fertur & alius sermo, ita habens, cui ipse præcipue assentior: Scythas pecuarios, qui Asiam incolunt, cum à Massagetis bello uexarent, Araxe transmissi, in Cimmeriam abiisse. Nam regio quam nunc Scythæ incolunt, ea fertur olim fuisse Cimeriorum. Sed inuadentibus Scythis Cimerios, cum deliberarent, ut qui magno inuaderent exercitu, in sententia discrepasse, hinc reges, inde plebem, utraque quidem ualida, sed regum meliore. Nam populus sentiebat abstinendum bello, nec oportere cum multis adire periculum: reges autem, pro regione cum inuasoribus dimicandum. Ita cum neutris alteri obtemperare uellent: & populares censerent sine prælio demigrandum, tradita inuasoribus regione, reges in suam patriam occumbendum, nec una cum plebe fugiendum reputantes, quod bona habuissent, & quod mala euidentia habituri essent patria profugit. Hæc illis è diuerso sentientibus inter se decertasse, utrosque numero pares: & omnes qui mutuis ictibus concidissent, fuisse à plebe Cimmeriorum sepultos ad flumen Tyram, quorum adhuc sepulchrum extat. His humatis, ceteri è regione migrarunt: quam desertam superuenientes Scythæ occupauere. Extantque adhuc in Scythia tum muri Cimmerij, tum portoria Cimmeria, tum loco cuidam nomen Cimmerio, tum Bosphorus qui Cimmerius appellatur. Constat autem Cimmerios in Asiam fugisse Scythas, quæ Chersonnesum condiderunt, ubi nunc Sinope Græca urbs sita est. Apparet etiam Scythas in persequendis Mediam intrasse, uia aberrantes. Nam Cimmerij quidam fugientes iter semper secundum mare tenebant: Scythæ autem eos ad dexteram Caucasum habentes insequabantur, ingressi Mediam, itinere in mediterranea conuerso. Alia quoque fertur communis Græcorum barbarorumque narratio: Aristeus quidam Proconnesius, uerificator Castrobij filius, memo-

Fœmina semi uipera.

Herculis filij.

Herculis arcus.

Agathyrsus. Gelonus.

Scythæ.

Phiala in balteis Scytharum.

Cimmerij.

Cimmeriorum sepulchrum.

Cimmerij muri.

Bosphorus. Cimmerius.

Aristeus uerificator.

rat se Phœbo instinctum uenisse ad Issedonas: & supra hos incolere Arimaspos, uiros unoculos: & item supra hos esse grypas, qui aurum asseruent: hæc super hos esse Hyperboreos, id est, super aquilonares ad mare pertingentes. Hos autem omnes, præter Hyperboreos, Arimaspi autoribus assidue finitimis bellum inferre, & ab Arimaspiis ex terminari Issedones: ab Issedonibus Scythas, à Scythiis uexatos Cimerios, qui ad australe mare incolebant, regionem relinquere. Itaque ne Aristeus quidem cum Scythiis de ea regione consentit: qui unde fuerit, qui hæc retulit, dictum est à me. Dicit ite quænam

De Aristeo
mirum.

de eodem uiro in Proconneso & Cyzico audierim. Aristeam aiunt, qui nullo suæ ciuitatis esset inferior genere, ingressum in Proconneso fullonicam officinam decessisse: Fullonemq; occlusa officina abisse denuntiatum rem propiis defuncti. Dissipatoq; iam per urbem rumore, Aristeam esse uita functum, superuenisse sermoni de hac re disputantium quendam Cyzicenum, ex urbe Artacia profectum, qui diceret sese fuisse congressum cum Aristeo apud Cyzicum, atq; collocutum. Et cum id iste contedendo asseueraret, propinquos mortui ad fulloniam præsto fuisse, habentes quæ ad efferendos homines expediunt. Aperta domo, Aristeam nec uiuum apparuisse nec mortuum: septimoq; deinde anno, cum in Proconneso apparuisset, eos uersus fecisse, qui nunc à Græcis Arimaspei uocantur: quibus conditis rursus euauisse: Hoc istæ ciuitates cōmemorant: quod scio congruisse cum Metapontinis, qui sunt in Italia, trecentis & quadraginta annis postquam iterum euauit Aristeus, quemadmodum cōiiciens & in Proconneso & apud Metapontinos inueni. Metapontini aiunt, Aristeam cum apud ipsos apparuisset, iussisse aram Apollinis extrui, quæ cognomē haberet Aristei Proconnesii: & iuxta eam erigi statuam, quod diceret Apollinem ad eos solos ex Italicis in ipsorum terram uenisse, illum se assecutante. Et qui nunc Aristeus esset cum deum assecutatur, tum esse coruū: Et hæc locutus, è conspectu abisse. Eoq; aiunt Metapontini se Delphos ad deum misisse sciscitatum, quodnam illud hominis esset proloquū, sibiq; iussisse Pythiam, ut dicto audientes essent. Melius enim cū ipsis actum iri si parerent: & hæc se admittentes perfecisse. Et nunc statua extat cognomē Aristei, iuxta aram ipsam Apollinis in foro extructam, circumstantibus utrinq; lauris: Hæc hæctenus de Aristeo. Regionis autem, de qua nos dicere institueramus, quænam sint ulteriora, nemo exploratum habet. Neq; enim id ego ab aliquo audire potui, qui se diceret nosse quod ipse uidisset. Ac ne Aristeus quidem ipse (cuius paulo antè feci mentionem) in his quos fecit uersibus, ait se ultra Issedonas processisse: sed ulteriora fando sibi esse cognita, quod Issedones diceret ista commemorare. Verum nos, quoad longissime re inuestigare potuimus, omnē

Arimaspei
uersus.

Aristei Proconnesii ara.

referemus: Ab emporio Borysthenitarum (hoc enim ex maritimis totius Scythiæ est maxime mediū) primi incolunt Callipidæ, qui sunt Græcoscythæ, id est, è Græcis facti Scythæ. super hos aliud genus eorum, qui uocantur Halizones. Horum utriq; cum in cæteris seruant ritum Scytharum, tum in serendo atq; uescendo cape, allio, lente, milio. Supra Halizones incolunt Scythæ aratores, qui non ad panē conficiendum serunt triticum, sed ad illud torrendum. Supra hos incolunt Neuri: quorum tractus qui ad aquilonē uergit, quantum nos scimus uastus est. Atq; hæc quidē nationes iuxta flumē Hypanim colunt, ad occidentalem partē Borysthenis. Vex transmissio Borysthene à mari in primis est Hylæa. Dehinc habitant Scythæ agricolæ, q̄s Græci qui sub Hypane incolunt, Borysthenitas appellant. Ipsi uero se Olbiopolitas. Hi igit agricolatores Scythæ colunt eū quidē tractum, qui uergit ad auroram, trium dierum itinere pertingentes ad flumē nomine Panticapem. Eum uero qui ad uentum aquilonem, undecim dierum nauigatione Borysthenē uersus. Nam tractus qui ulterior est, in multū sane spatij desertus est.

Borysthenis
emporiū.
Callipidæ.

Neuri.

Ultra quàm solitudinem Androphagi habitant, id est, uirorum carne uescentes, separata natio, ac nequaquam Scythica. Et supra hos uasta iam proculdubio omnia: nec ulla gens, quantum nos scimus. At horum Scytharum qui agricolæ sunt, plagam quæ ad auroram uergit, transmissio flumine Panticape, Nomades, id est, pecuarij Scythæ incolunt, neque serentes quicquam, neq; arantes, Nuda arboribus est omnis hæc plaga præ-

Androphagi

Nomades.

ter Hylæam. Nomades isti incolunt tractum quatuordecim dierum longitudinis, auro-
ram uersus, ad Gerrhum usque flumen. Trans Gerrhum aut sunt ea quæ uocantur regia: *In græco ex-
emplari legis-
tur ἐκ τῆς
φλῶπ, id est,
ex cæcis.*
& Scythæ optimi pariter & plurimi, & qui suos seruos esse cæteros Scythas arbitrantur.
à meridie quidem ad Tauricam regionem pertingentes, ab aurora uero ad fossam, quam
dixerunt illi quæ. Græcis geniti fuerant Oryxam, & ad emporium paludis Mæotidis,
quod uocatur Cremni, id est, prærupta: Quorum pars ad flumen Tanaim porrigitur.
Quæ superiora sunt ad uentum aquilonem Scythæ regionum, ea incolunt Melanchlæ-
ni, alia non Scythica gens. Et supra Melanchlanos paludes sunt, & deserta hominibus
regio, quantum nos scimus. Trans flumen aut Tanaim non est regio Scythica, sed pri-
ma Laxiorum, Sauromatarum, qui à secessu Mæotidos paludis incipientes, incolunt tra-
ctum qui spectat aquilonem, itinere diebus quindecim, uacuum prorsus arboribus tam æ-
grestitibus quam fructiferis. Supra hos habitant (quæ secunda portio est) Budini, terram
colentes, totam omni arborum genere frequentem. Supra Budinos ad aquilonem statim ex-
cipit solitudo octo dierum itineris. Post hanc solitudinem declinando potius ad uentum
subsolanum, incolunt Thyssagetæ, natio copiosa & propria, & è uenatu uictitans. His
contigui, & in eisdem habitantes locis his, quibus nomen inditum est Iyræ, & ipsi è ue-
natione uictitantes, hunc in modum: Consensu arboribus, quæ per omnem regionem
frequentes sunt, insidiantur. Singulis adest canis: & item equus, in uentrem cubare edo-
ctus humiliter, subsidendi gratia. Vbi quis ab arbore feram uiderit, sagittaque percusse-
rit, consensu equo illam persequi, comitante cane. Super hos quæ uergit ad auroram,
incolunt alij Scythæ, qui à regiis Scythis deficientes, ita in hunc locum peruenerunt. Ad
hos usque Scythas omnis regio Scythica est campestris, & spissi soli. Reliqua hinc lapi-
dosa atque salebrosa. Cuius regionis magno transmissio spatio, incolunt sub excelsorum mon-
tium radicibus hi homines, qui ab ipso natali dicuntur esse calui, mares pariter & foeminae,
simis quoque naribus, & ingenti mento, proprio quodam oris sono, Scythicam gestan-
tes ueste, ex arboribus uictitantes: cui generi arboris nomen est Pontici, magnitudo fe-
re eadem quæ fico, fructus fabæ similis, instarque nucleum habens. Id ubi mite fuerit, ue-
stibus exprimunt: & quod ab eo crassum & nigrum defluit, nomine aschi, id aut lingunt,
aut lacte commixtum potant. Ex ipsius quoque crassitudinis fece massas ad esum compo-
nunt. Neque enim multum est eis pecorum, utpote non studiosis rei pecuariae. Sub arbo-
re quisque cubat, per hyemem quidem, ubi arborem pileo albo firmoque contexerint, per
æstatem uero, sine hoc pileo. His nemo mortalium iniuriam infert. Sacri enim dicuntur
esse, nihilque Martiorum armorum possident. Iidem finitimorum controuersias dirimunt.
Ad quos quisquis confugit, is à nemine læditur. Nomen eis est Argippæi. Ad hos usque
caluos ingens quoque uersus prospectus est regionis, & gentium, quæ in conspectu sunt
ex Borysthenis atque ex alijs Ponticis emporijs. Scythæ qui ad hos commeant, per septem
interpretes totidemque linguas perueniunt. Horum tenuis noticia rerum habetur. Quod
supra caluos est, nemo pro comperto referre potest. Nam montes editi atque prærupti
transitum interdiciunt, quos nemo transcendit. Isti tamen calui referunt, quæ apud me
fidem non habent, incolunt montes ab hominibus Capripedibus: quos ubi transferis, esse
alios qui senos menses consopiantur, quod ego in primis non admitto. Sed tractum il-
lum qui ad auroram caluis est, ab Issedonibus habitari, sine ambiguitate compertum est.
Ille uero superior, qui uergit ad aquilonem, tam Issedonibus quam caluis ignotus est,
nisi quatenus isti ipsi dicunt. Issedones talibus moribus uti feruntur: Quoties pater ali-
cui decessit, omnes eius propinqui pecora adducunt, quæ tibi mactauerunt cõciderunt
que, concidunt & mortuum patrem illius, à quo in conuiuium accipiuntur, commixtisque
omnibus carnibus conuiuium exhibent. Caput tum defuncti denudatum purgatumque
inaurant, eoque pro simulacro utuntur, agentes illi quotannis maiores hostias ceremoni-
asque. Hæc filius patri facit, quemadmodum Græci natalitia. Dicuntur præterea & isti
iusti esse, et ipsorum uxores peræque fortes ac uiri. Hi & ipsi cognoscuntur. Quod supra
hoc est, ibi aiunt Issedones esse homines unoculos, & grypes auri custodes. Hoc ab eis

Laxij.
Sauromatæ.

Venandi mo-
dus.

Calui a na-
tali.

Ponticum ar-
boris. genus.

Aschylique
ris genus.

Argippæi.

Capripedes.

Issedonum
mores.

acceperunt Scythæ, à Scythiis nos ceteri accipientes uerè putamus, ac scythice eos ap-
 pellamus Arimaspos. Nam arima Scythæ unum uocant, spu uero oculum. Omnis au-
 tē quam dixi regio, adeo infestatur hyberna sæuitia, ut octo mēſibus tolerari nō poſſit,
 tale illic gelu eſt. Sicubi aquam effundas, mō facias ibi lutum: facies autē ſi illic ignē
 accenderis. Ibidem quoq; mare glaciæ, & omnis Cimmerius Boſphorus, ſuper quam
 glaciem, omnes qui intra foſſam incolunt Scythæ, exercitus ducunt, & plauſtra agunt
 trans mare uſq; ad Indos. Ita uis hyberna octo menſibus perſtat, quatuor tamen menſi-
 bus reliquis frigora illic ſunt. Vbi etiam aliam, quam in cæteris regionibus, conditionē
 habet hyems. Nam cū tempus pluēdi eſt, nihil ibi, quod ſit ullius momenti, pluit. Aë-
 ſtate pluere non ceſſat. Quinetiam tonitrua cum alibi, tum ibi nulla exiſtunt: æſtas nu-
 bila eſt: hyeme ſi ſiant tonitrua, pro oſtento habetur. Terræmotus in Scythia ſi exiſtat,
 ſeu æſtate ſeu hyeme, tanquam prodigium admirantur. Eam uim hyemis equi perfe-
 runt, muli aſiniq; neq; incipientē quidē ferunt, cū tñ alibi ſtantes in gelido equi labefi-
 ant, aſini uero ac muli durent. Et hæc mihi uidet eſſe cauſa, cur oīno cornua bouino ge-
 neri nō ſuccreſcant, aſtipulante ſentētiæ meæ Homeri carmīe in Odyſſea, qđ ita habet:

Et Libyen, ubi ſunt cornuti protinus agnī.

Quod recte dicunt, in locis calidis uature cornua exiſtere. Nam in uehementibus fri-
 goribus aut non oriuntur ſtatim pecoribus cornua, aut ſi oriūtur, uix oriuntur. In Scy-
 thia itaq; hoc propter frigora contingit. Quo magis miror (ab initio enim oratio mea
 indagare inſtituit) cur in omni Heleo agro muli nequeunt gigni, cum neq; locus ſit fri-
 gidus, neq; ulla alia cauſa appareat. Aiunt Heliēſes ipſi ex imprecatione quadam id ſi-
 bi contigisse. Cūq; tempus aduentat conceptus equarum, ſe in loca finitima illas edu-
 cere. Ibi poſtquam admiſerint aſinos, dum quæ conceperint, tunc rursus eas reducere.
 De pennis autem, quibus aiunt Scythæ oppletum eſſe aerem, & iccirco non poſſe pro-
 ſpici longius continentem, nec ulterius tranſiri, hæc eſt mea ſententia: Quod ultra eam
 regionem aſſidue ningit, & (ut credibile eſt) minus æſtate q̃ hyeme. Nam prout cuili-
 bet eminus intuenti cadentem niuem copioſam liquet, quod dico, nix pennis aſſimilis
 eſt: & propter hanc talem hyemem inhabitabilia ſunt eius continentis loca, ad aquilo-
 nem ſpectantia. Eoq; opinor, pennas niuem eſſe interpretantes, Scythas ac circūiectas
 gentes ita loqui. Verum hæc quæ reperiuntur longiſſime dicta ſunt. De Hyperbo-

reis aſit hoībus neq; Scythæ quippiam, neq; aliq; ulli illic incolentium memorant, præ-
 ter Iſſedones: nec ipſi quidem (ut mihi uidetur) dicentes aliquid. Dicerent em̃ et Scy-
 thæ de hoc, quemadmodum de unoculis dicunt. Quanq̃ & ab Heſiodo de Hyperbore-
 is mentio ſit: quinetiam ab Homero in Epigonis, ſi tamen Homerus re uera fecit hos
 uerſus. Sed multo plurima de his Delij memorant, ſacra alligata in triticea ſtipula ex
 Hyperboreis delata ueniſſe ad Scythas: à Scythiis deinceps finitimos accepiſſe: gradatimq;
 per ſingulos ad occaſum uſq; atq; illinc meridiem uerſus, dimiſſa à primis Græ-
 corum Dodonæis eſſe accepta: & ab his deſcendiſſe ad Melienſem ſinum, peruaiſſeq;
 in Euboiam: & oppidatim uſq; ad Caryſtum, et illinc reliquiſſe Andrum. Caryſtios e-
 nim eſſe, qui in Tenum portarint, Tenios uero in Delum: atq; ita hæc ſacra in Delum
 aiunt perueniſſe. Sed primum Hyperboreis miſiſſe duas puellas, quæ ferrēt hæc ſacra:

quas Delij aiunt Hyperocham & Laodicem: & cum his tutelæ gratia quinq; è ſuis po-
 pularibus, qui eas deducerent, nunc Periphærees uocatos in Delo, ubi in magno hono-
 re habentur. Et cum iſti ab Hyperboreis miſſi rursus non redirent, indigne ipſos Hy-
 perboreos tuliffe, ſi eos quos aſſidue mitterent, non reciperent. Ita miſiſſe qui ferrent
 ad confines ſuos ſacra in ſtipula tritici ligata, iuberentq; illos conſiderate mittere ad ali-
 am nationem. Atq; ita hæc gradatim miſſa, aiunt deueniſſe in Delum. His ergo ſacris ſi-

mile quiddam fieri animaduerti à ſœminis Thraijcijs, atque Pæonijs: quæ in ſacrifican-
 do regiæ Dianæ, non ſine ſtipula triticea id faciunt, atq; ipſe uidi eas facientes. Cæterū
 his uirginibus Hyperboreis uita funciſ in Delo, parentant puellæ Deliæ ac pueri, ton-
 ſis utriq; crinibus: quos puellæ quidem fuſo inuolutos, ſupramonumētumalap; depo-

Arimaspi un-
 de appellati.

Frigoris mi-
 ra uis.

Bobus ubi
 cornua ſuccre-
 ſcant.
 Odyſſ. 4.

Cornua qbus
 in locis cur
 maturius pro-
 ueniant aut ſe-
 rius.
 Mulos apud
 Heliēſes non
 gigni.
 Pennis opple-
 tus aer.

Hyperborei.
 Heſiodus.
 Homeri Epi-
 goni.

Sacra Hyper-
 boreorum.

Delic puellæ
 ſacra.

Thraijciæ ſœ-
 minæ.

Pæoniæ mu-
 lieres.

Dianæ res
 giæ ſacra.

nunt: pueri autē ad quandam herbam applicantes, & ipsi sepulchro imponit. Est autē monumentū intra Artemisium ad sinistram intrantibus, olea illic superenata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur hæ uirgines. Aiunt idem Argin & Opin uirgines ex Hypboreis, eorūdem hoīm ætate in Delum uenisse, etiam priores Hiperocha & Lao dice: & has quidē uenisse ad reddendū Lucinæ tributum, pro partu maturando, quod instituerant. Argin uero & Opin unā cum ipsis deis aduenisse, & honoribus alijs ante illas fuisse donatas. Ad eas em̄ congregari cœtum mulierū, quæ hymnū canant ab Ole ne Lycio cōditum, in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupant. Deinde à Delijs edoctos insulanos & Iones, cœtus agere instituisse, & noīatim Argin & Opin decantare. Hic Olen ē Lycia profectus, alios quoq; uetustos fecit hymnos, qui cantant in Delo dum cinis qui supra sepulchrū est Argis & Opis, dispergitur super infinitam ægrotorū turbam, qui ad aram sunt. Est autē sepulchrum earū post Artemisium, ad auroram spectans, proxime Ceiorū cœnaculū: Hactenus de Hypeboreis dictū sit. Nam de fabula Abaris, qui fertur esse Hyperboreus, nihil dico: qui sagittam dicif per uniuersam terrā circūtulisse, nihil comedēs. Qd si qui sunt Hyperborei, id ē, supaquilonares, erūt alijs & Hypernotij, id est, superaustales. Nempe rideo, cum multos uideo iam descripsisse ambitum terræ, nullum habentes in exponendo sensum, qui oceanū scribunt circumfluere terram, tanq̄ tornum factam esse orbiculatam, & Asiam facientes Europæ parem.

Argis.
Opis.

Lucinæ tribu-
tum.

Olen Lyci^o.

Ceiorū cœna-
culum.

Abaris fabu-
la.

Nam ego singulari magnitudinē breui patefaciam, & quanta sint singula ad describendum. Vbi Persæ incolunt, id ad australe protendit mare, quod dicitur rubrum. Super hos ad uentum aquilonē habitant Medi, super Medos Sapires, super Sapires Colchi ad septentrionale pertingentes mare, in quod influit flumē Phasis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc uesperam uersus, ab ea duæ oræ terrarū ad mare protenduntur, quas ego exponam. Hinc quā ad aquilonē uergit, ora una à Phasi incipiens, porrigitur ad mare per Pontum & Hellespontū, usq; ad Sigeum Troicū. Quā uero ad austrum uergit, eadem ora à sinu Mariandico, qui Phoenici adiacet, tenditur secundum mare ad promontoriū usq; Triopium. Incolunt autē in ora hac hoīm nationes triginta. Talis est in una ora. Altera uero à Persis incipiens, porrigit ad rubrū mare, qd & Persicū uocat: deinde gradatim Assyria, atq; inde Arabia, definitq; in sinu Arabico: & si non defineret, nisi ob id, quod Darius ē Nilo riuos in illum sinū induxit. A Persis ad Phoenicē tractus amplius est ac multus. A Phoenice hæc ora tendit scdm hoc mare, per Syriam Palæstinam & Aegyptum, in qua terminatur: intra quam tres sunt omni no nationes. Atq; hæ sunt quæ à Persis occasum uersus in Asia cōtinentur. Quæ supra Persas sunt, & Medos, & Sapires, & Colchos, auroram uersus & solē orientē, hinc mari rubro abluunt: aquilonē uersus, à mari Caspio & flumine Araxe, qui contra solē orientem fluit. India tenus habitat Asia. Illinc iam auroram uersus deserta sunt: nec quælia sint, dicere quīquam pōt. Et Asia quidem talis & tanta est. Africa autē ab altera ora est, ab Aegypto em̄ iam excipit. Hæc ora circa Aegyptū iam angusta est. Nam ab hoc mari ad rubrū, intercapedinis est centū miliū ulnarū, quæ mille stadia. Ab his deinceps angustijs spatiosa sanē ora excipit, quæ Africana dī. Itaq; admiror eos, qui determinarunt atq; distinxerunt Africam, Asiam, Europam: inter quas nō parū est differentia. Si quidē Europa lōgitudine quidē cæteras assequit, latitudine uero nō uidetur mihi cōparari digna. Nam Africa seipsam mōstrat circūfluam mari esse, excepto duntaxat ubi Asiæ contermina est, Neco Aegyptiorū rege, eorū quos nouimus primo, in hoc demonstrando. Is postq̄ destitit à deprimenda fossa, à Nilo ad Arabicū sinū, misit nauibus q̄sdam Phœnices, præcipiens ut transuecti columnas Herculeas penetrarent ad septentrionale usq; mare: atq; ita ad Aegyptū remearent. Phœnices igitur ē rubro mari solutes, abierūt in mare australe: qui postq̄ autumnus aduenerat, applicitis ad terram nauibus sementē faciebant: ut assidue Africani legerent, ac messem expectarēt. Deinde messo frumento nauigabant. Ita biennio cōsumpto ad Herculeas columnas, anno tertio declinantes in Aegyptū remearunt, referentes quæ apud me fidē nō habent, fortē apud

Orbis p̄titio.

Asia.

Europa.

Phœnices ad
Africam cō-
gnoscedam
missi.

aliquem alium; prætereuntes Africam, se habuisse solem ad dextram: Atq; hunc in modum Africa primum est cognita. Secundo loco fuere Carthaginenses, qui dixerunt quendam Sataspem, Teaspis filium, uirum Achæmenidem, qui Africam non pernauigauit cum esset ad hoc ipsum missus: sed cum nauigationis longitudine, tum terræ solitudinem deterritus retro rediit, non impleto labore, quæ ei mater iniunxerat. Etenim uitauerat filiam uirginem Zopyri, filij Megabyssi, quem ob hanc causam à Xerxe rege suffigendum cruci mater sua, quæ fuerat Darij soror, liberauit: quod diceret se maius illi supplicium irrogaturam, quam rex pararet. Quippe necesse ei fore, pernauigare omnem Africam, dum perueniret ad Arabicum sinum. His annuente Xerxe, Sataspes in Aegyptum abiit, sumptaque illinc naue ac socijs, nauigauit ad columnas Herculis: quibus transmissis, circumuectus Africæ per montorium, nomine Syloes, in meridiem cursum tenebat. Emensusque permultum maris intra complures menses, cum assidue pluri tempore opus esset, conuerso cursu in Aegyptum rediit. Et illic ad regem Xerxem regressus, aiebat se in pernauiganda remotissima ad quam ierit ora, uidisse homines pusillos, Phoenicea utentes ueste, qui quoties ipsi terræ nauim applicaret, ad motes se fuga proriperent relictis urbibus. Ipsos autem illos ingressos nihil iniuriæ intulisse, pecora tantum illinc excepisse. Quod autem totam Africam non pernauigassent, hanc causam afferebat, quod nauigiū ulterius præcedere non posset, sed retineretur. Hunc Xerxes negans locutum uera, quod certamen sibi propositum non exoluisset, in crucem sustulit, irrogata quam destinauerat poena. Huius Sataspis eunuchus audita domini nece, Samum cum magna pecunia profugit, quam Samius quidam interuertit. Eius nomen cum sciam, tantum uolens obliuiscor. Asiæ bona pars à Dario inuestigata est. Is cupidus cognoscendi ubinam Indus (qui secundus omnium fluminum crocodilos præstat) mare influat, misit nauibus cum alios quosdam, quos uera renuntiuros confidebat, tum Scylacem quendam Caryandem. Isti est Caspatyro urbe, et est terra Pactyia soluentes, secundo flumine auroram uersus atque solē orientem nauigantes in mare: dehinc per ipsum mare, tricesimo demum mense tenuerunt eum locum, unde rex Aegyptiorum eos Phoenices, quos antea dixi, miserat ad Africam pernauigandam. Post horum pernauigationem Darius Indos subegit, et eo mari potitus est. Ita Asiam (præter eam quæ orientem solē spectat) cōpertum est parē Africæ esse. Europa à nemine inuestigata est, neque quā ad orientem, neque quā ad aglonē uergit, an mari claudat. Longitudine tantum cognoscitur ad utranque accedere. Neque possum coniectura colligere, unde sit, & cum una sit terra, trifaria sint ei nomina indita ē mulierum cognominibus: eiusque fines ponatur Nilus fluuius Aegyptiacus, et Phasis Colchidicus. Alij autem esse fines Tanaï, et Maëotidem, fretumque Cimmeriū: sed negant se audisse nomina eorum, qui hæc distinxerunt, et unde nomina imposuerint. Iam enim Libya quidē, id est, Africa, à plerisque Græcorum fertur sortita nomē à Libya quadam muliere indigena. Asiæ uero ab uxore Promethei: quam Lydi hoc sibi nomē uendicant, afferentes ab Asio Manei filio Asiā appellatam, non ab uxore Promethei. Unde et Sardibus familiam quandam esse uocatam Asiadē. Europa autem neque an sit mari circumflua, neque unde hoc nomē acceperit, neque quis nominis autor extiterit, ab aliquo mortaliū cōpertum est, nisi quod dicimus ab Europa. Tyria nomē accepisse regionem: nec antequam, sicut cæteras nomē habuisse. Tamen illam ex Asia fuisse constat, neque in hanc cōmeasse terram, quæ nunc à Græcis uocatur Europa, sed ē Phoenice tantum in Creta, & ē Creta in Africā: Hæc hæcenus de his dicta sunt. Nā quod sentimus de his, hæc dicimus. Pontus Euxinus, in quē Darius fecit expeditionem, nationes exhibet omnium imperitissimas, Scythica dumtaxat excepta. Nullius enim nationis eorum, quæ sunt intra Pontum, aut aliquid ad sapientiam pertinens, præferre possumus, aut aliquem uirum pro erudito habitum nouimus, præter Scythicam gentem et Anacharsim. In gente Scythica ex omnibus humanis negotijs unum maximum, quantum nos scimus, excogitatum est. Nam cætera non admiror. Quod maximum ab eis excogitatum, id est: ut neque quispiam qui ad eos se cōtulerit, aufugere: neque ipsi capi possint, aut ne inueniri quidē, si nolint atque deprehendi. Siquidē nullæ sunt eis urbes, nulla moenia extructa. Domos secuti ferunt singuli: equestresque sunt sagittarii, non pane uictitantes, sed ex pecoribus: pro domibus plaustra habentes: quidni, imbelles alioque fururi, et ad dimicandum inhabiles? Hæc sunt ab eis inuenta, cum opporunitate terræ, tum fluminum beneficio, Nam hæc terra cum sit campestris, sua sponte uliginosa est et humida:

Zopyri filia.

Sataspes cruci suffixus.

Indi a Dario subacti.
Asia.
Europa.Libya unde.
Asia unde.
Europa unde appellata.
Aliter, Syria

Pontus Euxinus.

Anacharsis.
Scytharum mores.

tamq̃ interfliuēt flumina nō multo pauciora numero, q̃ in Aegypto fossæ. Quorū quæ sunt celeberrima, & à mari nauigabilia, ea recensebo. Ister quinque ostia habens, post hūc Tyres, et Hypanis, & Borysthenes, et Panticapes, et Hypacyris, & Gerrhus, & Tanais: Isti horum fluūt. At Ister, oīm quos nouimus fluuiorū maximus, semper sibi ipsi par, tam æstate q̃ hyeme, fluit ab Hesperio, primus oīm qui sunt in Scythia. Ob id oīm maximus, q̃ alij in eum influūt, qui ipm ingentē reddunt, per Scythiam delapsi nūero quinq̃. Vnus quē Porata Scythæ appellant, Græci Pyreton: alter Tiarantus, tertius Ararus, quartus Napares, quītus Ordissus. Horū primo loco dictus, fluuius magnus est, ad auroram fluens, cū Istri aqua cōmunicat. Minor est Tiarantus, ad hesperū magis uergens. Inter q̃s cæteri fluentes, Ararus, Naparis, & Ordissus in Istrū infundunt. Hi sunt uernaculi Scythiæ amnes, qui illum augēt, in quē etiam euoluunt. Ex Agathyrsis qui dē fluens unus, Maris: Ex Hæmi uero iugis tres: alij ingentis ad aquilonē uentū, Atlas & Auras, & Tibesis. Per Thraciam uero & Crobyzos Thraces, Athres, & Noas, & Artarnes. Et ex Pæonijs ac mōte Rhodope, mediū interscindēs Hæmū, Cius. Quin ex Illyris in aquilonē tendēs Angrus, planitie Triballiam interfliuēs, Brōgū intrat: Brōgus iste Istrum. Ita utrunq̃ per se magnū Ister excipit. Præterea ex Vmbriarū regiōe Carpis, & alius ad uentū aquilonē Alpīs in Istrū exeunt. Oīm em̃ Europam Ister emetit (sumpto ex Celtis initio, qui oīm in Europa ad solis occasum extremi sunt post Cynetas) totamq̃ p̃mensur Europam, ex transuerso ingredi Scythiam. His quæ dixi fluminibus, & alijs aquas ferentibus, Ister fit oīm maximus. Qd̃ si alterius cum alterius aqua cōparet, p̃fecto Nilus copia aquæ ancillit, q̃ in eū nullus neq̃ fluuius neq̃ fons ingredit̃, ad incrementū aquæ cōfert. Qd̃ aut̃ Ister sibi semper par fluit, tam æstate q̃ hyeme, ob id fit (ut mihi uidet̃) q̃ hyeme est, quantus est, aliquantulo maior q̃ sua natura fert. Nam per hyemē paululū in ea regiōe pluit, sed ubiq̃ ningit. Aestate uero nix, quæ sub hyemē decidit permulta, undiq̃ in Istrū liquefacta dilabit̃, eūq̃ implet: nec ipsa solum, sed cū ea imbres multi atq̃ uehemētes. Quippe per æstatē pluit, q̃ tpe quāto plus aquæ sol ad se attrahit q̃ hyeme, tanto plus aquæ cū Istro miscet̃ æstate q̃ hyeme. Ita cū paria faciat Ister datis aquis & acceptis, fit ut semper uideat̃ sibi eē similis. Ex fluminibus ergo quæ apud Scythas sunt, unū est Ister. Post hūc Cyres, q̃ ab aglone means, ortū trahit ex ingēti palude, quæ Scythicam terram à Nebride separat. Ad ostiū huius incolūt, Græci, qui Tyrītæ uocant̃. Tertiū flumē est Hypanis, ex Scythia ueniens, et ex magna palude p̃fluens, circū quā pascūt equi syluestres candidi, recteq̃ uocat̃ hæc palus mat̃ Hypanis. Ex hac igit̃ ortus Hypanis, fluit fere quinq̃ dieꝝ nauigatiōe, angustus, & ad huc dulcis, sed mox q̃tuor à mari dieꝝ nauigatiōe sane q̃ amarus, p̃pter amarū, q̃ in eū fluit, fontē: adeo inquā amarū, ut cū sit exiguus magnitudīe, tñ ificiat Hypani flumē, in paucis magnū. Est aut̃ hic fons in finibus regiōis Scythæ Aratorū, & Alizonū, eodē noīe q̃ locus uñ emanat: Scythica lingua Amaxæpeus, id est, sacra uiæ. Apud Alizonas cōtrahūt terminos suos Tyres et Hypanis: mox deiñ in diuersū abeūtes, mediā itercapedinē laxant. Quartus fluuius est Borysthenes, scdm̃ Istrū oīm maximus, & n̄ra sentētia, nō mō Scythicarū fluuiorū lōge huberrimus, sed etiā cæteris huberior, p̃ter Aegyptiū Nilū, cū q̃ nō licet aliū cōparare. Cæterorū huberrimus est Borysthenes, pascua p̃bens amoenissima, & accommodatissima pecoribus. necnō optimorū ac singulariū affatim pisciū: idē ad potādū suauissimus, ligdus inter turbidos fluēs, iuxta quē semētis optia fit, et herba nō satiua, etiā altissima. In cuius q̃q̃ ostio īgēs uis salis sua spē cōcrefcit. Præbet idē ingētia cete, ad salurā spinis carētia, q̃ antacæos appellāt. Alia p̃terea p̃stat admiratiōe digna. Quadraginta dieꝝ nauigatiōe usq̃ ad locū noīe Gerrhū, cognoscit̃ ab aquilonē fluere. Supiora per quæ fluit, nemo hoīm eloqui pōt. Apparet tñ fluere per solitudinē ad Scytharum agricolantium plagam. Nam hi Scythæ decem dierum nauigatione accolunt hoc flumen. Cuius tantū ac Nili fontes, nec ipse possum, nec ullū Græcorum reor posse dicere. Idem cum ad mare adueniat, Hypanis cum eo miscetur, eodē loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentem tendentes intercapedinis est, Hyppoleo promontoriū uocatur, ubi delubrum Cereris extructum est.

Flumina Scythiæ.

Noas.

Triballia planities.

Celtæ.

Ister semper par.

Equi syluestres candidi.

Aratores Scythæ. Alizonæ.

Borysthenes.

Sal sua spē concrefcens.

Nili fontes.

Cereris delubrum.

Vltra quod delubrum sub Hypani incolunt Borysthenitæ. Hactenus quæ ab his fluijs. Post hos alius, qui quintus est, nomine Panticapes, & ipse ab aquilone fluens, atq; è palude. Inter quem & Borysthenem incolunt Scythæ agricolatores. Idem in Hylæam ingreditur, qua transmissa, Borystheni immiscetur. Sextus est Hypacaris, qui è palude manans, mediosq; Scythas pecuarios influens, in mare uoluitur, iuxta Carcinitim oppidum, ad dexteram coercens Hylæam, & cursum, qui dicitur Achillis. Septimus est Gerthus, nomen à loco obtinens, qui è Borysthene dirimitur circa ea loca, apud quæ Borysthenes cognoscitur: cui loco nomen est Gerrho: determinatq; regionem Scytharum pecuariorum ac regionum: Et dum in mare fluit, in Hypacarim dilabitur. Octauus est Tanais, qui superius è uasta palude pfluens, in aliam uastiore diffunditur, nomen Maeotim, quæ discludit regiones Scythas à Sarmatis. In hunc Tanaïm alius influit, nomen Hyrgis. Ita Scythæ celeberrimis amnibus muniti sunt. Gramen quod in Scythia germinat, omnium quæ nos nouimus germinum aridissimum est, quod ita se habere dissectis pecoribus licet discernere. Et ea quidem ut quammaxima sunt, ita apud eos abscondant. Cætera autem uulgaria sunt. Atq; hunc in modum res sunt eis institutæ. Deorum hos solos propitiantur, Vestam ante omnes, deinde Iouem ac Tellurem, existimantes Tellurem Iouis coniugem esse. Post hos Apollinem, & cœlestem Venerem, & Martem, & Herculem. Hos cuncti Scythæ deos arbitrantur. Sed quæ regij Scythæ uocant, etiam Neptuno sacrificant, appellantes Vestam lingua sua Tabiti, Iouem Papæti, mea sententia rectissime: Tellurem Apiam, Apollinem Octosyrum, cœlestem Venerem Artimpasam, Neptunum Thamimasadem. Simulacra & aras & delubra facienda non putant, præterquam Marti: Idem sacrificium prorsus apud omnia templa fieri, eodem modo est institutum, qui talis est: Victima ipsa primoribus implicata pedibus sistitur, cuius à tergo stans immolator, amota in primis insula, pecudem ferit: eaq; concidente deum inuocat, cui illam mandata ritus, stat: deinde circumdat laqueum collo: tum iniecto baculo circumducit, hostiamq; strangulat Scythia lignorum inops, non incenso igni: non uotis nuncupatis, non sumptis libamentis, sed ubi pecudem strangulauit, eiq; pellem detraxit, ad cocturam se conuertit. Verum cum Scythica regio lignorum sit admodum inops, hoc ab illis ad carnem coquendam excogitatum est: Vbi uictimam pelle denudarunt, denudant quæ ossa carnibus: dehinc illas in lebetes eius gentis, Lesbij crateribus assimilés (nisi quæ sunt multo capaciores) iniiciunt. Subiectis atq; succensis ossibus hostiarum, coquunt. Si autem non adfuerit lebes, omnes carnes hostiarum in aluos illarum, & cum aqua commiscunt, atq; ossa succendunt. Quibus pulcherrime ardentibus, & aluis facile capientibus carnes ossibus separatas, ita fit, ut bos se ipse coquat, & item cætera pecora immolata per semetipsum quodque elixum fit. Coctis carnibus, is qui immolauit, earum atq; intestinorum libamenta ante se porricit. Immolant autem cum alia pecora, tum præcipue equos. Et alij quod deus hunc in modum & alias pecudes immolant. Marti uero sic prisco ritu apud quos tale extruunt templum: Sarmentorum fascis aggerunt trium in longum latumque stadiorum, minoris tamen sublimitatis, desuper quadrata planities efficit, tria latera prærupta sunt, quartum accliuè, per quod ascendat. Eo quantannis comparant centum quinquaginta plaustra sarmentorum. Nam spiritus propter cœli tempestatem illa marcescunt. Sub hoc aggestu ferreus Acinacis, qui singulis uetustus est statuitur. Idque est Martis simulacrum: cui annuas hostias offerunt cum aliorum pecorum, tum equorum: & plus huic Acinaci quam cæteris dijs. Ex captiuis centesimum quemque immolant, non eodem quo pecora modo, sed diuerso. Nam ubi eorum capitibus uinum libauerunt, ipsos ad quoddam uas mandant. Dehinc eisdem in congeriem sarmentorum sublati, Acinacem cruore perfundunt. Hæc quidem supra conferunt, inferius autem ad templum illa faciunt. Viros interemptorum omnes humeros dextros percident, quos unam cum manibus in aerem iaciunt: quicumque deciderit manus, ibi iacet, & seorsum mortuus. Cæteris deinde solennibus confectis, abeunt: Et sacrificia quidem hæc ab eis sunt instituta. Sues pro nihilo putant, quos nec alere omnino in sua regione uolunt. Quæ uero ad bellum attinent, hunc in modum sunt ab eis comparata: Quem prius uir ceperit uir Scythæ, eius sanguinem potat: quicumque in prælio interemerit, eorum capita regi offert. Nam capite allato, sit prædæ quicumque ceperit princeps, alioque exps, Ca-

Scythæ agri
colatores.

Achilleius
cursus.

Tellus dea.
Venus cœles-
tis.
Vesta.

Victimæ ce-
denda ritus,
Scythia ligno-
rum inops.

Coquendi mo-
dus citra lebe-
tem.

Martis simul-
acrum Acina-
cis.

Sues apud Scy-
thas.

Scytharum mos
in hostes.

put hoc mō præcidit. In orbem illud amputat circa aures, uerticeq; sumpto excutit, de inde pellē detrahite: & ubi sicut bouis coriū manibus molliuit, tanq̃ mantile possidet, ea q; & habenis equi sui appēsa gloriat; qualia mantilia ut qsq; plurima habeat, ita uir iudicat præstantissimus. Sunt quoq; multi, q coriā hæc humana tanq̃ brutoꝝ consuane, qbus p amiculis induant. Multi etiā cæsoꝝ hostiū manus dextras cū unguibus excoriant, eisq; opercula pharetrarū integūt. Est aut̃ inter oīa coriā humanū ferē & crassum maxie, & candore splendidū. Multi totos hoīes excoriatos, & sup ligna extentos, supra eqs circūferūt. Hæc ab illis in mores sunt recepta. Nō tñ de oīm, sed de inimicissimorū capitibus hoc faciunt, ut illd qsq; infra supcilia recisum pr̃sus excuteret; & crudo tñ bovis corio, si pau p sit: findiues, nō modo exterius inducat bouino corio, uer̃ etiam interiorius inaret, & sic uterq; p poculo utat. Idem agunt de familiaribus, si inter eos extiterint discordiæ, dñ apd regē uictoria sint potiti. Hæc capita hospitibus, q ad eos ueniūt uiri alicuius existimationis, exhibent; referuntq; illos, cū eēnt domestici, & ad pugnam lacerassent, ab ipsis eē superatos, id strenuitatis loco ponentes. Semel quorannis singuli regionum principes miscent uinū crateri: de quo Scythæ oēs hostiū homicidæ bibūt, nemo gustat q nihil p̃clari opis ediderit, sed sine honore seorsum sedet: quæ res apd eos maximæ est ignominia: Qui uero cōplures cædes fecerūt, hi duobus pariter quos hñt calicibus potant. Apd eisdē p̃multi sunt uaticinatores, qui cū pluribus uirgis salignis diuinant, ad hunc modū: Grandes uirgarum fasces cū attulerunt, humi positos dissoluunt, ac separatim ponentes illaz singulas, uaticinant: Ad hæc dicendo, uiceuersa uirgasprehendunt, & rursus sigillatim componunt. Hæc est illis tradita à maioribus diuinationio. Sed Enaries, q sunt androgyni aiūt, sibi à Venere traditam diuinationē, tiliæ frō de uaticinantes. Tiliam ubi quis trifariam sciderit, digitis suis eam implicando ac resol uendo tractat, atq; hunc in modum uaticinantur. Horz tres maxime p̃batos accersit rex quoties ægrotat: cui isti ferē sp̃ dicunt hunc aut illū ciuē (Nominant aut̃ hoīem de quo loquunt) peierasse, iurantē per regiū soliū. Est aut̃ Scythis mos plerūq; iurandi per regium soliū, cum maximū uolunt interponere iusiurandum, p̃tinusq; is quē dixerint peierasse, adductus, coarguitur scientia diuinandi, tanq̃ compertus falsò deierasse per regiū soliū, & ob id regē ægrotare. Si ille inficians se negat peierasse, atq; rē grauitert, rex duplum uaticinorū accersit. Qui inspecta diuinandi rōne, si & ipsi hoīem piuriū conuicerint, sine mora caput excidūt: eiusq; facultates inter se partiunt primi uaticini. Sin uero illi, q superuenerunt, uaticini hoīes absoluerūt, aliq atq; aliq p̃sto sunt: quorū si plures absoluerint, decernit primis illis uaticinis eē pereundū: eosq; hñc in modū necat: Plaustrum concameratum ubi sarmentis referferunt, bobusq; iunxerunt, uaticinos pedibus implicatis, & manibus post tergū reuinctis, atq; ore obstructo, extendunt in medium sarmentorum: incensisq; sarmentis territando agitant boues. Quorum bouum multi cum uaticinis concremant, multi ambusti utiq; cremato plaustri temone au fugiunt. Hoc, quem dixi, mō uaticinos cōburunt, etiam ob alias causas, appellantq; *ψευδοματιναι*, id est, falsos uaticinos. Sed quos morte rex afficit, eoꝝ ne liberos quidē relinquit, sed uniuersos mares interficit, foeminis nihil læsis. Foedera cū quibuscunq; ineunt Scythæ, hoc mō ineunt: Infuso in grandem calicem fictilē uino, cōmifcent eoꝝ sanguinē, qui ferunt foedus percutientes cultello, aut incidētes gladio aliquantulū corporis. Deinde in calice tingunt acinacem, sagittas, securim, iaculū. Hæc ubi fecerunt, sese multis uerbis deuouent: postea uinum epotant, nō modo ii, qui foedus fecerunt, sed etiam comites hi, qui sunt maximæ dignitatis. Regum sepulchra apud Gerthos sunt, ubi Bo rysthenes iam nauigabilis est. Ibi cum rex eorum decessit, ingentem scrobem effodiunt forma quadra ta. Hoc ubi p̃pararūt, accipiunt mortuū corpe in cerato, aluo euulsa atq; expurgata: quam filere cōtuso & thymiamate, apñq; semie & anisi, cū expleuerūt, refutit rursus: impositumq; plastro cadauer, ad aliā gentem ferūt. Qd q excipit, eadem agūt, quæ regñ Scythæ: aurē decidūt, crinē circūtondent, brachia circūcidūt, frontem nasumq; cōsauciant, sinistrā manū sagittis trañciūt. Post modū regis cadauer carpēto ferūt

Mantilia Scytharum.

Coria humana.

Homicidæ familiarium se ditioforum habentur strenui.

Vaticinatores cū salignis uirgis diuinantes.

Scytharū iusiurandum

Vaticinorū falsorū poena.

Pseudomatiæ

Scytharū foedera.

Regum sepulchra.

Lustratio regij cadaueris.

ad aliam gentem, cui imperitant, quæ ipsos comitatur ad eos unde primum uenerant. Vbi iam mortuum circumferentes lustrauerunt singulas gentes, quibus imperauit, apud eos deponunt, qui in extremis Gerrhis habitant, & in sepulchris. Quem postquæ

*Sepulchrare-
gū Scytharū*

ἱερὸν ὁμοῦ

Argentū atq;

æ Scythæ in

usu non habēt

Famuli regū

Scytharum.

super torum in loculo uiderunt, hastis atq; hinc defixis, desuper ligna disponunt: deinde pallio contegunt. In reliqua loculi spatiositate aliqua eius pellacum strangulatam sepeliunt, & eum qui uina miscebat, & cocum & *, equi agasonem, & ministrum, & qui erat à nuntijs, necnon equos, & aliarum rerum omnium primitias: quin etiam phialas aureas. Nam argenteum aut æreū nihil in usu habent. His actis, humum certatim atq; auide iniiciunt, cupientes tumulum quamaximum efficere. Circumacto anno rursus hoc agunt: E famulis regis intimos sumunt. Sūt autem famuli regum ingenui Scythæ, & quos ipse rex iusserit. Nam nullus uenalitius ei ministrat. Horum ministrorum quinquaginta cum strangulauerunt, ac totidem præstantissimos equos, eductis intestinis, expurgatis paleis implent ac consuunt. Et ubi dimidium fornicis super duo ligna resupinatum statuerint, alterumq; dimidium super altera duo ligna, et item alia multa huiuscemodi defixerint, tum super ea equos imponunt, crassis tignis in longum ad ceruicem usq; traiectos, ita ut priores fornices sustineant armos equorū, posteriores uero iuxta femora suscipiant uteros, utrisq; cruribus superne pēdentibus. Equos infrenant, eorumq; habenas ad palos extentas alligant. Dehinc super eorum singulos statuunt singulos quinquaginta iuuenum strangulatorum, hūc in modum: Vni cuiq; eorum rectum stipitem per spinam ad ceruicē usque transfigūt: quod inferius stipitis extat ultimum, insigunt tigno illi, quo equus transiectus est. His equitibus sepulchro circumpositis abeunt. Hunc in modum reges sepeliūt. Alios autem Scythas cum decesserunt, proximi quippe in plaustris collocatos ad amicos circumferunt. Eos singuli amicorum excipientes, epulum cadauer comitantibus præbent, tam propinquis q̃

Funerum lus-

tratio apud

Scythas.

cæteris. Ad hūc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur: dehinc humantur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinaniuerunt, ablueruntq; circa corpus ita agunt: Tria ligna statuunt mutuo inclinata, circa hæc prætendunt lancea pilea, quamaxime possunt constipantes, & in scapham, in medio lignorum pileorumq; positam, lapides conijciunt ex igne perspicuos. Nascitur autem apud eos canna bis lino simillima, præterquam crassitudine ac magnitudine. Sed quā nostra est mul-

Thracum uesti-

menta cannabacea.

Thymiamatis

genus.

to præstantior, uel sua sponte nascens, uel sata: ex qua Thraces uestimenta conficiunt, illi neis simillima: quæ nisi qs admodū terat, linea sint an cannabacea, non queat dignoscere: & qui non uiderit cannabem, existimet lineum esse uestimentum. Huius cannabis sumptum semen Scythæ sub pileis occulunt, supra lapides igne perspicuos: unde fit thymiamata, tantum reddens uaporem, quantum apud Græcos nullum thuribulum reddit. Hoc odore stupentes Scythæ, eiulant, quod apud ipsos loco lauacri est. Neq; enim lauant omnino corpus, sed uxores eorum infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem scabrum conterunt cypresso & cedro & thuris ligno. Deinde perfrictum corpus cum intumuerit, illud faciemq; medicamentis oblinunt. Id eas simul bene olentes facit, simul postero die, medicamentis amoris, mūdās ac splendidas. Externis hī ritibus urī magnopere cauent, ne mutuo quidem inter se: sed Græcorum præcipue, utiq; posteaq; deprehenderūt Anacharsim, & deinde iterum Scylem. Siquidem Anacharsis cū multum orbis terrarum contemplatus esset, & multum in sapientia profecisset, eam ad mores Scytharum pertulit. Is dum in Hellespontum nauiganstenuisset Cyzicum, uouit matri deorum (offendit enim Cyzicenos eius diem festum magnifico sane apparatu celebrantes) si saluus sospesq; domum reuertisset, sacrificaturum se eodem ritu, quo Cyzicenos sacrificantes uidisset: & peruigiliū noctis instituturum. Cum abiisset in Scythiā,

SCYLES.

Achillis cursus.

uenit ad locum qui dicitur Hylæa, iuxta Achillis cursum sita, ubiq; omnifarijs arboribus referta. In hanc abstrudens se Anacharsis, oēm festi ceremoniam deæ persoluit, tympanum tenens, exutisq; simul achris. Hæc eum agentem quidam Scythæ animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex cum & ipse contulisset se eō, & Anacharsim ea

facientē inspexisset, excussa sagitta, necauit. Et nūc si quis de Anacharfi interrogat, Scythæ negant se nouisse hominem, ob id, quod in Græciam peregrinatus est, externosque sit mores sectatus. Licet (ut ego accepi) tutor fuerit Timnis, filij Spargapithis, patruusque Indathyrfi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaque si ex hac familia extitit Anacharfis, constat eum à patruele fuisse intereptum. Indathyr sus enim fuit filius Saulii: Saulius autem fuit, qui Anacharfim interemit. Quanquam et aliud quiddam Peloponneses audiui referentes, Anacharfim ab rege Scythæ missum, Græciæ factum esse discipulum: & cum rursus redisset, dixisse ad eum qui se miserat, cunctos Græcos esse in omni sapientia occupatos, Lacedæmonij exceptis: qui soli rationē haberēt dandi et accipiendi prudenter. Verum hæc narratio aliter ab ipsis Græcis delusa est. Hic igitur uir (quemadmodum antea dictum est) mortem oppetijt: & ipse qui dem ita egit propter externos ritus, et Græcorum consuetudinem. Multis autem sane annis postea interiectis, ita passus est Scyles, Aripithis filius. Etenim Aripithes Scythæ rex, cum alios filios multos, tum Scylē sustulit ex uxore Istrina, haudquaquam indigena, quæ filium Græcam linguam literasque edocuit. Interiecto deinde tempore, Aripithe per dolum occiso à Spargapithe Agathyrforum rege, Scyles regnum suscepit, et uxorem patris, nomine Opœam. Erat autem Opœa hæc ciuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum Scytharum obtinenti, Scythicus tamen uiuendi mos nihil prorsus cordi erat, sed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero. Ideoque multo magis ad hunc exercendum se conuertebat. Utique tum ad urbem Borysthenitarum Scythicum ducebat exercitum. Borysthenitæ autem se à Milesijs aiunt esse oriundos. Ad hos quoties Scyles ueniebat, relicto in suburbanis exercitu, ipse muros ingressus portas obserabat, depositaque Scythica stola, Græci sumebat uestimentum: et eo indutus per forum spatia bat, nullo neque satellitum, neque populi comitatu, appositis qui portas custodirēt, ne quis Scytharum cerneret eum gestantem huiusmodi stolam, et cum cæteris Græcorum institutis utebatur, tum in faciendis deorum sacris. Et cum ibi tempus menstrui, aut amplius triuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Id quæ sæpe numero faciebat, extructis sibi ædibus illic, et uxore illinc accepta. Sed cum foret ei male euerturum, ex hac occasione male euenit: Affectanti ei Dionysium Bacchanalem initiari, ac hostiæ initiationis iamiam sumpturo in manibus, oblatum est ingens ostentū. Erant ei in urbe Borysthenitarum circū ædes suas, quarum paulo antè habui mentionem, magnas atque magnificas, è lapide candido sphinges et grypes stantes. In has ædes deus fulmen iaculatus est, totaque deflagrauerunt. Scyles nihilominus initiationem peragit. Enimvero Scythæ Græcis probro dant bacchanandi consuetudinem, negantes esse credibile deum inuenisse, quo homines ad demetiam adigantur. Posteaquam Bacchanalibus sacris initiatus est Scyles, quidam Borysthenitarum Scythi indicium detulit, inquires: Vos quidem Scythæ nos irridetis, quod Bacchanalia agamus, quodque nos deus occupet: At nunc demum hic uestrum quoque regem occupauit. Nam Bacchanalia exercet à deo in dementiam actus. Quod si mihi non habetis fidem, sequimini me rem uobis ostensurum. Primores Scytharum hominem secuti sunt: quos Borysthenita ille deductos clanculum in turri collocauit. Vbi affuit Scyles cum Thyaso, id est, cum choro illo, bacchabundus, Scythæ eo conspecto, rem ingentis calamitatis esse duxerunt: digressique, ea quæ uiderant, omni exercitui indicarunt. Post hæc ubi ad lares suos redijt Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto fratre eius Octamafade, ex filia Teris genito. Scyles cognito quid de se fieret, et quam ob causam, profugit in Thraciam. Id cum audisset Octamafades, cum exercitu aduersus Thraciam contendit, cui ad Istrum progresso, Thraces occurrerunt. Et dum conflicturi erant, Sitalces ad Octamafadem misit caduceatorem, cum his mandatis: Quid opus est inter nos tentare fortunam? Tu quidem sororis meæ es filius: sed habes germanum meum, quem si mihi reddideris, ego uicissim Scylem tradam tibi. Ita neque tu, neque ego periclitabor exercitu. Erat autem apud Octamafadem frater Sitalcis ab eo profugus. Hanc à Sitalce oblatam conditionem Octamafades accepit:

Anacharfis
ædes.

Scyles institutus
Græcis

Græcis ritibus
delectatur
Scyles

Dionysij Bacchanalis
sacra

Portentum.

Bacchinandi
consuetudo.

Thyasus.

Octamafades

Sitalces.

- redditoq; Sitalci fratre, eodemq; ausculto suo, Scylen recepit fratrem. Et Sitalces qui-
Scylis mors. dem recepto fratre reduxit exercitum. Octamafades autem eodem die caput Scyli de-
Scythæ suor pfit. Adeo sua instituta Scythæ obseruant: & his qui externos ritus asciscunt, tales irro-
institutorum gant pœnas. Multitudinem Scytharum non potui exacte indagare, cum de eius nume-
obseruantis. ro uaria referentes audiam: & pmultos illos, & rursus paucos esse utiq; Scythas. Quan-
tum autem sub aspectum meum uenit, est inter Borysthenem & Hypanim flumina
Exampæus lo locus, nomine Exampæus, cuius etiam aliquanto antea habuimus mentionem, cum di-
cus. cebam fontē in eo eē aquæ amaræ, Hypanim in quē fluit, importabilē reddētis. Hoc in
Ahenum Ex loco iacet ahenum sexies tantum, quā crater, qui est in ostio Ponti, à Pausania Cleon
ampæi broti filio dedicatus: quod si quis non inspexit, hunc ei in modum declarabo: Sexcen-
Crater in o- tarum est amphorarum facile capax, crassitudine digitorum sex. Id aiunt indigenæ ex
stio porti. aculeis sagittarum esse factum. Regem enim suum, nomine Ariantem, cum numerum
Alias scire. Scytharū * inire uellet, iussisse singulos Scythas cōferre singulos sagittarum aculeos,
proposita morte ei qui non ferret. Ita magnam uim collatam esse aculeorum: & ex his
aliquod confectum opus, placuisse ei pro monumento relinquere: atq; inde fecisse id a
henum, & in hoc Exampæo dedicasse: Hoc de multitudine Scytharum audiebam. Hæc
regio miracula nulla habet, præter flumina cum multo maxima, tum numero plurima,
Si quid tamen præter flumina, & magnitudinem campi exhibet admiratione dignū,
id dicitur: Vestigium Herculis ostendunt, petraē impressum, uirili uestigio, simile bicu-
Herculis ue- bitali magnitudine, iuxta fluuium Tyrem: Et hoc ita se habet. Redeo ad eam quam ab
stigium. initio institueram orationem: Dario aduersus Scythas exercitum cōparanti, dimis-
Tyres fluius sis nuntijs ad imperandum, alijs, ut peditatum, alijs ut classem præstarent, alijs ut Bos-
phorum Thracium iungerent: Arrabanus Hytaspis filius, Darij frater, nolebat illum
ullo pacto Scythis inferre bellum, commemorans Scytharum inopiam, utilia suadēs.
Cum tamen non persuaderet illi, destitit à dissuadendo. Darius ubi omnia ei in expedi-
to fuere, copias eduxit ex urbe Susis. Ibi cum Oeobazus qdam Persa, cui tres filij erant,
omnes in militiam euntes, obsecrabat, ut unū sibi ex illis relinqueret. Cui Darius tanq̃
amico & modesta obsecranti, rīdit, se oēs eius liberos relicturū. Eo rīso Oeobazus ma-
Oeoba & libe gnopē lætabat, sperans liberos suos missionē habere militiæ. At ille p̃positos filijs Oeo-
ri. bazi iussit ut oēs eos iterimerēt, ita filij Oeobazi, obrūcati, illic sunt relictī. Darius Su-
Darij crude- sis mouēs puenit ad Bosphorū Calchedonis, ubi pōs iūgebāt. Illic cōscensa naui, trans-
le factum. misit in insulas nomine Cyaneas, quas Græci prius errabundas fuisse aiunt. Ibi sedens
Cyaneæ. in templo, subijciebat oculis Pontum, rem spectaculo dignam. Nam inter omnia ma-
Ponti ampli- ria est maxime admirabile. Cuius longitudo est undecim milium ac centum stadiorū:
tudo. latitudo qua latissimum est, trium milium ducentorum. Huius pelagi os latitudinis est
Bosphorus. quatuor stadiorum, longitudo oris, quod est collum, quæ Bosphorus dicitur, ubi pons
Propontis. connectebatur, circiter centum uiginti stadia, ad Propontidem usq; pertingens: Propō-
tis autem quingentorum stadiorum est, mille & quadringentorum longitudinis, influ-
ens in Hellespontum. Ipse Hellespontus ubi angustissimus, stadijs septem quadringen-
tis longus, intrans pelagi uastitatem, quod Aegæum uocatur. Hæc autem ita dimensa
sunt. Nauis fere meat omnino septuaginta milia passuum longo die, nocte uero sexa-
ginta. Itaq; à faucibus Ponti ad Phasim, hoc est enim Ponti longissimum, nouem dieꝝ
est nauigatio, & octo noctium: quæ fiunt mille centum ac decem milia passuum, hoc
est, stadiorum undecim milia ac centum. E Scythica autem ad Themiscyram, quæ est
Themiscyra. super flumen Thermodontem (hic nanq; Ponti latissimum est) trium dierum, duarūq;
noctium est nauigatio, quæ fiunt passuum trecenta ac tria milia, stadiorū uero tria mi-
lia & trecenta. Hunc igitur in modum Pontus ac Bosphorus & Hellespontus à me di-
mensa sunt, & secundum ea quæ dixi, situm habent. Quin etiam Pontus hic paludem
Mæotis. habet, influentem in se, non multo, quam ipse est, minorem, quæ Mæotis appellatur, &
mater Ponti. Darius ubi pontem contemplatus est, renaugauit ad pontem, cuius archi-
Mandrocles. tectus extitit Mandrocles Samius, Contemplatus item Bosphorum, duos super eum

cippi erexit è candido lapide, literis incisis, unum quidem Assyrijs, alterum uero Græcis: omnes gentes quas secum ducebat. Ducebat autem omnes gentes quibus imperabat, continentibus numero septingenta milia hominum cum equitatu, præter classem, quæ constabat è nauibus sexcētis. His postea cippis Byzantijs in urbem suam translatis, usi sunt ad aram Dianæ erectæ, præter unum lapidem, qui iuxta Bacchi delubrum eadem urbe relictus est literis Assyrijs oppletus. Bosphori locus, quem rex Darius ponte commisit, coniectanti mihi uidetur medius inter Byzantium & templum quod supra fauces est. Post hæc Darius ponte sublicio delectatus, autorem eius Mandroclum Sami um donauit decuplo. Ex cuius primitijs Mandrocles pictis animalibus commissionem Bosphori & regem Darium Medico folio sedentem, ac suas copias traducentem, effinxit: eamq; pictura templo Iunonis dedicauit, cum hac inscriptione:

• Qui rate piscosum coniunxit Bosphoron, implens

Darij regis uota iubentis opus,

Iunoni Mandrocles hæc monumenta dicauit:

Esset honor Samijs unde, corona sibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius, qui pontem compegit: quem ubi remuneratus est Darius, transmisit in Europam, iussis Ionibus nauigare in Pontum usq; ad Istrum: atq; ubi eo peruenissent, se illic præstolari, fluuium ponte iungentes. Ducebant enim classem Iones & Aeoles & Hellepontij. Hi præteruecti Cyaneas, recta ad Istrum nauigant, subuectiq; duorum dierum itinere à mari ad fauces fluminis, ubi in diuersa scinditur, illud ponte iungunt. Darius transmissio per ratem Bosphoro, faciebat per Thraciam iter: & cum ad fontes Teari amnis peruentum est, triduo hic habuit statiuam. Tearus fertur ab accolis omnium amnium esse optimus, cum ad alios morbos, tum ad scabiem curandam uel hominum uel equorum. Eius fontes duodequadraginta sunt, ex eadem petra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tantum uia est à Iunonis templo eius urbis, quæ iuxta Perinthum est, & Apolloniæ, quæ est in Ponto Euxino, duorum dierum utraq; fluit autem Tearus hic in flumen Contadesum, Contadesus in Agrianem, Agrianes in Hebrum, Hebrus in mare iuxta urbem Aenum. Ad hunc igitur amnem cum peruenisset Darius, castraq; posuisset, oblectatus amne, cippum erexit, his literis inscriptum: TEARI AMNIS CAPITA OPTIMAM AQVAM ATQVE PVLCHERRIMAM CVNCTORVM AMNIVM COTINENT: ET ADEA PERVENIT, EXERCITVM DVCENS ADVERSVS SCYTHAS, VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS CVNCTORVM HOMINVM DARIVS, HYSTASPIS FILIVS, PERSARVM CVNCTAEQVE CONTINENTIS REX. Hæc sunt illic inscripta. Darius hinc mouens, uenit ad alium amnem, nomine Artiscum, qui per Odryses fluit: quod ubi peruenit, ita agendum sibi putauit: Ostenso certo loco, copijs suis iussit illic singulos quosq; prætercites ponere singulos lapides. Id cum omnis exercitus fecisset, grandes acerui lapidum effecti sunt: quibus relictis, Darius illinc mouit. Sed priusquam ad Istrum perueniret, primos subegit Getas: qui immortales agunt: Nam Thraces qui Salmydesum, quiq; supra Apolloniam & Mesambriam urbem incolunt: & qui • Cyrmanæ & • Nipsæi uocant, sine pugna sese Dario dederunt. Getæ uero per imperitiam resistentes, in seruitutem redacti sunt, cum sint fortissimi Thracum, atq; iustissimi. Immortalem autem agit hoc modo, qd se mori non putant: sed eum qui defunctus est, meare ad Zamolxin dæmonem: quem nonnulli eorū opinant eundem esse Gebeleizem. Ad hunc mittunt assidue cum nauibus quinque remigum nuntium quempiam: ex se ipsis sorte delectum, præcipientes ea quibus semper indigent, eumq; ita mittunt. Quibusdam eorum datur negotium, ut tria iacula teneant: alijs ue, comprehensis eius qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedibusq; hominem agitantem in sublime iactet ad iacula: Qui si impræsentiarum extinguitur, propitium sibi deum arbitrantur: sin minus, ipsum nuntium insimulant, asseuerantes malum illum esse uirum. Hoc insimulato alium mittunt, dantes adhuc uiuenti mandata. Iidem Thraces, dum tonat fulguratq; in cælum sagittas excutunt, deo minantur.

Cippi Darij in Bosphoro erecti.

Dianæ ara.

Byzantium.

Mandroclis monumentum.

Tearus flu. Teari fontes. Contadesus.

Agrianes Hebrus.

Cippi inscriptio ad Tearum.

Artiscus flu. Odryses. Lapidum aceruius à Dario congestus.

Getæ à Dario.

Thracum.

Stepha. Alias Mysæi.

Zamolxis. Gebeleizem.

Getarum ad Zamolxin nuntij.

Thracum aduersus tonitrua sagittas excutunt.

tes, quod nullum alium præter suum esse arbitrantur. Verû (ut ego à Græcis accepi) Hellepontum & Pontum incolentibus Zamolxis hic homo fuit, Samiꝑ; seruitutē seruiuit Pythagoræ Mnesarchi filio. Illinc nactus libertatem, cum multum pecuniæ comparasset, in patriam rediit. Qui cum animaduerneret Thraces male uiuentes, & inscite, ipse edoctus Ionicum uiuendi genus & mores, quod Thracum liberaliores, ut qui conuersatus esset cū Græcis, cumq; Pythagora non infirmissimo inter Græcos sophista, domesticum extruxit, in quod primos quosq; popularium in conuiuium accipiebat, & inter conuiuandū docebat, neq; se neq; suos conuiuas, neq; illos q; illic assidue gignerent, interire: sed in eum locum ire, ubi superstites omnium bonorum compotes essent. De ea quæ cōmemorata sunt, agit, atq; dicit, interim subterraneum ædificium struit. Quo prorsus absoluto, è Thracum conspectu se subducit, descendens in illud subterraneum ædificiū. Vbi circiter triennisi degit desiderantibus eū Thracibus, ac desientibus tanq; mortuis, quarto año se eisdē in conspectum dedit. Atq; ita credibilia sunt effecta, q; illis exposuerat: Hæc Zamolxi aiunt fecisse. Cuius subterraneo ædificio neq; ualde credo, sed multis eū ante Pythagorā annis extitisse, q; siue quispiā fuerit homo, siue dæmō Getarum indigena, ualeat. Getæ hoc ritu utētes, ubi sunt à Persis subacti, cæterum sunt exercitum secuti. Darius ubi ad Istrum peruenit, & unā pedestres copiæ, cunctiq; flumen transmiserunt: tunc uero iussit Iones, postquam ratē soluissent, sequi se pedestri itinere cū nauticis copijs. Qui cū ratem soluturi essent, & imperata facturi, Coes Erxandri filius Mitylenæorum præfectus, ita apud Darium uerba fecit: Sciscitatus antea, nūquid ei gratum foret audire sententiā dicere uolentis. Cum aduersus eam terram rex, facias expeditionē, in qua ferē nihil arari, nullas urbes colli, finito nūc pontē hoc loci stare, relictis ad eius tutelam custodibus ijs, qui eum contegerunt: per quem siue ex sententiā rē geremus Scythias inuentis, siue illos inuenire nequibimus, tutus nobis sit reditus. Neq; enim uereor, ne prælio cōmisso, à Scythias uertamur in fugam: sed potius eis non inuētis, aliquid patiamur erratici. At enim credat me quispiam mezipsius causā hæc dicere, ut hic subsistam: ego uero quod in tuam rem esse sentio, rex, id in medijs profero. Ipse te sequi uolo, neq; hic relinqui. Delectatus admodum eo cōsilio Darius, ita respondit: Hospes Lesbie, fac omnino cum sospes domum rediero, præsto mihi sis, ut te ob egregium consilium egregijs factis remunerem. Hæc locutus, ubi sexaginta nodis longē innodauit, accitis ad colloquium tyrannis Ionibus, ita locutus est: Viri Iones, quam prius habueram de ponte sententiā, eam missam facio: Vos sumpto loro, hæc ita uelim agatis: Quo ex tempore uideritis me raptissime iter intendentem in Scythas, ex eo tempore incipiētes, soluite singulis diebus singulos nodos. Intra quod tps nisi affuero, sed dies nodorū exierit, uela facite in patriam uestram: interea qm̄ consilium mutaui, agite custodiam ratīs, & omne studium illi & conseruandæ & tuendæ adhibētes: quod facientes maiorem in modū mihi gratificabimini: Hæc locutus Darius, promouet exercitum. Thracia tellus in mare intendens, Scythicæ prætendit, qua finī faciente Scythica excipit: & illic Ister mare subit, ostio in uentum eū conuerso. Quod autē ab Istro soli Scythici secundum mare est, id metiendo indicare aggrediar: Ab Istro hæc iam uetus Scythia est ad meridiem, uersus austrum proposita usq; ad urbem Carcinidē, eiusdem deinceps quod ad mare fert montosæ regionis, & in Pontum porrectum, incolit gens Taurica Chersoneso tenus, nomine Trachea, id est aspera. Hæc ad mare pertingit, quod ad uentum subsolanum uergit. Sunt autem finium Scythicæ partes duæ, ferētes ad maria: una ad meridianum, altera ad orientale, quemadmodū Atticæ regionis atq; similium: quod sic partem Scythiæ Tauri incolunt, ut & Atticæ iugum Suniacum alia gens non Atheniensis incolet: quod à tribu Thorica usq; ad Anaphlystam magis in Pontum porrigit promontorium. Talis est, ut parua cū magnis comparem, Taurica regio. Qui autem non est hanc Atticæ partem præteruectus, huic alio modo planum faciam. Ut sit Iapygiæ nō Iapyges, sed alia gens imperans, eam diuisa terra à Brundisium usq; Tarentum promōtorium incolet. Cum hæc duo dico, multa alia milia dico, qui

Coes.

Nodi a Dari
anis iuncti.Thracia tell⁹

Scythia uetus

Trachea gēs.

Thorica trib.

Anaphlystia
tribus.Iapygia, id
est, Apulia.

Iapyges.

Apulia.

Brūdusium.

Tarentum,

bus Taurica gens est comparanda. A gente Taurica deinceps Scythæ supra Tauros, & orientale uersus mare incolunt, quæ Bosphori Cimmerij sunt ad uesperam uergentia, & quæ paludis Mæotidos Tanai tenus, qui influit in huius paludis secessum. Itaque ab Istro iam quæ superiora sunt ferètia in mediterranea, discludunt Scythiam ab Agathyrsis. Deinde à Neuris, deinde ab Androphagis, postremo à Melanchlænis. Itaque Scythiæ ueluti formæ quadratæ duæ partes, quæ ad mare pringunt: altera ad mediterranea fert, altera maritima, usquequaque sunt pares. Nam ab Istro ad Borysthenem decem dierum est iter: tantumdem à Borysthene ad Mæotidem paludem. A mari mediterranea uersus, usque Melanchlænos, uiginti dierum iter. Supputantur autem à me in singulos dies itineris ducena stadia. Ita transuersa Scythæ erunt quatuor millium stadiorum, recta quæ ad mediterranea ferunt, totidem stadiorum. Tantæ est hæc terra magnitudinis. Scythæ inter se collocuti, cum soli impares essent copiis Darij prælio repellendis, nuntios ad finitimos misere. Eorum reges ubi conuenere, consultabant (ut fit) ingenti exercitu inuadente. Erant autem qui conuenerant reges Taurorum, & Agathyrsorum, & Neurosum, & Androphagorum, & Malanchlænorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Sauromataram. E quibus Tauri huiusmodi moribus utuntur: Virgini naufragos immolant, & quoscunque Græcos illuc delatos. Hoc modo postquam preces peregerint, hominis caput claua feriunt, truncum eius quidam aiunt perturbari è rupe. Nam in rupe prærupta templum est eorum situm. Cruci affigunt caput. Quidam de capite suffigendo consentiunt, sed truncum è præcipitio deijci negant, sed humo contegi dicunt. Damonem, cui immolant ipsi Tauri, aiunt esse Iphigeniam, Agamemnonis filiam. In hostes quos ceperint hoc agunt: Amputatum quisque caput hostis domum reportat, suffixi suffixum admodum sublime supra tecta statuit, & plerumque supra fumarium. Ideo in sublimi locantes, quod dicant eos totius domus esse custodes. Viuit autem è rapto et ex bello. At Agathyrsi excultissimi uiri sunt, & aurum plerumque gestantes, in commune cum mulieribus coeunt, ut inter se germani sint ac domestici omnes: nihil neque liuoribus, neque odij mutuo exercentes: cætera ad Thracum consuetudinem accedentes. Neuri Scythicis utuntur moribus, qui unà ante Darij expeditionem æstate coacti fuerant solum uertere, propter serpentes. Nam serpentum cum magna uis ex ipsorum solo est edita, tum maior superne è locis desertis ingruerat, quibus usque adeo infestati, ut relicto suo solo cum Budinis habitauerint. Idem periculum faciunt se homines esse maleficos, quod dicuntur à Scythis, & ab ijs qui in Scythia incolunt Græcis, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in pristinum habitum redire: quod tamen dicentes mihi non persuadent. Nihilominus ipsi tamè aiunt ita esse, ac deierant. Androphagi agrestissimos omnium hominum mores habent, non iudicij, non legibus utentes, pecuariam exercentes, uestem Scythicæ similem gestantes, propriam linguam habentes. Melanchlæni omnes indumenta nigra gerunt, unde & cognomen habent: qui soli ex his humana carne uescuntur, institutis Scythicis utentes. Budini ingens natio atque numerosa, uehementer caesis oculis omnis, ac rufa: quorū urbs nomine Gelonus, è materia constructa est, muro alto è materia toto: cuius singula latera tricenorum stadiorum sunt magnitudinis. Aedes quoque cum priuatæ tum sacræ sunt è materia. Nam uiuuntur ibi deorum Græcorum templa, græcanice extructa, simulacris, aris, delubris ligneis. Libero trieterica, id est, triennialia agunt, & bacchanalia exercet. Quippe Geloni quondam Græci fuere, sed summoti inter Budinos habitauerunt, lingua partim Scythica, partim Græca utentes. Budini à Gelonis & lingua & uictu sunt dispares. Nam cum indigenæ sint, pecuariæ operam dant, solique eius regionis pedunculos edunt. Geloni agriculturæ operam dantes, frumento uictitant, & hortos possident, nihil illis neque aspectu neque colore simili. Budini à Græcis Geloni uocantur, non recte uocantibus. Horum regio omnis est arboribus frequens, & ubique plurimum consista: ubi est lacus ingens, & multus, & palus, ac multum circa arundinis. Ex quo lacu lutræ capiuntur, & castores, & aliæ feræ, forma oris quadratæ: quorum pelles ad renones faciendos

Taurica gens.
Bosphorus
Cimmerius.
Agathyrsi.
Neuri.
Androphagi.

Taurorum mores.

Iphigenia apud Tauros colitur.

Agathyrsorum mores.

Amicitia inter Agathyrsos communis.

Neurosum mores.

Lupi ex hominibus.

Androphagorum mores.

Melanchlænorum nomen.

clatura et mores.

Budinorum mores.

Gelonorum mores.

confiuntur, & testiculi ad curanda posteriora sunt: De Sauromatis ita memoratur.

*Fabulosa de
Amazonib.
memorari cre-
dunt aliqui.*

Amazones.

Dum Græci præliati sunt cum Amazonibus, quas Scythæ æorpata uocant, quod nomen potest transferri uiricidæ: Aeor enim uirum uocant, pata autem occidere. Feruntur post uictoriam prælii ad Thermodontem facti, abhisse, portantes tribus in naubus quascunq; potuere ex Amazonibus capere: quibus illæ in pelago infidiatae, cinctos trucidauere. Sed cum naues haberent incognitas, nec gubernaculo aut uelis aut remis uti scirent, interfectis uiris ferebantur secundum tempestatem & uentum. Delataq; sunt ad paludis Mæotidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris sunt. Ibi è nauibus egressæ Amazones ad loca habitata, inter habentes quam primam nactæ sunt equorū polyam, diripiunt cōscenduntq;: & ob equitantes è Scythis prædas agunt. Scythæ qd hoc rei esset, cōficere nequibant, cum neq; uocem, neque uestem, neq; gentem agnoscerent: admirabundi unde uenirent, rati cunctos esse uiros eiusdem ætatis. Sed cōmissa cum eis pugna, potiti cadaueribus illarum, ita demum nouerunt foeminas esse. Itaq; consilio habito uisum est eis, nullo pacto posthac quampiam illarū esse occidendam: sed ex se qui maxime iuuenes essent, ad eas mittendos, eodem numero quo illas esse coniectabant, qui sua propè earum castra haberent, & eadem quæ illæ facerent. Si inuaderetur, pugnarent, neu subterfugeret: ubi subsisteret illæ, et ipsi proxime accedentes castra ponerent. Hoc Scythæ iccirco decreuerunt, quod prolem ex illis suscipere cupiebant. Adolescentes qui missi sunt, mandata peregerunt. Quos ubi Amazones intellexerunt, neutiquam ad se lædendas uenisse, ualere sinebant. Quotidie tamē castra castris propius admovebantur: Ne ipsi quidē adolescentes aliquid habebant quemadmodū Amazones, præter arma & equos, & eandem uitam quam illæ uiuebant uenando atq; prædando. Circa meridiem Amazones solebant aut singulæ aut binæ separatim à reliquis ad uentrem leuandum longius uagari. Ea re Scythæ cognita, & ipsi item faciunt. Quorum cuidam una illarum, quæ soliuaga erat, propinqua cum fuisset, non se auertit, sed de colloquendo deliberabat, nec appellare poterat eā, quo cum nō esset prius congressa, tamen manu significauit, ut ad eundem locum postridie rediret, adducto secum altero, ut duo essent, se quoq; alteram adducturam. Digressus ab ea adolescens, hæc enarrat cæteris: posteroq; die socium secum ducēs ad locum præsto fuit, ac reperit Amazonem expectantem sociam. Eius rei certiores facti reliqui adolescentes; & ipsi seducunt cæteras. Post hæc commixtis castris pariter habitant: eam quisq; uxorem, cum qua primum coierat, habentes. Earū uocē cum ipsi discere nō possent, ipsoꝝ illæ discabant. Et cum utriq; inter se conuenissent, uiri ad Amazones ita dixerunt: Nobis parentes sunt pariter & facultates. Proinde non agamus diutius hanc uitam, sed hinc digressi in hominum frequētia degamus, ubi uos habebimus uxores, nequaquam alias. Ad hæc illæ responderunt: Nos uero non possumus uestris cum foeminis habitare, quibus non idē qui nobis sunt mores. Nos em̄ arcu tela excutimus, & iaculamur, & equitamus, muliebria opera indoctæ. Vestra foemina nihil eorū quæ recensuimus, sed opera muliebria facit: defidentes in plaustris, non ad uenationē atq; alia huiusmodi prodesūtes. Proinde non possumus illis esse similes. Quod si uobis cordi est habere nos coniuges, & uiros uideri esse iustissimos, ite ad parentes uestros, & facultatum sortiti partē rursus redite, ita semoti ab illis habitabimus. Id approbantes ita facere adolescētes, acceptaq; facultatū, quæ ipsis contingebat, portione, rursus ad Amazones redierunt. Ad quos illæ Duplex (inquiunt) metus nos tenet in his locis habitandi: unus q; nos parentibus uestris uos priuauimus; alter q; terram uestram magnopere uastauimus. Sed qm̄ digna mini nos habere uxores, hoc unā nobiscū agatis. Agedū proficiscamur è regione hac, & Tanai transmissio illic habitemus. Huic quoq; rei obtemperauere adolescentes. Traiectoq; Tanai, & à Tanai triū dieꝝ orientē uersus, totidemq; à Mæotide palude & aquilonem itinere confecto, peruenerunt ad eum locum, quem nunc incolunt, ubiq; subsederunt. Ideoq; prisca consuetudine uiuendi foeminae Sauromatarum utuntur. Venatū unā cum uiris ac sine uiris eunt, equis infidentes, atq; adeo in prælium eandē quam ui-

*Sauromatarū
cū Amazoni-
bus cōmixtio.*

*Amazonum
sedes.*

ristolam ferūt. Sauromatae putantur lingua Scythica solocizare, id est, corrupte uti, quod eam ab initio non probe didicere Amazones. Quod ad coniugia pertinet, ita ab eis est institutum: Nulla uirgo nubīt priusquam aliquem hostium interemerit. Ideoq; nonnullae earum decedunt iam uetulae, antequam nubant, q̄ legi satisfacere nequeant.

Ad harum igitur quas dixi gētium coactos reges, nuntij Scytharum cum peruenissent, certiores eos fecerunt, Persam ubi omnia quae sunt in interiore cōtinente in suam ditionem redegit, faucibus Bosphori pōte iunctis, in citeriorem traiecisse cōtinentem: Subactisq; illic Thracibus, fluuium Istrum iunxisse, animo haec omnia in sua redigēdi potestate. Proinde uos (inquiunt) nolite ullo pacto de medio cedere, finentes ad perniciem nos deuenire, sed idem sentiētes, obuiam eamus inuadenti: Quod nisi facitis, nos in ultimum discrimen adducti, aut regionem deferemus, aut manentes deditionem faciemus. Quid enim cladem subeamus, nolentibus uobis auxilio nobis esse? quanquam non cōmodius agetur uobiscum, aduersus quos nō minus uenit Persa, quam aduersus nos: neq; nos subegisse cōtentus, a uobis abstinebit. Cuius rei magnum hic accipite documentum, quod si nobis solis inferret ille bellum, animo superioris seruitutis ulciscēda, debebat a ceteris hominibus abstinere, & sic in nostram tendere regionē, ostendēs omnibus se aduersum alios ire. At nunc ubi primum traiecit in hanc cōtinentem, ut q̄que sibi occurrit pacat, ceteros ueluti Thrāces, & nobis confines Getas suo subiectos imperio habet. Haec cum Scythae denuntiassent, ij qui ē nationibus uenerant, reges delibabant, sed discordes eorum erant sententiae. Nam Geloni quidē & Budini, & Sauromatae concordī animo receperunt se Scythīs auxilio futuros. Agathyrsus autem & Neurus & Androphagus, & Taurorum Melanchlaenorumq; reges ita Scythīs responderunt: Si uos iniuria inferenda ac laceffendo, bello priores non fuissetis, recte uideremini precari quae precamini: & nos uestris precibus morem gerentes, idem quod uos ageremus. Nunc sine nobis illorum terram ingressi, uos imperitastis Persis, quoad deus uobis indulget: & illi, q̄nquidē eos idē deus in uos excitat, uicē uobis reddūt. At nos neq; tunc quicq; intulimus iniuriae his uiris, neq; nunc quicq; conabimur priores inferre. Quod si hic nostram regionē inuaserit, & prior iniuriam fecerit, nos haudquaq; tolerabimus. Id donec cernamus, apd nosmetipsos manebimus. Neq; em̄ in nos uenire Persae uidentur, sed in eos qui fuerant autores iniuriae. Scythae ubi haec relata audiere, statuerunt nullam sibi pugnam recta atq; ex aperto conferendam, q̄n̄ ipsis isti ad societatem non accedebant. Itaq; digressi, clam ac longius progressi, puteos quos ipsi offenderant, ac fontes obstruūt, bifariamq; diuisi herbam ē regione atterunt. Et ad unam ē partibus, ubi regnabat Scopasis, iubent Sauromatas pergere, qui se subducerēt, si eō Persa declinaret, fugientes recta ad flumen Tanaīm, sc̄pm Maotidem, idem Persam abscedētem inuadēdo persequerent. Haec erat una pars regni ordinata ad hāc uiam, quemadmodū dictū est. Reliquarū duarū unam, cui imperabat rex Indathyrsus, quae magna est, & tertiam, in qua regnabat Taxacis, in unū coeuntes, accedentibus Gelonis atq; Budinis, iubent hos uno die praegressos exercitum Persarū seducere, hostem laceffendo, & ea quae decreuissent exequendo, & ante omnia hostem seducere in agros illorum, qui societate ipsorū habuissent: ut eos si minus uolentes bellum aduersus Persas susciperent, certe in uitos redderent istis hostes. Deinde in suam terram deflectere & retare, si quid ipsis retandum esse uideatur ac libeat. Haec ubi decreuere Scythae, copijs Darij ex occulto occurrebant, praestantissimis equitū praecursoribus missis. Carros aut, in quibus eorū filij uxoresq; omnes degunt, unā cum pecoribus, praeterq; ad uictū suppetentibus, praemiserant, dato suis mandato, ut semper aquilonem uersus tenderēt. Hoc cum praeparassent Scythae, eorum emissarij, posteaquam cōpererunt Persas ab Istro trium ferē dierum, & ante se unius diei itinere abesse, positis castris germina terrae uastant. Persae ubi Scytharum equitatus in cōspectum se dedit, eum insequi maturant a uia sese semper subducētem: & cum ad unam partium uentum est, auroram uersus & Tanaīm: et Scythīs tendentibus, & insequentibus Persis, Scythae Tanaīm trāciunt, eō & Persae traiecto, illos

insequuntur, donec peragrata Sauromatum plaga, perueniunt in Budinorum. Quam diu Persæ fuerunt in Scythica ac Sauromatide regione, nihil ei detrimenti inferre potuerunt, utpote uastæ. Vbi uero Budinicam ingressi sunt, ibi nacti lignea mœnia à Budinis deferta, & omnibus rebus uacua, incenderunt. His actis, ipso itinere ire porro tendunt, dum eam regionem peruagati, in uastam solitudinem deueniunt. Hæc solitudo à nemine hoim colitur, posita supra Budinoræ regiõem, septem dieꝝ itineris magnitudine: ultra quam Thyssagetæ incolunt, à quibus quatuor ingentes amnes per Mæotæos fluunt, & in paludē nomine Mæotim se insinuant, quibus hæc sunt indita noia: Lycus, Hoarus, Tanais, Syrges. Darius ut ad solitudinem peruenit, cursu omisso copias super fluuium Hoarum locauit. Post hæc octo urbes, easq; ingentes cōdidit, pari inter se spatium distantes, sexagenorum fere stadiorum: quæ ad meam usq; memoriã adhuc ruinæ extabant. Dum in his Darius occupat, interim Scythæ, quos ille insequabatur, circūstitis locis superioribus, reuerterunt in Scythiam. Quibus è conspectu omnino semotis, nec se amplius exhibentibus, ita Darius urbibus illic relictis dimidiatis, conuertit iter ad occasum, ratus & hos esse cunctos Scythas, & ad occasum fugere. Proinde cum exercitu maturans ire Scythiam, eò deuenit, ubi in duas Scytharum incidit partes. Hos nactus insequabatur unius diei spatium, nunquam intermittens subterfugientes. Subterfugiebant aut de industria in terram eorum, qui societate ipsorū respuerant, & primi in Melanchlænorum. Quos cum perturbassent, tam Persæ quàm Scythæ eorū terram ingressi, Scythæ in loca Androphagorū Persas adducit. Perturbatis aut Androphagis, hostem in Neuridē ducunt. Neuris quoq; consternatis, tendunt subterfugiendo ire ad Agathyrsos: Agathyrsi cernētes fugari finitimos à Scythiis ac perturbatos, priusquam à Scythiis ager ipsorum inuaderetur, misso caduceatore, Scythiis ingressu suorum finium prohibent, prædicētes, si conarentur inuadere agrum suū, cū eis primi se prælium commissuros. Hoc interminati Agathyrsi, in fines procurrunt, animo arcendi ingredi uolentes. At Melanchlæni & Androphagi & Neurī inuadentibus Persis unā cū Scythiis, neq; uirium neq; minarum memores, sed timore perculsi, fugam capefferunt aquilonem uersus ac solitudinem. Scythæ partim ad Agathyrsos iam non recusantes societatem, se conferebant, partim è Neuride regione in suas, Persas præibant. Id cum diu fatigaretur, neque desisteretur, Darius ad Indathyrsū Scytharum regem misso equite, inquit: Virorum dæmonie, id est, beate, quid assidue fugam facis, cum liceat tibi horum facere alterutrum? Si tibi uideris idoneus ad desistēdum negotijs meis, siste discursum ac perstans mecum fac prælium: sin agnoscis te imparem esse, sic quoque siste cursum, & hero tuo munera offerens terram atq; aquam, in colloquium ueni. Ad hæc Scytharum rex Indathyrsus ita respondit: Sic res meæ habent, o Persa, ut neq; ullum mortaliū ego metuens antefugerim, neq; nunc fugiam te, neq; quicquam faciam diuersum nunc, atque in pace facere consueueram. Quod autem non protinus tecum in eo prælium, huius rei te certiore faciam: Nobis neq; oppida sunt neq; agri culti, quorum uel amittēdorum uel uastandorū metu, properemus uobiscum conferre pugnam: ad quam si opus est continuo deuenire, sunt paterna sepulchra: quæ agetum inueneritis, tenta te labefactare: & tunc intelligetis, pugnatu uobiscum simus pro sepulchris, nec ne prius aut (nisi nos ratio traxerit) tecum prælium nō cōseremus. Hactenus, quod ad pacem pertinet, dictum sit. Quod autem ad cætera, ego solos mihi heros arbitror Iouem progenitorem meum, & solium, Scytharum regnum. Tibi autē pro terra & aqua quæ dono poscis, mittam quæ decet ad te uenire dona: pro eo quod herum te meum esse dixisti, iubeo te flere: Hoc à Scythiis respōsum est, quod caduceator reuersus Dario renstiauit. Scytharum reges audito nomine seruitutis, indignatiōe perfuncti, partē illam quæ cum Sauromatis ordinata erat, cui præerat Scopasis, mittunt ad colloquendū cum Ionibus, qui Isthmū ponte iunctum asseruabant. At Persæ non amplius sibi uagandum esse statuerunt, ut hospitibus, qui ipsorum comitum eripiebant, insidias tenderēt, distributis qui aduersus creptores frumentariæ rei iussa exequerentur, Enimvero equitatus

Mœnia lignea.

Thyssagetæ.

Mæotæi.

Lycus.

Hoarus.

Tanais.

Syrges.

Urbes à Dario in Scythia cōditæ.

Scythæ hostem in conspectu pelliciūt.

Darius Indathyrsū.

Terra & aqua munera. Indathyrsus ad Darium.

Heri Scytharum.

Scytharum semper in fugam uertebat equitatum Persarum, sed fugiētes incidendo in peditatum, ab eo defensabantur. Ita Scythæ summoto equitatu, hostili tamen metu peditum abscedebant, & nihilo minus noctibus quoq; incursiones faciebant. Aduersus quos quid Darianis auxilio fuerit, referam, res in primis admirabilis, asinorum uox ac mulorum species. Nam (ut superius à me demonstratum est) nullus in terra Scythica, neque asinus neq; mulus gignitur, ac ne ullus quidem uisitur propter frigora. Itaq; rudentes asini perturbabant Scytharum equos: & cum Scythæ sæpenumero Persas adorirentur, eorū equi exaudita asinorū uoce, consternati auertebant, arrectis auribus stupefacti, utpote insolētia tū uocis, quā prius nō audissent: tū formæ quā nunq̃ inspexissent. Atq; hoc quidē paululū qddam momenti ad bellū afferebat. Cæteræ Scythæ ubi aīaduertit Persas tumultuantes, quo diūtius in Scythia illi cōmorarent, & cōmorantes ad oīm necessariarū rerū inopiam redigerent, faciendum ita sibi putarūt, ut pecoribus suis unā cū pastoribus relictis, in alium ipsi abscederent locum. Persæ illuc se cōferentes, excipiebant pecora. Quo facto cum sæpius idem tentaret, ad ultimum Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligentes, mittit ad eum cum muneribus ca-

duccatorē, aue, mure, rana, & quinq; sagittis. Persæ eum qui munera ferebat, percontantur quid illa significarent. Iste negare sibi aliud esse mandatum, nisi cum illa tradidisset, celerrime rediret: lubere tamen ipsos Persas, si solertes forent, interpretari quid sibi dona uellent. Hoc cum audissent Persæ, consultabant. Et Darij quidem sententia erat, Scythas seipsos ei donare, & terram atq; aquam, hac ratione coniectans, quod mus quidem in terra gignatur, & eodem quo homines uictitet: rana autem in aquis nascat: auis uero sit equo assimilis: sagittis dandis, quod seipsos tradere uideantur. In hanc sententiam Darius interpretabatur. At Gobryas unus ē septem qui Magos sustulerunt, hoc dicere dona coniectabat: O Persæ, nisi effecti ut aues subuoletis in cœlum, aut mures subeatis terram, aut ranæ infiliatis in paludes, non remeabitis unde uenistis, his sagittis cōfecti. Et Persæ quidem munera interpretabantur. At una pars Scytharum, cui datum ante erat negotium Mæotidis paludis custodiendæ, tunc aurē cum Ionibus qui ad Istrum erant colloquendi: ubi ad pontem uenit, ita uerba fecit. Viri Iones, libertatem uobis afferentes uenimus, si modo nos exaudire uolueritis. Accepimus enim Darium uobis præcepisse, ut ad sexaginta duntaxat dies custodiam pontis ageretis: & nisi intra id tempus ipse non afforet, domum abiretis. Itaque si id feceritis, & apud illum et apud nos culpam deuinaueritis. Proinde cum ad præstitutam diem permanseritis, iam licet abscedatis. Hæc se facturos recipiētibus Ionibus, Scythæ raptim retro abiēre. At cæteri Scythæ post missa Dario dona, cum peditatu ac equitatu aduersus Persas in acie instructi steterunt, tanq̃ conflicturi. Cū interim lepus in mediū profiliret, quē ut quisq; uidit insequēbat. Perturbatis Scythis ac uociferantibus, sciscitabatur Darius, unde hostiū tumultus existeret: & cū audisset illos leporē insectari, inquit ad eos Persas, cū qui bus cætera colloqui cōsuerat: Hi uiri uidentur mihi magno nos habere contemptui, & nunc Gobryas recte dixisse de Scythicis donis: quo magis cum mihi quoq; ipsi, res ita se habere uideantur, bono cōsilio est opus, ut tutus nobis eō unde uenimus sit receptus. Ad hæc Gobryas equidem, inquit: O rex horum, ego uiro- rum inopiam uidebar mihi ferē fama habere cognitam, sed ubi adueni, euidentius intellexi, animaduertens eos habere nos ludibrio. Proinde mihi uidetur, cū primū nox aduenerit, incensis ē more ignibus, & alijs quæ cōsueuerūt fieri actis, imbecillissimis qbusq; militū ad hostē fallēdum relictis, asinisq; oībus alligatis abeundū, priusquam aut ad Istrū rectā pergant Scythæ ad pontem soluendum, aut Ionibus soluere libeat, quod nobis factu facile erit: Hoc Gobryas consiliū dabat. Cui assentiēs Darius, ubi nox affuit, relinquit in castris uiros languore præditos, & eos quorū amissio minimi facienda esset, necnon omnes asinos alligatos: Asinos quidem ut uocem ederēt: infirmos aut hoīes hoc titulo, ut dum ipse cum flore copiarū adoriretur hostem, isti interea castra tutarentur. Hæc persuadens his qui relinquebant, Darius accensis ignibus q̃ maturrime ad Istrū contendit. Asini, quod multis

Scythæ muna
ra ad Dari
um:
Anis,
Mus,
Rana,
Sagittæ.

Munera Scy
tharum inter
pretatio.

Gobryæ cō
siliū.

dine destituti essent, eo magis rudere. Quos audientes Scythæ, credere omnino Persas in eisdem permanere castris. Verum ubi illuxit, ij qui relicti erant, cognito se pedites eē a Dario, manus extendere ad Scythas, & quæ cōtigerant referre. His illi auditis repente retractis duabus Scytharum partibus, & una Sauromatarū cū Budinisq; ac Gelonis Persas recta ad Istrū uia psequūt, utpote plerosq; pedites & itinera nesciētes, ea pserim quæ diuortia habebant, ipsi egres & cōpendia uiaꝝ sciētes. Sed cū utriq; ab alteris aber-

*Ionum delibe-
ratio de pon-
te Darij des-
serendo.*

rarent, multo priores ad pontē Scythæ peruenere quā Persæ. Ibi cognito se prauertis se Persas, ita ad Ionas, qui in nauibus erant, uerba fecerunt: Viri Iones cum dieꝝ nume- rus iam pertransierit, iniurijs estis qui adhuc permanetis: sed qm̄ hactenus timore man- sistis, nunc soluite quāmcclerrime traiectū, atq; abite sospites liberiq; dijs pariter ac Scy- this gratiam habentes. Nam eum, qui antea dñs uester erat, ita tractabimus, ut aduer- sus nullum mortalium sit facturū expeditionem. De hac re cōsultantibus Ionibus, Mil- tiadis quidem Atheniensis ducis & Chersonēsisi, qui sunt in Hellesponto, tyranni sen- tentia erat, Scythis obtēperandum esse, & Ioniam seruitute liberandam. At Histiaei Mi- lesii diuersa: q; diceret nunc qdem eos suæ quēq; urbis tyrannos esse ob Dariū: Potē- tia uero Darij sublata, neq; se Milesiis, neq; aliū quēq; usquam pesse posse: Fore em̄, ut singulæ ciuitates popularem statum, quā tyrannicum mallent. Hanc snām cum dixis- set Histiaeus, oēs cōfestim, qui Miltiadi assensu fuerant, in eam transierunt. Fuere autē qui disceptauerunt, dūtaxat alicuius apd̄ regē existimationis, Hellespontinorū: quidam ty- ranni, Daphnis Abydenus, & Hippoclus Lampfacenus, & Erophantus Parienus, & Metrodorus Proconēsius, & Aristagoras Cyzicenus, & Ariston Byzantius, & isti qui- dē ex Hellespōto. Ab Ionia autē Stratias Chius, & Acacides Samius, & Laodamas Pho- censis, & Histiaeus Milesius: cuius snā plata est snā Miltiadæ. Aeolum uero unus affu- it, qui esset autoritatis, Aristagoras Cymæus. Hi posteaquam Histiaei pbauere snām,

*Histiaei semē-
tia.*

hoc sibi agendum dicendum que censuerunt: ut pontem quidem ab ulteriore ipsa eatē nus soluerent, ut extra sagittæ iactū essent, ne nihil facere uiderent, cū tñ nihil facerent: neue Scythæ uim afferre tentarent: & Istrū ponte transire: sed soluentes illinc pontem, qsi om̄ia ad uotum Scytharū facerent. Hoc sententiæ Histiaei addēdum cū decreuissent, ita p̄ uniuerfis ad Scythas Histiaeus uerba fecit: Viri Scythæ, iucundam nobis rē attul- istis, & opportune instatis: Atq; ut uos nobis pbe uia ostendistis, ita nos uobis obsequen- ter obtēperabimus. Vt em̄ cernitis, traiectū rescindimus, adhibitori oēm diligentiam, cupiditate assequendæ libertatis. Ceterū dum nos hæc dissoluimus, interea uos illos in- grere tps admonet, & inuentos tam uestro quā nostro noīe ita ulcisci, ut merent. Scy- thæ Ionibus itē fidem habentes tanq̄ uera elocutis, ad inquirendos Persas reuerterunt, atq; ab om̄i illoꝝ itinere aberrarunt, ipsi sibi huius rei causa, q; pabula eqꝝ illis in locis corruperant, fōtesq; obstruxerant: qd̄ nisi fecissent, facile si uoluissent Persas inuenturi: nūc ita faciēdo, uisi sibi sunt optime cōsuluisse, ob quæ tñ eos res frustrata est. Quippe in sua regione eam ptē cōsectantes, in qua cibaria eqs atq; aquæ forent, hostē indagabant:

*Histiaeus ad
Scythas.*

*Vocalissimus
qdā Aegypti.*

rati illū eadē parte fugam intendisse. At ille obseruato qd̄ prius tenuerat itinere, abie- rarit atq; ita q; ægre traiectus reperit locum. Et cum noctu puenisset, nactus pōtem so- lutū, aio prius cōcidit: ueritus ne se relicto Iones abissent. Erat apd̄ Dariū Aegyptius quidam, oīm hoīm uocalissimus. Hunc Darius supra ripā Istri positum iubet inclamare Histiaei Milesium: Histiaeus eum sapius inclamantē, ad primā tñ inclamationē exaudi- ens, oēs naues admoit, & ad trañciendū exercitum pōtem iunxit. Atq; hunc in modū Persæ pfugerunt: q; indagantes Scythæ, itē aberrauerūt: & ob id Iones tanq̄ non libe- ros, sed pessimos & ignauissimos oīm hoīm iudicant: deq; eis tanq̄ de seruis loquentes, mancipia dños amantia eē aiunt, & insectatione dignissimos: Hæc in Iones Scythæ pro- bra iaciunt. Darius p̄ Thraciam iter faciens, Sextū Chersonesi puenit, atq; illinc Asiam nauibus ipse tranſiuit, relicto in Europa exercitus duce Megabyzo, uiro Persa: cui Dar- ius aliquñ hunc honorē habuit, ut hoc uerbū inter Persas diceret, cū eēt esurus mala puni- ca: simulac primū malū aperuit, interrogatus a fratre Artabano, nungdtantum homi- num sibi optaret, quantum illic esset acinoꝝ: respondit, se poptare tot sibi esse Megaby-

*Iones a Scy-
this hominum
ignauissimi iu-
dicantur.*

zos quàm Græcia subditam. His uerbis apud Persas hoïem honorauit: què tunc p̄torem
 reliquit cum octoginta milibus militum. Megabyzus autè hic immortalè sui memorià apud *Megabyzi*
 Hellepontios reliquit, hoc dicto, q̄ cum apud Byzantium agēs audisset Chalcedonios *logium*
 decem & septē annis an Byzantios urbem cōdidisse, inquit, Chalcedonios eo tpe cecos
 fuisse: qui cū pulchrior adesset locus ad urbem cōdendam, nequaquam turpiorē elegis-
 sent, nisi cæci fuissent. Hic igitè Megabyzus in Hellespōtia plaga pro p̄tore relictus, eos
 q̄ diuersas à Medis partium erāt, subigebat: & iste quidem talia agebat. Per idem autè
 tps, alia ingens aduersus Pœnos extitit expeditio, ob eam quam ego cōmemorabo cau-
 sam, his prius expositis: Argonautas posteri cū à Pelasgis, qui foëminas Atheniēsium,
 & ex Braurone p̄dari sunt, eēnt eiekti à Lemno, Lacedæmonem nauigauerunt: cōfiden-
 tesq̄ apud Taygetū ignes accenderunt. Quos Lacedæmonij cū aspexissent, nuntium mi-
 fere, sciscitatum qnam & unde essent. Illi nuntio sciscitanti r̄derunt, se Minyas esse, ab *Minyas*
 his heroibus oriundos, qui in Argo nauigassent: quicq̄ cū Lēnum appulissent, illic eos
 procreassent. Hanc orōnem stirpis Minyas cum audissent Lacedæmonij, misso ite: nū-
 tio sciscitantur, quid sibi uelit ipsos aduētus, atq̄ ignis accensio, Illi uero se r̄dent, à Pe-
 lasgis eiektos, redire ad parentes (æquissimū em̄ id factū eē) orareq̄ ut sibi liceret unā
 cum eis habitare, tum bonorū, tū agrorū participes. Eos recipere in ea quæ ipsi uellent,
 Lacedæmonijs placuit, cum ob alia ad hoc faciendum inductis, tum p̄cipue, q̄ Tyndari-
 dæ Castor & Pollux in Argo nauigauerant. Receptos Minyas & agris impertierunt,
 & in tribus coaptarunt. Ibi cōfestim in alios ablocatis, quas in Lēno duxerant uxoribus, *Lacedæmoni*
 matrimonia cōtraxerūt. Longo deinde interiecto tpe, statim elati superbia, cum alia fla-
 gitiosa p̄petrarūt, tum regnum affectarunt. Quo nomine eos Lacedæmonij morte mul-
 ctandos cum censuissent, cōprehensos in carcerem coniecerūt. Quosq̄ Lacedæmonij
 morte plectendos censent, eos noctu plectunt, interdū neminem. Cū uero essent in il-
 los animaduersuri, exorati sunt ab eorum uxoribus, quæ ciues erant, & primorū Sparta-
 norum filia, ueniam ingrediendi carcerem, & cū suo cuiusq̄ uiro colloquendi, nullum
 in illis dolum esse suspicantes. Horū permissu Minyarū uxores ingressæ carcerem, omni
 ueste quam gestabant uiris tradita, illorum uestem illæ sumpserunt. Ita Minyæ mulier *Minyæ uxora*
 bri ueste amicti, ueluti mulieres, è carcere prodierunt, rursusq̄ apud Taygetum cōfede-
 runt. Hac eadem tempestate Theras Autefionis filius, Thisamenī nepos, Thersandri *rum cōmento*
 pronepos, Polynicis abnepos, missus est in coloniam Lacedæmonijs, gñe Cadmeo, autū
 culus Aristodemi filiorū Eurysthenis & Proclis, q̄ cū pupilli essent, tutelam gerebat
 regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto imperio, Theras ita grauitè tulit sibi
 ab alijs imperari, qm̄ imperiū degustasset, ut negaret se Lacedæmone moraturū, sed ad
 cognatos nauigaturū. Erant autè in insula, quæ nunc Thera, q̄ndam Callista uocabat, ui-
 ri Phœnices à Mēbliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus em̄ Agenoris Europam quari-
 tans in insula, quæ nunc Thera uocat, appulsus cum esset: siue regionis amore captus, si
 ue qua alia uoluntate, reliquit illic cū alios q̄dam Phœnices, tū Membliarem consan-
 guineū suum. Isti an̄ aduentum Thera Lacedæmone octo atatibus hoīm insulam (quæ
 Callista, id est, pulcherrima uocabat) incoluerunt. Ad q̄s, Theras cum multitudine tri-
 bulium missus est, nequaq̄ ad illos eñciendos, sed ad unā habitandū, & ad insulam ual-
 de frequentādā. Postea uero quàm Minyas è carcere elapsos, & apud Taygetum consi-
 dentes, Lacedæmonij tū necare statuerant, Theras necem eorū deprecabat, recipiens se
 illos ex ea regione abducturū. Et huic postulato Lacedæmonijs assentiētibus, cū tribus
 biremibus ad posteros Mēbliaris nauigauit, ducens secum non uniuersos Minyas (Ple-
 riq̄ em̄ ex ipsis ad Parorcatas Cauconasq̄ diuerterunt) sed paucos: q̄s in sex p̄tes distri-
 buerunt: & totidē illic oppida cōdiderunt, Lepreū, Magistū, Thrixas, Pyrgū, Epitū, Nu-
 diū. Quorū plana Helei memoria mea deleuerūt. Insula autè à cōditore Thera nomē est
 inditū. Hic filio, q̄ negaret se nauigaturū cū eo, relinq̄a ergo, ingt, ouē lupis. Ex q̄ di-
 cto nomen adolescenti impositū est Oilycus, id est oui lupus: & id nomen alteri præua-
 luit, Oilyco natus est filius Aegeus, à quo uocatur Aegidæ, in Sparta ingens tribus, Ex

*Quem lupis
 relinquere p̄
 uerbiū.*

*Oilycus unde
 appellatus*

Laij delubz.
Oedipodæ de
lubrū.

BATTVS.

Itanus opp.
Corobius

Colæus.

Herculeæ co-
lumnæ
Tartessus.

Softrates
Athenum Sa-
miorum.

Theraorū co-
lonia.

Cyrenæi.
Oaxus
Etearchus.
Phronima

Themison

hac tribu uiri, cum sibi non permanerent filij ex Erinnyum oraculo, delubri Laio & Oedipodæ extruxerunt: quod postea apud eos Theræos mansit, qui ex his uiri procreati fuere. Hactenus Lacedæmonij cum Theræis consensit: quod deinceps extitit, soli Theræi factum hoc modo esse memorant. Grinus Aefanii filius ab hoc Theræ oriundus, cum esset Theræ insulæ rex, contulit se Delphos, ducens ex urbe solennes hostias cum alijs cum ciuibus comitantibus, tum uero Batto, qui erat de genere Polymnesti, apud Mynias graciosus. Consulenti Grino Theræorum regi de alijs rebus, Pythia respondit, ut urbem in Africa conderet. Cui uicissim iste: Equidem, inquit, ego o princeps senior sum & grauis ad moliendum, tu uero quempiam horum iube ista facere: simul hæc dicens, Battum ostendebat: Hæc hactenus. Tunc ubi reuerfi sunt, pro nihilo habere responsum: neque ubi terrarum Africa esset gnari, neq; ex incerto oraculo coloniam mittere audentes. Septem post hæc annos in Thera cum non pluisset, & omnes (præter unam) arbores exaruisent, consulentibus Theræis Pythiam, respondit, mittendam in Africam esse coloniam. Illi, quoniam nullum mali remedium erat, mittunt in Cretam nuntios, inuestigatum, si quis aut indigenarum aut aduenarum illic esset, qui in Africam nauigassent. Nuntij cum Grætam pererrassent, & ad urbem Itanij peruenissent, in ea cōtraxerunt cum purpurario quodam, cui nomen erat Corobio. Is aiebat, se uentis abreptum in Africam applicuisse, & ad Plataeam insulam Africæ. Hunc nuntij mercede inductum in Theram duxerunt. Verum non multi ad rem explorandam, ex Thera initio pfecti sunt, duce ipso Corobio: quo in ea insula relicto, cum aliquot mensium cibarijs, ipsi quamcelerrime reuerterit ad cæteris de insula renuntiandum: Quibus ultra pstitutum tps redire differentibus, omnia Corobio deficiebant. Sed appulsa eò nauis Samia, quæ ab Aegypto redibat, cuius gubernator erat Colæus: Samij, omni re gesta à Corobio audita, in annum homini cibaria reliquerunt. Ipsi ex hac insula cum soluissent, Aegyptum optantes uento sub solano abrepti ferebantur, nec intermittente flatu, Herculeas transuecti columnas peruenerunt in Tartessum, pompam ferentes ad rem diuinam. Erat ea tempestate id emporium, id est, nundinæ, intemeratum, adeo, ut inde reuertentes isti ex mercibus quæstum maximum fecerint, inter oēs quos nouimus Græcos, duntaxat post Softratem Laodamantis, cum quo nemo possit contendere. Ex hoc quæstu Samij decima, id est, sex talentis selecta, fecerunt ahenum ad exemplum crateris Argolici, gryphinis capitibus in circuitu altrinsecus obuersis: & in templo Iunonis collocarunt, sustinentibus illud tribus colossis, id est, humanis simulacris, septenū cubitorum, genu nixis: & hoc primum facto ingens amicitia Cyrenæis Theræisq; cū Samijs cōtracta est. Theræi, ubi relicto in insula Corobio, ad Theram reuerfi, renūtiarūt eē illis insulam e regione Africæ sitam. Placuit Theræis, ut e singulis oppidis, quæ septem erant, uiri mitterentur, fratribus intet se sortitis, quis potius mitteretur, duce eorum rege Batto: Ita duas biremes in Plataeam miserunt: Hæc Theræi memorant. Cætera iam Theræis cum Cyrenæis constant. Nam q; ad Battum pertinet, Cyrenæi nequaquam cum Theræis consentiunt. Sic enim narrant. Est in Creta oppidum Oaxus, in quo fuit Etearchus rex. Hic amissa uxore, induxit filiæ nomine Phronimæ nouercam, quæ domum ingressa (ut erat ita re ipsa) se nouercam præstitit, cum lædendo, atq; omne genus iniuriarum excogitando, tum ad extremū impudicitiam impingendo: idq; ita rem habere uiro persuasit. Iste ab uxore deceptus, rem de filia nefariam cōmentus est. Erat in Oaxo negotiator quidam Theræus, noie Themison: Hunc in familiaritatem acceptū Etearchus adiurat, ut quam rē oraret, in ea se ministrum pberet. Vbi hoīem iureiurando adegit, adductam ei tradidit filiam suam: iubens, ut eam abductam in mari demergeret. Themison ancipiti animo inter nefas operis & hospitij perfidiam, ita sibi faciendū putauit. Accepta puella mare ingressus, cum in alto fuit, ut iuriūrando Etearchi satisfaceret, reuinctam funibus puellā demisit in pelagus: ea deniq; retracta, Theram peruenit. Ibi Polymnestus uir inter Theræos spectatus, in concubinatū Phronimam accepit: ex qua interiecto tempore natus est ei filius, sono uocis exili, ac balbutienti, cui nomen

impositum est Batto, ut Theræi & Cyrenæi aiunt. Ut autem ego sentio, aliud aliqd: sed est *Batto nomen*
cognominatū, Battum, postq̄ in Africam abiit, cū ppter oraculū apd Delphos sibi red *unde institut-*
ditum, tū ppter honorē quem assecutus est. Battū em̄ Poeni regē appellāt, & ob id reor *tum.*
Pythiā lingua Punica, quam nouerat, cū oraculū reddidit, uocasse Battū, q̄ futurus rex
esset in Africa. Hic ubi in uirilem adoleuit ætatem, Delphos adiit, ob linguæ uitium.
Cui consulenti Pythia respondit:

Batte uenis uocis causa, dux te iubet ire

Lanigeram in Libyen habitatum Phœbus Apollo.

Apollinis ora-
culum.

Ad hæc Battus sic uicissim inquit: O princeps ego ad te ueni gratia consulēdi de uoce, *Apollinis ora-*
tu de alijs mihi rīdes, quæ nequeunt fieri, iubens migrare in Africam, qua copia, quæue *culum.*
manus! Hæc loquens nō psuasit illi ut alia rīderet: sed eadē quæ prius rīdente Pythia, il
linc digressus abiit in Therā. Mox dein cum & huic ipsi, & cæteris Theræis male cōtinge
ret, nec mali cā dephenderet, ob hæc mittunt Delphos sciscitatū. Quibus cū rīdisset Py
thia, melius cū ipsis actū iri, si Cyrenē in Africa cōderent cum Batto: miserunt Theræi
Battū cū duabus biremibus. Isti Africam pfecti (qñquidē nō aliud habebant qd̄ age
rēt) retro ad Theram se receperunt. Sed eos Theræi arcētes accessu terræ repellebant,
ac rursus reuerti iubebant. Ita necessitate adacti, remenso iteq̄ mari, cōdiderunt oppidū
in insula Africæ adiacenti, noīe, ut prius dictum est, Platea: quæ fert̄ par esse Cyrenæis
magnitudine. Hanc biennio incolentibus, cum nihilo melius secum ageretur, uno ē suis
relictō, cæteri Delphos nauigarunt ad oraculum cōsulendum. Eō postq̄ uenerunt sci
scitantibus qd̄ ita secū in Africā pfectis, nihil tñ melius ageret. Pythia rīdit his uerbis:

Lanigeræ Libyes scis quam nec adiuueris urbem.

Platea oppi-
dum.

Me melius tuum ego ingenium mirabor euntis.

Azristus lo-
cus.

His auditis, ij qui cū Batto erant, rursus redierunt. Neq̄ em̄ sinebat eos deus aliō migra
re, priusquā in Africam cōcessissent. Reuersi ad insulam, recepto quē reliquerant, inco
luerunt locum in Africa, ē regione insulæ, noīe Azristū, amœnissimis collibus utrinq̄
cōclusum, & utrinq̄ flumine pterlabente. Hunc locum sex annis cum incoluissent, septi
mo deserendum putauerunt, admonitu Poenorū, ut in meliorē transfirent. Ita illinc eos
Poeni uespum uersus, & ad locoꝝ speciosissimum abduxerunt, & qdē noctu, ne Græ
ci interdū facientes iter, diurnum spatium metiendo aiaduertēt. Est aut̄ huic loco no
men Irasa. Eos ubi ad fontem qui Apollinis eē fert̄, duxerunt, inquit: Viri Græci, hic
uobis incolere cōmodum est, ubi cœlū uocaliter sonat. Sub Batto igit̄ (q̄ cōdidit Zo
am, & annos quadraginta regnauit, & sub eius filio Arcesilao, q̄ regnauit annos sexde
cim) Cyrenæi habitauerūt tot oīno, q̄t in coloniam initio missi fuerant. Sub tertio autē
Batto, q̄ felix est appellatus, cūctos Græcos ad nauigandū in Africā cū Cyrenæis habi
tatū induxit Pythia. Nā accersebant eos Cyrenæi ad agri p̄titionē. Induxit aut̄ hæc uer
ba rīdens:

Irasa locus.
Apollinis
font.

Serior in Libyen quisquis peruenerit almam

Poeni Aegyp-
tijs se subdūt

Discernendi agri mox hunc affirmo pigebit.

(ba rīdens)

Cum ergo ingens multitudo Cyrenam se contulisset, finitimorū Poenorum agros uasta
bat, atq̄ inter se partiebant. At illi eoꝝ q̄ rex, noīe Adicran, agris exuti à Cyrenæis, mis
sis in Aegyptum quibusdam, sese dediderunt Aprij Aegyptiorū regi. Iste cōparatū grā
dem Aegyptiorū exercitū, misit aduersus Cyrenas. Cyrenæi instructa apd Irasa locum
& ad fontē Thestin acie, cū Aegyptijs cōfluxerūt, eosq̄ supauerūt, utpote inexptos an
tea atq̄ contēptores Græcorū: adeoq̄ p̄ligarūt, ut pauci ex eis in Aegyptum redirent.
Qua de re Aegyptij succensentes Aprij, ab eo descuerunt. Huius Batti filius extitit Ar
cesil aus, q̄ regnū adeptus, inter initia cū fratribus suis seditiones exercuit: donec illi re
lictō eo, in alium Africæ locū migrauerunt: ubi cōtracti urbē hanc cōdiderunt, quæ ut
tunc Barca nunc appellat̄. Et inter condendū Poenos sollicitabant ad efficiendū à Cyre
næis. Arcesilaus tam suis defectoribus, quā eoꝝ receptoribus bellū intulit: quē refor
midantes Poeni, fugam ad oriētales Poenos intenderūt. Sed fugientibus Arcesilaus usq̄
institit insequēdo, dum ad Leuconē Africæ pueniret, & Poenis uidere oportunos ad

Adicran.

Apries rex.
Thestin font.

Barca oppidū
ARCESILAI
regnū.

Leucon.

inuadendum. Itaque congressi eò Poeni, adeo superauerè Cyrenæos, ut ex illis septem milia ceciderint. Post hanc cladem, Arcefilao ægrotantem epoto medicamento frater suus Aliarchus strangulauit. Sed eum dolo uxor Arcefilai interfecit, nomine Eryxo.

Aliarchus
BATTVS
claudus.

Cyrenensium
distributio.

Arcefilao successit in regno Battus, pedibus non ualens, sed claudus. Cyrenæi ob acceptam calamitatem, Delphos miserunt, per quosdam interrogatum, quam rationem inuantes præclarissime habitarent. His Pythia respondens, iussit ex Mantinea Arcadum adducerent moderatorē. Itaque petentibus Cyrenæis, Mantinei dederunt quendam nomine Demonacē, uirum inter populares probatissimum. Hic igitur uir Cyrenem profectus, ubi singula quæque edoctus est, in tres tribus distribuens illos ita digessit, ut unam quidem partem faceret Theræorum atque confinium; alteram autem Peloponnesium, atque Cretensium; tertiam uero cunctorum insulanorum. Qui etiam huic Battō regi cetera omnia quæ superiores reges obtinuerant contulit, tum uero peculiaria fana ac caeremonias in media ciuitate instituit; quæ instituta sub hoc quidem Battō sincera permanserunt. Verum sub eius filio Arcefilao uehementer sunt perturbata, negante Arcefilao Batti illius claudi et Pheretimæ filio se laturum quæ Mantineus Demonax cō-

Pheretima.
Arcefilao ei
citur.

Salamin.
Euelthon.

stituisset, ac reposcente honores suorum maiorum; hinc seditione orta, eiectus profugit in Samum: mater eius in Salaminem Cypri. Obtinebat ea tempestate Salaminis imperium Euelthon, qui Delphis dedicauit thuribulum spectaculo dignum, quod in thesauro Corinthiorum situm est. Ad huc profecta Pheretima precabatur, ut se filiumque Cyrenem cum exercitu reducerent. Ille omnia potius quam exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem esse, sed melius facturum eum, si quod obsecraretur daret exercitum. Cumque identidem ad omnia quæ dabantur, hoc diceret, tandem misit ad eam Euelthon dono fufum aureum, atque colum penso circumdatam: dicentique quæ consueuerat uerba, Pheretimæ, inquit, talibus rebus donari feminas, non exercitu. Arcefilao interea Sami agens, unumquengque sollicitabat ad spem rei agrariæ: coactoque ingenti exercitu, missus est Delphos ad consulendum de reditu in patriam. Cui Pythia ita respondit: Ad quatuor Battos ac totidem Arcefilaos octo hominum ætates dat uobis Apollo Cyrene regnare, ulterius uos conari dehortatur. Tibi uero suadet, ut ingressus in domum tuam, quietem agas. Quod si fornacē inueneris plenam amphorarum, ne eas excoquas, sed ad auram emittas. Sin fornacem incenderis ne committas ut circumfluum introeas: alioqui peribis tu pariter & taurus optime opus faciens: Hæc Arcefilao Pythia respondit. Iste sumptis his quos contraxerat, e Samo, rediit Cyrenen: recuperatoque rege statu, in memor oraculi factus, uocatis ad dicendam causam his, qui contra ipsum in partibus fuerant, obiecit culpam fugæ suæ. Ad illos alij exilio solum uertebant, alij ab eo comprehensi, in Cyprum ad necem mittebantur, quos Gnidij ad suam terram appulso liberauerunt, ad Theramque dimiserunt. Quosdam, qui in grandem quandam et priuatam Aglomachi turrim refugerant, circumdata materia, Arcefilao igni cremauit. Hoc perpetrato, agnoscens id esse oraculum, quo Pythia non sinebat eum inuentas in fornace amphoras excoquere, excessit ultro ex urbe Cyrene, ex-

Arcefilao Sa
mum recuperat
Alaſer.

timefcens necem oraculo prædictam, et quod Cyrenem existimaret esse circumfluam. Contulitque se ad regem Barcæorum nomine Alazerim, cuius filius in matrimonio habebat cognatam suam. Et quidam tum Barcæi, tum Cyrenæi exules cum in foro agerent animaduertissent, obtruncarunt, et insuper eius socerum Alazerim. Ita Arcefilao, siue uolens, siue inuitus, oraculo non obsecutus, fatum suum impleuit. Mater eius Pheretima, dum filius suus mali sui, sibi autor Barcæ agit, ipsa interea honoribus filij Cyreneungebatur, ac munera obibat cum alia, tum in senatu præsidendo. Vbi cognouit filium in urbe Barca oppetisse mortem, fuga se proripuit in Aegyptum. Nam Arcefilao fuerat de Cambyse Cyri benemeritus: quæ is extitisset qui Cyrenem Cambyfi tradiderat, ac tributum instituerat. Hæc in Aegyptum cum peruenisset, supplex Aryandi assedit: hortansque eum ad se ulciscendam, prætendens titulum, quæ ideo filius suus, quia cum Medis sentiret, interemptus esset. Erat hic Aryandes Aegypti prætor à Cambyse constitutus

Arcefilai
mors.

Pheretima
principis obit
munera.

Aryandes

qui aliquantò post tempore cum æmulari Darium uellet, ab eo est interfectus. Stiqui-
dem audiens atq; animaduertens Dario cordi esse memoriam sui relinquere ope, quod
à nullo alio regum factum esset: id sibi imitandum putauit, donec mercedem accepit. Darij moneta
Etenim Darius ex auro quā potuit purgatissimo monetam percussit. Idem Aryandes
Aegypti prætor ex argento fecit. Et nunc quoq; extat purissimum argentum Aryandi
cum. Ea re comperta, Darius infimulatum quasi rebellare uellet, morte affecit. Tunc ta
men Aryandes hic misertus Pheretimæ, omnes ei copias Aegypti tradidit, pedestres si
mul & nauticas, præposito quidem pedestribus Amasi uiro Maraphio, nauticis aut Ba
dra generis Pasargadi. Sed priusquam copias mitteret, caduceatore Barcam misso per
contabat, quisnam percussor Arcesilai extitisset. Barcæi se omnes extitisse respondent.
multa enim se ab illo mala esse perpeffos. His auditis Aryandes ita exercitum unā cum
Pheretima mittit: Atq; hic quidem titulus inferendi belli extitit. Verum (ut mea fert
opinio) exercitus mittebatur ad Pœnos subigendos. Pœnorū multæ sunt & uariæ na
tiones: quæ pauca regi obtemperabant, pleræq; Darium contemnebāt. Colūt autem
Aegyptum uersus, ut hinc incipiamus, Pœnorum primi Adyrmachidæ, qui eisdem fe
re (quibus Aegypti) moribus utuntur. Vestem gestant qualem & aliæ Pœni: uxores eo
rum in utroq; crure armillam æream. Eadē capitis comam alūt: quæ quæq; suos (q; s
capit) pedunculos præmordet, atq; ita abijcit. Hoc isti ex omnibus Pœnis soli faciunt: Pedunculoq;
soliq; uirgines nupturas regi exhibent: quæ illi placita fuerit, eam deuirginat. Pertinæ præmorsus.
gūt hi Adyrmachidæ ab Aegypto ad portum usq; nomine Plynum. His confines sunt Virgines are
Gygamæ, locum qui occasum spectat incolentes, Aphrodisiade tenus insula. In huius ge deuirginā
loci medio est insula Plataea, ubi urbem condidere Cyrenæi: Atq; in continente est por
tus Menelai, & Aziris, quam Cyrenæi incoluere. Et dehinc Silphium incipit ab insula Aphrodisias
Plataea pertingens usq; ad fauces Syrtis. Apud hos idem penè ritus, qui apd alios sunt. insula.
Gigamas ab occasu contingunt Asbystæ, qui supra Cyrenen incolentes, pertingūt ad Gigamæ,
mare. Nam maritima Cyrenæi colunt. Idem non postremi, sed p̄cipui Pœnorū sunt, q Asbystæ
quadrigis uehantur, studiosi in Cyrenæorum moribus maxima ex parte imitandis. Ho Euhesperides.
rum sunt occasum uersus confines Aufchisæ, qui supra Barcam incolentes ad mare, per
tingunt ad Euhesperidas. Circa mediam Aufchisarum plagam habitant Cabales, ex
gua natio, ad mare pertingentes ad Tauchiram oppidum agri Barcæi, eisdem quibus n Cabales.
qui supra Cyrenen sunt, moribus utentes. Aufchisarum quod ad occasum uergit, con Tauchira.
tingunt Nasamones, grandis natio, qui sub æstatem relictis ad mare pecoribus, conscen
dunt ad locum Aegilem, decerpuri palmulas. Nam palmæ illic & permultæ sunt & Nasamones
spatiosæ, & fructiferæ omnes. Ex quibus ubi palmulas præmaturas decerpserunt, ad so Aegila.
lem siccantes maturefaciunt: Deinde lacte maceratas sorbillant. Vxores plures singuli
ē consuetudine habent, & cum his in propatulo cœunt, eodem penè quo Massagetæ mo
do, prius scipione prætento. Nasamonibus mos est, cum quis primū ducit uxorem, pri Coitus in pro
ma nocte ut sponsa singulos conuiuas obeat Veneris gratia: & ut quisq; cum ea concu parulo.
buit, donum det illi quod secum habet domo allatum. Iure iurando ac diuinatione tali u Sponsa conui
runtur per eos uiros, qui iustissimi atq; optimi apud illos fuisse dicuntur: iurant illorum uis prœstitui
sepulchra tangentes. Diuinant ad suorum accedentes monumenta: & illi, ubi preces p tur.
egerunt, indormiunt. Vbi quodcunq; per quietem insomnium uiderunt, eo utuntur. Fi Fidei d. m. d. e
dei dandæ consuetudo hæc est: De manu alterius uterq; sumpto inuicem poculo bibit. consuetudo;
Quod si nihil humoris habuerint, sumptum ē terra cinerem lingunt. Nasamonibus cō Psylli.
fines sunt Psylli, qui hunc in modum interciderunt: Auster eis omnia receptacula aqua
rum arefecerat. Erat autem omnis eorum regio, quæ intra Syrtim est, aquarum inops.
Ob id isti publico colloquio atq; consilio expeditionem fecere aduersus austrum. Quæ
Pœni memorant refero. Hos, cum ad harenas uenissent, auster spirans illic obruit. Psyl
lis extinctis, eorum terram Nasamones obtinent. Super hos austrum uersus in loco fe Psyllorum ad
ris frequenti, Garamantes habitant: qui omnium hominum cōmercium aspectumq; re uersus austrū
fugiunt, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defendere quidem sese audentes. Hi sū expeditio.

pra Nasamones incolunt. Circa maritima uero occasum uersus, confines sunt Macæ:q;
 summum capitis uerticem radunt, in medio capillos crescere finentes, hinc atq; hinc
 in orbem tondentes. In bellum pelles subterraneosq; struthionum ferunt pro tegumen-
 to. Per eos flumen Cinyps è colle, qui uocatur Gratiarū, fluens in mare influit. Hic col-
 lis Gratiarum nemoribus frequēs est, cum cætera (cuius memini) Africa sit arboribus
 nuda, ducentorum ab ea ad mare stadiorum intercapedinis. Horum Macarum finitimi
 sunt Gindanes: quorum uxores ferūt fimbrias pelliceas singulæ multas, ob hoc (ut me-
 moratur) quod ut à quoq; uiro uenerē passa est, fimbriam orat, & ut quæ plurimas ha-
 bet, ita præclarissima censetur, tanquam à pluribus uiris adamata. Horum Gindanorū
 oram in mare porrectam incolunt Lotophagi, qui è solo loti fructu uictitant: qui fru-
 ctus est instar fructus lentisci, suauitate assimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu Lo-
 tophagi uinum conficiunt. Lotophagis secundum mare uicini sunt Machlyes, loti &
 ipsi uescentes, sed minus quàm superiores. Pertingunt autem usq; ad ingentem amnē,
 nomine Trisonem, qui in grandem paludem Tritonidem influit, in qua est insula, quæ
 dicitur Phla. Hanc insulam aiunt dici à Lacedæmonijs habitari debere. Aiunt aut hunc
 in modum: Iasonem posteaquam sub Pelio Argo exædificauit, impositis in ea cū alijs
 solemnibus hostijs, tū uero tripode æreo, circuisse Peloponnesum animo Delphos eun-
 di: eumq; cum teneret cursum circa Maleam, abreptum à uento aquilone, & abductū
 in Africam: & priusquam tellurem cerneret, in aspretis paludis Tritonidis astitisse, eiq;
 hæsitanti de egressu apparuisse Tritonem, ac iussisse dari sibi tripodem, quod diceret
 ostensurum se illis exitum, atq; inuolūmes remissurum. Assentiente Iasone, ita demum
 Tritonem ostendisse qua ratione è breuibus enauigarēt: & tripodem ab illis in templo
 positum esse, in eoq; tripode oraculum reddidisse, & ijs qui cum Iasone erant, omnem
 rationem indicasse. Fore enim, ut cum quis tripodem acceperet ex omnibus qui in Ar-
 go nauigarent, necessario centum Græcæ ciuitates accolerēt paludē Tritonidem. Hæc
 cum audissent Poeni qui montem Gratiarum colunt, tripodem occultasse. Iuxta hos
 Machlyes habitant Aufes, circum paludem Tritonidem. Ita utrique habitant, ut medio
 Tritone dirimantur. Quorum Machlyes quidem occiput crinitum gestant: Aufes uero
 anteriorem capitis partem. Horum uirgines anniuersario Mineræ festo in honorem
 ipsius deæ, indigne inter se bifariam diuisæ præliantur lapidibus fustibusq;, dicentes
 se morem patriū seruare ei, quam Mineruam nominauimus: & quæ uirgines è uul-
 neribus decedūt, eas falsas uirgines appellant: sed priusquam à pugna desistant, hoc
 faciunt. Quæ uirgo in pugnam optimam operam nauauit, eam semper communi con-
 seſſu cæteræ uirgines exornant cum cætera armatura Græca, tum crista Corinthia: &
 curruī impositam circa paludem circunferunt. Quibus autem rebus ornabantur olim
 uirgines antequam accolerent Græci, non habeo dicere. Arbitror ornari fuetas armis
 Aegyptijs: nam ab Aegypto affirmari & scutum & galeam ad Græcos esse tradita. Mi-
 neruam aiunt Neptuni esse filiam, ac paludis Tritonidis: eamq; nescio quid à patre re-
 prehensam, donasse se ipsam Ioui: & Iouem sibi illam ascuiſſe filiam: Hæc illi aiunt. Iis-
 dem promiscue cum mulieribus non una habitantes, sed pecudum more concumbūt.
 Vbi apud mulierem puer robustus est factus, apud quē uirum habitare sustinet (nam
 tertio quoq; mense uiri conueniunt) eius filius censetur. Isti maritimi Poenorum pasto-
 raliū, qui Nomades dicuntur. Supra hos in mediterraneis Africa feris est frequens.
 Supra hanc partem efferatam supercilium soli fabulosum est, porrectum à Thebis Ae-
 gyptijs ad columnas Herculis. In hoc supercilio ferme decem dierum itinere sunt grū-
 mi grandes salis, iucundi in collibus, & singulorum collium uertices è medio sale eiacu-
 lantur aquam dulcem pariter & gelidam. Circa quam homines habitant ultimi, soliti
 dinem uersus, & supra plagam feris inaccessam, à Thebis itinere dierum decem, primi
 Ammonij, habentes templum ad Thebani Iouis effigiem. Etenim Thebis quemadmo-
 dum à me memoratum est, aspectu arietino, Iouis simulacrum est. Apud hos est alia
 quoque aqua fontana, quæ sub matutinum quidem repeti sub horam qua sox sic quæ-

Verticis rasu-
ra.

Garamantes.

Macæ.

Africa arbori-
bus nuda.

Gindanes.

Gindanarum

mulierum fimbria.

Phla insula.

Iason.

Argus ædifi-
catio.

Aufes.

Virginum an-
niuersarius
cōſuetus.

Nomades.

Ammonij.

tissimum est, frigescit sub meridiem multo frigidior est. Ea q̄ hora hortos irrigant. De
 clinato iam die remittitur frigus, donec sol occidit: tunc tepescit, magis ac magis cale-
 scens ad mediam usq; noctem, quo tempore feruens exarsuat: praterita nocte media,
 ad auroram usq; refrigerat. Cognominatur autem fons ipse solis. Post Ammonios per
 supercilium fabuli, decem rursus dierum itinere est collis salis, & aqua illi Ammoniae
 par, hominibus circum habitantibus: cui loco nomen est Aegila, ad quem locum Na-
 famones pergit palmulas decerptum. Rursus decem dierum spatio ab Aegilae alius
 collis est salis, & aqua, & palmularum fructiferatum magna uis: quemadmodum apud
 alios incolentibus illic hominibus, quibus nomen est Garamantibus, natione sane ma-
 gna, qui inducta super salem humo, ita serunt. Ab his ad Lotophagos breuissimū iter.
 A quibus triginta dierum spatium est ad eos, apud quos gignuntur boues praepostere
 pascetes. Ideo autem praepostere pascuntur, quod cornua inflexa antierius habent, &
 ob id cessum euntes pascuntur. Nam offensantibus in terra cornibus, progrediendo pa-
 sci nequeunt, alioqui nihil differentes a ceteris bobus, praeter crassitudinem pellis atq;
 duritiam. Garamantes hi Troglodytas Aethiopes quadrigis uenantur. Nam Troglo-
 dytae Aethiopes, omnium quos fando cognouimus, perniciosissimis pedibus sunt: serpen-
 tibus, lacertisq; & alijs id gen^o reptilibus uescētes: lingua nulli alteri simili utētes, sed
 uespertilionum more stridentes. A Garamantibus decem quoq; dierū itinere alius col-
 lis est salis, & aqua, accolentibus hominibus, quibus nomen est Atlantibus: solis omni-
 um hominum, quos ipsi nouimus, innominatis. Nam sales quidem apud eos uocantur
 atlantes: singulis autem eorum nullum nomen imponitur. Hi solem transcendētem ex-
 ecrantur, ei q̄ praeterea omnia conuitia ingerunt, quod torridus & ipsos & regionem
 perdat. Post totidem dierum iter, alius tumulus salis est, cum aqua, & hominibus acco-
 lentibus. Cui confinis est mons nomine Atlas, exilis, & undiq; teres: & (ut fertur) adeo
 celsus, ut eius cacumen nequeat cerni, quod a nubibus nunquam relinquatur, neq; hye-
 me neque aestate. Columnam coeli illum esse indigenae aiunt. Ab hoc monte cognomi-
 nantur hi homines: nam Atlantes uocantur: dicunturq; nec ulla animante uesci, nec ul-
 la somnia cernere. Ad hos usq; Atlantes possumus recensere nomina eorum qui in super-
 cilio Africae habitant, post hos nihil amplius. Porrigitur autem id supercilium ad colu-
 mnas usq; Herculeas, atq; ulterius. Intra quod est metallum, id est, effossio salis, decem
 dierum itinere: & homines incolentes domicilia sua facientes ex micis salis. Isti em̄ iam
 tractus Africae uacant imbris. Nam si plueret illic nō possent manere parietes salis.
 • Supra hoc supercilium, austrum uersus ac mediterranea Africae, deserta etiam plaga
 est, & sine aqua ferisq; sine pluuiā ac lignis, om̄i prorsus humore uacans. Ita ab Aegy-
 pto ad Tritonidem lacum, pastoritj Afri sunt, carne uictitantes ac lacte, nihil uaccinū
 gustantes, quia nec Aegyptij gustant suam, nec alētes quidem uaccam. Nec Cyrenae
 foeminae ferire sibi fas putant, ob Isidē quae est in Aegypto, cui etiam ieiunia & dies fe-
 stos agunt studiose. At mulieres Barcae non modo gustu uaccinae carnis, sed etiam su-
 illae abstinent: Atq; haec quidem ita habent. Ad occasum uero Tritonidis lacus iam nō
 sunt pascuales Poeni: neq; eisdem moribus utentes, neq; idē circa infantes (quod pascu-
 ales solent) factitantes. Nam Poenorum qui pastorales sunt, an omnes nō queo pro certo
 dicere, sed pleriq; hoc faciunt: Vbi filij ipsorum quadrimi effecti sunt, uenas uerticis il-
 loꝝ lana succida inurunt: nōnulli uenas tempore, eam uidelicet ob causam, ne ullo unq;
 tpe phlegma, id est, pituita defluens ē capite officiat: ea q̄ de re se aiunt esse optima ua-
 letudine. Et sunt re uera Poeni inter omnes quos nos nouimus hoies saluberrimo cor-
 pore, incertum mihi an ob hanc causam, certe optima ualetudine sunt. Quod si pueris
 inuredis spasmus existat, inuenta est ab eis medicina. Vrina em̄ hirci aspera eos liberat.
 Ea refero quae ipsi Afri narrant. Apud pastoritios Afros talia sunt sacrificia: Vbi p pri-
 mitijs, aurem pecudis sciderunt, eam supra domū abijciūt: hoc acto, ceruicē eius auere-
 runt. Solis omnium deorum immolant Soli & Lunae, & his quidem uniuersi Poeni sa-
 crificant. At qui circa Tritonidem paludem incolunt, etiam Mineruae Tritoniq; ac Ne-

Fons solis.
Salis collis.

Garamantes.

Troglodytae.
Serpentibus
uescentes.

Atlantes.

Solem exea-
crantes.

Atlas mons.

Atlantes una
de appellati.
Metallū salis
Domus ex
sale.

Imbris
uacantes.

In graeco ad
ditur: δὲ ἄλλοι
ἀνθρώποι νομίζουσιν
καὶ τὰς βοῆς
καὶ τὰς ἀγέλας
τῶν βοῶν, id est, sal
ibidem & al
bus & nigri-
cans foditur.

Cyrenae ar-
foeminarum
ob Isidem su-
perstitio.
Vaccinum nō
gustantes.
Sue abstinen-
tes.

- ptuno, sed Mineruæ præcipue. A quibus Afris Græci uestem & ægidas simulacrorū Mineruæ mutuati sunt, præterq̃ quod apud Afros pellicea uestis est, & pendentes ex eius ægidibus fimbriæ non sunt serpentes, sed è loris factæ. Cætera uero omnia ad idem exemplar effecta sunt, nomine quoque ipso testificante, uenisse ex Africa Palladiorum stolam. Quippe Afræ mulieres super uestem amiciuntur nudis pellibus caprinis fimbriatis, ac rubrica delibutis, à quibus ægeis, id est, caprinis pellibus ægidas denominauere Græci. Quinestiam hinc primum mihi uidetur eiulatus in templis extitisse, quod eo Africanæ mulieres uehementer utunt, ac belle. Et ab Afris quadriugos equos iungere Græci didicere. Sepeliunt autem pastores Afri defunctos ut Græci, præter Nasamones, qui illos sedentes sepeliunt: obseruantes ut dñ quis coepit agere animam, eum sedentem constituent, ne supinus expiret. Domicilia eorum sunt uirgultis compacta, suspensis circa lentiscos, & ea quoquò uersus uersatilia. Et isti quidem talibus utuntur moribus. Contingunt autem hos ab oriëntali parte Tritonis fluminis hi Aufes, qui sunt aratores: qui uero Pœni, domos possidere consueuerunt, ijs nomen impositum est Maxyes, qui dextram capitis partem comaram gestant, sinistram radunt, corpus minio tingunt, asserentes se à Troianis esse oriundos. Regio hæc & reliqua ad occidentem uersgens, multo frequentior est feris syluisq̃, quàm regio pastoralium. Nam quæ ad auro-ram respicit, quæ pastores incolunt, Tritone flumine tenuis, et depressior est et harenosa. Hinc deinceps quæ aratorum est, uesperam spectans, montana ualde est ac nemorosa, ferisq̃ frequens. Siquidem apud hos & serpentes sunt, supra modum grandes ac leones. Elephantes quoq̃ & ursi, & aspides, et asini cornibus præditi. Et cynocephali, id est, capita canina habentes: & acephali, id est, non habentes capita, sed in pectoribus oculos, ut ab Afris memoratur, necnon uiri foeminaq̃ agrestes, et aliæ permultæ feræ haud cæmentitæ. Quorum nihil apud pastores est, sed alia ueluti pygargi, & capræ, & bubali & asini, non illi quidem cornua habentes, sed alij impoti, nunquam em bibunt: & oryæ, quibus ulnales palmæ pro cornibus fiunt. Huius feræ magnitudo est ad æquiparationē bouis: & bassaria, et hyenæ, et hystriches, & arietes agrestes, & dictyes, & thoyes, id est, ex hyænâ & lupo geniti: & pantheræ, & boryes, & crocodili tricubitali ad summum magnitudine, terrestres lacertis assimiles: & struthij subterranei, & serpentes puilli cum singulis cornibus. Hæ sunt illic feræ, & item quæ alibi, præter ceruū & aprū.
- Tria murium genera.** Ceruus enim & aper prorsus in Africa nullus est. Sunt ibidem quoq̃ tria murium genera, quorum alij bipedes uocantur, alij zegeries Punica lingua, quod in nostra pollet idem quod colles, alij echines. Sunt præterea mustelæ, quæ in Silphio nascuntur, murænis simillimæ. Tot habet feras Pœnorum pastoralium regio, quantū nos maxime scrutando longissima inuestigare potuimus. Maxym Pœnorum confines sunt Zabeces, ubi foemina aurigantur currus in bellū. His finitimi sunt Zygyantes, ubi magnam uim mellis apes conficiunt: sed multo plus opifices uiri facere dicuntur. Omnes minio inficiuntur, ac simijs uescuntur, quæ affatim gignitur ijs, qui in montibus degunt. Iuxta hos aiunt Carthaginenses sitam esse insulam nomine Cyranem, ducetorum stadiorum longitudine, artam in latum, in quam pergi è continente potest, oleis refertam ac uitibus. Et in ea esse portum, unde uirgines indigenarum pennis uolucrum pice illinitis ramēta auri referunt è limo. Hæc an uera sint, haud equidem scio, sed quæ narrantur, scribo. Fuit autem torum, ut ipse ego in Zacyntho uidi, picem è lacu referri. Sunt eò loci complures lacus, quorum qui maximus, septuaginta quoquò uersus pedum est, altitudinis duūm passuum: in hunc uirgines contum, cuius in summitate myrtus alligata est, demittunt: deinde referunt myrto picem, odorem quidam asphalti habentem, sed cætera præstantiorem pice Pieria, eam quæ in scrobem quem iuxta lacum foderunt, effundit: & ubi multum illius aggefferunt, ita è scrobe in amphoras transfundunt. Quicquid autem in lacum decidit, id sub terram means redditur in mari, quod à lacu quatuor stadiis abest. Ita id quod de insula adiacenti Africæ dicitur, consentaneum est ueritati. Aiunt præterea Carthaginenses, locum esse Africæ extra columnas Herculis habitatum

hominibus: eò quoties ipsi applicuere se, merces è nauibus exponere, easq; in crepidine terræ deinceps collocare: tum consensu nauibus fumum excitare: fumo autem conspecto, indigenas ad mare contedere, dehinc auro pro mercibus deposito, rursus illinc abscedere, sed non extra conspectum: tum se illuc è nauibus egressos pretium considerare, & si dignum mercibus uideatur, eo sumpto abire: sin minus, consensu iterum nauibus conspiciere. Illos uero accedentes plus auri ad id quod deposuerant addere, donec persuadeant. Neutros autem alteris iniuriam inferre: neque enim aut se contingere merces prius quam ipsi sumpserint aurum. Atque hi sunt Pœnorum (quos nominare possum) quorum plerique neque tunc de rege Medorum curabant quicquam, neque nunc curgent. De qua regione eatenus queo dicere, à quatuor eam nationibus (quantum Pœni atque nos scimus) non amplius incolunt: quarum duæ sunt indigenæ, totidem non indigenæ. Indigenæ quidem Pœni atque Aethiopes, quorum alteri ad aquilonem Africæ, alteri ad austrum incolunt. Aduenæ uero Phœnices & Græci. Neque uero uidetur mihi bonitas Africanæ terræ cum bonitate Asiæ atque Europæ comparanda, præter unam Cinyphem, quæ tellus fluuiò cognominis est. Hæc optimæ cuique telluri par est prouentu fructus cerealis omnino cætera Africa. Est enim pulla & uda fontibus, ac secura siccitatis aeris, ac ne imbre quidem, qui sit uehementior, læditur. Nam in eo tractu Africæ pluit ex prouentibus fructuum terræ, totidem mensuræ illic quot è Babylonica tellure percipiuntur. Bonum solum & illud est, quod Euhesperitæ colunt. Nam quoties id eximie seipsum hubertate superat, centuplum reddit. At illud Cinypum, circiter trecenta. Porro Cyrenaica regio, quæ huius Africæ editissima est, quam pastorales incolunt, treis in se plagas continet admiratiõe dignas. Primam, quæ maritima est, quod in ea iam fructus maturi metuntur, uindemianturq; His compositis in plaga quæ supra maritimam est, medios fructus legunt, quos colles appellant, dum hi fructus adonantur, ij qui sunt in editissima plaga, coquuntur atque maturescunt. Itaque dum primi fructus bibuntur atque eduntur, ultimi aduentant. Atque hunc in modum ad octo menses præceptio fructuum Cyrenæos occupat: Hæc hæcenus de his dicta sunt. Persæ ad ulciscendam Pheretimam ab Aryande missi ex Aegypto, Barcem peruenerunt, oppidum obsederunt, missis ilico qui denuntiarent dedi autores necis Arcefilai. Eos oppidani, ut qui cædis omnes participes essent, in colloquium non admisserunt. Ita octo menses Barcem cum obsedissent Persæ, nono mense cuniculos suffoderunt ad murum ferentes, & ualida tormenta admouerunt, sed cuniculos quidem faber quidam ærarius deprehendit æreo scuto hunc in modum: Circumferens illud intra murum admo- uebat pauimento urbis: quod ubicunque admouebatur alibi illinc è solo nihil soni reddebatur, ad locum autem qui suffodiebatur æs clipei resonabat. Vbi è diuerso fodientes Barcæi Persas suffosiores interemerunt. Tormenta autem Barcæi ipsi repulabant. Verum cum multum temporis contriuisent, & multi utrinq; caderent, nec pauciores ex Persis, Amasis dux peditatus talem rem cõmentus est. Aiaduertens Barcæos ui non posse superari, sed dolo, latam fossam per noctem depressit, eiq; fragilia superstravit ligna: & super ea humum induxit, reddens solum cætero æquabile. Simulatq; illuxit, Barcæos in colloquium euocat. Illi libenter obtemperauere, quod eis cordi erat ad pacificationem deuenire. Pacificationem autem in hanc formulam inest, ferientes foedus super occultam fossam. Quoad humus ea ita haberet, tandiu foedus in ea regione ratum foret. Barcæis quod æquum foret se pensuros regi promittentibus, & Persis se nihil rerum nouarum aduersus Barcæos esse molituros. Barcæi dehinc foederibus freti, & ipsi ex urbe prodibant, & ex hostibus cuicunque licebat intrandi urbem faciebant potestatem, patefactis omnibus portis. At Persæ rescisso ponte occulto in urbem proruperunt. Ideo autem pontem quem fecerant resciderunt, ut foedus soluerent, quod cum Barcæis percusserant, tandiu ratum fore foedus, quamdiu maneret terra, ut tunc manebat. Refracto enim ponte non manere foedus in ea regione amplius, Pheretima traditos sibi à Persis Barcæos qui faciendæ cædis principes fuerant, sudibus suffixit per ambitum mu-

Pœni atque Aethiopes indigenæ.

Phœnices et Græci aduenæ.

Cinypis foecunditas.

Euhesperitæ.

Cyrenaica regionis foecunditas.

Cuniculi deprehensio.

Fossa occulta

Barcæorum foedus.

*Barces expu-
gnatio.
Pheretima
in Barceas
crudelitas.*

rorum. Foeminarum quoque decimas mamillas circa muros appendit. Ceteros Barceas os Persis ut diriperent imperauit, præter Battiadas, & qui cædis affines nō extiterant. His urbem permisit, reliquis in seruitutem abreptis Persæ redierunt: qui cum ad urbem Cyrenen redissent, Cyrenæi eos, oraculi cuiusdam seruandi gratia, per urbem duxerunt. Sed inter transeundum præfectus naualis exercitus Bares illis præcepit ut urbem diriperent, recusante Amasi peditum duce: se enim aduersus unam Barcæ Græcam ciuitatem esse missos. Verum postquam transierunt, & ad rupem Lycæi Iouis subfederunt, poenitentia eos subiit, quod Cyrenen non occupassent: eamq; iterum adoriri conati sunt, Cyrenæis eos contemptui habētibus. Et licet nemo contra ferret arma, tamen incessit eis metus: illinc que cursu se proripientes, sexaginta circiter stadia consederunt. Vbi statua habentibus, ab Aryandē nuntius aduenit ad eos reuocandos: Cui à Cyrenæis commeatum sibi præberi precarentur, eo accepto in Aegyptum reuertebantur. Quos deinde Pœni excipientes, uestitus atque utensilium gratia, ut quisque relinquebatur trahebaturque, interficiebant: donec in Aegyptum peruentum est. Hic Persarum exercitus in Africam longissime ad Euhesperidas processit. Quos autem Barcearum cepere, quosque ex Aegypto eiecere ad regem, ijs Darius rex ad incolendum dedit uicum Bactrianæ regionis, cui uico nomen imposuere Barcæ, ad meam usque memoriam etiam incolis frequentem. Verum ne ipsa quidem Pheretima probe uita excessit. Nam posteaquam ultra Barceas celerrime in Aegyptum rediit, male perijt. Vt enim existunt acres admodum & inuidiosæ ultiones deorum in homines, uiuens uermibus computruit. Talis ac tanta Pheretimæ Batti filia in Barceas uindicta extitit.

Barce uicus.

*Deor. acres
uindictæ.*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTO-

RIARVM LIBER QVINTVS, QVI TERPSICHORE INSCRIBITVR.

Megabyzus.

*Perinthij.
Pæones.*

Pæan carmē.

*Perinthij ex
pugnatio.*

T PERSAE, QVI IN EVROPA SVB MEGABYZO relictī à Dario erant, primos ex Hellepontijs Perinthios, Dario subesse recusantes, subegerunt, antea quoque à Pæonibus male affectos. Siquis- dem Pæones qui sunt à Strymone, admoniti diu no responso, ut bellum Perinthijs inferrent: & si quidem à Perinthijs ex aduerso confidentibus pro uocarentur, nominatim compellantibus, eos inuaderent: sin minus, ab inuadendo abstinere: ita fecerunt. Enimuero confidentibus Perinthijs è regione Pæonum in suburbanis, ibi singulare certamen ex prouocatione commissum est, uiri cum uiro, equi cum equo, canis cum cane. Et cum uiro- res duobus certaminibus Perinthij præ gaudio carmen Pæana cantarent, tunc Pæones hoc ipsum esse responsum dei coniectantes, inter se dixere: Nunc oraculum dei perfectum est, nunc nostrum est opus. Atque ita in Perinthios canentes impetum fecere, egregie que uincentes, ex illis paucos reliquere: Quæ quodam à Pæonibus gesta fuerant, hunc in modum gesta sunt. Tunc autem Perinthij pro libertate strenue pugnantes, tamē multitudine à Megabyzo superati sunt, Perintho capta. Megabyzus per Thraciam arma circumferens, omnes eius urbes atque omnes nationes pacatas regi reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, ut omnem Thraciam subigeret.

Gens Thracum secundum Indos omnium maxima est: quæ si aut unius imperio regeretur, aut idem sentiret, ut mea fert opinio, inexpugnabilis foret, & omnium gentium multo ualidissima. Sed quia arduū illis est, & nulla ratione contingere potest, ideo imbecilles sunt. Habent autem multa nomina singularum regionū singula, Moribus ta-

men ac opinionibus confimilibus imbuti sunt, præter Getas & Trausos, & qui supra Crestonæos incolunt. Ex quibus, quod Getæ se pro immortalibus gerant, à me commemoratum est. Trausi uero in cæteris quidem omnibus idem quod Thraces; uerum circa natalia suorum atque obitus hoc faciunt: Edito puero, propinqui eum circumfidentes cum ploratione prosequuntur, recensentes quascunque necesse est illi, quod uitam ingressus sit, perpeti humanas calamitates. Hominem fato functum, perlusum atque lætitiâ, terræ demandant, referentes quot malis liberatus in omni sit felicitate. At qui supra Crestonæos incolunt, ista agunt: Singuli plures uxores habent, quorum ubi quis decessit, disceptatio magna fit intra uxores, acri amicorum circa hanc re studio, quænam dilecta fuerit à marito præcipue. Quæ talis iudicata est, & hunc honorem adepta, ea à uiris ac mulieribus exornata, ad tumulum à suo propinquissimo mactatur, unaq; cum uiro humatur, cæteris uxoribus id sibi pro ingente calamitate ducen-
tibus. Nam id eis summo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos est: Liberos in mercato uenundant. Virgines non asseruant, sed quibus libuit, cum uiris concumbere sinunt. Vxores asseruant uehementer, easq; magno are à parentibus coeunt. Punctas notis esse frontes, nobile iudicat: non esse notatas punctis, ignobile. Otiosum esse, pro honestissimo habetur. Agricolatorem uero pro contemptissimo. E bello atque rapto uiuere, pulcherrimum. Atque hi quidem sunt eorum insignissimi mores. Deos autem hos solos colunt: Martem, Liberum, Dianam: sed reges præter populares etiam Mercurium: eumq; è dijs præcipue, per quem solum iurant, à quo progenitos quoque se aiunt. Optimatibus eorum tales sunt sepulturae: Prolato triduum cadauere, mactatisq; omni farijs hostijs, conuiuantur. Illudq; defletum prius, deinde combustum sepeliunt, aut aliter humo contegunt. Aggestoque desuper tumulo, cum alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipue certa cum ratione monomachiam, id est, singulare certamen: Et sepulturae quidem Thracum huiusmodi sunt. Quod autem huius regionis ad aquilonem uergit, nemo potest pro comperto referre quinam homines eam incolant, sed illam quæ trans Istrum plaga est, constat uastam esse atque ignotam, ubi solos audio habitare homines, nomine Sigynas, ueste Medica utentes, eorumque equos toto corpore hirsutos esse, ad quinque digitos altitudine pilorum, eisdemque pusillos ac simos, inu-
alidos que ad uiros gestandos, sed curru iunctos, esse perniciosissimos: atq; his curribus indigenas inuehi. Horum fines proxime accedere ad Henetos, qui sunt in Adria. Eos quoque se colonas Medorum dicere, qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidem non queo dicere: sed fiat quidlibet intra longum tempus. Sigynas Pœni qui supra Massiliam incolunt, institores appellant: Cyprii iacula. Verum ut Thraces aiunt, apes loca Transistrana obtinent, & ob illas ulterius pergi non posse, quæ cum dicunt, haud credibilia apud me dicunt, quoniam hoc animal constat frigoris intolerans esse. Mihi tamen loca quæ septentrionibus subsunt, uidentur ob gelu inhabitabilia esse: Hactenus de hac regione: cuius oram maritimam Megabyzus Persis obedientem reddidit. Darius transmissio rapidissime Hellesponto, postquam Sardis uenit, recordatus est beneficii in se ab Histiazæ collati, & consilij Cois Mitylenæi. Quibus accersitis Sardis, obtulit electionem. Histiazæ ut qui esset Mileti tyrannus, nullam sibi tyrannidem poposcit, sed Myrcinum Hedonidem animo urbis in ea condendæ. Et iste quidem hanc elegit. Coes autem ut qui non tyrannus, sed priuatus esset, optauit Mitylenes tyrannidem. Impetrato uterq; quod optauerat, eo se contulit. At Dario res huiusmodi oblata est, ut illam uidenti incesse-
rit cupido iubendi Megabyzo, ut Pæonas ex Europa è sedibus in Asiam transportaret. Erant Pigres & Mastyes uiri Pæones, qui postquam Darius transmisit in Asiam, & ipsi Sardis uenere, cupidi tyrannidis apud Pæonas potiundæ, ducentes uenâ sororem procera statura atque speciosam. Hi obseruato tempore dum in suburbanis Lydorum Darius præsideret, talem rem sibi agendam putarunt. Sororem quam optime poterant cum exornassent, ad aquam mittunt, uas capite continente, equumq; è brachio trahentem, linumq; nentem, Eam prætereuntem Darius attente

Vxor. mactatio ad mariti funus.

Agricolator esse cõtemptui.

Monomachia ad sepul. Thracum sepulturae.

Sigynæ pop.

Heneti. Adria.

Histiazæ. Myrcinus. Coes.

Pigres. Mastyes.

considerabat, q̄ neq̄ Persica erant illa quæ ageret mulier, neq̄ Lydica, neq̄ ularum ex Asia foeminarum. Hæc considerans, misit quosdam suorum satellitum, iussos obseruare in quam rem uteretur mulier equo. Istis obsequentibus, foemina ubi puenit ad flumē, equo satiffecit, uas aqua impleuit. His actis, eadē uia regreditur, aquam capite sustinēs, equum ē brachio trahens, ac fufum uersans. Admiratus Darius tum ijs, quæ ab exploratoribus audisset, tum ijs quæ ipse uidisset, adduci corā foeminam iubet. Ea adducta, adolescentes frēs qui aderant, nō pcul rem ipsam speculantes, interroganti Dario cuias illa eēt, aiunt se Pæones eē, & illam suam sororem. Ad quos Darius, quinam hoies eēt Pæones, & ubi locoq̄ habitarent, & cuius rei gratia illi uenissent Sardis pcontari. Adolescentes se uero uenisse dicere, ut sese ei donarēt: Pæoniam autem eē ad flumē Strymonem sitam, qui Strymon nō pcul abesset ab Hellesponto, Pæones eē coloniam Teucrorum qui ē Troia fuerunt: Hæc singulatim illi referebant. Interrogantiq̄ Dario, nunqd oēs illic foeminæ tam laboriosæ eēt, affirmare p̄mpte id ita habere. Huius em̄ rei gratia illd̄ fiebat. Ibi Darius literas ad Megabyzū dat, quē ī Thracia p̄fectum reliquerat, iubens ē sedibus suis Pæones ad ip̄m transferri, cum liberis pariter & uxoribus. Eques cū hoc nuntio cōfestim ad Hellespontum cucurrit: Hellespontoq̄ transmissio, literas Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis, sumpto ē Thracia duce, aduersus Pæoniam exercitum ducit. Pæones cognito Persarum in se aduentu, contractis copijs processere ad mare, rati illac Persas ingressuros ad dimicandum. Et Pæones quidem ad arcendum exercitus Megabyzi ingressum parati erant: Persæ autem certiores facti, Pæonas cōuenisse ad intercludendum ab ora maritima ingressum, sumptis ducibus iter ad superiora conuertit: hostemq̄ latentes in eius oppida irrumpunt: & illa, utpote uacua, facile occupant. Quod ubi rescuere Pæones, protinus dispersi ad sua quisq̄ dilabuntur, scq̄ Persis dedunt. Ita ē Pæonibus Syropæones & Pæoplæ, & qui ad Prasiaden usq̄ ad paludem incolunt, ē suis sedibus emori, in Asiam sunt abducti. Qui uero circa Pangæum montem incolunt, Doberasq̄ & Agrianas & Odomantos, & ipsam Prasiadem paludem, à principio non cepit Megabyzus: tentauit tamen expugnare eos qui paludem incolunt. Incolunt autem hunc in modum: In media palude compactæ erant sublicæ, tenuem à continente ingressum uno ponte habentes. Has sublicas tabulata sustinentes, olim communiter omnes ciues statuebant. Mox ē lege hunc in modum statuendum censuerunt: ut pro singulis uxoribus quas quisque duceret (ducunt autem singuli multas uxores) ternas defigeret sublicas ē monte sumptas, cui nomen est Orbelus. Hoc habitantes modo, obtinent singuli super ea tabulata tugurium in quo degunt, & fores inter tabulata compactas, deorsum ad paludem ferentes. Paruulos liberos per pedem recte illigant, metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Equis autem & subiugabilibus, pisces pro pabulo præbent. Porro piscium tanta est copia, ut quoties quis ianuam compactam reclinauerit, demissam fune sportam uacuam, aliquanto post retrahat pisciū plenam: Quorum duo sunt genera, unum quod uocant Papraces, alterum Tilones. E Pæonibus n̄ q̄ capti fuere, in Asiam sunt abducti. Pæonibus captis, Megabyzus nuntios in Macedoniam septem Persas, qui post eum erant in exercitu spectatissimi, misit ad Amyntam petiuros regi Dario terram & aquam. Est autem ē palude Prasiadæ breuis admodum in Macedoniam uia. Nam in primis paludi confine est metallum, id est, fosso æris. Vnde post ea tempora Alexandro in singulos dies singula talenta proueniebant. Post metallum, superato monte quem uocant Dyforum, Macedonia intratur. Eo Persæ ubi peruenere, & in conspectum Amyntæ, ad quem mittebantur, regi Dario terram & aquam petiere. Amyntas & ea dedit, & hoies in hospitium uocauit. Instructaq̄ splendide cœna pcomiter accepit. Persæ postq̄ à cœna ad portū puenere, hospes, inquit, Macedo, nobis Persis consuetudinis est, quoties magnā exhibuimus cœnam, tunc etiam cōcubinas & adolescētulas uxores ad affidendum introducere. Proinde tu nūc, quoniam libenter excepisti nos, & liberali hospitio psecutus es, regi q̄ Dario & terram das & aquam, sc̄tare consuetudinem nostram, Ad hæc Amyntas: Nobis (inquit) Persæ ista con-

Pæonia

Strymon.

Megabyzus
in Pæones ex
ercitum ducit.

Syropæones.

Pæoplæ.

Prasias.

Pangæus mōs.

Doberæ.

Agrianæ

Odomanti.

Paludis Prasi
adis inhabit.Piscium copia
mira.

Papraces pisc.

Tilones pisces

Amyntas

Persæq̄ conui
uia.

fuerudo non est, sed uiros à fœminis semouendi. Verum quandoquidem uos exigitis quid domini estis, hoc quoque uobis præstabitur: Hactenus locutus Amyntas, fœminas accersit. Illæ ut iussæ præsto fuerunt, & è regione Persarum deinde confederunt. Quas Persæ conspicati formosas Amyntam alloquuntur, negantes omnino id factum esse sapienter. Satijs enim futurum fuisse, ab initio non uenire fœminas, quàm postquam uenerant non assidere, sed ex aduerso sedere in oculorum dolorem. Ita coactus Amyntas, illas assidere iussit. Quæ cum obtemperassent, ilico Persæ mamillas illarum tractare, utpote plusculo uino temulentis nonnulli etiam tentare suauari. Hæc Amyntas intuens, etsi iniquo ferebat animo, tamen præ metu Persici nominis quiescere. Verum eius filius Alexander cum adesset, atque hæc suspicret, utpote adolescens, & malorum inexpertus, nequaquam amplius tolerare posse. Itaq; grauiter ferens, ad Amyntam inquit: Tu uero pater cede ætati, abique hinc ad requiescendum, neque indulgas nimium potationi. Ego hic remanens, omnia hospitibus quæ oportet exhibeo. Amyntas cum rei nouæ aliquid facturum animaduertens, ad hæc respondit: Fili (inquiens) uerba tua hinc me sum mouentis pene intelligo. Ideo enim me dimittis, quod aliquid noui agere in animo habes. Quare nolo te quicquā noui in hos uiros perpetrare, futurum in perniciem nostram, sed tolera spectans quæ geruntur. Nam q̄ ad discessum meum pertinet, parebo: His responsis Amyntas abiit. Et Alexander ad Persas: Vobis inquit hospites, cum his fœminis uel oĩbus si libet facillime licet cōcumbatis: sed cū quæ earū concūbere libeat, indicate. Nunc em̄ fere tps̄ cubandi aduentat, & uos bene potos esse temulētosq; uideo. Proinde has fœminas, si uobis cordi est, finite ire ad se lauandū, quas cū lotæ fuerint, accipiat: Hæc locutus Alexander, approbantibus Persis, egressas fœminas in muliebri remittit cōclauē: ac totidē uiros leues malas hñtes muliebris uestibus exornat: traditisq; pugionibus introducit: admonetq; Persis inquit: Vos uero Persæ, à nobis in conuiuium estis omni munificētia accepti: quippe quibus & quæ habeamus, & quæ inuenire potuimus, ea omnia resētauius: & quod omnium maximum est, etiam nostras ipsorum matres & sorores liberaliter exhibemus: ut omni honore affecti à nobis, intelligatis quibus rebus digni estis: utiq; regi, qui uos misit, renuntietis, à Græco quodam Macedonum principe uos & mensa & lecto bene acceptos esse: Hæc locutus Alexander singulos Macedonas quas fœminas esse aiebant, assidere iussit singulis Persis. Qui posteaq; à Persis attrectari cœpere, illos obtruncauere: Et hac quidē morte affecti sunt Persæ ipsi, pariter, & eorum comitatus. Comitabantur em̄ eos & uehicula & familia, & omnis generis apparatus, quæ cuncta cum illis omnibus pariter intercepta sunt. Non multo deinde interiecto tpe, cum magna horum uiroꝝ inter Persas inquisitio fieret, Alexander illos prudenter occupauit, tum multa alijs pecunia, tum sorore sua noīe Gygæa Bubari data, uiro Persæ, unī ex īquisitoribus interfectoꝝ. Ita horū Persarū cædes dephensa, sed silentio suppressa est. Esse autē Græcos, q̄ hæc fecere, à Perdica progenitos, quemadmodum ipsi aiunt, & ego assentior in ijs, quæ postea dicam. Id ita esse probatur: & n̄ qui in Olympia certaminibus Græcorum præsunt, cōsentiūt. Nam cum Alexander certandi gfa ad hoc ip̄m descendisset, à concursoribus phibebat, q̄ negarent barbarorū id eē certamen, sed Græcorū. At ubi palam fecit sese Argiū, Græcus eē iudicatus est, & stadiū currens p̄ximus primo extitit: Et hæc qdē ita gesta sunt. Megabyzus autē Pæonas ducens abiit in Helleſpōtum: & illo transmissio puenit Sardis. Cū interim Histiaus Milesius iam muris cingeret locum, q̄ à se petito donatus à Dario fuerat in p̄tium seruata ratis, q̄ locus est ad flumē Strymonē noīe Myrcinus. Megabyzus cognito qd̄ fiebat ab Histiaeo, cū primum uenit Sardis, primum ducēs Pæones, ita est Darium allocutus: Rex, quidnam tu rei fecisti, dato loco ad urbem cōdendā in Thracia, uiro Græco, eidemq; solerti atq; industrio: ubi affatim materia est ad naues ædificandas, multūq; remigū, atq; pecuniæ, multis etiam cū barbaris, tū Græcis incolentibus: qui nacti ducē, facient quicquid ille uel die uel nocte p̄ceperit: Nunc tu uir hunc ita fauentem inhibe, ne domestico bello afflicteris: Inhibe autē mīti mō accersitū, quem cum

Fœminæ a uiris semouentur

Viri pro mulieribus exornati.

Persarū cædes in conuiuio.

Gygæa, Bubaris, Perdica.

Megabyzus, Histiaus.

Myrcinus.

In Aldi hoc
loco & deinceps
Megabazus
legitur.

Amicus socrus
pretiosissimum
omnium possessionum

Artaphernes
Otanes.
Sisamnes

Iudicis corrupti
iustae uindictae
exemplum.

Parj Milesios
corrupti
ueniunt.

Ionicae rebel-
lionis occasio.

acceperis, da operam nequando in Græciam reuertat. Hæc locutus • Megabyzus, per facile Dario persuasit, tanq̃ pbe pspiciens qđ eēt euēturum. Darius misso in Myrcinū nuntio, ad Histiaem hæc inquit: Histiaee, rex Darius hæc dicit: Mihi rebusq̃ meis melius cōsulentem quā te, inuenio neminem, qđ nō uerbis sed factis cōpertum habeo. proinde cum res magnas agere destinem, præsto mihi sis, ut ea tibi aperiā. His uerbis fide habita, Histiaeus, & simul magnificiens cōsiliarium regis fieri, Sardis pfectus est. Cui aduenienti Darius: Histiaee, ego (inquit) ea de causa te accersui, q̃ posteaq̃ à Scythis redire maturauī, & tu ab oculis meis abfuiſti, nullius rei desiderium tam me tenuit breui, q̃ ut tu in aspectum & colloquium meum uenires: cū scias oīm possessionum pti osissimam eē uirg̃ amicū, solertē, bene sentientē: quæ tibi ambo adeē, ego testimonio esse possum ē rebus meis. Quare tibi ego, q̃ fecisti pbeq̃ uenisti, hoc gratificandū putaui, ut omiſſa Mileto, & recens cōdita in Thracia urbe, me sequaris Susa, eadem quæ ego habiturus, meusq̃ cōuictor ac cōsiliarius futurus. Hæc locutus Darius, unā secum Histiaem um ducens, Susa uersus iter intendit, pfecto Sardibus Artapherne, fratre suo ex eodem patre. Item pfecto Otane oræ maritimæ: cuius patrē Sisamnē, unū ē regibus iudicibus, q̃ iniuste ob pecuniam iudicasset, rex Cambyſes interemerat, interēptōq̃ detractum corium in lora cōcidit, qbus tribunal in q̃ ille sedens iudicarat intēdit: ibidēq̃ eius filium Otanem sedere iudicem præcepit, atq̃ in memoria habere in quo tribunali iudicaret. Hic igitur Otanes in eo tribunali sedens, tunc Megabyzi successor exercitus, Byzantios ac Chalcedonios cepit. Cepit item Antandrum, q̃ est in terra Troade, cepit quoq̃ Lamponium. Sumpta etiam à Lesbīs classe cepit Lemnum, & Imbrum, à Pelasgis tunc q̃q̃ utraq̃ habitam. Sed Lemnij quoniam prælio contenderant, & aliquamdiu repugna uerant, mala perpeſſi sunt: quorum qui superfuere, h̄s præfectum Persæ imposuere Lycaretum, Mæandri eius, qui Sami regnauit, germanum. Hic Lycaretus cum Lemno præſſet, hac de causa mortem oppetijt, quod omnes in captiuitatem redigebat, atque euertebat, alios infimulans desertores Scythicæ expeditionis, alios uexatores copiarum Darij à Scythis reuertentium: Hæc iste in sua præfectura perpe trabat. Sed non diu in malis faciendis delinuit: & ceperunt iterum ē Naxo atque Mileto calamitates Ionibus fieri. E Naxo quidem, quod inter insulas felicitate præstabat: ē Mileto autē, q̃ ea tempeſtate ppe ſeipſam superata maxime florebat: eratq̃ Ionice prætextum, cum laboraſſet duabus superioribus ætatibus morbo ſeditiōis, donec eam ſeditiōē Parj ſedauerint, ex omnibus Græcis correctores à Mileſiis delecti. Hunc autē in modum eos Parj correxer: Cum Mileti ueniſſent uiri inter Parios præſtantiffimi, cernerentq̃ domos uehementē labefactatas, dixerunt uelle ſe regionem ipſorum peragrarē. Id facientes, & oēm agrum Mileſium luſtrantes, ut quenq̃ fundum animaduertebant bene cultum fructumq̃ emittentem, conſcribebant domini nomen. Peragrata omni regiōe, cū paucos huiuſmōi fundos cōperiffent, q̃ maturime ad urbē deſcenderūt. Coactōq̃ coetu decreuerunt urbē ab h̄s eē incolendam, quorum fundos bene cultos inueniffent. Videri enim illos ita curaturos publica, ut ſua ipſorum curauiffent. Ceteros Mileſios, qui prius ſeditioſi fuiſſent, iuſſerunt horum dicto audiētes eē: Ita Mileſios Parj correxerunt. Ex his tunc urbibus hoc mō cœperunt Ionice mala cōtingere: Ex Naxo quidam locupletes ē plebe in exilium miſſi, Miletum ſe cōtulerunt. Miletum autē pcurabat Ariſtagoras Molpagoræ, idemq̃ gener ac cōſobrinus Hiſtiæi Lyſagoræ, quē Darius Suſis diſtinebat. Nam Hiſtiæus Miletū erat tyrannus, & per id tempus Suſis degebat, dum Naxij Miletum uenere. Iampridem Hiſtiæi hoſpites, cum Miletum Naxij aduenere, obſecrarunt Ariſtagoram, ut aliquantulum copiarum ipſis præſtaret ad redeundum in patriam. Ille colligens, ſi per eum iſti ī patriam redirent, fore, ut Naxo imparet: tamen præſtendēs Hiſtiæi hoſpitiū, ita eos eſt allocutus: Mæ quidem uires ad tantum copiarum præbendum nō ſuppetunt, ut inuitis his qui Naxum tenent, uos poſſim reducere: cum audiam octo milia ſcutatorum Naxijs, ac multum longarū nauis eē: tū omne ſtudium ad iſtud efficiendum adhibeo, hoc ſcilicet in animo uerſans: Eſt mihi

amicus Artaphernes Hytaspis filius, Darij regis frater, qui præsces est omnium in Asia
maritimorū, multo exercitu præditus ac multa classe. Hunc ergo uirum opinor factus
rum omnia ex animi nostri sententia. His auditis, Naxij instare Aristagoræ, ut rem
quâ optime posset cōficeret: utq; misera homini polliceretur, dicere, & se exercitui sum
pti suppeditaturos, ut ipsi paciscerent, magnam uidelicet sp̄e habentes, cū ipsi in Naxo
apparuisent, Naxios omnia quæ iuberentur esse facturos, atq; adeo ceteros insulanos.
Nulladum enim Cycladum insularum sub Dario erat. Profectus Sardis Aristagoras
ait ad Artaphernem, esse insulam Naxum, non spatiosam illam quidem, sed pulchram
alioqui & bonam, Ioniazq; uicinam, multis præterea & pecunijs & seruitijs præditam.
Proinde tu aduersus hanc regionem ducito exercitum, per causam illuc exules reducen
di. Quod facienti tibi magnæ sunt penes me in expedito pecuniæ, p̄ter illas quæ in ex
ercitum erogabuntur. Has enim æquum est nos præbere: qui aduentus nostri autores
sumus, & te insulas regi acquirere ipsam Naxum, & quæ ex hac pendent Parum &
Andrum, cæterasq; quæ Cyclades nominantur. Vnde proficiscens, haud difficile inuas
des Eubœam, insulam magnam ac beatam, nec inferiorem Cypro, ac facilem sane ad ca
piendum, centum omnino nauibus ad has occupandas suffecturis. Huic respondens Ar
taphernes: Tu uero (inquit) quæ sunt ex utilitate regiæ domus exponis, & probe ista sua
des omnia, p̄terquam de numero nauium. Nam pro centum nauibus, ducente tibi in
unte statim uere in promptu erunt. Oportet tamen de his rebus auctoritatem quoq; re
gis accedere. His auditis, Aristagoras lætus Miletum redijt. Artaphernes autem misso
Susa ad Darium nuntio, per quem de rebus ab Aristagora dictis eum certiore face
ret. Vbi ille rem approbauit, ducetas naues instruxit, tum Persarum, tum aliorum soci
orum, magna sane multitudine, præfecto eis duce Megabate, uiro Persa, familia Achæ
menidarum, suo ac Darij consanguineo: qui (si uera sunt quæ post hoc tempus gesta) fi
liam desponderat Pausaniæ Lacedæmonio, Cleombroti filio, Græciæ tyrannidem affe
ctanti. Delecto itaq; duce Megabate, exercitum Artaphernes ad Aristagoram misit è
Mileto. Megabates Aristagora sumpto atq; Iadum exercitu cum Naxijs profectus est
per simulationem eundi in Hellepontum. Atq; ubi Chium peruenit classem continuit
apud Caucasā, ut illinc uento aquilone trañceret in Naxum. Sed quoniam non erat fata
le Naxios ea classe deleri, hoc negotij contigit: Megabates in circumeundis nauium ex
cubijs offendit nauem Myndiam à nemine custodiri. Quam rem indigne ferēs, iussit sa
tellites inuentum eius nauis principem, nomine Scylacem, uincire traiectum per thala
miam, id est per foramen per quod remus extat: ita ut caput extarei, corpus intus esset.
Aristagoras à quodam factus certior, hospitem suum Myndum à Megabate uinctum
afflictari, Persam adit, hominem excusat, reposit, cum nihil exoraret, ipse accedens Scy
lacem soluit. Id ubi rescituit Megabates, grauiter admodum ferens, Aristagoram inuas
sit: cui Aristagoras: Quid tibi (inquit) est cum istis negotijs? Nōne te misit Artapher
nes ut me sequereris? atq; eō nauigares, quocunq; ego iuberem? qd multa agis? His uer
bis indignatus Megabates, ubi nō adfuit, misit Naxum quosdam cum nauī, ad rem Na
xijs quæ impenderet exponendam. Naxij, ut qui minus quā hanc aduersus se classem
uenturam expectabant, ubi id audierunt, omnia confestim ex agris in urbem compor
tare: & se tanq̃ obsidendi essent, instruere cibarijs, potu, murorum refectione. Et isti qui
dem tanquam instante sibi bello, sese apparabant: illi uero, posteaq; è Chio in Naxū tra
fecerunt, iam præmunitos aggressi sunt. Consumptisq; quatuor in obsidione mēsis
absumpta quam secum attulerant pecunia ab Aristagora maxima, cum plura desidera
ret obsidio, ubi moenia Naxijs exulibus ædificauerunt, in concionem reuerterunt male
affecti. Aristagoras (quando quod Artapherni receperat, præstare non poterat, nec ex
ercitui stipendium exigenti dare, præsertim Megabate insimulante, apud milites male
affectos: præterea ne regno Mileti fraudaretur) his de causis trepidus de defectione cō
sultabat: Contigit em̃ è Susis ab Histiazō uenire quendam conpuncto notis capite: Qui
bus Histiazus Aristagoram cōmonefaciebat, ut ab rege deficeret. Id namq; uolens Hist

Artaphernes

Naxos

Pausanias

Myndia nauis.

Scylacis sup
plicium.

Thlamia qd.

Literæ capiti
 impressæ. æus Aristagoræ indicare, quia alia ratione facere non poterat, utpote itineribus custodi-
 tis, fidelissimo è seruis caput erasit, literasq; impressit, & hominem retinens quoad ca-
 pilli refruticarent: ubi illi renati sunt, raptissime dimisit Miletum, nihil aliud mandans,
 nisi ut cum Miletum peruenisset, iuberet Aristagoram eraso suo capite inspicere. Ea aut
 Defectionis si-
 gnificatio. stigmata significabant (ut à me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo Histiazus
 faciebat, q; magnam sibi iacturam ducebat se Susis destineri: etiam atq; etiam sperans fo-
 re, ut si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficisceretur. Sin Miletus nil noui molire
 tur, nullam sibi uiam amplius esse ad eam reuertendi intelligebat. Eum Histiazus quidē
 hæc considerans, nuntium mittebat. Aristagoras autem, cum ei hæc omnia cōsentanea
 per idem tempus contigissent, retulit ad seditiosos, tam de sua sententia, quàm de Histia-
 zæi mandatis. Cui cum cæteri oēs assensissent, iubentes ut rebellaret, Hecataeus τῷ λόγῳ
 αὐτοῦ, id est, sermonum autor, initio dissuadere bellum sumi aduersus regem Persarum,
 enumerans cūctas nationes quibus Darius imperaret, omnemq; illius potentiam. Sed
 cum hoc persuadere non posset, secundo loco suadere ut classe mare occuparent: negans
 se uidere qua alia ratione id esset euenturum. Scire enim se Milesiorum uires esse imbe-
 cillas: si tamen pecuniæ è templo, quod est in Branchidis, tollerentur, quas Croesus Ly-
 dus reposuisset, multum spei recipere maris potiundi, atq; ita pecuniam & ipsos habi-
 tuos ad utendum, nec hostes spoliarios. Erant autem hæ ingentes pecuniæ, quæadmo-
 dum à me in primo libro demonstratum est. Verum ne hæc quidem sententia obtinuit
 sed illa, ut omnino rebellaretur: utq; unus eorum Myuntem nauigaret ad exercitum, q
 è Naxo reuersus illic agebat, ut conaretur duces classiariorum cōprehendere. Missus ad
 hoc ipsum Iatragoras dolo cepit Oliatum Ibanolis Mylassensem, & Histiazæi Tymnis
 Termenēsem, & Coē Erxādri, quē Darius Mitylene donauerat, & Aristagorā Hera-
 clidis Cymæū, compluresq; alios. Ita ex p̄fesso Aristagoras defecit, omnia in Darium
 commentus. Et primum quidem, uerbo duntaxat tyrannidem immutans, statum repu-
 blicæ Milerī constituit, ut secum libenter Milesii rebellarent. Idem dehinc in reliqua Io-
 nia fecit, tyrannorum alios eñciens, alios utiq; quos ceperat è nauibus ijs, quæ aduersus
 Naxum unā ierant, ut ciuitatibus gratularetur, aliū in alia urbe diuendens, ex qua qsq;
 illorum erat. Quorum Coem Mitylenæi ut acceperunt, sine mora productū lapidibus
 interemerunt: Cymæi suum dimiserunt. Posteaquam & alij complures tyranni fuga so-
 lum uertere, passim per ciuitates tyrannorum abdicatio facta est. Tyrannis summotis,
 Aristagoras Milesius secundo loco iussit in singulis ciuitatibus constitui singulos magi-
 stratus: moxq; ipse Lacedæmonem triremi prolegato missus est. Opus enim erat ma-
 gnā aliquā comparare societatem. Spartæ regnum iam non tenebat Anaxandri-
 des, Leontizæ filius, quia non superstes erat, sed eius obitu filius Cleomenes regnabat: nō
 ille quidem propter uirtutis speciem, sed propter genus. Etenim Anaxandrides ducta
 in matrimonium sororis filia, quæ etfi cordi erat, tamen ex ea liberos non suscipiebat. Id
 cum ita esset, Ephori his eum uerbis incusauerunt: Si tu tibi non prospicis, certe nobis
 hoc non est despiciendum, Euristhæi genus labefieri. Tu quandoquidē uxorem habes
 quæ non concipit, aliam ducito, gratissimam rem ex hoc Spartiatis facturum. His ille re-
 spondens, negat se earum rerum alterutram esse facturum: sed hos non recte consules-
 re, qui ipsum hortentur repudiata (quam haberet) uxore innoxia, alteram ducere: eoq;
 se non esse pariturum. Cui Ephori atq; optimates consilio inter se habito retulerunt:
 Quoniam te cernimus amore coniugis quam habes implicitum, facito quod dicimus,
 acnoli repugnare, nequid de te Spartiæ grauius consulant. Coniugem quam habes,
 ut repudies non postulamus: quæcunq; ei præstas nunc, ea omnia p̄stato. Alteram ta-
 men ducito præter hanc uxorem, quæ sit fœcunda. Hæc dicentibus assensus est Anax-
 andrides, duas dehinc uxores habens. Binis ædibus habitabat, haudquaquā Spartiatice
 faciens. Non longo interiecto tempore, uxor quæ posterius ducta est, parit hunc Cleo-
 menem, quem mater successorem regni Spartiatarum nuncupabat. At uxor prior, quæ
 hactenus sterilis fuerat, & ipsa concepit, hoc fato usa, quæ cum re uera prægnans esset,

domestici tamen posterioris uxoris id audientes, ac moleste ferentes, dicere, iactari hoc ab illa, animo subiiciendi sibi partum. Itaque his indigne ferentibus, exacto tempore parienti, Ephori increduli foeminae parturienti custodes assederunt quae Dorieum peperit, moxque Leonidem, et post hunc gradatim Cleombrotum. Sunt qui dicant Cleombrotum atque Leonidem fuisse geminos. Quae Cleomenem peperit secundo loco in matrimonio ducta, Perinetade Demarmeni filia, alterum filium amplius non genuit. Et Cleomenes quidem non compos, ut fertur, sed inops mentis: Dorieus autem inter aequales omnes primus erat: meritoque putans se ob uirilitatem regno potiturum. Hic ita opinione praesumens, defuncto Anaxandrida, cum Lacedaemonii Cleomenem ex lege, quod maximus natus esset, creassent, indigne tulit id, sibique a Cleomene imperari. Igitur petita a Spartiatis plebe coloniam duxit, neque Delphico usus oraculo, in quam terram ad urbem condendam tenderet, neque quippiam consuetorum executus, adeo rem indigne ferebat. In Africam nauigans ducibus Theræis ad Cinyem delatus, locum communis totius Africae pulcherrimum, iuxta flumen. Sed illinc tertio eiectus anno a Macis et Afris, & Carthaginensibus, in Peloponesum abiit. Vbi Antichares uir Cleonius ei consilium dedit ex Laii oraculis, ut Heracleam in Sicilia conderet, affirmans Erycis regionem esse Heraclidarum, ipso Heracle, id est Hercule conditore. Hoc ille audito, Delphos se contulit ad oraculum consulendum, nunquid regione (ad quam mittebatur) potiturus esset. Pythia cum potiturum respondit. Scripta itaque Dorieus classe, quam et in Africam duxerat, Italiam praeteruehebatur. Ea tempestate, ut ferunt Sybaritae, cum Telyre suo bellum Crotoniatis erant illaturi. Id metuentes Crotoniatae, Dorieum ut sibi operam ferret orauere. Hic precibus inductus, una cum illis aduersus Sybarin contendit, eamque cepit. Haec Sybaritae Dorieum, et qui cum illo erant, fecisse aiunt. Crotoniatae negant quempiam se peregrinum in bello aduersus Sybaritas asciuisse, praeter unum Calliam Heleum Iamideoque uaticinum: et hunc a Tely Sybaritarum tyranno ad ipsos transfugisse, hoc modo, quod sacrificans de eundo aduersus Crotonem non litaret: Haec isti aiunt, quarum rerum utrique testimonia haec adferunt: Sybaritae quidem sanum ac templum prope Crastin, lapidum maceriam, quod Dorieum capta urbe aiunt extruxisse Mineruae, cognomine Crastiae. Et hoc ipsius Doriei necis uolunt esse maximum testimonium, quod praeter uaticinia agens interemptus est. Si enim nihil nisi id ad quod mittebatur fecisset, nec transgressus esset, Erycinam regionem obtinuisset, et obtentam possedisset, non ipse cum exercitu absumptus, esset. At Crotoniatae multa monstrant peculiariter donata Calliae Heleo in agro Crotoniensi, quae etiam ad meam usque memoriam pugnati Calliae colebant: Dorieo autem & eius posteris nihil omnino fuisse donatum. Cui, si in bello Sybaritano fuisset Crotoniatis auxilio, multo plura quam Calliae fuisse donanda. Haec pro se utrique eorum testimonia referunt: quorum utris accedere ut quisque mauult, his accedat, licet. Nauigarunt autem cum Dorieo et alii duces, coloniae Spartiatae deducendae, Thessalus, et Parabates, et Celeas, et Euryleon: qui cum omni classe Siciliam tenuerunt, superati a Phoenicibus atque Aegestanis, in praelio occubuerunt, uno tantum ex hac aduersa pugna superstitite Euryleonte. Qui collectis eorum reliquijs occupauit Minoam Selinusiorum coloniam: Selinusiosque liberauit monarchia Pythagorae. Hunc cum sustulissent, ipse tyrannidem Selinuntis inuasit. Sed breui monarchus, id est unicus princeps extitit. Nam Selinusii impetu in eum facto, cum ad Iouis forensis aram confugisset, obtruocarunt. Dorieo et uita, et mortis communis fuit Philippus Butacides, uir Crotoniata: qui desponsa sibi filia Telyes Sybaritae, Crotone profugerat, abnegatoque matrimonio transmisit Cyrenen. Ex hac discedens, sectatus est familiarem triremem, ac familiarium uirosque sumptum, quod esset olympionices, id est uictor certaminis ad Olympia, et osium illinc Graecorum speciosissimus. Ob quam corporis speciem a Aegestanis ea quae nemo alius reportauit. Nam sepulturae eius heroico monumento extructo, Aegestani hostias offerunt. Hunc in modum Dorieus uita functus est: Qui si in animum induxisset sibi ferendum esse Cleomenis regnum, et in Sparta permanisset, regno fuisset Lacedaemoniorum potens.

Dorieus.

Leonides.

Cleombrotus

Perinetades.

Cinyps.

Antichares.

Sybaritae

Telys rex

Callias

Heleus

Crastia Minerva.

Thessalus

Parabates.

Celeas

Euryleon

Selinusii.

Minoa.

Pythagoras

monarchus.

Iouis forensis ara.

Aegestan

Cleomenis regnum.

titus. Neque enim dñu Cleomenes imperauit, ac sine liberis decessit, una duntaxat reli-
cta filia, nomine Gorgo. Cleomene igitur imperium tenente, Spartam uenit Arista-
goras Mileti tyrannus, Cleomenemq; allocuturus conuenit, habens (ut Lacedæmoni-
i iunt) æream tabellam, in qua totius terræ ambitus erat incisus, cunctumq; mare, atque
om̃ia flumina. Huius in colloquium ubi uenit, ita ad eum inquit: Studium meum Cle-
omenes, qui huc aduenerim, ne mireris. Non enim ab re hoc fit. Prolem Ioniam pro li-
bera seruam esse, cum nobis ipsis dedecus dolorq; maximus est, tum uero uobis, & eo
maior, quo magis ceteros in Græcia antecellitis. Proinde nunc per deos Græcos eni-
te Iones à seruitute consanguineos uestros, quod facile est ad præstandum. Nam neq;
barbari sunt uiri strenui, & uos in summū rei bellicæ per uirtutem euasistis: & genus
pugnandi eorum huiusmodi est, breues arcus, ac breuia spicula, lōgasq; in capitibus
cristas, uñ faciles captu sunt, gerentes in pugnam eunt. Ad hæc tantū bonorum est his,
qui eam incolunt continentem, quantum nō est ceteris uniuersis, tum auri (ut ab hoc
incipiamus) tum argenti, tum æris, tum uariæ uestis, tum iumentorum, tum mancipi-
orum; quibus uos si potiri libuerit, potieminī. Sunt quoq; inter se confines, ut ego dis-
seram. His Ionibus confines sunt Lydi, qui terram incolunt, tum aliarum rerum, tū ue-
ro argenti feracissimam. Hæc autē dicebat, ostendens ex ambitu terræ in tabella quam
attulerat descripto. Lydis uero dicebat Aristagoras, confines sunt hi Phryges auroram
uersus, pecorū copia & terræ hubertate, omniū (quos ego noui) longe beatissimi. Phry-
gibus confines sunt Cappadoces, quos nos Syros appellamus. His confines sunt Cilici-
es, huius maris accolæ, ubi hæc Cyprus insula est sita, qui tributum annuum regi pē-
dunt quingena talenta. His Cilicibus confines sunt ij Armenij, & ipsi re pecuaria abun-
dantes. Armeniorum hanc regionem contingunt Matieni, quorū terræ Cissia hæc con-
finis est. In qua iuxta fluuium hunc Choaspem sita sunt hæc Susa, ubi rex magnus do-
miciliū habet, atq; hic pecuniarum thesauri sunt. Hanc uos urbem si animose ceperit-
is, iam cum Ioue de diuitijs licet certetis. Neque uero operæpretium est, uos suscipere
prælia pro terra neq; multa neque ita feraci, & pro exiguis finibus aduersus Messenios
uestros consortes, & Arcades & Argiuos, quibus nihil est neq; auri neque argenti, qua-
rum rerum cupiditate quis inducitur ad mortem periclitandum. Ergo cum offeratur
occafio totius Asiæ facile potissidæ, aliud quippiam præoptabitis? Hæc Aristagoras di-
cebat. Cui respondens Cleomenes: Milesie (inquit) hospes, in triduum tibi differo re-
spondere. Tunc quidem hætenus processum est. Vbi uero dies responsioni præstituta
affuit, & ad locum de quo conuenerant, uerum est, interrogauit Aristagoram Cleome-
nes, quot dierum ab Ionio mari ad regem sit iter. Aristagoras alioqui solers, & ualde il-
lum antecellens prudentia, in hoc tamen lapsus est: qui cum non deberet rem, ut se ha-
bebat, illi aperire, uolens Spartiatas in Asiam educere, dixit trium mēsiū necesse iter.
Cleomenes interpellata huius quam ordiri instituerat oratione de itineris spatio, inq;:
Hospes Milesie, abscede è Sparta ante solem occidentem. Nihil enim rationis dicis: cū
istud facile sit Lacedæmonijs, q̃ uis eos trimestri itinere abducere à mari: Hæc locutus
Cleomenes, domū abiit. Aristagoras sumpto oleæ ramo, ad domū Cleomenis se cōtu-
lit, eamq; ingressus iubebat precabundus, ad se audiēdum mitti illius filiam. Assistebat
enim Cleomeni filia, cui nomen erat Gorgo, unica proles, eaq; octo aut nouem annos
nata. Cleomene iubente eum dicere quæ uellet, filiolæ em̃ gratia nolle prohibere. Tūc
Aristagoras incepit polliceri illi undecim talenta, si precibus suis annueret. Abnuente
Cleomene, subinde adijciendo eō peruenit, ut quinquaginta talenta polliceretur. Ad
quod puella: Pater, inquit, hospes te corrumpet, nisi hinc abis. Consilio puellæ delecta-
tus Cleomenes, in aliud conclaue abiit: & Aristagoras è Sparta prorsus abscessit, non
facta ei amplius potestate indicandi itineris, quod erat usque ad regem: ea nanque ite-
neris ratio ita habet: Vbique sunt regij stathmi, id est, mansiones, ac diuersoria pul-
cherissima. Iter omne per loca culta atque tutum: id nunquam intermissum per Lydiam
& Phrygiam uiginti mansionum, hoc est uicenorum castrorum est, Parafangæ nona-

Tabella totius
orbis.

Aristagoras
Ionice defe-
ctiois autor.

Pecunie
auaritia nos
morti obijci-
mur.

Aristagoras
sapiens lapsus
est.

Cleomenis
ad Aristago-
responso.

Puella mi-
dictum.

Stabula regij

gintaquatuor & dimidiatus. E Phrygia excipit fluuius Halys, cui imminent portæ, quas transire omnino necesse, atque ita fluuium transmittere, & præsidium quod supra illum est. Transgresso in Cappadociam, & eam permettendi usque ad fines Cilices, quodetriginta stathmi sunt, parasangæ centumquatuor. In horum montibus positas duplices portas ac toridè præsidia pertransis. Hæc tibi, transgresso, & per Ciliciam iter facienti, tres stathmi sunt, parasangæ quindecim ac dimidiatus. Ciliciam autem ab Armenia disternit flumē, quod nauibus transitur, nomine Euphrates. In Armenia stathmi sunt diuersiorum quindecim, parasangæ quinquaginta sex & dimidiatus, in quibus & præsidium est. Eam fluuij, qui nauibus transeuntur, quatuor influunt, quos transmittere prorsus necessarium est. Primus Tigris, secundus dehinc ac tertius eiusdē nominis, et si non idem fluuius, nec ex eodem fluens loco. Nam horum quos enumeravi, primus Tigris ex Armenijs fluit, alter ex Mantienis. Quartus fluuius nominatur Gyn des, quem Cyrus aliquando in trecentos ac sexaginta diduxit alueos. Ex hac Armenia in terram Mantienam tendenti stathmi sunt quatuor, unde in regionem Cissiam trans eunti sunt undecim stathmi, parasangæ uero quadragintaduo & dimidiatus, ad fluuium Choaspem, & cum non nisi nauibus transmittendum. Supra quem urbs Susa est sita. Omnes autem hi stathmi, sunt centum undecim. Tot diuersoria stathmorum sunt ascendenti Sardibus Susa. Quod si iter regium recte metiamur parasangis: & Parasanga ualet quantum triginta stadia, ut ualet sunt è Sardibus ad regiam, quæ dicitur Memnonia, tredecim milia stadiorum et quingenta: cum sint parasangæ quadringentiquingenta. Itaq; peragrandō singulis diebus centena & quinquagena stadia, consumuntur solidi nonaginta dies. Hunc in modum ab Aristagora Milesio apud Cleomenē Lacedæmonium dicente trium mensium iter esse, recte dicebatur. Quod si quis exploratus ista inquirat, hoc quoq; ego indicabo. Nam iter ab Epheso ad Sardis, hac ratione decet computari: A Græco mari ad Susa (hæc enim urbs Memnonis uocatur) dico esse tredecim milia stadiorum & quadraginta. Ex Epheso ad Sardis, quingenta & quadraginta stadia: atq; ita tribus omnino diebus producit iter trimestre. Digressus è Sparta Aristagoras, Athenas contēdit, tyrannis liberatas hoc modo: Postquam Hipparchi Pisistrati filium, Hippiaq; tyranni fratrem, qui in somnis uisionē cladis suæ euidentissimam uidisset, interfecere Aristogiton & Harmodius, prisco genere Gephyraei: post hæc nihilominus Athenienses, imò magis quàm prius, tyrannidē quadriennio pertulerunt. Visio autem insomnij Hipparchi hæc erat: Pridie panathenæorū uidebatur Hipparchus cernere uirum assistentem sibi, procerum atq; speciosum, hos uersus per ænigma dicentem:

Intoleranda leo tolera tolerans animo ægro.

Nemo uiris pœnas iniustis iure rependet.

Vbi dies illuxit, confestim præ se ferebat, referre hæc uelle ad somniorum cōiectores: sed mox spreta uisione misit pompam, ubi mortem oppetijt. Gephyraei, è quibus erant percussores Hipparchi (ut ipsi aiunt) fuere à principio ex Erethria oriundi. Verum ut ego interrogando comperio, fuere Phœnices ex his, qui cū Cadmo in terram quæ nunc uocatur Bœotia uenere, atque eam incoluere, sortiti Tanagricum tractum. Vnde Cadmeis primum per Argiuos exactis, iterum Bœotios hi Gephyraei expulsi, Athenas diuerterunt. Ab Atheniensibus recepti sub conditionibus sunt, ut ciues inter eos essent, multis nec memoratu dignis, quas agerent rebus impositis. Phœnices isti qui cum Cadmo aduenerunt, quorum Gephyraei fuere, dum hanc regionem incolunt, cum alias multas doctrinas in Græciam introduxere, tum uero literas, quæ apud Græcos, ut mihi uidetur, antea non fuerant. Et primæ quidem illæ extiterunt, è quibus omnes Phœnices utuntur. Progressu deinde temporis, unā cum sono mutauerunt modulum pristinum. Et cum ea tempestate in plerisque circa locis eorum accolæ Iones essent, qui literas à Phœnicibus discendo acceperant, eas illi cum suis pauculis collocantes, in usu habuerūt: et in utroq; cōfessi sunt, ut ratio ferebat, uocari Phœnices, quia essent à Phœniciis

Euphrates.

Parasanga.
Memnonia
Regia.

Hipparchi in
somnia.

Gephyraei,
id ē, pontani,
qui & Tanagrei
dicuntur
inquit Strabo
in nono.

Cadmus.
Litera apud
Græcos ex
Phœnicibus.
Phœnices literas.

Bibli qd Ios nib.
Cadmeæ lite ra. bus in Græciam illatæ. Priscæq; consuetudine Biblos appellant pelles, quod aliquando penuria librorum, hoc est sirporum, pellibus caprinis ouillis, que utebantur. Adhuc quoque ad meam usque memoriâ multi barbarorum talibus in pellibus scribunt. Quin ipse uidi apud Thebas Bœotias in Ismenii Apollinis templo, literas Cadmeas in tripodibus quibusdam incisas, magna ex parte cõsimiles Ionicis. Quorum tripodum unus habet hoc epigramma:

Obtulit Amphitryon me gentis Theleboorum.

Hæc fuere circa ætatem Larij, qui fuit filius Labdaci, nepos Polydori, pronepos Cadmi. Alter tripus hexametro carmine ait:

Sceus in assueto pugilum certamine uictor,

Me tibi sacrauit speciosum munus Apollo.

Sceus. Sceus hic Hippocodris filius fuit, qui tripodem dedicauit, nisi alius fuit, idem quod hic nomen habens, circa ætatem Oedipodis Laio geniti. Tertius tripus, et is hexametro carmine ait:

Laodamas ipsum tripodem sua in urbe monarchus,

Hoc insigne decus tibi magne dicauit Apollo.

Ceres Achea Orgia.
Alcmaeonida.
Athenarum tyranni.
Hippias.
Lipsydrium.
Amphictyones. Sub hoc Laodamante Eteoclis filio, qui monarchus fuit, id est, solus principatu est potitus, eiectioni sunt Cadmæi ab Argiis: et se ad Encheleas contulerunt. Gephyraei autem postea in suspicionem Bœotiorum cum uenissent, Athenas commigrarunt: ubi sunt ab eis templa extructa seorsum à cæteris cum alia quædam, tum Cereris Acheæ, et templum, et orgia. Quod fuerit uisum Hipparchi in somnis, et unde fuerunt oriundi Gephyraei, ex quibus fuere percussores Hipparchi, à me commemoratum est. Vnde oportet ad eum redire sermonem, quem à principio institueram, qua ratione sint Athenienses liberati tyrannis. Hippias tyrannidem obtinente, et infenso eis propter cædem Hipparchi, Alcmaeonida, qui genere sunt Athenienses, profugi patria propter Pisistratidas, quoniam ipsis una cum cæteris exulibus res de redeundo tentata, omni ope frustrata fuit: conatiq; Athenas reuertendo liberare, uehementer deciderant. Lipsydrium super Peroniam communierunt. Dehinc omnia aduersus Pisistratidas comminiscendo, mercede conduxerunt ab Amphictyonibus templum Delphis ædificandum, id quod est, tunc autem non erat. Enimuero cum bene nummati essent, ac uiri spectati iam inde à suis maioribus, extruxerunt templum exemplari pulchrius, ac cætera omnia. Nam cum ex lapide Porino conuentum esset ut illud facerent, tamē anteriora eius Pario lapide effectuerunt. Vt igitur Athenienses aiunt, hi uiri Delphis sedentes Pythiam pecunia persuaserunt, ut et quoties uiri Spartiatæ uenirent, siue priuato siue publico agmini petentes oraculum, proponeret ipsis liberare Athenas. Lacedæmonij aut postquam sibi idem semper diceretur, mittunt Anchimolium Asteris, inter populares eximium, cum exercitu ad expellendos Athenis Pisistratidas, tametsi hospites suos, et in primis amicos. Antiquiora enim duxerunt quæ ad deum quam quæ ad homines pertinent. Hos itaque mari nauibus miserunt, cum quibus Anchimolius ad Phalerum appulsus copias eduxit. Id præsciscen-
Sciæ dictum. tes Pisistratidæ, auxilia Thessalia euocauerunt. Societatem enim cum Thessalis fecerant. Quibus rogantibus, communi decreto Thessali miserunt mille equites cum suo rege Cinea, uiro Coniæo. Hos socios ubi habuere Pisistratidæ, hoc excogitauere: Planitiem Phalerorum detergerunt, eumque locum equitabilem reddidit, atque illac equitatum in castra hostium immittunt. Equitatus in Lacedæmonios irruens, cum alios multos, tum uero Anchimolium interemit. Cæteros qui superfuere, ad naues repulit: Hunc in modum primus Lacedæmoniorum exercitus abscessit. Extat in Alopecis Atticæ bustum Anchimolij, iuxta Herculis templum, quod est in Cynosargi. Post hæc Lacedæmonij maiores copias contra Athenas miserunt, non mari, sed terra, prefecto illis duce Cleomene, Anaxandridæ filio: cum quibus oram Atticam inuadentibus congressus primus Thessalorum equitatus, non diu post in fugam uersus est, fufis supra quadraginta eius. Qui superfuere, qua quisque potuit, recta in Thessaliam rediere. Cleomenes ad urbem pergens, una cum his Atheniensibus, qui liberi esse cupiebant, obsedit tyrannos intra muros Pelasgicum redactos. Neque tamen omnino Pisistratidas eiecere Lacedæmonij, quippe qui de facienda obsidione non cogitauerant,

Anchimoli.
Cinea rex.
Alopecæ.
Anchimolij cædes.

& Pisistratidæ cibo potuq; bene instructi erant. Itaq; cū aliquot dies Lacedæmonij ty-
 rannos obsedissent, Spartam abiere. Hic tamen casus qui alijs infæustus, idem alijs fau-
 stus extitit. Nam filij Pisistratarum, qui clam extra regionem seponerantur, interce-
 pti sunt. Quo ex facto, omnes eorum res perturbatæ sunt, & pro redimendis filijs ad uo-
 luntatem Atheniensium transegerunt, ut quinq; dies ex Attica excederent. Moxq; in Si-
 geum, quod est supra Scamandrum, concesserūt, cum sex & triginta annos regnassent,
 oriundi ē Pylo atq; à Nelo, ex eisdem prognati, ex quibus ij qui fuere cū Codro ac Me-
 lantho, qui prius aduētiti, tamen Atheniēsium reges euasere. Ea q; de re Hippocrates
 Pisistrati pater, repetita memoria Pisistrati, filij Nestoris, idem nomen filio suo impo-
 suit: Hoc Atheniēsies modo tyrannis liberati sunt. Qui recepta libertate, quæcunq; aut
 fecere, aut passi sunt memoratu digna, antequam Ionīa defecerit à Dario, & Aristago-
 ras Milesius Athenas oratum auxilia uenerit, hæc prius edisseram: Athenæ cū ma-
 gnæ fuissent antea, tunc tamen tyrannis liberatæ extitere maiores. In quibus duouiri
 præpollebant, Clisthenes uir Alcmaeonides, qui (ut fama fert) Pythiam persuaferat, &
 Isagoras Tisandri, illustri quidem familia, sed quàm uetusta non queo affirmare: eius ta-
 men cognati Ioui Cario immolant. Hi uiri per factiones de potentatu contendebant.
 Clisthenes cum uinceretur, populum amplectēdo ex quatuor tribubus mox decem ef-
 fecit, cognominibus Iouis filiorum, Peleōtis, & Aegicoris, & Argadei, & Hopletis, in
 alia cōmutatis, quæ ipse inuenit, aliorum heroum indigenarum, præterquam Aiācis,
 quem etfi hospitem, tamen adiecit, utpote finitimum ac socium. Qua in re uidetur mi-
 hi Clisthenes hic auum suum maternum Clisthenem Sicyonis tyrannum fuisse imita-
 tus. Ille enim, quia cum Argijs bellum gessisset, summouit ē Sicyone certamina canien-
 tium poemata, ob Homeri carmina, in quibus Argos atq; Argij tantopere celebrātur.
 Neq; hoc modo summouit, sed etiam oprauit monumentum Adraſti calamitosi, quod
 erat in ipso Sicyoniorū foro, quia fuerat Argius, exterminare. Ideo que Delphos adiit
 ad oraculum consulendū, nunquid Adraſtum eiſceret. Cui Pythia respondens, inquit:
 Adraſtum quidem Sicyonum regem esse, ipsum uero lapidatorem. Id non concedēte
 sibi deo, Clisthenes reuersus excogitabat quo pacto Adraſtus ipse demigraret. Quod
 ubi excogitasse sibi uisus est, misit ad Bœotias Thebas nūtiatum, uelle se afferre Sicyo-
 nem. Menalippum Astaci filium. Eumq; tribuētibus Thebanis, in urbem intulit: atq;
 ei fanum in ipsa curia designatum exædificauit munitissimo iam loco, in quem intulit
 Menalippum. Quod factum deberet existimari inimicissimum Adraſto, quod & Mece-
 stem fratrem eius, & Tydeum generum Menalippus interfecisset. Clisthenes ubi fanū
 extruxit, hostias & dies festos Menalippo dedit ab Adraſto ereptos, quibus illum Sicy-
 onij magno cum honore prosequi consueuerant. Etenim regio Polybi fuerat, qui cū si-
 ne liberis decederet, imperium Adraſto legauit nepoti suo ex filia. Eum Sicyonij cum
 alijs honoribus prosequiebantur, tū uero tragicis choris, ita ut nō Dionysium, sed Adra-
 ſtum uenerarentur. Clisthenes choros quidem Libero, cæteras uero ceremonias Mena-
 lippo dicauit: Hæc ille in Adraſtum egit. Tribus autem Dorienſium, ne forent eadem
 Sicyoniis quæ Argijs, in alia nomina cōmutauit: ex quibus Sicyonios plurimū ridicu-
 los reddidit. Quippe suis & affini ultima cognomina pro pristinis imposuit, præterquā
 tribui suæ, cui à suo ipsius imperio nomen indidit, id est ab Archæ. Itaq; hi tribules Ar-
 chelai uocabantur. Cæterorum alij Hyatæ, id est, suaes, alij Oneatæ, id est, asinales, alij
 Choereatæ, id est, porcales. His tribuū noībus Sicyonij et Clisthene imperāte, et eo de-
 functo, ad sexaginta annos uſi sunt, quæ postea inter se reputantes in alia transtulerunt,
 Hylleas, Pamphylos, Dyamanates: quartæ tribui quam adiecerunt, imposito cognomi-
 ne Aegiales ab Aegialo Adraſti filio: Hæc Sicyonijs Clisthenes & ipse (ut mihi uide-
 tur) præ contemptu Ionū, ne forent eadē ipsis & Ionibus tribus, Clisthenē sibi cogno-
 minem imitatus est. Cum enim populus Atheniensis fuisset antea exagitatus, posteaq;
 omnium auctoritatem ad suam unius redegit: tum tribuum nomina censuit immutan-
 da, & plures ex paucioribus faciendas, decem pro quatuor, & totidē Phylarchos, id est

Pisistratidæ
Athenis pulsa
si.

Hippocrates.

Athenæ ty-
rannis libera-
te.

Peleon.
Aegicores.
Argades.
Hoples.

Adraſtus ca-
lamitosus.
Rhapsodi Ho-
mericorū car-
minū explosi

Menalippus
(Vide nū le-
gendū sit Me-
lanippus) A-
stiaci filius.
Meceſtes.
Tydeus.
Polybus.

tribunos à tribuum praefectura. Ita populo in tribus distributo atque composito, erat multo superior his qui erant contrariae factionis. Superatus in partibus Isagoras hoc in uicem excogitauit, ut Cleomenem Lacedaemonium aduocaret. Iam inde obsidione Pisistratidarum sibi hospitem factum, qui tamen culpabatur, quod ad uxorem Isagorae uentitaret, is misso primum Athenas caduceatore Clisthenem eiecit, et cum eo alios complures Athenienses, quos piaculi infimulabat, uidelicet admonitu Isagorae haec dicēs. Nam Isagoras atque amici eius non erant affines cædis, cuius infimulabantur Alcmaeonidae & qui erant enagees: ita nominabantur qui Atheniensium piaculo obstricti erant. Cylon quidam Atheniensis uir Olympionices affectatae tyrannidis compertus est. Si mulato nanque aequalium sodalitis arcem occupare conatus. Id cum efficere non potuisset, assedit simulacro dei supplex ipse ac socij. Hos illinc summouerunt quidem magistratus Naucratorum, qui tunc Athenas incolebant, data fide, puniendi eos citra moretē. Sed culpa horum mox interfectorum fuit penes Alcmaeonidas. Haec ante Pisistrati aetatem gesta sunt. Vbi Cleomenes per nuntium eiecit Clisthenem atque piaculares, quamuis Clisthenes ipse profugisset, nihilo secius Athenas uenit, non magna cum manu, atque illinc septingentas familias militares Atheniensium, tanquam piaculo cõtaminatas, relegauit, quas ei suggerebat Isagoras. Hoc acto conabat scdō loco senatum dissoluere, et magistratus trecentis Isagorae militibus mandare. Verum reluctante senatu, atque obtemperare nolente, Cleomenes Isagorasque cum suae factionis hominibus arcem occuparunt. Quos ceteri Athenienses cum senatu sentiētes, biduo obsederunt. Tertia die quicunque Lacedaemonij ibi erant, accepta fide, regione discesserunt, rato effecto quod Cleomeni dictum est. Nam ei ad occupandam arcem ascendenti, et ad dei penetrale cōsulendi gratia eunti, exurgens è sella sacerdos, antequam ille ualuas referaret, Lacedaemonie (inquit) hospes, rursus redeas, neue templum introeas. Non enim Doribus hic introire fas est. Cui Cleomenes: Ego (inquit) mulier, Dores non sum, sed Achæus. Ita que admoniti uti nolens, atque in conatu pergens, tunc quoque iterum à proposito cum Lacedaemonijs decidit. Ceteros ad necem uinxere Athenienses, et in his Timesitheum fratrem eius, cuius manu alla opera atque strenuitatem in primis referre habeo. Atque hi quidem in uincula coniecti, mortem oppetiere. Athenienses autem post hac reuocatis cum Clisthene septingētis militum familijs, quos Cleomenes exagitauerat, Sardis misertunt ad contrahendam cum Persis societatem. Intelligebant enim sibi cum Cleomene atque Lacedaemonijs esse bellandum. Ut Sardis uenere nuntij, mandataque exposuere, percontatus est eos Artaphernes Hytaspis filius, Sardium praetor, quinam homines essent Athenienses: & ubi terrarum incolentes, qui socij Persarum fieri orarent. Vbi id ex nuntijs audiuit, ita eis ingenue respondit: Si regi Dario terram darent et aquam, se contra eorum cum eis societatem: sin minus, illos abscedere praecepit. Nuntij inter se collocuti, quod societatem facere cuperent, daturos se esse dixerunt. Quo nocte ubi reuersi sunt domum, uehementer accusati sunt. Cleomenes intelligens ab Atheniensibus se & uerbis et factis laedi, ex omni Peloponneso copias coegit, dissimulans quem ad finem, cum haberet in animo tum populum Atheniensem ulcisci: tum Isagoram constituere tyrannum, qui una cum eo ex arce decesserat. Comparato exercitu ingenti, ipse Eleusina inuasit, et ex composito Boeotij Oenoem occupauit: & Hyfies ultimos Atticae populos, et ab altera parte Chalcidenses orae Atticae loca populabantur. Athenienses etsi anticipati bello districti, Boeotiorum et Chalcidensium ultione dilata, arma contra Peloponnesos in Eleusine agentes, ferunt. Dumque ambo exercitus conferturi praelium essent, Corinthij primi omnium secum reputantes iniuste à se agi, auerterunt se, atque abscesserunt. Secundum hos idem fecit Demaratus Aristonis filius, qui et ipse erat rex Spartatarum, & è Lacedaemone copias contraxerat, nec à Cleomene superiori tempore dissenserat. Ob quam regum dissensionem lex apud Spartam lata est, non licere utrique regi cum exercitu prodire. Nam prius prodibant, et his seiunctis, alterum quoque è Tyn daridibus relinqui. Quin et isti antehac ab eis euocati, exercitum ambo comitabantur.

*Clisthenes
atque piaculares
res Athenis
eiecit.*

Arcis Atheniensis occupatio.

Timesitheus.

*Athenienses
legati ad Darium.*

*Artaphernes
Sardium praetor.*

*Oenoem Boeotij occupant,
Hyfies.*

*Demaratus
rex.
Spartatarum
rex.*

Tunc cæteri socij qui erant in Eleusine, cernentes non conuenire inter reges, & Corinthios aciem deseruisse, & ipsi dilapsi abierunt. Quarto nunc Dore in Atticam profecti sunt, bis ad bellandum ingressi, bis ob Atheniensium multitudinis commodum: Dore in Atticam profecti
 Primo, quia Megaram coloniam deduxerant, quæ expeditio recte uocetur sub Codro Atheniensium rege. Iterum ac tertio, dum ad expellendos Pisistratidas ex Sparta uentum est. Quarto, dum Cleomenes Peloponneses ducens, Eleusinem inuasit. Ita quarto tunc Dore aduersus Athenas expeditionem sumpserunt. Dilapso igitur indecore hoc exercitu, ibi Athenienses uolentes ultum ire iniurias, primam expeditionem fecerunt aduersus Chalcidenses: quibus Bœotij ad Euripum iere suppetias. His cōspectis, Athenienses putarunt sibi cum eis prius quam cum Chalcidensibus pugnam conferendam. Itaque ingressi cum illis, egregie superant, permultis que eorum cæsis, septingentos capiunt. Eodem die transgressi Euboiam, cum Chalcidensibus confligere: quibus etiam uictis, quatuor milia colonorum in prædijs equitum reliquerunt. Equites autem apud Chalcidenses uocabantur locupletes. Horum quoscunq; ceperunt, unâ cum Bœotiorum captiuis uinctos in carcerem coniecerunt, quos aliquanto post, binis multatos mnis soluerunt: eorum que quibus alligati fuerant, uincula in arce suspenderunt: quæ ad meam usque memoriam extabant, pendentia è muris, à Medo ambugtis, è regione coenaculi ad occasum spectantis. Decimam quoque redemptionis consecrarunt, facta ærea quadriga, quæ ad sinistram manum intrantium statim in propylæa arcis stabat, cum hac inscriptione:

Attica perdomitis acri sub Marte iuuentus,
 Bœotum populis Chalcidicæq; manu,
 Damna rependerunt uinclis & carcere cæcos:
 Quorum hæc de decima stant tibi Pallas equæ.

Et Athenienses quidem augescebant, iuris autem æquabilitatem esse rem bonam, non ex uno tantum, sed undique datur intelligi. Siquidem Athenienses quamdiu tyrannis subiecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præstantiores erant. Liberati uero tyrannis, multo omnium primi extitere. Vnde liquet, eos dum tyrannis parebant, de industria peccasse, tanquam domino laborantes: at libertate parta, sibi ipsi quisq; re gerere properabat: Athenienses ita agebant. Thebani autem post hæc ulciscendi illos cupidi, sciscitatum ad deum miserunt. Quibus respondens Pythia, negabat per sese eos posse illos ulcisci: iubebat que ut ad famæ celebritatem referentes rogarent sibi proximos. Reuersis qui missi ad oraculum erant, ac responsum exponentibus, Thebani illud nihil facientes, quod referebatur ut rogarent proximos, dicebant: Nunquid non proxime nos incolunt Tanagraei Coronæique & Thespienses, qui nostri assidue commilitones, alacri atque concordii in partes animo bella nobiscum tolerant? Quid hos rogari oportet, nunquid potius hoc non habendum pro oraculo? Hæc illis ratiocinantibus, quidam re audita, iquit: Ego quid sibi uelit oraculum, uideor mihi intelligere. Asopi duæ filia: fuisse traduntur, Thebe & Aegina, quæ quoniâ sorores sunt, opinor desu responde re nobis, ut Aeginetas rogemus, qui uicem nostram ulciscetur. Thebani, quoniam nulla quam hæc uisa est dicti potior sententia, protinus misere ad Aeginetas orandos auxilia, tanquam proximos ex dei oraculo. Illi petentibus his auxilia, dixerunt se mittere cū eis Aeacidæ. Societate Aeacidarum freti Thebani, cum laceffissent Athenienses, accepta offensione aduersæ pugnae, iterum auxilia uirorem remissis Aeacidis orauerunt. Quorum prece moti Aeginetæ, tum magnitudine opum inflati, tum pristinae inimicitia quam gessere cum Atheniensibus memores, bellum illis haud indictum intulerunt. Nam cum Athenienses Bœotijs incumbere, ipsi longis nauibus in Atticam trañcientes, cum alios multos populos in cætera ora maritima, tum Phalerum diriperunt, magnam ex hac re calamitatem Atheniensibus afferentes. Inimicitia autem, quæ Aeginetæ aduersus Athenienses debebant, ex hoc initio extitit. Epidaurij, cum sua ipsis terra nihil redderet, de hac calamitate Delphicum consulere oraculum. Quibus Pythia

Atheniensium præstantia.
 Thebanis oraculum redditum.

Asopus.

Aeginetæ o iussit, ut *Damiæ & Auxesiæ* simulacra erigerent: & postquam erexissent, melius secum
dia in Atheni actum iri. Sciscitantibusq; *Epidaurijs*, utrum ex ære facerent illa, an ex lapide: rñdit se è
enses. neutro fieri sinere, sed è ligno oleagino: oleæ tñ, nō oleastri. Rogabant igit̃ *Epidaurijs*
Damiæ & Athenienses, sibi permitterent oleam incidere: qui scilicet oleas illas sacrificatissimas ef
Auxesiæ si se existimarent. Fertur etiam nusquam gentium nisi Athenis, illa tempestate oleas fuis
mulacra. se. Athenienses se uero dixerunt concessuros, hac duntaxat lege, si q̃tannis illi sacra *Mi*
Oleæ tantum neruæ urbanæ & *Erechtheo* afferrent. Accepta conditione *Epidaurijs* quæ rogabant im
Athenis esse petrauerunt, & simulacra ex his oleis fabricata statuerunt: terraq; sua fructum eis feren
dicebantur. te, quod cōuenerat, Atheniensibus persoluebant. Eo tpe atq; superiori, *Aeginetæ* *Epi*
Simulacra ex daurijs parebant tum in alijs, tñ uero in litibus, quas *Aeginetæ* inter se uel actores, uel
oleis. rei illuc se conferentes agebant. Verum ex eo tempore fabricatis nauibus, nullo con
Chori mulie filio usi ab *Epidaurijs* descuerunt. Factiq; hostes, ac mari potiti, cum alias clades infe
rum Aegine rebant, tum simulacra *Damiæ & Auxesiæ* surriperūt: eaq; asportata, in regiōis suæ me
tarum. diterraneo loco statuerunt, cui nomen est *Oeæ*, uiginti ferme procul ab urbe stadijs.
Athenienses Hoc in loco illis erectis, supplicabant sacrificijs atq; iocabundis choris mulierum, de
Aeginam ad nis uiris utriq; dæmonum assignatis, qui choris p̃essent. Nam chori neminem uirum
repetēda simu nuncupabant, sed indigenas fœminas: quæ ceremoniæ ap̃d ipsos quoq; *Epidaurijs* fue
lacræ missi rant. Surreptis statuis, *Epidaurijs* quod fuerant pacti Atheniensibus, non soluebant, cu
Mutua Athe ius rei cum à nuntijs Atheniensium admonerent, reddere rationē cur iniurijs nō essent:
nienjsiū cædes Se enim quamdiu apud se statuas habuissent, quod conuentum erat exoluisse, eisdē iam
uiduatos non debere exoluere, sed *Aeginetas*, qui illas haberent, à quibus id exigi iube
bant. Ad eas repetendas *Aeginam* Athenienses misere. *Aeginetæ* negare quicquam ne
gotij esse cum Atheniensibus. Post repetita simulacra, Athenienses aiunt triremem mis
sam publice cum ciuib; quibusdam: qui *Aeginam* cum uenerūt, simulacra, tanquam
ē suis lignis facta, conatos esse se suis sedibus emoliri ut asportarent. Cūq; eo pacto pe
nē nequirent, circundatis funibus trahere tentasse. Sed dum trahunt tonitruū, & cum
tonitruo terræmotum extitisse: eaq; de re illos remiges, qui trahebant simulacra, ab
his in amentiam esse cōuersos: & hoc morbo sese tanquam hostes mutuo trucidasse, do
nec unus ex omnibus relictus est, qui ad *Phaleæ* se recepit: Athenienses ita rem gestam
esse memorant. *Aeginetæ* negant illos unā cum nauī uenisse. Facile enim se unam na
uim, atque adeo complusculas, etiam si sibi nullæ fuissent, naues fuisse propulsaturos:
sed cum compluribus in ipsorum terram inuasisse, se uero cessisse, nec pugna nauali cō
tendere uoluisse: qui tamen planum facere nequeunt. An q̃a impares se esse ad pugnan
dum agnoscerent, cesserint: an uolentes permiserint illos facere qd fecerunt. Athenien
ses quoq; quoniam nulli ppugnatores obstarent, egressos ē nauibus ad simulacra se cō
uertisse: & cū ea ē suis uestigijs amoliri neqrent, ita circūdati restibus trahere conatos,
donec illic ambo simulacra cōtrahuntur, fecere, rē ap̃d me fide carentē, alicui alteri cre
dibilē. Aiūt em̃ illa pcubuisse sibi in genua: atq; ex eo tpe sp̃ genu iuxta permansisse: Et
hæc qdē Athenienses fecisse. Se uero, q̃ audirēt sibi bellum ab Atheniensibus illatū iri,
p̃parasse *Argios*, ut sibi aduersus Athenienses in *Aeginam* descēdentes adessent auxilio.
Eosq; cū latuissent hostē in tranjiēdo ex *Epidauro* in insulam, Athenienses, q̃ nihil p̃scif
sent, à nauibus disclusos irruisse: & interea tonitruū ipsi; terræ motumq; extitisse: Hæc
ab *Argis* *Aeginetis*q; cōmemorant. Athenienses q̃q; cōfitemē, unū oīno ē suis icolumē in
Atticam reuertisse, quē tñ *Argijs* aiunt supstitē fuisse ex *Attico* exercitu, quē ipsi p̃ligaf
sent. Eundē Athenienses dæmonio incolumē nihilo secius perijisse referūt, hūc in modū:
Cū *Athenas* se recepisset, cladēq; renūtiasset uxores eorū, q̃ aduersus *Aeginā* p̃fecti fue
rant, indigne ferētes unū ex oībus eē reducē, circūfusas hoīem p̃hendisse, ac fibulis uesti
mētoz pupugisse, pcōtantes singulas, ubi suus uir eēt: atq; hoc mō hūc fuisse confectū.
Idq; factū muliez, uisū eē Atheniēsisbus ipsa clade tristius. In q̃s cū alia rōe aiaduertere
nō possent, uestē illaz in ladē mutauerūt. Nā antea *Doridē* uestē gerebāt *Atticæ* fœiæ,
simillimā *Corinthiæ*. Itaq; mutauerūt i lineā, ne fibulis uterent: quanq̃ reuera si rōe uta

mur, non Ias olim uertis fuit, sed Caira, qm̄ oīs prīca uestis foeminae: Græcæ eadem erat quæ nūc, quam Doridē appellamus. Præterea Argij & Aeginetæ idē adhuc facti tant, apd̄ q̄ utrosq; mos est fibulas faciēdi fescuplas q̄ tunc mensura consueuerat: quas præcipue foeminae eorū rēplis deorū consecrare solēt: neq; aliud quicq; Atticū illic offerre, ne urceſi qdē, sed ex ollis gentilibus in posteq; ibidem potare. Eorū contentionis p̄cessere Argiæ atq; Aeginetæ mulieres cum Atticis, ut ad meam usq; ætatem fibulas gestauerūt, quā antea, grandiores. Odiorū principū Aeginetæ in Atheniēses hoc, quē admodū cōmemoratum est, extitit. Cuius rei circa statuas gesta, memoriā retinētes Aeginetæ, libenter Thebanorū rogatu auxiliū tulere Bœotijs: Qui cum maritima Atticæ uastarent, Atheniēsesq; aduersus Aeginam expeditionē inirent, aduenit ē Delphis oraculū, ut ab Aeginetis lādendis triginta annos abstinere: tricesimo anno cum fanū Aeaco dicassent, bellū cum Aeginetis inchoarent: ad uotum eis re successura. Sin bellū cōtinuo inferrent, fore ut inter ea multa detrimēta acciperent & inferrent, sed ad extremum illos subigerent. Hoc oraculū ad se Atheniēses allatū ubi audire, eatenus ei ob tēperandum censuerunt, ut Aeaco fanum dicarent, quod nunc in foro extructū uisitur: sed triginta annis nō eē abstinendū, q̄ uidelicet audissent esse fatale, multa se passuros in digna ab Aeginetis, si bello abstinere. His tamen ad ulciscendum se parantibus, Lacedæmonium factum extitit impedimento. Siquidem Lacedæmonij, audito commento Alcæonidarum erga Pythiam, & quæ egisset Pythia in ipsos atq; Pisistratidas, duplicem se iacturam fecisse animaduertebant: quod & suos hospites in patriam eiecissent, & nulla sibi ex hoc facto gratia ab Atheniēsis habetur. Præterea oraculis urgebantur, denuntiantibus multa ipsis & indigna ex Atheniēsis futura, quorū antehac securi fuissent, præsertim ex eo, qd̄ à Cleomene Spartam reuerso didicerant. Etm̄ Cleomenes potitus est ex arce Atheniēsis oraculis, quæ à Pisistratidis prius possessa, cū expellerentur relicta fuerant in tēplo. Ea Lacedæmonij ubi per Cleomenem accipere, & animaduertebant Atheniēses augescētes, nec ad ipsis obtemperandum ullo mō esse aiatos: Præterea genus Atticum quod sub tyrannis fuisset infirmum, & ad parendum prōptum, nunc parta libertate ipsis par existeret. Hæc omnia considerantes, accersierūt Hippiam Pisistrati à Sigeo Helleſponti, quō Pisistratidæ cōfugerant. Postq̄ Hippias accersitus adfuit, accitis etiam aliorū sociorū nuntijs, ita Spartiatæ apud eos uerba fecere: Agnoscimus uiri socij nos haud recte egisse, qui ementitis oraculis inducti, uiros q̄ erāt nostri in primis hospites, quicq; in aīm inducebant p̄bere nobis Athenas obnoxias, ē partia eiecimus. Et cū hæc fecerimus, tñ ingratam populo urbē tradidimus: qui posteaq; p̄ nos liberatus, despexit nos pariter ac regem nostrū, per dedecus detrimētumq; eiecit: inflatusq; superbe, famam auget: p̄cipue quidem Bœotios suos finitimos atq; Chalcidenses didicisse qui ipsi sint: sed fore fortassis, ut alius q̄ si peccauerit idem discat. Quare, qm̄ in illis agendis peccauimus, nunc demus operam, ut illuc unā uobiscum euntes, supplicium de illis sumamus. Hæc em̄ de causa Hippiam & uos ē sua quosq; urbe accersimus, ut publico cōsensu & cōmuni exercitu deducētes hunc Athenas, reddamus ei quæ abstulimus: Hæc Spartiatæ. Quæ cum alijs socij nō probarent, cumq; silentium agerent, Corinthius Soficles ita locutus est: Eo tempore cælum sub terra, ac terra superis or cælo erit, hominesq; domiciliū in mari habebunt, q̄ tpe uos Lacedæmonij rebus publicis euerſis, tyrannides in urbes introducere conabimini: nihil est in rebus humanis, neq; iniustius, neq; magis mortiferū: Qd̄ si bonū uobis uideſ ciuitates subesse tyrannidi, ipsi uobis principes tyrannū cōstituite: atq; ita, ut alijs cōstituatis, operam date. Nūc ipsi tyrannorū expertes, & ne id in Sparta cōtingat uehementissime cauētes, hoc in socios studeatis efficere, q̄ si eētis ut nos sumus experti, meliorē (quam nūc facitis) de hac re diceretis sententiam. Nam ista res apud Corinthios ciuitatis perturbatio fuit, cum esset apud eos paucorum regimen, & hi qui Bacchiadæ uocant, urbem incolerēt, ultro citroq; inter eos matrimonia contrahebantur. Horum uni nomine Amphioni nata est filia clauda, cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo Bacchiadarum ducere uole-

Caira uestis

Aeginetarum
in Atheniensis
odiorū p̄cipū.

Aeaci fanum.

Hippias accer
situr a Lacedæmonijs

Soficlis oratio

Tyrānidis in
commoda.Amphion
Labda

*Petra tribus
Oraculū Co
rinthijs.*

bat, duxit Eetion Echecratis, ē Petra quidem tribu, sed oriundus à Lapithe ac Canide. Qui cum neq; ex hac muliere, neq; ex alia tolleret liberos, missus est Delphos, ad consulendum de prole. Eum introeuntem statim Pythia his uersibus compellauit:

Eetion te nemo (licet sis tantus) honorat.

Conceptum pariet saxum graue Labda, monarchos

Qui cadet in ciues, emendabitq; Corinthum.

Hoc oraculum quod Eetioni redditum est, eodem tendebat quò alterum antea Bacchiadis redditum, haud prius intellectum, quàm hoc renuntiatum est, in hæc uerba:

Concipit in Petris aquila enixura leonem

Robustum, sæuum, genua & qui multa resoluet.

Hæc bene nunc animis uersate Corinthia proles,

Qui colitis pulchram Pallenem, altamq; Corinthum.

Labda filius.

Id oraculum cum ad eam diem fuisset indeprehensum, simulatq; ex hoc Eetionis paruit, eodem utrunq; pertinere, silentio suppressere, animo futurum Eetionis filium extinguendi. Et ut primum mulier enixa est, miserūt ē suo numero decem uiros ad tribum, in qua habitabat Eetion, qui puerū extinguerent. Isti postq̃ ad Petram puenere, & ad Eetionis atrium accessere, puerū petunt. Labda cur uenissent ignara, paternæq; beneuolentiæ causa uenisse eos rata, assertit filium, & in unius eorum manum porrigit. Erat autem inter uiam constitutum, ut qui primus eorum puerum cepisset, is humi illum allideret. Verè diuina quadam fortuna, puer ei uiro cui à Labda traditus erat, arrisit. Quam rem illi consideranti miseratio subijt pueri occidendi. Sic misertus alteri tradidit, & ille tertio: atq; ita deinceps per manus traditus infans, per omnes decem transiit ac nemine interimere uolente, rursus matri est redditus. Illi egressi, atq; ante ianuam stantes, alius alius inculabant, castigabantq; sed primū præcipue, qui ex conuento nō fecisset: donec interiecto tps spatio placitum est, ut rursus introgressi, omnes fierent participes cædis, sed necesse erat ex Eetionis stirpe germinari Corintho perniciē. Nam Labda stans pro foribus, hæc omnia exaudiebat: Eoq; metuens, ne illi immutata uoluntate acceptis rursus puerum interimere, asportauit, & in mensura frumentaria occultuit, qui locus uisus est minime inuestigabilis: cum sciret illos, si redirent ad inuestigandum puerum, omnia scrutaturos: ut & contigit. Nam introgressis & scrutantibus, ubi non apparuit, uisum est eis abeundum: atq; ijs à quibus missi essent dicendum, se cuncta quæ illi mandassent perpetrasse: atq; ita reuersi dixerunt. Post hæc Eetidis filio crescenti impositum est nomen Cypselo, ob periculum hoc quod deuiauerat in cypsela, id est, mēsurā frumentaria. Vbi in uirilem adoleuit ætatem, consulenti oraculum Delphis, anceps est redditum: quo fretus, Corinthum aggressus occupauit. Oraculum autem hoc erat:

Vir locuples nostras hic qui descendit ad ædes

Cypselus Eetides, clare rex esto Corinthi

Ipse, & eo gnati: sed nulli deinde nepotes:

Et oraculum quidem hoc erat. Cypselus uero tyrannide potitus, talis extitit, ut Corinthios multos insecutus sit, multos pecunia, longe plurimos anima priuauerit. Cui cū triginta regnasset annos, bñ uita defuncto successit in tyrannide filius Periander, q in ter initia mitius agebat quàm p̃f: sed ubi per nuntios cōsuetudinē habuit cū Thrasybulo, Mileti tyranno, multo magis quàm pater cruētus effectus est. Misso em̃ p̃cone, Thrasybulum interrogauit, qua rōne ipse rebus tutius cōstitutis, ciuitatem pulcherrime gubernarer. Thrasybulus, eo q à Periandro missus erat, extra oppidum educto, ingressus est rus q̃ddam sarti: & unā cum nuntio segetē interambulans, sciscitabat hoīem de suo aduentu ē Corintho, detricans atq; abiciens, ut quamq; uidebat spicam inter alias extantem, donec segetem formosissimam atq; densissimam hūc in modum corripit: p̃diumq; illud peruagatus, nullo uerbo reddito præconem remisit. Reuersus Corinthū præco, auido præceptionis audiendæ Periandro, negauit sibi quippiam respondisse Thrasybulum: mirari, quod se ad uirum uersantū Periander misisset, & sua ipsius destruentemq;

*Periander.
Thrasybulus.
Spicarum de-
truncatio.
Simile est
pud Liviū de
papauē de
cussione.*

exponitq; quæ ex Thrasybulo uidisset. Periander id quod à Thrasybulo actum erat intelligens, atq; interpretans, sibi ab illo præceptum, ut eminentissimos quosq; popularum interimeret: tunc uero omnem in ciues sæuitiam exercuit, interficiendo ac persequendo, cōsummans id qđ à Cypselo fuerat ommissum: adeo quidem, ut uno die uniuersas mulieres Corinthias exuerit, ppter Melissam uxorem suam. Nam cum ad Thesprotos, qui sunt ad flumen Acherontem, misissent nuntios, sciscitatum mortuorum oraculum de hospitis deposito, Melissa apparens negauit se indicaturam aut dicturam, ubi nam depositum esset collocatum, quoniam ipsa algeret, quia nuda esset. Nihil enim sibi prodesse uestes cum quibus sepulta fuisset, utpote nō cōcrematas. Cuius rei, qđ uera loqueret, testimonio foret, qđ Periander in frigidū furnū panes ingessisset. Hæc Periandro renuntiata, ob illd' argumentū fidē fecere, qđ ipse cū Melissa quīs defuncta coierat. Itaq; statim post eū nuntiū p pconē edixit, ut oēs Corinthiæ mulieres ad Iunōis templum p dīrent. Eō tanq̃ ad diē festū, q̃ornatissime poterant cū issent mulieres istæ, dispositis clā satellitibus, eas oēs sine discrimine exiit, ingenuas piter & ancillas: atq; eas uestes ad fo ueam cōportatas Melissam p̃cando cremauit. Hæc ubi fecit, & nūtiōs iteꝝ eosdē misit, tūc ei Melissæ idoli, hoc est, inanis imago, exposuit, ubinam depositū hospitis collocasset: Huiusmodi est tyrannis, Lacedæmonij, uobis & taliū opes. Eoq; nos Corinthios cum magna admiratio cepit, simulatq; uidimus uos accersisse Hippiam, tū uero maior nūc dum ista dicitis. Propterea deos Græcorum inuocantes testamur apud uos, ne uelitis tyrannides in ciuitatibus cōstituere: quas nō exstinguitis, sed excitatis pter æquitare, dum Hippiam reducitis; in quo scitote Corinthios uobis nō assensuros: Hæc Soficles Corinthioꝝ legatus: Quem excipiens Hippias, eosdē quos ille deos inuocando dixit, cum cæteros, tum p̃cipue Corinthios desideraturos Pisistratidas, dum uenissent dies quibus expiare se ab Atheniēsis nequirēt. Hactenus rēdit Hippias, quoniam oracula illa ip̃e præ cæteris nota haberet. Cæteri socij, qui antea silentium tenuerunt, audito Soficle, liberiorius pro se quisq; in uocem erūpentes, accedere sniæ Corinthiorum: obtestariq; Lacedæmonios, ne quid agerēt noui aduersus Græcam ciuitatem. Ita ab ea re cessatum est. Hippias illinc p̃fectus, offerente sibi Amynta Macedone Anthemuntem, & Thessaliam Iolcon, neutꝝ accipere uoluit: sed rursus ad Sigeum cōcessit, qđ armis Pisistratus à Mitylenæis eripuerat. Eoq; capto, tyrannū ibi cōstituit Hegesistratū filiū, nothū ex muliere Argia: qui tū, quæ à Pisistrato acceperat, nō tenuit sine p̃lio. Nam dum inter Mitylenæos ac Athenienses pugnatū est, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigeo prodeſtes, hos repetētes regionē, illos refellētes hac rōe, qđ dicerēt nihilo magis iuris eē Aeolibus in agꝝ Iliēsem, q̃ sibi ac cæteris Græcis, qui Menelao in raptu Helenes operam nauasent. His assidue bellantibus, cum alia in p̃lijs gesta sunt, tum illud, qđ Alcæus poeta in prælio, quod collatis signis gerebatur, uincētibus Atheniēsis, ip̃e quidē fugæ se mandans euasit: sed armis eius potiti sunt Atheniēses, quæ apud templum Mineruæ in Sigeo suspēderunt. Hanc rē Alcæus carminī mandans in Mitylenē reposuit, indicans Menalippo sodali suam calamitatē. Mitylenæos tū atq; Atheniēses reduxit in gratiam Periander Cypseli: qui delectus arbiter, ita eos reconciliauit, ut utriq; ea colerēt quæ haberēt. Atq; hoc modo Sigeum factum est Atheniēsum. Hippias, posteaquam Lacedæmone in Asiam abiit, cuncta agitabat insimulando Atheniēses apud Artaphernē, atq; oēm operam dando, ut Athenæ in illius ac Darij uenirēt potestātē. Quæ agitantē Hippiam cum accepissent Atheniēses, mittunt Sardis nuntios, ad dissuadēdum Persis fidem habere exulibus Atheniēsis. Sed Artaphernes iubere, Atheniēses (si salui eē uellent) rursus Hippiam reciperēt. Athenienses eam conditionem recusare, & malle professi eē Persarum hostes, dum ita apud Persas insimulantur: atq; ita animati sunt Athenienses eam conditionem recusare. Hoc interim tempore, Milesius Aristagoras à Cleomene Lacedæmonio reiectus è Sparta, Athenas uenit. Nam ea ciuitas inter cæteras præpolebat. Ad quam ciuitatem, ubi uenit Aristagoras, ubi eadē quæ in Sparta commemorauit de cōmodis quæ eēnt in Asia, deq; Persico bello, qđ neq; scutū neq; lanceā in usu

Epistola Thrasybuli ad Periandꝝ extat apud. D. Laertium in primo. Melissa.

In frigidū furnū panes ingerere.

Periander cū defuncta concubuit.

Corinthiæ mulieres denudatæ.

Hippiæ responsum & redit.

Sigeū.

Amyntas Hegesistratꝝ Ilienſis ager.

Alcæus poeta Menalippus Alcæi sodalis Athenienses nūtiꝝ ad Artaphernem. Artaphernis ad Atheniēses responsio

*Perfarum bel
lica arma.* haberent, facilesq; essent ad capiendum: Hæc ille referens, ea quoque addebat, Milesios esse Atheniensium colonos, quos æquum esset ab eis liberari, qui multum pollerēt. De niq; nihil non pollicebatur, omnibus precibus obsecrans, quod tantopere cupiebat, do nec eos induxit. Facilius em̄ ei uisum est multos decipere quàm unum. Qui si Cleome nem solum fallere non potuit, id tamen in triginta milibus Atheniensium effecit. Itaq; Athenienses persuasi, decreuere uiginti naues Ionibus auxilio mittendas, Melanthio illis præfecto, uiro inter populares omni in respectato. Hæc classis initium malorum extitit Græcis pariter & Barbaris. Ante cuius egressum Aristagoras reuectus Miletum, excogitauit consilium, quod in nullam Ionum utilitatem erat redundaturum: quamquam ne ille quidem hac ratione faciebat, sed ut regi Dario molestiam afferret. Etem̄ misit quendam in Phrygiam ad Pæones, qui à flumine Strymone erant in captiuitatem abducti à Megabyzo, locum atq; uicum per sese incolètes: Ad quos ut puenit nuntius, ita uerba fecit: Viri Pæones misit me Aristagoras Mileti tyrannus, ad ostendendam uobis (si obtemperare uelitis) salutem. Nunc enim cuncta Ionia ab rege defecit, eadēq; uobis præstat facultatem salutis parandæ ad patriam nostram: per uos quidem usq; ad mare, deinceps nobis iam curæ erit. His auditis, Pæones magnam sane uoluptatem acceperunt: sumptisq; liberis atq; uxoribus, ad mare fuga se proripuerunt: nonnullis eorū præ metu illinc remeantibus. Vbi ad mare puenere, illinc in Chium transmisere. Quo postq; applicuere, eorum uestigia insecutus adfuit ingens equitatus Persarum: & quia eos assequi non potuit, misit in Chium ad illos, ut eodē redirent. Cuius oratione repudiata, à Chijs sunt in Lesbum transportati. Mox à Lesbjs in Doriscum, unde terrestri itinere se in Pæoniam receperūt. Post hæc ad Aristagoram Athenienses uiginti cū nauibus uenere, ducentes unā quinq; triremes Erethriorum: qui nō Atheniensium gratia commilitium præstabant, sed debitam ipsis Milesiis gratiam reddebant. Nam Milesi aliquando pro Erethrijs in bello Chalcidensi præstiterant, cum Samij cōtra Erethrios atq; Milesios Chalcidensibus opem tulissent. Aristagoras, ubi isti atq; alij socij adfuere, expeditionem fecit aduersus Sardis, non tamen ipse proficiscēs, sed Mileti remanens, præfectis alijs ducibus Milesiorum fratre suo Charopino, cæterorum ciuiū Hermophanto. Hac classe Iones ubi peruenere Ephesum, relictis nauibus apud Coresum (quod est agri Ephesii) ipsi cum ingenti manu sumptis uia ducibus Ephesijs, ad superiora tendebant, scdm flumen Caystrum tenētes iter. Illinc superato Tmolo, Sardis adueniunt, easq; occurrente nemine capiūt, omniaq; eius urbis loca, præter arcem, quam Artaphernes ipse tutabatur, habens non exiguas uirorum copias: quæ res fuit impedimento, quo minus qui ingressi erant urbem, diriperent. Erant Sardibus domus plerāq; arundinaceæ, sed quæ lateritiæ, tamen ex arundinibus lacunaria habebant. Hæc unam quidem è militibus cum incendiisset, repente ignis è domo in domū elapsus, totam urbē absumpsit. Ardente urbe, & uastante iam extrema incendio, nec habente regressum, Lydi, & Persarum quicunq; in urbe erant, undiq; circumuenti ex urbe in forum confluunt: & ad amnem Pactolum, qui medium forum interfluens æramenta auri è Tmolo illis deferret: deinde flumini Hermo immiscetur, & ille mari. Ad hunc amnem, & ad hoc forum conglobati Lydi pariter & Persæ, sese defendere adigebantur. Iones uidentes hostium alios sese tutantes, alios magna multitudine se obuiam ferentes, metu perculsi, ad montem (qui dicitur Tmolus) sese recipiunt, atq; illinc noctu ad naues. Crematis Sardibus, deflagrauit unā templum Cybeles, indigenæ deæ: cuius prætextu postea Persæ, templa quæ in Græcia erant cremauerūt. Hoc ubi Persæ, qui intra Halym domicilia habebant, rescuerunt: tunc uero ad ferendam Lydis opem conuenerunt: nec adepti Sardibus Iones iam illinc profectos, eadem uia insecuti comperiunt Ephesi: congressiq; cum illis ex aduerso instructis, in fugam eos uertunt, multosq; occidunt, & in his cum aliis illustres uiros, tum Eualciden Erethriorū ducem, qui donatus laurea in certaminibus fuerat, & à Simonide Ceio maiorem in modum celebratus. Ex ea pugna qui euasere, per urbes fuere dissipati. Et tunc quidem ita dimicatum est, Athenienses aut post hæc

defertis prorsus Ionibus, et si per nuntios Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerunt se auxilio futuros. Quorum societate fraudati Iones (tñ quoniam ista aduersus Dariū egerant) nihilo segnius bellum aduersus regem parabant: Hellepontumq; inuecti, Byzantium ac cæteras circa urbes in suam potestatem redegerunt. Inde euecti magnam Cariæ partem in belli societate ascuerunt. Nam Gaunus, quæ prius societatem facere recusauerat, ubi Sardis cōflagarunt, & ipsa Ionibus accessit. Præterea Cyprii oēs ultro, exceptis Amathusiis. Defecerunt aut Cyprii à Medis in hunc modum: Erat Onesilus qdam Gorgi Salaminiorum regis frater, natu minor, Chersis filius; Siromi nepos, Euclthontis pnepos. Hic uir, cum sæpenumero antea Gorgum sollicitasset ad rebellandum ab rege, tunc audiens Iones rebellasse, uehementius urgere hostem institit. In quo quia nihil p̄ficiēbat obseruato tēpore, dum Gorgus oppidum egrederet, unā cum suis militibus eum portis exclusit. Gorgus oppido exutus, ad Medos transfugit. Eo potitus Onesilus, omnibus Cyprijs ut rebellarent suadebat: p̄suasis cæteris, Amathusios rebellare obnuentes obsidione circūdedit. Dum hinc Amathuntem obsidet Darius, ut ei nuntiatum est Sardis captas, incensasq; ab Atheniensibus atq; Ionibus, & huius cōparandæ elassis atq; rei contexendæ fuisse autorem Aristagoram Milesium, fertur cum primum hæc audiuit, Iones nihil fecisse: probe sciens, nō fuisse illos præ contemptu sui rebellaturos: Deinde interrogasse quinam eēnt Athenienses. Id cum audisset, tum arcum possidisse, eōq; sumpto sagittam quam imposuerat in cœlum excussisse: & ea in aerem excussa dixisse, ō Iupiter, cōtingat mihi ut Athenienses ulciscar. Atq; hæc locutus, cuidam famuloq; p̄cepisse, ut sibi sp̄ apposita cœna ter diceret, Hec memento Atheniēsum. Et cum hoc præcepisset, accito ad suum cōspectum Histiaeo Milesio, quē ipse diu distinuerat, ita eum fuisse allocutus: Audio Histiaē p̄curatorem tuum, cui tu Miletum demandasti, nouas aduersum me res esse demolitum. Viros em̄ ex altera cōtinente persuasit, ut Iones sequerent, q̄ mihi cōmissorū poenas dabunt, eosq; induxit ad me Sardibus priuandū. Num igitur uidentur hæccine tibi bene habere? Quorum quidnam sine tuis consilijs actum est? Proinde uide ne rursus te ipsum in culpam induas. Ad hæc Histiaeus: Quodnam (inquit) rex protulisti uerbum? Me ne consulere rem, quæ tibi sit quippiam siue multū siue parum molestiæ allatura? Quid mihi querēs ista facere? Aur cuius rei indigens, cui oīa adsunt quæ tibi, quē tu omniū consilioq; tuorum cōmunione dignaris? Quod si istud quod ais egit procurator meus, sic habeto, id eum fecisse suo consilio. Principio rōnem istam non admitto, Milesios ac meū procuratorem quippiam rerum nouarum fecisse aduersus statum tuum. Si qd tñ huiusmodi faciunt, & tu id quod est audisti, rex, intellige quid rei egeris, qd me à mari ablegandum putasti. Nam Iones id agere aggressi sunt, postquam ego ex ipsorū cōspectu sum amotus, cuius aggrediendi iam pridē libidine tenebantur. Quod si ego in Ionia fuisset, nulla profecto se ciuitas cōmouisset: Proinde nunc propere dimitte me, ut in Ioniam contendam, oīa illic negotia tibi in inteḡ restitutus: & hunc Miletī procuratorem, harum rerū machinatorē, in tuam potestatem redactus. Hæc ex animi tui snia cōfecero, iuro p̄ deos regios me nō prius exutus hanc uestē, qua indutus in Ioniam descendam, q̄ Sardiniam insulam maxiam tibi tributariam reddam: Hæc Histiaeus fallendi gratia dicebat. Quibus persuasus Darius, hostem dimisit, præcipiens, ut posteaquam ea quæ spopoderat præstisset, ad se Susa reuerteretur. Dum nuntius de Sardibus ad regem uenit, Dariusq; illam rē arcu fecit, & Histiaum est allocutus, Histiausq; ab eo dimissus, ad mare se cōtulit, hoc interea omni tpe hæc gesta sunt: Onesilo Salaminio Amathusios obsidenti nuntius affert, Artybium uirum inter Persas eximium, cū magna ui Persarum cursum tenere in Cyprum. Quo accepto, Onesilus legatos passim in Ioniam dimittit ad Iones euocandos: qui non diu in deliberando cunctati, cum magna classe ad eum se contulerunt. Et cum Cyprum tenuissent Persæ eodem ē Cilicia traiecerunt, terrestriq; itinere Salaminem contenderunt, Phœnicibus classe circueuntibus promontorium, quæ clauē Cypri uocantur, His ea facientibus, Cyprii tyranni conuocatis Ionum ducibus dixerunt

Cyprii.
Onesilus.
Gorgus.

Onesili dolus

Sagitta ad Iones excussa.
Memineris Atheniensem.
Darius Histiaeo.

Histiaeus ad Darium.

Callida ad fallendum regem ratio.

Histiaei abitio

Artybius

Clauē Cypri

Cypriorum ratio. Viri Iones, uobis nos Cyprii optionem damus cum utris dimicare uelitis, cum Persis, an cum Phoenicibus. Si terra mauultis cū Persis acie confligere, tam tps est ē nauibus egrediendi, & in acie standi, ut nos ufas ingressi naues, cū Phoenicibus dimicemus. Sin cū Phoenicibus fortunā tentare mauultis, facite: qm̄ alterutrū opus est eligatis, ut qntū in nobis fitū est, Ionia atq; Cyprus in libertatē uindictē. Ad hæc Iones: Cōe, inqūt, Ionia cōsiliū nos misit ad mare tutandū, nō ad naues tradēdas, q̄ ipsi cū Persis in terra cōfligeremus. Itaq; qdem ubicunq; collocabimur, ut opam nauemus enitemur. Vos uero debetis, q̄lta ab īperantibus Medis passi estis reminiscētes, uiros egregios uos ostendere: Hæc Iones rīderunt. Post hæc Persis in campū Salaminū tendentibus, Cyprii reges aduersus alios hostes cōstituerūt alios Cyprios: aduersus Persas, optimū quēq; Salaminiorū ac Soliēsiū: aduersus Artybiū Persarū ducē Onesilus ultro cōstitit. Insidebat Artybius eq̄, in armatū erigere se docto. Qd̄ audiens Onesilus, ad satellitē suū (erat em̄ ei satellites saneq; peritus rei bellicæ, & aliog solertiæ plenus) Audio, inqūt, Artybij equū edo cū se erigere, & pedibus simul atq; ore cū in quē agis • pficere, proinde tu ppere initarōe dicito, utrū malis obseruare, equū ne tibi feriēdū, an ip̄m Artybiū. Ad quē seruus suus: Ego uero, inqūt, rex paratus sum & utrunq; & alterutrū, & oīno quicq; imperaueris, facere. Promam tñ qd̄ rebus tuis ēē cōducibilius sentiam, regē ac ducē oportere cum rege ac duce certare. Siue em̄ talē occidas, decori tibi fore: siue à tali, qd̄ absit, occidaris, qd̄ scdm̄ est, dimidiū mali ēē: Hos uero famulos cū famulis hostiū debere cōfligere. Nā qd̄ ad equū attinet, nō est cā cur eius artificii extimescas. Recipio em̄ tibi cū posthac aduersus neminē se erecturū. Hæc illo locuto, mox exercitus conflixere, terrestres naualesq;. Et classe quidem Iones eo die strenue pugnantes supauere Phoenices. Samiorū tñ præcipua uirtus exitit. In terra ubi cōcursum est, dū acies dimicant, circa impatores hoc actū est: Vbi Artybius eq̄ cui insidebat, in Onesilū inuectus est. Onesilus, uti cōuenerat cū satellite, ip̄se inuadentē Artybiū ferit, eius satellites eq̄ sublato pedes in Onesili scutū iactantis falce percutiens abscidit. Quo ictu Artybius Persarū imperator illic unā cum equo corruit. Ceteris pugnando occupatis, Stesenor Curiū tyrannus, nō parā circa se copiarū hīs, prodidit socios Curienses. Hi Argiorū coloni dñr ēē. Post horū proditionem, statim Salaminī, qui curribus uehebantur, idem fecere. Quo ex facto Persæ Cyprii superiores extitere. Horū acie in fugam uersa, cū aliī multi occubuerē, tum uero Onesilus Chersis, qui Cyprios ad defectionem induxerat, & Soliorū rex Aristocyprus Philocyprī, eius inquam Philocyprī, quem Solon Atheniensis Cyp̄ profectus inter tyrannos maxie uersibus celebrauit. Onesili caput Amathusiū, qm̄ ipsos obsederat, excisum in oppidū retulerunt, ac supra portas suspenderunt. Qd̄ suspēsum cū iam exinanitū esset, in gressum apū examen fauo referfit. Ea de re oraculū Amathusiis (nam oraculū cōsuluerē) redditū est, ut depositū caput humarent, Onesilōq; q̄tannis tanquam heroi sacrificarent. Hoc facientibus, melius cū eis actū iri. Qd̄ Amathusiū ad meam usq; memoriā faciebant. Iones & aliī, qui ad Cypriū pugna nauali dimicauerant, ubi didicere res Onesili perditas, & ceteras Cyprii urbes obsessas, præter Salaminem, eam atq; Gorgo pristino regi Salaminios restituisse, in Ioniam redire maturauerunt. Ciuitatū Cypriarum diutissime obsidionem Soli pertulit, sed eam Persæ quinto mense quā obsidere ceperunt, circū suffosso muro expugnauerūt. Ita Cyprii cū annū liberi fuissent, denuo in seruitutem sunt reducti. Ac Daurises, qui filiam Darii in matrimonium habebat, Hymecsq; & Oranes, atq; aliī Persarum duces, & ipsi filias Darii in matrimonio hñtes, persecuti eos Iones, qui aduersus Sardis expeditionem fecerant, postq̄ in naues repulerunt filio uictos, dehinc inter se partiti sunt urbes quas expugnarent. Daurises qdem cōuersus ad urbes in Helleponto sitas, cepit Dardanū, cepit Abydum, & Percotē, Lampsaecū, & Pæson, singulas diebus singulis. Cui à Pæso ad urbē Parion cōtendenti nuntius adfertur, Cares cum Ionibus sentientes à Persis defecisse. Igitur conuerso itinere ex Helleponto, aduersus Cariam copias duxit: Sed anteq̄ pueniret, de eius aduentu certiores facti Carij, ad colūnas (quæ albæ dñr) cōueniunt, atq; ad amnē Marfyam, q̄ ex Hy-

Ionia confilium.

Artybij equus.
καταπύζειν
δαυ.

Artybij cedes

Curienses

Onesili mors.

Aristocyprus

Philocyprus.

Onesili caput

Soli urbs

Cyprii in seruitutē reducti

Dardanus

urbs capta

Abydus.

Percotes.

Pæsus

Parion.

Colūna albæ

dridae regione defluit in Mæandrum. Ibi coactis Carijs, multæ sunt à multis dictæ sententia: sed optima omnium meo iudicio à Pixodaro Mausoli, uiro Cindyensii, qui Syennesis Cilicum regis filiam in matrimonio habebat. Ab hoc sententia dicebatur, ut transmissio Mæandro Cares flumen à tergo habentes, ita demum cū hoste congredierent, ut sublata spe retro fugiendi, atq; ibidē manere coacti, redderent meliores q̃ natura essent. Verū hæc sententia nō peruicit, sed illa, ut Persis potius à tergo Mæander esset: ut si Persæ fugam facientes euaderent, tamen in flumen incidentes abire non possent. Post hæc cum adessent Persæ, ac Mæandrum transissent, ibi super amnē Marsyam Cares prælium conseruere cū Persis acre atq; diuturnum. Ad postremum multitudine hostium terga uertit. Quo in prælio Persæ cecidere duo milia, Carij decem milia. Ex quibus qui es fugerunt ad Labrandē, in Iouis militaris templū se receperunt, in magnū atq; sacrum lucum cum platanorū. Sicut ex his (quos nouimus) Cares sunt, qui Ioui militari hostias offerant. Huc Cares cum se recepissent, de salute consultabant, utrum sese Persis dedere, an Asiam penitus relinquere satius esset. De hac re consultantibus, subsidio uenere Milesii cum socijs. Ibi Cares immutata priori uolūtate, rursus ad bellū instaurandum animantur, & cum inuadētibz Persis cōcurrunt: & cum diutius quā prius dimicandū esset, fugantur multis casis, Milesiorum præcipue. Post acceptam calamitatem hanc Cares copijs reparatis repugnauerunt. Audientes enim urbes suas inuasum iri à Persis, infidias illis in uia quæ in Mylassa fert collocauerunt, autore Heraclide Ibanoleo uiro Mylassensii. In eas infidias Persæ noctu incidentes, obtruncati sunt cum ducibus suis Daurise & Amorge & Sisamace, necnon Myrse Gygis filio. Hunc in modum interiere hi Persæ: Hymeas autem qui & ipse erat ex insequentibus Ionas, qui aduersus Sardis militauerāt, ad Propontidē cōuersus cepit Cion ac Mysiam. Hac expugnata, audiēs Daurisen relicto Hellesponto tendere aduersus Cariam, omiſsa Propontide, in Hellespontum ducit exercitum: cepitq; Aeoles omnes qui oram Iliadem incolunt. Cepit itē Gergithas, qui à prisca Teucris relicti fuerant. Has gentes cum cepisset Hymeas, morbo decessit Troade: & hic quidem ita mortem obiit. Artaphernes autem Sardium præfectus, & Otanes tertius dux, aduersus Ioniam confinemq; Aeolidem delecti imperatores, cepere ex Ionia quidem Clazomenas, ex Aeolia uero Cumam. Quibus oppidis captis, Aristagoras Milesius ubi hoc accepit, non erat compos mentis, ut qui perturbasset Ioniam, & magna negotia confudisset. Itaq; cernens hæc, ubi consistit ei rem effici non posse, nec Darium regem superari, de fugiendo deliberabat, conuocatisq; suæ factionis hominibus, consulebat satius fore eis, si Mileto expellerentur, in septentrionalia loca aliqua profugere, ducentes coloniam uel in Sardiniam uel in Myrcinum Hedomum, quā Histiaeus à Dario donatus moenibus struxerat: Hæc Aristagoras percōrabatur. Verum Hecataeus Hegesandri, uir logopœos, negabat coloniam alterutro deducendam: sed si Mileto eijcerentur, moenia in Lero insula ædificanda, atq; illic quiescendū. Deinde illinc Miletum esse remeandum: Hoc consulebat Hecataeus. Sed Aristagoras, cuius sententia præcipue erat abeundi in Myrcinum, demandata Mileto Pythagoræ uiro inter populares probato, procuratore Mileti, ipse sumptis secum omnibus uoluntarijs in Thraciam nauigauit, regionemq; obtinuit ad quā cōcesserat. Ex ea profectus cum urbem obsidet, tam ipse quā eius exercitus à Thracibus, tametsi illic accepta fide excedere uolētibus, interemptus est: Et Aristagoras quidem, qui Ioniam ad defectum induxerat, ita oppetijt.

Cares cū Persis conseruatum prælium.
Lucus platanorum.
Iouis militaris templum.
Milesii et Cares fugantur.
Heraclides Daurises.
Amorges.
Myrse.
Sisamaces.
Gergithæ.
Hymeas obiit.
Hecataeus.
Leros.
Pythagoras Mileti procurator.
Aristagoras mors.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SEXTVS, QUI ERATO INSCRIBITVR.

Pronerbiū.

Histiæus a
Chijs in uin-
cula cōiectus

Hermippus.
Literæ Histi-
æi produūtur.

Libertas gra-
stata.
Histiæi uul-
nus.

Legendū for-
tasse pro uiri-
bus, p eo qd
est græce:
τὸς δ' αὐτοῖς.
Lada insula.

RISTAGORAS QUIDEM IONICAE REBELLI-
onis autor, ita oppetiit. Histiaæus autem Mileti ty-
rannus, à Dario commeatum adeptus, Sardis ue-
nit. Eò cum uenisset è Sufis, interrogatus ab Artap-
herne Sardium præfecto, quidnam ei uideretur,
Iones ad rebellandum induxisse. Et cum negaret
se id scire, quinimò mirari quod actum esset, tan-
quam eius rei prorsus ignarus, Artaphernes qui
cum fuisse artificem comperisset, in id ipsum intu-
ens, inquit: Histiaæ, sic res hæc se habet: Hunc cal-
ceum tu quidem consuisti, Aristagoras autem sibi
induit: Hoc Artaphernes ad rebellionē pertinens
dixit. Quem Histiaæus tanquam rei gnarum uerit-

tus, prima statim nocte fuga se ad mare proripuit, regem Darium frustratus, cui Sard-
niam insulam maximam in illius potestatem redactus: se pollicitus, subiit primas par-
tes Ionici belli aduersus Darium gerendi. Is cum in Chium transmisisset, à Chijs in uin-
cula cōiectus est, exploratum habētibus eum à Dario illuc isse ad res novas moliēdas.
Sed ubi omnem cognouere rationem, quod regi hostis esset, hominem soluerunt. Ibi
interrogatus Histiaæus ab Ionibus, cur ita prompte ut à rege deficeret Aristagoræ dele-
gasset, & tanta clade Iones affecisset; non dixit causam penes illos merito fuisse, sed regē
Darium constituisse, Phoenices è sedibus suis amotos in Ioniam transferre, & Ionas in
Phoenicem: & hac causa literas se misisse. Cum nihil omnino rex constituisset, ipse Io-
nas terrefaciebat. Post hæc ad Persas qui Sardibus erant, literas dat, tanquam secum an-
tea de rebellionē collocutos, quas literas fecit per nuntium quēdam Hermippum Ar-
taniteum. Eas Hermippus non ijs ad quos dabantur reddidit, sed Artapherni. Ille omni-
bus quæ agebantur cognitis, iubet Hermippum & eas reddere quibus Histiaæus mitte-
bat; & quæ uicissim à Persis ad Histiaæum responderētur, sibi dare. Ita rebus palam fa-
ctis, Artaphernes de multis Persarum supplicium sumpsit, & Sardibus quidem tumultus
exitit. Histiaæus autem hac spe lapsus, exoratis Chijs Mileti reductus est: sed Mile-
sii libenter etiam Aristagora liberati, nullo pacto animum inducebant ad alium tyran-
num illuc recipiendum, utpote gustata libertate. Histiaæus sub noctem conatus introire
Miletum, à quodam Milesio in femore uulneratus est. Ita reiectus à patria sua, rursus
se recepit in Chium: atq; illinc quoniam Chios ad tradendas sibi naues inducere non
poterat, traiecit Mitylenen: Lesbjsq; ut sibi traderent naues persuasis, octo illorum tri-
remibus armatis Byzantijs remigauit. Ibiq; subsidēs, nauigia quæ è Ponto prodibāt in-
tercipiebat, pter eos qui se paratos obseq sibi assentiebant. Histiaæo & Mitylenæis hæc
agētibus, aduersus ipsam Miletum ingens exercitus hostium, classiarius pariter & ter-
restris in expedito erat. Duces enim Persarum coactis in unū copijs cuncti in eam con-
tendebant, minoris cætera oppida facientes. Inter classiarios promptissimi erant Phoe-
nices; cum quibus militabant & Cyprij recens subacti, & Cilices, & Aegyptij. Hos ad-
uersus Miletum & cæteram Ioniam uenturos cum accepissent Iones, miserūt suos qui
que primores ad commune Græciæ concilium. Quibus in eum locum coactis, atq; de
liberantibus, uisum nullas debere terrestres copias aduersus Persas contrahi, sed Milesi-
os moenia per seipsos • futuri tutari, cæteros classē instruere nulla naui prætermissa.
Instructaq; classe primo quoq; tempore contractos apud Ladam ante Miletum pugna
nauali decernere. Lada autem parua quædam est insula, urbi Milesiorū obiacens. Post
hæc impletis iisdem nauibus ad locum præsto fuerunt, comitantibus Aeolibus, qui in-
colunt Lesbum: Atq; ita acie iunxerunt: Cornu quod erat auroran uersus ipsi Mile-
sii cū octoginta nauibus tenebant. His contigui Prienenses erant duodeci cū nauibus:
Myusii cū tribus nauibus. His contigui Theij decem & septem nauibus, Chij cum cen-
tum, Ultra hos locati erant Erythræi & Phocæses, Erythræi quidē cum octo nauibus:

Phocenses uero cum tribus. Phocensibus adhærebant Lesbij cum nauibus septuaginta. Ultimo in loco erant Samij cum sexaginta nauibus, tenentes cornu occasum uersus. In summa omnium numerus, trecentæ sexaginta tres triremes: Tot fuere Ionice naues. Barbaræ uero numero sexcentæ. Quæ ubi & ipsæ in agrum Milesium uenere, omnisq; ei peditatus affuit, tñ uero duces Persar; audita multitudine nauis, iamdñ extimuerūt ne illos superare, neue Miletum nisi mari potiti essent, capere nō possent: & ob id apd̄ Dariū adirēt periculū poenæ subesidæ. Hæc reputantes, cōtractis Ionice tyrannis, q ab Aristagora Milesio deiecti principatu, ad Medos perfugerant, & tunc aduersus Miletum militabant, horum quicunque aderant conuocatis, ita uerba fecerunt: Viri Iones, qui uestrum de domo regia bene meritis est, nunc appareat. Suos enim populares quis que uestrum conetur adducere, ab reliquis socijs eliciendo illos hac promissione, nihil eos quod rebellarint molestiæ sensuros, nullas eorum uel sacras uel priuatas aedes incensum iri, nihil uiolentius quàm antea passuros: Sin minus ista facere, sed omninodē cernere prælio uoluerint, hæc eis damna dicite euentura, quæ certē euenient: Ipsos prælio uictos in seruitutem rapiēdos, liberos eorum à nobis castrandos, uirgines in Bactra asportandas, terram alijs tradendam. Hæc locutis Persarum ducibus, Ionum Tyranni sub noctem ad suos quisq; populares denuntiātū miserunt. Iones ad quos n̄ nuntij perueniunt, contemnere hæc, nec animum ad prodicionem faciendam inducere, sibi quis que soli illa à Persis denuntiari existimantes. Hoc simulatq; Miletum Persæ applicuerunt, gestum est. Mox cum ad Ladam Iones coacti essent, conciliaq; haberentur, & aliæ ab alijs sententiæ dicerentur, Dionysius Phocensis dux ita locutus est: Quoniam in summo • ancipiti res nostræ sunt uiri Iones, ut aut liberi simus, aut serui, & quidē tanquam fugitiui. Si uultis deuitare calamitates, subeundus est nobis impræsentiarum labor: ita superatis hostibus liberi esse poteritis: Sin autem ignaui fueritis, & ab ordine recesseritis, nullam uestri spem habeo, quo minus poenas regi rebellionis detis. Sed assentiāmini mihi, & uosiplos mihi permittite, & ego dijs & æquo iuuantibus recipio uobis aut non concursuros hostes, aut si occurrent, multo inferiores futuros. His auditis, Iones sese Dionysio permisere. Ille classem assidue in cornua produciens, ut remiges exerceret, subinde loca inter nauigandum uariare cogitabat: quinetiam propugnatores armatos esse, & reliquum diei naues in ancoris stare, quotidie laborem Ionibus exhibens ad septimum usq; diem, obtemperantibus, atque imperata facientibus. Post eum diem Iones, utpote talium laborum insueti, tum defatigatione, tum sole afflicti, inter se dixere: Quo nos deorum offenso ista patimur, qui desipientes ac mente capti, uiro Phocensi superbo treis naues habenti omnino nos permisimus, cumq; toleramus. Quos ille sumptos perdit intolerabilibus ærumnis, quorum multi in morbum inciderunt, multi idem passuri uidentur, quibus satius est quiduis aliud quàm hæc mala pati: atque adeo seruitutem, si qua futura est, expectare, quàm præsentī afflictiari. Agite deinceps huic ne obtemperemus. Hæc inter se locutis, mox deinde nemo illi parere uelle, sed tentorijs more militari in insula defixis, frui umbraculis, ac nolle naues ingredi, neque ad munia sua redire. Id animaduertentes Samiorum duces, & magnam Ionum confusionem, putauerunt sibi admittendam orationem Persarum, quam per nuntium aperuerat Aeaces Sylofontis, rogans ut à socijs deficerent, cum præsertim nō fieri posse uideretur, ut regis potētiam superarent, ac probe scirent, si præsentem Darij classem superassent, aliam quincuplo maiorem affuturam. Nacti igitur occasionem, ubi primum uiderunt Ionas negantes se in officio futuros, lucrifaciendam putauerunt suorum sacrorum atque priuatorum conseruationem. Aeaces autem, cuius orationem admisere Samij, filius Sylofontis Aeacis, fuit Sami tyrannus, ab Aristagora Milesio exutus principatu, quemadmodum alij Ionice tyranni. Itaque posteaquàm Phoenices nauigare aduersus Ionas cœperunt, Iones que & ipsi naues in cornua digestas producere, ac propius uentum est, prælium que confertum: tunc quoniam Iones ignaui, qui ue egredi fuerint, haud queo pro comperto scribere, quia alius in alium reijcit culpam. Di-

Ionice nauium catalogus.

Persæ ad Ionum tyrannos.

Persar; mihi nae Ionibus intentatae.

Dionysius Phocensis. Ὀκεία ζυγὸς ἀκμῆς. Labor subendus.

Iones labori insueti.

Aeaces Samius.

cuntur tamen Samii, quemadmodum cum Aeace composuerant, sublati uelis ex acie excessisse, Samum que abisse, præter decem naues, quarum trierarchi permanserunt, dimicarunt que, nolentes dicto audientes esse suis ducibus. Quo ex facto commune Samiorum concilium eis donauit, ut ipsorum nomina à maioribus repetita, tanquam ex gregiorum uirorum, in lapide scriberentur, extat que is lapis adhuc in foro. Lesbii uidentes Samios, qui iuxta erant, fugam capeffere, idem fecere quod Samii. Cum id plerique Ionum facerent, eorum qui pugnando perstitere, Chii præcipue circumuenti sunt: & quia nolebant perfide agere, edita egregia opera oppressi. Qui (ut superius dictum est) centum naues cum attulissent, singulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuium, etsi cernerent permultos sociorum esse proditores, tamen inique se facturos censuerunt, ut illorum similes essent. Sed relictis cum paucis discursando dimicauerunt: donec cum pluribus captis hostium nauibus, pluribus suarum amissis, cum cæteris in terram suam perfugerunt. Quorum uero naues inualidae, quæ laceratae erant, non Chii insequente hoste ad Mycalè fugientes, impactis terræ nauibus ac relictis, per continentem pedestre iter fecerunt. Et cum in agrum Ephesium ingressi essent, sub noctem ad urbem contendebant, cum illic mulieribus sacra legiferae Cereris fierent, quos armatos Ephesii ingressos agrum suum uidentes, cum de eis nihil audissent, suspicati fures esse, et ad mulieres tendere, uniuersi ad uim arcendam procurrerunt, Chiosque interemerunt. Et hi quidem hoc casu occiderunt. Dionysius autem Phocensis posteaquam res Ionum abscisas intelligit, captis tribus hostium nauibus, abiit non iam in agrum Phocensem: probe sciens eum in cætera Ionia direptum iri: sed ut erat, rectam contendit in Phoenicem. Vbi nauibus onerariis spoliatus, raptaque ingenti pecunia, in Siciliam nauigauit, atque illinc prodeundo, latrocinia agitauit, in nullum quidem Græcorum, sed in Carthaginenses ac Tyrrhenos. At Persæ uictis pugna nauali Ionibus, Miletum à terra atque mari obsederunt, suffossisque muris, & omni genere tormentorum admoto, eam ab arce acceperunt sexto quam rebellauerat Aristagoras anno, atque diripuerunt, ut defuncta sit ea calamitate quam oraculum prædixerat. Siquidem Argiis apud Delphos de ciuitatis suae salute consulentibus, oraculum promiscuum redditum est, quod in ipsos quidem Argios tendebat, sed ex adiectione ad Milesios. Quod quatenus ad Argios pertinet, cum ad eum locum uenerimus referemus: quatenus autem ad Milesios, ita habet:

Tunc quoque commetrix operum Milete malorum,
Per multis coena & præstantia munera fies,
Crinitisque pedes tua pluribus abluet uxor,
Nostri erit aut alijs delubri cura gemellis.

Persæ criniti. Hæc tunc Milesiis contigerunt, cum ex ijs plerique uiri à Persis, qui criniti erant, sunt caesi, uxores ac liberi in prædam cesserunt, templumque quod erat in geminis, & delubrum atque oraculum deflagrarunt. Nam pecuniarum quæ in hoc templo erant, sæpe alibi mentionem fecimus. Milesii conseruati è cæde, dehinc Susa perducti sunt. Quos rex Darius nulla alia poena afficiens, collocauit in urbe Ampa ad mare (quod rubrum uocatur) sita, ubi fluuius Tigris eam præterfluens exit in mare. Agrum Milesium urbi circumiectum, atque planitiem ipsi Persæ obtinuerunt, montana Caribus Pedasensibus possidenda cesserunt. Hæc Milesiis à gente Persarum passis, non reddiderunt uicem Sybaritæ, qui urbe exuti, Laon & Scidron incolebant. Nam Sybari à Crotoniatis direpta, uniuersi Milesii (qui puberes erant) capita deraferunt, & ingentem luctum adiecerunt. Ex omnibus enim ciuitatibus (quas nouimus) hæc præcipue mutuo hospitio iungebantur. At non item Athenienses, sed Miletum expugnationem se permolestè tulisse cum alijs multis rebus declararet, tum uero hac, quod Phrynicho docente actum, quem de Mileto direpta fecerat, theatrum illachrymauit: & Athenienses eum, quod domestica mala refricuisset, mille drachmis multauerunt, adiecto interdicto, ne quis postea eo actu uteretur. Et Miletus quidem Milesiis desolata est. Samii autem ijs qui aliquid habebant,

Trierarchorum nomina lapidibus inscripta.
Chiorum constantia.

Chiorum caedes.

Miletus capta.

Oraculum promiscuum.

Pedasenses Caræ.
Laos.
Scidros.
Sybaris.
Phrynichi comædia.

adeo nō id quod sui duces erga Medos fecerant, probatur: ut inīto secundū pugnam naualem cōsilio, uisum sit prius quam eō tyrannus Aeaces ueniret, in coloniam proficisci, ne manentes & Medis seruirent & Aeaci. Etenim per hoc idem tempus Zanclei (qui sunt Sicilienses) missis in Ioniam nuntijs, sollicitabant Iones ad pulchrum littus, cupientes illic urbem Ionum cōdere. Hoc autē littus quod pulcherrimum dicitur, Siculorum quidem est, sed ad Tyrrhenum Siciliae uergit. His ergo sollicitantibus, soli ex Ionibus Sami cum ijs (qui effugere) Milesiis eō concesserunt. Quibus in Siciliam tendentibus iam que appulsis Locros, qui sunt in Zephyris, hoc rei contigit, ut interea Zanclei una cum suo rege (cui nomen erat Scythes) obsiderent urbem Siculorum ut eam expugnerent. Id que cum audisset Anaxileus tyrannus Rheginus, quod erat Zancleorum hostis, adiens Samios, suauis fatius esse ut pulchrum littus, ad quod nauigarent, ualere sinerent, & Zanciam occuparent uiris desertam. Sami persuasi, Zanciam occuparunt. Id Zanclei cum audissent, urbi suae suppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gelae tyranno. Erat enim is eorum socius. Qui posteaquam ad illos iuuandos cum exercitu uenit, Scythe Zancleorum monarcho, tanquam urbis desertori, & fratri eius Pythogeni, uincula indidit, eosque in oppidum Inycom relegauit, ac ceteros Zancleos Samijs (cum quibus publice locutus fuerat) dato & accepto iureiurando, prodidit, pacta mercede ut dimidium omnis praedae urbanae atque captiuorum ipse haberet: item omnia quae in agris essent, quanquam plerisque Zancleorum titulo captiuorum in, uinculis habebat, quorum summos quosque trecentos Samijs occidendos tradidit, quod tamen illi facere noluerunt. Ceterum Scythes Zancleorum monarchus, ex Inyco profugit in Himeram, atque illinc transmisit in Asiam, ascenditque ad Darium regem, quem Darius iustissimum uirorum omnium censuit, qui ē Graecia ad se ascendisset. Nam cum exorato rege in Siciliam abisset, rursus ē Sicilia ad regem rediit, donec natu grandior ac beatus apud Persas excessit ē uita. Sami itaque Medis liberati, Zanciam urbem pulcherrimam nullo negotio adepti sunt. Post nauale praelium pro Mileto gestum, Phoenices iubentibus Persis Aeacem Sylosontis tanquam de ipsis bene meritum, & qui egregiam operam nauasset, Sami reduxerunt. Quae ciuitas sola ex omnibus quae a Dario rebellauerunt, ea fuit, cuius neque urbs, neque templa incenderentur, quod in pugna nauali a socijs defecisset. Statim expugnata Mileto, Persae Cariam cepere, ciuitatibus partim se ultro dederunt, partim ui addactis: Et haec quidem ita gesta sunt. Histiaeus autem Milesio, dum circa Byzantium agit, & Ionum onerarias naues, quae ē Ponto cursum tenebant, intercipit, affertur nuntius de rebus ad Miletum gestis. Itaque negotijs ad Hellespontum pertinentibus, Bisaltae Apollophanis Abydeno delegatis, ipse habens Lesbios Chium nauigat, & apud locum quendam agri Chii, ubi uocant concava regionis, quod ab eius praesidio non reciperetur congressus, permultos interficit, tam eorum quam ceterorum Chiorum: & ex oppido quondam progrediens cum Lesbijs, Chios utpote ex pugna nauali male affectos, subegit. Sed uidelicet quoties ingentes sunt euenturae calamitates uel ciuitati uel nationi, solent signis praenuntiari: Etenim Chii ante hanc cladem ingentia signa contigerant: Vnum quod ex choro centum iuuenum, quos miserant Delphos, duo omnino rediere, nonaginta octo pestilentia absumptis: Alterum, quod sub idem tempus, paulo ante naualem pugnam, tectum supra pueros literas discennes corruit, ita ut ex centum uiginti pueris unus omnino euaserit: Haec eis signa deus praemonstrauit. Post haec excepit pugna naualis, quae ciuitatem in genua deiecit. Accessit ad cladem pugnae Histiaeus cum Lesbijs, qui Chios iam exhaustos facile ad excidium deduxit. Histiaeus illinc cum multa Ionum & Aeolum copia aduersus Thasum contendit. Cui Thasum obsidenti, cum esset nuntiatum Phoenices a Mileto in reliquam Ioniam profectos esse, Thasum inexpugnatam reliquit, atque in Lesbum transiit cum omnibus copijs: & illinc quod copias suas formidabat, transiit in prouinciam Ararnis, tanquam frumentandi gratia, tam illinc quam ex agro Caico, qui erat Mysorum. Erat in ijs locis forte Harpagus, uir Persa, non parui exercitus dux: qui cum Histiaeis

Zanclei.

Litt^{us} pulch^{rum}Locri epi^{scopi}

Zephyrij.

Scythes rex.

Anaxileus.

Hippocrates.

Pythogenes.

Inycom opp^{idum}

Caria capta.

Concaua re^{gionis}Signa uentu^{rum}rae calamita^{rum}.Chorus iuue^{num}num pestilen^{tia}

tia absumptus

Scholae rectu^min pueros cor^{ruens}.

Thasus.

Harpagus.

ao egresso in terram, certamine commisso, & ipsum Histiaum uiuum cepit, & maiorem exercitus eius partem occidit. Hunc autem in modum captus est Histiaus: Dum Græci cū Persis pugnarent apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu p̄starent, mox egrotatus emissus in Græcos impetū dedit. Quo ex facto uersis in fugam Græcis, Histiaus haud credens ob præsentem noxam se interfectum iri ab rege, ob quandam uitæ cupiditatē captus est: q̄ ut fugiēs capiebat à q̄dam Persa, ut que ab eodē erat transfodiēdus, sese Milesiū Histiaū eē, lingua Persica utēs indicauit. Quē, opinor, si seruatus ad regē Dariū p̄ductus fuisset, nihil tale fuisse passū, remissa eiā Dario culpa. Nūc ne id cōtingeret, neue fuga elapsus rursus ap̄d regē magnus existeret, Artaphernes Sardis p̄tor, & Harpagus qui ceperat eū, Sardis p̄ductum in crucem sustulerunt tamen truncum. Nam caput sale cōditum, Susa ad regem Darium detulerunt. Ea re audita, Darius obiurgatis qui id fecerant, quod hominem uiuum in conspectum suū nō attulissent, iussit Histiaī caput eos elotum atq̄ obuolutum sepelire, tanq̄ de ip̄so uiri ac de Persis benemeriti: Ita res Histiaī habent. Persarum nauticæ copiae circa Miletum hybernantes, altero à profectioe anno haud difficulter insulas continenti adiacentes ceperunt, Chium, Lesbū, Tenedum: quarum insularum ut quāq̄ capiebant, euerriculabant.

• Euerriculant autē hunc in modum: Viri manum mutuo tangentes, à mari aquilonari ad australe pertranseunt. Post hæc omnem insulam peragrant, uenando homines. Ceperunt quoq̄ in continente urbes Iades eadem ratione, præterq̄ quod non euerriculabant hoīes. Neq̄ em̄ poterant, ut non falsō cesserint ea quæ duces Persarū minati sunt Ionibus, cum ex aduerso castra haberent. Nam posteaquam potiti sunt urbibus, formosissimos quosq̄ puerorum seligentes castrauerunt, exēctis testibus facientes eunuchos. Virginesq̄ speciosas ad regem transportarunt: & super hæc, urbes cum ip̄is tēplis cremauerunt. Ita tertio Iones sunt in seruitutē redacti, primum à Lydis, bis deinceps à Persis. Profectus ab Ionia naualis exercitus, omnia quæ ad læuam sunt in Hellespōtum nauigantibus subegit. Nam quæ sunt ad dexteram iam subacta erant à Persis per cōtinentem. Hellesponti autem hæc in Europa sunt, Chersonesus, in qua frequētes sunt urbes, & Perinthus, & super Thraciam muri, & Selymbria, & Byzantium. Quorum Byzantij, & q̄ ulteriori in littore sunt Chalcedoni, nec expectauerunt quidem aduentū Phœnicæ classis: sed relictis suis urbibus, in interiora Euxini Ponti recesserunt. Ibiq̄ urbem Mesambriam condiderunt. His urbibus, quas cōmemorauī incensis, Phœnices ad Proconesum & Artacem conuertuntur. Quibus & ip̄sis igni traditis, rursus in Chersonesum reuehuntur, euerfuri ceteras urbes, quas superiore accessu nō euerterant. Nam Cyzicum ab initio ne accesserant quidem: quod ip̄i Cyziceni iam ante aduentū hunc classis, Phœnicum sub rege erant: cum se Oebari filio Megabyzi, qui Dascylii præses erat, dedissent. Cæteras Chersonesi urbes, præter Cardiam, Phœnices subegerunt: quarum

ad id tempus tyrannus fuerat Miltiades, filius Cimonis, nepos Stefagoræ: cuius imperij autor fuerat Miltiades Cypseli filius, ad hunc modum: Dolonci Thraces, q̄ Chersonesum hanc tenebant, cum ab Absinthijs bello uexarentur, reges suos ut de bello consulerent, Delphos miserunt. Quibus Pythia respondit, ut coloniæ in suam terram deducendæ eum autorem asciscerent, qui primus eo templo abesites hospitio inuitasset. Dolonci sacram uiam ingressi, per Phocenses atque Bœotios iter fecerunt. A quorum nomine inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempestate Athenis omne quidem imperium tenebat Pisistratus: dominabatur tamen & Miltiades Cypseli, è familia Thetrippotrophī, ab Aeaco & Aegina oriundus, nuper familia facta Atheniensi, cuius autor extitit Philæus Aeacis filius. Miltiades hic, ut sedebat in domus suæ uestibulo, cernens Doloneos prætereuntes, non illius loci uestem gerētes, neq̄ tela, homines inclamauit: accedentibusq̄ obtulit domicilium & hospitium congiarium. Illi in domum excepti, & hospitaliter accepti, aperuerunt ei oraculum, precesq̄ addiderunt ut deo obsequeretur. Miltiades ea oratione audita, confestim persuasus est, ut qui pertæsus imperium Pisistrati, cuperent illinc emigrare: protinusq̄ Delphos se cōtulit oraculum consulturus,

nunquid faceret quod à Doloncís rogaretur. Iubente Pythia, ita Miltiades Cypseli, q
 quadrigario curriculo prius Olympiacam palmam reportauerat, unà cum Doloncís. *Miltiades un-*
 nauigauit, sumptis Atheniensium uoluntarijs quibusque ad expeditionem ineundam: *Et in olym-*
 & ubi locum tenuit, ab ijs qui se deduxerant, tyrannus creatus est. Is ante omnia Cher *pico certamina*
 fonesi-Isthmum, id est, breuem inter duo maria intercapedinem, ab urbe Cardia ad ne.
 Pactyam muro præsepfit, ne ab Absinthijs regionem incurfantibus infestari posset. Est Isthmos.
 aut Isthmus hic sex ac triginta stadiorum. Ab Isthmo introrsus, ois Chersonesus qua- *Miltiades can-*
 dringentorum uiginti stadiorum est longitudinis. Interseptis igitur faucibus Cherso- *pitur.*
 nesi Miltiades, atque hoc modo Absinthijs cohibitis, primis cæterorum Lampfacenis *Croesus.*
 intulit bellum. Illi dispositis insidijs eum uiuum exceperunt. Ea re Croesus Lydus audi- *Pini in morē*
 ta (erat autem Croeso Miltiades charus) per nuntios Lampfacenis præcepit, ut ho- *extriturus.*
 minem missum facerent; alioqui se illos in morem pini extriturus comminatus est. Hac
 oratione nutantibus Lampfacenis quid sibi uellet, quod Croesus minabatur se illos in
 morem pini extriturum, uix tandem quidam è maioribus natu intelligens, quid illud
 esset, exposuit, inquit, pinum ex omnibus arboribus solam esse quæ excisa nullam so *Reprehendit*
 bolem remittat, sed prorsus emoriatur. Ea propter ueriti Croesum Lampfaceni, solu- *hoc loco He-*
 tum Miltiadem remiserunt. Ita Miltiades ob Croesum euasit: qui postea sine liberis mo- *rodotum Au-*
 riens, imperium atque opes tradidit Stefagoræ, Cimonis sui è matre germani filio. Ei *lus Gel.ca. 3.*
 defuncto, Chersonitæ (ut mos est) conditori urbis sacrificant, certamenq; equestre ac *libro .8.*
 gymnicum statuto tempore celebrant, in quo nulli Lampfacenorum certare per- *Pini natura.*
 mittitur. Durante cum Lampfacenis bello, contigit ut Stefagoras quoque liberis ora-
 bus decederet, apud curiam percussus securi in capite à quodam, qui se transfugam uer-
 bis simulabat, sed re ipsa q̃ hostis erat atrocior. Stefagora hunc in modis defuncto, tum
 Pisistratidæ Miltiadæ Cimonis filij frém defuncti, cū trireme ad suscipiendas in Cher-
 foneso res dimiserunt: in quem etiam Athenis beneficia contulerant: tanq̃ non sane cō-
 scij mortis Cimonis patris eius: de qua morte alio in libro qualis fuerit cōmemorabo.
 Miltiades ut uenit in Chersonesum, domi sese cōtinebat, in honorem uidelicet Stefago- *Stefagoræ ex-*
 ræ fratris. Quod audientes Chersonitæ, undiq; ex omnibus ciuitatibus principes cōtra *des.*
 xerunt ad lugendam cum Miltiade fratris necē. Hi postq̃ uenerunt illic, in uincula cōie-
 cti sunt: & Miltiades Chersonesum obtinuit cōductis auxiliarijs: filiamq; Olori regis *Olorus rex.*
 Thraciæ Hegecipylam duxit uxore. Quem et si nup̃ illuc pfectum, tñ nō mediocria, sed *Hegecipyla.*
 graua sane negotia exceperunt. Nam tertio q̃ hæc gesta sunt anno, è Chersoneso pflu-
 git, non ausus expectare ueniētes Scythas Nomades: qui ab rege Dario irritati, coactis *Miltia. Cher-*
 copijs ad hanc usq; Chersonesum pcesserunt. Illis digressis, eū rursus Doloncī reducere, *foneso potius.*
 re, tribus annis anteq̃ alijs curis implicaret. Tunc Phoenices apd̃ Tenedū esse cum audif-
 set, qnq; cum triremibus (quas præsentibus facultatibus implicauerat) Athenas nauig-
 auit, soluens ex urbe Cardia. Qui dñi p̃ sinum nigrum transmissa Chersoneso cursum *Niger sinus.*
 teneret, Phoenicū classe circūuentus, ipse quidem cum quatuor triremibus ad Imbro
 euasit: quintam tamen Phoenices insecuti ceperunt: cui præerat Miltiadis filius, natu
 maximus Metiochus, non ex filia Olori Thracum regis, sed ex alia muliere. Eum Phoe-
 nices cum Miltiadis filium esse cognouissent, ad regem perduxerunt, rati se magnam
 apud eum gratiam inituros: quoniam Miltiades in dicenda apud Iones sententia sua-
 sisset, ut Scythis rogantibus Iones soluta rate, domum abire obtemperarent. Oblato ta-
 men sibi Metiocho, Darius tantum abest ut quicquam mali fecerit, ut permultis eum
 bonis affecerit. Donauit enim domo, facultatibus, uxore etiam Perfide: ex qua libe-
 ri geniti sunt qui inter Persas censentur. Miltiades autem ex Imbro Athenas peruenit:
 neq; hoc anno quicquam est à Persis amplius in Ionas sæuiti, sed benigne sanè cum eis
 actum. Hoc anno Artaphernes Sardium præses, accitis hostiū nuntijs, adegit Iones ad
 pactiones inter se faciendas, de tradendis mutuo ijs, qui iniurias intulissent: neue quid
 inuicem ferrent, aut agerent. Ad hoc adactis Ionibus, per parasangas (ita enim Pers- *Parasanga.*
 se tricena stadia appellant) regiones diuisit: regionatimq; uectigal instituit, quod re-

Artaphernes
 Ionibus uecti-
 gal imposuit.
 Artozostira.

Mardonius.
 Otanis senie-
 tia.

Thasii subacti
 Macedon. sub
 acti a Dario.

Brygi
 Mardonius
 vulneratus.

Thasiorum p-
 uentus

Thasus insula
 a Thaso eius
 conditore.
 Mons ingens
 euersus inda-
 gādis metallis
 Abdera.
 ἵπποφωρὰ
 grace.
 Hippophora
 naues.
 Legati Darij
 in Graciam.

Cleomenes
 rex.

gi penderent: quod uectigal ab Artapherne institutum, ad meam usq; ætatem qui illte-
 fuere pependerunt, eādem penē qua prius cōditione institutum: Et hæc quidem illis pa-
 cata erant. Cæterum ineunte statim uere, alijs ducibus ab rege abdicatis, Mardonius
 Gobrys filius, adhuc adolescens & recens, in matrimonium accepta Darij filia Artozo-
 stira, ad mare descendit, permagnas ducens peditū classiariorumq; copias. Quo cum ex-
 exercitu postquam in Siciliam peruenit, ipse cōscensa naui cum classe abiit, alijs ducibus
 pedestres copias in Hellespontum ducentibus: ubi præteruectus Asiam, in Ioniam per-
 uenit Mardonius. Miram hic rē ego referam hjs Græcis, q nō assentiuntur Otanem in-
 ter septem Persas suasse potiore esse Persis statū popularem, abdicatis tyrannis Mar-
 donius statum popularem in ciuitatibus cōstituit. His actis in Hellespontum ire cōten-
 dit: ubi coacta ingenti ui nauium ac peditatus, eas copias traiecit Hellespontum, perq;
 Europam iter Eretriam uersus atq; Athenas faciebat. Hæ igit ciuitates prætextu Da-
 rio erant belli inferendis: sed in animo habebat quā plurimas posset Græcā ciuitatum
 subigere: Nam & classe Thasios, nec manū ex aduerso leuantes subegit: & peditatu Ma-
 cedonas, ultra eos, qui iam seruebant, in seruitutem redegit. Etenim quæ intra Mace-
 dones sunt nationes, iam subactæ erant. Hæc classis è Thasio transmittens, ac terram les-
 gens ad Acanthum usq; processit: & ex Acantho soluens, dum Athon circūuertit, uen-
 tus aglo uehemens, atq; admodū atrox & intolerandus dicif in eam ingruisse: nauisq;
 plerasq; in Athon propulsas, ad trecentas afflixisse, ut supra uiginti milia hoīm interie-
 rint: partim q; à feris rapti, partim q; natate nescirent, partim q; petris allisi (nam sæ-
 uissimū circa Athon est mare) partim gelu absumpti: Et cū nautico quidē exercitu ita
 actū est. Mardonium aut cū pedestribus copijs in Macedonia statua habentē, Thraces
 Brygi sub noctem inuasere: & cum alios multos ex eis occiderunt, tum ipsum Mardo-
 nium uulnerauerunt. Sed non iccirco seruitutē Persā deuitare potuerunt. Nam Mar-
 donius non prius ex ijs locis decessit, quā illos in suam redegit potestatem. His suba-
 ctis rursus reduxit exercitum, tū ob acceptam apud Brygos calamitatē in exercitu ter-
 restri, tū ob maiorem in classe ad Athon. Ita hic exercitus pugna turpiter gesta rediit in
 Asiam. In sequenti anno Darius ante omnia Thasios è uicinis infimulatos tanq; defe-
 ctionem molientes, misso nuntio iussit diruere muros, & naues in Abdera recipere. Nā
 Thasii, ut qui ab Histieo Milesio fuerant obsessi, & prouentus magnos habebant, pecu-
 nia multa utebantur cum in cōpingendis nauibus longis, tum ualidioribus muris urbi
 circundandis. Erat autem eis prouentus ex continenti atq; ex metallis. Ex fossilia qdem
 metallorum aureorum materia, septuaginta talentorum: Ex Thasiis autem metallis mi-
 nus: sed tamen frequenter ita, ut si Thasii forent Imunes tributō, fuerint eis in summa
 puētura q̄annis ex cōtinenti atq; ex metallis ducēta talēta, & qn plurimū trecēta. Quæ
 metalla ipse quoq; inspexi, & tñ longe admirabilia fuere, quæ Phœnices ij, qui cum
 Thaso eam insulam condiderunt, inuenere: quæ insula ab hoc Thaso Phœnice nomen
 obtinuit. Hæc autem Thasi Phœnicea metalla sunt, inter locum qui uocatur Aenyro-
 rum & Cœnyrorum sita: atq; è regione Samothraciæ ingens mons indagando euersus
 est: Et hoc quidem huiuscemodi est. Thasii autem iubente Dario, & muros suos dirue-
 runt, & naues omnes in Abdera receperunt. Post hæc Darius, quid in animo Græci ha-
 berent, pugnare ne secum, an sese dedere, tentandum ratus, legatos per Græciam di-
 mittit, alios aliō iussos petere terram & aquam: Hos in Græciam, alios item ad tributa-
 rias sibi maritimas ciuitates mittit, impans lōgas naues fieri, & hippophoras, id est,
 naues quibus equi feruntur. Dum hæc isti cōparant, legatis per Græciam euntibus, &
 quæ Perses præceperat petentibus, terram multā in continente populi dederunt. Insu-
 lani quoque, cum alij omnes, ad quos eadem petitori legati accessere, tum uero Aegi-
 netæ: Qua de re continuo Athenienses irritati sunt, quod putarent hostili in ipsos aīmo
 dedisse terrā & aquā Aeginetas, ut unā cū Persa aduersus Athenas militarent. Itaq; libe-
 ter occasione cōtra Aeginetas amplexi, Spartā pfecti illos infimulauerunt, quod ex eo
 quod fecerant, Græciam prodidissent. Ad hanc delationem Cleomenes Anaxandridæ

Spartiatarum rex, Aeginam transiit, animo præcipuos eius rei autores cõprehendendi. Conanti illos cõprehendere, cū alij Aeginetæ incessere, tum præcipue Crios Polycriti, negans eum gauisurum si quem abduceret Aeginetarum. Nam id eum facere sine communi consilio Spartiatæ, sed ab Atheniënsibus pecunia corruptum. Alioqui cum altero rege uenturum fuisse ad se cõprehendendos. Hoc autem dicebat ex epistola Demarati. Eum Cleomenes ab Aegina discedens interrogauit, quod ei nomē esset. Ille respondit quod erat, Crios, id est, aries. Cui Cleomenes Crie (ingr)iam nunc præferrato cornua, tanquam occursurus magno malo Spartæ. Per id tempus Demaratus Cleomenem infimulabat, & ipse rex Spartiatarum, nulla re alia nisi familia inferior Cleomene (ab eodem enim oriundi) sed familia Eurysthenis: qui primigenius fuerat, nonnihil honoratior erat. Etenim Lacedæmonij nulli poetarum assentientes, negant se in eam quam nunc possident regionem deductos à filiis Aristodemi: sed ab ipso Aristodemo regnante, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hilli filius. Nec multo post Aristodemi uxore nate. Aeginam, quam dicunt fuisse filiam Autefionis, quæ fuit Tisameni, quæ fuit Therсандri, qui fuit Polynicis filius, peperisse geminos: eisq; natis Aristodemum morbo decessisse. Lacedæmones autem qui cum erant, inito consilio creasse regem ex pueris eum, qui esset primigenius, ut lex iubebat. Sed nescientes utrum puerorum eligerent, cum essent similes, ac pares: id cum nequirent ipsi decernere, prius fuisse percontatos genitricem, eamque negante se dignoscere: sed dissimularet, quod uidelicet (ut credibile est) magnopere cuperet ambos effici reges: ita hæc sitibundos Lacedæmonios Delphos sciscitatum, quod in ea re agerent, & ijs Pythiam respondisse, ut utrumque puerorum ducerent ad regem, sed primi ingenium magis honorarent. Hoc responso à Pythia edito, Lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirent, admonitos fuisse à quodam Messenio nomine Panite, ut obseruarent, utrum puerorum mater priorem lauaret, cibaretque: quam si deprehenderent eodem semper modo factitare, habituros id omne quod quærerent, & inuenturos quod uellent: sin illa alterando erraret, palam fore ne ipsam quidem quippiam magis nosse, & isti aliam rationem inirent. Ibi que Spartiatas ex admonitu Messenij obseruantes matrem puerorum, ignaram cur obseruaretur: animaduertentesq; illam præferentem alteri primigenium, tum cibando, tum lauando, accepisse puerum qui magis honorabat à matre, tanquam primigenium, publicæq; alendum curasse, imposito ei nomine Eurysthene, iuniori Procle. Hos autem fratres, ubi adoleuerunt, per omne uitæ tēpus inter se dissensisse, & itidem eorum posteros perseuerasse: Hæc soli Græcorum Lacedæmonij aiunt. Nam quæ commemorantur à Græcis, ego scribo: hos Doriensium reges usque ad Perseum Danaæ à deo genitum, recenseri recte à Græcis, & ostendi Græcos esse. Iam tum enim isti inter Græcos censebantur. Ideo autem dixi, usque ad Perseum, nec altius repetij, quod nullum Perseo cognomentum fuit mortalis patris, quæadmodum Herculi Amphitryon. Itaq; à me rectam rationem sequente, dictum recte est, usque ad Perseum. A Danae uero Acrisii filia, retrorsum patres eorum recensendo, constabit principes Doriensium ex Aegypto oriundos. Hæc generis recensio ex commemoratione Græcorum facta est. Ut autem à Persis fertur, Perseus ipse cum esset Assyrius, factus est Græcus, non tamen progenitores eius. Nam progenitores Acrisii recensere, ad progeniem Persei nihil attinet: eosq; (quæadmodum Græci aiunt) Aegyptios fuisse: Hæc de his hætenus. Quod autem regnum Dorum, cum Aegyptij essent, sibi traditum acceperint, hoc (quoniam ab alijs dictum est) omittemus. Quæ uero alij non attigerunt, eorum faciemus mentionē. Has dignationes regibus Spartiatæ tribuerunt: duo sacerdotia, Iouis Lacedæmonij, & Iouis coelestis, & ius belli in quancūq; libuerit regionem inferendi, ut id nulli Spartiatarum phibere fas sit, alioqui piaculari crimine teneat: ut in expeditionibus adessetis primi erant reges: in abesset post remi sint. Centum delecti uiri eis in militia custodes ad sint. In egressibus utantur quotcūq; pecoribus libuerit: quorum immolatorum pelles omnes ac terga accipiant: Bellica hæc: Alia sunt quæ pacis tempore eis tribuunt: Quo-

Crie præferrato cornua.

Demaratus. Lacedæmoniorum de se opinio.

Argia alias.

Primigenius ex lege succedit regno.

Panitis consilium in geminis discernendis.

Eurysthene unde appellatus.

Doriensium principum origo. Perseus Assyrius.

Acrisius.

Spartanorum regum dignatio atq; iura.

ties aliqua publica euisceratio fit, primi in cœna reges discumbant: & ijs primis distri-
 bui incipiat utriq; eor; duplū oīm, quā cæteris conuiuis: libaminaq; immolatorum
 & coria, eorum sint. Singulis quoq; calendis instantis mensis, singula pecora utriq; e pu-
 blico dentur Apollini immolanda: & farinæ medimnum, id est, sex modia: & uini Laeo-
 nicus quartarius: & in spectaculis singulorum certaminum certis locis præsideant. Li-
 ceatq; quibuscunq; libeat ciuibus inniti: & utriq; binos eligere Pythios. Sunt autem Py-
 thij, qui Delphos ad consulenda oracula mittuntur, qui que publice cum regibus pa-
 scuntur. Regibus ad cœnam non euntibus mittant binæ choenices, id est, semodia fari-
 næ, & uini singulæ corylæ, id est, sextarij: præsentibus dupla dentur omnia. Eadē ratio-
 ne à priuatis quoq; inuitati ad cœnam, honorentur. Vaticinia, quæ de uirgine pupilla
 utri danda sit, ei ne cui mater, an cui pater despōderat: necnon de uijs publicis: & si quis
 adoptiuum filium facere uelit inuitis regibus. Liceat quoq; eis pro suo arbitrio affidere
 in senatu, qui constat ex duodetriginta senibus: Si eò non accesserint, eorum maxime pi-
 pinqui duo senatores, ius regum obtineant duos calculos ponēdi, tertium pro seipsis.
 Viuentibus hæc regibus à republica Spartiatarum tribuuntur, illa defunctis: Equi-
 tes per uniuersam Laconicam obitum regis enuntiant: foemina per urbem circume-
 untes, ollas pulsant. Cum que hoc fit, necesse est ex singulis domibus duos ingenuos,
 marem ac foeminam, luctu foedari, magnis poenis (nisi hoc faxint) impositis. Eadem
 circa funus regum consuetudo Lacedæmonijs est, quæ barbaris Asianis. Nam pleriq;
 barbarorum eodem ritu in mortibus regum utuntur. Siquidem posteaquam mor-
 tem obiit Lacedæmoniorum rex, oportet eius exequijs adesse ex omni Lacedæmonis re-
 gione necessarios, quosq; Spartiatarum, qui sunt numero uicinatorum. Quorum & item
 seruorum atq; ipsorum Spartiatarum posteaquam multa milia in unum coacta sunt,
 promiscue cum mulieribus frontes suas intrepide pungunt, & ululatu immenso utun-
 tur, ultimum quenque regum dicētes semper fuisse optimum. Qui uero regum in bel-
 lo periit, eius simulacrum cum expresserunt, in toro bene strato efferunt. Cuius tumu-
 latiōe decem dies iustitium est: nullusq; magistratuum confessus, sed luctus continens.
 In hoc quoque cum Persis isti conueniunt, quod defuncto rege alter qui succedit, libe-
 rat ære alieno, quicumque Spartiata aliquid aut regi aut reipublicæ debebat. Apd Per-
 sas qui rex creatus est, omnibus ciuitatibus tributum quod debebant, remittit. Cum Ae-
 gyptijs etiam Lacedæmoni in hoc congruunt, q̄ eorum præcones, & tibicines, & co-
 qui, in paterna artificia succedūt: & coquus ē coquo, & tibicen ex tibicine, & præco ex
 præcone gignitur. Neque ulli propter uocalitatem alijs insidiantes seipsos ingerūt, sed
 in paterno opere perseverant: atque hæc quidem ita fiunt. Cleomenem tunc, cum
 apud Aeginam esset, communi Græciæ bono operam dantem infimulabat Demara-
 tus, non tam Aeginetis studens, quā inuidia & odio ductus. Quem Cleomenes ab Ae-
 gina reuersus consultabat, ut regno summoueret, ob hanc rem intendens in eum actio-
 nem: Ariston Spartæ regnum obtinens, cum ē duabus uxoribus liberos non susciperet
 (neque enim in se culpam eius rei esse agnosceret) tertiam duxit uxorem: & duxit hūc
 in modum: Erat ei amicus quidam Spartiata, cuius opera ex omnibus ciuibus maxime
 utebatur. Cui uiro erat uxor speciosissima, ex turpissima talis facta: Siquidem hanc ma-
 la forma præditam esse cernens nutrix sua, idq; parētes eius, utpote locupletes ægre fer-
 re, hoc excogitauit, ut puellam singulis diebus baiularet ad Helenæ templum, quod est
 in loco, qui dicitur Therapne, super fanum Phœbi. Eò quoties nutrix intulerat puel-
 lam, stans ante simulacrum, deam precabatur, ut alumnam deformitate liberaret. Cui
 aliquando exeunti de templo, mulier quædam apparuisse fertur, atque interrogasse il-
 lam, quidnam in ulnis gestaret: & cum nutrix se infantem gestare respondisset, iussisse
 sibi ostendi. Cumq; negaret nutrix se id facturam, quod infantem parentes sui ueruis-
 sent ostendi cuipiam, institis iubere prorsus ut sibi ostenderetur: magni em facturam
 illam, si à se infans conspiceretur. Ita nutrice puellam ostendente, demulcentem caput
 puellæ dixisse, futuram eam omnium Spartanorum formosissimam, Atque ab eo pri-

finam speciem decidisse: quam cum ad nubilem puenit ætatem, duxit uxorem Agetus Alcidis filius, ille amicus Aristonis. Eius mulieris amore titillatus cum esset Ariston, hanc rem commentus est: Ageto sodali suo, cuius illa erat uxor, recepit se dono datum: unam è suis rebus quancunq; ille optaret: atq; inuicem iussit illum simile munus sibi dare. Agetus nihil de re uxoria suspicatus, cum uideret Aristoni quocq; uxore esse, accepit conditionem: & in eam rem iusiurandum interposuit. Cui mox Ariston è suis rebus pretiosis donauit quam ille elegit. Ipse uicissim, cum eius partes petendi muneris ab illo fu erunt, ibi optauit uxorem eius adferri. Agetus dicere, se præter unum cætera annuisset iureiurando tñ adactus ac dolo seductus, ad eam ducendam abiit. Ita tertiam hanc Ariston, repudiata secunda, duxit uxorem: quæ circa legitimum pariendi tempus, nondum exactis decem mensibus, hunc ei genuit Demaratum. Ariston, cum ei sedenti in basilica cum Ephoris quidam famulus nuntium nati filij attulisset, sciens quo tempore duxisset uxorem, deductis in digitos mensibus, dixit iureiurando, hic non est filius meus. Qd audientes Ephori, haud magni fecere impræsentiarum. Sed posteaquam puer adoleuit poenituit Aristonem dicti, opinantem utiq; filium suu eẽ Demaratum: cui ideo nomẽ impositum est Demaratus, id est, à populo uotis petitus: q; ante eum natum omnis populus uota fecit, ut Aristoni omnium ante id tempus regum probatissimo filius gigneretur: ea de re id nomen impositum est. Interiecto deinde tempore Aristone uita functo, Demaratus obtinuit regnum: sed uidelicet necesse erat, ut id quod auditum fuerat, hominem regno priuaret. Ea propter à Cleomene uehementer insimulabatur: cum antea, quod ab Eleusine abduxisset exercitum, tum eo tempore, cum aduersus Aeginetas cum Medo sentientes traiecit Cleomenes. Ergo ingressus eum urgere Cleomenes, componit cum Leutychide Menaris filio, Argis nepoti, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactione, ut si eum regem in locum Demarati constituisset, se aduersus Aeginetas comitaretur. Erat autem Leutychides Demarato inimicus, ob hanc præcipue causam, quod cum Percala filia Chilonis filij Demarmeni ei desponsata esset, Demaratus insidiosè hominem coniugio priuauit, præoccupata & prærepta uxore, ac retenta: Ob hanc causam Leutychidi inimicitia cum Demarato extitere. Is tunc Cleomene sollicitante contra Demaratum iurauit, negans eum rite Spartanorum esse regem, quod Aristonis filius non esset: deinde quod iurauerat institit confirmare, quod Ariston aliquando dixisset, cum ei nuntiaisset famulus suus filium ei natum, & menses cõferens, iureiurando negasset illu esse filium suum. Huic uerbo insistens Leutychides, pronuntiabat Demaratum neq; Aristonis filium esse, neq; rite Spartæ regnare: eisdẽ Ephoris adhibitis testibus, q; Aristoni assidentes tñc hæc ab illo audierant. Tandem re in contritione deducta, uisum est Spartiatis oraculum (quod Delphis est) consulendum, an foret Demaratus Aristonis filius nec ne. Ibi Cleomenes, cum ex ipsius erga Pythiam prouidentia nihil suspicionis esset, subornat Cobonem quendam Aristophanti, maxima apud Delphos autoritate, ut persuadeat Periallam mulierum uaticinantium antistitem, dicere ea quæ Cleomenes uolebat dici. Ita Pythia sciscitantibus ijs, qui ad oraculum erant missi, negauit Aristonis filium esse Demaratum. Quæ tamen res sequenti tempore palam facta est, & Cobon è Delphis profugit, & Perialla honore abdicata: Hactenusq; ad deponendum regno Demaratum acta sunt. Is è Sparta ad Medos profugit, ob hanc contumeliam, quod cum eiectus regno gereret magistratum, adessetq; spectaculo gymnopædiarum, id est, nudorum puerorum palæstræ, misit ad eum Leutychides, in loci Demarati rex factus, deridendi insultandiq; causa, ministrum, qui interrogaret qualis esset præfectura post regnum. Eam interrogationem ægre ferens Demaratus, respondit, se utrunq; expertum, illum uero non: & eam interrogationem Lacedæmonijs futuram initium plurimæ aut calamitatis aut felicitatis: Hæc locutus, uelato capite è theatro domum abiit, confestimq; præparatum Ioui bouem immolauit, quo immolato, matrẽ accersit: quæ cum aduenisset, positis in eius manus extis, mulierem his uerbis obsecrauit: Per ego te mater cum alios deos, tum Iouem hunc domesticum quẽ rango precor,

Ageti uxor.

Demarati nomen.

Leutychides.

Percala.

Cobon Perialla.

Demarat. regno priuatus. Scitu Demarati responsum. Leutychides rex

Demarat. ad matrẽ.

promas mihi ueritatem; quisnam re uera meus est pater? Nam Leutychides inter conuitia obicit, te è priore uiro gravidam, ita ad Aristonem uenisse. Alij etiam dementius referentes, aiunt, te ad domesticum asinarium uentitasse, illiusque me filium esse. Quade re ego te adiens obsecro, ut uerum dicas. Si quid enim eorum quæ dicuntur fecisti, non sola fecisti, sed quod multæ. Et multus de hac re Spartæ sermo est, negantium Aristoni fuisse genituram ad filios procreandos. Nam si fuisset, priores uxores fuisse concepturas: Hæc Demaratus. Cui mater ita respondens: Fili, inquit, quoniam precibus mecum agis ut dicam ueritatem, omne tibi uerum exponetur: Vt me domum Ariston duxit, tertia quàm me duxerat nocte, simulacrum tanquam Aristonis ad me uenit, quod posteaquæ mecum concubuit, corona quæ gestabat me circumdedit atque abiit. Dehinc Ariston aduenit, qui cernens me coronas habentem, sciscitabatur quisnam me illis donasset. Ego ipsum respondi, eoque id abnuente, iuraui asserens, non bene illum facere qui negaret. Quippe qui paulo antè ingressus, ubi mecum coisset, coronis me donasset. Ariston cernens me iurantem, intellexit eam rem diuinam fuisse. Compertumque est, illas coronas fuisse sumptas ex heroico conditorio, quod est iuxta ianuam aulae extructum, quod uocant Astrobaci; & uates id esse hunc eundem heroem responderunt. Habes igitur filii, ita ut uolebas audire. Aut enim ex hoc heroe genitus es, paterque tibi est Astrobacus heros, aut ex Aristone. Nam ea te nocte concepi. Verum hoc tibi præcipue exprobrant inimici, quod Ariston, cum ei te ortum nuntiatus est, multis audientibus negauit te suum esse, quia tempus decem mensium non exisses, per inscitiam talium rerum illi hoc uerbum excidit. Nam mulieres etiam nouè mensem ac septè mensium partum edunt, non omnes decimum mensem explentes. Ego te fili septimestrem genui. Ipse quoque Ariston, non diu post agnouit se per imprudetiam id uerbum extulisse. Itaque alias orationes de tua genitura noli admittere. Omnia enim uerissime audisti. Nam quod ad asinarios attinet, ipsi Leutychidi, & his qui talia loquuntur, suæ uxores de asinarijs parant filios: Hæc illa dixit. Demaratus auditis quæ uolebat, sumpto uaticinio per speciem eundi Delphos ad oraculum consulendum, Helim contendit. Eum suspicati Lacedæmonij fugam capeffiturum, infecuti sunt. Sed Demaratus iam ex Heli Zacynthum traiecerat, quem illuc transgressi Lacedæmonij prehederunt, eiusque famulos; sed Zacynthijs eum dedere abnuentibus, Demaratus illinc in Asiam ad regem Darium traiecit: à quo magnifice exceptus est, territorioque ac urbibus donatus: Ita in Asiam Demaratus abiit, ac tali fortuna usus est, uir cum alijs in multis factis dictisque apud Lacedæmonios illustris, tum quod illis olympiadem palmam quadrihugo certamine reportauerat, rem eius solius ad ea tempora regum Spartiatarum. Leutychide Menaris, qui in regni amoti Demarati successerat, natus est filius Zeuxidemus, quæ nonnulli Spartiatarum Cyniscon, id est, catulum uocabant. Is Spartæ non regnauit, ante Leutychidem defunctus, relicto filio Archidemo. Leutychides orbatu filio, alteram duxit uxorem Eurydamen, Menij sororem, Diactoris filiam, ex qua nullam prolem uirilem suscepit, sed filiam nomine Lampito: quam Archidemus Zeuxidemi in matrimonium accepit, ab ipso Leutychide datam. At ne Leutychides quidem ipse Spartæ consenuit, sed has poenas Demaratus rependit: In expeditione Pharsalica dux cum omnia faciendi ius haberet, multum pecuniæ per corruptelam dono accepit: ipseque in re deprehensus, cum sederet in castris, utraq; manu pecuniam tenens, in iudicium delatus è Sparta profugit, domusque eius excisa. Et Tegæ in quam profugerat, mortem obiit: Sed hæc in sequenti tempore acta sunt. Tunc autem Cleomenes, cum sibi res in Demaratum bene cecisset, desumpto protinus Leutychide, contendit aduersus Aeginetas, maiorem in modum illis propter ignominiam infensus. Ita Aeginetæ utriusque regis contra se aduentu, non repugnandum iam sibi esse putauerunt. Ex quibus reges adduxere decem, quos delegere, diuitijs ac genere eminentissimos, cum alijs, tum Crium Polycriti, & Casambum Aristocratis, qui plurimum habebant potentiae. Eos in Atticam adductos, penes inimicissimos Aeginetis Athenienses deposuerunt, Posthac Cleomenes, cum cum subiisset metus

Simulacrum cum
matre Demarati.

Heroicum conditorium.

Partus septem.

Demarati elogium.

Eurydame.
Lampito.
Zeuxidemus.
Archidemus.

Leutychide fuga.

Crios.
Casambus.

Spartiatarum, iam manifestus malefici in Demaratum excogitati, in Theſſaliam ſubterfugit: atque illinc in Arcadiam profectus, res novas moliebatur, ſolicitans Arcadas aduerſus Spartam: adigens que eos iureiurando ad ſe ſequendū, quocunq; ipſos educeret. Quinetiam in animo habebat, primores illorum ad urbem Nonacrim ductos ad ſigere ad iuſiurandum, per aquam Stygis. In hac autem urbe ab Arcadibus fertur eſſe Stygis aqua: et eſt uidelicet talis ea aqua: E petra emanat aquula, diſtillans in uas quod dam, in gyrum maceria præſepſi. Nonacris autem ubi fons hic uiſitur, urbs Arcadiæ eſt, ante Pheneon urbem. Talia molientem Cleomenem Lacedæmoni cum animaduertiſſent, timentes ſibi ipſi, Spartam reuocarunt ad priſtinam dignitatem. Sed eum reuerſum ſtatim morbus infantiæ cepit, & iam antea ſubinſanum. Nam ut cuique Spartatarum obuius erat, in eius faciem inſiſgebat ſceptrum. Hæc illum facientem, ac deſipiſcentem, propinqui ſoleis ligneis illigauerunt. Qui cuſtodem, digreſſis alijs, ſolum remanſiſſe cernens, petijt ab eo gladium. Cuſtode abnuente dare, ab initio comminabatur, quæ mox ei faceret, donec minis conterritus cuſtos (erat enim ſerutis quidam) gladium tradidit. Eo accepto, Cleomenes à ſuris incipiēs ſeſe detricabat. In longū nanq; diſcindens carnes, è tibijs ad femora pceſſit, è femoribus ad coxas: uertebra atq; ilia, quſq; peruenit ad uterum, in quo reſcindendo ſic expirauit. Vt plerique Græcorum memorant, quia Pythiam corruperat ad ea dicenda, quæ circa Demaratum acta ſunt. Vt ſoli Athenienſes, quod adortus Eleuſinam, ſanum deorum fuerat depopulatus. Vt Argij, quia eos qui è pugna fugerant, Argios ex Argij templo ipſorum abductos obruticarat: & ipſum lucum quem in Argia occuparet, incenderat. Etenim Cleomeni Delphis oraculum poſcenti, reſponſum fuerat, eum Argos eſſe capturū. Qui poſteaquam ad flumen Eraſinum copias Spartiatarum duxit, quod flumen è lacu Stympthalio manare fertur. Hunc enim lacum in uoraginem condi, & Argis poſtea exorientem apparere, illincq; iam eam aquam uocari Eraſinum. Ad hoc igitur flumē poſteaquam peruenit, ei hoſtias immolauit, & cum læta non eſſent exta, de flumine transmittendo, ait deſtari ſe quidem Eraſino, nolle prodere clues ſuos, non tamen ideo Argios gauifuros. Moxq; illinc motis caſtris ad Thyream uenit, & mari taurum cum mactaſſet, nauibus copias ad regionem Tirynthiam ac Naupliam duxit. Id audientes Argij, ad eos arcendos obuiam tendunt ad mare. Et cum aduentarent Tirynthum, in loco cui nomen inditum eſt Sepia, relicta non magna inter duas acies intercapedine, confederunt è regione Lacedæmoniorum. Neque uero illic pugnam ex aperto reformidabant, ſed ne dolo exciperentur. Nam ad hanc rem attinebat oraculum, quod Pythia ediderat communiter eis atq; Mileſijs, in hæc uerba:

Verum quando marē præuertet foemina uictrix,
Inter & Argiuos referet præluſtris honorē,
Tunc Argiuarum reddet pleraſq; gementes:
Vt uetutorum aiāt quis quādoq; uiſorum,
Telo ſæuus obit ſinuoſo corpore ſerpens.

Hæc omnia Argijs cum contigiffent, metum incutiebant. Ideoque eis uiſum eſt, præcone hoſtium eſſe utendum. Atque ita eſſe faciendum, quoties præco Spartiata quippiam Lacedæmonijs denuntiaret, idem facerent ipſi. Cleomenes animaduertens Argios facientes quicquid apud Lacedæmones præco denuntiaſſet, præcepit ſuis, ut cū præco denuntiaret prandendum, tunc raptis armis tenderet in Argios. Hoc executi Lacedæmonij, in Argios è uoce præconis prandētes impetum faciunt, eorumq; cum multos occiderunt, tum plures in lucum Argi fuga elapſos circumſederunt. Qui dum aſſeruantur, Cleomenes hoc ſibi faciendum putauit: Sciscitatus quosdam, quos ſecum habebat, per fugas, miſit præconem ad euocandū nominatim eos Argios, qui in luco præcluſi erant ad ſe redimēdos. Eſt autē apud Lacedæmonios redemptio in ſingulos uiros, binæ minæ. Ita Argiorum quinquaginta, ut quiſque euocatus fuerat, Cleomenes interemit: quod faciens latebat cæteros qui in fano erant, utpote denſo luco interiecto, non cernentes

Nonacris op:
Per aquā Sty
gis iurare.

Cleomenis
infania.

De Cleome-
nis morte ali-
ter tradit Plu-
tarchus.

Cleomenes
ſeipſum lani-
at.

Eraſinus flu-
Stympthalus
lacus.

Sepia locuſ.

Redemptio
apud Lacedæ-

*Cleomenes
lucum Argiū
incendit.*

Argi lucus.

*Flamma e Iu
nonis simula
cro.*

*Argos a ser
uis occupat
ur.*

*Tiryns.
Cleander ua
tes.*

*Cleomenis
insania unde.
Intemperan
tia meri.*

*Scytharum
intemperantia.*

Scythiffaro.

Theasides.

*Leutychidis
orō de depō
ito reddēdo.*

quid illi extrinsecus agerēt: nisi postq̄ quidam conscēsa arbore, quod fiebat inspexit. Vnde non amplius qui euocabantur prodire. Ibi Cleomenes iussit unumquēq; seruorum lucum materia circumdare; atque illis obtemperantibus, lucum incēdit. Eoq; iam ardente, percontatus est quendam perfugarum, cuiusnam deorum esset ille lucus. Perfuga Argi esse respondit. Quo audito, Cleomenes uehementer ingemiscens: O Apollon, inquit, uates quantopere me frustratus es, dicens me Argos esse capturum, conicio iam exitum habuisse oraculum. Post hæc maiore copiarum parte Spartam redire permitta, ipse cum mille electis perrexit ad templum Iunonis, illic sacrificaturus. Sed sacrificare super aram uolens, cum à sacerdote uetaret, negante fas esse externo illic sacra facere, iussit seruos abductum uerberare. Ac posteaquam immolauit, Spartam abiit. Reuersum inimici ad Ephoros citauerunt, crimini dantes, quod pecunia corruptus, Argos cum facile posset nō cepisset. Quibus respondit Cleomenes (incertum mihi uere an falsō) se posteaquam templum Argi cepisset, putasse dei expletum eē oraculū, & proinde non prius tentandam urbem, quā sacris operatus sciret an sibi deus illam traditurus esset, an impedimento futurus. Sibi autem apud Iunonis templum litanti effluxisse flammam ē pectoribus simulacris; atque ita ipsos intelligere, proculdubio eum nō esse Argos expugnaturū. Si em̄ ē capite simulacri flamma extitisset, fore ut urbē ab arce caperet. Cum uero ē pectoribus fulgur extiterit, id omne fuisse confectū quod deus cōfici uoluisset. Hæc dicens, credibilia ac probabilia Spartiatis dicere uisus est, multoque maiore parte sententiarum absolutus. Cæterum Argos ita uiris desolatum est, ut serueorum res omnes susceperint, atque magistratus administrarint, dum filij cæsorū ad puberem adoleuere ætatem: Qui sese in suum ius asserentes, ac reuersi Argos, mancipia eiecere. Serui eiecti, prælio Tirynthem obtinuerunt, eatenus quidem, dum fuit in eis mutua beneuolentia, & donec ad eos uenit uates quidam Cleander genere Phygæus ab Arcadia. Is persuasit seruis, ut dominos adorirentur. Vnde bellum inter eos diuturnum extitit, donec Argij ægre euasere uictores. Ob hoc igitur aiunt Argi Cleomenē ad insaniam redactum, male perisse. Ipsi autē Spartiatæ negant ab ullo dæmonio Cleomenem ad insaniam redactum: sed conuersatione Scytharum, intemperantem meruisse factum, & iccirco furiosum. Scythas enim Nomades, post illatum sibi à Dario bellum, ad illum ulciscendum perstitisse: missisq; Spartam nuntiis ad societate faciendam, ita pepigisse, tanquam ex utrorumque utilitate foret, ut ipsi quidem Scythæ iuxta flumen Phasim conarētur Medicam regionem inuadere; Spartiatæ uero ab Epheso ascēdere, & ad certum locum utriq; occurrerēt. Cum ijs Scythis qui ad hoc missi sunt, consuetudinem habuisse Cleomenem aiunt, atque ex eo nimiam didicisse potandi intemperantiam: atq; ob id insanisse se arbitrari. Vnde quoties intemperantius bibere uolunt, aiunt: scythiffato, id est, age Scytham; Ita de Cleomene referunt Spartiatæ. Mihi uero uidetur ille has pœnas Demarato pependisse. Eum defunctum ubi audire Aeginetæ, Spartam nuntios misere, uociferatum contra Leutychidem de obsidibus, qui Athenis tenerentur. His Lacedæmonij, consilio inito, multum iniuriæ ab Leutychide illatū esse censuerunt, hominemq; dedendum, quem illi Aeginam deportarēt pro ijs qui Athenis tenerentur. Hunc cum essent ducturi Aeginetæ, tunc ad eos Theasides Leoprepis, uir Spartæ probatus: Quid, inquit, uiri Aeginetæ facere uultis, regem ne Spartatarum deditum à suis ciuibz abducere? Si nunc præ iracundia Spartiatæ ita decreuerunt, cauete ne quod exitiale malum in uestram regiōem (si hoc feceritis) inferant. His auditis, Aeginetæ ab illo abducendo supersederunt, hac tamen conditione, ut secum perfectus Athenas Leutychides, redderet sibi uiros, qui illic depositi essent. Vbi Athenas uenit Leutychides, ac depositum repoposcit, Athenienses (ut qui reddere nollent) tergiuersari: quod dicerent duos in deponendo reges fuisse, ideoq; iniquum esse id alteri si ne altero reddi. Quibus negantibus se reddituros Leutychides: Facite, inquit, Athenienses utrum ipsi uultis, si reddetis sancte facturi; ē contrario, si non redditis. Qualis autē res circa depositum contigit Spartæ, uolo referre; Dicimus nos Spartiatæ fuisse ter-

tia ab hinc ætate quendam Glaucum Epicydidis filium, qui cum alijs summis laudibus excelebat, tum iustitia inter omnes optime audiebat, qui per id tempus Lacedæmonē incolebant. Et huic procedente tēpore contigisse, ut uir quidam Milesius Spartam uenerit, hominis conueniendi gratia, atque ita sit allocutus: Ego sum uir Milesius, qui ad tuam Glauce, fruendam iustitiam uenio. Nam cum esset tua fama celebris cum per omnē aliam Græciam, tum uero per Ioniam, apud memetipsum ratiocinatus sum: Ioniam quidem semper obnoxia periculis est; Peloponnesus autem tuto fundata, et ob id uidere licet eosdem homines nihil habere pecuniarum. Hæc reputanti mihi, atq; consultanti, uisum est dimidium mei census in pecuniam redactum deponere penes te, q̃ probe intelligo hæc penes te deposita mihi incolumia fore. Tu uero has pecunias accipe, & hanc notam, quam unā custodis: quam notam quisquis habens reposcet pecuniam, ei reddito: Hæc hospes qui Mileto uenerat, dixit: atque ea conditione depositum Glaucus accepit. Multo deinde tempore interiecto, filij eius qui pecuniam deposuerat, Spartam ueniunt, Glaucum conueniunt: exhibitāq; nota pecuniam reposcunt. Ille enim uero repellere homines, atqui his uerbis ē contrario respondere: Neque istius rei quicquam reminiscor, neque ad me pertinet scire quæ dicitis. Volo tamen reminiscēs quicquid iustum fuerit facere, & si accepi, iure optimo reddere: sin à principio non accepi, Græcorum legibus in uos uti. Ad quod confirmandum, præstituo uobis tempus hinc ad quatuor menses. Ita Milesii facta iactura, tanquam fraudati pecunia, discesserunt: & Glaucus Delphos se contulit ad oraculum consultandum. Cui consultanti an ὄρεται, id est, iureiurando pecuniam prædaretur, Pythia respondit his uersibus:

Glauce Epicydides equidem expedit ad breue tempus,

Sic orco uicisse, interuertisseq; hummos:

Deiera & euorcum, quoniam manet exitus idē,

Ast Orci natus, qui nomine, qui manibus, qui

Nullis est pedibus, rapide aduenit, usq; adeo, dum

Conuoluens omnē perdat prolēq; domumq;

Cum sobole euorci melius sed postea agetur.

Orci filius.

His auditis, Glaucus ueniam sibi eorū quæ dixisset ut daret, deum obsecrabat. Cui Pythia inquit, idem pollere, tentare deum & facere. Tunc Glaucus accitis Milesiis hospitibus pecuniam reddidit. Cur autē hæc oratio apud uos instituta est, dices: Glauci nūc nulla superest neq; soboles neq; domus, quæ illius censeatur: sed ex Sparta radicatus extrita est. Ita bonum est, nihil aliud de deposito cogitare, quam ut repetētibus reddatur. Leutychides hæc locutus, cū nihilo magis ab Atheniensibus audiretur, discessit. At Aeginetæ priusquam superiorum iniuriarum, quas Atheniensibus intulerant, gratificantes Thebanis darent pœnas, hæc fecere: Cum Atheniensibus succenserent, quod sibi ab illis iniuriam fieri arbitrarentur, se ad ulciscendum apparabant. Erat enim Athenensium in Sunio biremis quædam, quam Delum iam inde à Theseo quotannis mittēbant. Hanc Aeginetæ locatis insidijs intercepte, plenam primoribus Atheniensibus, uirosq; alligauere. Ea clade ab Aeginetis accepta, Atheniēses non amplius differendū putauerunt, quin omnia in illos excogitarent. Etenim erat quidam Nicodromus Cnoethi appellatus, uir in Aegina spectatus. Hic suam ipsius priorē abitionē Aeginetis imputans, querebatur qui prius sua de missione cum transegisset, cognito Atheniensēs eē animatos ad nocendum Aeginetis, quibus ipse infensus esset, composuit cum illis de pendenda Aegina ad certam diem, quo esset rem aggressurus ipse, & illos oporteret uenire subsidio. Atq; ita ex composito urbem (quæ uetus uocatur) occupat: Sed Atheniēses ad idem non affuerunt, quia classis eorum par Aeginetanæ nondum erat comparata. Qui dum à Corinthijs commodari sibi naues rogant, interea res corrupta est. Corinthij per id tempus Atheniensibus amicissimi, dedere rogantibus naues uiginti, sed dantes uēdiderunt singulas quinque drachmis: quoniam eas dono dare uetabantur lege. His acceptis Atheniēses, & suis instructis in summam septuaginta numero in Aegina discesserunt.

Tentare deū
& facere idē
pollere.
Glauci stirps
extrita.

Delum missa
biremis quorū
annis ab A
thenis.

Nicodromus.

Naues quinque
drachmis ad
dūctæ.

nam nauigauerunt, perueneruntq; postridie eius diei qui erat destinatus. Qui cū ad diē non adesset, cōsceso nauigio Nicodromus ex Aegina profugit, alijs nonnullis Aeginetarum eum comitantibus, quibus Athenienses Sunium incolendum dederunt. *Vnde isti procedentes, eos qui in insula erant Aeginetas, & ferebant & agebant: Sed hæc posterius acta sunt.* Proceres Aeginetarum superata plebe, quæ unā cum Nicodromo tumultum fecerat, mox eos quos ceperant, ad necem exegerunt. Vnde piaculum admisere, quod nullo studio expiare potuerunt, præoccupatiq; prius ex insula sunt deiecti, quā deum sibi propitiarent. Nam cum septingentos ē plebe quos uiuos ceperant ad necem educerent, unus eorum ē uinculis elapsus, fugit ad Cereris legiferæ uestibulum, eiusq; cardinibus prehensis adhærebat: quem illi cum auellere non possent, abscissis uiri manibus ita deduxerunt, quæ manus cardinibus consertæ manserunt. Hæc cum apud se fecissent Aeginetæ, classe septuaginta nauium cum Atheniensibus qui superuenere congressi, superantur. Victi nauali prælio, eosdem quos prius Argios in auxilium uocauerūt, sed illi noluerē eis amplius auxilio esse, causati, quod & naues Aeginetæ necessario sumptæ à Cleomene oram Argolidem tenuissent, & ipsi cum Lacedæmonijs in terram descendissent, ut nonnulli quoque ē Sicyonibus nauibus descenderunt in eadem contra ipsos expeditiōe. Quo nomine utrisq; multa ab Argijs iniuncta est mille talentorum, quorum quingena uterq; populus solueret. Et cum Sicyoni suam culpam agnoscentes, centum talentis cum Argijs decidissent, Aeginetæ ne agnoscere quidē culpam uoluere. Erant enim superbiores. Ea propter rogantibus eis, nemo amplius Argiorum publice auxilium tulit: sed uoluntariorum circiter mille, duce quodam, cui nomen erat Eurybates, quinq; palmarum uiro. Quorum plerique non remeauere, sed in Aegina sub Atheniēsis occubuerē. Et ipse dux Eurybates singulari certamine ter uictor, quarto sub Sophane Decelis oppetit. Verum Aeginetæ sua classe adorti incompósitos, Athenienses superauere, eorumq; naues quatuor cum ipsis pugnatoribus ceperē. Et Athenienses quidem bellum cum Aeginetis contraxerunt. Persa autē quæ ipsi us partes erant exquebatur, cum famulo assidue in memoriam redigente, ut reminisceretur Atheniensium. Tum Pisistratidis affidētibus, Atheniensesq; criminantibus, tū cupiditate per hunc prætextum, quod natus erat subigendi Græcos, quicunq; sibi terram & aquam denegassent. Itaq; Mardonium, qui male rem nauale gesserat, præfectura amouit, aliosq; designatos duces aduersus Eretriam & Athenas mittit, Datis genere Medum, Artaphernem Artaphernis fratris sui filium, datis mandatis, ut Athenas atq; Eretriam diriperent, captiuosq; in conspectum afferrent. Postquam hi duces declarati ab rege digressi, ad planitiem Ciliciæ maritimam deuenere cum ingenti ac bene instructo exercitu, & ibi castra posuere, aduenerunt nauticæ copię omnes, ut singulis erant imperatæ. Ad hæc hippagogæ naues, quas superiore Darius anno mandauerat tributarijs suis præparandas. In has introductis equis, atq; terrestri peditatu, sexcentis cum triremibus in Ioniam contenderunt. Hic non recto cursu secundum continētē in Hellepontum, etiam Thraciam uersus nauigabant, sed ē Samo unde soluerant, præter Icarium, interq; insulas, præcipue (ut ego sentio) metu circuncundi Athon, quē superiori anno circunnauigantes magnam iacturam fecerant. Præsertim coacti propter Naxon, quam antea non cepissent: ad quam posteaquam ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim ut primum copię ducerentur, Persæ urgebant) Naxi memores priorū, fuga se in montes concitauerunt, non ausi resistere. Eorum quos adepti sunt Persæ in seruitutem raptis, delubra atq; urbem incenderunt. His actis, ad cæteras insulas redeunt. Hæc dum isti agunt, Delij relicta & ipsi Delo, fuga in Tenum abeunt. Eō tendentes naues præcedens Datis, non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul cognito ubi Delij essent, misso caduceatore his eos uerbis affatus est: Viri sacri, quid fuga abistis, non pro merito de me male opinantes? Ego enim & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege iussus, quo in loco duo dii geniti sunt, ne quid aut eum locum, aut eius incolæ lædam, Redite igitur ad uestra ipsorum, & incol

Prouerbum.

Cereris tēplo
adherēs manibus
truncatur.Aeginetæ ab
Athen. superantur.

Eurybates.

Vide sup. ad
finē li. quinti.
Mardonius a
præfectura
semotus.
Datis.Datis ad De
lios oratio.

te insulam: Hæc Delijs per caduceatorem dixit. Mox trecetas thuris libras super aram gestas adoleuit. His actis aduersus Eretriam primum nauigauit, simul omnem classẽ, simul Iones, pariter atque Acoles agens. Statimq; ab illius digressu Delos tremuit (ut Delij aiunt) ad meam usq; ætatem tunc & primum & postremum commota, deo mala uentura hominibus portendente. Nam sub Dario Hytaspis, & Xerxe Darij, & Artaxerxe Xerxis filio, tribus his deinceps ætatibus plus malorum passa est Græcia, quàm uiginti alijs ante Darium ætatibus: partim à Persis, partim ab ipsis primoribus de principatu bellantibus: ut non ab re Delos commota sit, prius immobilis; de qua in oraculis ita scriptum erat:

Et Delon, quamuis sit adhuc immota, mouebo.

Et sane in nostra lingua pollent hæc nomina: Darius, quod coercitor; Xerxes, quod bellator; Artaxerxes, quod magnus bellator. Barbari postquam à Delo ad alias insulas profecti sunt, sumebant illinc tum copias, tum liberos insulanorum obsides. Vt uero insulas præternauigantes Carystum appulerunt, Carystijq; negarent se uel obsides duros uel militaturos aduersus uicinas ciuitates, uidelicet Athenas & Eretriam significantes, Carystij tamdiu obfessi sunt, eorumq; ager uastatus, donec in deditionem Persarum uenerunt. Eretrienteses audito Persarum exercitu aduersum se uenire, auxilia ab Atheniensibus implorauere. Quibus nõ deneganda auxilia rati Athenienses, miserunt subsidio illis ea quatuor milia hominum, qui Chalcidensium equitum obtinuerant prædia. Sed Eretrientium haudquaquam syncerum erat consilium, qui tametsi accersebant, Athenienses tamen ancipiti sententia uacillabant: quibusdam eorum censentibus urbem deferendam, & in cacumina Eubœæ eundum; quibusdam qui propria lucra à Persis expectarent, prodicionem molientibus. Horum utrorumq; animos animaduertens Aeschines Nothonis filius, Eretrientium primarius, patefecit Atheniensibus omnem præsentium rerum statum, orauitque ut domum abirent, ne unà cum illis occumberent. Hæc consulenti Aeschini obtemperantes Athenienses, illinc in Oropum transgressi, salutem sibi pepererunt. At Persæ eò aduecti, naues oræ Eretricæ ad fanum & Choereas & Aegilia applicuerunt: potiti que his locis, continuo equos exposuerunt, & tanquam cum hostibus conflicturi se instruxerunt, aduersus quos non decreuerant Eretrienteses sibi esse prodeundum. Sed quandoquidem sententia de urbe non deferenda euicerat, merito dabant operam ut moenia custodirent. Adorientibus ea Persis, acri pugna per sex dies certatum est: multisque utrinque cadentibus, septimo die Euphorbus Alcimachi, & Philagrus Cynei, inter populares suos uiri spectati, urbem hostibus prodidere: Quam ingressi Persæ, postquam templa spoliauerunt, incenderunt, in ultionem eorum temporum quæ Sardibus deflagrauerant, hominibus iussu Darij in seruitutem captis. Potiti Eretria, aliquot illic dies morati, in Atticam nauigauerunt, tuncque magnam partem uastauerunt, rati idem facturos Athenienses quod Eretrienteses fecissent. Etenim erat locus Atticæ Marathon, proxime Eretriam, ad equitandum opportunissimus, quò illos Hippias Pisistrati filius deducebat. Eòdem Athenienses & ipsi re audita ad uim arcendam processerunt, decem præfectis sibi ducibus, quorum decimus erat Miltiades, cuius patrem Cimonem Stesagoræ fugere ex Athenis Pisistratum Hippocratis contigerat: & dum fugit obtinere Olympiadem quadriugo certamine: quam uictoriam muneris gratia transtulit in Miltiadem ex matre germanum: proximaque Olympiade eisdem equabus aliam Olympiadem cum uicisset, à filiis Pisistrati interfectus est, non iam uiuo Pisistrato. Interfectus est autem ad Prytaneum, noctu summissis percussoribus: sepultusque ante urbem trans uiam, quæ uocatur Diacœles: & è regione sepultæ sunt equæ illæ, quæ treis Olympiadas uictorias reportarant. Idem quod istæ iam aliæ equæ fecerunt, quæ fuerunt Euagoræ Lagonis. Aliæ præterea nullæ. Per idem tempus maior natu filiorum Cimonis Stesagoras, apud Miltiadem patrum in Chersoneso educabatur. Minor autem apud ipsum Cimonem Athenis erat, nomen habens à Miltiade Chersonesi

Carystus capta.

Aeschines.

Oropus.

Choereæ.

Aegilia.

Euphorbus

Philagrus proditores.

Eretria capta.

Marathon.

Cimonis sepulchrum.

Diacœles.

Equæ olympici uictrices.

Euagoras.

conditore. Hic igitur Miltiades è Cherfoneso tunc profectus dux Atheniensium erat, è duplici cæde elapsus, semel cum eum Phoenices usq; ad Imbrum persecuti sunt, magni facientes capere hominem ut ad regem perducerent: Iterum, cum ab his elapsus, domum suam reuersum, ac se reducere existimantem, inimici sui exceperunt, & ad iudicium deduxerunt, accusantes occupatæ in Cherfoneso tyrannidis. Hoc reatu liberatus, suffragiis populi dux declaratus est. Duces cū adhuc in urbe essent ante omnia legatum Spartam miserunt Phidippiden, illum quidem Atheniensem, sed tabellariam operam facientem.

Huic Phidippidi, ut ipse refert, & Atheniensibus renuntiavit, circa Parthenium montem, qui supra Tegeam est, obuius fuit Pan: compellatoque nominatim Phidippide, iussit nuntiare Atheniensibus, quid ita Athenienses nullam gererent curam sui, qui bene ipsis uellet, quicq; iam sæpenumero de eis benemeritus fuisset, atq; etiam futurus eēt. His uerbis fide habita Athenienses, quod eorum iam status erat bene constitutus, exstruxerunt sub arce templum Panos: illiq; annuis hostijs, ex quo nuntium accepere, sacrificant, et ardenti candelabro supplicant. Phidippides autem hic, qui sibi Pana dixit apparuisse, tunc cum à ducibus missus est, iterum Athenis egressus, Spartam peruenit, adiensq; magistratus: Lacedæmonij (inquit) orant uos Athenienses, ut sibi opem feratis, nec ciuitatem inter Græcos uetustissimam contemnatis in discrimen adductam, ne Barbaris uiris seruiat. Etenim Eretria direpta est, insigniq; ciuitate Græcia imbecillior reddita. His mandatis à Phidippide expositis, placebat quidem Lacedæmonijs opem ferre Atheniensibus, sed id sibi impossibile confestim facere uidebatur, nolentibus legem recipere.

Nam erat nonus dies instantis mensis, quo die negabant se progressuros, nec nisi orbe lunari impleto. Et isti quidem plenilunium expectabant. Hippia autem Pisistrati filio, qui Barbaros in Marathonem perducebat, uisum hoc in somnis superiore nocte oblatum est: Videbatur sibi Hippias cum matre concumbere. Quo ex somnio coniectabat fore, ut reuersus Athenas, ac recepto dominatu senex domi suæ obiret. Hic in modum interpretabatur uisum suum ei. Tū (dū prædam Eretriensem, quam deposuerat in insula Styreorum nomine Aegileam reportat: dūq; naues ad Marathonem appulsas in stationibus locat, ac Barbaros in terram egressos, disponit) talia administranti cōgigit ster nutatio, tussisq; solito uehementior. Vnde cōcussis eius, utpote senis, plerisq; dentibus, unus illorū ex uiolentia tussendi excussus est, & in harenam delapsus: qui magna adhibita ad inueniendū diligentia, cū tñ non appareret, suspirans Hippias, ad eos q; aderant, ait: Hæc terra non est nostra, nec eam poterimus nobis subiectam efficere; sed tñ modo partem, quantum spatij dens, q; mihi aderat, obtinet: Huc Hippias suam uisionem interpretabat euasisse. Atheniensibus apud Herculis fanum instructis superuenere auxilio Plataenses, omni cū populo, q; sese Atheniensibus dediderant, & pro quibus frequentes iam labores susceperant Athenienses. Dediderant autem sese hoc modo: Cū à Thebanis premerentur Plataenses, primū Cleomeni Anaxandridæ, q; interuenerat, atq; Lacedæmonij sese dediderunt: à quibus tñ recepti non sunt, hac oratione utentibus: A nobis, qui populum habitamus, frigidum quoddam fuerit uobis auxilium. Nam priusquam nostrum quisquam audiat, possitis occupati ab hostibus sæpe expugnari. Suademus autem ut uos ipsos Atheniensibus dedatis, uicinis pariter & ad tutandum non inualidis. Hoc Lacedæmonij non tam cōsulebant Plataensibus, quod eis bene uellent, q; optarent Athenienses defatigari Bœotio bello. Id suadetibus Lacedæmonijs non aduersari Plataenses, aditis Atheniensibus, dū rem diuinam duodecim dijs faciunt, eis ad aram suppliciter sedentes sese dediderunt. Aduersus quos Thebani re audita exercitū duxerunt, in eorūq; auxilium Athenienses uenerunt. Sed dū cōserturi plium eēt, Corinthij haud cōtemnendam sibi rem putantes, ad eos reconciliandos interuenere: atq; utrorūq; pmissu regionem hūc in modum terminarunt, ut Thebani eos Bœotios qui nollent inter Bœotios cēseri, finerent facere quod uellēt. Hoc ubi decreuere Corinthij, abscessere. Abscedentes quoq; Athenienses aggressi Thebani sunt, cōmissaq; pugna, repulsi. Vñ Athenienses transgressi quos Corinthij statuerunt terminos, Asopum fecerunt limitē Thebanis. Ergo Plataenses Athe-

Phidippides.
Parthenius
mons.
Panos tēplū.

Lacedæmoni
orum lex.

Hipp. somniū

Dēs Hippia
tussiendo ex-
cussus.

Plataenses.

XII. dij A-
theniensij.

nienſibus ſeſe cum deditiſſent, ad Marathonem tunc auxilio uenerunt. Erant autem in Athenienſiſſi ducibus ancipites ſententiæ, alijs uetantibus fieri prælium, pauciores em̃ ſe eſſe, quàm ut cum Medis cõfligerent: alijs, quorum erat Miltiades, ad pugnandũ hortantibus. Itaq; cum eſſent biſariæ ſententiæ, & deterior uinceret, ibi Miltiades Callimachũ *Callimachus.* Aphidnæum adiit, tunc forte polemarchum, id eſt, belli principẽ: qui magiſtratus per *Aphidnæus.* ſuffragia electus in danda faba, hoc eſt, in declaranda ſententiã, undecimus eſt. Nam quon- *Polemarchus* dam Athenienſes in dicenda ſententiã parem ducibus faciebant polemarchum. Adhuc Mil- *magiſtratus* tiades, in te (inquit) nũc Callimache ſitum eſt, utrum in ſeruitutem Athenæ redigan- *Atheniẽ.* tur, an tu eas liberando memoriã tui in omne æuum relinquant, qualem ne Harmodius quidem atque Ariſtogiton reliquerunt. Nam Athenienſes nunc in maximum omniũ (ex quo nati ſunt) uenire diſcimẽ: qui ſi Medis ſuccumbant, palam eſt quæ paſſuri ſint traditi Hippia: Sin autem ſuperent, poterit hæc ciuitas urbium Græciæ effici prima. Quo autem pacto hæc fieri poſſint, & quomodo ad te harum rerum arbitrium redeat, nunc exponam: Noſtræ, qui duces ſumus, biſariæ ſunt ſententiæ de prælio committendo: alijs id ſuadentibus, alijs diſſuadentibus. Qui niſi prælium committimus, uereor ne magna exiſtat ſeditio, quæ mentes eorum ſollicitet ad ſentiendum cum Medis. Si pugnamus antequam aliud uitij in nonnullis ſubeat, poſſumus dijs æq; cum uictoria diſcedere. Hæc omnia ad te tendunt, & abs te dependent: qui ſi meæ ſententiæ acceſſeris, erit & tibi patria libera, & ciuitas omnium Græcarum princeps: Sin acceſſeris ſententiæ diſſuadentium pugnam, eorum quæ recensui bonorũ tibi contraria exiſtent. Hæc dicens Miltiades, Callimachum induxit. Ita accedente ſententiã polemarchi, obtentum eſt ut conſligeretur. Poſt hæc ij duces quorum ſententiã de conſligendo fuerat, ut cuiusque dies imperitanti uenerat, uicem ſuam Miltiadæ dabant: quam ille accipiens, non tamen prius decertandum putauit, quàm dies imperij ſua aduenit. Itaq; ubi uices eius fuere, tunc Athenienſes hunc in modum inſtructi ſunt ad conſligendum: Dextro cornu præerat Callimachus polemarchus. Ita enim lex apud Athenienſes tunc poſtulat, ut polemarchus dextrum cornu teneret. Hoc duce ſequebantur deinceps cæteræ tribus, ut quæq; ordine erat. Nouiſſimi ſunt collocari Plataenſes, ijdem ſiniſtrum cornu tenentes. Quo factum eſt, ut ab huius pugnæ tempore, quoties Athenienſes ferunt hoſtias apud panegyrias, id eſt publicos conuentus, quæ quũto quoq; anno fiunt, Athenienſis præco conceptis uerbis precetur bona Athenienſibus pariter & Plataenſibus. Igitur Athenienſium acies tunc apud Marathonem inſtructa iccirco ſic erat, q̃ aciem Medicam imitabatur: ſed in medio paucis conferta ordinibus, ideoq; illic debilior: utroq; *Cuſus in actem hoſilem.* autem in cornu confertior, quæ poſteaquam ita inſtructa eſt, ac ſacrificium litatum eſſe Athenienſes audirent, tunc curſum in Barbaros tendunt. Erat autẽ inter utramq; aciem non minus octo ſtadiorum intercapedinis. Quos curſu ferri in ſe uidentes Perſæ, præbant ſe tanq̃ illos excepturi: inſaniæ dantes id, q̃ cerneret curſu tẽdere, cum pauci eſſent, nõ egratu, nõ ſagittis fretos: Hoc ita Barbari interpretabant. Athenienſes, poſtea q̃ cõferti cõſlixere cũ Barbaris, pugna memoratu digna edebant. Quippe primi oĩm Græcorũ (q̃s ipſi nouimus) curſu in hoſtẽ uſi ſunt: primi ſuſtinuerunt cernere Medica ueste *Medicum nomen, Græcis terrorem intetere ſolebat.* idutos: cũ añ hac uel audire nomẽ Medorũ Græcis terror fuiſſet. In Marathõe cũ diu pugnatũ eẽt, Barbari circa mediã acie uicerunt, ubi Perſæ ſtabant & Sacæ: eaq; præpentes, hoſtẽ in mediterranea pſequebant. At in utroq; cornu uicere Athenienſes Plataenſesq; ac Barbaris, q̃ terga dederant, fugere pmiſſis, cõtrahunt cornua, & cũ ijs q̃ mediã ipſorũ acie præferant, dimicantes ſuperant, fugietes Perſas urgẽt, cæduntq; donec ad mare puenietes, petito igne naues corripuere. Quo i certamiẽ Callimachus polemarchus interficit, *Callimachi cædes.* egregia nauata opa. Occubuit q̃q; e ducibus Steſileus Thraſyli: & Cynægirus Euphõrionis, dũ ſummã puppim apprehendit, abſciſſa bipenni manu cecidit: Nec nõ alij Athenienſes multi & clari. Septẽ qdẽ naues obtinuerunt Athenienſes hoc mō: Cæteris Barbaris retractis, receptaq; pda Eretriẽſi ex inſula, ubi reliquerant, circũuecti Suniũ, anio puer *Stefileus.* *Cynægirus.* *Sunium.* redi Athenienſes eueſtigio abeuntes. Cæteræ Athenienſes ab Alcmaeonidis inſimulati ſunt,

Miltiades

Athenienſes
exercitus ordo.Cursus in actem
hostilem.Medicum no-
men, Græcis
terrorem intetere
solebat.Athenienſes ad
Marath. uictoria.Callimachi
cædes.

Stefileus.

Cynægirus.

Sunium.

Scutum Athe-
nienſe.

Herculis fanū
Phalerum

Marathonia
clades.

Epiſeli prodi-
gioſa cæcitas.

Datis.

Apollinis ſe-
mulacrum

Delius The-
banorum.

Puteus triſa-
rias rerū ſpēs
exhibens.

Rhadinacæ.

Lacedæmoni-
orū poſt bellū
auxilium.

Alcmæoni-
dæ an ſcutum

Perſis prodi-
derint.

Callias.

Filiæ Calliæ.

q̄ uidelicet ex cōpoſito Perſis adhuc apud inſulam agentibus ſcutum oſtēderint. Dū illi Sunium circumuehūnt, Athenienſes euēſtigio abeuntes celerrime ad ferendam urbi opē p̄perauerunt; Barbarosq̄ eodē tendentes præuerterunt, p̄greſſiq̄ ex Herculis tēplo, qđ eſt in Marathōe, in aliud Herculis fanum, qđ eſt in Cynofargi, caſtra poſuerūt. Barbari ſupata claſſe in Phalero (hic em̄ Athenienſiū naualia tunc erant) ſup eum lo- cum aliquādiu p̄pter tēpeſtatem morati, rurfus in Aſiam abierunt. Quorum in hac pugna apud Marathonem geſta, occubere circiter ſex milia trecenta. Athenieſium uero centū nonagītaduo: Tot ex utriſq̄ cecidere. In qua pugna hæc res mira cōtigīt, ut Athe- nienſis qdam Epizelus Cuphagoræ, dū ſtante acie pugnat ſtrenue, luminibus capere- tur, neq̄ ſaucius ulla parte corpis neq̄ ictuſ; atq̄ ita cæcus in reliquū uitæ t̄p̄s perman- ſit. Quē audiui dicere ſolitū de ſua clade, uiſum ſibi eē aſi ſe ſtare ui- quendam armati p̄cero corpore, cuius mentum omnem clypeū inſibraret; & hanc laruam ipſum præter gressam; ſed ſe illum q̄ ſibi aſſiſteret occidiſſe: Hæc Epizelū ſolitū cōmemorare audiui. Datis in Aſiam cū claſſe rediens, ubi Myconē tenuit, uidit in ſomnis uiſum. Id tñ quod fuerit, non tradiſ. Vbi primū dies illuxit, naues rimatus eſt: cōpertoq̄ in naui Phœni- cea ſimulacro Apollinis inaurato, ſciſcitatus eſt quo ē tēplo ſublaturu eſſet. Et ubi audi- uit ex quo tēplo, nauigans ſua nauī in Delū (Iam em̄ Delū in inſulam redierant) ibi ſi- mulac̄ in tēplo depoſuit; præcepitq̄ Deliis, ut illud in Delium Thebanorū referret, qđ eſt ſupra mare ē regione Chalcidis: Hoc ubi præcepit Datis, uela illūc fecit. Delū tamē hanc ſtatuum nō reportauerunt; ſed uiceſimo poſt anno, eam Thebani ex oraculo in De- liū cōtulerunt. Datis & Artaphernes, poſteaquam in Aſiam nauigauere, captiuos Ere- trienſes Suſa perduxere. Quos Darius rex, eſti in eos ante captiuitatem uultum contra- xerat acerbis, q̄ ſe priores iniuria laceſſiſſent, tñ ut in cōſpectum ſuum add uctos ui- dit ac ſibi ſubiectos, nullo alio malo affecit; ſed in ſuo Ciſſiæ regionis ſtathmo collocā- uit, cui nomen eſt Anderica, ducētis ac decem ſtadiis procul à Suſis, quadraginta à pu- teo, q̄ exhibet triſarias rerum ſpecies. Nam ex eo aſphaltum (id eſt bitumen) & ſalem, & oleum hauriunt, ad hunc modum: Hauritur quidem celoneo (id eſt inſtrumento cō- conia) pro ſitula autem dimidiato utre ad ciconiam alligato; quo in puteum decuſſo, q̄c quid hauriſ, mox in cifternam diffunditur; atq̄ hic aliō effuſum, triplici uarietate cōcre- ſcit: In aſphaltum quidem & ſalem, protinus. Hoc autem oleum Perſæ Rhadinacē ap- pellant, atrum ac grauiter olens. Hoc loci rex Darius locauit Eretrienſes; quem ad me- am uſq̄ memoriā tenere, ſeruantes priſtinam linguā: Quod ad Eretrienſes atti- net, ita habet. Poſt plenilunium duo milia Lacedæmoniorum Athenas uenerūt, tan- ta feſtinatione adipiſcendi hoſtem, ut triduo quā ex Sparta diſceſſere, in Atticam per- uenerint; & licet ſerius ad pugnam ueniſſent, tamen intuendi Medos cupidi, ad illos in- tuendos in Marathonem perrexerunt. Quibus uiſis, laudatisq̄ Athenienſibus ob præ- clarum facinus, rurfus redierunt. Tenet admiratio me, nec rationem inire poſſum, Al- cmæonidas unquam Perſis ex cōpoſito oſtentariſſe parmam, q̄ uellet Athenienſes Bar- baris atq̄ Hippia ſubefſe; quippe quos conſtat in habendis odio tyrannis, uehementio- res quā ſimiliores fuiſſe Calliæ Phænippi, qui fuit pater Hipponici. Nam Callias cū alia omnia in Piſiſtratum inimiciſſime commentus eſt, tum uero ſolus Athenienſium omnium illius Athenis ciecti, cum publice ſub præcone uenderentur bona, emere au- ſus eſt. Huius Calliæ mentionem crebro pleriq̄ omnes habere debent, cum ob ea qua dicta ſunt, ut uiri ſummopere patriam liberantis, tñ ob hæc quæ i Olympia fecit. Nam & in equorum curſu palmam obtinuit, & in quadrigario fuit ſecundus; & in ludis Py- thiiſ cum primas obtinuifſet, & in uniuerſos Græcos ſumptuoſiſſimus extitit: tum ob id qualem ſe in filias ſuas, quæ tres fuerunt, exhibuit. Nam poſteaquam nobiles extite- re, hoc eis magnificentiſſimū munus eſt gratificatus: ut quem ſibi unaquaq̄ uellet ex omnibus Athenienſibus, eum deligeret; atque ita eam illi nuptum dedit. At Alcmæo- nida aut peride, aut nihil minus q̄ Callias perofi tyrannos fuere. Quo maior me admi- ratio ſubit, minusq̄ admitto criminationem, eos parmam Perſis oſtentariſſe: qui per oē

tempus tyrannos effugerunt, & quorum astutia Pisistratidæ tyrannidem reliquerunt: Atq; ita multo magis Athenarum liberatores extiterunt meo iudicio q̃ Harmodius & Aristogiton. Illi enim Hipparcho interempto, non tam ceteros Pisistratidas ab affectanda tyrannide represserunt, q̃ ad illam irritauerunt. Alcmaeonidæ autem p̃culdubio Athenas liberauerunt: & mō ipsi fuere, q̃ Pythiā p̃suasere ad Lacedæmonios cōmonefaciendos ut Athenas liberarēt, quēadmodū sup̃ius à me cōmemorātū est. At em̃ aliqui forsitā succēssentes, q̃ Atheniēs in populo patriā p̃diderūt. Imō nulli erant eis inter Athenienses uiri illustriores, neq; q̃ magis eēnt honorati. Neq; uero sermo obtinuit, clypeū ab his eē ostentatū, sed tūmō fuisse ostentatū: Qd̃ nihil est, quā si id demū diceret: ostēsus quidē est, sed à q̃ ostensus, incertū. Quāq̃ Alcmaeonidæ iā pridē extiterant Athenis clari sane usq; ab Alcmacone, atq; etiam Megacle. Etem̃ Alcmaō Megaclis filius, ijs Lydis, qui Sardibus à Croeso Delphos ad oraculum ierant, administrare se p̃buit, eosq; comiter accepit. Cuius b̃nificentiā Croesus à Lydis quos ad oraculū miserat cū audisset hominē accersit: & ubi aduenit, eū donauit tanto auro, q̃nto semel corpe suo ferre posset. Ad istam doni cōditionē Alcmaō hanc astutiam attulit: Pergrandē tunicam amictus, ingenti in ea sinu relicto, cothurnisq; (quos laxissimos reperit) calceatus, ad thesaurum perrexit, ad quem ducebatur. Ibi in acruū ramentorū p̃cubens, primū cothurnos q̃bus erat indutus, auro quantum ferebant referat. Deinde omnem sinum suum, atq; etiam crines ramentis subligens, & partē in os desumpta, ē thesauro p̃cessit, ægre trahens cothurnos, cuius alteri rei q̃ homini similis: cuius os cū turgidū esset, & omnia onusta. Id cernens Croesus, in cachinnūq; erumpens, ea omnia illi donauit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc uehementer locupletata est. Et Alcmaon quadrijugos eq̃s alens, uicit Olympia. Sed eam deiñ secunda ætate, Clisthenes Sicyonis tyrannus sustulit: ut multo magis quā prius inter Græcos celebrer extiterit. Erat em̃ Clistheni Aristonymi filio, Myronis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agarista: quam pater destinabat nuptum dare ei, quem præstantissimum Græcorum omnium cōperisset. Cum igitur ludī Olympici celebrarentur, & ex eis Clisthenes curriculo quadrigali uictor extitisset, nuntiari iussit uoce præconis, ut quisq; sese dignum putaret qui Clisthenis gener esset, is ad sexagesimum diem aut prius Sicyone præsto foret: quoniam Clisthenes intra annum à sexagesimo die incepturus exequi nuptias destinasset. Itaq; omnes Græci, aut sua ipsorum, aut familiæ claritate sibi confidentes, eō proci contenderunt: quibus Clisthenes & curriculum, & palæstram ad certandum præparauerat. Ex Italia illuc se contulit Smindyrides Hippocratis Sybarita (floreat autem maxime Sybaris ea tēpestate) qui unus uir in plurimum deliciarū processerat: & Siritanus Damas Samyris filius, eius qui sapiens appellabatur: Et hī quidem ab Italia uenerunt. Ab Ionio autem sinu Amphimnestus Epistrophī Epidānīus. Aetolus uero Males, germanus Titormi illius, qui Græcos robore fuerat supergressus, & in extrema Aetoliæ homines fugerat. E Peloponneso Leocides Phidonis, Argiorum tyranni filius, eius inquam Phidonis, qui spatia Peloponnesibus statuit, longe omnium Græcorum insolētissimus: qui summo t̃is Heliensium agonothetis, id est munerarijs, ip̃e agonotheta extitit in Olympia, id est certamen præmiūq; proposuit: Necnon Amiantus Lycurgi Arcas, ex Trapezonte: et Laphanes Azenus, ex urbe Pæo, filius Euphorionis eius, qui (ut in Arcadia fertur fama) in domum suam excepit, Castorem & Pollucem, & ob id in om̃es homines hospitālis: & Heleus Agæi, uir præclarus. Isti ex ipsa Peloponneso uenerunt. Ex Atheniensibus autem Megacles Alcmaeonis eius filius, qui ad Croesum se contulerat: & alter Hippoclidēs Tisandri, diuitijs ac forma inter Athenienses præcipuus. Ex Eretria, quæ per id tempus florebat, Lysanias: solus hic ab Eubœa. E Thessalia à Scopadeis Diactorides Cranonius. Ex Molossis Alcon: Tōt proci fuere. Qui cum ad diem præstitum adfuissent, Clisthenes ante omnia patriam singulorum familiam que percontatur. Deinde eos annū apud se detinēs, explorauit uniuscuiusq; & uiriliter & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cū singulis, nūc cū uniuerſis congressus, & iuniores in gy-

Scutum quod a modo obtentum Persis Alcmaeonida rū generis claritas.

Croesi in Alcmaeonidē munificentia.

Alcmaōis in auro auferendo callidū cōmentum

Clisthenes.

Agaristæ p̃ci.

mnasia educens, præcipue tamen in conuiujs experiebatur. Quamdiu enim eos apud se tenuit, hoc facere, ac magnifice accipere. Sed ei inter procos præcipue cordi erant Athenienses: & illorum magis Hippoclidem Tisandri strenuum esse iudicabat: cum præsertim eius maiores, Cypselis Corinthijs propinqui fuissent. Cum autem destinatus nuptijs dies illuxit, quo ipse Clisthenes edixerat iudicaturum se, quem ex omnibus deligeret, mactatis centum bobus, in conuiuium, tum ipsos procos, tum omnes Sicyonios accepit. Postea uero quam coenatum est, proci certamen de musica habere coeperunt, pariter & de oratione habenda in medium: procedente potatione, Hippoclidēs cū longē alios antecederet, iussit tibicinem sibi canere *λυμῆλας*, id est sedatum quoddam saltationis genus. Tibicine obsequente saltauit, sibi quidem placens, sed Clisthenes omnem rem cernens dissimulabat. Post hæc aliquantulum interquiescens Hippoclidēs, iussit aliquam sibi inferri mensam. Qua illata, primum super eam Laconicos saltauit modulos, mox alios Atticos, tertio super mensam capite statuto cruribus ueluti brachijs modulabatur. Ad cuius primam ac secundam saltationem etsi stomachabatur Clisthenes tam impudentem sibi generum fieri, tñ sese continebat, nolens in eum erumpere. At ubi uidit cruribus ueluti manibus gesticulantem, iam se ultra continere non sustinens, inquit Fili Tisandri desaltasti matrimonium. Cui excipiens ille ait: Non est istud curæ Hippoclidæ. Vnde prouerbiū factum est: Non est istud curæ Hippoclidæ. Tunc Clisthenes silentio imposito, in medium hæc protulit: Viri proci meæ filia, uos equidem omnes laudo, uobisq; omnibus si fieri posset gratificarer, neq; unum ē uobis præcipuum probans, neq; ceteros improbens. Verum fieri non potest, ut de unica uirgine deliberans omnium uoto satisfaciam. Itaq; singulis uestrum, qui compotes huius matrimonij non estis, tanquam dignis meæ filia nuptijs, quodq; domo peregre abfuistis, singula argenti talenta dono do: Megacli autem Alcmaeonis filio, meam filiam Agaristiam despondeo ritu Atheniensium. Annuente conditioni Megacli, nuptiæ apud Clisthenem celebratæ sunt: Hactenus quæ iudicandis procis gesta sunt. Atq; hunc in modum Alcmaeonidæ per Græciam celebrari coeperunt. Porro ex horum cōiugio, cum Clisthenes auo materno cognominis procreatur, qui Atheniensium tribus populariumq; statum institueret, tum Hippocrates, ex Hippocrate uero alius Megacles & alia Agaristia, ab Agaristia Clisthenis nomen habens, quæ nupta Xanthippo Ariphronis cū prægnans esset, uisa est sibi in somnis parere leonem: paucosq; post dies peperit Xanthippo Periclem. Miltiades cum antea probatus apud Athenienses, tum uero post rē bene gestam in Marathone, maioribus incrementis auctus, petiit ab Atheniensibus septuaginta naues cum propugnatoribus & pecunia, non promens eis cui regioni bellum esset illaturus: sed tantummodo se illos locupletaturum, si se sequerentur. Ad eam enim regionem se illos ducturum, unde affatim aurum nullo negotio reportarent. His uerbis Athenienses, erectis animis, naues (ut petierat) tradiderunt: Quibus Miltiades acceptis, in Parum nauigat, per speciem ulciscendæ iniuriæ quam intulerant Parij, q̄ triremi in Marathone una cum Persis uenissent: Hoc colore orationis utebatur. Cum autem insensus eēt Parijs ob Lysagoram Tisei filium, genere Parium, qui ipsum apud Hydarnē Persam accusauerat: eò postquam peruenit Miltiades, Parios intra moenia coactos obsedit: misitq; caduceatore poposcit centū talenta, negans si ea sibi nō darent, se nō prius illis abducturum copias, quàm eos euertisset. Parij non ut quicquam pecuniæ Miltiadi dent cogitant, ut custodiant urbem excogitant, cum alia loca intersepientes, tum maxime unde ea oppugnari poterat: adeò, ut noctu laborantes, murum duplo quàm olim fuerat excitarent. Hactenus Græci de hac re commemoranda consentiunt. Dinceps gesta ipsi Parij referunt hunc in modum: Miltiades cum inops consilij esset, adisse, atq; allocutum fuisse mulierem captiuam, genere Pariam, nomine Timum, quæ esset indigenarum deorum ministra: Hanc cum in conspectum uenisset, consilium ei dedisse, si magnificeret Parum capere, exequeretur quæ a se præciperentur. Eius deinde præceptis auditis, Miltiadem accessisse ad maceriam quandam ante urbem, qua in maceria sepitur tem-

Hippoclidis
proci præstā
tia.

Prouerbiū:
Non est istā
curæ Hippo-
clidæ.

Megacles
Alcmaeonis
gener Clis-
the-
nis factus.
Megac. Hip-
pocratis.

Clisthenes
dno.

Miltiades ob-
sidet Parum.
Lysagoras.
Hydarnes
Persa.

Timo sacerdo-
tiss.

plum Cereris legifera: eamq; quia fores aperire nō poterant, trasiliſſe: & illam transgreſſum, ſolarium aſcendiſſe ad aliquid intus faciendum, ſiue ad mouendum aliquid qđ moueri nefas eſt, ſiue ad aliquid quodcunq; ſit agendum. Et cum pro foribus eſſet, ſub-
eunte horrore præoccupatum, eadem uia reuertitſe: deq; maceria deſilientem femur cō-
uulſiſſe: alij in genua procidiſſe aiunt: Ita Miltiades male habens domū remeauit, neq;
pecuniam Athenieſibus portans, neq; Paro parta: urbe tm̄ per ſex & uiginti dies obſeſ-
ſa, & agro populato. Pari, cognito qđ miniſtra deorum Timo Miltiadem admonuiſſet,
uolentes ob id de ea ſupplicitiū ſumere. Poſtquam obſideri deſierint, Delphos miſerunt
ſciſcitatum, nunquid miniſtram deorum condemnarent, quæ rationem capiendæ pa-
triæ hoſtibus detexiſſet: quæq; Miltiadi expoſuiſſet ſacra, quæ ad uirilem ſexum efferri
nefas eſſet. Id Pythia fieri non permiſit, negans Timum earum rerum eſſe autorem: ſed
quia Miltiadæ non bene obeundum eſſet, ideo ei ducem malorum apparuiſſet. Hæc Pa-
rijs Pythia reſpondit. Miltiadē ē Paro reuerſum cum alij Athenienſes in ore habebant,
tum præcipue Xanthippos Ariphronis: qui eum apud populum accuſauit, qđ Atheni-
enſes circūſcripiſſet. Cui accuſationi Miltiades non per ſe ipſe reſpondit (neq; enim po-
terat, quippe qui putreſcente femore iaceret in lecto) ſed pro eo amici fui: allegantes
cum alia multa & Lemnum expugnatam, quā ultus Pelasgos Athenieſibus tradiſſet:
tum uero pugnam in Marathone geſtam: Interuentu tamen populi ne capitis damnare
tur, quinquaginta talentis culpa mulctata eſt. Poſt hæc Miltiades diſſoluto a tq; marce
ſcēte femore deceſſit. Quinquaginta aſit talenta Cimon filius exoluit. Porro Lemnum
Miltiades hunc in modum obtinuerat. Pelasgi poſteaquam ex Attica ab Athenienſibus
exacti ſunt, ſiue iure ſiue iniuria (nam de hoc nihil habeo præter relata) quia Hecata-
us Egeſandri in ſermonibus ait, iniuria. Athenieſes enim cum uiderent regionem quæ
erat ſub Hymeſſo, quam illis habitandam dederant, mercede muri circa arcem proce-
dendi bene excultam, quæ prius mala fuiſſet, & à nemine accipi digna, liuore captos
fuiſſe, & libidine terræ potiſſimæ: & ita illinc exegit illos, nulla alia re in excuſationē
allata. Vt autem Athenienſes aiunt, iure eiecti: Quippe cum eſſent ſub Hymeſſo habi-
tantes, illinc p̄dire ſolitos hanc iniuriā intuliſſe: Quoties filia ac filij Athenieſiſ ad No-
uem fontes aquatum pergerent (nulladum enim aut eis aut ullis Græcis per id tem-
pus mancipia erant) Pelasgos eis, per contumeliā & contemptum uim attuliſſe: neq;
hoc feciſſe contentos, ad extremū maniſeſtō deprehenſos de inuadendis Athenienſibus
cōſilia agitaſſe: Se uero adeo meliores quā illi fuerant uiros fuiſſe, ut cum haberēt ſacul-
tatem interimendi eos, quos ſibi inſidiatos deprehendiſſent, tamen noluerint: ſed eis p̄-
ceperint, ut ē regione excederent: atq; ita illos ſolum uertentes, tum alia loca, tum uero
Lemnum obtinuiſſe: Illa Hecateus: Hæc Athenienſes aiunt. At Pelasgi hanc Athenie-
ſium iniuriā ulciſcendi auidi, qđ qui Lemnū incolebant, gnari qđ dies feſti Athenien-
ſiū celebrarent, biremibus inſtructis, inſidias manipulatim collocarunt uxoribus Athe-
nienſium, diem feſtum Dianæ apud Brauronem agentibus: permultiſq; illarum illinc
raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro concubinīs habuerunt. Hæc ſceminæ poſtea
quam filijs abundauere, lingua eos Attica ac moribus Athenienſium imbuerunt. Et il-
li conſuetudinē cum Pelasgidum filijs habere abnuebant: & ſi quis ē ſuis ab illorum ul-
lo uapularet, cuncti auxilio aderant, & mutuo ſeſe tutabantur: ac dignos ſe qui alijs pu-
eris dominarentur, exiſtimabant, atq; adeo longe præualebant. Qua re animaduērſa Pe-
laſgi inter ſe collocti ſunt, conſiderantesq; rem eſſe indignam, atq; inter ſe dicebant: Si
nunc, dum pueri ſunt, dignoſcunt ſibi opitulari aduerſus filios uxorū legitimarum,
quas uirgines duximus, & eis continuo præeſſe conantur, quidnam facient in uirilē ad-
ulti ætatē? Itaq; cum id eis altius inſediſſet, placitum eſt, ut eos filios ē matribus Atti-
cis ſuſceptos necarēt. His necatis, addunt & cædes matrum. Ex hoc facinore & illo ſup̄
ore ſceminarum, quæ uiros ſuos unā cum Thoante interemerunt, uſu receptum eſt per
Græciam, ut teterrima quæq; facinora Lēnia appellētur. Pelasgi, cum eis poſt necem
liberorum atq; uxorū neq; tellus fructum reddere, neq; uxores, neq; pecua ut prius

Miltiades accuſatur

Miltiadis obi-
tus.

Pelaſgi ex At-
tica exacti.
Hecatai ſer-
mones.

Noſte fontes.

Athenienſiū
uxores raptas.

Atticæ mul-
lierum una cū
liberis cædes.

Lēnia facinora

Athenienses
ad Pelasgos.
Pelasgos re
sponso.

gignerent, pariter fame & liberorum orbitate uexati, Delphos miserunt petrum alii quod laxamentum praesentium malorum. Iussi à Pythia poenas Atheniensibus quas illi uellent pendere: Athenas iere: polliciti sunt daturos se poenas illis omnis iniuria. Athenienses stratis in curia toris quam poterant splendidissime, appositaque mensa omnium bonorum refertissima, iusserunt Pelasgos ita se habentem regionem sibi traderent. Tunc Pelasgi excipientes dicere: Si nauius uento aquilone atque uno die nos è uestra regione in nostram peruehet, ita demum uos quod petitis trademus. Hoc dixere, quod scirent fieri non posse. Nam Attica multo magis ad austrum uergit quam Lemnus: Hæc hæc haec. Tunc compluribus deinde interiectis annis, ubi Chersonesus (quæ est in Hellesponto) Atheniensium ditionis fuit, Miltiades Cimonis, uentis etesius perflantibus, ex Eleunte (quæ est in Chersoneso) soluens in Lemnum delatus est, præcepitque Pelasgis, ut ex insula excederent; redigens eis in memoriam oraculum, quod nunquam illi expletum iri sperassent. Quorum Hephæstienenses quidem obtemperauerunt: Myrinaei autem non agnoscentes Chersonesum esse Atticam, tamdiu obsessi sunt, donec in deditionem uenerunt. Ita Lemno potiti sunt Athenienses atque Miltiades.

Myrinaei.
Lēnos capta.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SEPTIMVS, QVI POLYMNIA INSCRIBITVR.

Aegyptiorum
a Persis defe
ctio.

Darij liberi
de impio dis
ceptantes.

Lex Persarum.

Successionis
ius.

XERXES
rex declara.

OSTEA VERO QVAM NVNTIVS PVGNAE AD regem Darium Hytaspis filium allatus est, ad Marathonem gesta, cum antea uehementer insensus esset ille Atheniensibus, quod Sardis inuasissent, longe insensior factus est, ac propensior ad bellum Graeciae inferendum, missisque continuo nuntiis ad ciuitates, edixit ut singulae multo quam antea maiores copias, nec non naues, nauigia, equos, rem frumentariam compararent. His nuntiis Asia triennium exagitata est. Vbi cum delectus agitur optimi cuiusque aduersus Graeciam militaturi, et apparatus operum datur, quarto anno Aegypti (qui fuerant à Cambyse subacti) defecere à Persis: quo magis aduersus utrosque Darius expeditionem sumere properabat, Aegyptios atque Athenienses. Dum hæc comparat, interea ingens inter eius liberos de principatu exorta dissensio est, quoniam ex instituto Persarum, oportebat ita demum ire in expeditionem, cum regni successorem declarasset. Erant autem Dario iam ante quam regnaret liberi tres, è priore uxore Gobrys filia suscepti, et post partum regnum alij quatuor, ex Atossa Cyri filia. Superiorum maximus natu erat Artabazanes, posteriorum Xerxes. Qui cum ex eadem matre non essent, discere praebant: Artabazanes quidem quod omnis paternae sobolis ipse maximus natu foret, cum apud uniuersos homines sit institutum, ut maximus natu liberorum obtineat principatum: Xerxes uero quod ipse Atossa genitus esset, filia Cyri, qui Persis libertatem acquisisset. Dario nondum ferente sententiam, aderat forte Demaratus Aristonis, qui per id tempus alterationis Spartano regno exutus, ac Lacedaemone profugus, Susa ascenderat. Hic uir audita liberorum Darii controuersia, adiit (ut fama fertur) Xerxem, admonuitque ut ad cetera quae pro se dicebat, hoc adderet: se quidem genitum è Dario iam rege, & Persarum imperium obtinere: Artabazanem uero è Dario cum erat priuatus: proinde neque aequum, neque iustum esse alium quempiam potius quam se illam dignationem adipisci. Quoniam Spartae quoque sic usurparetur, ut si cui antequam regnet filij nascantur, deinde regi iam alius nascatur, huius postea nati successio regni sit. Hac à Demarato subiecta ratione utentem Xerxem, tanquam iuste dicentem, Darius regem declarauit: quanquam etiam citra praecipitum Demarati Xerxes (ut mea fert opinio) regnauisset: quippe cum omnis poten-

tia penes Atossam esset. Declarato Darius Xerxe rege cum conaretur rebus apparatis, exire in expeditionē, altero ab defectione Aegyptiorum anno supremum diem obiit, sex & triginta annis regni expletis, haud compos uoti, ut Aegyptios & Athenienses ulcisceretur. Eius morte regnum ad Xerxem filium deuenit, qui ab initio nequaquam animatus erat ad bellum Græciæ inferendum, sed Aegypto. Caterum Mardonius consobrinus suus, Gobrys & sororis Darij filius, eum adiens his uerbis est allocutus: Domine, haud decorum est Athenienses tam male iam de Persis meritos, non dare poenas eorum quæ perpetrauerunt. Tu uero quod in manibus habes perfice, tamen ubi Aegyptum, quæ dignitati tuæ iniuriam fecit, domueris, sume aduersus Athenas expeditionem: ut & bene de te loquantur homines, & posthac abstineat alius à bello tibi inferendo. Et hæc quidem erat ratio ultionis exigendæ. Illa autem rationis accessio, Europam esse regionem admodum speciosam, omniacque genera feliciū arborum ferentem, ac summa bonitatis, & dignam quæ à solo inter mortales rege possideatur. Hæc Mardonius dicebat ut iuuenis, ac nouarū rerum cupidus, imperiique Græciæ pro rege administrandi, quod etiam regi persuasit, conditione temporum adiutus. Nam alia, ut rex ad hoc faciendum induceretur, adiumento fuere. Primum ē Thessalia nuntij ab Alebadis, ad regem inuocandum aduersus Græciam, se enim omne obsequium præstituros. Alebadæ autem isti erant Thessaliæ reges. Deinde ij Pisistratidæ, qui Susa ascēderant, qui cum eadem uerba habuerunt, quæ Alebadæ, tum uero prædebebant Onomacritum quendam Atheniensem, quem secum habebant, sortilegum, & Musæi sortium edisertatorem. Ascēderant autem cum eo reuersi in Græciam. Nam Onomacritus ab Hipparcho Pisistrati Athenis fuerat eiectus: quod per Lasum Hermionis manifesto deprehensus fuisset, inter Musæi sortes, hanc etiā inseruisse, fore ut insulæ Lēno adiacētes, mari submergerent. Ob id Hipparchus hominem eiecerat, cum familiarissime illo antea uteretur: & tunc cū eodē, ut in conspectum regis ueniret, ascēderat: deique eo honorifice cum alijs Pisistratidis loquebatur. Onomacritus, si quæ sortes cladem Barbaro nuntiabant, earū nullam recitauit. Itaque accedente hoc sortilego, & Pisistratidarum & Alebadarum suasionibus, Xerxes ad inferendum Græciæ bellum inductus. Sed altero à morte Darij anno, primam expeditionem fecit aduersus Aegyptios, qui rebellauerant: quos subactos, & in arctiorē quā sub Dario fuerant seruitutē redactos, tradidit gubernādos Achæmeni fratri suo Darij filio, quē præsidē Aegypti interiecto deinde tempore interemit Inarus Psammetichi, uix Poenus. Xerxes recepta Aegypto producturus aduersus Athenas exercitum, præstantissimos quosque Persarū in concilium uocauit, ut & illorum sententias audiret, & ipse diceret quæ liberet. Quibus coactis ita locutus est: Viri Persæ, equidem ego non ero huius instituti autor, sed ab alijs traditi imitator. Nam quemadmodum à maioribus natu accipio, ex quo imperium hoc à Medis eripuimus, Astyagæ per Cyrum amoto, nunquam conquieuius, sed ita deus agit, & multa nobis sibi obsequentibus in melius confert: atque ea quidem quæ Cyrus Cambyseque ac pater meus fecere, quas gētes imperio addidere, non attinet referre apud probe sciētes. Ego posteaquam hanc sedem accepi, dedi operam, ne ab ijs qui ab hoc honore sunt functi degenerarem, neue minus potentia Persis acquirerem. Quod animo uersans, inuenio nobis accessuram gloriam pariter ac honorem, & regionem neque inferiorem neque deteriorem ea, quam recuperauimus, sed feraciorem, unā cum ultione iniuriæ atque uindicta. Ideoque nunc ego uos contraxi, ut id quod agere, constitui, uobis exponerem: Constituo iuncto Hellesponto copias per Europam traducere in Græciam, ut Atheniensium ulciscar iniurias, quas cum Persis alijs, tum patri meo intulere. Noratis autem & Darium aduersus hos uiros bellum mouere destinasse: uerum ei morte præuento nō contigit ut illos ulcisceretur. Ego uero eius uicem aliorumque Persarum ulciscens, non prius desinam, quam expugnauero incenderoque Athenas: cuius ciues & me & patrem meum priores iniuriā affecerunt. Semel cum Sardis unā cum Aristagora Milefio seruo nostro ueniētes cremauerunt lucosque ac delubra, iterū in nos quid fecerunt terram suam ingressos,

Darij obitus.

Mardonius.

Ultionis exigendæ rō.
Europa laudes.

Alebadæ.

Onomacritus
sortilegus.

Musæi sortes.

Xerxes cur
Græciæ bellum intulit.Xerxis orō
ad Persas de
bello Græcis
inferendo.

*Xerxis ratio
cunctatio.*

*Mardonij
sententia.*

*Experimenti
compedia.*

*Artabani gra-
uis sententia.
Diversitatis
in sententijs di-
cedis utilitas.*

*Cōiectura e
præteritis.*

cum Datis & Artaphernes duces fuere, omnes scitis. Harum gratia rerum irritor ad in-
ferendum eis bellum: quos atque ipsorum finitimos, regionem Pelopis Phrygis inco-
lentes, si in potestatem redegerimus, tot bona futura esse ratiocinando comperio, ter-
ram Persidem ætheri Iouis conterminam reddemus. Nullam enim regionem specta-
bit sol finitimam nostræ, sed ego omnem permensus Europam, unâ uobiscum cunctas
regiones in unam redigam. Nam ita rem habere audio, nullam reliquam esse hominū
neque ciuitatem, neque gentem, quæ nobiscum dimicare possit. Ita subactis his quos di-
xi, & qui nos lacefferunt, iugum seruire sustinebunt. In quo si mihi uos gratificari uo-
lueritis, ubi tēpus uobis indicauero, q̄ uos præsto esse oportet, tunc unusquisque debe-
bit impigre adesse. Quorum qui ornatissimis cum copijs aderit, eum donabo his quæ
in nostra domo pretiosissima habentur: Et hæc quidem ita agenda sunt. Sed ne solus ui-
dear in concilio sententiam dicere, rem pono in medio, iubens unicuiq; quam libet sen-
tentiam dicere; His dictis loquendi finem fecit. Post quem Mardonius: Domine, in-
quit, tu uero non modo superioribus Persis, sed etiam uenturis es præstantior: qui cum
alia & optima & uerissima commemoras, tū uero quod Iones qui Europam incolunt,
non finis habere ludibrio nos, minusq; ipsis sunt ludibrio dignos. Etenim res indigna est,
si Sacas & Indos & Aethiopes & Assyrios, aliasq; multas ac grandes nationes, quæ ni-
hil Persas læsere, tamē potentia prolatandæ gratia in prouincias redeгимus: Græcos
qui nos laceffere iniuria inceperunt, non ulciscemur? Quidnam metuentes, quas illoꝝ
copias, quam pecuniarum uim? Eorū pugnam nouimus, eoꝝ nouimus uires esse im-
becilles, eorum quos subegimus liberos penes nos habemus: hos qui domi nostræ habi-
tantes, Iones & Aeoles & Dores appellantur. Quos ipse quoque expertus sum, dum
eis iussu patris tui intuli bellum, dumq; in Macedoniam usque processissem, & pene us-
que ad ipsas Athenas nemo mihi pugnaturus occurrit: & sane consueuere Græci (ut
audio) inconsultissime inire bella, propter imperitiam ac sinisteritatem. Nam cum bel-
lum inter eos indictum est, in locum quem pulcherrimum planissimumq; inuenire de-
scendentes, ibi prælia faciunt, ita ut magno cum suo malo uictores inde discedant. De-
uicti (ne longius repetam) ad internitionem deueniunt. Quos oportebat, cum sint eiꝝ
dem linguæ, interpositis caduceatoribus ac nuntijs tollere controuersias, & omnia alia
potius agere quàm pugnare: aut si necesse habet inter se omīno pugnare, locum aliquē
inuenire utrisque difficillimum, & ibi fortunam belli tentare. Hoc itaq; ritu haud pro-
bo utentes Græci, nunquam mecum uerbis egerunt de dimicando, cum Macedonia
tenus promouissem. Tibi autem rex, quis obuiam uenturus est bellandi causa, copias
Asiæ atq; omnem classem agentis? Non eō audaciæ procedent (ut reor) Græcorum res.
Quod si me fallit opinio, & illi uecordia elati ad pugnandum nobiscū uenient, discant
nos esse in re bellica præstantissimos hominum. Nihil igitur fit quod nō experiamur.
Nam sua sponte nihil fit, sed omnia ab experimento hominibus fieri consuerunt. His
Mardonius sententiæ Xerxis assentatus, loqui cessauit. Tum silentibus alijs Persis, nec
diuersam ei quæ dicta essent sententiam dicere audentibus, Artabanus Hystaspis filius
Xerxis patruus, uir circūspectus ita inquit: Rex, nisi diuersæ inter se sententiæ dican-
tur, non potest quis eligere meliorē, sed necesse habet ea quæ dicta est, uti. At cū plures
dictæ sunt, licet tanquam aurū purum deligere: quod per se discerni cum nequeat, cō-
paratum cum altero discerni potest. Ego patri tuo Dario, eidem que fratre meo suade-
bam, ne sumeret aduersus Scythas expeditionem, uiros nulla usquam oppida incolen-
tes. Sed ille sperans Scythas Nomades se subacturum, mihi non est assensus. Itaq; sum-
pta expeditione, multis & egregijs uiris de exercitu amissis abcessit. Tu uero rex bel-
lum inferre destinas uiris multo quàm Scythæ sunt præstantioribus, qui que & mari
& terra optimi esse dicuntur, quibus in rebus quid durum sit, hoc me tibi iustum est
promere. Iuncto pōtibus Hellespōto, ais te copias per Europam in Græciam deductu-
rum, atque eos conuenit aut in terra aut in mari aut utrobique abs te superari. Siqui-
dem feruntur uiri esse fortes, cuius rei licet hinc argumentum capi: Si tot copias ductu

Datis & Artaphernis Atticam regionem ingressas, soli Athenienses profligauerunt, ergo non utraque in parte successit. Quod si idem conscensis nauibus pugna nauali uiatores ad Hellespōtum nauigent, ac deinde pontem soluant, hoc durum fuerit rex. Neque uero hoc ex mea unius priuata prudentia coniecto, sed eo casu, quo aliquando parum absuit quin opprimeremur, cū pater tuus iuncto Bosphoro Thracio, ac flumine Istro pontibus commisso, traiecit ad Scythas. Eum traiectum, Scythæ omnino institere precari lones, quibus custodia pontium delegata erat, ut interscinderent. Quo tempore si Histiaeus Mileti tyrannus aliorum sententiæ accessisset, ac non contradixisset, actum erat de rebus Persarum, res dictu quoque horribilis, omnem regis statum in uno uiro positum fuisse. Quare noli tu ullum tale adire discrimen, nulla subsistente necessitate, sed mihi potius obtempera. Hūc coetum in præsens missum facito, iterumq; dum tibi uidebitur, re apud teipsum cōsiderata, edicito quod optimum esse arbitraberis. Bene enim consultare, comperio maximum esse lucrum. Nam etiam si quid ē contrarium uenturum est, nihilo tamen minus bene consultum est, superauitq; fortuna consilium. At qui turpiter consultauit, si ei fortuna obsecundauit, ille est quidem uoti compos, nihilo tamen minus male consilium cepit. Vides ut prægrandia animalia fulmine deus ferit, nec finit inolescere, parua uero nihil lædit. Vides ut magna semper ædificia magnasq; arbores, huiusmodi fulminum tela percutiunt. Gaudet enim deus eminentissima quæq; deprimere. Vnde et ingens exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus his quibus inuidet, aut metum incutit, aut tonitruum. Propterea quidam secus ac dignitas sua postulabat, in calamitatem inciderunt, quia deus neminem alium quàm seipsum finit magnifice de se sentire. Omnis res properando parit errores, unde magna detrimenta fieri adsolēt. In cunctando autem bona insunt: si non talia quæ statim uideantur esse bona, certe quæ suo tempore bona quis esse comperiat. Et hoc quidem tibi rex suadeo. Tu uero Gobrys fili Mardonii, desine loqui stulta de Græcis, haud dignis qui male audiant. Nam Græcis detrahendo, ipsum regem uis excitare ad bellum illis inferendum: ad quod tu omni auditate contendis (quod absit) ut fiat detractio. Nanque importunissima res est, in qua duo sunt qui iniuriam faciunt: Vnus cui iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius est, quod nō præsentem accusat. Item qui huic credit, iniurius est, quod prius credit quàm rem compertam habeat. Et illi cui absenti detrahitur, ob id fit iniuria, quod ab altero insimulatur ut malus, ab altero talis putatur. Quod si omnino bellum his uiris inferre oportet, agetum rex ipse permaneat domi apud Persas, nostrum amborum liberi deponantur, tu in expeditionem ito, delectis (quos uelis) uiris ac quantiscunque copiis: & si ex sententiâ tua res succedent regi, interimantur liberi mei, & insuper ego: sin succedēt, ut ego dico, interimant tui, & insuper tu si redieris. Quod si hanc subire conditionem recusas, cupis que in Græciam prorsus deducere exercitum, affirmo fore, ut aliqui eorum qui hic relinquentur, audiant Mardonium post allatam Persis magnam aliquam calamitatem, à canibus uolucrisque discerpi, aut in Atheniensium solo, aut in Lacedæmoniorum, nisi forte antea inter uiam tunc agniturum, aduersus quales uiros suades regi ut moueat bellum. Hæc Artabano locuto, Xerxes irapercitus, his uerbis excepit: Artabane, quod patris mei frater es, hoc te subleuat, ne dignam stulta oratione mercedem recipias. Hactamē te notabo ignominia, quia instrenuus es & ignauus, ne comes sis meæ in Græciam expeditionis, sed hic unā cum foeminis maneat. Ego etiam sine te (quæ dixi) conficiam. Neque enim fuerim Darii, qui fuit Hystaspis, qui fuit Arsamnis, qui fuit Ariaramnis, qui fuit Teispei, qui Cyri, qui fuit Cambysis, qui fuit Achæmenis filius: nisi Athenienses ultus fuero, probe intelligens si nos quicuerimus, non quieturos illos, sed nostram terram cū exercitu inualuros: pro ut colligere licet ex his, quæ illi facere cœperunt, qui & Sardis incenderunt, & Asiam incurfarunt. Itaq; neutris satis est secessisse, utrisq; propositū est certamen & agendi & patiendi, ut aut hæc omnia sub Græcis, aut illa omnia sub Persis sint. Medium enim inimicitiarum nullum est. Quare honestum erit nos iam iniuria laceffitōs exigere ultio-

Discrimē sine necessitate nō adendum.

Consultationis usus.

Deus neminē alium quā seipsum finit de se magnifice sentire.

Moræ compendia. Detractio.

Xerxis ad Artabanū iuuenile responsum. Xerxis genealogia.

nem, ut quam calamitatē passurus sum, intelligam: profectus aduersus eos viros, quos Pelops etiam Pelops Phryx nostrorum maiorum seruus ita subegit, ut ad hoc usque tempus Phryx, & ipsi homines & eorū regio ab illius (qui subegit) cognomine appellētur: Hæc hæc tenuis locutus est. Deinde sub uesperum cum fuisset stomachatus Artabani sententiā, per noctem apud se consultans, comperit prorsus non esse sibi opus inferre Græciæ bellum, immutataque rursus sententiā cum obdormisset, uisus est in somnis (ut fertur à Persis) uidere quendam corpore ingenti atque specioso, qui sibi astans diceret: Reuocasti ne sententiā Persa de inferendo Græciæ bello, cum prædixeris Persis te comparaturum esse exercitum, neque si reuocaueris eam, bene facis, neque qui tibi assentiatur, adest. Quare perge ire eam uiam quam interdium ire destinaueris: Hæc locutus ille, uisus est Xerxi ab aspectu euanuisse. Vbi dies illuxit, huius insomniij nulla ratione habita, coacto eorundem Persarum quos pridie coegerat concilio, Xerxes ita uerba fecit: Viri Persæ, ueniam mihi date dicenti contrariam superiori sententiā. Nam & ego nondum ad summum, quò perueniendum est mihi, prudentiæ perueni: & quæ ut illud faciam suadent, nullo unquam à me tempore abscedunt. Eo que mihi Artabani sententiā audienti, confestim iuuentus efferbuit, ut uerba in uirum grandem natus effunderem petulantiora quàm debui. Nunc itaque agnoscēs erratū meum, utar illius sententiā: & quoniam reuocaui expeditionis sumendæ sententiā, uos quieti estote. Hæc ubi audire Persæ, lætitia affecti regem adorauere. In sequenti nocte idem rursus insomnium quiescenti Xerxi assistens, inquit: Fili Darij, uideris expeditionem apud Persas reuocasse, uerbis meis pro nihilo habitis, quasi illa à nemine audisses. Hoc igitur nunc bene intellige, nisi extemplo inis expeditionem, hoc tibi ex ea re continget: Quemadmodum breuī magnus & amplius effectus es, ita breuī rursus humilis eris. Hoc uiso perterrefactus, è cubili exiit pariter, & nuntium misit ad accersendum Artabanum. Qui ubi aduenit, ita ad eum inquit: Artabane ego statim, cum in te bene consulentem mihi stultis uerbis inuectus sum, non fui compos mentis. Sed non multo post poenitens, cognoui id mihi esse faciendum, quod tu præciperbas. Tamen id uolens exequi non possum. Nam mihi iam animo immutato, & prioris sententiæ poenitenti apparuit in somnis uisio, dissuadens omnino hoc quod posterius facere constitueram: quæ etiam nunc interpositis minis abscessit. Quod si deus est qui insomnium misit, ei que prorsus est cordi expeditionem sumi aduersus Græciam, continget hoc tibi, id quod mihi insomnium iridem, ut mihi præcipiens. Quod ita fore coniecto, si omnem meum ornatum sumas, eo que indutus in sella mea confideas, & deinde in cubili meo capias somnum: Hæc locuto Xerxi, Artabanus initio nolle obsequi, atque negare se dignum qui regio in solio sederet; tandē cum cogeretur, fecit imperata, hæc prælocutus: Apud me rex tantundem ualet bene sentire per se, & alteri bonam dicenti sententiā accedere, quæ ambo tibi cum adsint, malorum tamen hominum colloquia te deprauant: quæ admodum mare, quod est hominibus omnium utilissimum, ferunt ab ingruentibus uentorum flatibus non sinī natura sua uti. Ego uero cum ex te male audiui, non tam meam dolui uicem quàm tuam: qui cum propositæ essent duæ sententiæ Persis, una quæ detrimentum augeret, altera quæ tolleret, dicēs perniciosum esse imbui animum usu plurā semper expetendi: his propositis sententijs, tu elegisti eam quæ & tibi ipsi & Persis est periculosior. Nunc autem cum ad te mutato in melius consilio, de sumenda aduersus Græcos expeditione ais accessisse insomnium, alicuius dei nutu, quod te uetat dimittere exercitū, hoc non res diuina est fili. Insomnia enim ista sunt, quæ adeuntia homines frustrantur, quemadmodum ego te docebo multis quàm tu annis natu grandior. Consuerunt ipsa somniorum uisa plerumque frustrari ob ea quæ quis per diem mente agitauit. Nos nudius tertius expeditionem hanc inter manus & quidem uehementer habuimus. Quod si hoc non est cuiusmodi ego dico, sed aliquid diuini habens, tu ipse oīa in summa dixisti. Apparebit enim ut tibi ita & mihi eadem iubens. Verum nihilo magis apparere mihi debeat tuum amictum gerenti, quàm non gerenti, sed meum: neque

Somniū Xerxis.

Xerxē insomnii incipit poenitere,

Insomniū: ludibria.

magis quiescenti in tuo toro quam non, sed in meo; si etiam alias uult se exhibere. Neque eo uesania peruenit illud, quicquid est quod sese obtulit in somnis, ut me cernes puter esse te, ducto e uestibus argumento. Id si me contemptui habebit, profecto nec aspectu suo dignabitur siue mea gerentem uestimenta, siue tua, sed te adibit, quod iam animaduertendum est. Nam si frequentius accesserit, ipse quoque fatebor diuinam esse. Ceterum si ita tibi agendum uidetur, neque id reuocari potest, en ad cubandum in tuo cubili pergo. Age, mihi quoque, cum ista perfecero, appareat. Hae tantum conditione tuae sententiae acquiescam: Hae locutus Artabanus, quod speraret ea a Xerxe sine ullis uerbis admissum iri, iussa executus est. Et cum induta sibi Xerxis ueste, regali solio resedisset, moxque recubisset, idem insomnium dormientem adiit, quod Xerxem adierat, eique superassitens, ita inquit: Tu ne ille es, qui festinantem ire in Graciam Xerxem distines, tamquam eius curatote? Tu neque in futurum neque in praesens consideras, qui dissuades id quod est fatale contingere? Quid autem Xerxem pati necesse est, nisi dicto audiens fuerit, ei ipsi demonstratum est. His uerbis Artabano uisus est ille uir in somnis minitari, cadentibusque ferramentis conari oculos ipsi eruere. Qua de re uehementer exclamans Artabanus exiit, additoque Xerxi obseruatam sibi in somnis uisionem exposuit, secundoque loco haec inquit: Equidem rex, ego ueluti homo quod multa iam uideram, et magna negotia sub Hessonibus contigisse, non sinebam te omni aetati indulgere, gnarus rem esse malam multa concupiscere, memoria tenens quomodo cum exercitu Cyri contra Massagetas actum est, quomodo cum exercitu Cambyxis contra Aethiopes, qui etiam cum Dario militauit aduersus Scythas. Hae sciens ego, sentiebam te (si quiesceres) omnium hominum beatissimum. Sed quoniam daemoneius quidam instigatus est, et Gracos clades quaedam (ut uidetur) missa diuinitus manet, ego quoque cedo, ac sententiam muto. Tu uero quae diuinitus missa sunt, indicato Persis, iubetoque iis quae ad apparatus pertinentia ante praeceperas, operam dent. Hoc agito, ne quid tuorum deo tribuere desit. His dictis, et sublati uisione animis, ubi dies extitit, ibi coestim Xerxes haec Persis exponit: Artabano, quem constabat prius solum oim id fuisse dehortatum, tunc exhortante. Post haec ineunti expeditionem Xerxi tertium in somnis uisum oblatum est; quod Magi auditum, conieciarunt ad uniuersam terram pertinere, portederetque omnes homines Xerxi seruituros. Visum autem tale erat: Videbatur sibi Xerxes surculo oleagino coronatus esse, cuius oleae ramis uniuersa tellus occuparetur, et mox corona capiti circumdata, euanescere. Hae Magis interpretatis sine mora Persae, qui in concilio fuerant, ad suam quisque praefecturam digressi, omni studio incubuerunt ad exequenda iussa, cupidi dona quae proposita fuerant obtinendi. Xerxes ita copias suas contraxit, ut omnem continentis locum scrutaretur. Siquidem a debellata Aegypto per totum quadriennium comparauit exercitum; atque eius apparatus quinto anno ineunte mouit cum ingenti copiarum manu. Nam omnium quos nouimus exercitus hic multo maximus extitit: adeo ut ad eum nihil fuisse uideatur aut ille Darianus, qui aduersus Scythas ductus est, aut ille Scythicus, qui Cimmericos insequens Medicam regionem inuasit, ac pene omnia superiora Asiae subegit ac tenuit; quo nomine Darius post ea Scythas iuit ultum, aut ille (ut fama fert) Atride aduersus Ilium, aut ille ante Troiam cum bellum Myserum Teucrorumque, qui per Bosphorum in Europam transgressus, omnes Thraces in ditionem suam redegit, ad Ioniisque pontum descendens, ad Peneum usque amnem, qui ad meridiem uergit, processit. Neque illi omnes exercitus, neque alij iis adiecti, cum uno hoc comparari merentur. Quis enim non attulit ad Xerxem ex Asia copias? quae aqua propter ingentes amnes potando non defecit? Alij namque naues praestabant, alijs ut peditatus, alijs ut equitatus, alijs ut nauigia ad uectandos eos eorumque una militabant, alijs ut naues longas in usum portuum praestarent, iniunctum erat, alijs ut frumentum, et naues, qui triennio superiore praeparatae erant, praecipue propter Athon, ut in quo superior classis dei circumuehit afflictata est. Ad Eleuntem enim Chersonesi classis habebat stationem, illincque omnes copiae sub uerberibus coeperunt Athon effodere per uices alijs succedentibus, adiuantibus etiam in effo-

Artabani somnium.
Concupiscere multa malum est.

Xerxis uisio.

Xerxis compia.

diendo accolis, præpositis operi Bubare Megabyzi, & Artæo Artachæi filio, uiris Persis. Est autem Athos mons ingens ac nobilis, ad mare pertinens. Ab hac parte hostibus cultus, ad continenter definens in spem Chersonesi, id est, peninsum sulæ cum isthmo, duodecim stadiorum. Hæc planities atque tumuli, è mare Acanthiorum ad mare quod est contra Toronem, non sunt magni. In hoc isthmo ubi Athos finit, sita est urbs Græca, nomine Sana. Quæ autem extra Sanam & intra Athon sitæ sunt urbes, eas tunc Perses è continenti insulanas, facere aggressus est, quæ hæc sunt: Dion, Olophyxus, Acrothoon, Thyfus, Cleonæ: istæ sunt urbes quæ apud Athon incoluntur: Hunc in modum Barbari locum nationatim effodiebant, recto limite iuxta Sanam. Posteaquam depressa erat fossa ab istis qui in imo fodiebant, alij humum effossam assidue tradebant alijs super scalas stantibus, & isti excipientes tradebant deinceps alijs, dum ad summos perueniebatur, qui illam efferebant atque abiciebant. Qua in re tumuli effossi duplicem laborem illis præterquam Phœnicibus præbebant. Nam cum eandem facerent fossæ mensuram superius in ore quàm inferius in fundo, id necesse fuit contingere. At Phœnices cum alijs in rebus, tum uero in illo prudentiam suam declarauerunt: qui partem quæ sibi contigerat, ita excauauerunt, ut os fossæ duplum esset quàm ipsam fossam esse oportebat, procedenteque opere assidue illam coarctantem: & cum ad imum deuentum esset, fossa cæterorum partibus adæquaret. Est autem hoc loco prætèr quoddam, ubi illorum erat & mercatus, & portorium, quo multum etiam ex Asia frumenti moliti cõportabatur. Hanc fossam Xerxes (ut ego cõiectura colligo) iactantiæ gratia deprimi iussit, potentiæ ostendendæ cupidus, ac memoriæ relinquendæ. Nam cum liceret nullo negotio naues per isthmum transportare, iussit isthmum interdici, ad mare recipiendum in fossam, tantæ latitudinis, ut duæ triremes pariter illac agitari possent. Eisdem imperatum est, ut fossam facerent, quibus fuerat ut flumem Strymona pontibus iungerent. Ista Xerxes hunc in modum fecit. Comparauit item ad pontem armaturam sirpi atque albi lini copiam, dato hoc Phœnicibus atque Aegyptijs negotio, ut commeatum exercitui cõportarent: ne homines neue iumenta, quæ ducebantur in Græciam, absumerentur. Sed admonitus iussit illum in loca, quæ cuique opportunissima essent, alius alia uia cõportaret undique ex Asia nauibus onerarijs & uecturis. Verum plurimi comportarunt in oram quæ dicitur album littus, ut quibusque præceptum erat: Alij in Tyrodizam Perinthiorum oram: alij in Doriscum, alij in Eiona, quæ est super Strymonem: alij in Macedoniam. Dum isti in imperato sibi traiectu occupantur, interea Xerxes, coactis omnibus pedestribus copijs, iter ingressus est, Sardis uersus, mouens ex Crithallis Cappadociæ. Illic enim edictum erat, ut cunctæ copię cogerentur, quæ per continentem erant cum Xerxe ituræ. In quibus quissam præfectorum agmè pulcherrime instructum ducens, ab rege donatus est proposito præmio, affirmare non possum, quia nec à principio, cum res in iudicij deducta est, cognoui. Posteaquam transmissio flumine Halicarnassum, attigerunt Phrygiam, itinere per eam facto, peruenerunt Celænas, ubi fontes Mæandri existunt: & alterius amnis non minoris Mæandro, nomine Cataractæ, qui ex ipso foro Celænarum exorians insluit in Mæandrum. In qua urbe, & in quo foro uisitur suspensa Sileni Marsyæ pellis in utrem formata: quam à Phrygibus fertur Apollo illi detractam suspendisse. In hac urbe residens Pythius Atys filius, uir Lydus, omnem regis exercitum, atque ipsum Xerxem magnificèntissimo hospitio excepit: spondensque se pecuniam ei in bellum suppeditaturum. Ob quâ sponfione, Xerxes eos qui aderant Persas interrogauit, quissam esset Pythius: & quantum possidens, quod hoc polliceretur. Illi, rex, inquit, hic ille est, quod Darium patrem tuum aurea platano ac uite donauit: quod nunc omnium hominum diuitijs princeps est secundum me. Hæc ultima uerba Xerxes admiratus, secundo loco percontatus est ipse Pythium, quantum ei pecuniæ esset. Cui ille: neque te, inquit, celabo rex, neque dissimulabo me scire meas ipsius facultates, sed sciens perinde exacte recensebo. Etenim posteaquam accepi celerrime te ad mare Græcum esse descensum, uolens tibi ad bellum pecuniam dono dare, subducta ratione cõperi mihi hi esse argenti quidem duo milia talentorum, auri uero quadragies cetera milia numerum Dariorum, septem milibus minus: quæ tibi dono do, Nam mihi ipsi uictus è mancipijs atque ex

Thyfus.
Cleonæ,

Album littus.
Tyrodiza
Eion.
Crithallis.

Cataractæ.

Pythius Lydus
Aurea platano
atque uite.
Pythij facultates,

agricolis suppetit: Hæc Pythius. Quibus uerbis delectatus Xerxes: Hospes Leda (inquit) ego ex quo Perfidem regionem egressus sum, neminem adhuc nactus sum, qui in exercitum meum hospitalitatem exercere uoluerit: aut qui in conspectum meum ueniens, sua sponte pecuniam mihi ad bellum conferret, p̄ter te: qui & exercitum meum egressa hospitalitate p̄secutus es, & ingentē pecuniam polliceris: ob quæ uicissim ego te hīs remunerandum duco: Hospitē meum te facio, & ista q̄dragies centena milia nūmūm meo ipsius explebo, datis septē milibus: ne quadrīgēta myriades, id est, quadragies cētena milia, sint imperfectæ, sed addito ē meis supplemento summa sit solida: quæq; possideas, ipse possideto, ac scito semper talem agere. Nam ita agentem te, neq; in præsens neq; in posterū p̄cēnitatebit. Hæc locutus, & quæ dixerat executus, perrexit assidue porro ire: prætergressusq; urbē Phrygiā nomine Anaua, & stagnum ex quo conficiē sal, peruenit Colossas Phrygiæ oppidum, ubi Lycus amnis hiatum terræ subiēs occultitur, deinde fere quinq; post stadia emergens, elabitur & ipse in Mæandrum. Mouens ē Colossis exercitus, uenit ad oppidum Cydra, quod est in finibus Phrygum ac Lydorum: ubi cippus depactus atq; erectus à Croeso est, indicans literis eos fines. Vbi ē Phrygia in Lydiā, uentum est ad diuortia uiarum, quarum sinistra in Cariam fert, dextra Sardis: quam tenentibus necesse est prorsus Mæandrum transire, urbemq; Callatibum præteriere, in qua sunt opifices mellis ē myrica & tritico conficiēdi. Hanc uiam tenēs Xerxes, comperit platanū, quam ob pulchritudinem aureo monili donauit, eamq; tuendam uiro immortalī delegauit. Et ad urbē Lydorum altero die peruenit. Postquam Sardis aduenit, principio caduceatores dimisit in Græciam, petiit terram & aquam: edictūq; ut cœnas regi instruerent ad omnes ciuitates, præter Athenas & Lacedæmonem. Eorum autem causa mittebat petiit terram & aquam, qui hæc ante Dario petenti non miserant. Hos tunc perterritos omnino arbitrabatur. Id igitur uolens explorare, caduceatores dimisit. Scdm hæc sese apparabat tanq̄ Abydum p̄fecturus, cū interea hīs negotium hoc datum erat, Hellespontū ex Asia in Europam cōiunxerant. Est autē Chersonesi in Hellesponto, Sestum inter & Madytū urbes, ora salebrosa, quæ in mare pcurrit Abydo tenuis regionē. Vbi nō lōgo pōst tpe sub Xanthippo Ariphronis filio Atheniēsium duce, Artayctē uiuē Persam Sesti p̄fectum cepere uiuū, stipitiq; suffixerunt: q̄ etiam in tēplum Protefilai, qd' est in Eleunte, adductis fœminis nefanda ppetrabat. Ad hanc oram ex Abydo iungere pontē inchoauere hīs, quibus hoc munus erat delegatum: hinc Phœnices albo lino, illinc Aegyptiī sirpo. Est autem ex Abydo ad ulteriōrē continentem septē stadiorū traiectus: quem pōtib; iunctum, ingens adorta tēpestas ea oīa dirupit atq; dissoluit. Qd' cum audisset Xerxes, indigne ferens, iussit trecenta Hellespōto uerbera infligi, & in eius pelagus par cōpedum demitti. Iam audiui, misisse quoq; cū his etiam q̄ stigmata Hellespōto inurerent: certe mandauit, ut colaphos Hellespōto incuterent, dicentes barbara uerba ac uesana: O aqua amara, dñs hanc tibi irrogat pœnā, q̄ cū læsisti, q̄ de te nihil male meritis erat. Te tñ rex Xerxes, uelis nolī sue, transmittet: meritoq; nemo hoīm tibi sacrificat, ut dolofo pariter & amaro flumini. Hæc pœna mare Xerxes plecti iussit: atq; eis q̄ ppositi operi erant caput p̄cidi. Et illos quidē pōtes fecerunt hīs, quibus hæc ingrata merces pposita erat. At alij architec̄ti q̄ alios fecerunt, hoc mō iunxerūt: Biremes triremesq; trecentas sexaginta Euxinū uersus Pontū cōposuere. Itē ab altero latere trecētas q̄tuordecim, Pōto q̄dem transuersas, Hellespōto autē scdm defluxū, ut stabiliret funes armamentorū, p̄grandes quoq; ancoras quas cōposuerant dimiserunt, partim ab hoc latere contra Pontum, uentorū causa q̄ extrinsecus spirant: partim ab altero contra uesperum & Aegeum, euri & austri causā: relicto ad auroram tribus in locis inter biremes transitu: ut q̄ uellet, in Pontū minutis nauigīs & extra Pontū nauigare posset. His actis, cōtenderūt à terra armamenta, cōtorquentes machinamētis ligneis, nō iam separatim utraq; sed bina ex albo lino hinc, quaterna ē sirpo illuc. Quorū q̄dem retinaculorū crassitudo hæc erat & spēs: sed p̄ portiōe quæ ē lino robustiora erāt, cuius cubitus talēto appendebant, iuncto pōtib; traiectu, codices lignorū discissos, &

Anaua oppi.

Callatibus.

Platanus aureo monili.

Hellesponti

pons.
Madytus op.
Artayctes.
Xanthippus.

Abydos.

Hellespōto cō
pedes Xerxes
inicit.

ad latitudinem ratis adæquatos apte instrauerunt sup armamenta intenta. Hos ubi gradatim disposuerunt, tum uero rursus desuper innexuerunt. Quod posteaq fecere, materiam attulerunt concinneq; imposuerunt, deinde super materiam aggerem comportarunt: quo iniecto, semper hinc atq; hinc, ne maris aspectu iumenta & equi terrentur, prætenderunt. Perfectis his quæ ad pontes pertinent, & item circa Athō, aggeribus ad fauces fossæ propter æstuaria maris, ne ipsæ fauces aluei obstruerentur, Xerxes nuntiato sibi prorsus alueo absoluto Sardibus, ubi hybernauerat, ineunte uere instructo cum exercitu profectus est Abydum uersus: cui mouenti sol suam in cœlo sedem relinquēs,

Solis eclipsis apparere desiit: cum nullæ nubes, uerum serenissimus aer esset: & pro die nox extitit. Id animaduertenti cū cura incessit percontandi Magos, quid ostentū id uellet portendere. Illi rident, deum significare Græcis ciuitatum defectionem: q; dicerent solē Græcorum, lunam ipsorum esse præsidem. Ea re audita, Xerxes maiorem in modum lætatus, ire pergebat. Quem procedentem adiens Pythius Lydus cœlesti ostento perterritus, elato animo propter munera his uerbis allocutus est: Domine, indulgebis ne quid

Sol Græcorum deus.
Luna Persarum præses. dam quod impetrare cupio, tibi leue concessu, sed mihi pro magno futurum. Xerxes nihil non potius illum quàm quod petebat petiturum ratus, se indulturum respondit, & ut peteret proloqui iussit. Pythius ubi hoc audiuit, sumpta fiduria, Domine (inquit) qnq; mihi liberi sunt, quos omnes contingit in militiam tecum ire aduersus Græciam: horum uni tu quæso rex misertus mei, qui huc processit ætatis indulge militiæ uacationē ei, qui natus est maximus: ut & mei ipsius & census curam gerat, qtuor tecū unā ducas: ita confectis quæ in anio habes, rursus reuertaris. Rex ob id admodum indignatus, his uerbis respondit: Homo improbe, tūne cum ego ipse in expeditionem eam aduersus Græciam filiosq; meos, & fratres domesticos, & amicos ducam, ausus es mentionem filij tui facere, qui meus es seruus, quem oportebat cum omni familia & uxore me

Animus in auribus hominū habitat. comitari? Probenunc discito hoc, animū in hominum habitare auribus. Qui bene audit, eius corpus uoluptate perfunditur: qui uero male, is exacerbat. Tu itaq; cum bene fecisti, & alia eiusdem generis promissisti, non gloriaris te supergressum esse regem munificentia. Postea uero quàm ad imprudentiora conuersus es, nō tu quidem pro merito, sed minora quàm pro merito accipies. Nam te & quatuor liberos liberant tua munera. Vnius autem quem præcipue complecteris, damno multabere. Hæc cum respōdisset, subito imperauit his, quibus delegatum est ista exequi, ut maximum natu filiorū Pythij inuentum discinderent medium: eiusq; discissi dimidium ad dexteram uiæ, & dimidium ad sinistram disponderet, & illac transiret exercitus. Hoc illi ubi executi, illac exercitus pertransiuit: in quo præcedebant ij, qui sarcinas portabant, & impedimēta. Post hos omnigenarum gentium non distinctæ, sed promiscuæ copiæ, numero ultra dimidium exercitus. Post has intercedebat interuallum (neq; enim cum rege miscebantur) quarum principes erant mille equites, è Persis omnibus delecti. Secundum hos totidē hastati, & ij delecti ex omnibus, uersis deorsum in terram spiculis. Post hos equi decem quāpulcherrime ornati, qui Nisæi dicuntur, ideo sic dicti, q; est ingens Mediæ regionis campus nomie Nisæus, qui grandes fert equos. Hos decem equos sequebatur facer Iouis currus, quem octo equi albi trahebant, ponē auriga comitante, qui pedibus ingrediens habenas tenebat. Hanc em̄ sellam nemo mortalium inscendit. Post quem ipse Xerxes uehebatur curru equorum Nisæorum, præcedente auriga, cui nomen erat Patirramphi, Otanis filio uiri Persæ. Hūc quidem in modum Sardibus processit Xerxes: sed è curru, quoties ratio exigebat, in essedum transcēdebat. Eum sequebant̄ hastati Persarū optimi ac nobilissimi mille, è more pila gestantes. Post hos alius delectus egtatus mille Persarū. Dehinc è cæteris Persis decē milia peditū delecta, q; mille in lanceis p corōnis gestabant mala punica argentea: gerebant itē aurea, et ij q in terrā uersus spectantia spicula habebant, etiam mala ij, q Xerxē proxie sequebant̄. Hæc decē milia ordie subsequebat̄ egtatus decē milibus Persarū, relictā post hos duorū stadiorū intercapedine, mox ibat cætera multitudo pmiscua: Ita exercitus è Lydia prexit ad flumē Caicū & regionē

Pythij filij discantur.
Xerxis crudelitas.
Exercitus ordo. Pythij filij discantur. Xerxis crudelitas. Exercitus ordo. Pythij filij discantur. Xerxis crudelitas. Exercitus ordo.

Pythij filij discantur.
Xerxis crudelitas.
Exercitus ordo. Pythij filij discantur. Xerxis crudelitas. Exercitus ordo.

Pythij filij discantur.
Xerxis crudelitas.
Exercitus ordo. Pythij filij discantur. Xerxis crudelitas. Exercitus ordo.

Pythij filij discantur.
Xerxis crudelitas.
Exercitus ordo. Pythij filij discantur. Xerxis crudelitas. Exercitus ordo.

Myſiam: à Caico aut à leua hñs montem Canam, p Atarnem ad urbē Carinam. Ab hac per campum Thebanum ad urbem Atramyttium & Antandriū Pelasgidē ptergrediēs, & Idam ad ſiniſtram manū ſtringens, ad terram Ilienſem puenit: cui primū ſub Ida nō ē agentī, tonitrua & fulgura ingruerūt, & cōplures ex eo exercitu exinaniuerūt. Deīn ad Scamandꝝ eſt uenſū, q fluuiorꝝ oīm primus, ex q iter ē Sardibus fieri cōceptū eſt. Hūc pfluente ſua aqua deſtituit, nec hoībus iumentisqꝫ potantibus ſufficit. Eō Xerxes poſtqꝫ puenit, Priami Pergamū aſcēdit, loci uiſendi cupidus. Qd ubi cōtēplatus eſt, et ſingula quæqꝫ eorꝫ audiuit, Mineruæ Iliadi mille boues imolauit: quæqꝫ libamē Magi heroibus parentauerūt. His actis, terror p noctē exercitū inuaſit, ſimulatqꝫ illuxit illinc mouerūt, à leua ſtringentes Rhœtion urbē, & Ophryneon, & Dardanon, quæ Abydo contermī na eſt: à dextra Gergitas, & Teucros. Vbi Abydō uenerūt, Xerxi inceſſit cupido oēm exercitum oculis ſubiiciendi. Itaqꝫ in ptorio qdam, qd ei Abydenī prius ab illo iuſſi, ē can dido lapide in tumulto regio p dignitate extruxerant, reſidens pſpiciebat littus, & illic terreſtres copias, atqꝫ claſſem: Quam dū intueſ, ſubiit eī cupiditas ſpectandi illius certamen. Id certamē poſtqꝫ cōmiſſum eſt, in q Sidoniū uicere, uoluptatē Xerxes cepit, cū certaminis tū copias ſpectaculo. Et cū intueret oēm Hellespontū nauibus obductū, oīa littora atqꝫ Abydenorꝫ plana hoībus reſerta, ibi ſe beatū eē iactauit, & poſt hæc lachry mas fudit. Qd aīaduertens Artabanus eius patruus, q libere ſentiens diſſuaſerat bellū Græciæ inferendū, his uerbis interrogauit: Quā diuerſa rex inter ſe nunc facis & dudū dixiſti? q te beatū eē dixeras, nunc lachrymas fundis. Et ille: Reputantē me, inqꝫ, q bre uis eſt oīs humana uita, ſubiit horꝫ miſeratio: quorꝫ, cū tot ſint, nemo ad centeſimū annū ſuperit. Excipiens Artabanus: Atqꝫ, inquit, alia, quā iſtud eſt, uiuēdo miſerabilia pa timur. Ita tam breui uita nullus hoīm adeo felix extitit, neqꝫ horꝫ neqꝫ aliorꝫ, cui nō cre bro, nedum ſemel, ſubeat aīo moriendi uoluntas potius quā uiuēdi. Nam incidentes calamitates & morbi, uitam pturbant: efficiuntqꝫ, ut cū breuis ſit, tū plōnga uideat. Ita mors optatiſſimū eſt pfugium ærūnoſæ uitæ, quā deus dulci guſtu aſpgens, ob id inui dius feciſſe dephendit. Cui Xerxes: Artabane, inqꝫ, qm humanæ uitæ conditio talis eſt, ſi ſtem tu exponis, eam cōmemorare ſupſedeamus: neqꝫ triſtiū faciamus mentionē, cū iu cunda in manibus habeamus. Hoc mihi potius ediſſere: Niſi tibi ita euident in ſomniū uīſio fuiſſet oblata, pſtares ne adhuc in priore ſnīa, diſſuadens mihi aduerſus Græciam bellū, an in ea pſiſteres? agedum apte hoc mihi dicto. Ei rñdens Artabanus: Viſio, in qꝫ, rex, quæ in ſomnis obiecta eſt, ad uorū ſuccedat amboꝫ. Ego tamē adhuc metuo, & adeo metu pculſus ſum, ut nō ſim apd me. Nam mecū reputans cū alia multa, tū uero duo, & ea oīm maxia, uideo tibi eē hoſtiliſſima. Ad hæc Xerxes: Dæmonie uiroꝫ, inqꝫ, quænam iſtas ais mihi hoſtiliſſima eſſe? Vtrū horꝫ tibi improbandū uidetur, tanquam non ſatis copioſum, terreſtris ne exercitus, quaſi multo numeroſior ille Græcus futu rus eſſe uideatur: an claſſis, tanquam illoꝫ claſſe inferior, an hæc amboꝫ. Nam ſi ob hoc imbecilliores tibi uidentur noſtræ res, celerrime alterum quis exercitum compararet. Reſpōdit Artabanus: Neqꝫ hunc, rex, exercitum improbauerit quiſqꝫ, qui ſit mentis cō pos, neque hanc nauium multitudinem, etiamſi plures coegeris. Quæ autem duo dico eſſe tibi multo hoſtiliora, ea uero hæc ſunt, terra & mare. Neqꝫ enim uſquam maris por tus eſt eiufmodi, ut ego cōiecto, qui ſurgente tempeſtate ſit capax huius tuæ claſſis, ido neusqꝫ ad eam tutandam: neque uero unum tibi portum eſſe oportet, ſed uniuerſam cō tinentem eē portum, quō ſe recipiant naues. Itaqꝫ cum portus tibi opportuni deſint, in tellige hoīes in arbitrio fortuitoꝫ, nō fortuita in arbitrio hoīm: E duobus uno expoſito pgam dicere alteꝫ. Terra cū ob alia tibi hoſtilis eſt, tū eo hoſtilior, ſi nihil obſtiterit q iō gius pceſſeris, aſſidue ulteriora ſurripiens. Nulla eſt hoībus rei bñ gerēdæ ſatietas. Vñ etiā ut nemo tibi occurrat, dico regionē maiori in tpe maiore famē eē allaturam. At uir ita demū fuerit optimus, ſi in deliberando qdem oēm rem, quancunqꝫ pati poſſet, repu tans extimeſcit, in re autem agenda eſt audax. Cui Xerxes: Artabane, inqꝫ, merito tu q dē horꝫ ſingula cōmemoraſti. Tū non eſt ut oīa reformides, oīaqꝫ pæqꝫ cōſideres, Nam

Scamādrī aꝫ

qua exercitui

Xerxis non

ſufficit.

Rhœtiū urbs.

Ophryneus.

Darda. urbs.

Gergita.

Teucros urbs

Xerxes uiſo

exercitu illaꝫ

chrymauit.

Xerxis ſpe

ſtaculum.

Vitæ huma

næ breuitasqꝫ

calamitasqꝫ.

Mors opta

tiſſi. perſugium

ærumnoſæ ui

tæ.

Xerxis et Ar

tabani collo

quium.

Duo Xerxis

hoſtiliſſima.

Homines in

fortuitoꝫ ar

bitrio & non

contra.

Terra hoſtilis

Vir optimus.

si uelis in rei consultatione semper omnia perinde considerare, nunquam aliquid efficias. Satiùs omnia alacriter aggredientem dimidium ærumnarum pati, quàm omni in re præsumpto metu nihil omnino pati. Quod si repugnando omnibus quæ dicuntur, non uis committere, ut quod firmum est infirmetur, perinde peccas atq; is qui contraria istis dicat. Et hoc æqualiter se habet. Scire uero aliquem (cum sit homo) qua ratione quid firmum esse oporteat, nequaquam arbitror. At hîs, qui facere quid uolunt, consuevit plerumq; succedere emolumentum: raro autem hîs qui pensant omnia, & quos agere piget. Cernis quò res Persica potentia processit: quò nunquam progressam uideres, si hî, qui ante me extitere reges, istiusmodi consilijs quibus tu, usi fuissent: aut utentes istis sententijs, non alios suatores tales habuissent: nunc pericula contemnentes, tantopere statum suum prouexissent. Magna enim negotia, magnis cum periculis suscipi uoluit. Quare nos illorum facta æmulantes, optimo anni tempore ingredimur: subactaq; omni Europa, rursus reuertemur, nullam usquam neq; famem neq; rem tristem passi. Nam & commeatus affatim ipsi nobiscum portamus: & ad quamcunq; uel regionem uel gentem uenimus, eius re frumetaria potiemur. Nam aratoribus uiris, non pastoribus inferemus bellum. Post hæc Artabanus: Quandoquidem (inquit) nō finis ullam rem formidari, & tamen meum admittis consilium, necesse est enim de multis negotijs in longius extrahi orationem: Cyrus Cambyse genitus, omnem, præter Athenas, Ioniam Persæ tributariam reddidit. Quare suadeo, ne quo pacto hos uiros, aduersus patres suos ducas. Nam sine Ionibus satis superq; sufficimus hostem superare: quos necesse est aut iniustissimos esse, si metropolim suam in seruitutem redigant, aut iustissimos, si illius libertatem adiuuent. Si iniustissimi erunt, nullo modo certe nobis magno usui futuri: Si iustissimi, magnam poterunt suo exercitu afferre perniciem. Itaq; hoc uetus dictum tãquam probum, rex in mente habet: non statim ab initio exitum oēm esse manifestum. Ad hæc excipiens Xerxes: Artabane (inquit) sententiarum (quas dixisti) in hac præclue falleris, qui lones metuis ne immutentur, quorum maximum habemus commilitum: quorum & tu testis es, & alij, qui sub Dario aduersus Scythas militauerunt: cum in eorum esset potestate situm, uniuerfas Persarum copias & perdere & seruare, fidem tñ iustitiamq; præstitisse, nec quicquam nos laxisse. Præterea cum liberos suos atq; uxores in nostra terra reliquerint, non est causa cur eos aliquid rerum nouarum moliri suspicemur. Quare ne hoc quidem extimescas: sed bonum habes animum, tutare meam domum atq; tyrannidem. Tibi enim soli ego sceptrum meum permitto. Hæc locutus Xerxes, Artabanum Susa dimisit, iterumq; illustrissimos quosq; Persarum accersit: qui posteaquam præsto fuere, his eos uerbis allocutus est: Persæ ego uos, quorum opera mihi opus est, contraxi, ut uiri præstantes existatis, ne uere res hætenus gestas à Persis magnas præclarasq; dedecoretis: sed cum singula tum uniuerfa exhibeamus nos alacres: commune enim hoc hominibus bonum est, strenuos esse. Ea q; de re uos censui præmonendos, ad bellum cōstanter tolerandum. Nam (ut ego audio) aduersus uiros egregios tendimus, quos si superauerimus, nullus unquam nobis alius exercitus obstabit. Nunc igitur deos præfides terræ Persidis precati transeamus. At eodem quidem die sese ad transeundum parauerunt. Postero autem tantisper morati sunt, dum solem exorientem cernerent, omnifarios odores in pontibus congerentes, ac myrto iter consternentes. Vbi sol exortus est, ex aurea phiala Xerxes libans in mare, apud solem uota concepit, ne quid sibi aduersi contingeret, quo prius desisteret Europam subigere, quàm ad illius terminos peruenisset. Hæc precatus, phialam in Hellepontum abiecit, aureumq; craterem, ac gladium Persicum, quem acinacem uocant. Hoc pro comperto diiudicare nō possum, utrum soli dedicans gladium dimiserit in pelagus: an Hellepontum, qd eum flagellasse poeniteret, in cōpensationem gladio donauerit. His actis, per alterum pontem, q uergebat in Pontum, peditatus omnis equitatusq; transiuit: per alterum, qui uergebat in Aegeum, iumenta atq; seruitia, præcedentibus decem milibus Persarum, coronatis omnibus, quos promiscuus omnium nationum sequebatur exercitus: Et hi quidem eo die: In sequenti

Magna cū periculis suscipi.

Exitus omnis incertus.

Artaban. Susa dimittitur.
Xerxes ad Persas oratio.

Xerxes institutum.

autem primi transire equites, quique spicula deorsum uersa gestabant, & non etiam coros nati, dehinc equi sacri, ac sacer currus, tum ipse Xerxes. Post hastati & mille equites, & præterea alius exercitus. Quinetiam naues pariter ad ulteriora littora agebant: quanquam hic audiui, postremum omnium pertransisse regem. Xerxes posteaquam in Europam traiecit, conspicabatur exercitum sub uerberibus transeuntem. Transiuit autem eius exercitus septem per dies totidemque noctes, nullo tempore intermisso. Ibi iam transgresso Hellespontum Xerxe, fertur quidam uir Hellespontius dixisse: O Iupiter, quidnam tu sub spe uiri Persæ: & accepto Xerxis per louis noie, Græciam è sedibus suis exigere uis, omnes homines ducēs, cum etiam citra hoc tibi liceret facere id? Transgressis omnibus & iter ingredientibus, ingens prodigium oblatum est, quod Xerxes nihili fecit, etsi coniectura discutiendum. Siquidem equa leporem enixa est, quod facile erat ad coniectandum: Fore enim ut Xerxes exercitum aduersus Græciam cum maximo strepitu & ambrosiosissime duceret, rursusque pro seipso sollicitus, ad eundem locum fuga recurreret. Alterum quoque ei prodigium, dum Sardibus foret, exhibitum est. Mula enim mulum edidit: anticipia genitalia habentem, maris & foeminæ, sed maris superiora. Quorum prodigiorum utrumque pro nihilo habens, ire pergebat, comitantibus enim terrestribus copiis, nauicis extra Hellespontum nauigantibus, ac terram legentibus, & è diuerso atque terrestres agentibus. Nam ipsi quidem uesperum uersus ad promontorium Sarpedonis nauigabant: quò cum peruenissent, iussi erant permanere. Illi uero ad auroram & solis exortum, iter faciebant per Chersonesum, dextrorsum habentes sepulchrum Helles filia Athamantis, sinistrorsum Cardiam urbem, per medium oppidi, cui nomen est Agora, id est forum. Illinc deflectentibus ad sinum nomine Melana, hoc est, nigrum, fluuius cui idem est nomen non suffecit, sed aluei suum deseruit. Hoc fluuiio transmissis à quo sinus hic cognominatur, ad uesperum uersus contenderunt, Aenon urbem Aeolidæ & lacum Sten toridem prætereuntes, dum ad Doriscum peruentum est. Est autem Doriscus Thraciæ litus pariter & campus ingens, quæ grande flumen Hebrus interfuit, ubi extructus est is murus, qui Doriscus appellabatur, cui impositum est Persarum præsidium à Dario, iam cum Scythis inferebat bellum. Cum igitur locus digerendis recensendisque copiis idoneus sibi uideretur, Xerxes ita sibi faciendum putauit. Eius iussu nauarchi, cum eo appulissent, omnes naues ad littus Dorisco contiguum receperunt, ubi Sala urbs Samothraciæ & Zona sitæ sunt: cuius ultimum promontorium Serrium nominatur, qui locus quondam fuerat Ciconum. In hoc littus appulsa classe ac subducta, qui in ea subducenda laborauerant, respirauere. Per hoc tempus apud Doriscum Xerxes lustrabat exercitum, equidem quantum singuli attulerint copiarum, pro certo affirmare non possum: quoniam à nullis prorsus hominibus id refertur. Constat autem terrestrium copiarum numerum fuisse centum septuaginta myriades, id est, decies septies cetera milia. Quorum numerum hoc modo inierunt: Contraxerunt unum in locum myriadem, quæ sunt decem milia hominum: qua coartata quammaxime poterant, circulum extrinsecus descriperunt loco circumscripto: emissaque illinc myriade, septem circūdederunt, eatenus excitan tes, ut umbilico tenus pertingeret. Eam ubi fecere, aliam subinde atque aliam myriadem introduxerunt: donec omnes connumerauerunt, connumeratos autem nationatim digesserunt. Ex quibus qui militabant hi erant Persæ, hunc in modum ornati: Circa capita gestabant pilea, quas uocant tiaras, impenetrabilia: circa corpus tunicas, uariis squamis è ferro confectas in similitudinem piscium. Femoralia circa crura pro clypeis, genera, id est cetra, pharetris subter pendentibus: Hastas breues, arcus grandes, sagittas arundineas. Ad dextrum femur pugiones è balteo suspensos. Hi ducem habebant Otanem patrem Amastris, quæ erat uxor Xerxis. Vocabantur autem quondam Persæ à Græcis Cephenes: à se uero ipsis atque ab accolis, Artæi. Verum posteaquam Perseus Danaes, & louis filius ad Cepheum Beli filium commeauit, & Andromedam eius filiam duxit uxorem, tulit ex ea filium quem Persen appellauit: eumque illic reliquit: à quo (nam Cepheus carebat uirili prole) cognomen sortiti sunt Persæ. Medi eodem ornatu instructi

Iupiter no
mine Xerxis

Lep^o ex equa
nat^o, cuius Va
le. Max. l. i. c.

.77. meminit.

Ostenta Xer
xi oblata.

Mula mulum
peperit

Helles sepul
chrum.

Doriscus,
Hebrus.

Catalogus co
piarum Xer
xis

Modus inuē
di exercitus

numeri.

Persa ornatus

Persarum no
men unde.

militabant. Nam hæc armatura Medica est, non Persica. Habebant autē ducem Tigranem Achæmenidem. Ii quondam ab omnibus uocabantur Arii; sed ubi ad eos concessit ex Athenis Medea Colchis, immutauerunt & ipsi nomen: ita de seipsis Medi cōmemorant. Cissii in militia cætero ornatu ut Persæ sunt armati, sed pro pileis mitras ferunt. Eis dux erat Anaphanes Otanis filius. Hyrcani quoque Persica armatura ornati, ducem habebant Megapanum, qui postea Babylonis procurator fuit. Assyrii qui militabant, hunc habebant ornatum: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo confertas, non facile penetrabiles: clypeos, hastas, pugiones Aegyptiacis adsimiles; & præterea ligneas clauas ferro inductas, ac lineos thoraces: Isti Græcis Syrii uocabantur: sed à barbaris Assyrii sunt uocati, inter quos Chaldaei sunt. Iis præerat Horthaspes Artachæi filius. Bactrii capitis ornatu in acie simillimo illi Medico muniti erant, sed more gentis, arundineis arcubus & hastis breuib. Sacæ qui Scythæ sunt, cristatas in capitibus cassides gestabant, in acutum erectas atq; cōpactiles, induti femoralibus: nec nō arcus gētiles atq; pugiones: ad hoc dolabras ac bipēnes. Hos, cū sint Scythæ Amyrgi, Sacas appellāt, q̄ cictos Scythas Persæ Sacas appellāt. Bactrii & Sacis præerat Hyrtaspes Darii filius & Atossæ Cyri filia. Indi uestiti erant amictu è lignis confecto: arcus arundineos gestabant, itemq; arundineas sagittas ferro præfixas: ita instructi Indi, erāt sub duce Pharnazatre Artabaris filio. Arii Medicis arcubus muniti erant, cæteris quemadmodū Bactrii. Iis præerat Sisamnes Hydarnis filius. Parthi, & Chorasmii, & Sogdi, & Gandarii, & Dadicæ, eandē in acie quam Bactrii armaturam gestabant. Quorū Parthis & Chorasmii præerat Artabazus Pharnacis, Sogdis Azanes Artæi: Gandariis & Dadicis Artyphius Artabani filius. Caspij sisyris, quod est genus penulæ, induti, arcus gentili more arundineos gestabant & acinaces, ducem sui agminis habentes Ariomardum, Artyphii germanum. Sarangæ indumenta gestantes uersicoloria decori erant, caligasq; genuum tenus extentas, arma habebant arcus lanceasq; Medicas, duce Pherendate Megabazi filio. Pactyes & ipsi sisyras ferebant, & uernaculos arcus atq; pugiones: quorum dux erat Atrayntes Itramitis filius. Vrii & Myci, & Paricani, eodem quo Pactyes armati erant. Sub his ducibus, Vrii quidem & Myci sub Arsamene Darii, Paricani uero sub Siromitre Oebazi filio. Arabes succincti erant ziras amicali genus, arcusq; recuruos habilesq; gestabant. Aethiopes pardorum pellibus leonumq; amicti, arcus è palmarum spathis factos gerebant, quatuor nō minus cubitis longos: & item prælongas ex arundine sagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato quo sigilla sculpunt: præterea hastas caprea cornu præfixas, in modum spiculi acuminato, & clauas præferratas. Ii cum eunt in pugnam, dimidiatum corpus gypso, dimidiatum minio illinunt. Arabum Aethiopumq; qui trans Aegyptum incolunt, dux erat Arsames Darii filius & Artystonæ Cyri filia: quam Darius ex uxoribus maxime adamans, cum talari ex auro tunica effinxit. Arsames quidem Aethiopibus, qui sunt trans Aegyptum, atque Arabibus præerat. Ii autem Aethiopes qui sunt ab ortu solis, (nam bifariam militabant) censebantur cum Indis, specie nihil admodū à cæteris differētes, sed sono uocis dūtaxat atq; capillatura. Nam Aethiopes qui ab ortu solis sunt, promissos crines: qui ex Africa, crispissimos inter omnes homines habent. Aethiopes qui ex Asia sunt, pleraq; arma quæ Indi gestabant, pellesq; frontium equinarum, cum auribus atq; iubis in capitibus, ut ipsæ iubæ pro cristis essent, & hirtæ aures equinae rigerent. In locum clypeorum pelles gruum prætendebant. Poeni corio armati iere, ac iaculis præuultis, duce Masange Aorizi filio. Paphlagones capitibus gerebant compactiles cassides, scuta exigua, hastas haud longas: præterea iacula, pugionesq; pedibus caligas more gentis ad media crura subtentas. Eandē quam Paphlagones armaturam gestabant, Lygies, & Matieni, & Mariadini, & Syri. Isti Syri à Persis Cappadoces uocantur. Paphlagonum & Marienorum dux erat Dotus Megafidi filius: Mariandinorū & Lygium, & Syrorū Gobryes Darii filius & Artistonæ. Phryges proximam Paphlagonicæ armaturam gerunt, paulum differentes: qui (ut Macedones aiunt) tam diu uo

cati sunt Bryges, quamdiu Europei fuerunt Macedonum accolæ: Transgressiq; in Asiam, unâ cum loco nomen immutauere in Phryges. Armenij horû cultu armati erant, utiq; Phrygij coloni. His utrisq; præerat Artochmes, qui Darij filiam in matrimonio habebat. Lydi proxime ad Græcorum armaturam accedebant, olim Mæones uocati: pristinoq; nomine sublato, ab Lydo Artyis cognomē acceperunt. Mysi super capita gentiles galeas ferebant, scutula quoq; ac pusta iacula. Sūt aut Lydorum coloni, à mōre Olympo Olympieni notati. Horum utrisq; præerat Artaphernis filius, q; collega Date apud Marathonem conflixit. Thraces è pelle uulpina cassides gestabant, tunicis induti, & in super circumdati uarijs sagulis: pedibus ac tibijs indutis caliga è pellibus hinnulorum: ferrentes præterea iacula & peltas & pugiunculos. Isti transgressi in Asiam, uocati sunt Bithyni, prius appellati (ut ipsi aiunt) Strymonij, q; Strymonē accolerēt: à suisq; sedibus exacti. Teucris & Myfis Thracibus q; Asiam incolit, præerat Bagassaces Artabani filius, gestantibus breuia è corio scuta, & bina singulis ueruta ad lupos cōficiendos apta, in capitibus æreas cassides, & super cassides ex ære factas aures bouis & cornua, impositis etiam cristis, cruribus panno Phoeniceo indutis. Martis oraculū apud hos uiros est. Cabelees Mæones qui Lasiñi uocantur, eundem cultum gestabant quem Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices ueniam, indicabo. Milyæ lanceolas gerebant, & uestes fibulis substrictas, & eorum nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum omnium præfectus erat Badres Hytstanis filius. Moschi lineas circa capita cassides gerebant, scutaq; ac hastilia breuia, sed longa in hastilibus spicula. Eodē q; Moschi ornatu militabant Tibareni, & Macrones, & Mosynœci, quos hi regebant: Moschos et Tibarenos Ariomardus Darij filius et Parmyis filia Smerdis filij Cyri. Macro nes & Mosynœcos Artayctes Chorasmi filius: q; Sesti in Hellespōto p̄ses erat. Mares in capitibus ligneas galeas gerebant, scutulaq; e crudo bouis tergore, atq; lanceolas, præterea machæras, quibus atq; Colchis p̄erat Pherēdates Theaspis filius. Alarodij & Saspīres eodē q; Colchi ornatu militabāt, duce Masistio. Sirometris insulanæ gētes, quæ rubro e mari secutæ sunt ex ijs insulis, ad quas transportare rex solet quos e suis locis summouet, gerebant proxima Medis & uestimenta & arma, quibus præerat Mardontes Bagæi, qui apud Mycalem dux altero anno in pugna oppetiit. Hæ erant nationes quæ per continentem ibant, ex quibus constabat pedester exercitus, quibus ij præerāt, qui commemorati sunt, quiq; ordinarent milites connumerauerantq; & chiliarchas, sed est tribunos qui mille, & myriarchas, qui decem milibus præfunt, delegerūt. Nam myriarchæ centuriones decanosq; creauerant. Erant & alij agminum & gētium prætores: uerum ij qui nominati sunt, duces. Horū tamen & totius exercitus imperatores Mardonius Gobryis filius, et Triintatachmes filius Artabani, q; dissuaserat bellū Græciæ inferendum, & Smerdones Otanis filius, ambo hi fratres Darij filij, Xerxis patruelles, & Masistes Dario & Atossa genitus, & Gerges Artagi, & Megabyzus Zopyri filius. Hi erant imperatores om̄ium copiarum, præter delecta Persarum decem milia, quibus præerat Hydarnes Hydarnis filius, qui uocabantur immortales, ob hoc, quod si quis eorum aut nece aut morbo numerum imminueret, alius sufficiebatur: nec unq; plures erant pauciores ue decem milibus, præcipuo inter om̄es cultu decori, & iisdem præstantissimi omnium, ut dictum est, & præterea immenso auro conspicui, ducentes una carrucas cum pallacibus ac familia permulta, eaq; belle ornata: necnō camelos ac fumenta, præter cæteros milites, qui commeatum supportabant. Equitant autem hæ nationes, sed non omnes habebant equos, uerum hæ solæ: Persæ, qui eadem erant quæ peditatus armatura ornati, nisi quod quidam singulares in capitibus opera ex ære ferroq; ductilia. Sunt quidam Nomades homines, qui Sagartij appellantur, & gēte & uoce Persæ: sed cultu inter Persicum & Pactycum, qui attulere equitatum octo milium equitū, armaturam neq; aheneam neq; ferream assueti ferre, præter pugiones, urētes recte è loris cōserta, qua freti in prælium eunt. Est autē prælium eorum uiroꝝ huiusmodi: Vbi cum hoste congressi sunt, iniiciunt eas rectes in summū, laqueos hñtes, q; laque

Artochmes.

Artaphernes

Thracum ara

matura.

Bithyni.

Bagassaces.

Badres.

Martis oracu

lum.

Xerxis impe

ratores.

Immortales

Persæ.

Nomades.

Sagartij.

Restibus in

structa pus

gna.

R ij

us cum aut equum aut hominē adeptus est, cum ad se trahuntur illi illaqueati, efficiuntur; Talis horū pugna est, hūdemq; inter Persas censentur. Medi eandē equites quam pedites armaturam gerunt; & item Cissij. Indi quoq; eandem quam peditatus suus gerunt armaturam. Ceteri equos desultorios agebant & currus; quibus curribus suberant & equi & asini agrestes. Bactrij eodē ornatu instructi erant equites quo pedites, & itē Caspij. Poeni & ipsi eandem quam pedites armaturam gerebant; curruum quoq; cuncti agitantes. Itidem & Caspij & Paricani atq; suus peditatus instructi erant. Necnon Arabes eo quo pedites ornati cultu, agitabant camelos, nihilo inferiores equis pernecitate.

Equestrium Persarum copiarum numerus.

Hæ solæ gentes erant equestres. Fuitq; numerus equitū octo milia myriadum, id est octoginta milia, præter camelos & currus. Et alij quidē equites in ordinē redacti erant. Arabes autē in ultimo locati, ob id postremi, ne equitatus cōsternaretur equis, camelos non tolerantibus. Equitatus pfecti erant Harmamithres & Tithæus filij Datis. Tertius horū collega Pharnuches, Sardibus erat relictus ægrotus. Nam cum Sardibus proficisceret, in calamitatē incidit insciēs. Equitante em eo, canis sub pedes equi intercurrere; quo equus improuiso deterritus, atq; erectū sese attollēs, Pharnuchem excussit. Hic collapsus sanguinē euomuit; nactusq; morbum, qui in phthisim, id est tabem, euasit. Equo autē à casu statim domini, fecerunt famuli ut ille iusserrat: Abducto namq; in eum locum ubi dñm strauerat, crura cum genibus absciderūt. Itaq; Pharnuches à præfectura summotus est.

Nauium Persarum catalogus.

Triremes inito numero fuere mille ducentæ & octo; quas hī attulere: Phœnices cum Syris qui Palæstinam incolunt, trecentas, hunc in modū ornati: Circa capita galeas Græcanicis proximas gerunt, induti thoracibus lineis cum scutis umbone carentibus, cumq; iaculis. Hi Phœnices (ut ipsi memorant) quondam mare rubrum accolebant; illinc transgressi, maritima Syriæ habitant. Is tractus Syriæ, & quicquid Aegypto tenus est, Palæstina uocatur. Hi circa capita cassides forcipiculatas gerunt, cōuexa scuta magnis umbonibus prædita, ac grandia pila nautica, & grandes bipennes.

Cypriorum narium genus.

Eorū turba thoraces gerebat, ac magnas machæras; Hunc in modum isti armati erant. Cyprij centū quinquaginta naues, hoc modo armati; Reges eorū mitris redimitti erant. Reliqui tunicas gestabant, cetera ut Græci. Quorū gētes sunt partim à Salamīne & Atheniēsis, partim ab Arcadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, partim ab Aethiopia oriundi, ut ipsi Cyprij aiunt. Cilices centum naues. Hi circa capita ferebant gētiles galeas, pro scutis parmulas è crudo bouis corio factas, lanceis uestibus induti; bina singuli iacula gestantes, ensē machærae Aegyptiacæ perfimilem, quondam Hypachæi appellati; sed à Cilice Phœnice Agenoris filio ita cognosati. Pamphylij triginta naues Græcanicis armis ornati; ab illis originē ducentes, qui cum Amphilocho & Calchante è Troia disiecti fuerant. Lycij præbuerūt naues quinquaginta, thoracibus ocreisq; armati, arcubus quoq; è cornu factis, & arundineis sagittis sine pennis, atque iaculis, gerentes ex humeris suspensas caprarū pelles, & in capitibus pilea pinnis coronata, quinetiam pugiones & falces; è Creta oriūdi quōdam Termilæ nosati, sed à Lyco uiro Atheniēsi Pandionis filio, Lycij cognosati.

Dores.

Dores qui sunt ex Asia, naues triginta. Hi Græca gerebāt arma, uti è Pelopōneso ppagati. Cares septuaginta naues, cetera Græco more ornati; sed & falces & pugiones gerebant; q̄s prius appellatos fuisse hoetines, in superioribus libris dictum est. Iones centū naues, armati Græco ritu: qui quādiu in Peloponneso regionē quæ uocatur Achaia, incoluerunt, & ante aduentū Danaï & Xuthi in Pelopōnesum, (ut Græci aiunt) uocabantur Pelasgi Aegialees, id est liatiales; sed ab Ione Xuthi filio, Iones sunt appellati.

Ionum appellatio.

Insulanæ naues decem & septē, armati ut Græci, & ipsi Pelasgica gens; sed mox Ionica, ob eandē causam ob quam & duodecim oppida sunt Ionica ab Atheniensibus appellata. Aeoles sexaginta naues, ritu Græco armati, olim Pelasgi (ut apud Græcos fertur) uocati. Hellestōtj centū naues, præter Abydenos; quibus mandatū erat ab rege, ut circa locū manerent ad pontes custodiendos. Ceteri è Pōto erant, Græco more armati, Ionū ac Dorum coloni. In omnibus autē nauibus epibatæ erant Persæ, & Medi, et Sacæ. Quarum uelocissimas attulere

Phœnices, & inter Phœnices optimas Sidonij. Hæc singulis, & itē pedestribus eorū copijs pfecti erant uernaculi duces: quorū ego (quia ratio historiæ non exigit necessa-
rio) non faciam mentionem. Neq; eū singulæ nationum duces, digni memoria fueret
quarū quot urbes, tot duces extitere: sed nō ut ductores, uerū ut serui, quemadmodum
aliī qui ducebant in militiam, uenere: qm̄ duces penes quos summa imperij erat, ut sin-
gulæ gentium principes, quinam eorū Persæ fuerint, à me cōmemoratum est. Nauti-
cis hi p̄fuere: Ariabignes Darij, & Præxaspes Aspathinis, & Megabazus Megabatis,
& Achæmenes Darij filius. Iadicæ quidem classi & Cariæ Ariabignes, ex Dario & fi-
lia Gobryis genitus: Aegyptiacæ autē Achæmenes, Xerxis ex utroq; parente germa-
nus: reliquæ astit classi reliqui duo. Porro biremes lēbos quinquaginta aut triginta re-
morum, & actuaria nauigia, & alia minuta cum hippagogis, quæ equos uehunt, con-
tracta constat ad trium milium puenisse. Eorū qui in classe erant, secundum duces illu- Duces.
strissimi fuere Sidonius Tetramnestus Allefi filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aridi-
us Nerbalus Arbali, & Cilix Cyennesis Horomedontis, & Lycius Cyberniscus Sicæ.
Cyprij autem Gortus Chersius, & Timonax Timagoræ: Cariorū uero Histiaus Ty-
mnis, & Pygres Seldomi, & Damasithymus Candaulis filius. Aliorū nunc p̄sectorum
mentionē facere supersedeo, tanq̄ non necesse hñs. Verū Artemisiæ p̄cipua me tenet ad-
miratio mulieris, expeditionē aduersus Græciam secutæ: quæ defuncto uiro, ac pupil-
li filij tyrannidē obtinēs, nulla adacta necessitate, sed p̄stantia animi atq; uiriliter in mi-
litiam concessit. Nomen ei erat Artemisiæ Lygdamis filia, paternū genus ex Halicar-
nasso, maternū ē Creta. Imperans hæc Halicarnasseis, & Cois, & Nisyrijs, & Calydnis
is, quinq; cum nauibus uenit om̄i copia instructis. Ita post Sidonias hæc naues fuerūt il-
lustrissimæ. Eadē apud regē optimas inter om̄es socios sententias dixit. Quas ciuitates
recēfui sub illius imperio fuisse, earū uniuersam gentē annuo Doricam esse, Halicarnas-
seorū quidē Trœzeniam, cæterorū autem Epidauriam: Hactenus de nautico exercitu.
• Xerxes, inito copiarū numero, militibus instructis, concupiuit illos lustrando oculis
obire, quemadmodū & fecit. Itaq; incenso curru singulas nationes lustrans, quænam
essent percontabatur: quarū professionē scribæ excipiebant, donec ad extremos eq̄tum pe-
ditūq; peruentū est. Hoc p̄fecto, & nauibus in mare deductis, Xerxes ē curru in nauim
Sidoniam transcēdit: residensq; sub aureo tabernaculo, p̄teruehensq; nauitū proras, sci-
scitabat de singulis itidē ut de terrestri exercitu fecerat, describiq; iubebat. Eū uero nau-
archi productas à littore quatuor ferē iuges: spatio, naues stabilierant, cōuersis à terra
proris, & in unā frontē digestis, epibatis quoq; id ē ppugnatoribus tanq̄ ad bellum ar- Epibatae.
matīs, q̄s Xerxes inter pras & litus nauigans, cōspicabat. Vbi astit et classem lustrauit,
egressus nauī accersit Demaratū Aristonis, comitem aduersus Græciam expeditiōis:
eiq; accersito ita inq̄t: Demarate, iuuat nunc me quæ cupio abs te interrogare, qui & Xerxes ad
Græcus es, & nō ex minima ciuitate, ut audio tam ex te q̄ ex alijs Græcis, qui me allo- Demaratum.
quendi gratia adeunt. Nunc igit hoc mihi expone, nunquid Græci sustinebūt manus
contra me leuare? Nam (ut ego opinor) ne om̄es quidē Græci ac cæteri mortales, qui
ad Hespem incolunt, si congregent, pares essent nostris armis, nec me inuadentē expe-
ctarēt: cum hoc sint inter se cōcordes, libet tñ mihi abs te audire, qd de hoc dicas: His Sint innume-
uerbis interrogauit. Demaratus excipiens: Vtra (inq̄t) apud te rex utar, ueritatē ne rabiles, πῶς οὐ
an iucunditate? Ille ut ueritate uterē, iubere. Neq; eū sibi ob id eum minus iucundū νῆσπι δ' ἔμωρον.
fore, q̄ antea fuisset. Hoc ubi Demaratus audiuit, Qm̄, inq̄t, me iubes rex om̄ino uerita-
tem ploqui, ea dicam quæ nemo nisi mentiēs apud te postea carpet: Græcia semp̄ ala Demarati cū
mna fuit paupertatis, hospes uirtutis, quam à sapientia acciuit, & à seuera disciplina: quā Xerxe con-
usurpans Græcia, & paupertatem tuē & dñatū. Ita laudo quidē om̄es Græcos, qd Do fabulatio.
rica illa loca uel circa incolūt: sed nō de cunctis eis uerba faciam, uerū de Lacedæmoni Græciæ lau-
is solis. Iam primum nego fieri posse, ut tuam ofonem admittant, afferentem Græciæ des.
seruitutem. Deinde annuo uenturos tibi obuiam ad pugnandum, etiam si cæteri Græ Lacedæmo
ei oēs sentiant tecum. Neq; uero de numero eorū quæras, quot illi sunt qui hoc facere nōq; uirtus.

possint. Nam si in exercitu eorum mille fuerint, non tecum cōgredient: et item siue pauciores siue plures. Hæc cum audisset Xerxes, sublato cachinno inquit: Demarate, quodnam extulisti uerbum, mille omnino uiros cum tanto exercitu cōgressuros? Agedum dic mihi, non ne teipsum ais istorum uiros fuisse regem? Vis ne igit sine mora tu cum decem uiris dimicare? Quod si uestri populares omnes tales sunt quales tu p̄dicas, profecto secūdum uestra instituta debes tu, qui illorum es rex, duplici pręstare, quā singuli eorum: qui si denis ē meo exercitu pares sint, iure abs te posco ut uiginti sis par: ita uerba quę dixisti, comprobabunt. Atque si tales sunt illi, ac tanta statura, qualis quātusque tu ac ceteri Græci qui in colloquii meum uenerunt, uidete ne cum tantopere gloriamini, frustra id insolenterque faciatis. Nam age intelligam, quocumque argumento, unde fieri queat, ut mille aut decem milia, atque quinquaginta milia hominum, qui p̄sertim sint omnes liberi, nec unius imperio subiecti, tanto exercitui obfisterent: cum simus non plures quā milleni ad singulos eorum, si fuerint quinque milia. Nam sub uno (quemadmodum apud nos fit) imperatore milites, illius metu, etiam contra suam ipsorum naturam, meliores efficiuntur, adque ceteris uerberibus uel pauciores aduersus plures erūt: inde remisso libero sibi arbitrio, neutrum horum facerent. Adeo opinor Græcos etiam pares numero Persis, ægre cum eis solis certaturos: quinimo istud apud nos solos est quod ais, uerum non ita multum, sed rari. Sunt enim et Persis meis satellitibus, qui uelint cum ternis Græcis pariter dimicare, quorum tu exptus multa blateras. Ad hæc Demaratus: Intelligebam (inquit) rex ab initio, me uera dicentem non iucundum tibi futurum. Sed quia tu dicere me uerissima conegisti, dixi quę erant ē dignitate Spartanorum. Quā ipse optime intelligis, quantopere nunc illos ego amem, qui me honore et dignatione paterna exutum, extorrem, profugumque fecerunt: quem pater tuus exceptum, uictu ac domicilio donauit. Quare non est credibile, uirum prudentem respuere beneuolentiam exploratam, sed maxime obseruare. Ego enim neque cum decem promittam me posse dimicare, neque cum duobus, ac ne singulari quidē certamine uolens certauerim. At si necesse fuerit, aut uehemens discrimen institerit, libentissime cum uno quolibet istorum omnium dimicarem, qui se singulos aiunt idoneos ad certandum cum ternis Græcorum. Etenim Lacedæmonij pugnando cum singulis, non sunt illi quidē ceteris deteriores uiris: at cōferti, cunctorum uiros sunt excoelētissimi. Nam licet sint liberi, non tamen sunt usquequaque liberi, quippe quibus p̄est dñā lex, quā multo magis metuit, quā tui te. Faciunt ergo quaecumque illa cogit. Cogit autem idem semper, uetans semper eos ex acie fugere quātamuis hominum multitudinem: sed iubens ut ordinē non deferentes, aut uincant aut occubant. Hæc ego loquens, si tibi blaterare uideor, uolo posthac in ceteris silentiū agere. Hactenus loqui coactus, tibi uero ex sententia cōtingat rex. Hæc locuto Demarato, Xerxes ad risū uersus, nulla indignatione permotus est, sed comiter hominē remisit. Post Demarati colloquiū, ubi Dorisco præfecit p̄torem Mascamen Megadostis filii, amoto eo quē Darius p̄fecerat, ire cum exercitu aduersus Græciam p̄git. Huic Mascami, quē illic reliquit Xerxes, uni tanquā oīum prætoris p̄stantissimo, quos aut ipse aut Darius cōstituisset, dona quotannis misit: et itē eius posteris Artaxerxes filius Xerxis. Etenim ante hanc expeditionē, in Thracia et ubique Helleſpōto p̄tores fuerant, qui oēs post eandem expeditionē à Græcis eiectioni sunt, et ex Thracia et ex Helleſpōto, præterquā ē Dorisco. Vñ Mascamen Græci p̄ multa conati, tamen eicere nequierunt. Ob id huic ab eo qui in Persis regnat, semper dona mittunt. Eorū uero qui à Græcis expulsi sunt, neminē rex Xerxes uirum egregium esse dixit, præter unū Bogem ex Eione, quem laudare non desinebat, eiusque (qui superfuere) liberos maximo inter Persas honore proſequebatur. Siquidē magnis ferri laudibus Boges meruit: qui cum ab Atheniensibus et Cimone Miltiadis filio obsideretur, diceretque ei accepta fide egredi, et in Asiam remeare, tamen abnuuit, ne regi præ metu superfuisse uideretur, sed ad extremum usque perſistit: atque ubi nihil in mœnibus cōmeatus reliquum fuit, accenso ingenti rogo, interemit liberos, coniugem, cōcubinas, familiam: eosque in rogam deiecit. Dehinc omne aurum urbis atque argentum ē muris disperſit in Strymonem, His

Milites imperatoris uirtute meliores

Lex domina.

Mascamis et logium.
Artaxerxes.

Bogis laus.

actis, semetipſe coniecit in rogum. Ita hic merito à Perſis ad hoc uſq; tempus præconio celebratur. Xerxes è Dorifco in Græciam rēdens, ut quoſq; populos adibat, ſecum militare cogeſbat. Erat autem (ut ſuperius à me expoſitum eſt) omnis ad Theſſaliam uſque tractus in ditionem redactus, & regi tributarius effectus à Megabazo, & mox à Mardonio. Digreſſus a Dorifco, præterit primum Samothraces muros, quorum ultriſimum oppidum ad ueſperam ſitum eſt nomine Meſambria, cuius vicinum eſt oppidum Thafiorum Stryma: quæ oppida interfluit amnis Liſſus, cuius aqua tunc non ſufficit copiis Xerxis, ſed defecit. Hæc olim regio uocabatur Galaica, nunc autem Briantica: quæ tamen optimo iure Ciconum eſt. Tranſmiſſo profluente Liſſi arefacto, Xerxes has Græcas urbes prætergreſſus ē: Maroneam, Dicæam, Abdera, eas inquam præterit, & hos qui iuxta eas ſunt, famoſiſſimos lacus, Iſmaridem qui Maroneam Strymamq; interiaccet: Biſtonidem Dicææ contiguum, in quem duo flumina ingrediuntur, Tramis, & Complatus, qui iuxta Abderem ſint. Nullum nobilem lacum præterit Xerxes, ſed fluuium Neſtum mare ſubeūtem. Poſt has regiones perrexit mediterraneas uerſus urbes. In quarum una eſt lacus triginta ferme ſtadiorum in circuitu, piſcoſus & admodum ſalſus: quem ſola iumenta cum aquarentur, exiccauere. Huic urbi nomen eſt Piſſyrus. Has urbes & maritimas & Græcas, ſiniſtrorſum relinquēs præterit Xerxes. Per quas autē gentes Thraciæ prouinciæ iter fecit, hæ ſunt: Pæti, Cicones, Biſtones, Sapæi, Derſæi, Hedonæi, Satræ. Quorū qui maritimi erant, nauibus ſecuti ſunt: qui uero mediterranei, a me ſunt commemorati, præter Satras. Cæteri omnes terreſtri itinere ſequi coacti ſunt. Satræ nulli olim hominū, quantum nos ſcimus, fuere ſubiectioni: ſed ſoli e Thracibus ad meam memoriam liberi ſemper perſiſtere. Editos enim mōtes incolūt, omniſque generis arboribus ac niuib; obſitos: uiri in re bellica eximij: apud quos oraculū eſt Dionyſi, idq; in editiſſimis montibus. Eorum qui in illo templo prophetant, id eſt uaticinantur, ſunt Beſſi. Antiſtes uero qui reddit reſponſa, quemadmodum Delphis, & nihilo magis uarie. Peragrata quam dixi regione, Xerxes ſecundo loco tranſiit muros Pierum, quorū uni nomen eſt Niphraſe, alteri Pergamo. Hæc iter præter eos montes faciebat, à manu dextera relinquens montem Pangæū, magnū atq; excelſum, in quo aurea ſunt & argentea metalla: quem cū Pieres & Hodomanti, tum præcipue Satræ exercēt. Sup Pangæū ad aquilonem habitantes Pæones, Doberes, & Pæoples prætergreſſus Xerxes, ad ueſperā uerſus contēdit, donec ad flumē Strymonē peruenit, & urbē Eionē, cuius prætor Boges (de quo paulo añ fecimus mentionē) adhuc uiuebat. Regio Pægæo mōti circūſcripta, nominatur Phillis. Hinc ueſperæ uerſus, porrecta ad flumē Angiten, qd Strymonē ſubit. Hinc meridiē uerſus ad ipſum Strymonem, ad quē Magi maſtatis equis candidis litauerunt. His & alijs compluribus medicamētis in flumen factis, per nouem uias Hedonorū ierit: iuxta quas Strymonem pōtib; iunctū inuenere. Audientes autē eum locum nouē uias Hedonorū appellari, totidē illic pueros ac uirgines puel larū indigenarū filios uiuos defoderunt. Perſicū em̄, defodere uiuentes. Nam & Ameſtris Xerxis uxorē, iam prouectæ ætatis, audio bis ſeptē illuſtriū Perſarū liberos defoſiſſe, ad referendā p ſe gratiā deo, q ſub terra eſſe ferē. Vbi à Strymone pgreſſus ē exercitus, illic ad ſolis occaſum uerſus ē littus, in quo ſitā urbē Græcā noīe Argilū præterit. Hæc & quæ ſup eam eſt regio, uocat Biſaltia. Illic ſinū Neptuni tēpli à læua manu hñs, prexit ad campū noīe Syleſi, præteriens Stagirū Græcam urbē, puenitq; Acanthū, ducēs unā ſingulas harū gentiū, & itē accolæ mōtis Pangæi, & earū quas ſupius cōmemorauim; qui maritimi erant, claſſe: qui procul à mari aberant, terreſtri itinere ſequētib; Hanc uiam qua Xerxes duxit exercitū, Thraces neq; cōfundunt neq; ſerūt, ſed ad mea uſq; tempora magnopere uenerantur. Poſteaquam Acanthum peruenit Xerxes, præcepit Acanthijs ut hoſpitalitatem exhiberent, eoſque Medica ueſte donauit: laudansq; quod alacres cerneret eſſe ad bellū, quodq; audiret foſſam eſſe abſolutam. Xerxe apud Acanthum agente, contigit ut Artachæes, qui foſſæ faciundæ præſuerat, morbo decederet, uir Xerxi ſpectatus, gūe Achæmenides, ſtatura inter Perſas pceriſſima.

*Proceritas Ar
tachæis.*

Quippe cui quatuor omnino digiti deerant, à longitudine quinque regionum cubito-
rum. Xerxes magno damno ducēs maximum hominum fato functum, apparatissime
eū funerauit, exhibito etiam epulo, eiusque tumulum omnis exercitus extruxit: cui tan-
quam heroi ex oraculo Acanthij sacrificant, nocte cum nuncupantes. Et rex quidē Xer-
xes amisso Artachæe, iacturam se fecisse existimabat. At ij Græci qui exercitum excipie-
bant, cū Xerxi cœnam præberent, in oēm miseriam deuenere, adeo quidem, ut suis laris-
bus efficerent extorres. Dñi Thasij pro suis, quæ in continente sunt, urbes, Xerxianas
accipiunt copias, Antipater Orgis filius, elatus animo, uir inter populares illustis, e-
rogauit in cœna quadringenta argenti perfecti talenta. Eam rem ubi accepere qui præ-
erant alijs circa urbibus (tale enim conuiuium jam pridem inductum fuerat, & diu ce-
lebratum) hoc ubi accepere, præsertim præconibus passim prædicantibus, tunc uero op-
pidani frumentum, quod in urbibus erat, inter se distributū molebant, farinamque tritice-
am hordeaceamque in cōplures menses faciebant. Ad hæc excogitauere ob prætium optia
quæque pecora saginare, & altilis aues habere, terrestres, palustresque in cortibus & in ui-
uarijs ad accipiendū exercitiū. Quinetiā aurea argenteaque pocula & crateres faciebant,
& cætera quæ menses imponunt. Hæc oīa ipsi regi, & ijs qui cū illo uescebant, fiebant:
cætero autem exercitui, quæ ad esum duntaxat præcepta erant. Sub aduentum, exercitus ta-
bernaculum ubi exercitus maneret, statuebat, reliqui sub dio agebant. Vbi tps cœnæ
aderat, tunc conuiuatores laborē sustinebant. Isti cum expleti noctem illic exegerant,
postero die reuulso tētorio, & omni apparatu sumpto ita abscedebant, nihil relinque-

Megacreontis dictū.

tes, omnibus asportatis. Vnde Megacreontis uiri Abderitæ elegans dictū extitit, qui
suasit Abderitis, ut uniuerſi, mares pater ac foeminae, sua delubra adirent: suppliciterque
dijs assidentes precarentur, ut post hæc dimidium futurorum malorum à se propulsa-
retur. Nam de præteritis magnam se gratiam illis habere, quod rex Xerxes non bis quoti-

*Bis in die ci-
bū sumere.*

die cibum capere consueſcet. Fore enim ut Abderitæ, si iuberentur etiam prandium si-
mile cœna instruerent, aut non præstolarentur Xerxem aduenientē: aut præstolari, peſ-
simie inter oēs hoīes affigerent. Et isti quidem quanquam grauare, tamē quod sibi im-
ponebatur, exequabantur. Xerxes uero ex Acantho duces classis à se dimisit, iussu ad

*Therma.
Xerx. fiducia*

Thermam cum classe se opperiri. Est autem Therma in Thermæo sinu sita, à qua ipse si-
nus habet cognomen. Hæc enim compediariam magis uiam esse audiebat. Nam è Do-
risco ad Acanthū usque, ita instructus exercitus iter fecerat, tripartito diuisus omnis ius-

*Xerxis festis-
uum strage
ma*

su Xerxis: ut una pars secundum mare iret pariter cum classe, cui parti præerant Mar-
donius & Masistes: altera per mediterranea, cui præerant Tritarches & Sergis: ter-
tia inter has media, cum qua Xerxes ipse incedebat, ducibus Smerdone & Megabyzo.
Nauticus exercitus ubi à Xerxe discessit, fossam euauigauit in Atho depressam ac per-
ductam ad sinum, in quo Assa & Pidorus, & Singus, & Sarga urbes sitæ sunt. Ex qui-
bus sumpto cōmilitio, pergit ire ad sinum Thermæum: circumuectusque Ampelō pro-
montorium Toronæum pernauigauit has Græcas urbes, unde & naues & cōmilitium
sumpsit, Toronam, Galipsum, Sermylam, Mecybernam, Olynthū, quæ regio nunc Si-
tonia nominat. Ab eo promontorio Ampeli præciciens mare usque ad promontorium
Canastræum, totam ferè Pallenem præteruectus est. Illinc quoque & naues & cōmili-
tium sumpsit ex Potidæa, ex Aphystie, Noua urbe, ex Aegea, ex Therambo, ex Sciona,
ex Menda, ex Sana. Hæ sunt urbes sitæ in Pallena, Phlegra prius appellata. Pernaui-
ga ta hac regione, ad præstitutū locū peruenit, sumptis etiam militibus cūicinis Pallenæ
urbibus, ac Thermæo sinui cōterminis, quibus hæc noīa sunt, Lipaxus, Cōbreia, Lissæ,
Gigonus, Camſa, Smila, Aenea, quæ regio adhuc Cressæa noīat. Ab Aenea, in qua fi-
nis enumerandæ urbiū mihi factus est, iā ad ipsū Thermæū sinū cursus classis extitit,
et ad terrā Mygdoniā, donec ad Thermā, quod præceptū erat, puentū est ad urbē Sindū, et
ad Caleſtram sup Axii sitam flumē, quod Mygdoniam terrā dirimit à Bottiæide: cuius
tertiæ Bottiæidis arcū ad mare locū obtinet urbes Ichnæ & Pella. Hic nauales copię
circa flumē Axii & urbē Thermā, & alias in medio horū urbes statiuā habuere, regem

*Pella.
Ichnæ*

opperientes. Huc peruenire uolens Xerxes, Acantho profectus cum terrestribus copijs mediterranea præcidebat, peragrans Pæonium agrum atq; Crestonicum, super amnem Chidorum: qui è Crestonæis initio sumpto, per terram Mygdoniam fluens, in paludem (quæ est supra Axiū) euoluitur. Hæc iter faciente Xerxe, leones impetum dederunt in camelos, qui commeatum portabant. Sub nocte em relictis locis cõsuetis eò descenderunt: nulloq; alio neq; iumento neq; homine tacto in camelos grassati sunt. Cuius rei causam admiror, quod leones, quoties aliunde eis est quo indigent, abstinēt ab inuadēdis camelis, qđ aīal nunq̃ antea nec expti fuerant illic, nec uiderant. Sūt aut per ea loca leones multi, & boues agrestes prægrandibus cornibus, q̃ ad Græcos ueniunt. Leonum terminus est Abderorum flumen Nestus, & Achelous, qui per Acarnaniam fluit. Nam nemo aut ad auroram trans Nestum usq; gentium uiserit leonem in Europa, aut trans Acheloum ad Hesperum in reliqua continenti: sed in horū fluuiorum medio leones gignuntur. Postquam Thermam uenit Xerxes, ibi substitit, tantum maritimi spatij occupantibus castris, quantum est ab urbe Therma, & Mygdonia, usq; ad confluentē Lydei, & Haliacmonis: ubi agrum Bottiæidem, Macedonicisq; determinant. In his locis statua habuere Barbari: quibus potantibus solus ex ijs (qui commemorati sunt) amnibus, Chidorus è Crestonæis fluens nō suppetit, sed defecit. Xerxes è Therma prospiciens Thessalicos montes, Olympum & Ossiam, præcellæ magnitudinis, audiensq; in medio eorum anfractum angustum esse, per quem fluit Peneus, & illic uiatū esse quæ in Thessaliam fert, cupidine captus est nauigandi ad ostiū Penei inspicundum: quia superiorem uiam tenenti erat eundem per Macedones superne habitantes ad Peræbos, præter Gonnum urbem. Nam hæc tutissimum iter esse audiebat. Atq; ut cõspiciuit, ita & fecit. Itaq; conscensa nauī Sidonia, quam semp conscendebar, q̃ties ei tale aliquid facere libebat, extulit signum cæteris nauibus pficiscendi, relictis illic terrestribus copijs. Eo postq̃ peruenit, ostia Penei contemplantem ingens admiratio cum subiret, accitos uiaē ductores interrogauit, nunqđ flumen posset auerti, ut alibi mare ingrederetur? Narratur autem Thessalia quondam lacus fuisse, ut pote conclusa undiq; præaltis montibus. Nam qđ Thessalia ad auroram spectat, id Pelion & Ossa iunctis inter se radicibus præcludunt, quod ad uentum aquilonē, id Olympus: qđ ad Hesperum, id Pindus: qđ ad meridiem & uentum austrum, id Othrys: qđ inter hos montes medium, id Thessalia est, ita deuexa, ut cum aliq̃ frequentes amnes in eam defluant, tñ n̄ quinq; præcipue, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamisus: qui è montibus Thessaliam ingentibus in eam planiciem cõfluentes, per unum anfractum & eum arcu in mare euadunt, in unam aquam om̄es reducti: qui simul ac cõfluentem fecerunt. Peneus retento suo nomine cæteros innominatos reddit. Ferē qñdam, cum nōdum esset hic anfractus, per quē flumina mearent, hos fluuios, & p̄terea lacum Boceidem, nō fuisse nominatos quēadmodum nunc, & tñ nō minus q̃ nūc fluxisset: sed suis fluentis oēm Thessaliam effecisse pelagus. Ipsi quidē Thessali memorant Neptunum fecisse conuallem, p̄ quam meat Peneus, haud absurde sentientes. Qui em arbitratur Neptunum terram quater, & quæ terræ motu discussa sunt, huius dei esse opera, ei cernenti hunc locum uidetur Neptunus id fecisse. Namq; diductio illa montium (ut mihi uidetur) terræmotus est opus. Xerxi interroganti, nunquid alibi essent in mare ostia Penei, productores sui rem compertam habentes, Rex (inquiunt) nulli sunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quā ille hic. Cuncta enim undiq; montibus redīmīta Thessalia est. Ad hoc Xerxes dixisse fertur: Solertes sunt uiri Thessali: qui suæ sibi imbecillitatis conscij, iampridem cum alia p̄uiderunt, tñ uero hoc, quod regionem habeant facilē occupatū, & mature expugnabilem. Solum em hoc esse negotium, flumen obstructo anfractu, auersoq; alueo per quem meat, in eorū terrā inducatur, à quo oīs Thessalia p̄ter montes ags obducere. Hæc ita se habere Xerxes apđ filios Alei dixit, qm̄ Thessali è Græcis principes regi sese tradiderant, ratus id illos p̄ totā nationē diuulgaturos. Hoc locutus, & locū contēplatus, Thermā reuiga

Leonum natu
ra atq; loca.

Chidori aqua
Xerxianis co
pijs non suffe
cit.

Thessalia de
scriptio

Neptun' gra
ce uox dōp
p̄a rō nō
dop̄a iep, id
est, soli concus
sione.

uit. Vbi cōplures dies circa Pieriam est cōmoratus (nam montem Macedonicum, ut illac in Perābos omnis transiret exercitus, tertia eius pars repugnabat) eōdem legatū qui dimissi in Grāciam fuerant ad terram petendam, regressi sunt partī inanes, p̄tim terram & aq̄m afferentes. Quā q̄ dederunt, eorū hi fuere Thessali, Dolopes, Eniēses, Perābi, Locri, Magnetes, Melienses, Achaei, Phthiotae, & Thebani, ceteriq̄ Boeotii: p̄ter Thespiēses & Plataēses: cū q̄bus n̄ Grāci Perābi p̄cusserant t̄ foedus, q̄ bellū aduersus Barbarum sumpserant. Foedus autē ita habebat: Quicumq̄ Grāci sese dedissent Persae, nō adacti necessitate, eorū decimū quēq̄, rebus bñ cōstitutis, se deo q̄ Delphis est deo tuos: Ita ap̄d Grācos iusiurandū habebat. Xerxes neq̄ Athenas neq̄ Spartam legatos terram petitiū miserat: ob id, qd̄ quos añ Darius ad hoc ip̄m misisset, eorū alios isti t̄ barathrum, alios in puteū deiecerant, iubētes eos illū terrā & aquam ferre ad regem. Hac de causa Xerxes nullos illuc ad petendū misit. Et Atheniensibus q̄dem q̄ ita legatos tractarint, qd̄ triste contigerit, nō queo dicere, nisi qd̄ eorū solū cū urbe uastatū est: qd̄ tñ ip̄m non ea causa suspicor cōtigisse. Lacedaemoniis uero ira Thalthybi, q̄ fuit Agamēnonis p̄co, incubuit. Est autē Spartae Thalthybi tēplum, cū eius posteris, q̄ Thalthybiadae noiant, q̄bus honos legationis Spartanorū sp̄ tribuit. Itaq̄ post eam rē Spartiatā cū lata extra eis nō eēnt, idēq̄ diu cōtingeret, p̄tēsi huius calamitatis Lacedaemoniorū, coetu frequenter coacto hoc edictū p̄posuere: Si quis Lacedaemoniorū uelit pro Sparta occubere. Tūc Sperthius Aneristi, & Bulis Nicolai filius, uiri Spartiatā, & natalibus & opibus inter primos, ultro se obtulerūt ad satisfaciendū sua poena Xerxi Darii filio, ob legatos ap̄d Spartam interēptos. Ita hos Spartiatā tanq̄ mortem obituros, miserunt ad Medos. Digna admiratione cū audacia horū uiroꝝ, tñ uerba ab eis habita. Nam Susa tendentes, ad Hydarnē Persam Asianae orae maritimae p̄fectum uenerūt: q̄ eos hospitaliter munificēq̄ acceptos, his uerbis iterrogauit: Viri Lacedaemonii, quid ita respuitis effici amici regis? Cernite em̄ ex me & meo statu, q̄ scit honore p̄sequi rex uiros egregios, uos iridē honoraturos, si uosip̄s ei dedideritis. Videamini mō ap̄d eū esse ulri egregii: qm̄ singuli uſm, rege donante, p̄cipatū Grāciae obtinebunt. Ad hāc illi r̄ndentes: Hydarnes, inquit, non ex aequo cōsiliū tuum ad nos spectat atq̄ ad te, qui cōditionis quam suades exptus es, nſa inextus. Nam quidē ea nosti: libertatē autē nondū expertus es, utq̄ sit dulcis an non. Quae si tibi expta foret, non ut hastis, sed ut securibus pro ea dimicaremus, nobis suaderes: Hāc Hydarni r̄derunt. Dehinc ut ascēderunt Susa, & in conspectū regis uenerūt, principiūq̄ iubētibus satellitibus, ac uim afferentibus, ut procubentes regē adorarēt, & p̄ capita eos ad id agendū ip̄ingentibus, negauerūt se unq̄ id eē facturos: neq̄ em̄ sibi esse cōsuetudinē hoīem adorandī, neq̄ se ad id uenisse. Posteaq̄ i hoc repugnauerant, sc̄do loco hāc illis & his similia dixere: Rex Medorū, nos miserunt Lacedaemoniū ac luendam poenam pro ijs legatis q̄ Spartae interiere. Hāc istis dicētibus, Xerxes p̄ magnanimitate negauit se fore Lacedaemoniis simile. Illos em̄ intermendis legatis, ius oīm hoīm cōfudisse: se uero, q̄ illis exprobraret id nō eē facturū: neq̄ eos occidēdo, Lacedaemonios culpa soluturū. Hāc re p̄ Spartiatas gesta, i n̄ p̄s ira Thalthybi cessauit: tñ Spartam reuersis Sperthio & Bule, longo dein tpe interiecto, excitatū est inter Pelopōneses & Atheniēses bellū, ut Lacedaemoniū alit, qd̄ mihi diuinitus maxime uideē esse gestū: quia ira Thalthybi n̄tios corripuerit, nec prius geuerit. Qd̄ autē ira inciderit i eorū, q̄ ad regē ascenderūt, filios, Nicolaū Bulis, & Aneristū Sperthii filii: qui piscatores Tirynthios in nauī oneraria plena uiris nauigantes cepit, manifestū est ap̄d me diuinitus id factum eē, ex ira dei, q̄ nuntii q̄ in Asiam à Lacedaemoniis mittebant, proditi à Sitalce Tyrei Thracū rege, & à Nymphodoro Pythēi uiro Abderita, excepti sunt iuxta Bisanthē, quae est in Helleſpōto: & adducti i Atticam ab Atheniēsis necati sunt: cūq̄ ijs Aristēas Adimanti Corinthius. Vex hāc multis post regis expeditionē annis gesta sunt. Quae expeditio, ut ad sup̄iorē ofonē redeam noīe qd̄ tēdebat cōtra Athenas, re tñ uera cōtra cūctā Grāciam. Ea diu añ Grāci cū audissent nō p̄iñ oēs affecti sunt, Nā n̄ q̄ terrā et aq̄m dederant Persae, fidutiā

Iusiurandum
Græcorum.

Legati Darij
in puteum cō
iecti.

Thalthybi
ira.

Sperthius.
Bulis.

Lacedaemoni
orū deuotoꝝ
responsum ad
Hydarnē Per
sam.

Adorare re
gem.

Xerxis ma
gnanimitas.
Legati nō uio
landi.

Xerxis expe
ditio in Græ.

animo præsumebant, tanquam nihil ingratum passuri à barbaro, qui non dederant magno in metu uersabantur: Quippe cum nulla tanta classis esset in Græcia, quæ posset excipere inuadentem, præsertim plerisque bellum detractantibus & libenter ad partes Medorum inclinantibus. Hoc ego loco necesse habeo ferre sententiam apud multos quidem homines inuidiosam, non tamen quod mihi uideat uerè dissimulabo, an Athenienses formidantes periculum quod impendebat patriam deseruissent, an nō deserentes, sed permanentes sese dedissent Xerxi, nihil omnino aduersus regem in mari facere conati: an nemo mari se opposuisset Xerxi: atque hæc in continenti gesta essent, an etiam multæ lorice essent muris inductæ à Peloponnesiis per isthmum, an proditi à socijs Lacedæmonijsque non uoluntarijs, sed per urbes à classe barbara occupatis ac deserti fuissent: desertique & magna opera aggressi generose occubuissent: an hæc passi essent: an priusquam uiderent alios Græcos cum Medis sentiētes cum Xerxe depacti essent: atque ita utrinque sub Persis Græcia fuisset. Nam murorum apud isthmum loricorum, quænam utilitas fuisset rege mari potiente, à nemine qui uideret audire. Nunc autem si quis Athenienses Græciæ liberatores extitisse dicat, profecto non oberrauerit à uero. Nam utro se illi applicassent, hæc partes erant præponderaturæ. Cum uero prætulerint Græciæ liberatores clam præstare liberam, nimirum ipsi fuere, qui quicquid Græciæ reliquum erat cum Medis non sentientes, erexerunt: quique scdm deos regem repulerunt: ne oraculis quidam horrendis ac terribilibus, quæ à Delphis ueniebant inducti ad Græciam deferendæ: sed persistentes constituerunt excipere hostem sua inuadentem. Siquidem consultoribus Delphos missis, uti oraculo uolebant: nuntij factis apud templum quæritus postulabat, ad ingressi consederunt. Quibus Pythia cui nomē erat Aristonice ita rēdit: *Athenienses Græciæ liberatores Aristonice Pythia Atheniensium oraculum.*

Quid miserande sedes populus: fuge ad extrema terræ:

Aedibus & globidæ desertis collibus urbis:

Nam caput & corpus minime syncera manebunt:

Extremæue pedes poterunt superesse manus: uerè

Aut medium, sed ea ignis edax deformia reddet,

Et mari acer equis urgens Asiægena curru.

Atque alias plerasque tuas non solius arces:

Permultasque deum fauis dabit ignibus aedes,

Quas ego præuidi iam nunc sudore madentes:

Atque metu tremere, & de laquearibus altis

Nigralem cogente malo manare cruorem:

Ite sed ex adyto atque malis effundite mentem.

His auditis Atheniensium consultores maximo sunt moerore affecti. Quibus inter sese agitantibus tam triste rñsum, Timon Androboli uir apud Delphos illustris suasit hæc ferè, ut sumptis oleæ ramis de integro reuerteretur ad consulēdū suppliciter oraculum. Obtemperantes ei Athenienses dixerunt: O princeps redde nobis oraculum melius de patria in honorem horum palmitum, quos gestantes ad te uenimus: Alioquin hinc abs te non abituri: sed in hoc adyto ad obitum usque permansuri. Hæc dicentibus, *Timon illustris Atheniensium oraculum.*

Pallas olympia cum multis hortatibus usa,

Et precibus blandita Iouem placare nequiuit,

Hoc tibi dabo item responsum Adamanti ppinquans:

Nam captis reliquis quæ limes Cecropis oræ

Intus habet, quodcumque sacer penetrale Cithæron,

Iuppiter è ligno muris Tritonida donat.

Qui soli inuicti tibi sint natisque salutis.

Tu uero aduentum peditumque equitumque quietus,

Terrestresque acies ne præstolare: sed hosti

Terga dato, uel si tibi fors erit obuius usquam,

Diuina ò Salamis mulierum pignora perdes

Vsq̃uam, uel Cerere sparsa cocunte uel usquam.

Athenar. arx Hæc legati ut erant ita arbitrati prioribus mitiora postquam conscripserunt Athenas rediere: reuersiq̃ ad populum recitauere: & cū aliæ multæ sententiæ essent oraculum interpretantium, & eæ plurimum perplexæ: quidam è maioribus natu dixere, uideri sibi deum respondere saluam fore arcem. Olim enim Atheniensium arcem p̃septam uallo fuisse. Et ñ quidem interpretabantur uallum esse hñc ligneum murum. Alij uero dicebant deũ significare naues: easq̃ cæteris omiſſis ædificari iuebant. Verũ hos, qui aiebant naues esse ligneum murum, fallebant, uel Cerere sparsa cocunte uel usq̃. Circa hos uersus confundebatur eorum sententia, qui classem uolebant esse ligneum murum. Nam oraculum qui interpretabantur in eam sententiam accipiebant fore, ut ipsi instructa classe ad Salaminem pugna nauali succumberent. Erant autẽ inter Athenienses quidam, qui in primores recens peruenerat nomine Themistocles Neoclis filius: qui negabat interpretes omnia recta coniectare: q̃ diceret, si clades quæ prædicta, ad Athenienses spectaret ullo modo, non ita placide nobis deum fuisse responsurum, sed sic, ò Salamis misera, p̃ eo quod dixit, ò diuina Salamis: si circa eam sui incolæ forent oppetituri. Sed recte coniectantibus sentiendum à deo contra hostes editum esse oraculum, non contra Athenienses. Itaq̃ suadebat ut sese instruerent tanquam prælio nauali certaturi, & tanquam hic esset ligneus murus. Hanc Themistoclis sententiam Athenienses potiore esse censuerunt: quàm illorum, qui interpretantes oraculum, dissuadebant apparatũ pugnae naualis: sed hanc esse in summa sententiam dicebant, non leuandam in hostem manum, sed ex Attica regione demigrandum, & aliam incolendam. Exiit & alia (ante hanc Themistoclis) sententia ad tempus egregia. Cum magna uis pecuniæ è prouentu metallorum, quæ sunt è Laurio, esset in ærario Atheniensium: æq̃ diuidunda uiritim denis in singulos puberes drachmis: tunc Themistocles hanc dissuasit Atheniensibus distributionem, sed ex pecunia classem ducentarum nauium compararent ad Aegineticum bellum. Hoc enim bellum conflatum Græciæ salutem attulit, cogens Athenienses nauticos fieri. Et quanquam hæc classis in eũ usum in quem comparata fuerat, non uenit, tamen in utilitatem Græciæ cessit. Ipsa iam p̃parata cum præsto esset, & alteram ex ædificari oporteret, placuit Atheniensibus, inito post oraculum consilio, barbarum Græciam inuadentem cū nauibus opperiri uni uersos deo obsequentes unà cum Græcorum uoluntarijs. Et hæc quidem oracula Atheniensibus sunt reddita. Coactis autem in eundem locum Græcis, qui per Græciam melius sentiebant: interq̃ se collocutis interposita fide ibi consilio habito, uisum est ante omnia missas faciendum pecunias debitas & inimicitias & hostilitates. Erant autẽ cū alia aliorum bella: tum uero maximũ inter Athenienses & Aeginetas. Posteaquam Xerxem cum exercitu Sardibus esse audire, Athenienses decreuere cum aliquot in Asiam mittendos ad res regis explorandas: tum nuntios partim Argos ad cōtrahendam aduersus Persam belli societatem: partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis: ptim in Corcyram, partim in Cretam iubentes opem Græciæ ferri, eo animo, ut si fieri posset, omnis uis Græca unum esset: & ad idem agendum omnes incumberent, tanquam calamitate cunctis Græcis impendente. Ferebantur autẽ res Gelonis magnæ esse: nec multo minores quàm Græcorũ. Vbi hæc eis placuere, & in Græciam inter se rediere, principio speculatores in Asiam tris uiros misere. Qui cum Sardis uenissent in speculando regis exercitu deprehensi sunt: & à ducibus pedestris copiarũ torti deducebantur tanquam perituri, lata in eos mortis sententia. Id ubi Xerxes audiit reprehensa dum sententia mittit quosdam è satellitibus, iubens ut si uiuos adipiscerentur speculatores ad sese deducerent. Eos adhuc superstites, adepti satellites, prehenſos in regis conspectum adduxerunt. Sciscitatus rex, qua de causa uenissent: præcepit satellitibus, ut homines circumducerent peditatum omnem equitatumq̃ ostentantes: & eos ubi contemplando illa expleti fuissent, sine noxa dimitterent quocunq̃ locorum ire li-

buisset. Hoc Xerxes ea ratione imperauit, quod cogitabat fore, ut si speculatores necati fuissent: neque Græci præsciscerent potentiam suam esse fama maiorem: neque quippiam ipse læderet hostes tribus uiris interemptis, sed ipsidem in Græciam regressis, Græci ut se opinari dicebat, auditis rebus suis antequam exercitum compararent, propriam libertatem traderent: atque ita non oporteret suscipere molestiam de exercitu in eos ducendo. Hæc sententia Xerxis cum altera quadam congruit. Nam cum Abydi ageret Xerxes, uidit naues cursum tenentes per Hellespontum: quæ frumentum è pòto in Aeginam Peloponnesumque portabant. Quas ubi audire eius accessores esse hostium, sese ad eas corripiendas accingebant, intuentes in regem, quando id agi præciperet. Xerxes eos interrogauit quonam illæ tenderent: qui cum respondissent ad hostes tuos domine, & frumento onustæ. Tunc Xerxes excipiens (inquit) nonne eodem quo isti & nos nauigamus tum rebus alijs, tum uero frumento instructi? Quid igitur hi officiunt nobis, quibus commeatum portant? Ita speculatores rebus inspectis dimissi in Europam rediere. Post quorum reditum Græci, qui contra Persam coniurarunt, nuntios iteque Argos miserunt. Quibus Argi responderunt res suas ita habere, audisse se iam inde ab initio Barbarum excirasse aduersus Græciam bellum: & cū accepissent intellexissentque Græcos sese colligere tentaturos Persæ obsistere, principes fuisse mittendi Delphos, quideum consulere, quid sibi optime faciendū esset euenturum (Nuper enim sex milia suorum fuisse interempta à Lacedæmonijs & Cleomene Anaxandrida) Eaque de causa se mittere, & ipsi qui missi fuerant interrogantibus, sic Pythiam respondisse:

Xerx. fiducia

Xerxis stragemata.

Argiū oraculum.

Finitimis inuise deis, dilecte beatis,

Interius tutamen habens impune maneto,

Et tutare caput, nam membra tuebitur illud.

Hæc illis Pythia prius responderat. Postea uero quàm nuntij Argos uenerunt, senatumque ingressi mandata retulerunt, Argi responderunt ad ea quæ dicebantur se propterea esse in triginta annos pacificare cum Lacedæmonijs, percusso foedere: sed ea conditione imperij, ut dimidium imperij penes se esset, quanquam ius imperandi ipsorum sit, tamen dimidio imperij se esse contentos. Hoc aiebant suum senatum respondere, quamuis dissuadente oraculo societatem contrahere cum Græcis: quod etsi formidarent, tamen properare ut foedus triginta annorum feriretur. Intra quos annos liberi sui in uirilem ætatem adoluerent: hac uidelicet ratione: ne si qua calamitas ad superiorem accederet in bello Persico, nisi foedera forent, in postea subiecti Lacedæmonijs essent. His dictis, Argiorum à senatu quidem è nuntijs Spartanorum ita respondit: Quod ad foedera quidem attineret, se ad eos qui plures essent relegare: quod autem ad imperium, id uero sibi demandatum esse, ut responderent, dicerentque Spartanis duos esse reges, Argijs unum, ideo non posse fieri, ut alterutro Spartæ regi abrogetur imperium: et nihil ob stare quo minus cum his duobus rex Argius parem dignitatem obtineat. Ibi Argi negare se perperuros insolentiam, sed præoptare à Barbaro imperari sibi, quàm Lacedæmonijs cedere. At ita edixerunt nuntijs, ut priusquam occideret sol, ex agro Argio excederent, alioqui hostium loco futurorum. Hoc ipsi Argi sic se habere memorant. Aliter tamen per Græciam narratur, Xerxem antequam bellum Græciæ inferret, misisse Argos per caduceatorem: qui cum peruenit, ita fertur uerba fecisse. Viri Argi Xerxes rex hæc uobis inquit: Nos arbitramur Persen, ex quo nos progeniti sumus fuisse filium Persei Danaes filij ex Andromeda genitum: quæ fuit Cephei filia, ita ex uobis oriundi sumus. Quod cum ita sit, nefas est & nos propagatoribus nostris inferre bellum: & uos alij opem ferendo nobis aduersarios fieri: sed potius domi uestræ uos confidentes ortum tenere. Nam si mihi ex sententia succedit, nullos pluris quàm uos faciam. Hæc Argi cum audissent, rem confecisse dicuntur, & à principio dissimulantes, quod actum esset, nihil poposcisse Græcos: sed cum ab illis deprehenderentur, tunc partem imperij poposcisse, gnari id Lacedæmonios non concessuros, ut hoc prætextu ortum agerent: cui rei competit, quod quidam Græcorum multis postea annis gestum fuisse memorant.

Argiū Xerxi subdi maluit quæ Lacedæ esse inferiores.

Perses. Persarū origo. Argiū cū Per. affinitas.

Callias. Cum Suis Memnonijs alterius negotij gratia essent Atheniensem nuntij Callias Hipponici, & collegæ qui pariter ascenderant, contigit ut Argij & ipsi per id tempus Susa mitterent nuntios, qui Artaxerxem filium Xerxis interrogarēt, an amicitiam quam cum Xerxe contraxissent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hostibus haberent. Quibus Artaxerxes, imò uero maxime perdurare respondit: nullamq; sibi ciuitatem amiciorē putare, quā Argos. Verum an caduceatorem Xerxes Argos miserit ad ea descendenda, & an Argiorum nuntij qui Susa ascenderunt, Artaxerxem de amicitia interrogauerint, pro comperto dicere non possum: nec ullam de his aliam proferre sententiam, nisi quam Argi proferūt. Id demum scio, si omnes homines qui domestica mala in medium contulissent, cum uicinis mutare uolentes, mala uicinorum intuiti fuissent, libenter reportaturos rursus singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita non turpissime ab Argijs actum est. Ego uero quæ dicuntur dicere debeo, attamen nō omnino omnibus credere: quod in uniuersum à me dictū sit, quoniam & hoc narratur, Argios extitisse, qui Persam in Græciam accersierunt, posteaquam cū Lacedæmonijs male pugnassent, pro dolore præsentī quiduis præoptantes: Et de Argiuis quidem dictum est. In Siciliam autem ad agendum cum Gelone, tum alij nuntij à socijs iere, tum uero à Lacedæmonijs Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit Oecetor: q in Gela erat ex insula Telo, quæ Epitropio obiacet: qui dum Gela cōderet a Lindijs, qui sunt e Rhodo & Antiphemo, assumptus non est. Interiecto tamen tempore, posteri eius deorum inferorum sacerdotes illic perseuerauerūt, oriundi a Teline uno ex ea familia, qui eos illic col locauit hunc in modum: Quidam uiri Geloni per seditionem eiekti, in Maclorium urbem (quæ sita est super Gelam) profugerunt. Hos Telines Gelam deduxit nullis uiro- rum copijs adiutus, sed horum deorum sacris: quæ unde acceperit, an ipse possederit, id uero dicere non possum. His sacris fretus, eō deduxit illos, ubi posteri sui deorum sacrificuli essent. Quæ res mihi admirationi fuit præter ea quæ audio, tantum opus Telinem effecisse: qualia opera non a quocunq; uiro effici consueuerunt, sed ab eo qui sit casti ingenij, robustaq; præstantiæ. Quanquam ut fertur ab incolis Siciliæ, fuisse natura effoeminatum ac uiro molliorem. Hunc in modum ille dignitatem hanc adeptus ē, Cleandro Patareo, qui septem annos Gelæ tyrannide potitus est, uita functo: à Sabyllo autem uiro Geloo fuit interfectus. Ibi frater eius Hippocrates suscepit imperium. Quo tyrannidem obtinente, erat illic Gelon prognatus Telines uatis cum alijs multis, quorum unus erat Aenefidemus Patarci satelles Hippocratis. Hæc diu post, ob uir- tutem declaratus est totius equitatus præfectus. Nam quibus in bellis Hippocrates obsedit Callipolitanos, Naxios, & Zancleas, & Leontinos, pugnaui- que cum Syracusanis & permultis Barbarorum, in ijs bellis Gelon extitit uir præclarissimus: adeo, ut nulla omnium (quas retuli) ciuitatum effugerit Hippocratis dominationem, præter Syracusanos. Quos pugna ad flumen Elorum superatos, Corinthij Corcyrae que liberauerunt: sub hac tamen cōditione, ut Syracusani Camarinam, quæ ipsorum quō- dam fuisset, Hippocrati traderent. Hippocrates cum totidem annos quot frater Cleander tyrannidem obtinuisset, illato Siculis bello, ante urbem Hyblam perijt. Ita Gelon per causam tuendi liberos Hippocratis, Euclidem, & Cleandrum, ubi ciues, quod abnuerent dicto amplius audiētes esse, prælio uicit, ipse Geloorum imperium adeptus est, liberis Hippocratis dominatu fraudatis. Post hoc commentum, quosdam Syracusanos qui Gamori uocabantur, à plebe suisq; seruis qui Cyllyrj nominabant, eiektos in patriam ex urbe Casmena reducēdo, potitus est etiam ipsis Syracusis. Nam ei uenien- ti plebs Syracusana & urbem & seipsam dedit. Quam Gelō ubi accipit, Gelam quam tenebat minoris faciens Hieroni fratri demādauit, sibiq; Syracusas habuit, & quidem pro omnibus urbibus. Ideoq; ea ciuitas confestim excucurrit, atq; propagata est. Nam deductis eō Camarinæ Gelon ciuitatem dedit, Camarina euerfa, dimidio & eo am- plius Gelonorū itidem ut Camarinæ fecit. Necnon Megarenfium qui sunt in Sicilia cum obfessi ad deditionē uenissent, locupletissimos quosq; qui bellum ei intulerant, &

*ubi mentionem
legitur ad Tri-
opium,
Gela oppidū*

*Cleander Pa-
tareus.
Hippocrates*

Elorus flumi⁹

Hybla urbs.

*Cleander.
Euclides.
Gamori.
Cyllyrj.
Casmena.*

*Camarina.
Megarenfes.*

ob id se interfectum iri putaret, Syracusas traduxit, ac ciuitate donauit. Nam plebem Megarensē quæ belli mouēdi fuerat expers, quæq; nihil mali se passuram spectabat, Syracusas adductam uenūdedit, ex Sicilia abspportandam. Idem hoc fecit Euborj qui sunt in Sicilia, procures à plebe distinguens. Hoc ideo de utrisq; fecit, q; arbitraret cōtubernium plebis rem esse molestissimam. Ea ratione magnus tyrannus effectus ē Gelon. Ad quem legati Græcorū posteaq; Syracusas coramq; uenerunt, ita locuti sunt: Lacedæmonij pariter & Athenienses, eorūq; socij nos misere ad te in societatem assumendum aduersus Barbaras, quem audisti prorsus bellum Græciæ inferre, iuncto pontibus Hellespōro uisq; Persam secū omnes Eoas ex Asia copias ducētē, per simulationē belli Athenis inferendi nos inuadentē, cum in animo habeat omnē Græciam redigere in suam potestatem. Tu igitur cui magna potētia adest, nec minima Græciæ portio, Siciliæ princeps ferto opē ijs q; Græciā a seruitute uindicant, eaq; una cū illis liberato. Coacta cū cūcta Græcia, erimus magna manus, pugnaq; pares inuadētibus nos. Qd si enobis alij peditores fuerint, alij otiosi sedeant, id synce; qd supererit Græciæ exigui erit: uñ periculū ē ne oīs Græcia pessum eat. Neq; em spaueris Persam, si nos plio supauerit, adte nōesse uenturū: quinimō hoc añ caueris: nobis nanq; opē ferendo temetipsum tutaris. Rei cōsilio gestæ latus plezq; est exitus: Hæc legati dixerunt. Quibus rīdens Gelon, multus in hac orōne fuit: Viri Græci, inquit, insolentem habetis orōnem, qui ausi estis me adire hortantes ad ineundam aduersus Barbaras societate: cum ipsi me orantē prius aduersus exercitū Barbaricū recusaueritis socium. Nam dum mihi erat cū Carthaginensibus certamen, incūbenti ad ultionē necis Doris Anaxandridæ de Aegestapris exigēdam. Offerebamq; me adiutorē ad liberanda emporia, uñ uobis magna emolumenta atq; uoluptates prouenerant, uos uenire nolūstis, neq; mei adiuuandi gratia, neq; ultionis de nece Doriana exigendæ. Itaq; quantū in uobis est, omnia hæc à barbaris possident. Vez nobis hæc in melius reciderunt. Nunc qm̄ circūuenit uos atq; attrahit bellum, ita demum Gelonis memoria facta est. Sed cōtemptrus à uobis, non ero uelstri similis: sed paratus ad opē ferendam ducentarū triremiū, & uiginti milia armatorum, ac duum milia equitū, totidemq; ferētariorū, totidemq; leuis armaturæ, totidem sagittariorū, totidē funditorū, ac rei frumentariæ cūctis Græciæ copijs suppedaturæ, donec fuerit debellatū. Hæc me præstiturū recipio, sed ea lege polliceor, ut ego sim aduersus Barbaras Græcorū imperator. Aliter neq; ipse uenirem, neq; alios mitterem. Ea Syagrus audiens nō tulit: sed ō q; eiularēt, inqt, Pelopides Agamēnon, si audiret Spartiatas imperiū subdidisse Geloni atq; Syracusanis. Tu uero ne feceris huius rei mentionem amplius. Sed si tibi animus est opem ferendi Græciæ, esto sub imperio Lacedæmoniorū. Si dedignaris subesse, nō habes animū opem ferendi. Ad hæc Gelō ubi uidit uerba Syagri auersa, hanc ad extremū protulit orōnem: Hospes Spartiata, cōtumeliæ homini factæ solēt irritare indignationē. Vez tu cōtumeliosis in me uerbis inuehens, non tñ induxisti me ad uicem cōtumeliose reddendam. Sed qm̄ uos ita imperiū estimini, multo me magis q; uos decet illud amplecti, qui multo maiorū copiarū ac plurimum nauium imperator sum. Cæterū, qm̄ ista oratio uestra in cōtrarium nitit, nos aliā quantū à superiore nostra orōne decedemus. Sin uos terrestribus copijs pfueritis, ego nauticis præero. Sin uos mari imperitare iuuat, ego terrestribus copijs imperitare uolo. Ex quo oportet uos aut alterutra harū rerū esse cōtentos, aut his socijs destitutos abscedere. Hanc Gelon cōditionem offerebat. Cui nūtijs Atheniensis Lacedæmonios añ uertens, ita rīdit: Rex Syracusanorū, Græcia nos ad te misit nō imperatorū indiga, sed exercitus. Tu uero præ te fers nō missurū te exercitum, nisi sis Græciæ imperator: uide licet ut illi imperes affectas. Itaq; quantū ad eam partem pertinet, q; cuncto Græcorū exercitui pesse postulas, suffecerit nobis Atheniensibus silentiū agere, intelligentibus Laconem fore idoneum ad reddendam pro utrisq; rationem. Quantum ad illud attrahet, quod poscis ut uniuersæ classi præsis, ita habeto: nos, etiam ut Lacon permittat, nō esse permissuros præesse te classi, nostrum munus hoc est, nisi Lacedæmonij id uelint

*Athenienses
nūquam solū
ueruisse.*

quibus præesse classi uolentibus, non contradiceremus, alteri uero concederemus nēmini. Nam alioqui frustra plus nauium quā ceteri Græci possideremus. Si Syracusanis imperiū cederemus, qui sumus Atheniēses, & antiquissimæ originis, soliꝑ Græcorum qui nunquam solum uertimus, e quibus uirum instruendo ornandoꝑ exercitus aptissimum Homerus uersificator ait Ilium isse, ut non sit dedecus nobis ista commemorare. His Gelon ista respōdit: Hospes Atheniensis apud uos qui præsent habetis, q̄ sub sint non habetis. Quocirca cum nihil cedere, sed totum obtinere uelitis, quā celerime hinc retro abscedatis, renuntiaturi Græciæ, uer ex anno illi exaruisse. cuius dicti sensus hic est: Cum constet probatissimam anni partem esse uer, talem esse suum exercitum innuebat, quo Græciā priuaretur quasi quodam uere: quod illi exaresceret, nō inita secum societate. Hoc responso Gelonis accepto, nuntij Græcorum profecti sunt. Post hæc Gelon, timens quidem ille Græcis, ne impares Barbaro essent, tamen indignum atꝑ intolerandum sibi ratus, ut profectus in Pelopōnesum subesset Lacedæmonijs, qui Sicilia tyrannus esset, omīssa hac uia, aliam inijt. Nam ubi primum audiit Persam transmississe Hellespontum, misit cum tribus biremibus Cadmum Scythæi Coss, multa cum pecunia ac placidis uerbis, ad obseruandū quō casura esset pugna: ut si Barbarus uinceret, ei pecuniam traderet terramꝑ & aquam eorum locorum, quibus Gelon imperaret: sin uincerent Græci, rursus pecuniam reportaret. Hic Cadmus, ante id tempus cum tyrānidem Coorum a patre accepisset satis ualidam, nullo aduerso casu, sed ob iustitiam sua sponte eam in mediā ciuitate deposuit, atꝑ in Siciliam abiit. Vbi una cum Samijs urbem Zanclem, cuius nomen in Messanam mutatum est, tenuit atꝑ incoluit. Hunc Cadmum, atꝑ hunc in modum eō profectum, Gelon ob iustitiam quā illi ex alijs rebꝑ adesse nouerat, Delphos misit: cuius hominis inter alia quæ edidit opera iusta, hoc non in postremis reponitur, q̄ tantum pecuniæ a Gelone commissum interuertere cum posset, noluit: sed posteaquam Græci pugna nauali superiores exirent, Xerxesꝑ cum exercitu abiit, & ipse in Siciliam redijt cum omni pecunia. Fertur autem & hoc ab ijs qui Siciliam incolūt, Gelonem inducto ad obtemperandum Lacedæmonijs animo, fuisse laturum Græcis auxilia, nisi Terillus Crimopi eiectus ex Himera, ubi erat tyrānus, a Therone Aenēsidemi Agragantinoꝑ monarcho, accessisset per id tempus Phoenicum, & Pœnorum, & Iberorꝑ, & Ligyorum, & Elifycorum, & Sardonum, & Cyniorum trecenta milia, duce eorum Hamilcare Hannonis Carthaginienſium rege: quos Terillus abduxerat cum persuasos hospitij necessitudine, tum præcipue prompta animi uolūtate Anaxilei Critenei Rhegini tyranni, qui filios suos Hamilcari obſides dedit, ulciscendi ſoceri causa. Habebat enim Anaxileus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippam: Ita Gelonē, cum nequiret auxilia Græcis ferre, Delphos misisse pecuniam: Præterea aiunt iſdem cōtigisse, ut eodē die Gelon & Theron Hamilcarem Carthaginienſem in Sicilia superarint, quo Græci in Salamine Persam. Quin etiam Hamilcarem, qui a patre quidem Carthaginiēsis, a matre uero Syracusanus erat, & ob uirtutem Carthaginienſium rex cum conſlixisset prælio, uictum e conspectu fuisse ablatum audio, nec usquam gentium aut uiuum aut mortuum cōparuisse. Omnia enim Gelonem indagando collustrasse. Apud ipsos autem Carthaginienſes illius imaginem colentes, hæc fama est: Dum Barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepusculum sine intermissione pugnarent, (tamdiu enim extractum fuisse prælium) inter ea Hamilcarem in castris permanentem sacrificasse, atꝑ litasse, solida corpora aggerentem in ingentem pyram: sed cōspectis suis in fugam uersis, ut erat in faciendis sacris occupatus, sese in ignem misisse, atꝑ ita combustum e conspectu sublatum. Cui siue hoc modo ut Phoenices, siue alio ut Carthaginiēses & Syracusani memorant, ex oculis ab Iato, nunc Carthaginienſes sacrificant, extructis monumētis, cum alibi in omnibus suis colonijs, tum ꝑcipue in ipsa Carthagine: Hactenus quæ ad Siciliam attinent. Corcyraei aliud nuntijs responderunt, aliud fecerunt. Nam cum eos iſdem nuntij qui in Siciliam ierant, adissent, et eiſdem quibus Gelonem uerbis allocuti fuissent, polliciti sunt

Cadmi iustitia.

Hamilcar.

confestim se auxilia missuros, ac praesidio futuros, negantes sibi Græciam neglectui habendam salute periclitantē. Quæ si collaberetur, nihil aliud sibi superesse, quam ut primo quoque die seruiret. Ideoque sibi quoad possent, illam esse adiuuandam: Hæc illi aspectu speciosa responderunt. At ubi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo, sexaginta naues instruxere: ægréque digressi, Peloponneso applicauere, ac circa Pylō ac Tænarōn oræ Lacedæmoniorum naues in statione statuere: obseruantes & ipsi bellū quod caderet, desperantes fore ut Græci superarent, sed opinantes Xerxem multum superiorem uictæ Græciæ imperaturum. Itaque curauere ut hæc uerba apud Persam facerēt: Adhortantibus nos Græcis ad hoc bellum rex, quod nō minimum & copiarum & nauium, sed plurimum secundum Athenienses habemus, tamen aduersum te ire nolimus, aut quippiam tibi molestiæ facere. Hæc dicendo sperauerunt se plus aliquid quam ceteros allaturos, quod etiam (ut mihi uidetur) contigisset. Ad Græcos autem excusationem parauere, qua etiam usi sunt. Accusantibus enim Græcis quod opem non attulissent, dixerē sexaginta se triremes armauisse, sed per uentos etefias superare Maleam nequisse. Atque ita ad Salaminem se non contulere, nec ullius cladis pugnae naualis participes fuere. Et isti quidem ita Græcos a se summouerūt. Cretes postquam adiuti sunt ab ijs Græcis, quibus hoc negotiū datum erat, hoc sibi faciendum putarunt, ut certos homines publicitus Delphos mitterent deum consulturos, nunquid sibi satius foret Græciam defendere. Quibus Pythia respondit: O stulti, imputate, uobis quascunque lachrymas ob defensionem Menelai uobis Minos gemebundus immisit. Quoniam illi quidē nō sunt ultri cædē Minois in Camico factam. Vos autem ultri estis illis mulierem ē Sparta a uiro Barbaro raptā. Hæc Cretes allata ubi audiere, ab auxilio ferendo superfedere. Siquidem fertur Minoem, cum Dædalum uestigans in Sicaniā quæ nunc Sicilia dicitur, peruenisset, uī eius uitæ allata occubuisse. Interiecto deinde tempore, omnes Cretes præter Polichnitanos & Præsios diuinitus instructos, cum magna clāse in Sicaniā traiecisse, & quinquennio obsedisse Camicum, quam (ut mea fert opinio) Acragantini incolunt. Ad extremum cum neque illam expugnare possent, neque permanere fame enecti, ea relicta abiisse: & dum circa lapygiam cursum tenerent, ingenti eos repestite adorta, in terram fuisse eiectiones: laceratisque nauibus, cum nullus in Cretam receptus ostenderetur, illic subsidentes urbem Hyriam condidisse: & mutato nomine pro Cretibus lapyges Messapios esse effectos, & pro insulanis continenticos: & ab urbe Hyria alias incoluisse. Quas diu post Tarentini euercentes, magnam in ruinā deuenere, ut hæc maxima cædes omnium (quas nouimus) extiterit, tum ipsorum Tarentinorum, tum Rheginorū: qui a Micytho Chæri ad tria milia ciuium adacti opem ferre Tarentinis, interiere. Ita ipsorum Tarentinorum qui cæsi sunt, numerus nō est in itus. Micythus qui Anaxilei famulus erat, & procurator Rhegii relictus, ubi ex ea urbe excidit, Tegeam Arcadum incoluit: compluresque statuas in Olympia consecrauit. Sed mihi Rheginorum & Tarëtinorum excessus ab oratione factus. In Cretam igitur desolatā Præsii adiūt cum alios homines, tum præcipue Græcos immigrasse: tertiāque ab excessu Minois ætate, res Troianas fuisse, in quibus non deterrimos extitisse Cretenses Menelai defensores: & ob id eos Troia reuersos unā cum suis ouibus fame pestilentiaque correptos, iterumque desolatā Cretam cum reliquis, nunc a tertijs Cretensibus habitari. Hæc rerū memoriam refricando, Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia animatos cohibuit. At Thessali necessitate subacti, circa initia Medorum partes fouerunt, cum expectarent non placere illis quæ Aleuada excogitassent. Nam cum primum audiere Persam transire in Europam, nuntios ad isthmum mittunt: ubi prouisoires Græciæ delecti e ciuitatibus, coacti erant ad rebus Græciæ prospiciendum. Ad quos postquam uenere nuntij Thessalorum, ita uerba fecere: Viri Græci, Olympiacum ingressum custodiri expedit, ut Thessaliæ pariter atque omni Græciæ sit belli tutamen. Nos equidem ad custodiendum præparati sumus, sed uos quoque debetis multum illic mittere copiarum: quas nisi mittatis, scitote nos pactionem inituros esse cum Persa. Neque enim decet nos

Corcyraeorum
oratio ad
Xerxem.

Cretensium
oraculum.
Minois cædes.

Thessali.
Aleuada.

adeo ante ceteram Græciam positos, pro uobis solos occumbere. Quibus ferre opem si recusatis, nullam potestis iniungere necessitatem. Nulla namq̃ fortior necessitas est quàm imbecillitatis. Itaque per nosmet aliqua ratione salutem nobis comparare conabimur: Hæc Thessali. Ob quæ Græci illuc mittendum decreuere exercitum pedestrem, ad maris ingressum custodiendum. Exercitus ubi coactus est, per Eurypum nauigauit. Qui postquam ad Algas Achaia peruenit, egressus illic relictis nauibus, in Thessaliam contēdit, & ad Tempe peruenit, ad ingressum qui ab inferiore Macedonia Thessaliam fert, iuxta amnem Peneū, inter Olympū & Ossa mōtes. Ibi castra posuere Græci, ad decē milia armatorū coacti, quibus aderat Thessalorū equitatus, ducibus ē Lacedæmoniis quidē Eueneto Carini delecto ex polemarchis, quanquam nō esset ē regio genere: ex Atheniensibus autem, Themistocle Neoclis filio. Verum paucos illic dies immorati sunt. Aduenerunt enim ab Alexandro Amyntæ uiro Macedone nuntij, suāsum eis, ut illinc decederent, ne in ingressu perstantes, ab exercitu irrumpente proculcarentur, uel delictet multitudinem terrestrem nauticamq̃ indicando. Horum consilio Græci (nam & bene sibi consuli, & bono erga ipsos animo Macedo esse uidebatur) obtemperauerunt. Quanquam mihi uidentur metu quoque id suāsisse, quod audierant alium etiam esse in Thessaliam ingressum, per Perabos, in superiori Macedonia, iuxta urbem Gonnon, quam & transiuit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regressi, rursus ad isthmum se receperunt. Hæc fuit in Thessaliam sumpta expeditio, dum rex in Europam ex Asia transiturus erat, sed Abydi iam agebat. Thessali a socijs deserti, iam nihil ambigentes, ita prompti ad Medos transire, ut in rebus gerendis sese regi præsiterint utilissimos. Græci ad isthmum reuersi, ob ea quæ ab Alexandro dicta erant, consultabant, & qua ratione bellum gerendum statuerent, & quibus in locis. Euicirq̃ hæc sententia, ut præsidio aditum Thermopylarum custodirent: quippe qui uidebatur & angustior quàm ille Thessalia, & solus ipsorum terræ propinquior. Nam semitā quam Græci intercepti postea fuere apud Thermopylas, haud nouerant prius, quàm ducibus Trichinijs ad Thermopylas hostis peruenit. Hunc igitur aditum ut tuerentur decreuere, ne Barbarus transiret in Græciam, ut quæ classis perueheretur Histiaotidemoram super Artemisium. Hæc enim loca inter se uicina sunt, ut audiri utrinq̃ possint quæ apud alteros gerantur: quæ loca ita se habent Artemisium quidem a pelago Thracio, ex laxitate in arctum cogitur, traiectum, qui est inter insulam Sciathum & continentem Magnesiæ. Ab angustijs autē Euboia, iam Artemisium excipit littus, in quo est Artemidis, id ē Dianæ, templum. Ingressus uero in Græciam per Trichinum, ubi arctissimus dimidij iugeri est, quanquam ad dexteram regionem non est hic locus arctissimus, sed ante postq̃ Thermopylas. Iuxta Alpenos à tergo sitos, tantummodo ad agendum uehiculum patet: antè iuxta flumen Phoenicem, prope urbē Anthelam, solum agendo uehiculo sufficit. Thermopylarum quod mōtis ad hesperum uergit, inaccessum est, & præalti præcipiti protentum usq̃ ad Oetam: Quod autem uia uergit ad auroram, id à mari excipitur ac uadosis. In hoc ingressu sunt θάλαττα, id est calida lauacra, quæ χύτρες, id est ollas, indigenæ uocant: & desuper ara Herculi extructa. Ad hos ingressus murus est ædificatus, super quē olim πύλαι, id est portæ, erant. Eum autem ædificauerant Phocenses metu Thessalorum, ex quo illi ex Thesprotis terram Aeolidem iere habitatum, quam nunc possident. Et quia Thessali conabantur eos subigere, præsidio imposito tutabantur: aquamq̃ calidam ingressui inducere, ut esset locus noster locus: omnia excogitantes, ne in suam terram Thessali incurfarent. Hic tamen murus quōdam extructus, maiori ex parte iam uetustate erat collapsus: quo rursus excirato, uisum est illis faciendū, ut illic Barbari arcerent à Græcia. Est autem proxime uiam uicus nomine Alpeni, unde frumentari Græci statuerant. Et hæc quidem loca uisunt Græcis opportuna. Cuncta enim rimati atque ratiocinati, ut ubi Barbari neque multitudine neque equitatu uti possent, ibi illos Græciam inuadentes exciperēt. Postea uero quàm Persam in Pieria esse audire, ex isthmo digressi sunt: peditatus ad Ther

Euenetus.
Themistod.

Histiaeotis
ora.
Artemisium

Sciathus inf.

Thermopyle

Herculis ara.

Alpeni uic⁹

mopylas infidendas, cæteri mare ad Artēmisium. Dum Græci (ut cuique præceptum erat) propere ad succurrendum tendunt, interea Delphi deum cōsultuere, de seipsis pariter & de Græcia solliciti. His responsum est, ut uentos precarentur; illos enim maximos fore Græciæ auxiliores. Delphi quod accepere oraculū, cum ijs primū Græcis communicauere, quibus libertas cordi erat: quo nuntio illos, quod Barbarum magno pere timerent, immortalī beneficio demerere. Deinde statuta uētis ara in Thyia, ubi fanum Thyiæ Cephisi filia, à qua & locus hic habet nomen, hostias illis immolaueret: propter quod oraculum etiam nunc Delphi uētos propitiant. Nauticus Xerxis exercitus ex urbe Therma mouens, decem ex omnibus nauibus uelocissimas rectā admittit in Sciathum, ubi erant tres præfidiariæ naues Græcorū, Trœzenia, Aeginetica, Attica: quæ præuisis Barbarorum nauibus, in fugam se proripuerunt. Sed ex ijs Trœzeniam, cui præerat Praxinus, insecuti Barbari, cōtinuo excipiunt. Deinde strenuissimum quenq; propugnatorum eius ad portam adductum, deinceps mactant. Eorum qui capti mactatiq; sunt, & primo & strenuissimo nomen erat Leonī, quo nomine nonnihil fortasse gloriabatur. Aeginetica uero, cuius trierarchus erat Asonides, nonnihil tumultus hostibus pstitit, quod eius epibata erat Pythius Ischenoi, uir eo die præstārtissimus: q; capta nauī tamē eousq; pugnādo restitit, donec totus dilaniatus est: quē collapsum non mortuum, sed spirantem, Persæ qui nauim ceperant, admiratione uirtutis, magnū operæ pretium putauerunt ut seruarent, uulnera smyrna medentes, sindoneq; byssina & fasciis obligantes: ac rursus in castra sua reuersi, hominem uniuerso exercitui ostentabant admirabūdi, ac probe obseruantes: cum alios quos in eadē iam nauī ceperant, tanq; mancipia adseruarent. Duabus nauibus interceptis, tertia, cui p̄erat Phirmus uir Atheniēsis, dum fugit ad hostia Peneī, impacta est: qua sine uiris Barbari potiri sunt. Nam Athenienses simulatq; nauē impegerūt, ab ea desiliētes, iter Thessaliam intenderūt, seq; Athenas receperūt. Huius rei p̄ ignes ē Sciatho editos, facti certiores Græci qui ad Artemisii castra habebant, & ob id p̄territi, illinc Chalcidē concesserunt ad Euripū tutandum, relictis per edita Euboia loca diurnis speculatoribus, ē decem Barbarorū nauibus tres ad Herma, quod est inter Sciathū & Magnesium nomine Myrmeca, prouectæ sunt. Quē locum ubi tenuere Barbari, lapideū illic titulū imposuere. Qui ex Therma soluerunt, ubi littus oculos effugit, cum omī classe nauigabant undecim diebus, ex quo rex à Therma discesserat, inter se dissipati: sed eos Herma ducebat, quod erat in traiectu ferē Scyris Pammo. Hinc totum diē nauigantes Barbari, oram Magnesium tenuerūt sup̄ Sepiadē, & littus qd̄ est inter urbē Casthanæā & orā Sepiadē. Ad hūc usq; locum atq; Thermopylas, exors maloꝝ Xerxis exercitus fuit: & adhuc classis, quemadmodū ego supputando inuenio, mille ducentaꝝ septē ex Asia nauium. In quibus à principio ē singulis nationibus erant milia ducenta & quadraginta unum ac quadringenti, ducenos supputando uiros in singulis: & p̄ter indigenas propugnatores, addendo Persas Medorūq; ac Sacoꝝ tricenos epibatas. Reliquus autē hic exercitus cōstabat ex triginta sex milibus, ducētisq; ac decem. Adiciam huic & superiori numero eos q; sunt ex biremibus: in quaz; singulis plures fecerim octoginta potius q̄ pauciores uiros. Quaz; nauium summa, ut superius dictum est, trium milium fuit. Ita in eis fuerunt uiroz; uiginti quatuor myriades, id est ducēta & quadraginta milia. Hæcigit erat classis ex Asia, unius & quinquaginta myriadam uiroꝝ in uniuersum: & præterea septem milia sexcenti decem. Peditatus fuit decies septies centena milia: Equitatus octoginta milia: qbus addo Arabes, qui camelos: & Pœnos, qui currus agitabant, quæ facio uiginti milia. Quæ copiaz; classiariæ & terrestres in summam redactæ, fiunt ter & uicies centena, & præterea decem & septem milia, sexcenti & decem. Has copias ex ipsa Asia fuisse cōtractas dictū est, præter seruitia quæ sequebantur, & eos qui in frumentarijs uehebantur. Huic omni enumerato exercitui adijciendus est ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Ii Græci qui sunt ē Thracia, ex insulis Thraciæ obiacētibus attulerūt naues centum uiginti, quarū uiri fiunt triginta quatuor

Ventoꝝ ara

Praxinus.

Asonides.

Phirmus.

Herma.

Sepias.

Casthanæa.

Xerxiana
classis.Copiarum
Xerxianarū
summa.

milia. Terrestres copias attulerunt Thraces, & Pæones, & Heordi, & Bottiæi, & genus Chalcidicū, & Brygi, & Pieres, & Macedones, & Peræbi, & Enienses, & Dolopes, & Magnetes, & Achæi, & q̄ maritima Thraciæ habitabant. Harū nationū reor trecenta milia hoīm fuisse, quæ myriades illis Asiaticis adiectæ, fuit in summā uiroꝝ pugnatū ducentæ sexaginta quatuor, & præterea mille sexcēti ac decē. Hoc tanto pugnatōꝝ numero nō pauciora, sed plura fuisse arbitror quæ hos comitabantur seruitia, & eos q̄ frumentarijs in nauigijs erant, & in alijs nauibus unā cū militaribus uiris uehebant: quos neq̄ plures neq̄ pauciores facio, sed totidē. Ita æquatū numero pugnatōꝝ, explebunt totidē myriadas: fientq̄ quingentæ & uigintiocto myriades, & tria milia ducenti & uiginti uiri, q̄s Xerxes Darij duxit ad Sepiadē, & usq̄ ad Thermopylas: Hic uniuerſus copiarū Xerxis numerus. Nam mulierū p̄sentiū & pallacū & eunuchorū numerū, nemo p̄ cōpto queat dicere: at ne impedimētōꝝ q̄dem, aliorūq̄ iumentorū sarcinariorū,

Hūc locū notat Budæus libro. 5. de asse quem uide. neq̄ canū Indicorū exercitū comitantiū, p̄ multitudīe quīsq̄ inire numerū possit. Quominus miror, p̄ditum eē, fluēta quædam nō suppeditauisse: magis miror unde tot myriadibus cibaria suppetierint. Nam subducta rōne cōperio, si singuli quotidie singulas frumētī choenicas, id est, semodiā nō amplius accepissent, absumpta fuisse singulis diebus centū milia medīnorū, & trecētos ac quadraginta medīminos, q̄ singuli constant ē

Formæ in Xerxe dignitas. senis modijs, haud annumerando mulieres eunuchosq̄, et iumēta, atq̄ canes. In q̄ exercitu cū tot uiroꝝ milia eēnt, nemo aut sp̄e aut magnitudine corpis erat, q̄ cū Xerxe ip̄o posset cōtendere, tanq̄ dignior q̄ illud impium obtineret. Nauales copiarū, postq̄ ē statione soluerūt, p̄uectæq̄ oram terræ Magnesiæ tenuerūt, quæ est inter urbē Castanæam & oram Sepiadē, primæ quæq̄ naues ad terram habuere stationē, aliæ deinceps in ancoris steterē, ad octauū usq̄ ordinē intra mare p̄cedētes, utpote angustiore littore q̄ ut classē caperet: atq̄ ita per noctē steterē. Sub ip̄m uero diluculū, ex sereno cœlo & tranquillo, cū mare efferuesceret, incidit in eam atrox tēpestas, ac uehemens uentus

Helleſpōrias uētus. subsolanus, quē Helleſpōriam nūcupant q̄ circa illa loca habitabant. Eū uentū q̄cūq̄ augescere aīaduēterunt, & quibus per cōditionē stationis licuit, ij tēpestatem p̄ueniunt, reuulsisq̄ nauibus sese atq̄ illas incolumes p̄stiterunt. At quas naues uētus exte-

Ipni. i. furni. Melibœa op. riores nactus est, earū alias ad loca quæ dicuntur *ἱπνοὶ* id est, furni, quæ sunt in Pelio extu lit, alias in littus, alias in ipsam Sepiadem illisit, alias in urbē Castanæam, alias in Melibœam expulit: erat em̄ intolerāda uis eius. Enimvero ferunt Atheniēses Boream in

Boreas. Orithyia. uocasse ex oraculo alio, qd̄ eis redditū est, ut genex suum ad sibi opitulantū inuocarent. Habet aut̄ (ut ap̄d Græcos fert̄) Boreas in matrimonio Orithyiam Atticam Erichthei filiam. Ex hoc cōiugio, ut fama est, Atheniēses inducti sunt ad coniectandū Boream sibi genex esse: Et dū in Chalcide p̄ Europa excubarent, cū intelligerent auctū iri tēpestatem, inuocauere Boream, cui prius sacrificauerant, & Orithyiam, ut sibi auxilio eēnt, & Barbarorū naues corrūperent, quēadmodum prius fecerant circa Athō.

Ilissus flu. Nū ob id Boreas ingruerit in Barbaros ap̄d stationē agentes, non queo dicere: Certe Athenienses aiūt & añ fuisse sibi auxilio Boreā, & tūc illd̄ effecisse. Atq̄ digressi illinc, delubrū Boreæ extruxere ad amnē Ilissum. In hac qui paucissimas naues, ij non pauciores quadringētis perisse aiūt, uiros q̄q̄ innumerabiles, ac uim pecuniarū immensam.

Aminoclis fortuna. Ut Aminocli Gratineo uiro Magneti maiorē in modū fuerit fructuosum hoc naufragiū: qui aliquanto post, dū circa Sepiadē humū fodit, multa pocula aurea eiecta, multa argentea p̄cepit, thesaurosq̄ Persarum inuenit, affatimq̄ aliarū ex auro rerū lucratuſ est: & cum alioqui non esset fortunatus, ē rebus repertitijs mirifice est ditatus. Nā fuit ei utilitas quædam ingrata, ac doloris causa, q̄ erat filijs orbatuſ. Nauiū aut̄ onera

Xerxis naues. cccc. submersæ. Thetidis ratibus a Peleo. riarum, aliorumq̄ nauigiorum quæ perierūt, numerus iniri non potest. Vnde p̄fecti classis ueriti, ne sibi post acceptam calamitatem Theſſali incurſarent, excelsū sibi ualidū ē naufragijs circūdederunt. Triduo em̄ tēpestas p̄stitit. Quarto tandē die Magi incisiones faciendo, & ueneficijs incantando uentū, ad hæc Theti ac Nereidibus sacrificando, tempestatem compescuerunt, siue aliter tempestatē ipsa sua sponte cessauit. Theti

autem ideo Magi sacrificauere, quod ab Ionibus acceperat Thetim ex eo loco raptam fuisse à Peleo, omnemq; eam oram Sepiadem illius esse, aliarumq; Nereidum. Et uentus quidē quarto die conqueuit. Atq; Græcis diurni sui speculatores, ex Euboicis uerticibus decurrentes, altero ab exorta tempestate die indicarunt omnia quæ circa naufragiū contigerant. Quæ isti ubi audire, fufis prius liberatori Neptuno libamentis, cele *Neptunus li* berrime rursus ad Artemisiū reuehant, sperantes sibi paucas aliquas naues fore cōtra *berator.* rias. Ita ad Artemisium prouecti, iterum stationē habuere ad tēplum Neptunī cognomine Liberatoris: qđ nomen ab illis inditū, ad hoc usq; tps perdurat. Barbari posteaq; uentus conqueuit, & fluctus constrati sunt, reuulsis nauibus ad continentem enauigabant, circūuehentesq; pmonitorium Magnesiæ, rectum cursum in sinū, qui ad Pergasæa fert, tenebant. In hoc Magnesiæ sinu locus quidam est, in quo fertur Hercules, *Hercules ab* cū ē naui Argo aquatū missus eēt, derelictus fuisse ab Iasone atq; à socijs, dū in terram *Iasone reli-* Colchidē ad uellus nauigarent. Illinc em aquati in pelagus erant abituri, eaq; de re no *ctus.* men loco fert esse Aphetæ, id est, dimissæ. Hoc in loco Xerxianæ naues stationē habuerunt: quæ undecim, quæ lōgæ ultimæ appellabant, pspēctis Græcorū ad Artemisiū nauibus, ratæ suas esse, in mediū earū & ad hostes delatæ sunt, quarum dux erat Sandoces, *Sandoces.* Thaumasi, Cumæ Aeolidis pfectus: quē añ Darius ob hanc causam captū cruce *Cumæ* affecerat, qđ cū ē regijs iudicijs esset, iniquam sniam ob pecuniam tulerat. Sed eius in cruce suspensū Darius reputans plura peccatis esse beneficia, in domū regiam collata, hoc reperiens, agnoscensq; properantius se quā prudentius egisse, hoīem soluit. Irā regē Dariū elapsus ac uitæ restitutus, tunc in Græcos delatus, non iteq; erat elapsurus. Hos ad se cursum tenentes Græci ubi uidere, cognito hoīm terrore, aggressi re pēte cepere. In quæ nauis unā captus est Aridolis, Alabandēsī, q sunt ī Caria, tyrannus: in altera Pēthylus Demonoi, dux Paphius, q ē Papho. xij. naues conduxisset, amissis earū undecim tēpestate, quæ ad Sepiadē extiterat, cū una quæ superabat, tendēs ad Artemisiū, captus est. Hos Græci quæ uolebant de Xerxis exercitu sciscitati, uictos ad Corinthiorum isthmū dimiserunt. Cætera Barbarorū classis, pter quindecim naues, q bus p fuisse Sandocē dixi ad Aphetas peruenit. Xerxes cum terrestribus copijs pThessaliam & Achaia iter faciens triduo, euasit in Melienses: cū in Thessalia certamen curule fecisset, suas equas experiendi gratia, q illic optimas Græcarū equas esse audiebāt, in eo certamine multo inferiores Græcæ Fluuiorū, qui sunt in Thessalia, solus Ono *Thessalia ea* chonus potanti exercitui non suffecit. Xerxi ad littoralia Achaia tendēri, perductores *quæ.* sui cuncta referre cupientes, enarrabant id, qđ de tēplo Iouis Aphlystij ab indigenis enarrat: Athamantē Aeoli filiū, inito cum Ino consilio necē Phryxo machinatum: De inde Achæos ex oraculo tale certamen filius posteris pposuisse, ut qui eo genere maximus natus esset, huic aditu curiæ, id est prytaneic (quā leitū Achæi uocant) interdicere: ipsi excubias agētibus, si quis adisset, nō prius adire posset, q̄ mactatus eēt. Ita multos cū iam mactandi eēt, eo metu in aliā pfugisse regionē. Interiecto dein tpe, cū reuersi eēt, & in prytaneū ingressi, si eēt dephēsi, toto corpe coronis coopto, & cū pōpa eductos mactari consueſſe. Hoc posteros Cytissori Phryxo geniti ob id pati, qđ cū Achæi expiationē loci facientes, ex oraculo Athamantem Aeoli eēt immolaturi, Cytissorus iste ē terra Colchide ueniēs, illū liberauit: eoq; facto posteris eius irā dei fuisse iniectā. Hæc cū audisset Xerxes, ubi ad lucū adfuit, & ipse ab eo abstinuit, & idē suis copijs ipe raut: domūq; itē ppugnatō Athamantis, ac fanū ueneratus est. Hæc in Thessalia Achaiaq; à qbus locis pcessit Xerxes ī Melidē iuxta maris sinū, ubi totū diē æstus atq; reciprocatio fluctuū fit. Huic sinui circūiectus est locus cāpeſter, alibi spatiosus, alibi arctus admodū. Et ipsi campo circūiecti mōtes editi, atq; iaccesſi oēm Meliadē cingētes regionē, quæ petræ Trechinia noīant. Prima in sinu urbs ab Achaia euntibus est Anticyra, quā amnis Spherchius pterlabens, ex Eniensibus in mare defluit. A q̄ alī amnis .xx. ferme stadijs abest, cui nomen inditū est Dyrras: quem fama est emerſiſſe ad ferēda Herculi opē. Ab hoc totidē stadiorū intercapedine alius amnis est, q uocatur Melas, id

Trechis. est, niger. Vnde urbs Trechis quinq; stadia abest, sita in amplissimo regionis spatio, à montibus ad mare, utpote duobus & uiginti milibus iugerum planitie montis, q; terram Trechiniam circūdat. Ad Trechinis meridiē anfractus est, per quem Asopus circa radices montis defluit: ad cuius meridiem alius non magnus amnis est, noīe Phoenix, ex his montibus in Asopum defluens. Iuxta Phoenicem angustissimum uia est. Quippe qua muri coartata modo, plastrum agi potest. A flumine Phoenice ad Thermopylas quindecim stadiorum est interuallum, in quo uicus est noīe Anthela: quem p̄terfluens Asopus, in mare inuoluitur: & ei locus spatiosus est circumiectus, ubi templum Cereris Amphictyonidis extructum uisitur, & sedilia Amphictyonibus, & ipsi us Amphictyonis delubrum. Rex Xerxes quidem in Trechinia Melidis castra habebat, Græci uero in transitu, qui locus à plerisq; Græcorum uocatur Thermopylæ: ab indigenis autem atq; accolis Pylæ. Hæc erant utrorūq; castrorum loca. Xerxe omnibus quæ ad uentum boream spectant usq; ad Trechinem potito: Græcis, quæ per hanc continentem ad austrum & meridiē ferunt tenentibus. Qui hoc in loco Persam Græci opperiebantur, hi fuere, Spartanorum trecēti armati, Tegæitarum et Mantienorum mille, totidem ex utrisq;. Ex Orchomeno Arcadiæ cētum uiginti: ex reliqua Arcadia mille: Tot quidem ex Arcadia. A Corintho autem quadringenti. A Phlyunte ducenti, & Mycenæorum octoginta: Hi Pelopōneso aderant à Bœotijs: Thespiēsēs septingēti, Thebani quadringenti. Præter hos euocati erant Locrenses Opuntij cum omni copia, & Phocensium mille. Ipsi enim Græci eos euocauerant, missis nuntijs, qui dicerent se quidem p̄cursores aliorum uenisse, ceteros autem socios propediem expectari: tute iam uero maris esse in Atheniensiu p̄sidio, Aeginetazq;, & eorū quibus res naualis iniuncta esset: Nec sibi quicquam esse formidolosum. Non enim deum esse qui bellum Græciæ inferret, sed hominem: nec mortalem quempiam aut esse aut fore, qui ex quo natus est, malī exors sit: & ut quisq; maximus est, ita ei deberi maxima. Itaq; cum mortalis sit qui bellum inferat, ab opinione esse casurum. Hæc illi audientes in Trechinem auxilio iere. Erant his cum alijs duces suæ quisq; ciuitatis, tum uero penes quē summa imperij erat quem maxime admirabantur, Lacedæmonius Leonides Anaxandridæ, q; Leontis, qui Eurycratidæ, qui Anaxandri, qui Eurycratis: qui Polydori, qui Alcamenis, qui Telecli, qui Archelai, qui Egefilai, qui Doriagi, qui Leobotis, qui Echestrati, qui Hegesis, qui Eurysthenis, qui Aristodemi, qui Aristomachi, qui Cleonidai, qui Hilli, qui Hercules filius fuit, adeptus ex inopinato regnum. Nam cum duo forent ei fratres natu maiores, Cleomenes & Dorieus, aberat à cura regionis adipiscendæ. Vege Cleomene sine uirili sobole defuncto, & Dorieo iam non superstitē, sed & ipso in Sicilia uita functo, ita regnum ad Leonidē peruenit, qui Cleombroto maior natu erat. Is enim nouissimus fuit Anaxandridæ liberorum, habebatq; in matrimonio Cleomenis filiam: Qui dum se ad Thermopylas contulit, delegerat trecētos ē primoribus uiros, & quibus filij erant: assumpseratq; eos Thebanos, quorum de numero feci mentionem, quorū dux erat Leontiades Eurymachi. Hac de causa Leonides dedit operam ut Græcos sumeret solos, quod eos maxime insimulabat, quia cum Medis sentirent. Euocabat igitur eos ad bellū, sciendi cupidus, an unā mitterēt auxilia, an ex professo adimerēt Græciæ societate. Sed illi aliud sentientes, tñ auxilia miserunt. Eorū qui cū Leonida fuere, primos miserunt Spartiatæ: ut his inspectis, alijs focij in militiam p̄ficerentur, neue cum Medis sentirent, si eos superari audirent. Ipsi autem celebratis Carnijs (hæc em̄ sacra morabantur eos) relictis Spartæ custodibus, erant cum omni copia illuc celeriter ituri auxilio. Reliqui etiam focij ad id agendū itidem animati (nam t̄ps Olympiadis in hæc negotia inciderat) haud suspicati tam cito apud Thermopylas bello decernendū, p̄cursores miserant: Ita isti sibi faciendū statuerant. At ij Græci, qui apud Thermopylas erant, ubi ad ingressum Persa aduentabat, metu perculsi, de decedēdo cōsultabant. Ceteri Pelopōneses cēsebant faciendū, ut reuersi in Peloponnesum, isthmi custodiam agerent. Huic insulæ cum insensu essent Phocenses & Locrij, Leonides, suadebat

Illic pſtandū, & nuntios ad accerſendās ſubſidio ciuitates dimittēdos, tanq̃ ſe paucioribus q̃ ut Medos exercitū arcerent. Hæc iſtis cōſultantibus, Xerxes equitē quēdam ad ſpeculandū, q̃t illi eēnt, & qd agerent, mittit. Audierat em̃ iam tū cum in Theſſalia eēt, eo loci cōtractam eē exiguam copiam, cuiusq̃ duces eē Lacedæmonios, atq̃ Leonidam, e genere Herculis. Eques ubi ad ſtationē Græcorū ſucceſſit, contēplaf: aſpiciťq̃ nō ille quidē oēs milites (nam eos qui intra muř, quē excitauerant, excubabant, intueri neq̃ bar) ſed eos qui extra muř agebant. Erant aſit eo tpe, exterius manendi in Lacedæmonioř ſtatione uices. Eos aiaduertit partim ſe ludo gymnaffico exercentes, partim comā pectentes. Hæc cū admiratiōe intuitus, eorū nūero, ac catris oībus plane cognitis, per otii ſe recipit. Nemo em̃ illoř inſequebať, ſed hoīem magno cōreptui habebant. Regreſſus ad Xerxē, cūcta quæ inſpexerat refert. Quæ Xerxes audiens, nō poterat conſectare quidnam molirent, tanq̃ quoad poſſent perituri piter, & hoſtē perdituri. Sed cū ridiculā rē ſibi facere uiderēť, accerſit ad ſe Demaratū Ariſtonis, q̃ in exercitu erat: quē, ut uenit, interrogauit hoř ſingula, cupiens noſſe quid ab Lacedæmonijs agereť. Et ille: Audifti, inquit, antea me, dū aduerſus Græciam pſciſceremur, de his uiris. Et cū audiſſes loquentē hæc quæ euentura puidēbam, deriſui habuiſti. Quanq̃ mihi ſum mū diſcimē eſt aduerſus te rex ueritatē tuenti, audias tñ nunc q̃q̃ ueritatē! Hi uiri ad nobiſcū pugnandū de ingreſſu uenere, atq̃ hoc apparant. Nā ita ſeſe apđ eos habet cōſuetudo: Quoties adire aiā periculū debēt, tñc capita comūt: qđ ſcies, ſi hos, & q̃ Spartæ manſerūt, ſubegeris, nulla hoīm gēs alia eſt quæ cōtra te rex audeat tollere manus. Eteñ nunc aduerſus regnū inter Græca pulcherrimū, atq̃ uiros pſtantiſſimos tendis. Xerxe, qđ hæc eis admodū incredibilia uiderent quæ dicerent, interrogante, q̃ pacto tantillæ copię cū ſuis pugnaturæ eſſent, rurfus, inquit, pro uano me ducas, niſi hoc tibi ut ego annuo, uſu uenerit. Hæc dicens, tñ Xerxi nō perſuaſit. Itaq̃ quadriduum Xerxes ſupſedit, ratus eos illinc fugam eē facturos. Quinto die cū putaret impudētiam illoř atq̃ temeritatē eſſe in permanendo, ira pcitus, Medos in eos ac Ciſſios mittit, iſperans ut illos caperent uiuos, & in conſpectū ſuū adducerēt. Medi, ubi facto impetu in Græcos impſſionē fecerunt, multi cadebant, alijsq̃ ſuperuenientibus nihil tñ pmoueabant, etſi uehementer ingruēbant: palam facientes cū alijs oībus, tñ uero ipſi regi, ſe quidē multos hoīes eē, at paucos uiros. Fuit aſit hic pugnæ cōgreſſus interdū. Poſt ubi Medi ſe agre tutabant, tñ uero ipſi ſe ſubduxere: Perſæq̃ ſubeuntes exceperē iñ, quos immortales rex appellabat, q̃q̃ dux erat Hydarnes, tanq̃ facile hoſtē pſligaturi. Vbi & hi cū Græcis cōgreſſi, nihilo minus q̃ Medi pſciebant, ſed eodē mō pugnabant, utpote longioribus haſtis q̃ Græci utētes, & in locis anguſtis, ubi nullus multitudinis erat uſus. Ibi Lacedæmoni dignā memoratu pugnam edebant, cū alijs in rebus oſtētantes ſe perire inter iſperitos pugnare, tñ uero qđ q̃ties terga uertebant, conſerti fugiebant. Quos Barbari, dū fugientes cernerent, cū uociſeratione & crepitu ingruēbant. At Græci rurfus ſe cōuertentes, aduerſis pectoribus eos excipiebant: & q̃uis innumera multitudine pſternebant, aliquot tñ illic ex ipſis Spartiatis occubuerē. Perſæ, poſtea q̃ & cateruatim & uniuerſis copijs iter occupare conati, nihil tñ pmoueabant, iteq̃ ſeſe receperunt. Ferē Xerxes cū ad ſpectaculū adeēt, in ipſo cōgreſſu pugnādī ter eſt folio reſiliſſe, q̃ uidelicet exercitui ſuo timeret. Poſtero die nihilo melius Barbari pſiati ſunt. Nam iſperantes fore ut illi, q̃ pauci eēnt & fauci, negrēt manus leuare ad pugnandū, cū cōſiſſiſſent, eos Græci exceperē, inſtructis ordinibus, & in ſuo qſq̃ loco ac p natiōes digeſti, pter Phocēſes, q̃ in mōte ad iter obſidendū locati erant. Perſæ ubi nihil aliud q̃ pridie agendū uident, abſcedūt. Ibi regem ancipitem, qđnam in re pñti conſilium capeſſeret, Epialtes Euridemi allocuturus, adiñt, tanq̃ magna aliqua re ab illo remunerādus. Idicauit ei trā mitem, qui per montem ad Thermopylas ſerebat: quo ſactionem eorū Græcorum qui illic erant, euertit. Is poſtea Lacedæmonioř metu in Theſſaliam pfugit: cuius pfugi Pylagoræ Amphictyones apud Pylæam cōgregati, caput pecunia licitati ſunt: qui interiecto deinde tempore, ab Athenade uiro Trechineo, Anticyræ (nam illuc redie

Lacedæmon.
conſuetudo.

Perſæcū La
cedæmo. con
greſſio

Pylagoræ.
Athenadæ.

rat) interēptus est. Quē etſi ob aliam cauſam quam ego in ſequentibus reddam, Athe-
nades hic interemit, nihilo tamen facilius ab Lacedæmonijs præmio affectus eſt: Hūc
in modum Epialtes poſtea interijt. Eſt & alia quæ fertur fama: Onetē Phanagoræ, ui-
rum Caryſtium, & Corydalum Anticyrenſem fuiſſe, qui ea dixerint regi, & circū mō-
tem Perſas deduxiſſe: quod apud me prorfus fide caret. Nam hinc licet coniectemus,
Onetes.
Corydalus.
primum, quod Græcorum Pylagoræ non Onetæ, & Corydalī, ſed Epialtæ Trechi-
ni caput pecunia licitati ſunt, q̄ ſcilicet cum compertiſſimum haberent: Deinde quod
Epialtem ob hanc cauſam ſcimus ſe fuga proripuiſſe: Poſtremo, q̄ Onetes, qui nō erat
Melienſis, ita demum tramitem illum nouiſſet, ſi in ea regione permultum diuerſatus
fuiſſet: ideoq̄ Epialtæ culpam aſcribo, q̄ Perſas per montem circumduxit, & ad trami-
tem perduxit. Xerxes ea quæ Epialtes ſe conſecturum ſpondebat probanā, maiorem
in modum lætus, ſine mora Hydarnem cum ijs, quibus præerat, copijs miſit. Ille circa
Lucernarū in
reſio.
lucernarum incenſionem, id eſt, ſub crepuſculum, è caſtris profectus eſt, & tramitem
ingreſſus, et quem tramitem indigenæ Melienſes ueſtigauerunt: eoq̄ inueſtigato Theſ-
ſalos deduxere aduerſus Phocenſes eo tempore, quo Phocenſes interſepto muris tran-
ſitu, ad arcendū bellum in præſidio erant. Extrinſecus nihil admodum præſeptus tran-
ſitus erat, cum nihil eſſet utilis Melienſibus. Etenim ſic ſeſe habet ille callis. Ab Aſopo
Thermopyla
rum callis.
fluuiο, qui per montis meat anfractum, incipit: cui monti ac uiæ idem nomen eſt indi-
Anopæa.
tum Anopæa. Hæc Anopæa per dorſum montis extenta, deſinit iuxta Alpenum ur-
Alpenus.
bem, quæ prima eſt ex Locridibus, Melienſes uerſus, ac iuxta lapidem nomine Melam
Melampyg^o
pygum, id eſt, nigrum fontē, ac iuxta *καρπώπιον ἵδρυας*, hoc eſt, malitioſorū ſedes: ubi an-
lapis.
guſtiſſimus callis eſt. Hac uia atq̄ ita ſe hñte, Perſæ Aſopum tranſmittentes, iter tota
Cercoponhe
dræ.
nocte fecerunt, à dextra Octæos montes, ad ſiniſtram terram Trechiniorum habena-
Octæi mōtes:
tes: ac ſub exortum auroræ in cacumen montis euaserunt: quo in loco (ſicut ſuperius
oſtenſum eſt) mille Phocenſium armatorum præſidium excubabat, tum ad ſuam ter-
ram, tum ad uiam tutandam. Nam tranſitus inferior, à quibus dictum eſt custodieba-
tur, q̄ eam per mōtem uiam ultro ab Leonide acceptam obſidebant, q̄ hoc modo Per-
ſas aſcendiſſe animaduenterunt: Cum eos illi toto monte conſcendendo propter fre-
quentiam quercuum latuiſſent, tamen edito multo ſtrepitu (ut res poſtulat) frondiſſi
ſubter pedes conſtratarum (erat enim cœli tranquillitas) Phocenſes recurrerunt: &
dum ſibi arma induunt, conſeſtim Barbari adſuere: qui conſpicati uiros arma ſibi cir-
cundantes, obſtupuere: Quippe qui (ut in exercitu aſſeruatum fuerat) neminem ſi-
bi ſperabant occuſurum. Ibi Hydarnes perterritus, ne Phocenſes Lacedæmonijs forēt,
Epialtē percontatus eſt, q̄nam ille eſſet exercitus. Mox certior rei factus, Perſas tanq̄
in aciem inſtruxit. Quorum miſſilibus multis crebrisq̄ Phocenſes cum ferirentur, ſu-
gam fecerunt in uerticem montis, gnari aduerſum ſe ab initio illos ueniſſe, & ſe præ-
parabant tanq̄ perditī: Ita iſti ſentiebant. Verum eis ſpretis, q̄ qui circa Epialtē & Hy-
darnem erant Perſæ, rapidi de monte descendunt. At ijs Græcis, qui apud Thermopy-
Megiſtiæ ex
tiſpiciā.
las erant, primum uates Megiſtiās extis inſpectis, indicauit mortem illis pariter & ſi-
bi impendere. Deinde tranſfugæ notum fecere Perſas montem circuire: ſed hi adhuc
per noctis tempus. Tertio loco ſignificauere ſpeculatores diurni, quia uerticibus mon-
tis decurrerunt iam die illuſcente. Hic inter ſe conſultantes Græci, ſententijs diſcre-
pabant. Alij enim ſtationem non deferendam ſuadebant, alij id diſſuadentes contēde-
bant. Ita diſſidentium partim abſcedunt, dilapſiq̄ in ſuam quiſq̄ urbem ſe recipiunt:
Leonides.
partim, q̄ cum Leonide erant, ad illic perſtandum ſe accingunt. Fertur autem ipſe Le-
onides eos qui abſceſſere dimiſſiſſe, de illorum uita ſolicitus. Se uero & Spartiatas, qui
adeſſent, non facturos è ſua dignitate ſi ſtationem defererent, ad quam tutandam ab
initio ueniſſent. Cæterum ego magis illi opinioni accedo, Leonidem poſteaquam ani-
maduertit ſocios ignauos, & inuitos eſſe ad periculum ſubeundum, ueniam eis abeun-
di dediſſe, ſibi uero decedere inhoneſtum putaſſe: permanenti autem illic, ingentem
gloriam futuram, & Spartæ nunquam deſuturam felicitatem ſperaſſe, Si quidem iam

Inde ab initio moti belli Spartatis à Pythia redditum erat oraculum, fore, ut aut Sparta euerteretur à Barbaris, aut rex eius occumberet: Quod oraculum hexametris il la uersibus reddidit, in hæc uerba:

*Spartatarum
oraculum.*

Vobis, ampliuagæ colitis qui moenia Spartaë,
Aut urbs clara dabit Persa uictore ruinam,
Aut si non erit hoc, oriundus ab Hercule quidam,
Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora.
Nam neq; taurorum, neq; uim feret ille leonum;
Sed Iouis, & cuius reor haud tolerabile, robur,
Alterutrum donec passim discerpsit horum.

Hæc reputantem Leonidem, cupidumq; gloriæ comparandæ, crediderim solum ex Spartatis remississe socios potius, quàm illos qui abierunt in sententijs dissidentes tam deformiter abisse. Cui rei non mínimo id mihi testimonio est, uatè Megistiam huius Megistias expeditionis comitem, qui ferebatur Acarnas esse, & à Melampode oriundus, prælocutum ex extis ea, quæ erant euertura: eundemq; cum propalàm à Leonide dimitteretur, ne secum periret, tamen abscedere noluisse, filium modo, qui ei unicus erat, unà militantem missum fecisse. Ita socij quos Leonides remittebat, ei obtemperantes abiere. Thespientes tantum atq; Thebani perstitere cum Lacedæmonijs. Thebani quidem inuiti ac nolentes, quippe quos Leonides loco obsidū destinebat: Thespientes uero libentissimè, qui negauerunt se Leonida, & q cum eo erant desertis, abscessuros: Permanentesq; unà cum illo occubuerunt, quorum dux erat Demophilus Diadromei. Xerxes sub exitum solis libaminibus factis, tantisper moratus, dum tempus esset, quo forum solet maxime frequēs esse hominibus, è castris mouit. Etenim ita ab Epialta erat mandatū. Nam descensus à monte compendarius magis, ac breuioris multo spatij, quàm circuitus montis atq; ascensus. Barbari qui circa Xerxem erant, ad Leonidem & ad Græcos, qui cum eo erant, accessere: & isti tanquam ad necem iam multo magis, quàm à principio fecerant, progressi sunt ad fauces introitus laxiores. Nam munitiones muri eos tatabantur. Et cum superioribus diebus in loca arctiora prodeuntes dimicassent, tunc extra angustias facto concursu permulti Barbarorum cadebant. Nam duces à tergo sui quisq; agminis, uerberibus, quæ gestabant, unumquēq; cædebant, assidue ad procedēdum adhortantes. Multi eorum in mare decidentes, absumebant, multo plures inuicē uiui proculcabantur, cū nulla prætereuntis ratio haberet. Cumq; scirent impendēdē sibi necem ab ijs qui montem circuirent, quod roboris habebant, id omne in Barbaros ostēdebant, ingruentes ac sese intrudētes. Quorum plerisq; cum iam lanceæ diffractæ essent, nonnulli gladijs Persas obruncarent, tunc Leonides in hoc labore cecidit, nauata strenuissime opera, & cum eo alij insignes Spartani: quorum ego tanquam strenuorum uirorum nomina audiui, & quidem trecentorum omnium. Persarum quoq; illic cū multi alij tam celebres ceciderunt, quàm in celebres: tum uero duo Darij filij, Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius ex Phrataguna Atarnis filia tulerat. Atarnes autē Darij regis frater, Hytaspisq; Arsamei filius: qui dū Dario filiam nuptū dedit, omnē insuper ei domū tradidit, ut qui esset unicæ pater. Hi duo Xerxis fratres super cadauer Leonidæ pugnantes occubuerunt, adeo uehementi Persarum Lacedæmoniorumq; conflictu, ut Græci ter hostibus in fugam uersis, cadauer Leonidæ uirtute subtraxerint, & eousq; perstitierint, dum ij qui cum Epialte erant, adfuere: quos ubi audire Græci, tū uero pugnandi ardor immutatus est. Nam ad angustias uiæ sese recepere: & introgressi murum, tumulum quendam occupantes, addensati insedere cuncti, præter Thebanos. Est autem tumulus in ingressu, ubi nunc super Leonidem stat lapideus leo. Hoc in loco defensantibus sese gladijs, qui adhuc eis supererant, Barbari circumfunduntur & manibus & uocibus incessentes. Alij ex aduerso urgentes, & munitionē muri subruentes, alij undiq; circumuenientes circumstantes. Lacedæmoniorum atq; Thespientium, cum tales extiterint, præstantissimus tamen extitisse fertur Dienece Spartanus: statia.

Megistias.

Demophilus.

*Spartata.c.e
des ad Thera
mopylas.*

*Leonida
mors.*

*Abrocomes.
Hyperanthes
Phrataguna.
Atarnes.*

*Græcorū uir
tus.*

Leo lapideus.

*Dienece pr.
statia.*

quem antequam cum Medis cōfligeretur, hoc dixisse aiunt, cum à quodam Trichiniō audisset Barbaros prae multitudine sagittarum quas emitterent solē obducere, tantam eorum esse copiam, adeo non expauesfactus est, ut parui faciens Medorum turbam, responderit: Omnia sibi bona Trichinium hospitem nuntiare; si Medi solem obducerēt, se sub umbra cum illis, non in sole pugnatu-
 rum. Hæc & alia huiusmodi dicta memora-
 tu digna, aiunt Dienece Lacedæmoniū reliquisse. Secundū hunc ē Lacedæmonijs duo fratres pstantissimi ferunt fuisse, Alpheus & Maron, Orsiphanto geniti. E Thespiensibus Dithyrambus Harmatidei. His eō loci ubi ceciderunt sepultis, & ijs qui prius, q̄ socij à Leonide remissi sunt occubuerant, epigrammata his uerbis inscripta sunt:

Dienece.
 Maron.
 Alpheus.

Epigramma-
 ta Spartiatæ
 rum.

Terdecies centum hic certarunt milibus olim
 E Peloponneso bis modò mille uiri.
 Hæc uniuerfis superscripta sunt: illa peculiariter Spartiatæ:
 Nos Lacedæmonijs refer hic peregrine iacentes,
 Exhibito illorum uocibus obsequio.

Megistæ epi-
 gramma.

Hoc epigramma inscriptum est Lacedæmonijs, illud uatis:
 Nobilis hoc bustum est (Medi occidere) Megistæ,
 Sperchion ad fluuium, non sed inultus obit.
 Qui uates obitum quamuis præsciret adesse,
 Spartæ haud sustinuit deseruisse duces.

Eurytus &
 Aristodem⁹

Qui hos epigrammatis & cippis exornarūt, Amphictyones fuere, præter epigramma uatis Megistæ, quod Sîmonides Leoprepis filius, propter hominis familiaritatem inscripsit. Ex his trecentis duo, Eurytus & Aristodemus, feruntur ob extremam lippitudinem e castris ab Leonida remissi, & in Alpenis decubuisse: & communicato inter se consilio, cum liceret aut salutem sibi parare Spartam uersus, aut si reuerti recusarent, una cum alijs occubere, in neutro horum quæ licebat eis facere, inter se conuenisset sed cū sententijs discreparēt, Aristodemus quidem præ ignauia remansisse: Eurytus uero audita Persarum circuitione, petisse arma: seq̄ eis indutum iussisse seruum, ut ad pugnantem deduceret. Ille ubi deduxit, fugæ se mandauisse: sic dato in agmen imperu, occubuisse. Quod si uel Aristodemus solus redire Spartam neglexisset, aut si ambo redires fuissent, uidentur mihi Spartiatæ nullam ijs pœnam irrogaturi fuisse. Nunc altero eorum extincto, in hunc, qui habens eandem occumbendi occasionem, tamen occumbere noluerit, necessario debuisse magnopere irasci. Quidam hunc in modū, et ob hanc causam Aristodemum hospitem rediisse Spartam aiūt: Alij enim, cum ab exercitu pronuntio mitteretur, & posset pugnae quæ fiebat adesse, tamen recusasse: sed moratum in uia, fuisse superstitem: sociūq̄ eius qui una mittebatur, in pugnam profectum optasse. Aristodemus Lacedæmonem regressus, probro & ignominia notatus est: probro, quod cum nemo neq̄ igni neque alloquio imperitiū: ignominia, quod Aristodemus fugax appellatus est. Verum hic omnem sibi obiectam culpam, in pugna apud Plataeas gesta deleuit. Fertur item alius ex eisdē trecentis superfuisset, in Thessaliam pronuntio missus, cui nomen erat Pantitæ: sed Spartam reuersus, cū opprobrio esset, sese strangulasse. Thebani, quorum dux erat Leōtides, uī retenti aduersus regis copias, tamen a partibus Græcorum e quibus erant, dimicauerunt. At ubi res Persarum superiores esse animaduertērūt, ibi a Græcis qui cum fuerant, ad tumultum ire properatibus se dis-

Pantita.
 Leontides.

Thebani ma-
 nus protēdūt

sociantes, manus ad Barbaros protenderunt, ad eosq̄ propius accesserunt, referentes (qđ uerissimū erat) sese cum Medis sensisse, terrāq̄ & aquā regi inter primos dedisse, ac uī coactos ad Thermopylas uenisse, & a culpa cladis illatæ abesse. Hæc regi allegantes, quorum etiam Thessalos testes habebant, seruati sunt: non tamen usq̄quaque fortunati. Nam Barbari qui eos cepere, aliquot ut accedebant obtruncauerunt: pluribus iussu Xerxis regias notas inusserunt, a duce Leontida exorsi. Cuius filium Eurimachū postea Plataenses quadringētorum Thebanorum ducem, quod urbem ipsorum occupasset, interemere: Hunc quidem in modum Græci ad Thermopylas dimicauerunt,

Thebanis sti-
 gmata regia
 inuruntur.
 Eurymachus

Xerxes autem accitum Demaratum interrogauit, hinc orsus: Demarate, uirum te bonum esse indicio ueritatis experior. Quæ enim dixisti, ea omnia perinde euenere. Nunc hoc mihi pandito, quoniam sunt Lacedæmonij, quot ue eorum tales in re bellica, an & uniuerſi? Cui Demaratus: Multitudo rex (inquit) Lacedæmoniorum omnium magna est, & ciuitates multæ. Quod autem discere uis à me, scies? Est in Lacedæmonie *Lacedæmonia* urbs Sparta octo milium ferme uirorum, qui omnes his qui hic pugnaue sunt simi *Sparta*. les: cæteri Lacedæmonij non illi quidem similes, sed tamen uitri sunt strenui. Ad hunc Xerxes: Demarate, inquit, agetum expone quo pacto hos uiros minima cum difficultate subigamus. Tu namq; calles quò tendant eorum consilia, utpote quorum rex fuisti. Cui Demaratus: Tum cum, inquit, me rex libenter consulas, æquum est me tibi quod optimum sit expromere. Id quod uis hoc pacto fiet, si trecentas naues cum suis propugnatoribus in oram Lacedæmonicam mittas. Adiacet autem illi insula nomine Cy *Cythera ins.* thera: quam obrui mari quàm extare conducibilius esse Lacedæmonij Chilon aiebat, uir apud nos sapientissimus: uidelicet expectans semper ab ea aliquid tale futurum, *Demarati* quale nunc ego expono: non ille quidem tuam classem præuidens, sed quamcunq; si *Stratagemata* militer extimescens. Ex hac igitur insula proficiscentes tui Lacedæmonios terrent. Ita illi domestico occupati bello, neq; tibi erunt infesti: neq; cæteræ Græciæ, cum à tu is pedestribus copijs expugnabitur, auxilia ferent. Subacta reliqua Græcia, Laconici per se reddentur inualidi. Quod nisi feceris, hoc fore expecta: Est Peloponnesi arcus isthmus: quo in loco Peloponnesibus omnibus coactis, alia tibi prælia superioribus atrociora futura prospicio. At si illud feceris, & isthmus hic citra prælium, & cæteræ ciuitates ultro tibi se dedet. Post hunc Achæmenes Xerxis frater, classis præfectus, cū *Achæmenis* ei colloquio interesset, ueritus ne Xerxes ad id agendum induceretur: Animaduerto, *consilium.* inquit, te rex uerba admittere uiri, qui tibi prospere agenti inuidet, aut etiam res tuas prodit. His enim moribus uti Græci gaudent, ut & fortunato inuideant, & meliorem *Græcorum* oderint. Quod si è præsentī conditione, cum naues quadringentæ naufragiū fecerint, *mores.* trecentas alias è cætera classe miseris ad obeundam Peloponnesum, profecto fient nobis aduersarij pares ad decertandum. At si coniuncta classis fuerit, inoppugnabilis reddetur, & ante omnia nobis illi impares erunt: simulq; omnis exercitus nauticus terrestri, & inuicem terrestri una iter faciens, nautico erit auxilio. Quos si distraxeris, neq; tu illis usui eris, neq; illi tibi. Tu uero tua ipsius bene constitueris, si aduersariorum res apud te non agitaueris. Hic illi bellum fisset, hæc agent, tot numero sunt. Illi enim per sese ad sibiipsis prospiciendum sufficiunt, & nos itidem ad prospiciendum nobis. Quod si Lacedæmonij aduersus Persas in pugnam ibunt, impendētem sibi cladem haudquā quam deuitabunt. Ad hæc subiiciens Xerxes: Recte, inquit, Achæmenes mihi uideris dicere, quod & faciam. Demaratus quod optimum ille quidem mihi sperat esse, id sua denique tamen sententiā à tua superatur. Neque uero illud admitto, eum nolle rebus meis bene consultum, ut ex ijs quæ antea ab hoc dicta sunt, & ex ipsa re coniecto. Quoniam ciuis quidem cui secundis rebus prædito inuidet, eumq; male odit: cum tamen patrio solo nihil eodem consultante, quod optimum sibi uidetur, suadet: nisi procul ab fuerit a uirtute, quales pauci sunt. Hospes autem hospiti prospera fortuna utenti, omnium est beneuolentissimus, eiq; consultanti optime consultit. Quapropter ab insectatio- *Leonides in* ne, qua in Demaratum uteris, hospitem meum posthac abstinere te iubeo. Hæc Xer- *crucem tolli* xes locutus, inter cæsos transiit, ubi erat Leonides: quem cum audisset Lacedæmonio- *tur.* regem eundemq; ducem esse, iussit abscisso capite in crucē tolli: ut mihi cum alijs multis indicijs, tum hoc præcipue manifestum sit, regem Xerxem maxime omnium excanduisse in Leonidam uiuentem. Nam alioqui nunquam in defunctum hoc genere deliquisset: cum ex omnibus (quos ego noui) hominibus Persæ soleant uiros in re militari præstantiores, honore afficere. Illi quibus imperatum erat, id executi sunt. Redeo ad eam narrationem, unde mihi discessum est. Lacedæmonij primi regem aduersus Græciam tendere acceperunt, atq; ita Delphos ad oraculum miserunt. Vbi resposum

est id redditum, cuius paulo antè memini. Acceperunt autem mirum in modum. Demaratus enim Aristonis, qui profugit ad Medos, non ille quidem Lacedæmonijs bene uolus, ut & ego arbitror, & ratio dicat, tamen hoc fecit, siue in hoc bene illis consultum uellet, ut coniectare licet, siue quod insultaret. Nam posteaquam Xerxes statuit aduersus Græciam sumere expeditionem, id Demaratus qui Sufis erat, cum accepisset, censuit Græcis esse indicandum: sed cum aliter nequiret, quippe periculosum erat, ne deprehenderetur, hanc rem commentus est: Sumptis duarum tabellarum pugillaribus, ceram illinc eradit. Deinde in eorum ligno consilium regis exarat. Quod literis exaratum, rursus cera inducit, ne quid negotij apud uiarum custodes exhiberent pugillares qui ferrentur. Qui ubi Lacedæmonem allati sunt, non poterant eos Lacedæmonij interpretari, antequam (ut ego accipio) Cleomenis filia, eadēq; Leonidæ uxor Gorgo, illos admonuit, ipsam rem interpretata, iubens ceram effrīgi. Fore enim ut literas in ligno reperirent. Ita ei auscultantes Lacedæmonij, literas repertas relegerunt, easq; de inde ad Græcos dimiserunt.

Demarati pugillares.

Literarum mira occultatio.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER OCTAVVS, QVI VRANIA INSCRIBITVR.

Græcorum classis aduersus Xerxem.

TQVE hæc quidem ita gesta dicuntur esse. Græci autem, quibus res classiaria delegata erat, hi fuerunt Athenienses, qui naues centū uigintiseptem præbuere, iunctis sibi Plataënsibus: qui etsi rei nauticæ inexpertī, tamen strenue alacriterq; pro se illorum naues armauerāt: Corinthij, q; attulere naues quadraginta: Megarēses, qui uiginti: Chalcidēses, totidem sibi ab Atheniensibus præbitas armauerūt: Aeginetæ undeuiginti: Sicyonij duodecim: Lacedæmonij decem: Epidaurij octo: Eretriēses septē: Træzenij quinq;: Styreēses duas: Chij totidem, cū totidem penteconteris, id est nauigijs quinquagenū remorum: quibus auxiliares erāt Locri: Opuntij cum septem penteconteris. Hæ naues ad Artemisium in statione erant: quarum quæquaq; attulerunt, mihi dictum est. Vniuersarum uero, præter penteconteros, ad Artemisium coactarum numerus fuit ducentarum septuaginta unius. His ducem, penes quem summa imperij esset, Spartiatæ præbuerunt Eurybiadem Euryclidæ. Nam socij negauerunt se, nisi Lacon esset imperator, secuturos esse Atheniēses ductores, sed exercitū qui futurus erat soluturos. Etenim iam inde ab initio, antequam in Siciliam ad societatem ineundam mitteretur, agitatum sermonibus erat, tanq̃ expediret rem nauticam Atheniensibus permittere. Cæterum recusantibus socijs, cessere Athenienses, q̃ magnifacere Græciam superesse, quam intelligebant esse perituram, si de principatu contenderent, recte sentientes. Nam intestina seditio tanto deterior est bello quod cōcorditer geritur, quanto bellum deterius est pace. Hoc itaq; ipsum intelligentes, nō repugnandum putauerunt, sed tantisper concedendum, quoad magnopere illis indigebant, quemadmodum constituerant. Siquidem posteaquam expulso Persa iam de illius terra diiudicabāt, superbiam Pausaniæ causati, Lacedæmonios ducatu abdicauerūt. Verum hæc posterius gesta sunt. Tunc autem ij Græci qui ad Artemisium se contulerant, ubi uiderunt & multum nauium ad Aphetas esse cōtractum, & omnia plena exercitu hostili, perculsi metu, quod præter opinionem suam expectationemq; res Barbarorum succederent, consultabant de facienda fuga ex Artemisio interiorē in Græciam. Quorum consultatione cognita, Eubœi obsecrabant Eurybiadem, ut aliquantum temporis præstolaretur, usquedum ipsi liberos atq; domesticos subducerent, Vbi

Eurybiades.

non persuadent, ad ducem Atheniensium Themistoclem transgressi, paciscuntur cum eo triginta talentis, ut tamdiu ante Euboeam perstaret, donec pugna nauali decerneretur. Themistocles hac ratione Græcos retinuit. Eurybiadem ex hac, tanquam ex sua ipsius pecunia, quinque talentis impertit. Hoc persuaso, Adimantum Ocyti Corinthiorum ducem, qui solus reluctabatur, negans se permanfurum, sed ab Artemisio profecturum, ita allocutus est iureiurando interposito: Tu uero haudquaquam nos desereres, quem ego maioribus donabo muneribus, quam quæ rex Medorū tibi mitteret socios deferenti. Hæc locutus, statim ad nauem Adimanti tria misit argenti talenta. Istis pecunia corruptis, cum Eubœis gratificatus est Themistocles, tum reliquum pecuniæ quam acceperat lucrifecit: quam eum interuertisse ideo latuit qui acceperat, quod putabant eam ab Atheniensibus ad hoc ipsum profectam esse. Ita in Eubœa perstiteret, ac prælium fecere, quod ita gestum est: Barbari cum ad Aphetas circa diluculum uenissent, cumque id quod etiam ante audierant cerneret, paucas Græcorum naues ad Artemisium stationem habere, libidine tenebant aggrediendi, si forte eos interciperent. Ceteræ ex aduerso inuadendum non uidebatur, ne se conspectis obuiam tendentibus Græci fugam capesserent, noxque fugientes exciperet. Sed euenire oportebat, ut hi effugerent, et illos insidiantium ne sacrificulus quidē euaderet. Igif ad hanc rem transigendum hoc sunt machinati: Ducentas ex omnibus nauibus delectas extra Scythum circumagite, iuxta Capharea et Gerestum ad Euripum, ne circumuehentes Eubœam ab hoste cererentur, sed eum circumuenirent: ducentis quidē nauibus quæ hæc irent, uiam (quæ re pro ferebat) obsepientibus, reliqua uero classe ex aduerso ingruente. Hoc capto consilio quas constituerant naues miserunt, non habentes in animo ipsi eo die Græcos adoriri: nec priusquam signum quod conuenerat cum his qui circumuehebantur, ab illis ederetur iam de suo aduentu. His circummissis nauibus, reliquæ apud Aphetas numerum snabant. In quibus recensendis dum occupati sunt, Scyllias quidam Scionæus, qui hñdem in castris erat, omnium ea tempestate hominum optimus urinator: qui etiam in naufragio ad Pelium facto, multam pecuniam Persis seruauit, multa et sibi lucratus ē. Hic Scyllias iam pridē in animo habuerat ad Græcos transire: sed cum ad eam diem non fuisset nactus occasionem, tunc ad Græcos transfugit, sed incertum quonammodo illinc transierit. Demiror tñ, si uerum est quod refert. Refertur enim cum ex Aphetis mare subisset, non prius emeruisse, quam ad Artemisium puenit. Octoginta ferme maris stadia emensus. De hoc uiro et alia memorant, partim mendacijs similia, partim uera: de quo mihi ea probatur opinio, eum nauigio ad Artemisium peruenisse. Is ubi eo peruenit, Græcos certiores fecit et naufragi facti, et nauis ad circumeundam Eubœam dimissæ. Hoc illi audito inter se collocuti sunt: et cum multæ essent sententiæ dictæ, illa euicit, ut eum diē illic maneret, et in statione perstaret: dehinc media nocte soluentes proficiscerentur, et classi hostium quæ circumageret, occurreret. Post hæc ubi nemo se ex aduerso fert, obseruato diei crepusculo, ipsi ferunt in Barbaros, animo experitidæ fortunæ cum in pugando, tum in prumpendo. Quos Xerxiani milites ducesque paucis cum nauibus uenientes in se conspicati, magnæ hoc illis dementiæ dantes, et ipsi naues educunt, sperantes facile se illos ire interceptum. Merito sane sperantes, quod uiderent paucas esse Græcorum naues, suas uero multo plures atque uelociiores. Itaque præ cōtemptu illos in medio concludunt. Ex Ionibus tñ, qui cum Græcis bene uolebant, inuiti militabant: magnæ calamitatis loco ducentes, quod uideret circumueniri illos, quorum neminem animaduenterent esse reditum. Adeo enim infirma res Græcorum esse uidebat. At si Iones quibus id quod fiebat uoluptati erat, pro se quisque adnitebatur, ut ipse primus aliqua nauis Atheniensium capta, donum ab rege acciperet. Nam apud exercitum plurimus erat per hos de Atheniensibus sermo atque respectus. Græci, ubi eis signum datum est, primum conuersis in Barbaros proris, puppes in medium coegerunt. Deinde secundo signo dato, opus capessunt: quanquam in exiguo spatio deprehensi: et a fronte mox triginta Barbarorum naues excipiunt, in quibus et Philaonem Chersis filium Gorgi Salaminiorum regis

Themistoclis
corruptio.
Adimantis.

Proverbium.
NE ignis
quidem reli
quus est fa
ctus.

Scyllias uria
nator.

Philaon.

germanum, & in eo exercitu uirum eximium. Græcorum autem primus nauem hostium cepit uir Atheniësis Lycomedes Aeschrei, idemq; palmâ rei bene gestæ retulit. In hac pugna cum inuicem nunc hi, nunc illi superiores essent, interuētu noctis dirempti sunt: & Græci quidē ad Artemisium reuecti, Barbari uero ad Aphetas, multo maius opinione sua certamen expti. In hoc plio solus ē Græcis qui cū rege erant, Antidorus Lēnius ad Græcos transfugit: quem Atheniëses ob eam rem tractu soli in Salamis ne donarunt. Vbi nox affuit (erat autem anni tempus mediæ ætatis) immēsa uis aquarum extitit per totam noctem, & dira tonitrua à Pelio. Cadauera quoque ac naufragia ad Aphetas efferebantur, & circa nauium proras excipiebantur, & remorum palmulas perturbabant. Hæc audientes qui illic erant milites, metu consternebantur, credentes se esse utique perituros, ut qui in tantum malorum deuenissent. Quippe quos antequam respirassent ē naufragio & tempestate, quæ ad Pelion extiterat, excepisset atrox pugna naualis, ex pugna nauali uehemens imber & ualidi aquarum in mare discursus, ac dira tonitrua: Et istis quidem huiusmodi nox contigit. At ijs quibus negotium datum erat ut Eubœam circumirent, quanquam eadem nox, tamen multo etiam atrocior erat: tanto quidem, quanto maius est, quod eos dum in pelago ferrentur inuasit, & tristis exitus fuit. Vt enim eos cursum tenentes tempestas ac pluuia adorta est, cum essent ad concaua Eubœæ, ac statu ferrētur, ignari quò efferebantur, ad petras impingebantur. Et id omne à deo fiebat, quò Græcæ classi par redderetur id nauium quod supererat, nec multo plus foret. Atque hi quidem circa Eubœæ concaua periit. Barbari uero q apud Aphetas erant, ubi ipsis libētibus dies illuxit, naues suas stabilierūt, satis habentes, cum male rem gessissent, quietem agere in præsens. At Græcis auxilio tres & quinquaginta naues Atticæ superuenere: quæ suo aduentu illis tum animum addiderunt, tum nuntium attulerunt, eos Barbaros qui Eubœam circumuehebantur, tempestate illa quæ extiterat, cunctos interisse. Itaque Græci eadem qua pridie obseruata hora profecti, naues Cilicum inuasere. Quas ubi corrumpere, & nox aduenit, iterum se ad Artemisium receperunt. Tercio die Barbarorum duces tum indigne ferentes à tantula se classe uexari, tum à Xerxe supplicium timentes, non expectandum sibi amplius censuerunt, ut Græci priores pugnam capefferent, sed instructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem, ut per hos eisdem dies & hæc naualia prælia, & illa in Thermopylis terrestria gererentur. Erat autem omne certamē his in mari de Eupropo, quemadmodum illis qui cum Leonida erant de transitu arcendo. Græci quidem sese adhortabantur, ne Barbaros intrare Græciam finerēt: Barbari uero, ut Græcorum copijs profligatis, transitu potirentur. Procedente Xerxianorum classe in aciem ordinata, dum Græci se apud Artemisium immotos tenerent: tunc eos Barbari ut comprehenderēt, lunata classe circundabant. Ibi Græci ex aduerso prodeuntes, cōfixere. Quam in pugna pari Marte pugnatum est. Nam Xerxiana classis præ magnitudine & copia sua in se incidebat, perturbatis nauibus & mutuo incurfantibus resistebat: tamen neq; cedebat. Indigna enim res uidebatur, à paucis nauibus in fugam conuerti. Itaque multæ Græcorum naues interibant, multi etiam uiri, sed multo plures Barbarorum & naues & uiri: atque ita dimicantes, utrique ab alteris abscessere. Hoc in prælio Xerxianos inter milites optimam Aegyptij nauauerunt operam, cum alijs magnis editis operibus, tum hoc quod quinque Græcas naues cum ipsis propugnatoribus cepere. E Græcis eo die præstantissimi extitere Athenienses, & inter Athenienses Clinias Alcibiadis filius: qui domestico sumptu ac propria nauī, cum ducentis uiris militabat. Vbi utrique libenter in diuersum abiere, ad suas stationes sese recepere. Græci dirempto prælio reuecti, etsi cæcorum corporibus ac naufragijs potiti erant, tamen quod male affecti essent, præcipueq; Athenienses, quorum dimidium nauium uulneratum erat, de fugiendo in ulteriora Græciæ deliberabant. Themistocles, reputans si ab amicis Barbari Iones & Cares abduceret, fieri posse ut reliquos superarent: dum Eubœæ pecora ad mare propellunt, illuc duces contraxit: eisq; dixit se astutiam quandam ha-

Lycomedes.

Græcorum uis etoria.

Antidorus.

Persarum naufragium.

Euripus.

Aegyptij.

Athenienses. Clinias Alcibiadis.

Themistoclis commentum.

bere, quā speraret optimos quosque fociorum ab rege abductū iri. Hactenus rem enudauit, addiditq; ad eam transigendam hoc ab illis agendum esse, ut Eubœicorum pecorum quantum uellet quisque mactaret. Satiū enim esse suorū copijs illis potiri quā hostem. Ac monuit, ut suis quisque popularibus præciperet ignem accendere: sibi autem de discessu sub tempus opportunum curæ fore, ut sine noxa abirent. Hoc illis probatum cum esset, accensis ignibus ad pecora est itum. Nam Eubœi contempto Bacidis oraculo, tanquam nihil dicente, neq; exportauerant quicquam, neque importauerant, uelut impendente eis bello, res sibi quoq; ipsis obscuras effecerant. Ita enim habebat de his oraculum Bacidis:

Dum iuga Barbaricus canabacea iactat in æquor,
Eubœa capræ mugientes fac procul absint.

Bacidis oraculum.

His uersibus cum nihil illi niterentur, tametsi mala tum aderant, tum impendebant, fiebat, ut in plerisque aduersa fortuna uterentur. Dum hæc isti agebant, aduenit ex Trechine speculator. Nam ut erat apud Artemisium speculator Polyas, genere Anticyrēsis, cui datum erat negotium cum expedito nauigio actuario, ut renuntiaret his qui apud Thermopylas erant, an classis discessisset. Et Abronychus Lyficlis Atheniensis, apud Leonidam, paratus cum lembo ad nuntiandum ijs, qui ad Artemisium agebant, si quid noui pedestribus copijs contigisset. Hic igitur Abronychus adueniens indicauit ea, quæ circa Leonidam & eius exercitum gesta erant. Quæ isti re audita, non iam sibi differendum ab itum putauerunt: sed ut quiq; locati erant, abscesserunt: primi Corinthij, postremi Athenienses. Quorū Atheniensium uelocissimis nauibus delectis, Themistocles ad aquas potabiles cōferens, in lapidibus literas incidebat: quas postero die Iones ad Artemisium ueniētes legerunt in hæc uerba: Viri Iones, haud iuste facitis, militates aduersus patres, & Græciam redigētes in seruitutē. Sed qđ scipuum fuerit, state a nobis. Sin hoc facere non potestis, saltē nunc sitis in medio: qđ & ipsi facite, & Cares nūc faciant obsecrate. Qđ si horū neutq; agere licet, & maiori necessitate estis obstricti, q̄ ut possitis desciscere, in re gerenda, dum pugnam cōserimus, spōte agatis instrenue, memores a nobis uos esse oriundos, & inimicitiaꝝ nobis cum Barbaro principium a uobis extitisse. Hæc Themistocles (ut arbitror) ancipiti cōsilio scripsit: ut si literæ regem laterent, Iones induceret ab rege ad se deficiendū: sin ad eum deferrentur, darenturq; crimini, infidos eidem redderet Iones, ut a prælijs naualibus summoherentur. Postquam hæc Themistocles inscripsit, ex templo uir quidam Histiaeus nauigio aduectus, Barbaris nuntium attulit, Græcos ab Artemisio profugisse. Illi homine quod fidē non haberent, seruari iussu, naues ueloces ad rem explorandam miserunt. Quæ per istos renuntiata, ita simulatque refulsit sol, omnis classis addensata ad Artemisium contendit. Vbi ad meridiem usque immorata, mox ad Histiam processit. Eo appulsi, urbe Histiaeorum potiri sunt, & optimam portionem agri Histiaei, maritimosq; uicos omnes percursauerunt. Dum isti hoc in loco agunt, Xerxes præparatis quæ ad cæsos pertinebant, præconem ad classiarios mittit. Hæc autem præparauerat: Quicumque suo exercitu apud Thermopylas cæsi (erant autem uiginti milia) eorum mille ferme relictis, cæteros depressa fossa humauit: et ne a classiario exercitu cerni possent, eam humi exagitauit, folijsq; constrauit. Præco ubi ad Histiam peruenit, facto totius exercitus coetu, hæc dixit: Viri socij, rex Xerxes dat ueniam cuicumq; libet, relictis ordinibus ire uisum, quemadmodum pugnatur cum amentibus hominibus, qui se superaturos sperauerant copias regis. Hæc denuntiante præcone, mox nihil infrequentius quā nauigia fuit, ita multi uisere cupiebant. Profecti eò, non omēs Lacedæmonios esse ac Thespienfes credebant, qui strati iacebant, cum etiam seruos cernerent. Itaq; res eos q̄ trans misere non latuit. Hoc Xerxes circa suorum cadauera fecit, rem profecto ridiculam, ut mille iacentes extarent, cæteri uero conferti eundem in locum quater milleni cōportati sitiq; essent. Atq; hunc quidē diem in spectaculo cōsumpserunt. Postero aut classiarij Histiam ad classem remeauerunt. Reliqui qui cum Xerxe erant, iter ingressi sunt, ad

Polyas.

Abronych⁹.

Literæ Themistoclis ad Iones lapidibus incisæ.

Histia urbs capitur.

Xerxis classis ad Thermopylas.

Xerxis ridiculum.

quos pauci quidam ab Arcadia perfugæ uenerunt, uictus inopes, & operam suam prestare cupientes: qui in conspectu regis adducti, interrogatiq; cum ab alijs Persis, tum uero à quodam precipue de Græcis, quidnam illi agerent, responderunt eos agere Olympia, & spectare certamen gymnicum, atq; equestre. Rursus eodem percontante, quidnam illis præmium esset propositum, propter quod certarent, Oleaginam coronam (inquit) esse, qua donarent. Ibi Tigranes Artabani filius, gloriosissimam dixit sententiã, quæ apud regem pro timida est habita. Audiens enim præmium illis coronam esse, non pecuniam, silentium tenere non potuit, quin coram omnibus diceret, papæ Mardonii, in quos uiros induxisti nos ad pugnandum: qui non pecuniarum certamen agitet, sed uirtutis. Hoc ille dixit. Eo interim tempore post acceptam apud Thermopylas calamitatem, confestim Thessali caduceatores ad Phocenses mittunt, utpote his infensi, tum sp̄ antea, tum precipue post nouissimam cladem. Etenim non multis ante hanc regis expeditionem annis, cum ipsis Thessali & eorum socij omni cum copia bellum Phocensibus intulissent, à Phocensibus fugati sunt ac male mulctati. Nam cum ad Parnasum usq; processissent Phocenses, secum habentes Telliam uaticinum illum Helæum, ibi Tellias hic huiusmodi rem eis commentus est: Sexcentos uiros è Phocensibus præstantissimos gypso, tam ipsos q̄ arma illinit: eosq; sub noctem in Thessalos dimisit, dato præcepto, ut quencunq; albi cantem non cernerent, etsi obtruncarent. Hos primū Thessalorū excubitores, aliud quiddam prodigium esse arbitrati, dein ipse exercitus adeo exhorruerūt, ut tribus milibus cætorū atq; scutorū Phocenses portiti sint: quorū scutorū dimidium apud Abas, alterū dimidium apud Delphos dedicauerunt: & ex decima pecuniarū huius pugnae factæ sūt statuæ grandes, quæ circa tripodem è regione delubri Delphis uisuntur: & alteræ eiusmodi, in Abis repositæ. Hoc Phocenses in peditatum Thessalorū, à quibus obsidebant, egerunt. Equitatum quoq; eorundem, qui in suum agrum incurfauerat, insanabili clade afflixit. Ad ingressum enim qui est iuxta urbem Hyampolim, depressa ingenti fossa amphoras illic inanes deposuerūt, humumq; desup iniecerunt, eamq; reliquo solo æquauerunt: ubi cum Thessalos expectarent incurfuros, in eos Thessali impetu dato, tanquam rapturi in amphoras inciderunt, ibiq; equorū crura contracta sunt. Ob hæc ambo Phocensibus infensi Thessali, misso caduceatore ita dixere: Nunqd dissimulatis amplius Phocenses agnoscere non esse uos nobis pares, qui & antehac inter Græcos, quid diu partes illorum nobis placuerint, sp̄ uobis antecelluimus, & nunc apud Barbarū adeo pollemus, ut penes nos sit & agro uos exuere, & in seruitutem redigere? Quam facultatem etsi obtinemus, tamen iniuriarum non sumus memores, nisi ut eo nomine quin quaginta talenta rependatis: & nos uobis recipimus, omnia nos ab agro uestro damna uersuros. Hæc Thessali Phocensibus denuntiabant, q̄ soli Phocenses inter eius loci homines cum Medis non sentiebant: idq; nulla alia causa, ut ego cōiectura comperio, q̄ Thessalorū odio, partes Medorū, ut mihi uidetur, secuturi, si Thessali partes Græcorū fouissent. Hæc deferentibus Thessalis, negarunt se Phocenses pecuniam duros: & si bi itidem ut Thessalis facultatem esse sentiendī cum Medis, si aliter sentire uellent: sed nequaquam fore, ut sponte essent peditores Græciæ. His uerbis renuntiatis, adeo Thessali sunt in Phocenses indignatione perciti, ut Barbaro duces itineris extiterint, et ex Trechina Doridem regionē incurfauerint. Nam eius regionis podion angustus illic, octoginta non amplius stadia in latum protendit. Inter Melidem ac Phocensem regiones situs urbis olim Dryopiæ erat. Hæc aut regio, Dorū, q̄ sunt in Peloponneso, metropolis est. Hæc igitur Doridē regionē ingressi Barbari, nihil admodū læserūt: cū Medis em̄ e: si Thessalis non uidebat, sentiebāt. Posteaq; è Doride in Phocidē ingressi sunt Barbari, ipsos quidē Phocenses non sunt adepti: quæ nonnulli cacumina Parnasi cōscēderant (q̄ uertex est iuxta urbē Neonē illic sitā, noīe Tichorea) eosq; se receperunt: sed plures ad Locros Ozolas in urbē Amphissam, quæ supra Crisæum sita ē campū: oēm tñ aggr̄ Phocensem incurfauerāt: Sic em̄ ducebant à Thessalis. Et oīa quæ nacti sunt, igni ferroq; uastarūt. Urbes etiā ingressi, ignes in sacras ædes iniecerūt. Nā pagrantes eā iuxta Ce

Olympicum
præmium co
rona oleagina
Tigranis dis
ctum.

Certamen non
pecuniarum, sed
uirtutis.
Tellias.

Abas op.

Thessali ad Pho
censes.

Phocenses ad
Thessalos.

Podion Dori
dis.

Crisæus cam
pus.

phissimum amnem cuncta populati sunt, & hinc urbem Drymon incēderunt, illinc Ocharadram, & Erochum, & Tethronium, & Amphicetam, & Neonem, & Pedieas, & Trireas, & Elateam, & Hyampoli, & Parapotameos, id est, fluminis accolas, & Abas, ubi delubrum Apollinis erat locuples, & thesauris donarijsq; cōpluribus exornatum: in quo ut tunc, ita nunc reddunt oracula. Hoc delubrum posteaquam diripuerunt, incendunt. Phocensium etiam quosdam per montana infecuti ceperunt, & mulieres aliquot quas prae multitudine stuprantium extinxerunt. Pratergressi quoq; fluminis accolae peruenere ad Panopeas. Vnde bifariam copiae iam diuisae fuerunt: quarum plurima pars ac ualidissima, cū ipso Xēre Athenas uersus tendens in Bœotios, in agrum Orchomeniorum ingressa est. Bœotij cum Medis uniuersi sentiebant: quorum urbes uiri Macedones in eis collocati, qui ab Alexandro missi fuerant, seruauerunt, uolētes planum facere Xerxi, Bœotios sentire cum Medis. Et hi quidem Barbari hāc iter intēderunt. Cæteri uero cum suis ducibus Parnassum à dextra pstringentes, ad templum quod est Delphis processerunt, quicquid agri Phocēsis nansciscabantur, id omne fœdantes. Nam & Panopeorum oppidum deflagrauerunt, & Dauliorum, & Aeolidensium. Ideo autem hāc ab alijs seiuncti pgebant, ut direpro, quod Delphis est, tēplo, pecunias repserent Xerxi regi: qui oīa quae in eo tēplo erant memoratu digna, melius norat (ut ego audio) q̄ quae in aedibus suis reliquerat, p multis assidue referētibus cū alia, tū p̄cipue Crœsi Haliattis filij donaria. Hoc Delphi cū audissent, in extremam prorsus deuenerunt formidinē. Qua attoniti, deū de sacra pecunia consultarunt, nunquid ea humi deederent, an alij in locum transportarent. Eas deus illis interdixit, ne amouerent: se em̄ suffecturum esse ad res suas tutandas. His auditis, Delphi de semetipsis curandum putauerunt, liberis uxoribusq; in Achaiam traiectis. Pleriq; uertices Parnassi superauerunt, & ad Corycū antrum, quidam ad Amphissam Locridē se subdixerunt: Deniq; oēs Delphi urbē deseruerunt, pter sexaginta uiros, ac pphetam, id est, uaticinū. Postea uero quā Barbari subeuntes appropinquabant, tēplūq; cernebant, interim ppheta, cui nomen erat Aceratos, inspicit ante delubrum sacra arma prolata ē conclauī, quae intus proposita fuerant: quae nefas erat cuiq; mortali contingere: quod ostentum ijs Delphis qui aderant perrexit nuntiatū. Vbi Barbari pperantes puenere ad sanctū Mineruae quod est an tēplum, tum uero etiam maiora quā superius pdigia representata sunt: res pfecto hāc ualde miranda. Nam arma Martia, sua sponte extra delubrum pposita apparuerunt. Quod tū scdō loco actum est, ex omnibus miraculis, maxima est admiratio ne dignum. Cū em̄ Barbari ad sacellum Mineruae, quod est ante templum, accederēt, in terea ē coelo fulmina in eos deciderunt: & à Parnasso duo abscissi uertices, magno cum fragore sunt deuoluti, per multosq; eorum interceperunt. Atq; ex ipso sacello Mineruae uociferatio iubilatioq; extiterunt. Quibus omnibus pariter ingruentibus, terror incussus est Barbaris, ut fugae se mandarent. Ea re cognita, Delphi descendētes magnam eorum stragem edidere. Qui superfuere, rectā ad Bœotios effugerunt: & cū redissent, referebant (ut ego accipio) alia se pter ea q̄ dixi miracula, uidisse duos armatos humana natura angustiores institisse, sibi cādem facientes atq; insequentes: Hos duos Delphi aiunt indigenas heroas esse, Phylacon & Autonoum, quorum fana uisuntur. Phylaci quidem, secundum ipsam uiam super aedem Mineruae: Autonoi uero ppe Castaliā sub Hyampeo uertice. Saxa quae à Parnasso deciderunt, adhuc ad nostram usq; memoriam itēgra extāt in fano Mineruae protēplaris locata, ad quod per Barbaros deuoluta peruenere. Atq; hic receptus à templo horum uiroꝝ fuit. Græcorum classis ab Artemisio profecta, rogatu Atheniensium ad Salaminem substitit. Quod ut facerēt, ideo rogauerant Athenienses, tum ut liberos atq; uxores ex Attica subducerent, tum ut consultaret qd sibi agendū eēt. Nā in rebus quae cōtigerant, consiliū capiendū habebant, tanq̄ opinione frustrata: qppe q̄ putassent inuenturos se Peloponnēses, ad excipiendū Barbaros in Euboea subsidētes: horū nihil inuenerant, sed audiebant illos isthmū muro sepire: hoc plurimi faciētes, ut ipi supeēt, & terrā suam obtinentes tutarent, omīssā

Phocensium regio a Barbaris uastatur.

Mulieres stuprantes extinxerunt.

Haliattis donaria.

Apollinis oraculum.

Aceratus propheta.

Ostenta.

Delphos indigenae heroas.

Hyampeus uertex.

Protemplaris Mineruae.

Atheniense
edictum.

cæteris. Hæc Athenienses cū audissent, ita socios obsecrarunt, ut ad Salaminē sisterent classem. Quo' alijs appulsis, Athenienses in terrā suā pfecti pposuere edictū, ut quæq; Atheniensium rōe posset, seruaret liberos atq; domesticos suos. Ibi plurimi eorū suos in Trœzenē miserunt, quidam in Aeginam, nōnulli in Salaminem, pro se quisq; pperantes sua pignora exportare, q̄ uellent oraculo obsequi: & ante oīa, qđ Athenienses aiunt, ingentem anguem arcis custodem in templo fuisse obseruatum. Et tanquam re uera essent quæ dicunt, serpenti menstrua non cessant libamina proponere quæ sine è melle confecta: quæ cum sp̄ superioribus temporibus depascerent, tunc illibata manserant. Id cum ipsa templi antistes indicasset, eo magis Athenienses eorūq; promptius de seruire arcem, tanquam à deo etiam destitutam. Exportatis itaq; rebus omnibus, ad castra nauigauerunt. Posteaq; eos qui ab Artemisio soluerant, ad Salaminem substititisse audierant, reliqui classiarii qui ad Trœzeniam erant, eodē confluxere. Nam ut in Pogonem Trœzeniorum portū coiretur, erat edictū. Pluresq; multo contractæ sunt naues, q̄ ad Artemisiū decertauerant: & à pluribus ciuitatibus eodē, quod ad Artemisiū duce Eurybiade Euryclidis, uiro Spartiata, nō tñ è gñe regio: quæ multo plurimas ac maxime ueloces obtinebant Athenienses: quæ classis ex his cōstabat: Ex Pelopōneso Lacedæmonij sedecim naues p̄stabant: Corinthij totidem q̄ ad Artemisiū p̄stiterant: Sicyonij quindecim: Epidaurij decem: Trœzenij quinq;: Hermionenses tres: Hi Dorici gñis ac Macedoniæ gentis, Hermionensibus exceptis, ex Erineo & Pindo & Dryopide nouissime pfecti. Nam Hermionenses Dryopes sunt, ab Hercule & Meliensibus è regione quæ Doris nunc uocat, abducti: Hæ copiarū Pelopōnensium erant. Eorū q̄ sunt in exteriore continente, Athenienses supra quā cæteri naues p̄stabant soli centū octoginta: Quippe quibus non affuerunt in pugna ad Salaminem gesta Plataenses, ob hanc causam, q̄ cū Græci ab Artemisio dilapsi sunt, Plataenses, ubi iuxta Chalcidē impulsū fuere descendentes in Pieriam orā Bœotiæ, ad recipiendos domesticos suos se conuerterant. Ita dū in suis conseruandis occupantur, relictū fuere Athenienses sub Pelasgis, eam, quæ nunc Græcia nuncupatur, tenentibus. Pelasgi erant Granai noiati: sub rege uero Cecrope, Cecropidæ cognominati. Erechtheo autē adepto imperiū, imutato noīe Athenienses appellati. Dein Iones, ab Ione Zuthi filio, qui dux extitit Atheniensis exercitus. Megarenses tantundē copiarū, quantū ad Artemisium attulerunt. Amprachij septem cum nauibus auxilio uenerunt: Leucadij cū tribus, Dorica gens, & à Corintho oriunda. Ex insulanis Aeginetæ triginta naues exhibuerūt, quibus aliæ quoq; erant naues instructæ, sed ijs oram suam tutabant. Væ cum triginta omnino nauibus p̄cipuæ uelocitatis, ad Salaminem dimicauerunt. Sunt autē Aeginetæ Doræ, ab Epidauro. Cui insulæ nomen antea fuerat Oenone. Post Aeginetas easdem, quas ad Artemisium, uiginti naues Chalcidenfes, & septem Eretrienfes: Hi Iones sunt. Dehinc Chij easdē attulere, gens ab Atheniensibus Ionica. Naxij naues attulerē quatuor, quemadmodum & cæteri insulani, à popularibus ad Medos dimissi: sed illoꝝ iussa aspnati, transiere ad Græcos, discessu Democriti, uiri inter ciues illustres, & tñc trierarchi. Naxij Iones sunt ab Atheniensibus ducentes originē. Styreæses quoq; easdem quas in Artemisio naues p̄buere. Cynthij unam omnino, & unum penteconterum. Horū utriq; Dryopes sunt. Phayllus. Seriphij etiam & Siphnij & Melij fuere in partibus. Hi cū soli ex insulanis terrā Barbaris & aquam negauerunt. Intra Thesprotos isti oēs, & amnem Acherontē incolunt. Siquidē Thesproti cum sint contermini Ampraciotis ac Leucadijs, ex ultimis regionibus in militiam uenerūt. Eorū qui extra hos habitant, soli fuere Crotoniatæ, q̄ Græciæ periclitanti auxiliū una nauī tulere: cui p̄erat Phayllus, uir trispythionicus. Sunt autē Crotoniatæ gñe Achæi: Et cæteri q̄dem ex hac classe triremes attulerunt. Melij autē & Siphnij & Seriphij pentecōteros, id est, biremes: Melij duas, Siphnij Seriphijq; p̄tecōteros, id est, biremes singuli. Melij ab Lacedæmone genus ducentes: Siphnij & Seriphij ab Atheniēsis Iones. Sūma nauū, p̄ter biremes, fuit trecentæ quāq; ginta octo. Quæ posteaq; ex ijs q̄s dixi urbibus ad Salaminē cōuenerūt, inf̄ eas duces cōsultabat, Eurybi

Serpēs Athe
niēsis custos.

Pogon port⁹
Eurybiades.

Hermionen-
ses.

Doris.

Græcia Cra
nai.

Athenien. un
de nomen

Iones unde.

Amprachij.

Leucadij.

Aeginetæ.

Epidaurius.

Chalcidenfes

Oenone.

Eretrienfes.

Naxij

Styreenses.

Cynthij.

Seriphij.

Siphnij.

Melij.

Thesproti.

Acheron.

Ampraciota

Leucadij.

Crotoniatæ.

Phayllus.

ἡ γὰρ πύθωνι

us, id est, q̄

ter olympico

certamine ui

tor extitit.

Penteconteri

Nauū Gra

car, summa ad

Salamin.

ade rogante, ut qui uellent, sententiam dicerent, ubinam ex his locis quibus ipsi poterentur, commodissimum foret pugna nauali decernere. Iam enim Attica pro derelicta erat: Itaque de cæteris deliberabatur. Pleraque illorum sententia in hoc congruebant, ut profecti ad isthmum, ante Peloponnesum decertarent, hac uidelicet ratione: quod si male pugnassent, ad Salaminem quidem sibi in insula obsessis nullum subsidium ostendebatur: Ad isthmum uero dabatur ad suos effugium. Hæc ratio cum à ducibus Peloponnesium redderetur, aduenit quidam Atheniensis, nuntiatum iam Atticam Barbarum esse ingressum, eamque omnem igne uastare. Nam copiae quæ cum Xerxe erant, Boeotiam peragrantes, incensa tum Thespiensium, qui in Peloponnesum abscesserunt, tunc Plataeensium urbe, Athenas peruenerant, et omnia illa peruastabant. Ideo autem Thespiam et Plataeam incenderunt, quod à Thebanis acceperant illas ciuitates consentire cum Medis. A traiectu Helleponti, ex quo iter ingredi coepere Barbari, unum mensem triuere transeundo in Europam, tres alios dum in Atticam peruenerere, Calliade summum Athenis magistratum gerente: urbemque desertam cepere, paucis quibusdam Atheniensibus in templo repertis, necnon quaestoribus ærariis, & hominibus egenis, qui præseptra foribus atque lignis arcæ, subeuntes arcebant, qui non exierant illinc ad Salaminem simul præinopia uictus, simul opinione oraculi soluendi, quod reddiderat sibi Pythia, murum ligneum inexpugnabilem fore: id interpretantes ex oraculo effugium esse, non naues. Hos Persæ, castris ex aduerso arcis positis in prominenti colle, quem Areium pagum Athenienses uocant, hunc in modum obsederunt: Sagittas stupas circumdatas ubi incenderant, emittebant in illorum uallum. Athenienses, quanquam obsessi, & ad ultimum malorum deducti, etiam conscenso uallo tamen resistebant: ac ne uerba quidem Pisistratidarum conditionem deditiois offerentium, admittebant: & cum alia ad repugnandum excogitarunt, tum uero hoc, quod in Barbaros portis subeuntes deuoluebant saxa molaria: adeo, ut Xerxes per diu inops consilii fuerit, quod eos expugnare non posset. Tandem ex difficultatibus, accessus quidam apparuit Barbaris. Necessè enim erat secundum oraculum, omnem Atticam, quæ in continente est, subiici Persis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & ascensus, qua parte nemo excubabat, quaque nemo credebat quempiam hominum ascensurum, hac parte (etsi loco prærupto) quidam conscenderunt iuxta templum Aglauriæ filiae Cecropis: quos ubi in arcem ascendisse uiderunt Athenienses, partim è muro sese præcipitauerunt, atque extincti sunt, partim in ædem refugerunt. At Persæ qui ascenderunt, primum ad portas contendunt, eisque patefactis supplices trucidant. Atque ubi omnium stragem fecerunt, direpto templo, arcem incendunt. Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendam Susa ad Artabanum mittit, nuntiatum res bene gestas, ac præsentem statum. Postero die quam nuntium miserat, conuocatis Atheniensium exilibus expeditionis suæ comitibus, iussit, ut conscensa arce, hostias suo ritu immolarent: siue aliquo in somniis uiso, siue sua sponte facti poenitens, quod templum concremasset. Exules Athenienses id quod iussi erant, executi sunt. Cuius rei cur mentionem fecerim, exponam: Est in arce hac Erechtheios (qui fertur fuisse terrigena) templum, in quo olea est & mare: ut apud Athenienses prædicatur, Neptuno & Minervæ in testimonium posita, quod de regione decertassent. Hanc igitur oleam unam cum cætero templo contigit ut Barbari exurerent: quam Athenienses qui ab rege iussi erant rem diuinam facere, altero ab incensione die cum in templum ascendissent, aspexerunt fruticasse, edito à stipite uirgulto, cubiti instar: Et hæc quidem illi narrauerunt. At Græci qui apud Salaminem erant, ubi nuntiatum est, uti res circa Atheniensem arcem haberent, eo perturbationis deuenire, ut nonnulli è ducibus non expectarent, dum propositum negotium constitueretur: sed in naues irruerent, ac uela tollerent tanquam profecturi: Ceterique qui relinquebantur, statuerent sibi ante isthmum prælio nauali decernendum. Et cum nox adfuisset, digressi è concilio, naues conscenderunt. Ibi Themistoclem pergentem ad nauem sciscitatur Mnesiphilus, uir Atheniensis, quidnam ab ipsis decretum esset: et cum ab eo audisset decretum esse, ut ad isthmum

*Thespia urbs
uastatur.*

*Plataea urbs
incenditur.*

Callias.

Athe. captæ.

Areius pagus.

*Atheniensium
uirtus in pro
pugnanda ar
ce.*

*Aglau. filius
Cecrop.*

*Athenar. arx
incensa.
Erechtheios
templum*

*Olea in arce
Athenien.*

Mnesiphilus.

proficiscerent, & ante Peloponnesum dimicaret: Si isti (inquit) à Salamine proficiscuntur, iam tu pro nulla amplius patria dimicabis. Ad suam enim quisque patriam remeabunt: ut nec Eurybiades, nec alius hominum quispiam cohibere possit, quo minus copiae dilabantur: Græciaque peribit consilii inopia. Quare si quid comminisci potest, perge: & quod decretum est, conare irritum reddere, & Eurybiadem à sententia reuocare, ut hic perstet. Themistocles, cum hæc admonita sibi admodum probarentur, nullo reddito responso, ad Eurybiadis nauem perrexit. Vbi hominem conuenit, ait uelle se denegotio communi cum eo colloqui. Hunc ille in nauem ingressum iubet loqui quæ uellet. Cui Themistocles assidens, quæcumque à Mnesiphilo acceperat, tanquam à semetipso refert, & alia adiicit multa, donec Eurybiadem à sententia reuocauit: persuasitque ut è nauiprodi-ret, & duces ad consilium contraheret. Ii posteaquam congregati sunt, priusquam ad eos Eurybiades referret id, cuius gratia ipsos coegerat, Themistocles multis agebat uerbis, prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthiorum dux Adimantus Ocyti: Themistocles (inquit) in certaminibus non, qui ante alios urgent colaphis caduntur. Eum refellens Themistocles: Atqui (inquit) reliqui non coronantur. Committit Corinthio cum respondisset, ad Eurybiadem conuersus, nihil eorum dicebat quæ dixerat prius. Illos posteaquam à Salamine profecti fuissent, dilapsuros. Præsentibus enim sociis, non putabat sibi decorum quempiam accusare: sed aliunde oratione sumpta: In te nunc (inquit) situm est seruare Græciam, si mihi accedens, nauale hic prælium facias, & non horum quibusdam credes, classem ad isthmum abducas: utrunque cum audieris inter se comparato. Si ante isthmum conflagres, in patenti pelago dimicabis, ubi nobis minimum expedit, naues habentibus & grauiores & numero inferiores. Ex quo etiam si in alijs feliciter nobiscum agatur, tamen amittes Salaminem & Megara & Aeginam. Nam illos unà comitabitur suus pedester exercitus. Atque ita tu eos in Peloponnesum ages, omnemque Græciam in discrimen adduces: Sin autem id feceris quod suadeo, hæc in eo reperies commoda: Primum si in arcto confixerimus nos paucae naues cum multis, profecto si æqua belli contingent, multo superiores erimus: quoniam in arcto oppugnare, pro nobis est: in spatio, pro illis. Præterea Salamis seruatur, ubi nostri nunc liberi collocati sunt & uxores. Est & alia hic causa, propter quam item debes præcipue hic manere, quod pro Peloponneso & isthmo pugnabis: quod caue (si sapias) ne istos ducas. Si id quod spero continget, ut classe uincamus, Barbari neque ad isthmum nobis aderunt, neque usquam longius ab Attica procedent, sed nullo ordine abibunt: unde nobis lucrifaciemus quæ seruauerimus Megara, Aeginamque, atque Salaminem, apud quam credibile est nos hostibus fore superiores. Credibilia enim suadentibus hominibus fere prospere cedit. Secus facientibus, ne deus quidem uult adesse, & humane sententiæ indulgere. Hæc dicentem Themistoclem, rursus interpellans Adimantus, iubebat filere eum, cui patria non esset: quin etiam Eurybiadem non finire uirum extorrem sententiam dicere: & ita demum id finire, cum urbem Themistocles habuisset: uidelicet exprobrans, quod Athenæ captæ essent, tenerenturque ab hoste. Tunc Themistocles, & ille Corinthiis multa ingerens probra, ratione ostendit, sibi esse & solum, & urbem multo maiorem quam illis, unde naues ferme ducentæ essent armatæ, quas nulli Græcorum inuadentes possent propellere. Hunc cum ratione significasset, ad Eurybiadem transiens, maiori cum acrimonia loquebatur (inquiens): Tu uero si hic manes, uir eris egregius: sin minus, Græciæ euerfor. Totum enim belli momentum nobis naues sustinet. Sed mihi crede, nisi hoc feceris, nos sicuti sumus, ubi domesticos receperimus in Sirin, quæ in Italia profecturos: quæ olim iam nostra est: quanquam (ut oracula aiunt) à nobis condici oportet. Vos autem talibus sociis destituti, meorum uerborum reminiscimini. Hæc dicente Themistocle, Eurybiades edocebatur: & ob id edocebatur (ut mihi uidetur) quod maxime formidabat, ne si ad isthmum classem reduxisset, ab Atheniensibus deferretur, quibus deferentibus tam reliqui non essent in pugando hostibus pares. Ita sententiam eam probauit, ut illic permanentes, pugna nauali de-

Adimanti di-
ctum.

Themistoclis
consilium.

Salaminis Athe-
nien-sium pro-
fugium.

Credibilia
suadenti pro-
spere cedere.
Themistocles
extorris dis-
tus.

cernerent. Quod ubi Eurybiadi placuit, huius qui altercationibus uelitati fuerant circa Salaminem, cum illic sese appararent tanquam praelium nauale facturi, dies illuxit: et si mul oriente sole, extitit terrae motus et maris: propter quod uisum est faciendum, ut Aeacidas in auxilium inuocarent. Id ubi fecerunt, et omnibus qui illinc ex Salamine sunt diis uota fecerunt, et Aiacem Telamonis filium inuocauerunt: nauemque ad Aeacum et ad Aiaem Telamonem alios Aeacidas inuocandos, Aeginam miserunt. Narrabat autem Dicaeus Theocydis, monius, uir Atheniensis, atque idem exul, et apud Medos factus illustris, per id tempus quo Attica regio Atheniensibus desolata, a pedestri Xerxis exercitu uastabatur, se forte fuisse unum cum Demarato Lacedaemonio apud campum Thriasium, uidisseque puluerem triginta ferme milium uirorum capacem ab Euleusine: et cum demirarentur, quoniam hominum esset ille puluis, statim se audisse uocem, quae uox ipsi uideretur Iacchus myrtilicus: et Demaratum, ut qui esset sacrorum quae fierent in Eleusine ignarus, interrogasse quidnam esset quod ita sonaret: sed dixisse: Demarate, non aberit quin grandis aliqua clades contingat regis copiis. Hoc autem palam est, cum Attica sit desolata, nomen ab Eleusine resonans, uenire auxilio Atheniensibus ac sociis. Quod si in Peloponnesum incumbat, periculum regi erit, eiusque copiis quae sunt in continente: Sin ad classem quae ad Salaminem est conuertetur, periculum adibit rex, ne nauticum amittat exercitum. Haec solennia Athenienses quotannis celebrant Cereri atque Proserpinae: et his sacris, quicumque uult et Atheniensium, et aliorum Graecorum, initiatur: et uox quam audis, est in hoc festo Bacchantium: Et ad haec dixisse Demaratum, si neue alteri cuiquam hoc uerbum dixeris: Quod si ad regem referantur, capite plectaris, ut nec ego te, nec alius quispiam hominum queat eripere. Quamobrem tene silentium de hac expeditione: diis cura erit: Hoc Demaratum admonuisse aiebat. Ex illo autem puluere ac uoce factam esse nubem, eamque in sublime elatam, Salaminem uersus ad Graecorum exercitum fuisse delatam. Ita se didicisse, nauticas Xerxis copias esse perituras. Haec dicens Theocydis filius referebat, Demaratum atque alios testes citans. Classariae autem Xerxis copiae, ubi inspecta strage Laconicorum, ex Trechinia in Histiaeam traiecerunt, triiduum illic moratae, per Euripum nauigabant, totidemque diebus ad Phalerum praesto fuerunt. Nec enim minori, ut mihi uidetur, numero, uel pedestres copiae uel nauticae Athenas promotae sunt, quam ad Sepiadem atque Thermopylas. Nam in supplementum eorum, qui aut tempestate ad Thermopylas, aut in naualibus ad Artemisium praeliis interierunt, eos substituam, qui nondum regem affecuti fuerant, Melienses, Dorienses, Locros, Boeotios: qui cum omni copia aduenerunt, exceptis Thespiensibus et Plataeensibus: necnon Carystios, Andrios, Tenios, ac ceteros omnes insulanos, praeter quinque ciuitates, quorum nominum superius habui mentionem. Nam quo magis penetrabat in Graeciam Perses, eo plures cum nationes sequebantur. Qui omnes, exceptis Parijs, postquam Athenas uenere, et ad Phalerum (Parij autem in Tythno relictii, quod bellum caderet spectabant) ibi Xerxes ipse ad classem descendit, animo coetum classiariorum faciendi, et eorum audiendi sententias. Eo profectus ubi praesedit, affidentibus, qui accitu eius aderant, suae quoque gentis tyrannis, ac nauium praefectis, ut cuique rex honorem dederat, quorum primus erat Sidonius rex, tum Tyrius, deinceps alij gradatim: misit ad eos Mardonium tentandi gratia, sciscitatum singulos, praelium nauale faceret, nec ne. Postquam Mardonius a Sidonio exorsus, singulos circumsiens interrogauit, ceteri quidem eandem dixere sententiam, iubentes fieri praelium: Artemisia uero: Haec, inquit Mardoni quae dico regi referas, me neque in praelijs ad Euboeam gestis ignauissimam extitisse, neque minima contulisse in te domine. Ideo cum talis sit, aequum esse, ea quae in rem tuam maxime esse sentio, demonstrare. Itaque hoc tibi suadeo, ut nauibus parcas, nec praelium nauale facias cum ijs uiris, qui tanto sunt tuis in mari praestantiores, quanto foeminis uiri. Quid enim necesse habes omnino uenire in discrimen pugnae naualis? Nonne Athenas habes, quorum gratia expeditionem sumpxisti? nonne reliquam Graeciam? Nemo tibi obstitit: Qui tibi obstitebat, ita summoti sunt, ut eos decebat. Quo au

Thriasius ca

pus

Bacchantium

uox.

Sententiae ro

gantur a Xer

xe de classi

ca ineunda pu

gna.

Artemisiae

consilium.

rem ego recasuras hostium res arbitror, id exponam: Si non instabis pugnae navali committendae, sed classem pges hic continere ad terram, ac tendere ipse in Peloponnesum, tunc tibi domine succedent ea quorum gratia uenisti. Neque enim diu tibi resistere Graeci possunt, sed dilabentur, & abs te ad suas quisque urbes defugient. Quoniam neque com meatus est eis in hac insula, ut ego audio, neque esse credibile est: neque si tu in Peloponnesum pedestres copias duces, hic eos perstituros qui illinc huc aduenerunt, neque de pugna pro Atheniensibus facienda curaturos. Quod si pugnam naualem gerere approperabis, uereor ne copiae nauticae male re gesta, pedestribus sint exitio. Praeterea hoc etiam rex in animum dimitte usu uenire, ut bonis quidem hominibus mali serui sint, malis autem boni. Ideoque tibi (qui uirorum es optimus) serui sunt mali, qui numero sociorum censeantur: Aegyptii, Cyprii, Cilices, Pamphyli, & quibus nulla utilitas est. Haec loquente Artemisia, quicumque ei bene uolebant, noxiam illi rebantur suam orationem, tanquam aliud mali passurae ab rege, quem uetaret pugnam facere naualem. At si quidem male consultum uolebant, inuidebantque, utpote cui inter primos sociorum omnium honos haberetur, gaudebant eius (quam dixerat) sententia, tanquam periturae. Xerxes, postquam ad eum sunt relatae sententiae, magnopere delectatus Artemisiae sententia: & cum iam antea officiosam esse sensisset, tunc multo impensius collaudauit. Nihilominus ut pluribus staretur, iussit, ratus ad Euboeam suos sponte male pugnassee, quod uidelicet ipse abfuisse. Itaque constituit spectaculo pugnae navalis interesse. Classarii, ubi nuntiatum est illinc esse soluendum, classem Salaminem uersus ducunt, & per otium in aciem sunt digesti. Sed cum eos dies defecisset, quo minus praelium committeret (nox enim interuenit) in posterum diem sese instruebant: cum interim Graecos metus formidoque cepit, cum alios, tum uero Peloponneses: quod ipsi desidentes in Salamine, pro Atheniensium terra essent certaturi. Qui si superarentur, in insula deprehenso forent obsidendi, sua terra sine praesidio relicta. Per eandem noctem pedester exercitus Barbarorum contendebat in Peloponnesum: quanquam cuncta quae poterant, excogitata erant, ne Barbari per continentem ingrederentur. Nam ubi Leonidam cum suis apud Thermopylas occubuisse accepere Peloponneses, celerrime ex urbibus concursu facto, isthmum insederunt, duce Cleombroto Anaxandridae filio, Leonidae fratre. Ibi confidentes, primum uiam Scironidem obstruxerunt, deinde consilio inito isthmum muro inaedificabant, opusque perficiebant: quippe nemine (cum tot milia uirorum essent) cessante. Nam & lapides, & lateres, & ligna, & cistas fabulo plenas afferebant, nullo temporis momento opus intermittentes, neque diurno neque nocturno. Qui ex Graecis ad isthmum auxilio cum omni copia uenerunt, hi fuere Lacedaemonii, & Arcades, & Helei, & Corinthii, & Sicyonii, & Epidaurii, & Phliasii, Troezenii, & Hermionenses. Hi fuerunt qui auxilio uenerunt metuentes periclitanti Graeciae: ceteris enim Peloponnesibus id nihil admodum curae erat. & Olympia iam & Garniam praeterierant. Incolunt autem Peloponnesum gentes septem: quarum duae indigenae, eundem quem habitarunt olim locum nunc habitant, Arcades & Cynurii. Una Achaica, quae nunquam illa quidem ex Peloponneso excessit, sed pristino loco egressa alienum incolit. Reliquae quatuor ex septem, aduentitiae sunt, Dorienfes, Aetoli, Dryopes, Lemnii. Doriensium multae sunt & insignes ciuitates: Aetolorum sola Helis: Dryopum Hermiona & Asina, quae ante Cardamyla Laconicam sita est. Lemniorum omnes paroreitani. Cynurii, cum sint indigenae, soli putantur Iones esse, sed effecti sunt Dores, ipsa die sub imperio Argiorum impositi, essent Orneatae & Perioeci. Harum igitur septem gentium, ceterae praeter eas quas recensui, ex medio cesserunt. Et, si ingenue loqui fas est, in medio sedentes cum Medis sentiebant. Apud isthmum quidem in tali labore isti occupati erant, utpote pro omni iam cursu, quod nulla spes ex classe essulgeret, currentes. Quae audientes illi qui in Salamine erant, formidine afficiebantur, non tam pro seipsis quam pro Peloponneso solliciti: adeo, ut alius alium adiens, summissa uoce admiraretur in Eurybiade consilii inopiam. Tandem res erupit in medium, consiliumque contractum est, & multa de hoc ipso dicebantur, ab

Serui boni
dominis ma-
lis.

Semētia plu-
res uincūt me-
liores.

Cleombrotus.
Scironis uia.

Peloponnesi
gentes septē.
Cynurii.

Helis.
Hermiona.
Asina urbs.
Cardamyla.
Orneata.
Perioeci.

his quidem oportere in Peloponnesum nauigare, & pro illa adire periculum, non autem pro regione captiua manentes pugna nauali decernere. Ab Atheniensibus uero & Aeginetis & Megarënsibus, satius esse illinc manentes dimicare. Ibi Themistocles postquam sententia Peloponnesium eueit, clanculum è concilio egressus, misit ad classem Medorum nauigium, cum quodam iussu dicere quæ oporteret, cui nomen erat Sicinno, contubernali suo, atque eodem pædagogio liberorum suorum: quem post hæc res gestas ipse Thespiansem fecit, (ubi Thespianenses in ciuitatem sunt recepti) atque locupletem. Is tunc nauigio ad duces Barbarorum profectus, hæc inquit: Dux Atheniensium, quod partibus regis fauet, præoptat quæ res uestras quam Græcorum esse superiores, misit me clam alijs Græcis indicatum uobis, illos metu percussos fugam facere uelle, & nunc offerri uobis occasionem exequendi rem omnium præclarissimam, nisi per negligetiam eos dilabi sinatis. Nam neq; inter se cõsentiunt, neq; uobis amplius obfistent, quos cernetis inter se dimicantes, eos qui uobiscum, & eos qui contra uos sentiunt: Hac re Sicinus indicata, ab illis abscessit. Cui fidem habentes Barbari, tum in insulam paruam nomine Psytaleam, quæ inter Salaminem & continentem sita est, multos Persarum traiciunt: tum mediam circa noctem cornu quod ad uesperam spectabat, producunt Salaminem uersus, eam circumituri. Producunt item qui circa Ceon & Cynosuram instructi erant, occupantes omne fretum Munychia tenus. Ideo autem & naues producebant, ne quæ Græcis liceret effugere: sed circumuenti uicem redderent prællorum ad Artemisium gestorum. Ad insulam Psytaleam traiciebāt aliquot Persas, ut commisso nauali certamine, cum plurimum & uiro- rum & naufragiorum eò efferretur (erat enim insula in traiectu pugnae sita) ij Persæ suos seruarent, alienos interimerent. Hoc ne hostis sentiret, clanculum egere, nulla noctis parte cõcessa somno. In has ego res intuens, non habeo aduersari oraculis tanquam non ueris, uolens euidenter loquentia conari refellere:

Auricomæ postquam Dianæ littora iungent,
 Nauales pontes cum littoribus Cynosuræ,
 Spe stolidæ fortes, quod Athenas Marte subegit,
 Compescet iuuenem meritissima poena superbum,
 Instinctum furijs, sibi cedere cuncta putantem.
 Nam miscebitur æs æri, Mars sanguine pontum
 Inficiet; Graijs tunc libera tempora reddet
 Saturno genitus, simul & uictoria pollens.

Bacidis oraculum.

Cum ita euidenter in his à Bacide dicatur, profecto neque ipse de fide oraculis deroganda ausim dicere, neq; ab alijs dici sustineam. Inter duces qui in Salamine erant, ingens conflatus est tumultus nondum scientes à Barbarorum nauibus se circumueniri. Vbi autem orto sole inspexerunt hostem instructum, censuerunt ibidem sibi manendum. Quibus congregatis, applicuit ex Aegina Aristides Lysimachi, Atheniensis quidem, sed in exilium à populo eiectus, quem ego (ut eius mores accepi) uirum optimi Athenis atque iustissimum censui. Hic uir concilio assistens, Themistoclem euocauit, non amicum sibi, sed in primis inimicum. Verum præ magnitudine præsentium malorum oblitus simultatum, euocauit hominē colloquendi gratia. præsenferat enim Peloponneses maturare ad isthmum classem reducere. Qui, cum prodisset Themistocles, ad eum inquit: Nos & aliò tempore, & hoc ipso contendere debemus inter nos hac de re, uter nostrum de patria præclarius mereatur. Te uero certiorē facio, peræque esse Peloponnesibus multa uerba facere, ac pauca de abducendis hinc nauibus. Ego tibi quod ipsemet uidi, refero: nunc, ne si uelint quidem, Corinthios atque ipsum Eurybiadem enauigare posse, quoniam circumdati ab hostibus utriusque sumus. Quare ingressus ad eos, hoc indicato. Cui respondens Themistocles: Lucunda sane (inquit) iubes, bonum afferens nuntium. Nam quod ego precabar ut fieret, id ipse tu conspiciatus fieri, uenisti nuntiatum, Vt enim scias, quæ sunt à Medis, propter me fiunt, quoniam opus

Aristides.

Themistoclis
 cū Aristide
 simulas &
 colloquium.

facto fuit, ut Græci qui nolebant sua sponte ad pugnam descendere, descenderent inuirti. Tu uero, quandoquidem iucunda nuntiatum uenisti, per teipsum nuntiato. Quæ si ego retulero, uidebor rem commentitiam dicere, nec ipsis persuadebo, tanquam non hoc agentibus Barbaris. Itaque tute ingressus, uti res habet ipse referas. Quod ubi feceris, si tibi fidem habebunt, optime habet: sin minus, perinde nobis erit. Neque enim si undique circumdati sumus, ut tu ais, amplius isti diffugient. Aristides concilium introgressus, eadem retulit, dicens se ex Aegina uenisse, & ægre elapsum, quod latuerit stationem hostium. Omnem enim classem Græcorum, à Xerxis classe circumuentam. Ideoq; hortari se, ut ad defensionem sui illi sese præpararent: Hæc locutus Aristides, retro abiit. Rursus inter duces altercatio orta, plerisque eorum fidem nuntio non habentibus: quibus non credentibus, aduenit triremis transfuga uirorum Teniorum, cui præerat Panetius Sofimenis, quæ omnem ueritatem attulit. Cuius facti nomine, Tenij in tripode qui Delphis dedicatus est, inter eos qui Barbarum debellarunt, scripti fuere. Ex hac naui quæ ad Salaminem, & altera quæ ad Artemisium transfugit, expleta est Græcorum classis trecentorum & octoginta nauium. Duæ nanque prius ad explendum numerum defuerant naues. Græci, ubi eis uerba Teniorum fecerunt fidem, sese apparauerunt tanquam dimicaturi. Et sub diluculum cum propugnatorum coetum fecissent, Themistocles ex omnibus quæ expedirent, præcipiebat: cuius orationis summa erat, meliorum cum peioribus comparatio, quæcunque in hominis natura atque industria existunt, exhortatus ut meliora eligerent. Vbi perorauit, iussit illos ingredi naues. Quibus ingressis, rediit ab Aegina triremis, quæ profecta ad Aeacidas erat. Moxq; omnes naues Græci soluerunt. In quos mouentes, continuo Barbari sunt inuecti. Ibi cæteri quidem Græci cum inhiherent remos, cessimq; irent, Aminias Palæneus uir Atheniensis, euectus naui in hostilem incurrit: cui implicitus cum hæreret, nec abstrahi posset, ita cæteri uenientes auxilio conferti sunt. Hunc in modum aiunt Athenienses extitisse initium pugnae, Aeginetæ uero natæ, quæ ad Aeacidas abierat, fecisse initium. Quanquam etiam hoc refertur, simulacrum mulieris fuisse eis oblatum: & cum apparuisset, ita illos exhortatum, ut omnis Græcorum exercitus exaudierit, sed prius his uerbis cōiuciatum: O dæmonij, quousq; remos inhibebitis? Aduersus Athenienses instructi erant Phœnices. Nam ij cornu tenebant, quod ad Eleusinā hesperæq; uergebat. Aduersus Lacedæmonios instructi erant Iones. Hi cornu tenebant, quod ad auroram spectabat & Pirææ: quorū pauci admonitu Themistoclis, de industria ignauiter agebant, pleriq; minime. Enimuero complurij trierarchorum nomina commemorare possem, qui Græcas naues expugnauere, sed neminem nominabo præter Theomestorem Androdamantis, & Phylacon Histiaei, ambo Samios. Quorum duntaxat ideo mentionem facio, quod Theomestor ob hanc nauatam operam à Persis tyrannus Sami creatus: Phylacus, inter bene de rege meritos ascriptus est, & multo tractu solus donatus. Benemeriti autem de rege, Persica lingua Orosangæ uocantur: De his quidē ita res habet. Multitudo autem regiarum nauium ad Salaminem expugnabatur, partim ab Atheniensibus corrupta, partim ab Aeginetis, utpote Græcis seruato ordine ac loco certantibus, Barbaris & incompotite & inconsulte agentibus: ut non ab re fuerit talem eis rem contingere, qualis contigit: quanquam eo die fuerunt atq; extiterant longe seipsis pstantiores, & quàm ad Eubœam extiterant, pro se quisq; adnitescentes, ac Xerxem reformidantes, qd̄ ab eo se singuli conspici arbitrabantur. Et de alijs quidem uel Barbarorum uel Græcorū singillatim, quomodo dimicauerint, non possum pro cōperito referre: Circa Artemisiam uero hoc rei gestum: Ex quo impensius illa regi commēdata est (nam posteaq; regiae res in multum tumultuationis deueniant) hoc interim tempore Artemisia cum nauem suam Attica insequeretur, nullum habens effugium, (quia ante ipsam naues amicorum, sua uero proxima hosti erat) hoc sibi putauit faciendum, qd̄ & fecisse profuit. Nam ut fugiebat Atticam nauem, in nauem sociam, quæ erat uirorum Calyndensium, impegit, quaq; rex Calyndensium Damafithymus uehe-

Panetius.

Tenij.

Græcorum
classis summa

Aminias.

Pugnae initi
um ad Sala
minem,

Pirææ.

Theomestor
Phylacus.Benemeriti.
Orosangæ.Damafithy
mus.

batur. Cum quo etsi huic iam inde dum essent in Hellesponto, contentio intercessit, ta-
men incertum, an consulto id fecerit, an fortuito naui Calyndensi oblata fuerit: Eam
Artemisia ubi incurrit, pariter demersit, prospero casu usa, & duplex hinc sibi bonum *Artemisiae*
adepta. Nam trierarchus Atticæ naui eam conspicatus, incurrisse Barbarorum uiros *pugna gloria*
nauem existimans, hanc aut Græcam esse nauem, aut è Barbaris profugisse: & à
Græcis pugnare, ab hac ad alias se cōuertit. Ita ex hoc facto cōtigit Artemisiam tum ut
pestem euitaret, tum ut è malo opere præcipue se probatam apud Xerxē redderet. Si-
quidem fert, cum rex spectans animaduertisset hanc nauem alteri incurrisse, quendam
eorum qui aderant dixisse: Ceteris Artemisiam domine, ut bene præliatur, utq; nauem
hostilem depresso. Et regem interrogasse, nunquid uere id opus Artemisiam esset: & il-
los qui plane nossent insigne naui Artemisianæ, ita rem habere adfirmasse, ratos eam
nauem quæ corrupta esset, hostilem fuisse. Nam præter cætera quæ mulieri (ut dictū)
prosperè cesserunt, hoc quoq; accessit, quod è naui Calyndensi nemo seruatus est, q̄ ex-
isteret accusator. Vnde Xerxem ferunt ad ea quæ narrabantur, dixisse: Viri quidem ex-
titerunt mihi scemina, sceminæ autē uiri: Hæc aiunt dixisse Xerxē. In eo plio cum alijs *Feminae uir-
tute.*
multi & illustres uiri, tum Persarum Medorumq; q̄ aliorum sociorū occubuerunt, tum
uero dux Ariabignes Darij filius Xerxisq; frater, è Græcis pauci. Quippe q̄ gnari na-
tandi, cum suæ naues corruptæ essent, nec pugna perissent ad Salaminem, enatabant:
cuius rei quia imperiti erāt Barbarorum plerique, in mari periere. Posteaquam eorū
primæ naues in fugam uersæ sunt, tum uero plurimæ corrumpebantur. Nam quæ in-
posterioribus locatæ erant, dum eaz̄ propugnatores conantur præterire, ut & ipsi ali-
quam operam regi nauarent, undiq; in suoz̄ naues incidebant. Quo in tumultu etiam
hoc actum est, ut quidam Phœnices quorum naues corruptæ fuerant, regem adētes,
insimulauerint Iones tanquam proditores, q̄ propter eos amissæ naues essent. Vnde
id contigit, non ut Ionum duces interficerentur, sed ut ij Phœnices qui illos insimula-
bant, eam acciperent mercedē. Etenim illic adhuc ea loquentibus, Samothracia naui
Atticæ impacta, eam demersit: & in hāc Aeginetica impulsā, ipsā depresso. Verum *Ionum præ-
stantia.*
Samothraces ut qui iaculatores essent, epibatas naui quæ suam depresso, iaculorum
ictibus extulerunt: eorumq; conscensa naui potiti sunt: quod factum Iones liberauit.
Nam Xerxes ubi id egregiū facinus Ionum aspexit, conuersus ad Phœnices, ut erat su-
pra modum mœstus, & omnes arguēs, iussit eorum capita præcidi, ne cum ipsi imbel-
les essent, meliores criminarentur. Quoties autem suorum quempiam aliquod opus
edentem cernebat, de eo homine percontabatur, sedens sub monte qui est è regione Sa-
laminis, nomine Aegaleo, & scribæ trierarchum illum à familia & urbe scripto anno-
tabant. Et cladi Phœnicum qui aderant, additus est Ariaramnes uir Persa, quanquam *Aegaleus.*
amicus regis. Et isti quidem in Phœnices cōuertebant. Barbaris autem in fugam uer-
sis, & ad Phalerum elabentibus, Aeginetæ in freto subsistentes, operam memoratu di-
gnam ediderunt. Nam Athenienses quidē in tumultuatione naues sibi obistentes fu-
gientesq; expugnabant, Aeginetæ uero eas quæ elabebant: Quoties aliqua effugiebat *Ariaramnes.*
Athenienses, eo ipso cursu in Aeginetas incidebant. Cum interim conflixerunt naues
duæ, una Themistoclis insequēs aliam, altera Polycriti Crio geniti, uiri Aeginetæ, dū
naui Sidoniam inuadir, illam uidelicet, quæ speculatoriam in Sciatho Aegineticam
ceperat, qua uehebatur Pytheas Ischeni: quem Persæ seminecem plagis, tamen admi-
ratione uirtutis seruatum in naui habebant: Sidonia quæ hunc circūferebat naui, una
cum Persis est intercepta, ut Pytheas ita sospes rediret in Aeginetā. Polycritus ubi in-
spexit Atticam nauem, agnito signo naui imperatoriae, inclamans Themistoclem, io *Pytheas.*
catus est, exprobrans Aeginetis quod cum Medis sentirēt. Hoc Polycritus sua naui in-
eurrēs, in Themistoclem iaculatus est. Barbari, quorum naues supererant, fuga se pro-
ripuerunt in Phalerum pedestres ad copias. In hac pugna nauali è Græcis optime au-
dierunt Aeginetæ, secundo loco Athenienses: è uiris Polycritus Aeginetæ, Athenien-
sesq; Eumenes Anagyrasius, & Aminias Palleneus, qui & Artemisium est insecutus, *Aminias.*

non prius desiturus, quam aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiam ea nau-
 ui uehi animaduertisset. Quippe trierarchis Atheniensem præceptum erat, ut eam ca-
 peret: propositumque præmium decem milium drachmarum ei, qui uiam cepisset. In-
 digne enim ferebant mulierem aduersus Athenas militare. At illa (ut antea dictum est)
 aufugit. Fuerunt & alij, quorum naues incolumes in Phalerum euaserunt. Adimantem
 Corinthiorum ducem, Athenienses ferunt statim inter initia concursus nauum expa-
 ueritum, atque perterritum sublati uelis fugæ se dedisse: Corinthiosque inspecta fuga na-
 uis imperatoriae, itidem abiisse. Et cum fugiendo uenissent ad templum Mineruæ Scia-
 radis, quæ est in Salamine, occurrisse eis celocem diuinatum pompa: quem quoniam
 misisset cum non constaret, sciensque neminem suæ classis ad ipsos misisse, eos ob id cõ-
 sectasse rem diuinam esse: & illos qui in celoce erant, ubi propiores fuerunt, ita locu-
 tos fuisse: Adimante, tu quidem conuersis in fugam nauibus abscedere Græcorum pro-
 ditor: at illi quantum uotis conceperunt, uictores hostium euadent. Et cum is uerbis fi-
 dem non haberet Adimantus, hæc iterum dixisse: ipsos posse pro obsidibus ductos mor-
 tem obire, nisi constaret Græcos esse uictores: Ita conuersa nauis, Adimantum cum cæ-
 teris ad classem suorum, re iam ab alijs nauata, uenisse. Hic de illis apud Athenienses ru-
 mor extitit, quod ipsi Corinthij negant, sedque inter primos pugnatore extitisse affirmant,
 pro quibus testimonium dicit reliqua Græcia. Aristides Lysimachi uir Atheniensis, cu-
 ius paulo antè ut uiri optimi mentionem feci, per eum tumultum, qui circa Salaminem
 fiebat, hoc rei gessit: Per multis eorum qui ad littus Salaminis locati erant sumptis, ge-
 nere Atheniensibus, & in Psytaleam insulam traductis, omnes Persas qui in ea insula
 erant, interemit. Defuncti nauali pugna Græci, reductis in Salaminem nauibus, poti-
 ti sunt naufragijs, quæ illic supererant: parati ad aliam dimicationem, quod sperarent
 regem ipsi, & quæ sibi reliquæ erant, nauibus usurum. Porro naufragiorum pleraque uen-
 tus zephyrus ex Attica moliens, asportauit in oram nomine Coliadem: ut impletum
 sit oraculum, cum de cæteris quæ ad pugnam naualem pertinent, faciens mentionem,
 tum uero de naufragijs illuc euectis, à Bacide & Musæo multis annis antea prædictis,
 ac redditum Lysistrato Atheniensi, uiro sortilego, quod omnes Græcos latuerat

Bacid, orac.

Horrebunt remis mulieres Coliadenses.

Hoc futurum erat profecto rege. Cognita sua clade Xerxes uentus, ne quis Ionum
 à Græcis subornatus, aut sua sponte ad soluendos pontes in Hellespörtum nauigaret,
 unde ipse in Europa deprehensus salute periclitaretur, de fugiendo consultabat: nolens
 tamen neque à Græcis neque à suis detegi, aggerem in Salamine tentabat educere, na-
 uesque Phœnicum onerarias, ut pro rate ac muro essent, innectabat: & se tanquam ali-
 am pugnam naualem facturum, ad bellum instruebat. Quæ agentem uidentes cæteri,
 pro certo habebant eum manendi animo atque bellandi illa apparere: sed nihil eorum
 Mardonium latebat, ut probe gnatum ingenij illius. Xerxes & hæc fecit, & simul in Per-

Tabellionum fidem misit qui præsentem cladem nuntiarent. His nuntiis nihil perniciosius transcurrere
 Persarum cur- in rebus humanis, quod negotium hunc in modum est à Persis excogitatum: Quot ex
 sus et modus, diebus tota uia constat, totidem equos ac uiros ferunt esse distinctos ad singulorum di-
 erum iter faciendum, quos neque uis niuium, neque imber, neque æstus, neque nox distinct;
 quin propositum sibi cursum celerrime conficiant. Quorum cursorum primus man-
 data tradit secundo, secundus item tertio: & ita deinceps illa mandata in alium atque

Fax Vulcani alium pertranseunt, quemadmodum apud Græcos fax, quam Vulcano per uices ferre
 Angareios. cursores perseuerant. Hanc equorum cursitationem Persæ angarcion appellant. Et primus
 Persarum nuntij quidem nuntius Susa platus, Xerxem Athenis potitum esse, tanta Persas qui relictis erant,
 Vestium dis- uoluptate affecit, ut omnes uias myrto constrauerint, & per eas odores incenderint, et
 laceratio. ipsi in sacrificijs ac gaudijs uersarentur. Secundus autem ita eos consternauit, ut uniuersi
 uestes dilaniarent, uociferationemque & eiulatu irrequieto uterentur, culpam in Mar-
 donium refundentes, non tam de classe quam de ipso Xerxe solliciti: idque tamdiu, dum Xerxes
 illos ita affectos redeundo sedauit. Mardonius cum uideret Xerxem magnam e pugna na-

hali iacturam fecisse, suspicans agitare fugam ex Athenis, pro seipso anxius erat, tanquam poenas daturus, qui regi persuasisset inferre Græciæ bellum: putabatque sibi conducibilius esse periclitari, aut subigere Græciam, aut magna opera aggressum honeste uita defungi: quanquam opinio eius de subigenda Græcia propensior erat. Hoc cum secuti agitaasset, regem hac oratione est allocutus: Dñe, noli mororem ob hanc rem gestam capere, aut pro ita magna hoc iactura ducere. Non enim certamen, quo omnia nostra constant, in lignis est, sed in uiris & eqs. Itaque nemo tibi aut horum qui tibi uident omnia concessisse, egressus è nauiibus, conabitur obuiam se ferre, aut ex hac continet unde qui se obuios tulere, poenas dedere. Quod si tibi uideatur faciendum, ut Peloponnesum tentemus, continuo tentemus. Si uideatur supersedendum, supersedeamus licet, nec animo consterneris. Neque enim ulla possunt ratione subterfugere Græci, quo minus rationem dent eorum, quæ & nunc & antea perpetrasset, tuique sint serui: Et hoc quidem præcipue tibi agendum putata. Quod si tibi constitutum est, ut ipse cum exercitu reuertaris, aliud quoque habeo ex hac re consilium: Rex, ne committas tu, ut Persæ Græcis ludibrio fiant. Non enim res Persarum afflictae sunt: neque tu, ubinā uiri fuerimus ignaui dicere potes: quales si Phoenices & Aegyptii & Cyprii & Cilices fuere, nihil ista ad Persas attinet culpa. Quare, quoniam Persæ huius rei infontes sunt, iam mihi credito: Si tibi non uidebitur permanendum, remea ipse ad solum natale cum pleraque parte copiarum. Ego cum delectis de exercitu triginta myriadibus militum, debeo Græciam in tuam redigere seruitutem. His auditis Xerxes, ut ex malis, gauisus est, uoluptatemque cepit: & ad Mardonium inquit, se, ubi ad consilium retulisset, responsurum, utrum eorum esset facturum. Et cum in consilium uocasset delectos Persarum proceres, placuit ei Artemisiam quoque ad consultandum accersisse: quam solam constabat antea quæ facienda essent intellexisse. Quæ ubi aduenit, eam Xerxes summotis alijs Persarum consiliarijs atque satellitibus, hæc in modum allocutus est: Iubet me Mardonius hic permanere ad tentandam Peloponnesum, negans ullam culpam huius damni esse penes Persas atque pedestres copias, sed eis uolentibus hoc tentari debere. Itaque aut hoc me facere horratur, aut sibi tradere triginta myriadas delectorum militum, ad subigendam mihi Græciam: me uero ad patrias sedes cum reliquo exercitu reuerti. Tu igitur, quæ de pugna nauali non gerenda probe consuluisse, utrum mihi hi suades horum, quod eligendo bene mihi consulueris. Hæc Xerxi consultantem respondens Artemisia: Arduum est (inquit) rex, me dicentem tibi optima, prosperum consilium dare: tamen è statu rerum præsentium mihi uidetur esse faciendum, ut tu ipse domum remeas: Mardonium uero hic relinquant cum ijs quos uult, si modouelit ille, atque recipiat se ista facturum. Nam siue ea quæ ait se uelle, subegerit, & hæc ei ex animi sententia succedant, tua res domine agitur, quia id tui serui effecerint: siue Mardonio contra opinionem suam contingat, non magna sane calamitas erit, saluo & te & rerum domesticarum statu. Etenim si incolumis es & domus tua, profecto Græci sæpenumero pro seipsis multa certamina eursitabunt. At si quid contingat Mardonio eladis, id nullius erit momenti, Græci quoque uincendo non uicerint, seruo tuo interempto. Tu uero Athenis incensis (cuius rei gratia expeditionem sumpsisisti) reuerteris. Delectatus eo consilio Xerxes, quod idem illa suasisset quod ipse haberet in animo: quippe qui (ut ego opinor) non remansisset, si uel cuncti atque cunctæ id ei suasisissent, adeo perterritus erat: Artemisiam laudatam dimisit, ducem secum liberos regiones Ephesum. Nam aliquot enim filij nothi commorabantur, cum quibus ad eorum custodiam misit Hermotimum, genere quidem Pedasensem, sed apud regem inter eunuchos nulli secundum. Incolunt autem Pedasenses super Hallicarnasum apud quos hoc rei fertur contingere, ut quoties Amphictyensibus (qui circa eam urbem habitant) aliquid aduersi certum intra tempus est euentus, tunc antistiti, quæ illic Mineræ est, gradis barba nascatur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Pedasensibus Hermotimus erat, cui maxima ex omnibus (quos quidem ipsi nouimus) ultio contigit acceptæ iniuriæ. Si quidem eum captum ab hostibus ac uenalem mercatus est Panionius uir Chius, ex hoc impurissimo quaestu quem faciebat, uitam ducens. Nam

Mardonius
ad Xerxem.

Xerxes ad
Artemisiam

Artemisiae
consilium.

Xerx. liberi.
Hermotimus.

Barba sacrifici
ce ominosa.

Panionius.

quos pueros forma p̄ditos coemerat, eos castrabat: ductosq; aut Sardis aut Ephesum, magna pecunia uenundabat. Apud Barbaros enim pretiosiores eunuchi sunt quàm q̄. *Eunuchi in pretio habiti.* non sunt castrati in omni genere fidei gratia. Atq; ut alios p̄multos, ita hunc quoq; Panionius exercuit, ut qui ex hac re uitam toleraret. Sed non usq; quaq; infelix Hermotimus, è Sardibus ad regem cum alijs muneribus deductus est, progressuq; t̄pis ex omnibus eunuchis maximo in honore apud regem Xerxem est habitus. Cum autem rex ad uersus Athenas moueret è Sardibus, per id t̄ps Hermotimus cuiusdam negotij gratia descendit in Agrum Mysium, qui à Chijs incolitur, sed Atarneus uocitatur. Ibi inuenit Panionium atq; agnitum allocutus est, & multis & cōmunibus uerbis primū recēfens ei, q̄ per illum esset affecutus bona, deinde pollicens, quā gratiam illius meriti foret relaturus, si homo cum suis domesticis illuc commigrasset. Ea oratiōe libēter audita, Panionius contulit se illuc, cum uxore & liberis. Quem posteaquam cū omni re familiari adeprus est Hermotimus, his uerbis affatus est: O oīm post hoīes natos scelestissimum, qui ex nefandissima negociatione quæstum facis: quid aut ipse ego, aut meorum quispiam, uel tuorum cuipiam mali fecit, q̄ ex uiro neutrum me reddidisti? putabas fore, ut quæ nunc machinabaris, laterent deos? qui iusta lege utentes, te infandum opificem tradiderunt in manus meas, ut de pœna à me tibi irroganda quæri non possis. Hæc ubi exprobrauit homini, filijs in conspectū eius adductis, q̄ quatuor erant, coegit patrem, illorum genitalia recidere: quod cū coactus fecisset, filij sui adacti sunt eius uirilia abscindere: ita supplicium ab Hermotimo in Panionium rediit. Xerxes filiorum Ephesum deducēdorum negotio Artemisiæ demandato, accitum Mardonium iussit è copijs quas liberet eligere, ut consentanea uerbis facta exequi experiretur: Hæc tenus eo die est actum. Noctu aut, regis iussu p̄fecti classis è Phalero soluentes, retro Hellepontum uersus abierunt, pro se quisq; accelerantes ad custodiendas rates, q̄bus rex pertransfret. Qui cum ad Zosterem aduentaret, minuta quædam continentis p̄tenta promontoria Barbari suspicati nauigia esse, per diu illinc aufugerunt. T̄pe deinde edocti non nauigia esse, sed p̄montoria, in agmē sese receperunt. Vt dies illuxit, Græci cernētes ibidem pedestres copias hostium perstare, rati classem quoq; circa Phalerum eē, ac pugnam naualē committēdam, se ad resistēdum apparabant. Sed cognito illam uela fecisse, confestim insequēdam sibi censebant: itaq; eam insecuti Andro tenuis, cernere cū nequissent, ad Andrum p̄fecti cōsultabant. Quibus Themistocles suadebat, ut insulas uersus p̄fecti, classem hostium insequentes, rectā ad Hellepontum nauigarent, soluturi pontes. Huic contrariam Eurybiades opponebat sniam, q̄ diceret fore, ut si dissoluerēt rates, maxima ob id calamitate afficerēt Græciam. Persa enim si deprehēsus in Græcia manere cogeretur, non quieturus, q̄ sibi otium quidem agēti nec ulla res posset procedere, nec ulli retro ostēderetur receptus, & exercitus suus fame conficeretur procedētis: Nec uero & rebus gerendis operam danti, omnia possent per Europam succedere, tum in urbibus, cum in nationibus, quæ uel captæ fuissent, uel antea sese dedidissent: quinetiam rē frumētariam habiturū ex annuis sp̄ fructibus Græcorū. Nunc autem uideri, illum utpote uictum nauali p̄lio, nō p̄stiturum in Europa: ideoq; p̄mittēdum fugere, dum in terram suam fugiendo perueniat, de qua terra deinde certamen iam fieri iubebat. Huic sententiæ aliorum Peloponnēsiū duces assensere. Themistocles postq̄ aiaduertit se non posse plerisq; psuadere, ut ad Hellepontum nauigarent, adiit Atheniēses, qui p̄cipue indignabant hostē effugere: alatiq; erant ad nauigandum in Hellepontum, etiam p̄ seipsos, si ceteri recusassent. Eosq; ita est allocutus: Etsi ipse multis iam huiusmodi casibus interfui, & de multo pluribus audiui talia contigisse, uiros ad necessitatē redactos p̄lium instaurare, & superiorē q̄ acceperant calamitatē emendasse. Itaq; nos, quoniam inuenimus quo pacto & nos ipsos & Græciam tuere mur, repulsa tanta hominum nube, non insequamur eos fugiētes. Neq; em̄ nos istud efficimus, sed dñ pariter & heroes, qui inuiderunt unum esse uirum & Asiæ regē & Europæ, qui sit impiissimus atq; scelestus: qui sacra pinde atq; profana hñs, utraq; incēdit,

deorumq; simulacra subuertit: qui & mare cecidit flagellis, & compedes in illud deiecit. Sed bene nobiscum in præsens tempus agitur. Ideoq; nunc quidē, ut & nostri ipso Xerxis impietas.
rum, & nostrorum domesticorum curam geramus, & ut spatium quis ad reficiendas aedes, faciendamq; sementē habeat, in Gracia maneamus, Barbaro prorsus eiecto. Cū autem uer appetet, tunc in Hellespontum & Ioniam nauigemus. Hæc dicebat Themistocles, animo sibi apud Persam subsidium comparandi; ut si quid apud Athenienses accideret aduersi, sibi haberet quod se conuerteret, put & contigit. Hæc dicenti Themistocli Athenienses, cum tamen ab eo deciperentur, assensi sunt. Nam cum antea prudens Themistoclis uasfrities.
habitus fuisset, postea uero prudens ac bona consulēs compertus esset, prorsus ad ei assentiendum propriū fuisse. Ille, ubi Athenienses ipsius snām probauere, misit euestigio uiros quosdam cum nauigio, ad exponēda regi mandata, iussos tacere, etsi in omne tormentum deuenirēt: quorum unus erat Sicinus eius contubernalis. Hi posteaq; ad Atticam puenere, cæteris apud nauigium remanentibus, ipse ad regē ascendit, atq; ita eū allocutus est: Themistocles Neoclis filius, dux quidem Atheniensium, sed inter oēs socios uir optimus ac sapiētissimus, misit me tibi denuntiātū: Gratia tibi inseruiēdi, se retinuisse Græcos, classem tuam insequēdi cupidos, pontesq; qui sunt in Hellesponto soluendi. Itaq; nunc magno cum silentio te illuc recipias. Hæc renuntiata, isti abiire. Græci posteaq; decreuerunt neq; psequendum sibi ulterius Barbarorum classem, neq; nauigandum in Hellespontum ad soluēdum traiectum, Andrum obsederunt, animo illam Andrus:
delēdi. Nam primī ex insulanis Andri pecunias poscenti Themistocli denegauerant, eiq; alleganti Athenienses illuc ire duobus magnis numinibus fretos, Suadela, & Necessitate, & ita sibi dandas utiq; esse pecunias, responderant Athenas proportionem magnas esse atq; felices, & dijs propitijs bñ processisse. Nam se ad maximam soli tenuitatem redactos, Andriorumq; insulam totidē propitia numina nunq; derelinquere, sed spī incolere Inopiam & Impossibilitatem: quibus dijs obnoxios Andrios pecuniam non Inopia.
datuos. Nunquam enim Andriorum impossibilitate ualidiorem fore Atheniensium Impossibilitas
potentiam. Hæc illi cum respondissent, nec pecuniam dedissent, obsidebantur. Themistocles uero (neque enim unquam acquirendo cessabat) ad cæteras insulas minacia uerba mittens, pecuniam flagitabat, eisdem nuntijs, eisdemq; uerbis utens, qui Themistoclis
bus apud Andrios fuerat usus: nisi pecuniam darent quam poscerentur, exercitum exactiones at
se Græcorum illuc adducturum, & eam insulam obsessam deleturum. Hæc dicendo ingentem pecuniæ uim coegit à Carystijs atque à Parijs: qui audito, tum Andrum obsideri, quod cum Medis sensissent, tum Themistoclem maximo in honore inter duces esse, hoc metu pecuniam misere. Aliarum autem insularum aliqua pecuniam dederit nec ne, affirmare nequeo. Reor tamen alias quoque dedisse, non has solum. Quanquam Carystijs ne hac quidem re contigit effugere cladem ut Parijs, qui Themistocle pecunia delinito, hostem deuitarunt: Ita Themistocles ex Andro profectus, clam cæteris ducibus exegit pecunias ab insulanis. At copiaz Xerxis illic aliquot post pugnam dies immorata, mouerunt in Boeotios, eadem qua uenerant uia. Quippe Mardonio uisum est simul regem præmittere: intemptuum enim propter anni tempus belligerari, simul in Theffalia satius esse hybernare, & deinde ineunte uere tentare Peloponnesum. Is ubi in Theffaliam peruenit, ibi ante omnia decem milia Persarum (qui immortales uocantur) elegit, excepto eorum duce Hidarne, qui negauit se regem esse relicturum. Itē de alijs Persis toracatos, & mille equites: Ad hæc Medorum, Sacarum, Indorum peditatum equitatumq;. Has nationes sibi totas desumpfit: ex alijs autem socijs paucos, quorum duntaxat aut speciem animaduertebat, aut aliud quod egregium facinus cognouerat: Sed plurimos ex una gente Persarum delegit torquatos & armillatos: Secundo loco Medos, qui non numero Persis inferiores erant, sed robore: ita, ut uniuerfi, triginta myriades unā cum equitibus essent. Hoc interim tpe, q̄ Mardonius habet delectum copiaz, & Xerxes circa Theffaliam agit, oraculum ē Delphis ad Lacedæmonios uenit, ut Xerxē poenas necis Leonidæ reposcerent,

& quod daretur ex eo reciperent. Mittunt igitur quàm citissime Spartiatæ caduceato-
Leonide ca rem. Is adhuc in Thessalia nactus exercitum, ubi in conspectum Xerxis uenit, ita uerba
dis uindicta. fecit: Rex Medorum, Lacedæmonij te & Heraclidæ (qui è Sparta sunt) poenas cædis
 reposcunt, quorum regem ipsorum interemisti, dū Græciam protegit. Ad ea Xerxes
 cachinnos tollit: ac diu rîso non reddito, hic, inquit, monstrato Mardonio, ut ei assiste-
 bat Mardonius, poenas tales dabit quales illos decet. Caduceator hoc rîso accepto, dis-
 cessit. Xerxes Mardonio in Thessalia relicto, ipse ad Hellepontum ire maturabat: in-
 traq; quinq; & quadraginta dies ad traiectum peruenit, nullam propemodum partē
 copiarum ducens: quæ quocunq; ueniebant, & ad quoscunq; homines, eorum direptis
 fructibus uescebantur. Vbi nihil fructuū reperiiebant, ipsa herba ut è solo germinabat,
 nonnulli delibatis corticibus, & strictis frōdibus arborum, tam agrestium quàm man-
 suetarum, nihil omnino relinquentes, hoc præ fame facere coacti. Quos deinde pesti-
Pestilentia lentia excipiens ac dysenteria, id est, tormina, inter uiam extinguebant. Eorum nō mul-
Xerxis copia tos Xerxes ægrotos reliquit, iniungens ciuitatibus, ut in quamq; ueniebat, uti illos cu-
excipit. rarent & pascere: quosdam etiam in Thessalia, & aliquot in Siri Pæoniæ, & in Ma-
 cedonia: ubi sacrum Iouis currum, quem in Græciam tendens reliquerat, reuersus nō
Curus aure offendit. Eum Pæones Thracibus cū dedissent, tamen reposcenti Xerxi dixere, unā cum
us Xerxis. equis inter pascendum fuisse abactum à Thracibus, qui superiora Strymonis circa fon-
 tes incoherent. Quo in loco rex Bisalteorum ac terræ Crestonicæ Thrax facinus eximi-
 um fecit. Hic & se duntaxat uolentem negauit Xerxi seruiturum: eoq; in edita montis
 Rhodope abiit: & filijs uetuit, ne aduersus Græciam militarent. Illi patre contēptui
 habito, siue alioqui belli libidine inspiciundi, militauere cum Xerxe. Qui postquam in
 columes reuerterunt, omnibus pater (erant autem sex) ob eam causam oculos effodit.
 Et isti quidem hanc mercedem acceperunt. Persæ autem, ubi citato itinere ad traiectū
 peruenere, Hellepontum nauibus traiecere ad Abydum. Non enim intentas iam ra-
 tes inuenere, sed tempestate dissolutas. Ibi copiosiore quàm in itinere commeatum
 adepti, nulla modestia sese reficientes, ac mutatis aquis permulti interibant ex ijs, qui
 de exercitu superfuerant. Cæteri cum Xerxe Sardis peruenere. Narratur autem & ali-
 ter hæc res: Xerxem, posteaquam Athenis profectus est ad oram super Strymonē, il-
De Xerxis re linc non amplius iter fecisse: sed exercitu Hydarni permisso, quem ad Hellepontū de-
dijit uarie nar duceret, ipsum nauis Phoenissæ conscendisse, ut in Asiam se reciperet: & dū cursum tes-
tatur. net à Strymonia, ingenti uento fuisse exceptum: & eo uehementius tempestate ueh-
 xatum, q; nauis referta uectoribus erat, adeo quidem, ut super contabulationes essent
 frequentes Persæ, qui cum Xerxe uehebantur. Ibi metu percussum regem cum clamo-
 re interrogasse gubernatorem, num qua salus eis esset? Et cum ille respondisset, Here,
 nulla admodum est, nisi horum uectorum aliqua abitio: tunc Xerxē eo audito ita lo-
 cutum: Viri Persæ, nunc aliquis uestrum declaret se curam habere regis. In uobis em̄
 uidetur sita esse salus mea. Hæc ubi dixit Xerxes, illos eo adorato defilisse in mare, atq;
 ita leuata nauī, Xerxem incolumem in Asiam peruenisse. Et ubi primum in terram e-
 gressus est, hoc egisse: gubernatorem q; regis quidem animam seruasset, aurea corona
Xerxis factū donasse: q; autem multos Persarum perdidisset, decollasse. Hic alter modus qui narra-
crudele. ture uersionis Xerxis, haudquaquā fidem apud me habet, cum ppter alia, tum ppter o-
 bitum Persarum. Nam si id regi à gubernatore dictum est, tñ ex infinitis rōnibus, uel
 ob hanc unam, cui repugnari non potest, negarim hoc regem fuisse facturū: quin poti-
 us Persas iussurum ē tabulatis in uentrem nauis descendere, utiq; priores Persarum: &
 remiges Phoenices, nequaquā Persis numero pares, in mare deiecturum: Sed eum (ut di-
 ctum est superius) itinere pedestri cū reliquo exercitu in Asiam reuertisse. Cuius rei
 id quoq; magno est testimonio, q; constat Xerxem cum rursus in Asiam reciperet se,
 Abdera peruenisse: adhibuisseq; conuiuio Abderitas, & acinace aureo eos, ac tiara au-
 ro intertexta donasse: & ut ipsi oppidani aiunt, illum postquam ex Athenis retro fugit
 (q; apud me fide caret) illic primū zonam resoluisse: adeo fuerat terrore correptus.

Sunt autem sita Abdera ad Hellepontum, uel potius ad Strymonem, atque ad litus, ex quo na-
uim ille conscendisse fertur. Græci posteaque Andrum expugnare nequeunt, conuersi in
Carystum, uastato illorum agro rediere Salaminem. Ibi autem omnia dijs primitias selegerunt
cum aliarum rerum, tum Phoenissarum triremium tres; quarum una reponeretur apud
isthmum, quæ ad meam usque memoriam extabat, altera apud Sunium, tertia Atiaci illuc *Sunium.*
apud Salaminem. Sed o loco prædam inter se dispartiere, ex quibus primitias Delphos
misere. Unde statua effecta est longitudine cubitorum decem, truncam nauis partem
manu sustinens: eodem in loco stans, ubi Alexander Macedo aureus. Missis Del- *Alexander*
phos primitiis, Græci publice deum percontati sunt, nunquid perfectas et acceptas *aureus*
primitias acceperint. Quibus ille respondit, habere se quidem à Græcis alijs, uerum
non ab Aeginetis: sed reposcere donum optime nauatæ ad Salaminem operæ in pugna
nauali. Id cum audissent Aeginetæ, aureas stellas tris dedicauerunt: quæ super malum
nauis æreum stant apud angulum, proxime Croesi craterem. Post dispartitam prædam, Græ-
ci ad isthmum nauigauerunt, daturi præcipuum præmium Græcorum meritissimo, qui in hoc *Se quisque uira*
bello præclarissime rem gessisset. Eo ubi peruentum est, duces Græci in aram Neptu- *tutis præmio*
ni suam quisque sententiam scriptam detulere, quemnam ex omnibus primum, & quem secun- *dignum iudica-*
dum iudicarent. In ea autem suum quisque nomen inscripsit, se illum qui præstantissimus exti- *cat.*
tisset, existimans: sed in secundis partibus Themistocli adiudicandis, plerique congrue-
runt. Ita cum singuli in primo loco singulos calculos haberent, in secundo Themistocles
multo superior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore quodam suspenderit indicare, in
suam quisque patriam reuerti, tamen Themistocles et habitus est et celebratus per uniuersam
Græciam omnium Græcorum longe prudentissimus. Ipse, quia non fuisset honore affectus
ab his, qui ad Salaminem dimicassent, ut honore afficeretur, Lacedæmonem se contulit. Eum
Lacedæmonij & splendide exceperunt, & magnifice honorauerunt. Et primas quidem
partes rei bene gestæ Eurybiadæ, solertiæ uero ac dexteritatis Themistocli dederunt: *Eurybiades.*
& utrique oleaginam coronam donarunt. Præterea hunc biga (quæ apud Spartam
erat) præstantissima: laudatūque uerbis amplissimis, trecenti ex primoribus Spartiatarum, qui
equites uocantur, discedentem ad Tegeaticos usque fines comitati sunt. Hunc solum ex
omnibus, quos nouimus, hominibus Spartiatarum abeuntem deduxerunt. Eidem, postquam ex La-
cedæmone Athenas uenit, ibi Timodemus, unus ex inimicis eius, alioqui non est claris *Timodemus.*
uiris, liuore insaniens, crimini dabat ictum in Spartam: dicens illum Athenarum respe-
ctu, non sui, ab Lacedæmonijs honores assecutum. Et cum non faceret finem talia dicē-
di, inquit ei Themistocles: O homo, ita res habet, neque ego, si Belbinitanus forem, sic à
Spartanis honoratus fuissim: neque tu, etsi Atheniensis. Atque hæc hæc. Artaba- *Artabazus.*
zus Pharnacis, uir inter Persas, cum antea illustis, tum ex rebus Plataensibus factus il-
lustrior, regem deducebat his sexaginta milibus, quæ sibi Mardonius delegerat: quem ubi
traiectu tenuis comitatus est, & iam esse in Asia sciret, regressus circa Pallenum agebat, ut
pote Mardonio per Thessaliam Macedoniamque hybernante, nec alias copias obire cu-
rante. Nec est sua dignitate existimabat non diripere rebelles Potidæatas, in quos casu *Potidæatas.*
incidisset. Etenim Potidæata, postquam rex præterijt, & classis Persica à Salamine fugiens a-
biijt, est conspectu à Barbaris defecerant. Mox alij quoque, qui Pallenen incolebant rebel- *Pallene.*
lantibus, tunc uero Artabazus Potidæam obsedit suspicatus etiam Olynthios ab rege *Bottici.*
defecturos: et ipsos obsedit. Eam autem urbem tenebant Bottici qui est sinu Thermæo
fuerant à Macedonibus eiectioni. Hos Artabazus postquam obsidione cepit in paludem
deductos trucidauit. Urbemque administrandam Critobulo Toronæo tradidit à genere *Critobulus.*
Chalcidensi. Ita Chalcidenses Olynthum obtinere. Expugnata Olyntho Artabazus *Olynthius.*
Potidææ obsidendæ impensius incubebat. Hoc faciens cum Timoxeno Scionæorum ma- *Timoxenus.*
gistratu de facienda prodicione transiegit, incertum mihi quoniam ab initio. Neque enim
tradidit. Ad extremum ita actum est: Quoties exaratum libellum aut Timoxenus ad Artabazum, *Litterarum per*
aut Artabazus ad Timoxenum mittere uolebat, eum sagittæ postremo inuoluebat: ada *sagittam trans-*
ptatisque desuper penis ad locum de quo conuenerat, sagittam emittebat, Sed Timoxenus qui Poti- *missio.*

Artabazus
mors.

Neptuni tem-
plum apud Po-
tidæatas.

Mardontes.
Bagi.
Artayntes.
Artachæi.
Amitres.

Leutychidis
genealogia.

Ariphron

Herodotus
Basilidis.
Strates. Chi-
us.

dæam prodebat, proditiōis compertus est. Nam Artabazus ad conuentum locum sagittam dirigens, frustrante iactu humerum cuiusdam Potidæatæ percussit. Ad quem saucium turba (ut assolet in bello fieri) cum concurrisset subito reuulsa sagitta, aduertens libellum detulit ad magistratus. Aderat autem & cæterorū Pallenensium comilitium. Perlecto libello magistratus & cognito proditiōis autore, non tamen censuerunt Timoxenum esse plectendum, Scionæ ciuitatis gratia: ne in posterum semper Scionæi pro proditoribus haberentur. Atq; hunc quidem in modum Timoxenus proditiōis manifestus fuit: Artabazū uero tris iam menses obsidentem ingens æstus maris excepit, & is diutius. Vnde Barbari uidentes locum factum lacunosum in Pallenem concesserunt. Quorum cum duæ partes permeassent eluuiē, tres aliæ supererant: quas, ubi pertransissent, oportebat intrare Pallenem. Sed eas tanta maris æstuario inuasit, quanta nunquam extiterat, ut indigenæ aiunt: cum ea frequenter illic accidit. Eorū qui nandi erant ignari interiere. Qui erant gnari, eos Potidæatæ nauigijs adorti trucidauere. Huius æstus ac restagnationis & cladis Persarum ferunt Potidæatæ hinc causam extitisse: quod isti ē Persis qui sunt à mari oppressi in templum Neptuni & eius simulacrum, quod situm est in suburbanis impie gesserant. Hanc fuisse causam illi uidetur uere dicere. Eos qui superauere Artabazus in Thessaliam ad Mardonium duxit: Et cum ijs qui regem reduxerunt ita est actum. Classarius autem Xerxis exercitus qui superfuerat, ubi à Salaminē fugiens attigit Asiam, rege cum alijs copijs ē Chersonneso Abydum traducto, hyemauit apud Cumam. Idem primo statim uere Samum conuenit, ubi nonnullæ naues hyemauerant. Eius classis pleriq; epibatæ erant ex Persis & Medis, ducesq; superuenerant Mardōtes Bagæi: & Artayntes Artachæi: cuius patre uelis Amitres ab eodē ascitus erat istorum collega. Hi utpote magnopere percussi non audebant occasum uersus producere, ne unus quidem: sed apud Samum subsidetes Ioniam à rebellando prohibebant, trecentas naues cum iadibus habētes. Neq; expectantes fore ut Græci in Ioniam irent: sed ut sua tutari contenti essent, ducta ex hoc coniectura: quod ipsos ē Salaminē fugientes non fuissent infecuti, sed libenter abcessissent. Atq; ut se uictos mari, ita lōge superiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum apud Samum erant, simul cōsultabant, si quid mali possent facere hostibus, simul subauscultabant quonam res Mardonij spectarent. At Græcos excitabat tū ueris aduentus, tum Mardonius in Thessalia agens. Et eorum quidem exercitus pedestris nondum cogebatur: naues autem in Aeginam abierant numero centum ac decē, præfecto atq; nauarcho Leutychidi: qui fuit Menaris: qui fuit Gesilei: qui fuit Hippocratiadæ, qui fuit Leutychidæ: qui fuit Anaxilei: qui fuit Archidemii: qui fuit Anaxādridæ: qui fuit Theopompī: qui fuit Nicandri: qui fuit Charilli: qui fuit Eunomi: qui fuit Polydectis: qui fuit Prytanis: qui fuit Euryphontis: qui fuit Proclis: qui fuit Aristodemii: qui fuit Aristomachi: qui fuit Cleodæi: qui fuit Hylli: qui fuit Herculis filius, ex altera ab regia familia. Horū oēs q; prius cōmemorati sunt, p̄ter duos post Leutychidē, reges Spartæ fuerunt. Atheniensium autem duce Xanthippo Ariphronis filius. Hac omni classe Aeginam profecta, adueniunt eo nuntij Ionum iudem, qui nuper ierant ad orandos Lacedæmonios ut Ioniam liberarent, quorum unus fuit Herodotus Basilidis filius, septem ab initio qui coniuratione inter se facta de trucidando Stratte Chiorum tyranno, postea cōspiratione patefacta per unum eorum qui rem detulerat. Cæteri qui sex erant, ē Chio subduxerunt: Spartamq; se contulerunt: & tunc Aeginam oraturi Græcos, ut in Ioniam nauigarent: ægrēq; exoratos Delon usq; perduxere. Nam ulteriora oīa Græcis formidolosa erant, cum locorum ignaris, tum plena hostium esse credētibz: & tantundem abesse Samum, quantum Herculis columnas. Contigitq; id rei ut neq; Barbari supra Samum Hesperum uersus nauigare auderent, metu perterriti: neq; Græci Chiorū rogatu auroram uersus ultra Delon. Ita timor mediū eorū tuebat. Dum Græci nauigauere in Delum, Mardonius qui in hybernis apud Thessaliam erat, inde mouens misit ad oraculum quendam genere Europæum nomine Murem, iubens ut quantum

cunq; sibi liceret peruaderet ad oraculum consultandum: edocuitq; quid uellet ab ora-
culis scire. Qd aut fuerit, haud cōpertū habeo, nō em̄ memorat. Opinor nihil aliud, q̄ Mus Europe
de rebus pñtib; fuisse. Cōstat hñc Murem in Telebadiā uenisse: & mercede corrupto
us.
q̄dam indigena Trophoniū descendisse: & ad Abas Phocensiū, & illinc ad oraculum.
gnetiam prius Thebas adisse. Ibiq; tum Apollinē Ismenium consuluisse, q̄ illic quēad Abae.
modum in Olympiā fas est in templis sciscitari oracula. Tum quodam non Thebano,
Ismenius
sed hospite pecunia corrupto in delubro Amphiarai obdormisse. Ideo autem nemini Apollo
Thebano licet eo in loco uaticinium eē. Quod cum Amphiarus optionem eis dedis-
set, utrum mallēt uate uti se, an auxiliatore. Thebani sibi auxiliatorē eum maluerūt. Ea Amphiarai d
propter nefas est ulli Thebano illic obdormiscere. Tunc autem maximum extitisse mi
raculū.
raculum, ut à Thebanis mihi narratur. Murem Europeum peruestigatis omnibus ora-
culis, isse etiam ad fanum Apollinis Proi. Vocatur autem id fanum ita: sed ipsorum Proon.
Thebanorum est, situm supra paludē Copaidem, ante montē, proxime urbem Acræ- Acræphia op
phiam. Ad hoc tēplum postquam peruenit is qui Mus appellaretur, secutos eum tris pidum.
uiros publice delectos ad describenda ea, quæ homini responderentur. Et statim anti-
stitem Barbara lingua usum; & qui eos subsequēbantur stupuisse audientes Barbaram
linguam pro Græca. Cumq; nescirent quid in pñti negotio agerent, Murem Europeū
pugillares ab eis quos ferebant abstulisse, & in illis ea, quæ dicerentur à propheta exa-
rasse: eumq; ut dicebant lingua Caria: & ubi illa scripsisset digressum in Thessaliā
abiisse. Ea Mardonius intelligens quid dicerent, nuntium dehinc Athenas mittit Ale- Alexander
xandrum Macedonem Amyntæ filium: tum quia in eum propēsi erant Persæ (Quip Amyntæ
pe cuius fororē Gygæā Amyntæ filiam in matrimonio habebat Bubares uir Perses: ex Gygæa.
qua genuit Amyntā in Asia, aui materni ferentē nomen, cui ab rege Phrygiæ data est Bubares.
incolēda urbs Alabanda) tum quia audiebat hospitalē atq; munificū esse uirum, Mar Alabanda.
donius mittendum duxit. Hac præcipue ratione arbitratus se conciliaturum sibi Athe-
niēses, populū & multum & strenuum esse audiens, & qui cladis Persicæ in mari acce-
ptæ præcipuus autor extitisset. Quibus sibi conciliatis spem concipiebat facile potiū
di maris, prout etiam cōtigisset. Nam terrestribus copijs longe sibi superior eē uideba-
tur. Ita colligebat suas res fore superiores rebus Græcorum. Cui fortassis oracula illa
reddita suadebant, ut Atheniēsem sibi socium ascisceret. His obtēperans, Alexandrum
hunc mittebat septimum à Perdicca: qui Macedonum tyrannidē obtinuit hunc in mo-
dum: Tres fratres à Temeno oriundi: Gauanes, Aëropus, Perdiccas ex Argo in Illy Alex. tyran-
ricos profugerunt: & ex Illyris transgressi superiorem Macedoniam peruenerunt ad nidos origo.
urbem Lebæam. Vbi se ad mercenariam operam regi locauerunt, unus quidē equis,
alter uero bobus, minimus aut natu minutis pecoribus pascēdis. Erant aut priscorum
hominum tyrannides in re nūmaria exiles, non solum populares facultates, adeo ipsi
regi sua uxor coquebat cibaria. Hæc cum animaduertisset panem pueri Perdiccæ mer-
cenarij, dum coqueretur, effici duplum quā erat, idq; semp contingere, indicauit ma-
rito. Ille re audita ilico ingressus est, ut ostentum cerneret, quonammodo quid maius
exresceret. Moxq; accitis mercenarijs, ut à sua domo discederēt, imperauit. Et cū isti
dicerent, ita demum se abscedere iustum esse, ubi mercedē accepissent. Tunc rex merce-
dē nominari audiens: hunc, inquit, solem ostendēs, in deum contumeliosus, dignam
uobis mercedem reddo. Immeabat aut in ædes p fumarium sol. Hoc audiētes maiores
natu Gauanes & Aëropus steterunt Attoniti. At adolescens, accipimus rex quæ das, præ Sol pro mer-
locutus, gladioq; (nam gladium gerebat) circumscripsit in pauimento domus solē: cede.
circumscriptumq; cum ter in finum suum hausisset, abiit cum cæteris. Quale aut esset,
qd quod faciebat puer, & quod data cum illorum assensu accipiebat minimus natus, re
nuntiauit quidam affessor regi. Hoc audito rex ira percitus equites ad eos interimē-
dos mittit. Est autē in ea regione amnis, cui tanquam liberatori immolant posteri illo
rum, qui ab Argo erant. Hic amnis posteaquam eum Temenidæ transierant, ita uehe-
mens effectus est, ut ab equitibus transiri nequirit. Temenidæ in aliam Macedoniæ

plagam transgressi, habitarunt prope hortos qui ferebantur esse Midæ Gordio geniti.
Rosæ sexa- Quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ sexagenum foliorum fragrantiori odore q̃
genū foliorū cæteræ: & in quibus (ut fertur à Macedonibus) Silenus fuit exceptus. Super eos situs
 est mons nomine Bermius, per hyemē inaccessus. Hinc egressi postquam eam plagam
 obtinuerunt Temenidæ, cæteram Macedoniā subegerūt. Ab hoc Perdicca hunc in mo-
Alexādrī p dum Alexander oriundus est: Amyntæ filius fuit Alexander, Amyntas Alcetæ pater
genies. Alcetæ fuit Aëropus, Aeropi Philippus, Philippi Argæus, huius Perdiccas, qui para-
 uit imperiū. Ita Amyntæ fuit Alexander filius: qui ubi Athenas uenit à Mardonio mis-
Mardonij po sus, ita uerba fecit: Viri Athenienses, Mardonius hæc inquit: Nuntius mihi ab rege
stulata. uenit in hæc uerba: Atheniēsis iniurias (quas mihi intulerunt) omnes remitto. Nūc
 autē Mardonī ita facito: Suā eis regionē reddito: p̃terea aliam pro suo arbitratu eligāt,
 suāq; libertate potiantur. Quinetiam eorū templa, si mecum sœdus inire uolent, omnia
 quæ ego incendi, restituito. Hic nūtiū cum mihi allatus sit, necesse habeo ista exequi,
 nisi per uos steterit. Ego uero hæc uobis duco dicenda: quid insanitis bellum regi in-
 ferētes, cui nec unquam præstare, nec semper obstare poteritis. Nostis enim Xerxis &
 copias, & facta: auditis quoque nunc de exercitu qui mecum est, quem si superaueris-
 tis atque uiceritis, nulla uobis (si sapitis) spes erit, cum alius multo maior exercitus sit
 affuturus. Nolite igitur æquiparando uos regi, priuari solo uestro, & pro uobis ipsis as-
 sidue discurrere: imò potius his molestijs uos explicate, cum adsit uobis pulcherrima
 explicandi facultas, quod ab rege prouocati ut societatem belli nobiscum ineatis, citra
 dolum & fraudem liberati eritis: Hæc me iussit Athenienses apud uos Mardonius di-
 cere. Ego uero de mea in uos beneuolentia nihil commemorabo. Neq; enim nunc pri-
Alexādrī ad mum eam cognouistis. Obsecro tamen ut Mardonio morem geratis, quos animaduer-
hortatio. ro non semper ualidos fore ad gerendum cum Xerxe bellum: quales si animaduertere
 esse, nequaquam huc cum his mādatis uenissem. Quippe regis uires supra hominum
Longæ regū sunt, & manus prælonga. Quod nisi propere assentiamini magna pollicentibus, quipa-
manus. pe ex æquo sœdus facere uolentibus, timeo uestram uicē, qui ex omnibus socijs & ma-
 xime in uia habitatis, & soli semper præcipuam cladem accipitis, possidētes terram in-
 ter diuersas acies positam. Itaq; inducite in hoc animum quod magnopere est uestra
 dignitate, cum rex magnus uobis Græcorum solis iniurias remittēs, cupiat effici ami-
 cus: Hæc Alexander. Quem Athenas euntē ad inducendos in Barbari societate Athe-
 nienses, cum audissent Lacedæmoni, id ne fieret uehementer extimuerunt, reminiscē-
 tes oraculorum fatale esse, ut ipsi cum cæteris Doriensibus à Peloponneso eijcerentur
 à Medis pariter & Atheniensibus. Ideoq; sine mora mittendos illuc censuere legatos.
 Et sane contigit, ut concioni adessent Lacedæmoni. Extraxerant enī Athenienses tem-
 pus, probe scientes fore ut Lacedæmoni audirent ueniētem à Barbaro nuntium ad so-
 cietatē contrahendam. Quare de industria id fecere ad declarandam Lacedæmonijs sen-
 tentiam suam. Vbi dicendi finem fecit Alexander, excipiētes nuntij Spartanorum ita
Lacedæmo- locuti sunt: Nos uero misere Lacedæmoni oratum uos, ne quid noui in Græciam aga-
nij ad Athe- tis: neq; uerba quæ afferūt à Barbaro admittatis, quod neque iustum sit ullo modo,
nienfes. neque decorum cum alijs Græcis, tum præcipue uobis, id quæ multis de causis. Vos
 enim hoc bellum excitastis etiam nobis inuitis, & propter imperium uestrum est de-
 certatum, quod certamē nunc in uniuersam Græciam emanauit: cuius totius uos præ-
 cipui autores fuistis, & Græcis causa seruitutis, res nullo pacto toleranda. Cum præser-
 tim constet Athenienses semper & iam inde à priscis temporibus uindicasse permul-
 tos homines in libertatem: & tristem quidem conditionem uestram dolemus, qd iam
 bis prouentu frugum fraudati estis, & iam domibus quæ dirutæ sunt, caretis. Quo no-
 mine Lacedæmoni uobis ac cæteri socij spondent se uxores uestras, & omnia ad bellū
Tyrānus ty inutilia proxime domesticos suos, quoad bellum hoc steterit, alituros. Neque uero uos
rāno operam Alexander Macedo seducat, commendans Mardonij orationem. Facit quod sibi facien-
præstat. dum est, Quippe qui tyrannus tyranno operam præstat. Sed nō idem uestra facere in

terest, si recte sapitis, qui scitis nihil Barbaris esse neque fidum neque uerum. Hæc cum nuntij dixissent, Athenienses Alexandro ita responderunt: Et ipsi cognitum habemus hoc, uires Medorum etiam atque etiam maiores esse quam nostras, ut id nihil intersit explorare nobis. Attamen in tutanda libertate eatenus resistemus, quatenus ualebimus. Ut autem societatem cum Barbaro contrahamus, neque tu persuadere tentes, neque nos: si tu tentaueris, persuadebimur. Tu uero renuntia Mardonio Athenienses dicere, quoad sol eodem itinere meabit, quo nunc meat, eousque se nunquam cum Xerxe societatem inituros, sed se protegendo propulsaturos eum, fretos ope deorum atque heroum, quorum ille nihil pensi habes, & templa & simulacra incendit. Tu quoque posthac cum istiusmodi oratione ne committas ut Athenis uidearis, neque ue per speciem emolumentorum in fanda nos facere suadeas. Nolumus enim te ingratum quippiam ab Atheniensibus pati, quibus & hospes & amicus es: Hæc Alexandro responderunt: nuntijs autem Spartiatarum illa: Lacedæmonios uereri ne foedus ineamus cum Barbaro, sane humanum est, neque hoc uerentes eos turpe est uenisse, quibus mens Atheniensium explorata esset: quoniam neque tantum auri usquam gentium est, neque religio ulla specie & bonitate præstans, quam nos accipientes, ut cum Medis sentiremus, ad tradendam seruituti Græciam induceremur. Quod ne faciamus, etsi uelimus, multa & magna nos adhorrantur: Primum atque idem maximum, quod deorum ædes effigiesque incensæ pariter & obrutæ sunt, quas nos in primis ultum ire necesse est potius quam cum his foederari qui ista fecerunt. Deinde, quod sumus Græci eiusdem & sanguinis & linguæ, quorum & fama & sacrificia communia sunt, & mores assimiles, eorum proditores fieri Athenienses, non bene haberet. Ex quo si antea nesciebatis, nunc ita accipiatis, dum uel unius Atheniensium supererit, nunquam nos conuenturos esse cum Xerxe. Vestram autem erga nos providentiam, quod consulere nobis domo carentibus ita ut domesticos nostros alere uelitis, gratam habemus: & licet beneficium uestrum cumulatam sit, nos tamen ita illud tolerabimus, ut nihil uobis molestiæ afferamus. Quod cum ita sit, copias primo quoque tempore emittendas curate. Nam ut nos cōiectamus, non diu differet Barbarus ingredi regionem nostram: sed simulatque acceperit nuntium nos nihil eorum esse facturos quæ orauit, aderit. Qui antequam adsit in Attica, tempus est nos in Bœotiam auxilio ire.

*Barbari.
Atheniensium
responsum.*

*Græci et sanguinis
eiusdem
& linguæ.*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER NONVS, QVI CALLIOPE INSCRIBITVR.

Occidit ab Atheniensibus reddito responso, Lacedæmonij Spartam reuerterunt. Mardonius posteaquam regressus ad eum Alexander Atheniensium responsa indicauit, mouens e Thessalia citato agmine Athenas ire contendit. Quacunque iter faciebat, illinc uiros ad bellum sumens, Thessaliis ducibus. Quos ad eo non poenitebat eorum quæ hæcenus egerat, ut etiam multo studiosius Persam inducerent. E quibus Thorax Larissæus & Xerxem effugientem deduxerat, & tunc Mardonium propalam deducebat in Græciam. Mardonium, ubi cum exercitu Thebas peruenit, Thebani exceperunt: suadendo non sinebant progredi longius, quod negarent illum locum ponendis castris opportuniorem esse, quam illum ubi subsidens cōsequeretur ut omnem Græciam sine prælio subigeret. Arduum enim esse etiam uniuersis hominibus, ui subigere Græcos inter se conuenientes: quod & antea cognouissent. Si uero feceris (dicebant) quod nos suademus, occupabis nullo negotio ualidissima quæque illorum consilia

Thessali.

Thorax.

lia. Mitte pecuniam ad eos qui præpotentes sunt in ciuitatibus. Missa pecunia Græciam ad factionem rediges. Hinc eos qui tecum non sentient, admotis copiis facile expugnabis. Hæc Thebani suadebant: quibus ille obtemperandum non putauit, partim animi fastu, partim acri quadam libidine Athenas iterum occupandi, præsertim sperans in censibus per insulas ignibus declaraturum se regi Sardibus agenti, Athenas ab ipso tene-ri. Igitur in Atticam contendens, cum illic Athenienses ne tunc quidem inuenisset, sed plerosque eorum in classe ad Salaminem esse audiret, urbem cepit desertam decimo mense quam fuerat iterum ab rege capta. Eò postquam uenit, mittit ad Salaminem Muri-chidem quendam Hellepontium, cum eisdem mandatis quæ Alexander Macedo per-tulisset. Mittebat autem eadem mandata, gnarus ille quidem non beneuolo erga ipsum animo esse Athenienses. Sed sperans contumaciam deposituros, tanquam subacta omni Attica regione, et sub ipsius imperio posita. Hac de causa Muri-chidem misit in Sala-minem. Is ubi in senatum uenit, Mardonii mandata exposuit. E senatoribus Lycidas sen-tentiam dixit, Satius uideri sibi esse, ut ea quæ Muri-chides apud senatum diceret, ipsi ad mittentes ad populum referrent. Hæc ille dicebat, siue quod pecuniam à Mardonio ac-cepisset, siue quod id sibi probaretur. Quod simulatque audire Athenienses tam non qui ex concilio, quam qui extra concilium erant indigne ferentes, Lycidam circumstete-runt, lapidibusque interemerunt: Hellepontium uero Muri-chidem dimiserunt illæ-sum. Excitato de Lycida apud Salaminem rumore, et cognito quod gestum erat, Athe-niensium uxores alia aliam exhortantes, atque prehendescentes ultro domum Lycidæ ad-iere, hominisque uxorem ac liberos lapidauerunt. Hunc in modum Athenienses in Sa-laminem transierunt. Quam diu ipsi copias à Peloponneso uenturas sibi auxilio expec-tabant, tam diu hostes in Attica habuere statiuæ. At ubi et socii tardius segniusque agerent, et Mardonius aduentans iam esse in Bœotia audiebatur. Ita supportatis omnibus re-bus, et ipsi in Salaminem traiecerunt, nuntiosque in Lacedæmonem miserunt conque-stum de Lacedæmoniis, qui neglectui haberent Barbarum esse Atticam ingressum, ne que cum ipsis ei in Bœotiam occurrissent: tum admonitum eorum quæ sibi, si ad eum deficere uellent Mardonius spopondisset: tum prædictum, nisi præsidio ipsis essent, se aliquod per semet remedium inuenturos. Agebant autem per id tempus Lacedæmo-nii solennia quæ uocantur Hyacinthia, quæ festa dei celebrare plurimi faciebant. Ad hæc, murum sibi in isthmo extruebant, qui iam pinnas acceperat. Ad hos posteaquam nuntii Atheniensium Lacedæmonem uenerunt, ducentes secum Megarensium ac Pla-tænsium legatos, Ephoris aditis, ita locuti sunt: Athenienses ad hæc nos referenda mi-serunt: Regem Medorum cum nostram nobis regionem reddere uelle, tum societatem nobiscum æquis conditionibus inire citra fraudem et dolum, tum aliam regionem no-stræ addere, quam ipsi nostro arbitrio optauerimus. Nos tamen pudore Græci nomi-nis, et pro magno flagitio ducetes prodere Græciam, annuere nolle, sed recusare, quis iniuria affectos à Græcis ac proditores. Qui, etsi non ignoremus conducibilius esse nobis societatem inire cum Persa, quam bellum gerere: tamen sponte nostra societatem non inibimus. Et hæc quidem nostra sunt (quæ in Græcos præstamus) officia. At uos qui tunc in omnem metum deueneratis ne pacisceremur cum Persa, posteaquam comper-tam habuistis sententiam nostram, nequaquam prodendi Græciam, et murum quem in isthmo inædificabatis absoluiistis, nullam habetis Atheniensium rationem. Et cum con-ueritis nobiscum de occurrêdo Persæ ad Bœotiam, desertores extitistis, pro nihilo du-centes Barbares Atticam esse ingressum. Itaque uobis Athenienses in præsens usque succē-sent, quod non estis officio functi. Quod superest, ut primo quoque tempore nobiscum co-pias mittatis, iubent: quo Barbarum in Attica, quoniam in Bœotia defecimus, excipiamus nostra in terra: ubi campus Thriassius appositissimus erit ad dimicandum. Hæc ubi acceperunt Ephori, responsum in diem posterum distulerunt. Postero die in alterum, idque in decem dies fecerunt, diem de die extrahentes: intra quod tempus uniuersi Pelopon-nenses magno studio incumbentes, isthmum muro intercludere, ad finemque perduxere,

Muri-chides.

Lycidas lapi-datus.

Hyacinthia solennia.

Thriassius ca-mpus.

Non auctim dicere hanc fuisse causam, cur isti tantopere solliciti fuerint, cum Alexander Macedo Athenas pergebat, ne Athenienses Medorum partes sequerentur. Nunc autem nihil aliud curarent, quam ut sibi isthmus inædificaretur, putantes non amplius quicquam Atheniensibus indigere. At sub aduentum Alexandri in Atticam muro (quem extruebant) nondum perfecto, Persas uehementer extimecebant. Tandem & responsum & exitus fuit huiusmodi: Pridie quam iam ultimum concilium fieret, uir Tegeata nomine Chileus, apud Lacedæmonios maximæ inter hospites potentia, cum audisset ab Ephoris omnia quæ Athenienses dixissent, his uerbis eos allocutus est: Ita se habet uiri Ephori, si Athenienses non sentiunt nobiscum, sed cum Barbaro, quamuis ualido muro sit isthmus inædificatus, tamen magnæ fores patefactæ sunt Barbaro in Peloponnesum. Quare prius eos audiat, quod aliquid decernant quod cladem Græciæ adferat: Hoc Chileus consilium dedit. Quod in animum admittentes Ephori confestim nihil collocuti cum nuntijs, qui à ciuitatibus uenerant, quinque milia Spartiatarum cum adhuc nox esset, dimiserunt, præposito eis Pausania Embroti filio. Quæ præfectura erat quidē Plistarchi Leonida geniti. Sed cum is puer esset, Pausanias præfectus est: quæ eius patruelis erat & idem tutor. Nam Cleobrotus Anaxandridæ, pater Pausaniæ iam non supererat, non diu post, quod copias quæ murum extruebant in isthmo reducerat, uita functus. Reduxerat autem ab isthmo copias Cleombrotus ob eam causam, quod sibi inter sacrificandum aduersus Persam, sol in coelo obscuratus esset. Elegit autem Pausanias sibi collegam Euryanactem Doris filium, suum gentilem. His copijs è Sparta cum Pausania profectis nuntij de illarum profectioe ignari, ubi dies illuxit, Ephoros adesset, habentes in animo abire in suam quicquid ciuitatem. Vbi adierunt, ita uerba fecere: Vos quidem Lacedæmonij desidentes hic Hyacinthia agitis, ac luditis socijs proditis. Athenienses uero ut à uobis læsi ob penuriam sociorum, ita ut poterūt cum Persa transigere. Soluta autem societate uobiscum, palam est nos, si regis fuerimus socij, militiæ committes futuros, in quamcunque regionem nos illi educunt. Inde uos discetis quidnam uobis ex ea re sit euenturum. Hæc locutis nuntijs, Ephori iureiurando interposito dixere suas se copias putare in Orestio esse, tendentes aduersum peregrinos. Peregrinos enim Barbaros appellabant. Hoc illi non intelligentes, quid diceretur, sciscitabantur. Sciscitati, & rem omnem edocti atque stupefacti, quam celerrime abire ad illos insequendos, cum ijs quinque milia finitimorum Lacedæmoniorum delecta. His isthmum uersus ire maturantibus, Argij, ubi primum audire copias è Sparta cum Pausania profectas, præconem quem optimus è diurnis cursoribus inuenerunt, in Atticam mittunt ad Mardonium: cui uidelicet antea receperant se futuros impedimento, quo minus Spartiata egrederetur. Præco ubi Athenas peruenit, Mardonius (inquit) miserunt me Argij nuntiatum tibi iuuentutem è Lacedæmone esse progressam, sed ne illa progrediretur præstare nequisse. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille locutus, retro abcessit. Quo audito, Mardonius iam non fidebat amplius perstare in Attica: ubi ideo hætenus immoratus fuerat, quod audire cuperet ac scire, ab Atheniensibus quid ageretur, neque populans neque lædens Atticum agrum, assidue sperans fore ut secum illi paciscerentur. Quod ubi desperauit re comperta, priusquam Pausanias cum copijs isthmum egrederetur, subduxit exercitum incensis Athenis, si quid aut murorum aut ædium priuatarum sacrarumque extabat, eo omni diruto, atque obruto. Ideo autem excedendum sibi putauit, quod neque adequitabilis esset Attica regio: neque, si ipse male pugnasset, euadipoterat nisi per angustias, ubi à paucis transitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas tum ciuitatem amicam, tum regionem equitibus opportunam. Profecto illinc Mardonio & iam iter facienti, perfertur nuntius properans, alium exercitum mille Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito, consultabat si quo pacto hos primum posset excipere. Itaque conuersum exercitum ducebat Megara, præmisso equitatu, qui omnem oram Megaridem incurfaret. Hucusque Europæ ad solem occidentem uersus longissime processit hæc Persica expeditio. Post hæc nuntius ad Mardonium ue-

Chileus.

Pausanias.
Plistarchus.

Sol obscuratus.
Euryanactes

Peregrini.

Athenas incendium.

Decelea- nit, Græcos in isthmo coactos esse, ita retrocessit per Deceleam. Magistratus em̄ The-
Sphendaleæ bani accolæ Asopiorum accerfierant, qui Mardonium in Sphendaleas, & illinc in Ta-
Tanagra. nagram duces itineris deduxerunt. In Tanagra noctem moratus Mardonius, postero
Scolos. die in agris Thebani Scolon transuersis tramitibus peruenit. Ibi Thebanorū rura tam-
 et si Medicas partes fouentium uastauit; non illorum odio, sed ingenti necessitate ada-
 ctus, quod uellet cum castra communire, tum si sibi in acie non cederet, ex sententia es-
Hysia. fugium compararet. Exporrexit autem castra sua ab Erythræis secundum Hysias Pla-
 tænsi tenus agro, iuxta flumen Asopum muro cōmuniens: sed non pro magnitudine
Attaginus. castrorum, uerū per singulas frontes dena stadia habenti. Hoc in opere Barbaris occu-
 patis, Attaginus Phrynonis filius uir Thebanus, conuiuio magnifice apparato, Mardo-
Thersandros. nium ipsum & Persarū honoratissimos quinquaginta inuitauit. Fiebat autē coena The-
 bis. Inuitati illi hominē sunt secuti. Cætera quæ referam, ex Thersandro accepi, uiro q̄
 dem Orchomenio, sed Orchomeni inter primos honesto: qui se quoq; aiebat ad hanc
 coenam ab Attagino inuitatū cum quinquaginta Thebanis: nec utrosq; seorsum discu-
 buisse, sed in singulis lectis alternos, Persam & Thebanum. Scdm̄ coenam cum portio-
 ni daretur opera, Persam qui eodem toro recubebat, græce ipsum interrogasse cuius es-
 set; se uero respōdisse Orchomeniū esse; tum illū dixisse: Quoniam tu mihi mensæ con-
 fors & libamini effectus es, uolo tibi relinquere sententiæ meæ monumētum, ut ipse
 quoq; præcius huius rei, queas tibi cōsulare. Cernis hos Persas in cōuiuium acceptos,
 & copias quæ ad flumen in castris relictæ sunt. Horum omnium paruo post tempore
 pauculos cernes superstites. Et inter dicendum multas lachrymas Persam effudisse: ad-
Quicquid ex miratumq; se ea oratione, ad illum dixisse: Nōne hæc Mardonio expedit dicere, & ijs
deo fieri o- Persis qui secundum eum in honore sunt? Et illum subiecisse, Hospes, quicquid ex deo
portet, est in fieri oportet, id homini ineuitabile est. Nam ne credibilia quidem dicentibus credere
euitabile. quisquam uult. Hoc permulti Persarum cum sciamus, tamē Mardonium sequimur il-
Sapientes non ligati necessitate. Est enim hoc in hominibus acerbissimum, eum qui multū sapit, minī
esse potentes me potētem esse. Hæc ego ex Orchomenio Thersandro audiebam, & ideo ipsum hæc
acerbum est. statim alijs enarrasse prius, quā prælium ad Platæas factum est. Mardonio in Bœo-
 tia statiuā habenti, attulerunt copias cæteri circa Græci, qui cum Medis sentiebant, &
 ad Athenas congregati sunt, præter Phocenses. Nam & isti uehementer partibus Me-
Harmocydes dorū studebant, non tamen uoluntarij, sed coacti. Iidem non multis post diebus quā
 Thebas itum est, & ipsi aduenere mille armati, duce Harmocyde inter populares spe-
 ctatissimo. Eos Mardonius ubi Thebas peruenere, missis eq̄tibus iussit seorsum in cam-
 po subsidere: quod cum fecissent, protinus affuit uniuersus equitatus. Vnde postea ru-
 mor exercitum Græcorum, qui cum Medis erant, persuasit Phocenses ab equitatu ia-
 culis confodi, quinetiam per ipsos Phocenses idem diuulgatum est: quod tunc dux su-
 us Harmocydes his uerbis adhortabatur: O Phocenses, palām est hos homines certe
 nos neci destinasse, accusatos (ut opinor) à Theſſalis. Quare unumquemque uestrum
 oportet egregium uirum esse, quā dedentes nos fœdissima morte trucidari. Ipsi quo-
 que intelligant se Barbaros esse inter Græcos, quibus mortē intulerunt; His suos Har-
 mocydes hortabatur. Quos ubi concludere equites, inuehebantur tanquam ad eos oc-
 cidendos, telis intentis ueluti emissuri: nonnulliq; emiserunt. Phocēses ex aduerso stan-
 tes facto orbe quoquōuersus cum sese opponerent, ibi equites digressi retro abire, in-
 certum an ad hos interficiendos rogatu Theſſalorum ierint equites: & posteaq; animā
 aduerterunt eos ad defendendum se conuerrere, ueriti ne ipsi uulnerarentur, ita retro
 abscesserūt, tanquam à Mardonio iussi an experiri uoluerint num quid isti præstantiæ
 haberent. Post abscessum equitatus missō ad eos præcone, Mardonius ita inquit: Bono
 estote Phocenses animo: uiros enim uos esse dedistis specimen non tales quales ego au-
 dieram. Quo magis alacri animo tolerate hoc bellum. Nō enim aut me beneficijs aut
 regem uincetis: Hactenus quæ circa Phocenses sunt gesta. Lacedæmonij ubi ad
 isthmum uenere, illic castra communire. Quod audientes cæteri Peloponneses ui-

que ſi, quibus meliora cordi erant, cernerentq; Spartiatis egredi uolentes, indignum ſe putauerunt à Lacedæmoniis ſe in exeundo ſuperari. Itaque cum pulchre litatum eſſet, cuncti ex iſthmo profeſti ſunt, & in Eleuſinem peruenerunt. Vbi cum pulchra etiam fuiſſent exta, ire perrexerunt. Quibus Athenienſes & Salamine tranſmittentes, in Eleuſine admixti ſunt. Iſti poſteaquam ad Erythras Bœotiæ uenere, cognito Barbaros ad Aſopum caſtra habere: inito de hac re concilio, & regione tetenderunt ſub Cithæronis radicibus. In quos Mardonius quod in campum non deſcenderent, omnem immittit equitatum, cui præerat Maſiſtius, a Græcis Macſius dictus, uir apud Perſas inclytus, Niſæo equo infidens, aureo freno & alijs inſignibus eximie ornato. Equites ubi promouere ad Græcos, per turmas egreſſi, multum detrimenti inferebant, foeminas eos compellando. Erant forte Megarenſes ea parte collocati, qua parte nulla alia magis oppugnari, nullâ que magis ab equis adiri poterat. Hac impreſſione equitum Megarenſes quia ſatagebant, mittunt ad duces Græcorum præconem, qui ita, cſi uenit, uerba fecit: Megarenſes aiunt uiri ſocij, nos ſoli excipiendis hoſtibus impares ſumus: qui tenemus eandem in qua collocati ſumus a principio ſtationem. Ibi hæcenus tamen ægre tamen ſtrenue fortiter que reſiſtimus. Nunc niſi alios nobis ſubſtituat, ſcitote nos ab acie diſceſſuros. Hæc ubi præco renuntiavit, Pauſanias expediri ſecit Græcos, ſi qui alij ultro ad locum irent, ut Megarenſibus ſuccederent. Recuſantibus cæteris, Athenienſes ſuſcepere hoc munus, uidelicet eorum trecenti delecti: quibus præerat Olympiodorus Lamponis. Hi fuere qui præ omnibus Græcis ad Erythras caſtra habentibus inſtructi ſucceſſere, ſagittarijs ſibi aſſumptis. Qui cum aliquandiu pugnaſſent, hic fuit pugnae exitus: Impreſſionem faciente per turmas equitatu, equus Maſiſtij ut erat præ alijs eminens, ſagitta per latus iectus eſt: quo dolore in pedes erectus, Maſiſtium excuſſit. Collapſum conſeſtim Athenienſes circumſiſtunt: equo prehenſo, hominemq; ſeſe deſenſantem interimunt, cum aliquamdiu non potuiſſent. Ita enim fuerat armatus, quod ſcilicet intus gerebat thoracem aureis ſquamis conſectum, deſupèr Phœniceum paludamentum. Eius thoracem cum ferirent, non prius aliquid profecerunt, quàm quidam re animaduerſa illum percuffit in oculo. Ita Maſiſtius collapsus interiit, quæ res latebat alios equites. Non enim eum ut ab equo cadentem uiderant aut occumbentem. At ne tum quidem cum ſe recipiebant quod actum erat cognouere: ſed poſtquam conſtitere, quia nemo iſtis imperabat, ſtatim deſiderauerunt ducem: cognito que (quod geſtum erat) mutuo ſe adhortati, omnes in hoſtem equos admiſere ut mortuum eriperent. Eos conſpicati non iam turmatim, ſed uniuerſos pariter irruere, cæterum exercitum inclamauerunt. Dum omnis peditus auxilio ueniebat, interea cietur acceſſum prælium de cadauere. At ubi præſidio uenire copia, non amplius perſiſtere equites: ita nec mortuum eripere potuerunt, ſed alioſ ſuper illum è ſuis amiſere. Digreſſi illinc duo circiter ſtadia, conſultantes quid factum opus eſſet, decreuere ſibi carentibus præſecto eundem ad Mardonium. Vbi in caſtra rediere, ingens luſtus cum omnem exercitum, tum uero Mardonium cepit extincti Maſiſtij uiri ſecundum Mardonium honoratiſſimi tam apud Perſas, quàm apud regem: ita ut eiulatus eorum omnem Bœotiam peruaderet, & ſeipſos & equos & iumenta totonderint. Et Barbari quidem ſuo more Maſiſtium deſunctum honorabant. Græci autem poſtquam equitatum inuadentium exceperunt, & exceptum repulere, multo ſunt audaciores effecti, & ante omnia cadauer plauſtro impoſitum per ſtationes circumtulerunt. Erat autem ſpectaculo digna proceritatis ac formæ gratia. Quod ideo faciebant, quia cuncti relictis ſtationibus ad intuendum Maſiſtium pergebant. Dehinc cenſuerunt ad Plataeas deſcendendum, quod ſibi Plataeſis ager multo eſſet opportunior habendis caſtris quàm Erythræus, cum propter alia, tum propter aquandi commoditatē. Vbi uiſum eſt in eum locum & ad fontem Gargaphiſum, qui ibidem eſt, ſatius abire, et diſpoſitis ſtationibus illic habere caſtra, ſumptis armis abierunt per radices Cithæronis ſcđm Hyſias in agrum Plataeſem. Eo cum peruenerunt, ſtationes nationum cō-

Erythræ.

Cithæro inſi.

Macſius.

Olympiodorus.

Maſiſtij cae-

Prælium circa Maſiſtij cae-

Maſiſtij amiſ-

Mos rōdendi

Gargaphius

Hyſia.

Androcratis
sanum.

munierunt, proxime fontem Gargaphium, & fanum Androcratis herois, per non editos tumulos, & locum planum. Ibi in distinguendis nationibus magna sane altercatio extitit inter Tegeatas & Athenienses, utrosque se dignos qui alterum cornu tenerent arbitantes: & sua facinora præclara tum recentia tum prisca referebant. Dicebant quidem his uerbis Tegeatæ: Hoc nos semper digni honore à socijs omnibus habiti sumus, quotiescunque à Peloponnesibus communiter in externas peregrinationes itum est, &

Heraclidæ.

proxime, & quondam iam inde, ex quo Heraclidæ post mortem Eurysthei sunt conati in Peloponnesum redire: quo tempore hanc dignitatem affecuti sumus ob hanc rem gestam. Posteaquam cum Acheis & Ionibus, qui tunc Peloponnesum incolebant, nos auxiliarij in isthmum profecti confedimus aduersus eos, qui redire conabantur, tunc Hyllus orationem habuit, non expedire ut uterque exercitus confligendo periclitaretur: sed ut alijs acquiescentibus secum singulari certamine dimicaret is, quem Peloponneses iudicarent è suo exercitu præstantissimum. Accepta conditione Peloponneses socij

Monomachia

in hæc uerba percussierunt: Si uincet Hyllus Peloponnesium ducem, ut Heraclidæ in paterna reuertantur: Sin uictus fuerit, retro Heraclidæ cedant, & exercitum abducant, neue per annos centum de redeundo in Peloponnesum agitent. Omnibus socijs ad eam rem uoluntarijs, electus est dux atque idem rex noster Echenus Eropi filius,

Hyllus

Phegeos nepos, qui singulari congressus certamine Hyllum interemit. Ex quo factum nos cum alia decora inter Peloponneses affecuti sumus, quæ adhuc obtinemus: tum hoc ut alteri cornu præessemus, quoties communiter itur in expeditionem. Et uobis quidem Lacedæmonij non aduersamur: sed optionem cedimus utri cornu præesse malueritis. Alteri uero cornu ut præsimus nobis uendicamus, quæadmodum fecimus. Ad hoc tempus etiam citra hoc factum, quod narrauimus, Atheniensibus digniores, qui hanc dignitatem obtineamus: quippe qui prospere & multa uobiscum uiri Spartiatæ certamina decertauimus, & multa cum alijs. Quo fit ut æquius sit nos alterum cornu tenere, quam Athenienses, à quibus non tales gestæ res sunt, quales nobis neque recētes neque uetus stæ: Hæc Tegeatæ. Ad quæ hunc in modum respondere Athenienses: Et si scimus hæc copias pugnandi cum Barbaro non altercandi gratia esse contractas, tamen quoniam Tegeatæ referre constituit præclara facinora tum uetusta, tum noua: quæ per omne tempus utrique fecerunt: necesse habemus & nos exponere apud uos, unde nobis patrium est: quod semper egregij fuimus, esse primos potius, quam Arcadibus Heraclidas: quorum ducem isti apud isthmum se prædicant interfecisse: nos soli excepimus, electos prius ab omnibus Græcis, quos illi Mycenæorum seruitutem fugientes adibant. Et Eurysthei iniuriam unam cum eisdem pugnando propulsauimus, uictoriaque potiti sumus de ijs, qui tum Peloponnesum tenebant. Præterea Argios, qui aduersus Thebas cum Polynice militauerant uita defunctos & insepultos ducta in Cadmeos expeditiōe nobis receptos fuisse se dicimus, & in nostra terra apud Eleusinem humatos, iam uero nostrum præclarum facinus extat in Amazonidas: quæ à flumine Thermodonte aliquando in nostram terram excurrere. At ne in heroum quidē laboribus, qui ad Troiam bellauerunt fuimus in postremis. Sed nihil admodum pertinet horum facere mentionem. Etenim siue qui tunc egregij fuere, nunc instrenui sunt, siue tunc instrenui, nunc egregij sunt, satis sit de rebus prisca ista dixisse. Vt nullæ res aliæ nobis gestæ sint, quæ multæ & præclarissimæ sunt, prout quorumcunque aliorum Græcorum, certe ob rem in Marathonē à nobis gestam digni sumus, qui hoc decus & alia insuper obtineamus: qui soli Græcorum pro nos cum Persa dimicauimus, & rem tantam aggressi uictores euasimus, sex & quadraginta nationibus superatis. Quo solo nomine digni sumus ut hunc loci honorem consequamur. Verum non decet hac rerum conditione de loci dignitate contendere: ubicunque & iustam quoscunque uobis Lacedæmonij uidebitur, appositissimum nos stare, illuc euntes obtemperabimus. Vbicunque loci nos collocati fuerimus, conabimur strenui existere: itaque educite nos tanquam uobis perituros. Hæc cum pro sua parte dixissent Athenienses, cunctus Lacedæmoniorum exercitus succlamauit digniores qui cornu tenerent Athe-

Polynices.

Athe. in Marathonē uictoria.

nienſes, quàm Arcades. Ita Athenienſes Tegeatis ſuperiores habuere cornu, mox hiſce in modum inſtructi ſunt & qui ſuperuenerunt Græcorum, & quia principio uenerant. Dextrum cornu tenebant Lacedæmoniorum decem milia; quorum quinq; milia erant Spartiatarum, quos cuſtodiebant leuiter armata triginta quinque milia ſeruorum, ſeptenis ſeruis circa ſingulos Spartiatas collocatis. Applicauerat ſibi Spartiatæ, & honoris & uirtutis ergo, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundum hos ſtabant Corinthiorum quinq; milia, præter hos inueniebantur apud Pauſaniam ſtantes trecenti Potidæatæ eorum, qui erant ex Pallene. Iuxta hos ſtabant Arcadum Orchomeniorum ſexcenti; iuxta hos Sicyonum tria milia. Hos ſequebantur Epidauriorum octingenti, ſuper hos locati erant Trœzenij mille. Iuxta Trœzenios totidem Lepræatæ. Poſt hos Mycenæorum, & Tyrinthiorum quadringenti. Secundum hos mille Phliaſii; dehinc Hermionenſes trecenti. Iuxta Hermionenſes Eretrienſium & Styreorum ſexcenti. Iuxta hos Chalcidenſium quadringenti. Poſt hos Ampraciatis quingenti. Poſt eos Leucadij & Anaſtoriorum octingenti. Hos ſequebantur Pallenenſiū, qui ſunt ex Cephallenia, ducēti. Poſt hos inſtructi Aeginetarum quingenti. Iuxta hos Megarenſium tria milia, quos ſequebantur Plataenſium ſexcenti. Vltimi & ſidem primi ſtabant Athenienſes, leuum tenentes cornu, octo milia; duce Ariſtide Lyſimachi. Hi omnes, præter eos qui ſeptem circa ſingulos Spartanos ſtabant, fuerunt numero triginta octo milia & ſeptingēti, omnes grauis armaturæ aduerſus Barbarum contracti: Leuiter uero armati, triginta quinque milia, ſeptem circa ſingulos Spartiatas collocati, unusquiſq; ad pugnandum inſtructus. Circa cæteros Lacedæmonios ac Græcos ſinguli ſerme leuiter armati numero triginta quatuor milia quingenti. Summa totius leuis armaturæ, quæ pugnare poſſet, ſexaginta milia quingenti. Totus autē Græcus exercitus qui ad Plataas conuenit pugna aptus, tam leuis quàm grauis armaturæ, fuit undecim myriades, minus mille & octingentis, id eſt, cētum octo milia ducenti. Sed numere undecim myriadum expleuere Theſpienſes, qui aderant ad mille & octingentos, q nec ipſi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Aſopum caſtra diſtributi communiuerant. Barbari uero qui cum Mardonio erant poſteaquam Maſiſtium luxerunt, cognito Græcos apud Plataas eſſe, & ipſi ad Aſopum qui illac fluit è regione ſunt à Mardonio collocati, aduerſus Lacedæmonios Perſæ, q numero antecedeabant, eorū acies quæ multæ erant uſq; ad Tegeatas opponebant. Ita ut quod robuſtiſſimum in exercitu erat, id omne contra Lacedæmonios, quod infirmius id contra Tegeatas eſſet. Hæc faciebat Mardonius Thebanorum indicio atq; admonitu. Iuxta Perſas idē collocauit Medos, ut ex aduerſo eēnt Corinthijs & Potidæatis, & Orchomenijs, & Sicyonijs. Poſt Medos collocauit Baſtrios ex aduerſo Epidauriorum & Trœzeniorum & Lepræatarum ac Tyrinthiorum, Mycenæorumq; & Phliaſiorum. Secundum Baſtrios collocauit Indos ex aduerſo Hermionenſium & Eretricorum Styreorum que & Chalcidenſium. Poſt Indos ſtatuit Sacas oppoſitos Ampraciatis, & Anaſtorijs, & Leucadijs, & Pallenenſibus & Aeginetis. Poſt Sacas poſuit, ex aduerſo Athenienſium Plataenſiūq; ac Megareſium, Bœotios, & Locros, & Melienſes, & Theſſalos, & mille Phocenſium. Non enim Phocenſes omnes à partibus Medorum ſtabant, ſed eorum nonnulli cum Græcis ſentiebant apud Parnaſum deprehēſi, & illinc proſecti deduxerant. comitatiq; fuerant Mardonij copias pariter & Græcorum qui cum illo erant. Contra Athenienſes item poſuit Macedonas, Theſſaliæq; accolæ. Hæ nationes à Mardonio in aciem inſtructæ erant maxime celebres, maximeq; inſignes, & ſcipue mentione dignæ, necnon cæteras quoque gentiū uiri memoratu digni cū alijs, tum Phrygū, Myſor, Thracū, Pæonum. Quinetiā Aethiopij & Aegyptiorū q Hermotybies, & Calafiries noſantur gladio cincti: q ſoli ſunt ex Aegyptijs pugnaces à Mardonio, cū adhuc eēt in Phalero, è nauibus in qbus hi epibatæ erant, in terrā trāſlati. Nō em̄ cū pedestribus copijs, quæ cū Xerxe Athenas ierāt, Aegyptij cēſi fuerāt. Barbarorū, ut etiā ſupius oñſum ē. xxx. myriades fuere. Græcorū uero Mardonij auxiliariorū (nemo nūc, neq; em̄ nūerati fuerāt)

Arcades.

Orchomenij.

Trœzenij

Lepræatæ.

Phliaſii.

Ampraciatis.

Leucadij.

Græcorū ad

Plataas exercitus ſumma.

Mardonius

Perſæ ad Plataas

copiæ

eiſdem ordo

Hermotybies

Calafiries

nouit. Vt autem coniectura colligi licet, ad quinque myriades fuisse cōiecto. Tot qui ex
 aduerso instructi fuere pedites. Equitatus uero seorsum erat collocatus: ita dispositi na
 tionatim, manipulatimque, utriusque postero die sacrificauerunt: apud Græcos haruspex
 erat Tisamenus Antiochi filius. Is enim hunc exercitum uates comitabatur Heleus qui
 Clytiades. dem & ex genere Iamideorum Clytiades: sed à Lacedæmoniis ciuitate donatus. Nam
 consultanti uaticinium apud Delphos de prole, respondit Pythia quinque ipsum maxi
 mas palmas è certaminibus reportaturus. Oraculo non intellecto, Tisamenus gymnas
 tics operam dabat, & tanquam gymnicas uictorias adepturus. Cūque se exerceret ad quā
 Hieronymus que certamina in uno dum currit Olympia, uenit in contentionem uictoriæ cum Hie
 Andrus. ronymo Andrio. Lacedæmonii interpretantes non ad gymnica certamina spectare Ti
 sameni oraculum, sed ad bellica, conabantur eum mercede conducere, ut unā cum He
 raclidis bellorum dux regibus foret. Hic animaduertēs Spartiatis plurimi facere ipsi
 us amicitiam, abnuebat: quod negaret se alio pretio id facturum, quā si Spartiatam se ciuē
 facerēt, omnia iura ciuitatis impertientes. Id Spartiatæ cum audissent ab initio feren
 tes indigne, oraculū missum omnino fecerunt. Tandem imminēte hoc ingenti Persici
 exercitus metu annuebant, impertireque homini uolebant. Eos iste imutatos intelligēs
 Hegias. negare iam se eo solo esse contentum: sed oportere fratrem suum Hegiam etiam fieri
 Spartiatam, eadem conditioe, qua & ipse fieret. Hoc dicens imitabatur, ut coniectare
 Melampius. licet, Melampodem regnum pariter & ciuitatē deposcens. Etenim Melampus cum ab
 Argiis mercede conducere, è Pylo ad compescendum morbum furoris mulierum Ar
 giarum, deposcere pro mercede dimidiū regni. Recusantibus id Argiis atque digressis,
 cum plures è mulieribus insanirent, ita obtēperantes quod Melampus poposcerat da
 turi, reuerterunt. Ibi ille cernēs hos esse immutatos plura optauit, negans se indulturū
 Bias. quæ uellent: nisi & fratri suo Biantri tertiam partem regni donassent. Argi in arcem
 redacti hoc quoque annuerunt. Ita Spartiatæ Tisameno, quo maiore in modū egebant,
 Tisameni cer tamina. prorū assenserunt: & concessu istorum Tisamenus Heleus, Spartiatæ effectus quinque
 maxime certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi duo ex omnibus hominibus soli sunt à
 Spartiatis ciuitate donati. Quinque autem certamina hæc fuere. Vnum & id primum
 hoc, quod pugnatum est ad Plataas. Alterum quod in Tegea cum Tegeatis atque Ar
 Mantinei giis. Tertium quod in Dipæsis cum uniuerſis Arcadibus, pter Mantineos. Quar
 Dipæenses. tum, quod cum Messeniis ad isthmum. Vltimum, quod in Tanagra cum Athenienſi
 bus & Argiis. Hoc ultimū consummauit quinque certamina. Tisamenus igitur Sparta
 tarum tunc ductor uaticinatus est Græcis in agro Plataeſi. Et apud Græcos quidem
 pulchre litatum est, si se defēderēt, nō si Asopum transgressi pugnam capefferēt. Mar
 donio autē capeſſedæ pugnae auido non extitere pulchra exta, nisi & ipse sese defen
 deret. Nam iis quoque Græcis sacrificiis utebatur, haruspicem habens Hegesistratum
 Hegesistratus uirum Heleum, & Telliadeorum præstantissimum. Hunc ante ea tempora Spartiatæ
 Telliadeus. cum cepissent, in uincula coniecerant morte affecturi, ut à quo multa intoleranda per
 pessi fuissent. Hegesistratus in hac calamitate positus, utpote pro anima sollicitus, &
 qui ante mortem multa ac tristitia foret passurus, rem perpetravit fide maiorem. Nam
 ut erat ligneis atque ferratis soleis uinctus, ferro quod illatum fuit potitus, confestim ex
 cogitauit opus omnium (quæ nos nouimus) animosissimum. Commētus qua ratiōe
 reliquum pedis educeretur, præcidit sibi dimidiū pedem. Hoc acto quamuis ab ex
 cubitoribus obseruaretur, tamen subruto muro profugit Tegeam uersus, noctu iter fa
 ciens, interdum syluis se abdens atque immorans, ut trinoctio Tegeam peruenerit. La
 cedæmoniis eum passim pſcrutantibus admirantibusque magnopere hominis audaci
 am: cuius dimidiatum pedem iacentem cernebant, ipsum non inuenire possent. Ita
 Hegesistratus Lacedæmoniis elapsus, in Tegeam, quæ per id tempus non erat pacata.
 Lacedæmoniis, transfugit. Sanato uulnere & ligneo pede afficto, ex professo Lacedæ
 moniis hostis extitit. Sed non ad postremum ei protractum in Lacedæmonios odium
 pſuit, Nam Zacyntho cum uaticinaretur, ab his captus atque interemptus est. Verum

hic Hegesistrati interitus posterior rebus Plataësis fuit. Tunc autem is à Mardonio non exigua summa cōductus, cupide sacrificabat cum in Lacedæmonios odio, tum lucri gratia. Cum igitur extra non essent pulchra ad pugnam committendam, neq; ipsis Persis neq; Græcis, qui cum illis erant (habebant enim & Græci suum haruspice quēdam Leucadium Hippomachum) cumq; dilaberentur multi Græci, suavit Mardonio Timogenides Herpyi uir Thebanus, ut exitus Cithæronis custodiēdos curaret, quod diceret assidue Græcos ad hostem quotidie transire, seq; complures deprehēdisse. Iam dies octo abierant positus ē regione castris, cum iste Mardonio hoc consiliū dedit. Mardonius admoneri se probe intelligēs, primis tenebris equitatum mittit ad īgressus Cithæronis, qui Plataas ferunt: quæ Bœotij tria capita, Atheniēses capita quercus appellant. Equites missi non frustra peruenere. Nacti enim ingrediētia campum quingēta iumenta, quæ commeatum ē Peloponneso ad exercitum subuehebant, diripiūt: & eos qui iumēta sequebantur immisericorditer trucidant, neq; iumentis neq; hoībus parcētes. In quibus occidēdis posteaquam satis sunt grassati, cū cæteris, quæ eripuerant ad Mardonium sunt & ad exercitum reuersi. Post hanc rem gestam biduum assumptum est, neutris pugnam laceſcere uolētibus. Nam etſi Asopo tenus Barbari processerant irrandi Græcos gratia, neutri tamē sibi transeundum statuebant. Equitatus modo Mardonij progrediebatur, & Græcos molestia afficiebat: quia Thebanī utpote in amorem Medorum uehementer propensi ferebant alacriter bellum, & assidue prouehebantur usq; ad prælium. Deinde excipiētes Persæ pariter ac Medi præcipue præclara facinorā edebant. His amplius ad decem usq; dies nihil est actum. Vbi undecimū dies illuxit, cum et Græci multo plures efficerētur ad Plataas castris ē regione positus, & Mardonius stationem grauaretur, ibi uenere in colloquium Mardonius Gobryis filius, Artabazus Pharnacis, uir apud Xerxem inter paucos Persarum uirtutis expertus. Quorum consulantium hæc fuere sententiæ: Artabazus quidem expediens esse contractis quāprius copijs ire ad moenia Thebana, quō multum rei frumentariæ ipsis, multumq; pabuli iumētis compararent: atque ibi confidentes per otium rem conficerent, uidelicet cum multum auri tum signati, tum non signati haberent: multum etiam argenti ac poculorum, ne parcerent illis, sed ea ad Græcos mitterēt, eos p̄cipue qui ciuitatibus præfiderēt. Fore enim ut illi suam traderent libertatē: neq; oportere pugnandi adire discrimē. Eadem Thebanorum quæ istius sententia erat, tanquam aliquid ultra hoc prospicientis. Mardonij autem sententia ferocior pertinaciorq; & nullo modo cedens: quippe opinantis meliorem suum esse, quā Græcorum exercitum: satius primo quoque tempore conſligere quā committere: ut plures, quā coacti erant Græci, cogerentur. Hegesistrati uero auspicia ualere sinere, nec eis uim afferre: quinimō Persarum more seruato debere conſligere. Mardonio ita opus factū esse cēsenti nemo contradicebat. Qui ubi sentētia sua uicit, accitis cohortib; præfectis & qui secum erant ducibus Græcorum (penes eum nanque erat summa imperij, non penes Artabazum) percontabatur, num quod oraculū scirent de Persis tanquam perituris in Græcia. Silentibus euocatis, partim q̄ ignorarent oracula, partim quod haud tutum putarent proferre quod scirent, inquit ipse Mardonius: Quoniam uos aut nihil nostis, aut promere non audeatis, ego rem proferam, tanquam bene cognitā habens: Est oraculum Persis fatale esse, ut in Græciam profecti diripiant templum, quod Delphis est: utique direpto templo omnes intereant. Quocirca cum hoc sciamus, neque diripere conabimur, neq; adibimus templum, ob hanc causā interitum deuitaturi. Quo nomine quicunq; uestre bene Persis uolunt uoluptatem capiant, tanquam Persis Græcos superaturis. Hæc locutus secundo loco signum dedit ut omnia appararent, & corpora curaret, ueluti sub lucis exortum prælio futuro. Oraculum, quod ad Persas aiebat spectare Mardonius, id ego scio non Persis redditum esse, sed Illyrij, & Enchelcorum copijs. Quod autem de hoc prælio redditum est à Bacide, id uero hoc fuisse:

Gramineis ripis Asopi ac Thermodontis,

Hegesistrati
interitus.

Leucadius.
Hippomachus
Timogenides

Tria capita.
Capita quercus.

Artabazus &
Mardonij de
meūdo præ
lio sententiæ.

Oraculū Persis
redditum.

Barbaricæ Graijs acies clamore coibunt.

Hic multi occumbent defuncti munere uitæ,

Quando sagittiferis aderit lux ultima Medis.

Hæc ego atq; alia his similia è Musæo noui ad Persas spectauisse. Fluuius autem Thermodon Tanagran, ac Glisântè interfliuit. In sequenti nocte, quàm Mardonius de oraculis interrogauit, exhortatusq; suos est, excubitores dispositi fuere. Eius noctis cū multum processisset conticiniumq; in exercitu esset & tempus concubium, tunc Alexander Amyntæ dux, & idem rex Macedonum ad excubias Atheniensium adequitauit, efflagitauitq; suos ut cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores pleriq; remanserunt: nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis, inquit quendam equo aduectum esse è castris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, nisi nominatim appellans Atheniensium duces uelle se in colloquium illorum uenire. Duces hoc audito, confestim ad locum excubiarum secuti sunt. Quos Alexander ubi uenere, his uerbis al

Thermodon.
Tanagra.
Glisantes.
Alexāder ad Athenienses. locutus est: Viri Athenienses hæc ego uobis uerba deposito tradō: ne cui efferatis nisi Pausaniæ: ne ob id me perditum eatis. Quod haudquaquam dicere, nisi cum uniuerſa Græcia sollicitus essem: quippe qui uetusta origine Græcus sum: nec uellē uidere Græciam pto libera seruientem. Itaq; uos certiores facio, Mardonium atq; exercitum litare non posse, alioqui olim iam conflicturn. Is nunc sacrificia ualere sinere cōstituit: & ubi primum illuxerit uobiscum confligere, extimescens admodum (quantum ego cōiicio) ne plures ad copias uestras accedant. Ad hæc uos parati estote. Quod si differret Mardonius, nec cōmittet certamē, uos pseuerate hic manere: paucos enim dies eis suppeditat commeatus. Sin hoc bellum uobis ex sententiā finietur, debet aliquis uestrum reminisci mei meaq; libertatis: qui Græcorum causa, rem adeo temerariam, libenter tamen feci, ut ad uos consilium Mardonij deferrem: ne ue Barbari ex improuiso uos adorirentur. Ego autē sum Alexander Macedo. Hæc locutus Alexander ad exercitū se recepit ad suamq; statioem. Duces Atheniensem ad cornu dextrum pfecti, quæ

Pausaniæ ex exercitus ordo. ab Alexandro audierant, Pausaniæ retulere. Hac ratione Pausanias in metum Persarum adductus: quoniam, inquit, sub auroram prælium fiet, expedit uos Athenienses stare in acie aduersus Persas uobis cognitos: ut qui cum Medis in Marathone pugnaſtis: Nos uero qui eorum sumus inexperti atq; ignari (nemo enim Spartiata Medorū periculum fecit) contra uobis oppositos Bœotios & Theſſalos: quorum sumus experti, horum Græcorum gratia. Itaq; opus est sumptis armis uos in hoc dextrum, nos in sinistrum cornu transire: Ad hæc ita respondere Athenienses: Nobis quoq; olim iam inde ab initio posteaquam aspeximus Persas aduersus nos esse instructos, fuit in animo istud dicere, quod uos dicere occupastis: sed uerebatur ne non grata esset uobis oratio. Nunc quandoquidem ipsi fecistis huius rei mentionem & nobis iucunda oratio est, parati sumus istud exequi. Vbi hoc utriſq; complacitum est, & loca permutauerūt, sub auroram rem aduertentes Bœotij ad Mardonium detulerunt. Ea audita Mardonius extēplo & ipse conatus est Persas contra Lacedæmonios transferre. Pausanias hoc fieri intelligens, nec latere factum suum, rursus in dextrum cornu Spartiatas reducit. At ubi Mardonius & ipse suos in sinistrum duxit: & acies pristino in loco steterē, misso caduceatore ad Spartiatas, Mardonius ita inquit: Lacedæmonij uos uero fama fert omnium (qui istic sunt) esse præstantissimos: qui neque è bello fugiatis, neque ordines deferatis: sed præstātes aut interficiatis hostes, aut ipsi occumbatis. Hoc nihil admodum ueri est. Quippe antequam manus conferantur, uos cernamus fugiētes, ac demq; deferētes: & relegato Atheniensibus periculo, consistentes ex aduerso nostrorū seruorum: quod neutiquam est factum præstantium uirorum. Ex quo plurimū de uobis nos sefellit opinio, quos expectabamus ex nominis gloria missuros uestra spē ca

Mardonij in Lacedæ. ob iurgatio. duceatorem nos prouocatū, q̄ cum solis Persis, tanq̄ huic rei sufficientes pugnare uelletis. At nihil tale inuenimus quale ferebatur: sed potius esse uos metu perterritos. Nunc igitur quoniam ipsi non occupastis hoc dicere, occupamus, Vt quandoqdē uos

Inter Græcos præstantissimi esse existimamini, & nos inter Barbaros, dimicemus tōr-
 de utriq; numero. Et si uideatur ut cæteri quoq; itidē, & illi postmodum pugnent. Sin
 hoc non uideatur, sed satis esse nos solos decernere, nos soli decernamus, & utri ē nobis
 uicerint, n̄ totum exercitum uicisse censeantur. Hæc fatus caduceator, cum aliquādiu
 expectassent, nemine quippiam respondente, retro abiit, & rem Mardonio retulit. Ille
 maiorem in modum lætatus & frigida uictoria elatus equitarum in Græcos immisit.
 Equites in Græcos inuecti, omnem illorum exercitum perturbabant, iaculis sagittisq;
 incessentes. Qui cum essent hippotoxotæ, id est, equites sagittarij, cominus pugnare in
 fucti, fontem Gargaphium, unde cūctus Græcorum aquabatur exercitus confuderūt.
 obstruxerūtq;. Eum iuxta fontem soli Lacedæmoni stationem habebant: Cæteri Græ
 ci ut quiq; stationes habebant maius minus ue, procul illinc aberant. Erat quidē Aso-
 pus in propinquo: sed aquari ex eo ab equitibus missilibusq; prohibiti, ita ad fontem p-
 gebant. Hunc in modum aqua exercitus exutus cum esset, & ab equitatu perturbaret,
 duces Græcorum his, tum alijs de causis frequentes ad Pausaniam in dextrum cornu
 ueniunt. Qui etsi tales essent rerum status, tamen ob id præcipue angebantur, q̄ iam re
 frumentaria deficiebantur, cum ipsorum serui in Peloponnesum missi frumētatum in
 tercluderentur ab equitatu, quo minus ad castra reuerterentur. De hoc deliberantibus
 ducibus uisum est si Persæ eo die supersederēt committere prælium, esse eūdem in in-
 sulam, quæ ab Asopo & à fonte Gargaphio, ubi castra habebant, decē stadijs abest, an-
 te oppidum Plataense sita in continente, hunc in modum: Fluius superne ē Cithæro-
 ne delabens in campum diuortia facit: rursusq; intercapedine trium ferme stadiorum
 sua fluenta commiscet. Huic insulæ nomen est Oeroe: quam Asopi filiam esse indige-
 næ aiunt. In hunc locum Græci transire decreuerant, ut & assatim aquæ ad usum habe-
 rent, neq; ab equitatu sicuti cum ex aduerso erant, infestarentur. Et decreuerunt transi-
 re nocte secunda uigilia, ne ipsos proficiscentes conspicati Persæ, insequente equitatu,
 in tumultū uenirēt. Quinetiam cum ad eum locum uentum esset, ubi Asopi filia Oe-
 roe diuortio aquarum ē Cithærone cingitur, mitterent sub noctem dimidium copia-
 rum in Cithæronem ad recipienda seruitia, quæ frumentatum concesserant. Erant em̄
 illa in Cithærone interclusa. Hæc ubi statuerunt, totum illum diem incessente equita-
 tu immensum laborem pertulerunt. Sub exitum diei digressus equitibus ea noctis ho-
 ra, qua de abeundo conuenerat, pleriq; sumptis utensilibus abcesserunt, non habentes
 in animo quem ad locum ut irent, conuenerant. Nonnulli ut moueri cœptum est, iter
 Plataensem ad urbem intendunt, cupidi equitarum effugere, in templumq; Iunonis fu-
 giendo perueniunt, quod situm est ante urbem, à fonte Gargaphio uiginti stadijs di-
 stans. Quò ubi peruenere positis pro templo armis, circa templum ipsum castra posue-
 re. Hos Pausanias cernens ab exercitu digressos, præcipit & ipse Lacedæmonijs, ut sum-
 ptis armis irent quæ cæteri præcederent, ratus illos tendere ad locum constitutum. Ibi
 ad obtemperandum Pausaniæ cæteri præfecti parati cum essent, Amōpharetus Polia-
 dæ tribunus cohortis Pitaneorum negare se fugiturum peregrinos: neq; ultro dede-
 coraturū esse Spartam: quinetiam mirari id quod fieri cerneret, quippe q̄ colloquio su-
 periori interfuisset. Pausanias autem & Euryanax cum indigne ferentes non parēre si-
 bi illum, tum indignius cohortem Pitaneam relictum iri tribuno repugnante, quod
 erat futurum si ipsi eos missos facerent, gratia exequendi ea, quæ cum alijs Græcis con-
 stituissent: hoc reputantes substiterunt cum Laonicis copijs, contabanturq; persuade-
 re homini non id factū opus esse: & alijs quidem hortabantur solum Amompharetum
 à Lacedæmonijs ac Tegeatis relinquī. Athenienses autem hoc sibi faciendum puta-
 runt, ut ubi collocati erant, ibi persisterent, intelligentes Lacedæmoniorū ingenia aliud
 sentientium, aliud dicentium. Itaq; ubi exercitus mouere cœpit, equitem ē suis mise-
 runt speculatum nunquid Spartiatæ tentarent abire: & abire prorsus in animo habe-
 rent, sciscitatumq; à Pausania quidnam facere oporteret. Præco ubi peruenit ad Lace-
 dæmonios, cernit in loco instructos, eorumq; primores tendere ad rixas, Hortantibus

Hippotoxotæ

Gargaphius
fons.

Oeroe insula.

Iunonis tem-
plum
Amomphare-
tus Pitaneus.

Euryanax.

Peregrini.

*Melois flui.
Argiopius.*

*Thorax Larissæus.
Eurypylus.
Thrasydus.*

*Barbarorum
uociferatio.*

*Sagittarum
Atheniensium.*

enim Amōpharetum Euryanacte & Pausania, ne Lacedæmonios qui soli remanebant in periculum traheret: necdum persuadentibus, donec uētum est ad iurgia, interuenit præco Atheniensis, Amomphareto inter altercandum fumente ambabus manibus faxum, & illud ante pedes Pausaniæ ponente ac dicente, se illo calculo sententiæ suæ calculum dare, non fugiendos esse peregrinos, appellans Barbaros. Eum Pausanias infanum nec potentem mentis uocans, ad præconem Atheniensium, quæ iussus erat percontantē respondit, ut illis referret præsentem rerum suarum statum, obsecrans eos ad sese uenirent, & de discessu eadem quæ ipsi agerent. Præcone ad Athenienses reuerso, hos inter se altercantes aurora deprehendit. Ad id tempus Pausanias moratus, dato signo ceteros omnes Lacedæmonios Tegeatis sequētibus per edita abduxit, ratus Amōpharetum non deserturum alios, prout & cōtigīt. Horum itinere rursus instructa acie Athenienses iere: & quia Lacedæmonij prærupta occupauerant & Cithæronis radices, metu eqtatus ipsi deorsum ad campū deflexere. Amōpharetus non credens aufugē ipsos relinquere Pausaniam, circuire eos qui manebant, ne desererent ordinem. At ubi hī qui cum Pausania erant iam abibāt, tunc ratus ē disciplina militari se deferi, sumptis armis cohortem suam lento gradu ducere ad agmen, quod decem circiter stadia progressum ad amnem Meloëntem, in loco qui dicitur Argiopius, ubi situm est templum Cereris Eleusinae, substitit: opperiens Amōphareti cohortem, eo consilio ut Amōpharetus cum sua cohorte non discederet loco, in quo instructa erat, sed in eo peristeret, retro ad hominem suppetias iret. Itaq; & Amōpharetus cum suis ad ceteros peruenit, & omnis Barbarorum equitatus ingruerat, agens pro sua consuetudine. Nam cum inspexisset locum, ubi superioribus diebus habuerant Græci castra, uacuis, admisisse equis assidue insequi pergens, illos adeptos urgebat. Mardonius quoq; cognito hostium nocturno abitu, inspecto' que loco deserto, accitis Thorace Larissæo & fratribus eius Eurypylō & Thrasydio, inquit: Filij Aleuei, quidnam dicetis adhuc, cum hæc deserta cernatis à Lacedæmonijs, quos negabatis uos finitimi ex acie fugere, sed uiros summos esse in re bellica, qui & primos, ut omnes uidimus, locum in acie immutauerunt, & nunc proxima nocte se fuga proripuerūt? Proripuerunt autem quia necesse eis erat cum his prælio decernere, qui non falsò sunt hominum præstantissimi. Vnde nullius esse se pretij inter Græcos & ipsos nullius pretij uiros, ostenderunt. Cæterū uobis Persarum inexpertis, sane quàm ignoscebam laudatibus istos uobis expertos. Artabazum autem uehementius admirabar formidare Lacedæmonios, & præ formidine sententiam dicere ignauissimam, expedire ex his castris nos in urbem Thebanorum concedere obsidendos. Quam sententiam rex antea aliunde quàm ex me audiet. Sed de hoc aliàs dicetur. Nunc autem istis ita facientibus non est remittendum, sed instandum, donec in tercepti nobis dent poenas eorum, quæ in Persas perpetrarunt. Hæc locutus, Persas Asopo transmissio cursim ducit contra Græcorum agmen tanquam fugam capessentiū, Lacedæmoniosq; solos ac Tegeatas adeptus est. Nam Athenienses transuersis tramitibus subter prærupta in planum digressos nō cernebat. Cæteri Barbarorum agminum præfecti Persas mouentes ad Græcos insequendos conspicati, sublati & ipsis signis cuncti insequuntur, pro se quisq; maturantes nulla diligentia, pullo ordine uiam ingressi. Et isti quidem uociferatione ac tumultu instabant Græcis, tanquam excepturi. Pausanias uatē, ubi equitatu premi cœpit, equitē ad Athenienses mittit, qui hæc diceret: Viri Atheniēses, proposita dimicatione maxima, ut aut libera Græcia sit, aut seruituti obnoxia, proditi sumus à socijs noctu elapsi, & nos Lacedæmonij & uos Athenienses. Quod reliquum est, ita nobis uidetur esse faciendum, ut quàm strenuissime possumus nosmetipsos defensantes, mutuo simus auxilio. Si in uos priores imperum dedisset equitatus, ē nostra dignitate erat & Tegeatarū qui nobiscum Græciam non prodiderunt, subsidio nobis uenire. Nunc, quoniam totus in nos equitatus contendit, debetis uos ad partem maxime laborantem suppetias ferre. Quod si uobis aliquo discrimine occupatis, fas non est subsidio uenire, saltē hoc gratificamini nobis, ut sagittæ

rios mittatis, quos agnoscimus longe omnium (qui in hoc bello sunt) promptissimos esse ad nos exaudiendos. Hæc ubi audire Athenienses, cū mouerent ad ferendam strenue opem, & iam aduentarent, ibi in eos ij Græci qui partes regias sequebantur, ex aduerso instructi inuadunt. Quo factum est, ut Athenienses ab ijs urgentibus auxilium ferre non possent, ægre admodum id ferentes. Ita destituti Lacedæmonij, numero cum leui armatura quinquaginta milia, & Tegeatæ numero tria milia (hi enim nusquam ab Lacedæmonijs dirimebantur) sacrificauerunt tanquam conflicturi cum Mardonio, præsentibusq; copijs: & cum litare non potuissent, multi eorum interea cadebant, multo plures uulnerabantur. Confertis enim gerris Persæ ingentem uim sagittarum emisserunt, adeo instantes, ut satagentibus Spartiatis, & quia litari non poterant, respiciens ad templum Iunonis Plataensium Pausanias, implorauit deam, obsecrauitq; ne spes sua ipsos omnino frustraretur. Adhuc eo deam his uerbis inuocâre, Tegeatæ prius ex urgentes in Barbaros tendit; statimq; post Pausaniæ preces sacrificantibus Lacedæmonijs exta pulchra extitere, qui aliquanto post & ipsi in Persas eunt. Persæ omisissis arcibus ex aduerso steterunt. Ad quorū gerra, primum pugna atrox cōmissa est iuxta ipsum Cereris templum, eaq; pertinax, donec ad propulsionem uentum est. Siquidem Barbari phensantes lanceas confringebant, nec audacia nec robore inferiores: sed inermes erant & imperiti, nec hostibus prudētia pares; qui etsi deni plures uel aut pauciores in singulos irruerant, tamen quia confusi incidebant, à Spartiatis cōficiebantur. Mardonius qua parte ipse ex equo albo ciens pugnam, mille delectis Persarum præstātissimis stipatus, ea maxime parte hostem urgebat, qui quamdiu superfuit, tamdiu Persæ resistentes seseq; defensantes, strauere multos Lacedæmoniorum. Postea uero q̃ Mardonius & agmē (quod circa illud robustissimū erat) occubuit, tum demum alij quoq; terga uertentes cessere Lacedæmonijs, quorum plerisq; officiebat uestis armis uacans. Inermes enim cum armatis prælium faciebant. Ibi & ultio necis Leonidæ de Mardonio peracta est, secundum oraculum Spartiatis redditum: & uictoria omnium (quas unq̃ nouimus) speciosissima potitus est Pausanias, Cleombroti filius, Anaxandridæ nepos. Horum superiora maiorum nomina in Leonida recensui, qui & Pausaniæ maiores fuerunt. Oppetit autem Mardonius sub Aimnesto, uiro inter Spartiatis eximio: qui aliquādiu post bellum Medicum trecentos uiros secum habens, apud Stenyclerum cum omnibus Messenij quibus cum erat, bellū conflixit, ubi ipse & trecenti occubuere. Ad Plataeas autem Persæ postquam à Lacedæmonijs in fugam uersi sunt, nullo ordine ad castra sua contendunt, & ad murum ligneum quem fecerant in parte quadam agri Thebani. Tenet me admiratio cum iuxta lucum Cereris dimicaretur, ne unum quidē Persarum uisum esse intrasse sanum, neq; circa tēplum occubuisse: sed plerosq; in profano opinor (si quid de rebus diuinis opinari oportet) deam ipsam eos nō recepisse, quia templum quod est in Eleusine, Anaclorium concremauerant: Hactenus pugna hæc gesta est. Artabazus Pharnacis, cui iam inde ab initio displicuerat Mardonij relinqui ab rege in Græcia, quicq; multis uerbis pugnam dissuadēs nihil profecerat, hoc sibi agendū putauit: Is quod sibi non placerent, quæ à Mardonio fiebant, eos quibus præerat (præerat autem non paruis copijs) ad quadraginta milia hominū ducebat instructos, dum prælium fiebat, quid futurum è prælio esset probe intelligens, iusseratq; omnes ire cōfertos quacunque ipse duceret, & quā uiderent ipsum festinantem. Sic iussas tanquam ad pugnam copias ducebat, cernit Persas fugiētes. Ita non seruato amplius eodem ducendi ordine, sed repente effuso cursu fugæ se dedit, non ligneum murum uersus, aut Thebana moenia, sed ad Phocenses, animo celerrime perueniendi ad Hellespōrum. Et ij quidem horum iter intenderunt. Cæteris autē Græcis qui stabant à regis partibus, ignauiter de industria agentibus, Boeotij tamen per diu cum Atheniensibus decertaue runt. Nam ex Thebanis (qui cum Medis sentiebant) hi nō parum strenuos se præstiterunt: qui nolentes ultro ignauiter agere ita dimicarūt, ut treceti primores eorū ac fortissimus quisq; illic sub Atheniensibus occubuerint. Vbi & isti terga dederūt non quo

Gerra Persi
ca.
Iunonis tem
plum.

Pausaniæ uis
itoria.
Aimnestus.
Mardonij cæ
des.
Stenyclerus.

Anaclorium.
Artabazus.

Murus ligne
us Persarū.

Boeotij.
Thebani.

Persæ & alia multitudo, quæ aut cum nemine pugnauerat, aut non expectauerat, sed
 Thebas uersus fugerunt. Omnem rem pependisse è Persis, quanquam & ipsorum qui
 dam antè quàm cum hoste congredierentur, fugæ se mandauerunt, apud me fidem fa-
 cit, quod ad Persas intuebantur: atque ita cuncti illis uictis fugam capefferunt, præter
 equitatum tum alium, tum Bœotiorum: qui hæcenus profuit fugientibus, ut assidue
 adhærēs hosti, arceret eum ab amicis quos Græci insequiebantur. Insequiebantur enim
 Græci uictores, urgendo Xerxianos atque interficiendo. Inter hunc tumultum nun-
 tiatur Græcis, qui circa templum Iunonis instructi a prælio aberant, geri prælium &
 Pausanios uincere. Ea re audita, Corinthij, Megarenses, & Phliasij nullo ordine eû-
 rint. Corinthij recta per colles, qua itur ad Cereris templum: alij per campum, quæ planis-
 sima uiarum est. Quos iam hosti propinquos nullo ordine irruere conspicati Theba-
 ni equites, quorum præfectus erat Asopodorus Timandri, equos in illos incitauerunt,
 eosq; adorti sexcentos strauerunt. Cæteros ad Cithæronem usque persecuti, terga ce-
 ciderunt. Et isti quidem Megarenses atque Phliasij nulla cum laude perierunt. At Per-
 sæ cæteraq; multitudo postquam ad ligneum murum effugerunt, turres antequam La-
 cedæmonij aduenirent, ascendere occupant. Illis consensu, quàm commodissime pos-
 sunt murum præstruunt. Ex quo subeuntibus mox Lacedæmonijs, acrior extitit muri
 oppugnatio. Nam quoad Athenienses abfuere, non modo sese Barbari defensasbant, sed
 etiam Lacedæmonijs antecellebant, utpote ignaris murorum oppugnandorum. Vt ue-
 ro Athenienses superuenere, tum atrox muri oppugnatio propugnatioq; extitit: eaq;
 permagno temporis spatio, tandem uirtute & pertinacia Athenienses murum tran-
 scenderunt, subrueruntq; atque ea parte se Græci infuderunt, quorum Tegeatæ intro-
 iere principes: iidem tentorium Mardonij diripuerunt. Et ex eo cum alia, tum uero equo-
 rum præsepe Mardonij ex ære totum spectatu dignum, quod præsepe Mardonij, Te-
 geatæ in templo Alcæ Mineruæ reposuerunt. Nam cætera quæ cepere, in unum cum
 cæterorum Græcorum præda contulerunt. Proruto muro, Barbari non amplius cæter-
 uam cogere, nemo strenuitatis memor esse, uidelicet oppressi intra exiguum tempus,
 & tot myriadibus interceptis exterriti. Quos tanto studio Græci trucidabant, ut ex tri-
 ginta myriadibus, exceptis quatuor cum quibus Artabazus aufugit, ne tria quidē mi-
 lia hominum cædi superfuerit. B. Lacedæmonijs qui Spartani essent, unus & triginta
 sunt omnino desiderati. Tegeatarum sedecim, Atheniensium duo & quinquaginta. In-
 ter Barbaros strenuissimi extiterunt, è perlitibus quidem Persæ, ex equitibus autem Sa-
 cæ, è uiris uero Mardonius. Inter Græcos cum Tegeatæ Atheniensesq; multum emi-
 nuerunt: tum multo plus Lacedæmonij. Quod nulla alia re possum ostendere, nisi quod
 omnes ij, eos qui sibi oblatis sunt uicerunt. Lacedæmonij uero (quod robustissimum fu-
 it) hostileis exercitus superauerit. Quorum longe præstantissimus extitit mea senten-
 tia Aristodemus, is qui solus trecentorū ex Thermopylis quod euassisset dedecus, igno-
 miniamq; acceperat. Secundum hunc nauauere operam Posidonius, & Philocyon, &
 Amōpharetus Spartiata. Quanquam cum sermo haberetur, quisnam præstantissimus
 extitisset, ij Spartiata qui adfuere, cēsuerunt Aristodemum, etsi præclara facinora edi-
 dit, tamen ad eluendam eam quam contraxerat inuidiam, ordinem deseruisse, & pro-
 palam mori uoluisse: Posidonium uero qui perire noluisse, ob id extitisse tanto præ-
 stabiliorem uirum. Verum id fortasse liuore dixerunt. Qui hac in pugna mortem op-
 petiere, omnes honore affecti sunt, præter Aristodemum: qui ideo caruit honore, quod
 ob causam prædictam sibi occumbendum putauit. Hi sunt qui ad Platæas nobilissimi
 extitere. Nam Callicrates extra prælium occubuit: quo nemo tunc in castra Græco-
 rum præstantior uenerat, non modo Lacedæmoniorum, sed etiam aliorum Græcorū.
 Hic, cum Pausanias sacrificasset, sedens in ordine sagitta per latera ictus est: & cum ali-
 is pugnantibus ipse exportaretur, sese morietem miserabatur, ad Aimnestum uirum
 Platæensem inquiring, non sibi dolere quod pro Græcia periret, sed quod nihil manu-
 usus esset, nullamq; operam nauasset dignam se & sua cupiditate nauandi. Ex Athenien-

Corinthij.
 Megarenses.
 Phliasij.

Muri Persæ
 rum expu-
 gnatio.

Præsepe
 Mardonij.
 Alcæ Miner-

In tradenda
 hac Barbaro
 rum cæde, dis-
 sentiunt nōni-
 bil auctores.

Aristodemus
 Posidonius.
 Amōpharetus

Callicrates.

Aimnestus.

abus eminuiffe fertur Sophanes Eutyichidis, è tribu Decelenfi. Decelenses autè rem ali
 quando gesserunt, ut ipsi Athenienses aiunt, in omne æuum fructuosam. Siquidè cum *Sophanes.*
 olim ad inuestigandam Helenam Tyndaridæ cum magnis copiis oram Atticam inua
 sissent, & populos è sedibus suis eijcerent, ignari quonam loci subducta Helena esset,
 tunc Decelenses feruntur, & ut quidam uolunt, ipse Deceleus tum dolore contume- *Deceleus.*
 liæ quæ Theseo fieret, tum metu totius Atheniensium soli, ne uastaretur exposuisse il-
 lis omnem rem gestam: eosq; deduxisse ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyndari- *Aphidnes.*
 dis proderet. Quo ex facto Decelensibus permanfit ad hanc usq; memoriam in Spar- *Titacus.*
 ta immunitas uestigalium, & dignitas præsidendi: Adeo quidem ut bello quod mul- *Decelensium*
 tis postea annis inter Athenienses atque Peloponneses gestum est, Lacedæmonij cum *immunitas.*
 ceteram Atticam popularètur, à Decela temperauerint. Ex hoc populo ortus Sopha- *Ancora Sop-*
 nes, & præclarissime inter Athenienses nauata opera, ancipiti sermone celebratur. Vno *phanis.*
 fertur gestasse ferream ancoram è balteo thoracis catena alligatam: quam quoties
 aduentantibus hostibus propinquus erat, obijciebat: ne illi irruentes ipsum ex ordine
 summouere possent. Rursus eisdem in fugam reuertentibus, resumpta ancora ita fugi-
 entes insequabatur. Altero sermone à superiori differente fertur: gestasse ancoram nò
 ferream ex balteo alligatam, sed insignitam in scuro, quod nunquam acquiescens assi-
 due rotabatur. Exerat & alterum Sophanis præclarum facinus, quod obsidentibus Ae-
 ginam Atheniensibus, Eurybiadem uirum Argium quinq; certaminum uictorem ex *Eurybiades.*
 prouocatione interemit. Sed aliquanto post hoc bellum, in quo uir egregius extitit,
 dum Atheniensium unà cum Leagro Glauconis dux esset, & de metallis aureis decer- *Leagrus.*
 raret, contigit ut sub Hedonibus apud Daton occumberet. Post Barbarorum stra- *Metallorum*
 gem ad Plataas editam, transfugit illuc ad Græcos mulier quædam, quæ erat pallaca *aureorum certa*
 Pharandatis filij Theaspis uiri Persæ. Hæc cum accepisset Persas fusos esse, Græcos ui- *men.*
 ctiores, tum multo auro ornata inter ancillas & ipsas ornatas cum ueste speciosissima *Pallaca.*
 carpento aduenit: ex eoq; descendens, pergit ad Lacedæmonios adhuc in cæde occupa- *Pharandates.*
 tos: & intuita Pausaniam illa omnia administrantem, agnouit hominem: cuius & no-
 men iam pridem & patriam didicerat. Eius genua amplectens, Spartæ rex (inquit) Jli-
 bera me supplicè captiuitatis seruitute, quam etiam hoc facto demeritus es, quod istos
 extinxisti, neque dæmonum neque deorum respectum habètes. Equidem genere sum
 Coa, Hagetoridæ Antagoræ filia: ui raptam ex Coi uir Perses habuit. Huic respondens
 Pausanias: Bono (inquit) animo esto, tum quia supplex, tum quia multa loqueris ue-
 ra. Nam filia es Hagetoridæ Coi, mihi inter omnes (qui illa circa loca incolunt) hospi-
 tis summi. Hæc locutus, eam impræsentiarum Ephoris qui aderant, commédauit. Post-
 modum in Aeginam, quò illa uoluit, ducendam curauit. Post huius mulieris digressum
 continuo Mantinei superuenerunt re iam confecta, qui se animaduertentes uenisse se- *Mantinei.*
 ro ad pugnam, magnæ iacturæ loco id sibi esse putauerunt, sed idoneos se esse ad sum-
 das de se pœnas dixere. Itaq; cognito Medos qui cum Artabazo erant, fugæ se mandaf-
 se, eos in Thessaliam usq; persecuti sunt, etsi uetantibus Lacedæmonijs insequi fugien-
 tes. Iidem postea domum reuersi, duces suos exilio multauerunt. Post Mantineos ad-
 uenere Helei, qui itidem ut Mantinei magno id sibi detrimento existimantes, domum *Helei.*
 regressi sunt, suosq; & ipsi duces exilio multauerunt: Hactenus de Mantineis & He-
 leis. Erat ad Plataas in exercitu Aeginetarum è primoribus Lampon Pythei: qui Pau-
 saniam adiens, infandissima usus est oratione, inquit: Fili Cleombroti, rem tu mirifi *Lamponis &*
 cam & magnitudine & fulgore gessisti, cui dii tribuerunt, ut liberata Græcia omnes *filium.*
 quos nouimus, Græcos gloria supergredereris. Quod superest in hac re agas ita, ut &
 tu maiore fama celebreris, & aliquis Barbarorum posthac caueat nefanda facinora per-
 petrare in Græcos. Etenim Leonidæ apud Thermopylas interempti reciso capite Mar-
 donius ac Xerxes truncum in crucem sustulerunt. Quibus si uicem reddes, laudè nan-
 cisceris primum ab omnibus Spartiatis, secundo loco ab uniuersis Græcis. Siquidem
 suffixo Mardonio, Leonidam patrum tuum fueris ultus: Hæc Lampon gratiam se ini-

- turſi ratus apud Pauſaniam dicebat. Cui reſpondens Pauſanias: Tuam (inquit) hoſper Aegineta beneuolentiam atq; prouidentiam amplector, tñ ab æquitare iudicandi de-
Pauſaniæ re ſponſum ad Lamponem. erras. Nam & me & patriam quos in altum extuliſti, ob hæc geſta ad nihilum redigiſ, cum ſuades mihi ſeuire in mortuū, aiſq; me audituſ; melius, ſi iſtud fecero, quod Bar-
Præda Græcorum e Perſarum clade. baros decet potius facere q̃ Græcos, quodq; in illis & exprobramus. Quare ego neq; Aeginetis, neq; ijs quibus iſta probant aſſentior: cōtentuſq; ſum Spartiſ placere ut ho-
Tripes aureus. neſte agam, honeſteque dicam Leonidæ, cui me iubet parentare, aſſirmo & ipſi & cæ-
Pauſaniæ præda. teris q̃ apud Thermopylas occubuerūt, magnifice eſſe parentatū innumerabilibus ho-
Perſarum lux. rum funeribus. Tu uero poſthac ad iſtud conſulenduſ ne me adieris, qđ tibi impune eē,
Lacedæmoniorum frugalitas. loco bñficij ponas. Hoc cñ ille audiſſet, abijt. Pauſanias edicto ppoſito, ne qſ de pda qđ
Caput ſine futura. tangeret, iuſſit ſeruos omne cōportare pecuniam. Illi p caſtra diſperſi inueniunt tento-
Dentes uno ex offe. ria & argento reſerta, lectoſq; auro & argento conſtratos: crateras etiam aureos, phia-
Oſſa quinq; cubitorum. laſq;, et alia uafa potoria, necnō ſaccos ſup plauſtra interlucētibus itus incluſis ex auro
Dionyſiophanes. & argēto lebetibus. Quinetiā ē cæſorū cadaueribus exuebāt armillas, & torques & aci-
Poſidonius. naces aureos. Nam uarij gñiſ uestimēta nulliuſ momenti habebant, eaſ; reſ; multum
Philocyon. furto ſubtrahentes ſerui Aeginetiſ uenundabant, multū quod occultare nō poterant,
Callicrates. repræſentabant. Vnde principij extitit ingētium diuitiaſ; Aeginetiſ, utpote aurum a
 ſeruiſ pro ære mercantibus: collata pecunia decimam ſelegerunt, ex qua tum deo qui
 Delphiſ eſt, tripes aureuſ ibi repoſituſ eſt, inſiſtens ſuper tricipiti ex ære colubro, pro-
 xime ara, tum deo qui eſt in Olympia Iupiter æreuſ decem cubitoſ, tum deo qui eſt
 apud iſthmū Neptunuſ æreuſ ſeptem cubitoſ. Hac parte ſelecta, cæteras inter ſe diſ-
 tribuerunt, pro ſuo quiſq; merito accipientes. Itemq; pallacas Perſarū, & aurum, & ar-
 gentū, & reliquam pecuniam cum iumentis. Quæ aſit peculiariter data ſunt, qui opti-
 mam operam nauauerunt ad Plataæas, reſert a nemine, data tamē fuiſſe arbitror. Certe.
 Pauſaniæ ſunt ex omnibus dena & ea electa dono data, ex mulieribus, equiſ, talentiſ,
 camelis, & item ex cæteris rebus. Ferunt autem hæc quoq; acta eſſe, & Xerxem dum
 ē Græcia fugit, omneſ apparatus ſuum ex auro argentoq; & peripetaſmatiſ Mardonio
 reliſſe, & Pauſaniam dum cum apparatū uidit, iuſſiſſe piſtores & coquos coenam ſi-
 bi uni Mardonio inſtruerent. Quod cum illi feciſſent, tum Pauſaniæ lectoſ intuentem
 aureoſ, argenteoſq; probe inſtratoſ; menſaſ etiam aureaſ ac argenteaſ, magnificumq;
 coenæ apparatū, propoſitiſ boniſ, ſtupefactum, imperaſſe per iocum ſuiſ miniſtriſ ut
 Laconiam inſtruerēt coenam. Id cum illi ex ſpatio multū diſtante feciſſent, ibi eundē
 cachinnantem accerſiſſe Græcorū duceſ, eiſq; ubi cōuenerunt inter oſtendendum utrū
 uſq; coenæ apparatum, dixiſſe: Viri Græci, hac ego uoſ de cauſa cōuocaui, q̃ uolebam
 uobiſ amentiam Medorū duciſ oſtendere; qui cum talē uitam duceret, ad noſ ſubigen-
 doſ uenit, qui tam miſere uiſcitamus. Hæc Pauſaniæ apud Græcorū duceſ dixiſſe fer-
 tur. Interiecto deinde tempore complureſ Plataenſium repererunt loculoſ auri, ar-
 gentiq;, & aliarum pecuniaſ. Hoc quoq; rei apparuit poſtmodum in hiſ mortuiſ car-
 ne nudatiſ, ut cum eoſ; oſſa cōportarent unum in locum Plataenſeſ, inuentū ſit caput
 nullam futuram habent, ſed ex uno oſſe ſolidum. Item maxilla cum eo quod ſuper ma-
 xillam eſt, habent denteſ etſi diſtinctoſ, tamē ex uno oſſe uniuerſoſ tam molaſ q̃ cæ-
 teroſ. Quinetiam oſſa uiri quinq; cubitoſ. Poſtero die cum Mardonij cadauer non ex-
 taret, incertū a quibuſ hominibuſ ſubtractum. Audiui tamen iam diuerſoſ illum ſepe
 liſſe; & ob id permultoſ ſcio ingentia dona ab Artōte Mardonij filio accepiſſe. Quiſ cu-
 ram ſuſceperit cadaueriſ Mardonij humandi, pro cōperto non potui audire; habet ta-
 men huiuſ rei nonnihil famæ Dionyſiophaneſ uir Epheliuſ. Mardoniuſ quidem hoc
 modo tumulatuſ eſt. Græci uero poſtea q̃ prædam diſpertierunt, cæſoſ ſeparatim quiſ-
 que ſuoſ tumularunt. Lacedæmoniſ tribuſ ſepulchriſ effectiſ, in eoſ; uno ſacerdoſ, ē
 quibuſ fuere Poſidoniuſ & Amōpharetuſ & Philocyon & Callicrateſ; in altero reli-
 quos Spartiatas, in tertio ſeruoſ humauerūt: Hūc in modū Lacedæmoniſ ſepulti ſunt.
 Tegeatæ uero & Athenienſeſ ſuoſ utriq; promiſcue cōdiderunt; necnon Megarenſeſ

atq; Philiaſii ſuos ab equitatu interemptos. Horum omnium ſepulchra fuerunt plena. Nam aliorum ſepulchra quæ ad Plataas oſtenduntur, ea ſunt (quantum ego accipio) *Græcorum ſepulchra.* ab ijs excitata, qui erubeſcebant ſe à pugna abſuiſſe, cū ſero ſuperueniſſent. Quippe tu mulus illic uiſitur, qui dicitur Aeginetarū: quem ego audio decem poſt hanc pugnam annos rogatu Aeginetarum ab Cleade Autodici uiro Platæenſi illorum hospite excita- *Cleades.* tum fuiſſe. Græcis ſtatim à cæſorum humatione in agro Platæenſi inito conſilio uiſum eſt bellum Thebis inferendum, petēdumq; eos qui cum Medis ſenſiſſent: & in pri- *Timegenides* mis Timegenidem & Attaginum, qui principes factionis exiſtiſſent: & ni eos deditiſ- *Attaginus.* ſent, non prius ab urbe diſcedendum, q̃ eam euertiſſent. Hoc ubi decreuere, undecimo à pugna die mouentes obſedere Thebanos, iuſſos dedere quos dicimus uiros. Abnuen- tibus dedere Thebanis, agrum eorum populabant, murumq; adoriebātur. Quibus ab agro uaiſtando non diſcedentibus, uiceſimo die Timegenides ad populares ita inquit: Viri Thebani, quandoquidem Græcis ita cōſtitutum eſt, non prius abſcedere ab oppu- gnatione Thebarum, q̃ aut eas expugnauerint, aut nos dedideritis, abſit ut noſtra cau- ſa Thebanus ager amplius uexetur. Sed ſiue per cauſam depoſcendi nos, pecunias cupi- unt, pecunias eis publico demus. Nam & publice cum Medis ſenſimus: nō autem nos ſoli. Siue re uera depoſcentes nos urbem obſident, noſiſpi nos in diſceptionem exhi- bemus. Eum Thebani ſane probe & opportune locutum arbitrantur, eueſtigio cadu- ceatorem ad Pauſaniam miſere, uelle ſe uiros dedere. Ea re inter eos conuenta, Attagi- nus ex urbe profugit, cuius liberos ad ſe Pauſanias adductos culpa abſoluit, negans pu- eros factionis Medicæ eſſe principes. Cæteri quos Thebani deditere, ipſi quidem pu- tabant ſe crimen reſutatuſ, ac pecunia elapſuros. Pauſanias aſit hoc ipſum ſuſpicās, fortē ubi illos accepit, dimiſſis om̃ibus ſociorū copijs, Corinthum deductos ſupplicio affecit: Hæc haſtenus, quæ ad Plataas & ad Thebas geſta ſunt. Artabazum Pharna- *Artabazus fu-* cis, ut è Platæis fugiens porro ſe proripuerat, Theſſali, cum ad ipſos uenit, hoſpiti- ga. um interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorſus rei ad Plataas geſtæ. Iſte in- telligens ſi omnem ueritatē pugnæ referret, adituſ ſe uitæ diſcrimen cum ſuo exerci- tu (fore enim, ut omnes cognita re ipſum adoriebantur) ideo ne apud Phocenſes quidē retulerat quippiam; ad Theſſalos autem ita locutus eſt: Equidem uiri Theſſali maturo (ut cernitis) quā mcelerrime peruenire in Thraciam, miſſus cum hac exercit⁹ parte ad quoddam negotium tranſigēdum. Mardonius ipſe cum ſuo exercitu aderit, noſtris ue- ſtigijs inſiſtens, cui hoſpitiū & officiū præſtate. Hæc enim uos in tempus præſtitis ſe non poenitebit: Hæc ſatus, copias ſeſtinabundus per Theſſaliam Macedoniamq; age- bat, rectā Thraciam uerſus, tanquam uere properans, ac regionē mediterraneam præ- cidēs, peruenit Byzantium, permultis ſociorum in itinere relictis, qui uel à Thrācibus obruncati ſunt, uel quod fame atque labore erant enecti. Ex Byzantio nauigijs tranſ- miſit in Aſiam: Hunc in modum iſte redijt. Quo autem die ad Plataas pugnatum eſt à Perſis, ea die contigit hoc apud Mycalam Ionæ geri. Cum apud Delon Græci *Mycala.* conſiderent, n̄ qui unā cum Leutychilda Lacedæmonio nauibus uenerant, eō appulſi ſunt è Samo legati, Lampon Thraſyclei, & Athenagoras Archeſtratidæ, & Hegeli- *Lampon.* ſtratus Ariſtagoræ, miſſi à Samijs clam Perſis ac tyranno Theomneſtore Androdama- *Thraſycleus.* tis, quem Perſæ tyrannum Sami conſtituerant. Hi cum adierunt duces, uerba fecit He- *Athenagoras* geſiſtratus multa & uaria: Fore enim, ut ſi tantummodo hos uiderent Iones, à Perſis *Hegeliſtrat⁹* deficerent, nec Barbari expectarent: etiam ut expectarent, tamen non aliam prædam *Theomneſtor.* talem iſti reperirent. Præterea deos inuocans obſecrabat, ut Græcos Græci liberarent, ulciſcerenturq; Barbarum: facilia dicebat factū eſſe, quia naues illorum ſegnes eſſent ad curſum, nec pares Græcis ad prælium. Si quid uero apud hos ſuſpicionis ſubeſſet, ne dolo deducerentur, dicere paratos eſſe ſe, ut in horum nauibus pro obſidibus age- rentur. In his obſecrandis cum multus eſſet hoſpes Samius, ſciſcitabatur eum Leu- *Leutychildes.* tychides, ſiue hominis gratia, uolens audire nomen, ſiue caſu, id deo agente, Samie ho- ſpes, quod eſt tibi nomē? Ille reſpōdet, Hegeliſtrato, Leutychides interpellata reliqua

Solis oues

Euenius.

Euenius ex
catur.Euen. nates.
Deiphonus
nates.Tigranes.
Gæson.
Scolopis.
Philistus.

eius oratione, si quam instituerat: Accipio (Inquit) pro augurio Hegeſistratum, Ho-
 spes Samie, effice tu, ut nauigemus, data nobis parte, & istos qui tecum sunt fide, Sami
 os promptos esse ad incundam nobiscum societatem. Hæc locutus, & rem pariter exe-
 qui aggressus est. Nam cum Samij exemplo fidem, interpolito etiam iureiurando, de-
 dissent, de sua societate cum Græcis, Leutychides dimissis domi cæteris legatis, iussit
 cum cuius nomen pro augurio acceperat, secum nauigare. Græci cum illic diem com-
 morati, postridie pulchre litauere, haruspice Deiphono Euenij Apolloniata, ex Apol-
 lonia, quæ est in sinu Ionico. Huius patri Euenio res huiusmodi contigit: Sunt in hac
 Apollonia sacræ Solis oues, quæ interdum secundum flumen pascuntur, quod è monte
 Lacmone per Apolloniatem agrum fluit in mare iuxta Oricum portum. Eas noctu sta-
 bulantes in antro, non procul ab urbe, custodiunt delecti uiri, diuitijs & genere inter
 populares suos splendidissimi, singulis annis singuli, quod ex oraculo quodam Apol-
 loniatæ eas oues permagnificent. Ibi Euenius hic, cum aliquando delectus ad custodi-
 das oues non excubaret uigilans, sed obdormisset, ingressi antrû lupi, circiter sexaginta
 oues trucidarunt. Id ubi iste animaduertit, rem suppressit, neminiq; aperuit, habens
 in animo totidem mercari, quas substitueret. At Apolloniata ubi acceperunt (neq; em-
 eos quod gestum erat latuit) adductum in iudicium Euenium condemnauerunt, ut quæ
 uigiliam edormisset, uisu priuaretur. Quem posteaquam excæauerunt, mox eis neq;
 pecora foetificauere, neq; humus pro cõsuetudine fructum ferre. Erant autem illis pe-
 cora & in Dodona & in Delphis. Interrogati prophetæ causam mali præsentis, respõ-
 derunt causam esse, quia custodem sacrarum ouium Euenium inique luminibus or-
 bassent: se enim immisisse lupos: nec prius ab illius ultione cessaturos, quam ei satisfac-
 cissent ex ijs, quæ à eum perpetrassent, prout ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret.
 His perfectis, daturos se Euenio tale donum, qd habentem pleriq; hominum putarent:
 beatum: Hæc Apolloniatis sunt reddita oracula. Quæ Apolloniata silentio supprimen-
 tes, quibusdam è ciuibus exequenda delegauerunt. Isti hunc in modum putarunt exe-
 quenda: Euenium in statione sedentem adeunt, eiq; assidentes alijs de rebus uerba fa-
 ciunt, donec deueniunt ad miserandam hominis calamitatem. Ita introducta eius rei
 mentione percontantur, quàm multam optaret, si eam uellent pendere Apolloniata.
 Hic qui oraculum non audisset, se optare dixit duo prædia ciuium, quos nominabat, q-
 rum patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse pulcherrima, & præterea do-
 micilium, quod in urbe sciebat esse optimum. Horum si compos effectus esset, non in-
 sensum se posthac fore dicebat: sed hac satisfactione contentum. Hoc cum respõdisset
 Euenius, tum ij, qui ei assidebant excipientes: Eueni, inquit, hanc tibi satisfactionem
 Apolloniata p ereptis oculis tibi rependunt, ex oraculo eis reddito. Euenius, ubi oem
 rem audiuit, indigno animo tulit sese fuisse deceptum. Ciues ea prædia à dominis mer-
 cati, huic, qui illa optasset, dedere, qui mox deinde insitam diuinationem obtinuit, unde
 celebratissimus euasit. Huius euenij filius fuit Deiphonus, qui ductus à Corinthijs
 exercitui uaticinabatur. Quanquam illud quoque audiuit, Deiphono negotiũ in Græ-
 cia fuisse exhibitum: qd se filium Euenij, cuius non esset, nuncuparet. Postquam litauere
 Græci, classem è Delo Samum uersus soluerunt: quam cum Samum applicuissent,
 ad tẽplum Iunonis eam locauere, sese ad prælium nauale apparantes: Eorum cursum
 ad se esse Persæ audientes, & ipsi cæteras naues ad continentem reducunt, præter Phoe-
 nissas, quas abire permiserant. Non enim censebantur pugnam naualem sibi esse capes-
 sendam, cum pares hosti non esse sibi uiderentur. In continentem autem ideo nauigabant,
 ut essent sub suo peditatu, qui apud Mycalem agebat, præcepto Xerxis ab alijs copijs
 relictus ad Ioniam tutandam, numero sexaginta milia, duce Tigra-ne, omnium Persarum
 & specie & statura eminentissimo. Ad hunc exercitum constituerant refugere duces
 Persicæ classis, subductisq; nauibus, munimenta ualli circũdare, in illarum suumq; p-
 sidium. Hoc inito consilio, profecti sunt ad Potmiensium tẽplum Mycales, præteruecti
 ad Gæsonem & Scolopoentem, ubi Cereris Eleusina cernit tẽplum, qd Philistus Pass

eis condidit, sectans Neleum Codri in colonia Miletii locanda uenerunt. Ibi subductas
 naues munimento circumdederunt: & cæcis stipitibusq; feliciū arborū, quas ipsi ex-
 ciderunt, & circum munitiones depactis sudibus se instruxerūt, tanquam & obsidendi
 & uictoria potiturū. In utrunq; eū casum ratione inita sese apparabant. Hos abiisse in
 continētē postquam accepere Græci, tanq̃ eos Barbari effugissent, ægre ferebant, in-
 certi quid agerent, retrō ne se reciperent, an tenderent in Hellespontum. Tandem neu-
 trum horum uisum est esse faciendum, sed porro eundē in continētē. Præparatis igit̃
 ad pugnam naualem tabulatis, alijsq; quibuscunq; opus erat, ad Mycalem nauigant
 & cum proxime castris hostium fuere, neminem ex aduerso obuīam ferri uident, sed
 naues intra murum subductas, & magnam uim peditatus p littore dispositam. Ibi pri-
 mū Leutychides nauem littori applicans, q̃ maxime appropinquare poterat, Iones p p-
 conem cōpellabat, inquiring: Viri Iones, quicunq; ē uobis me exauditis, intelligite quæ
 dico: Nihil eū horū quæ uobis mando, intelligunt Persæ: ubi pugnam conseruerimus,
 deberis añ oīa reminisci libertatis. Dein tessera Hebes. Hoc qui ē uobis non audīt, ab
 eo qui audīt discat. Huius facti eadem mens fuit quæ Themistoclis ad Artemisium: q̃
 uidelicet hæc uerba si laterent Barbaros, inductura ad obsequendum Iones essent: sin
 delata ad Barbaros, redderent eis Græcos infidos. His per Leutychidem admonitis, se-
 cundo loco Græci naues littori admouent, & ex illis in littus egressi, sese ad pugnan-
 dum instruebant. Quod facientes cum cernerent Persæ, & scirent Samios fuisse adhor-
 tatos, arma Samijs adimunt, suspicati illos sentire cū Græcis. Quippe Samij exceptos
 circa Atticam Athenienses à Xerxe, & illuc classe Barbarorum deuectos, redemerant
 omnes, Athenasq; cum uiatico remiserant. Quo nomine non in minimam suspiciōē
 uenerant, quod quingenta hominum capita hostium Xerxis liberaissent. Præterea Mi-
 lesiis, tanquam maxime locorum gnaris, Persæ imperant, ut cōpita quæ ad cacumina
 Mycales ferunt custodiant: eo cōsilio facientes id, ut Milesii ab exercitu abessent. Hūc
 in modum ab ijs Ionibus, qui aliquid rerum nouarum molituri uidebantur, si faculta-
 tem nacti essent, Persæ sibi præcauerunt. Iidem facta ex gerris testudine, sese constipa-
 uerant. Græci ubi instructi fuere, ire in Barbaros tendunt: quibus euntibus, aduola-
 uit in uniuersum exercitum rumor, caduceumq; supra fluctus positum apparuit. Ru-
 mor aut̃ huiusmodi ad eos ferebatur: Græcos acie in Bœotijs superasse Mardonij copi-
 as: Multis autem signis res quæ diuinitus fiunt, declarantur: et̃ tunc eodem die conti-
 git utraq; clades, ea quæ ad Plateas accepta, & quæ ad Mycalem accipienda erat. Fa-
 ma quæ huc ad Græcos uenit, reddidit eos multo ferociorē, & ad subeūdum ultro pe-
 riculum alacriores. Alterum etiam quiddam concurrere contigit, ut ad utramq; pu-
 gnā fuerint Cereris Eleusinz templā. Nam apud ipsū Cēteris sanū (ut à me supe-
 rius demonstratū est) in agro Plateensi pugna commissā est, & item in Mycale, iuxta
 Cereris delubrum pugna erat cōmittenda: ut non ab re uenerit ad istos fama uictoriæ
 Pausaniæ, atq; Græcorum. Nam pugna ad Plateas diluculo diei gesta est, apud Myca-
 lem uesperī. Quarum utraq; eodem eiūdem mensis die gestam esse, non diu post ab
 his rem repetentibus declaratum est. Ante rumoris aduentum subibat istos timor, non
 tam de seipsis, quā de Græciā, ne Mardonio subīceretur. At ubi fama hæc ad eos ad-
 uolauit, impensius atq; properantius ad congregiendum pcesserunt: tanto animo Græ-
 cis ac Barbaris in pugnam tendentibus, tanquam insulæ eis & Hellespontus pposita
 pmo essent. Athenienses, & qui iuxta erāt, instructi penē dimidium copiarum, iter te-
 nebant per littus atq; planitiem. Lacedæmonij aut̃, & deinceps collocati, per confragosa
 & montes. Quæ dum Lacedæmonij circuibant, interim Athenienses in altero cornu
 p̃liabant: Persæ, q̃ad sibi gerra mansere recta, sese defensauere, nihilo inferiores hosti-
 bus. Postea uero q̃ Atheniensij, & eorū q̃ cū Atheniēsis erant, copix adnixæ sunt, ue-
 hemētius se mutuo adhortantes, ut laus operis ipsorū eēt, nō Lacedæmoniorū, tū cōmu-
 tari iam res, & deiectis gerris Græci conferti impressionē facere in Persas: illi accepto
 impetu p̃diu resistere. Ad postremū in munitiones refugere, cū qbus pariter irruperūt

Neleus Codri

Leutychidis
stratagemā.
Hebes tessera
Artemisius.

Samij.

Res diuinitus
future signis
declarantur.

Cereris delu-
bra.

Platearum
pugna.
Myca. pugna.

- Athenienses, & Corinthij, & Sicyonij, & Troezenij: ita enim erant ij in acie collocati. Vbi uero & murus captus est, ibi Barbari non roboris memores esse, sed fugæ, præterquam Persæ. Hi soli ad paucos redacti pugnabant, Græcis assidue in murum irruentibus. Quorum duo duces, Artayntes, & Ithramitres, classiarj exercitus duces effugerunt: totidem pugnantibus occubuerunt, Mardontes, & pedestrium copiarum dux Tigranes. Adhuc dimicantibus Persis, superuenere Lacedæmonij ac focij, qui eos qui supererant trucidauerunt. Ipsorum quoque Græcorum complures illic cecidere, & cum alijs ex Sicyonijs, tum eorum dux Perilaus. Quinetiam Samij, qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta arma fuerant, ubi uiderunt statim ab initio pugnam pertinaciorē, quoad poterant Græcis suppetias ire. Quos inchoasse cernentes alijs Iones, ita & ipsi à Persis deficientes adorti sunt Barbaros. Milesijs præceptum erat, ut exitus uiarum custodirent, Persarum salutis gratia, ut si qui casus (quemadmodum accidit) eos deprehendissent, Milesijs ducibus salutem sibi ad Mycales cacumina compararent. Huius quidem rei causa Milesijs illic collocati fuerant, neue si pugnae adessent, aliquid innouarent. At illi è contrario prorsus quàm iussi fuerant fecere: alijsque quæ ad hostem ferrebant uis, in Barbaros ingruere, & ad extremum in eis mactandis omnium exitere hostilissimi. Hunc in modum Ionia iterum defecit à Persis. In hoc prælio præclarissimam inter Græcos operam nauauerant Athenienses, & ex Atheniensibus Hermolycus Euthoeni, uir in pancratio celebris: cui postea contigit, ut bello inter Athenienses & Carystios in pugna, apud Cynnum agri Carystij facta, cæsus in Geræsto iaceret. Secundum Athenienses egregij exitere Corinthij Troezenijque, ac Sicyonij. Græci per quæ multis Barbarorum alijs in pugna, alijs in fuga interfectis, eorum naues incenderunt, totumque murum, egesta illis in littus præda, & quibusdam pecuniarum thesauris repletis. Vbi castra atque naues cremauere, uela fecerunt. Et cum Samum appulsi sunt, consultabant de gente Ioniam transferenda, & ubinam in Græcia illam locari oporteret, cuius ipsi imperium obtinerent. Neque enim uidebatur eis fieri posse, ut per omne tempus Ionibus tutandis præessent: sperandum esse, ut Iones à Persis rebellasse gauderent. Adhæc magistratus Lacedæmoniorum censebant emporia nationum Græcarum, quæ cum Medis sensissent, eiectionis incolis, danda cum territorio Ionibus habitanda. Athenienses è contrario, non esse principatum Ionie summouendum, nec Lacedæmonijs de ipsorum colonijs consultandum. Et cum in hoc contenderent Athenienses, libenter accessere Peloponnesenses, atque ita Samios, & Chios, & Lesbios, ac cæteros insulanos, qui se cum militabant, ad societatis foedus adegerunt: data acceptaque fide cum iureiurando, se permansuros in societate, nec ab ea descituros. Hoc iureiurando accepto, ad pontes soluendos nauigauerunt, rati adhuc illos intentos se esse inuenturos. Et isti quidem in Hellespontum nauigabant. Ii uero Barbari qui profugerant, non ita multi cum ad cacumina Mycales peruenissent, se Sardis recipiebant. Qui dum iter faciunt, Masistes Darij filius, qui pugnae male gestæ affuerat, conuertiari Artayntæ cum alijs multis pbris, tum uero dicere, illum muliere fuisse ignauiolem, ita illam præfecturam administrasset, dignumque omni malo esse, qui de regia domo male meritus esset. Apud Persas summo opprobrio datur, audire se muliere esse ignauiolem. Artayntes ubi multa audijt, indigne ferens, acinacem in Masistem stringit, interficiendi auidus, quem irruentem cernens Xenagoras Praxilai uir Halicarnassæus, ut stabat à tergo, hominem medium accipit, sublatum humi allidit, intereaque satellites Masistis affuere. Eo facto Xenagoras & ipsius Masistis gratiam iniit, & Xerxis, cuius fratrem seruasset. Quippe ab eo ob hanc rem totius Ciliciæ præfectura donatus est. Nihil hoc amplius inter uiam Barbari egerunt, Sardisque peruenierunt, ubi rex erat, & ex eo tempore, quo prælio nauali male gesto Athenis, illuc profugerat. Sardibus autem tunc agens, adamabat uxorem Masistis, quæ & ipsa illic erat. Ea cum potiri non posset, neque donis missitandis, neque uis, quæ afferre nolebat fratris Masistis respectu: quæ res & mulierem retinebat, probe gnarum, non se coactum iri uis, Ibi Xerxes cætera prohibitus huc euasit, ut filio suo Darij

in matrimonium daret filiam huius mulieris, ac Masistis: existimans si hoc fecisset, commodius se illa potiturum. Contracto matrimonio, alijsq; ex consuetudine celebratis, Susa profectus est. Eo postquam peruenit, & uxorem Dario domum duxit, ita demum ab uxoris Masistis amore cessauit, adamata ex familiaritate nurus Masistis filia, cui nomen erat Artayntæ. Qua cum potiretur, processu temporis res patefacta est, hunc in modum: Amestris uxor Xerxis, amiculum quod ipsa texuerat, atq; grande atq; distinctum, & spectatu dignum, uiro donauit. Quo ille delectatus, atq; amictus ad Artayntam se confert, atq; ubi se oblectauit cum ea, iussit à se petere mulierem quæ optaret si bi fieri rem remuneratione obsequi. Omnia enim quæ peteret, impetraturam. Ad hoc illa respondens (debeatur enim toti familiæ infortunium) dabis ne, inquit, mihi quicquid à te petiero? Xerxes omnia alia potius eam petituram ratus, cum iureiurando promissit. Qui postq; iurauit, mulier intrepide amictum poposcit. Xerxes enim uero recusare non ob aliud, quam quod uereretur Amestrin: ne sic illa rem, quæ agebatur, iam pridem suspicata deprehenderet: offerre ei et urbes, & imensam uim auri, & copias militum, quibus nemo præter illam esset præfecturus. Eximium autem donum est apud Persas, exercitu donari. Verum cum non posset persuadere mulieri, amiculum dedit. Quo dono illa supra modum læta, eo gestando gestiebat. Amestris ubi mulierem habere amiculum sciuit, & rem gestam, non in puellam concepit odium, sed in illius matrem, penes quam culpam, & quam huius rei autorem esse credebat, exitium machinatur. Obseruato itaq; tempore, quo uir suus Xerxes regalem instrueret cœnam, quæ cœna semel quotannis eo die (quo rex creatus est) instruebatur. Cœnæ nomen Persice Tyctæ, græce τέλειον, id est, perfecta: in qua rex solum caput ornatur, Persasq; strenis donat. Hoc die obseruato, Amestris à Xerxe petijt, ut se Masistis uxore donaret. Xerxes id indignum factu nefariumq; arbitrari, uxorem germani dono dari: eamq; in fontem negotij illius, cuius causa uxor sua eam flagitaret. Tandem huius precibus euictus, & instituto, quo nefas est, regia cœna proposita orantem nō exorare, inuitus admodum annuit, tradensq; uxori, ac iubens facere, quod liberet, germano ad se accersito, ita inquit: Masista, tu Darij filius es, idemq; mihi frater, præterea uir eximius, tamen cū ista muliere, cum qua contubernium habes, noli habere: in cuius locum dabo tibi filiam meam, cum qua contubernium habeas. Istam autē, quam in matrimonio habes (non enim mihi uidetur habenda) missam facias. His uerbis stupefactus Masistes, domine (inquit) quam tu mecum orōnem habes importunam, qui uxorem, ex qua liberi mihi sunt adulescentes & filia, quam unam tu filio tuo duxisti uxorem, iubes me relinquere, quæ mihi est ex animi mei sententia, ut filiam tuam in matrimonio ducam? Equidem rex, etsi magnificatio me dignari coniugio filia tuæ, tamen neutrum istorum faciam: Tu uero, qui nequaquam necesse habes, noli hoc ad rei me cogere: alius non inferior me existet maritus filia tuæ, sine me meæ uxoris consuetudine frui. Hæc illæ cum respondisset, percitus ira Xerxes, atqui, inquit, ita tecum Masista agetur, ut neq; iam tibi filiam meam nuptum dem, neq; tu consuetudine tuæ diutius fruaris, ut discas accipere oblata. Masistes his auditis, extra abiit, hæcenus locutus, domine nōdum interemisti. Hoc interim tpe dū Xerxes cū fratre colloquit, Amestris accitis satellitibus Xerxis uxorem Masistæ excarnificat, mamillas præcidit, easq; canibus abiicit: præcidit nares, aures, labra, linguā, atq; ita excarnificatam remittit domū. Hæc res: cū nihil audisset Masistes, metuens tñ aliqd sibi eē mali, cursu se domū prapicbat. Vbi uero mutilatam uxorem uidit, cōfestim inito cum liberis consilio, abiit Bactra cum illis & alijs quibusdam, tanquam prouinciam Bactriam ad defectionem inducturus, & plurimum mali regi factururus: quod & contigisset (ut mihi uidetur) si occupasset ad Bactrios & ad Sacas ascendere. Etenim præses erat Bactriorum, à prouincialibus que diligebatur. Sed hæc cum perpetraturum Xerxes audiens, missis aduersus hominem copijs, & ipsum & liberos & copias in itinere trucidauit. De amore Xerxis & nece Masistæ hæc hæcenus. Græci à Mycale profecti Hellepontum uersus, primum circa Lecton stationē habuerunt, à uen-

Amestris

Exercitu donari apud Persas eximium.

Tyctæ cœna, Telion cœna.

Xerx. ad Masistem.

Amestris excarnificata in Masistæ uxorem.

Masistæ et liberorum cædes.

Lecton.

tis intercepti. Inde soluentes, Abydon tenuerunt, pontesq; quorum præcipue causa il-
 luc ierant, credentes se adhuc eos intentos esse inuenturos, cum reperissent solutos, de-
 liberabant. Leutychidi & qui cum eo erant Lacedæmonijs, uidebatur in Græciam re-
 deundum: Atheniensibus autem & eorum duci Xanthippo, illic manendum, ut Cher-
 sonesum tentarét. Itaq; Pelopónnēses quidem abiire: Atheniēses uero Abydo in Cher-
 sonesum trañcientes, Sestum obsidebant. Huc postquam auditum est Græcos in Hel-
 lesponto adesse, tanquam ad omnium eius tractus urbiſ ualidiſſimo muro præditam,
 conuenere cum alijs ex alijs circa oppidis, tum ex Cardia Oebazus, uir Perſes, qui arma
 e pontibus illuc comportauerat. Tenebant autem id oppidum indigenæ Aeoles, iun-
 ctis Perſis pariter & magna ſociorum frequentia. Tyrannidem illius prouinciæ obtine-
 bat Xerxis prætor Artayctes, uir ille quidem Perſa, ſed dirus tamen & facinoroſus, qui
 Xerxem Athenas tendentem ex Eleunte circumuenit, petitis Proteſilai Iphiclo geniti
 pecunijs. Etenim eſt in Eleunte Chersonesi Proteſilai ſepulchrum, & ei ſanum cir-
 cumiectum, ubi inerat ingens uis pecuniæ, necnon phialæ aureæ, argenteæq; & æs, &
 uestis, aliæq; donaria, quæ Artayctes rege donante compilauit, his uerbis eum circūue-
 niens: Here, eſt hoc in loco domus uiri Græci: qui cum militū copijs terram tuam ador-
 tus, meritis morte poenas dedit, eius mihi domum dato, ut diſcant alijs non militare
 aduerſus regionem tuam. Hæc dicendo facile erat perſuadere Xerxi, ut largiretur ſibi
 domum eius uiri, de quo nihil ſuſpicabatur iſtum ea ſentire. Enimuero ſentiebat
 Artayctes Proteſilaum in prouinciā regis miſtaſſe, quod uidelicet Perſæ omnem
 Aſiam ſuam eſſe arbitrabantur, & eius ſemper qui potitur regno. Hic poſtquam pecu-
 nijs ab rege donatus eſt, eas ab Eleunte ad Seſton exportauit, ſanumq; ſeuit & coluit;
 & quoties Eleuntem pergebat, in adyto, id eſt, in templi loco inacceſſo, cum mulieribus
 concumbebat. Tunc autem ab Athenienſibus obſidebatur nullis rebus præparatis,
 quæ pertinerent ad tolerandam obſidionem: Quam non expectauerat, ex improuiſo à
 Græcis inuaſus. Illi, poſteaquam ſibi obſidentibus aduenerat autumnus, grauari pere-
 grinā à patria expeditionem, quoniam murum expugnare nō poſſent. Itaq; orare du-
 ces ſuos, ut ſe illinc reducerét. Duces negare ſe prius id facturos, quā aut murum ex-
 pugnaffent, aut ipſos reſpublica Athenienſium acceſſiſſet. Adeo res illa eis cordi erat.
 At n̄ qui cum Artaycte intra muros erant, in om̄em adducti calamitatem, adeo, ut ſu-
 nibus lectorum elixis ueſcerentur. Vbi iam ne hæc quidem habebant, ita ſub noctem
 capeſſerunt fugam cum alijs Perſæ, tum Artayctes & Oebazus, deſapſi à poſteriori mu-
 rorum parte, quæ præcipue deſtituta ab hoſtibus erat. Poſtquam illuxit, Chersonita-
 ni e turribus rem indicauere Athenienſibus, portasq; patefecere. Athenienſiſi pleriq;
 fugientes Perſas perſequentibus, alijs urbem tenere. Oebazum in Thraciam fuga cla-
 pſum, Thraces Abſinthij exceptum, Pleſtoro indigenæ deo ritu ſuo immolauerūt: cæ-
 terum eius comites aliter interfecerunt. Artayctes autem cum ſuis inita poſterius fu-
 ga, cum pauci eſſent, ſuper Aegos fluentia circumuenti, cum per diu ſe deſenſaſſent,
 partim occubuerunt, partim uiui ſunt capti. Quos Græci alligatos Seſtum duxerunt,
 interq; eos Artayctē cum filio ſuo. Fertur à Chersonitanis, uni eorum, qui iſtos ſerua-
 bant, dūm carnem ſalſam torret, tale oſtentum extitiſſe: Oſſa illa ſalſuræ prius impoſi-
 ta reſiliit, palpitauitq; quemadmodum piſces recens capti: Qua de re cum circumfuſi
 admirarentur, Artayctes oſtentū ut uidit, accito uiro, qui ſalſuram coquebat: Hoſpes
 (inquit) Athenienſis, non eſt, quod iſtud metuas oſtentum, quod non tua cauſa extitit
 ſed mea, Proteſilao qui eſt apud Eleuntem ſignum dante, qui mortuus ac ſale cōditus,
 habet à dijs poteſtatem, eum à quo iniuriā excepit, uexandi. Nunc igitur ei donaria
 reſtituere in animo habeo. Pro pecunijs quidem, quas e templo ſuſtuli huius dei, cen-
 tum talenta pendam: pro mea uero ipſius ſalute ac filij, ducenta. Hæc pollicens, Xan-
 thippum Athenienſium ducem non perſuaſit, tum ſua ſponte animatum, tum ab Ele-
 untis exoratum, quo Proteſilaum ulciſcerentur, ut hominem interimeret. Itaq; addu-
 ctum hunc in littus, in quo Xerxes traiectum iunxerat, ut alijs aiunt, in tumultum urbiſ

Madyto imminentem, depactis humi asseribus suspenderit, filio eius ante patris oculi lapidibus obruto. His actis, Athenienses in Græciam remeauerunt, portantes tum alias pecunias, tum uero arma pontium, tanquam apud templa reposituri. Nec aliud præterea quidpiam gestum est per eum annum. Huius Artayctæ, qui suspensus est, auus paternus fuit Artembares, qui orationem quandam habuit apud Persas, quam orationem excipientes Persæ, ad Cyrum detulerunt, in hæc uerba: Quandoquidem Persis Iupiter principatum dedit, & ex uiris tibi Cyre Astiagæ deiecto, agendum demigrantes ex hac regione, quam exiguam habemus & asperam, obrineamus meliorem aliam. Multæ sunt nobis confines urbes, multæ longinquæ. Quarum unam incolentes, efficiemur admirabiliores apud plerosque. Decet autem hoc eos uiros facere, qui possunt. Nam quando facultas nobis præstabitur melior, quam dum multorum hominum imperium habemus, & uniuersæ Asiæ? Hac oratione audita, Cyrus haudquaquam admiratus, iussit eos illud facere, sed ita, ut iubendo admoneret, se post hac præpararent non ad imperandum alijs amplius, sed alijs parendum. Natura enim comparatum esse, ut è mollibus regionibus molles uiri existant, ne uel ex eadem terra admirandæ fruges & egregij bello uiri gignantur. Hac Cyri sententia Persæ superati, à sua destiterunt: præoptaruntq; exile solum incolentes imperare alijs, quam campestre colentes, alijs seruire.

Artayctes
suspensus.
Artembares

Cyri sententia

Molles uiri ex
regionib. mol
libus.

Herodoti Halicarnassæi historiarum libri noni, & ultimi, Finis.

OMNIBVS NOBILITATIS VIRTVTVM.

QVB ORNAMENTIS CVMVLATISS. VIRO D. IO

hanni Gograuiio, principis Cliuensis consiliario, Conradus Hertebachius, S.

Herodotus Halicar. præter nouem historiarum libros, quos Musarum nominibus inscripsit, compendium quoque reliquit, quo Homeri uitam complexus, id quod Suidas eiusdem poetæ uitam succincte suoque more perstringens testatur. Nempe ἐν τῷ ὅμῳ ad finē, ἡρόδοτος, ἰنگτ ὁ ἰσορμὸς ἐγγράφῃ βίῳ ὁμῆρου. Hunc libellum cum nup latinis à me factum Herodoto appropriatum curassem, uisum est quantulum id cumque est tuis uirtutibus consecrare, cum alijs plerisque causis adductus, tum quod tu pro exactissimo tuo iudicio, proque auita atque innata integritate non nisi castissimos autores delogas οὐκ ἀλαστοκωπῇ Homero omnis uirtutis eruditionisque parenti (ut Iustiniani uerbis in pandectis prefantis utar) tantum tribuas, adeoque eius poetæ ingenio delecteris, ut identidem laxandi animi causa, Homeri carmina ad testudinem decantare consueueris: Maxime uero, quo dicamentum aliquod, atque μυμιόσιν extruet necessitudinis nostræ iæolim inter parentes nostros coalita: Sed quam nos iam inde à pueritia domi atque peregre linguarum, meliorumque studiorum commilitio firmatam, etiamnum in eandem principis nostri aulam asciti religiose fouemus. Nam uti nihil tum in omnibus obeundis negotijs, tum in aulis maxime principum suauius magisque necessarium, quam fidus & syncerus amicus: Ita nulli sunt ferme amici, uel constantiores magisque fidi, minus fucari quam studiorum similitudine copulati.

Bene uale, & hanc nostram qualemcumque opellam boni consule, meque quod facis mutuiter amare perge. Ex Hambœch, Nonis Nouemb. 1526.

HERODOTI HALICARNASSEI DE GE

NERE VITAQUE HOMERI LIBELLVS, A CON-

rado Heresbachio latinitate donatus.

Erodotus Halicarnasseus de genere, uita, atq; adeo acta te Homeri studens quam uerissima referre, hac tra-

didit: Cum uetusta illa Aeolicorum ciuitas Cuma pri-
mum conderetur, eodem cum alia permulta omnisq;
generis conuenae confluerunt, tum e Magnesia illuc
pleriq; comigrarunt: inter quos fuerat Melanopus Itha-
genae Crithonis filio genitus, homo fortunae non per-
inde amplae, at tamen expeditae. Hic Homyretis Cuma-
ni filiam duxit uxorem, procreatq; e legitimo toro foe-
mineam prolem, cui nomen indidit Critheidi. Moxq;
ipse Melanopus una cum uxore uita functus est, comissa interim filia Cleonactis Ar-
giui tutelae, quo familiarissime uti consueuerat. Porro tempore interiecto, accidit forte,
ut puella ista e furtiuo concubitu praegnans deprehenderetur: id quod paulisper sup-
pressum dum Cleonax rescuisset, uehementer rei indignitate commotus, Critheida se-
orsum ad se accersitam acerbe obiurgauit, commemorans commissi apud populares su-
os infamiam. Postremo huiusmodi quidpiam quo illam excuteret, comminiscitur: Cu-
mani iam tunc in Hermei sinus recessu aedificantes, ubi Smyrnam ciuitate extruxissent:
Theseus enim uolens uxoris suae memoriam relinquere, ab uxoris nomine Smyrnam
appellauit: Quippe id uxori nomen erat. Theseus autem e primarijs Thessalorum fuit,
qui Cumam aedificabant, ab Eumelo Admeti filio ortus, uitaq; facultatibus apprime
instructus. Hoc loco Cleonax per occasionem Critheida obtrusit Ismeniae Boeotio, ex
his qui coloniam illuc duxerant in primis sibi amico. Progressu dein temporis, Critheida
cum alijs mulierculis ad festum quoddam egressa, iuxta fluuium Melitem, ut quae par-
turi iam uicina esset, Homerum peperit, non caecum, sed uidentem, nominatq; eodem
Melesigenem, a fluuio uidelicet, ad quem editus esset. Et iamnum apud Ismeniam se Cri-
theis continebat: a quo postea digressa, manuaria industria se filiumq; alebat, aliunde
alia sumens opera: unde filium quoq; quantum potuit, honestis disciplinis erudiuit.
Erat autem eo tempore Smyrnae quidam nomine Phemius, qui iuuentuti illic literas
musicenq; tradebat. Hic cum citra uxorem uiueret, Critheidem conduxit, quae lanam
illi exercebat, quam a discipulis mercedem acceperat. Illa uero industria multa atq; ele-
gantia freta, Phemio coepit impense placere, adeo, ut tandem Phemius eam uerbis ad
conjugium sollicitaret, referens cum alia quibus ei fidem facere confidebat, tum praeci-
pue, quod Melesigenem in filium esset adoptaturus, liberaliterq; simul et aliturus insti-
tuturusq;. Siquidem hunc cernebat iam miram quandam et ingenij et indolis spe de
se polliceri. Persuasa igitur Critheis, Phemio assentitur. Melesigenes cum naturae bo-
nitate praestans, tum cura accedente institutione, continuo omnes sui ordinis ado-
lescentes facile praeuertit: atq; non ita multo post eruditionis auctibus crescens, nihilo
ipso Phemio in disciplinis factus inferior. Et cum Phemius uita functus, uniuersa ei le-
gasset, paulo post Critheis quoq; fato concedit. Melesigenes itaq; ludo praefectus, sui-
q; iam iuris effectus, in magna fuit hominum admiratione, non apud suos modo, uerum
apud externos etiam, qui peregre frequentes illuc mercatus gratia conuenerant. Erat
enim Smyrna emporium celebre, unde frumenta, quae eodem e uicinis agris abunde
conuecta, a peregrinis coemebantur. Externi autem cum ab opere cessarent, Melesige-
ni libenter uacabant. Commodum inter hos Mentis fuit nauicularius, qui e finibus
Leucadis soluens, nauem meritoriam in eius usum coparauerat, qua frumenta Smyr-
na deueheret, uir (quantum illa ferebant tempora) et eruditus, et multarum rerum

Cuma,

Melanopus,

Critheis

Hermeus sin?

Smyrna

Theseus.

Melesigenes

Phemius.

Mentis

usu exercitus. Hic Melesigenem persuasit, ut relicto ludo secum nauigaret, accepturū
 & mercedem, & quæ ad profectiōem essent necessaria. Adhæc Melesigenes quamdiu
 iuuenis esset, ciuitates regionesq; spectare operæpretium forte ducebat sibi, qui cōscri
 bendæ poëseos iam argumentum in animo concepisset, qua nimirum occasione potis
 simum cum arbitror pellectum. Proinde relicto ludo cum Mente nauigabat Melesige
 nes; quoq; cunq; locorum appulit, studiose uniuersa rimatus, contemplabatur si quid
 esset loci alicuius peculiare ac uernaculum, memoratuq; dignum: adeo, ut appareat cō
 mentarios eum profectiōis suæ descripsisse, eorumq; quæ quocq; loco lustrando didi
 cerit. Porro cum ex Hispania Thusciāq; delati in Ithacam deueherentur, contigit Me
 lesigenem oculis iam antè parum ualentem, extreme laborare: ita, ut Mentis negotio
 rum gratia in Leucadem traiecturus, eum apud Mentorem Alcimi Ithacensem reli
 querit, hominem sibi uehementer amicum: multis precibus adigēs eundem, quo Me
 lesigenis curam haberet tantisper, dum è Leucade reuerteretur ipse. Mētor uero ægro
 tantem Melesigenem sedulo curauit, uir nimirum facultatibus pollens; quicq; ob egre
 giam æquitatem hospitalitatemq; inter cæteros Ithacenses maxime prædicaretur. At
 que hic accidit, ut de Vlysse multa Melesigenes percontando cognosceret. Narrantq; Commenta
rii profectio
nis Homeri.
 ipsi Ithacenses, tum uisum eum amisisse ibidem. Atqui ego affirmare nō dubitem, iam
 tum eundem conualuisse, ac postea apud Colophonem prorsus cæcū factum, id quod
 ipsi quoq; Colophonij mecum fatentur. At uero Mentis è Leucade Ithacam reuersus,
 Melesigenem recepit, cum quo iam inde diu ultro citroq; nauigauit, donec Colopho
 nem appellenti eueniret, ut in ueterem morbum recideret: quem ubi effugere non da
 retur, uisu putatur priuatus. E Colophone iam cæcus Smyrniam remeans, ad poëma
 ta conscribenda animum cōuertit. Tempore deinde interiecto, cum Smyrnæ uictu ne
 cessarijsq; destitueretur, cōstituit Cumam proficisci: commodumq; Hermi prata trans
 iens, ad eum locum peruenit qui appellatur Nouus murus, Cumanorū coloniam. Qui Homeri cæci
tas.
 locus post Cumam habitabatur annis octo. Hic memoratur primū Melesigenes pro
 coriarij officina consistens, huiusmodi quædam carmina recitasse:

Αἰ δ' ἔσθ' ἐνὶ ὠρῇ καὶ ἄρ' ἔμνην ἡδ' ἐ δόμοιο
 οἱ πόλιν αἰπὴν κ' ἔμνην ἡδ' ἐ δόμοιο
 ναῖν τε Σαρδάνης πόδα νύκτωρ ὑψόμοιο.
 Ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ δ' αἰὲς πταμοῖο
 ἔρμεθ' ἀνέκοντες, ὅρ' ἀδύνατον τίνας Ζεύς.

Sardana, cuius hic commemorat, mons est ad Hermum fluuium Nouumq; murum si
 tus. Coriario nomen erat Tychio, cui continuo auditis uersibus uisum est hominem re
 cipiendum. Commiseratione nimirum motus, cum uideret oculis tam misere multa
 rum, iussit præsentibus secum frui. Melesigenes ingressus sutrinam, confidentibus illic
 poësim suam ostendit: Amphiarai in Thebas expeditionem, atque hymnos in deos à se
 scriptos. Et cum inter fabulandum crebras sententias in medium multamq; eruditio
 nem afferret, in magna habitus est ab auscultantibus admiratione. Atq; iam tum apud
 Nouum murum agens, è poësi uictus subsidia habebat. Ostenditur ad nostra usq; tem
 pora ibidem locus, ubi Melesigenes sedēs carmina sua exhibuerit. Qui locus in magna
 illic habetur ueneratione ab incolis, memoraturq; populus arbor ab Homeri aduentu
 in eodem loco enata. Porro egestate postea adactus, cum uix alimenta haberet, statuit
 in animo Cumam ad feliciorē successum reuerti. Iturusq; hæc pronuntiauit carmina:

Αἰψά πόδες με φέροντες ἐς αἰδοῖαν πόλιν ἀνδρῶν.
 τῶν γὰρ καὶ καλὸς θυμὸς πρόσθε καὶ καλὸς ἀνδρῶν.

Proficiscens igitur Cumam è Nouo muro, per Larissam iter fecit utpote compendios
 sissimū. Vbi, ut Cumani narrāt, flagitante socero, epigramma hoc scripsit Midæ Phry
 gum regi Gordij filio, id quod etiam nunc in Gordij cippo inscriptum uisitur:

χαλκῇ πύρριν' ἔμει μίση δ' ὡς σίμα καίμα.
 ἐς τ' ἄν ὕδωρ καὶ δένδρεα μακρὰ πιδίλοι.

Phocaidem quoque quam uocant, Phocenses apud se conditam ab Homero afferunt. Iam uero Thestorides, ubi Phocaidem atque alia pleraque ab Homero communicata descriptisset, constituit e Phoea discedere, Homerique poesim pro sua uenditare. Vnde factum ut cum Homeri non perinde curam haberet, ille ad Thestoridem huiusmodi usus disticho:

Θεστιάδης δὴν κτίσιν ἀνώσωρ πλείονος
ὅνδ' ἐπ' ἀφραστότορον πέλει νόον ἀνδρώπιστα.

Atqui Thestorides relicta Phoea in Chium concessit, ubi erecto iudo, carmina illa pro suis euulgans, egregiam simul & laudem sibi parauit, & fructum haudquaquam uulgarem. Porro Homerus suo eodemque more uiuere pergebat apud Phoces, nimirum e poesi uictum ubique habens. Tempore deinde non ita multo post, uiri aliquot e Chio eruditi, audientes eadem carmina quae iam saepius i Chio a Thestoride pro suis recitari audierant, indicabant in Chio haec ipsa a quidam iudi magistro pro suis cum magno fructu ostentari. Homerus intelligens continuo Thestoridem esse, magno studio properabat in Chium transmittere. Et cum portam adisset, neque offendisset nauem qua transiret, essent autem qui pro lignis deuehendis in Erythraeam soluere pararent, belle conuenire uidebatur, si per Erythraeam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitauit ut comitem se nauigationis reciperent, multis blandisque usus uerbis, quibus quod posceret persuaderet. Nautae admittentes hominis preces, iusserunt nauem eum conscendere. Quo impetrato, Homerus confidens in naui, his uersibus nautis bene precatur:

κλῆιδι προσδέω με γαλῶνιές ἐννοσίγαιε,
ἔντυχός τ' ἐμὲ δέω ἢ δ' ἐξωνδ' ἐλκεν.
δός δ' οὐρον καλὸν καὶ ἀπήμενα νόσον ἰδέσθαι
ναύτας, οἱ νῆος ἡμῶν ἢ ἀρχοὶ ἔασιν
δός δ' ἐξ ἐπ' ὤψεων ὑμῶν κρήνην οὐκ ἔμεινεν
αἰδοῖτο μ' ἐλθόντα βροτῶν ὅσων γεκυνησά
φῶτά τε ὑπὸ αἰέλου ὅς ἐμὸν νόον ὑπὸ πῶπιόν γε
ὡδ' ἔπειτα ζῶα ξένιον ἐξνήλω τε τραπέζην.

Vbi uero secundo uento Erythraeam appulissent, Homerus in naui id temporis stabat Erythraea. labatur. Postero die nautas rogauit, ut aliquem praeberent, qui ad urbem eum perduceret. Illi obsecuti, ducem itineris unum e suis permiserunt. Cum que iam pergendo ad Erythraeam appropinquasset, deprehendissetque urbem asperam atque motosam, in hac prorupit carmina:

πῶτινα γὰρ πᾶνδωρε δ' ὄταρα μελίφρονος ὄλεος
ὡς ἄρα δὴ τοῖς ἢ φωτῶν ἔοχθ' ἐτύχθης
τοῖς δ' ὑβωλῶν καὶ τρεχέων δὲ ἐχολώθης.

Ingressus deinde Erythraeorum urbem, percontatur de naui. Et cum forte quidam occurrisset salutaturos, qui eum in Phoea uidisset, ab hoc contendit, ut secum dispiceret, sicubi naus appareret qua in Chium transmitteret. Atque ubi in portu naualibusque nullum reperiretur traiectionis nauigium, ille Homerum ad eum locum ducit, ubi piscatoriæ nauiculæ stationem habebant. Et forte fortuna incidit in quosdam, qui in Chium erant traiecturi. Hos adiens precatur, ut Homerum transportarent. Verum illi nullis precibus permoti, non recepto Homero soluerunt. Homerus autem haec cecinit carminas:

ναῦτ' ἡντιπόροι συγερῆς ἀναλίγκιοι ἄτη
πῶχά σ' αἰνέσῃσι βίον δ' ὕμνον ἔχοντες
αἰδῶν δ' ἐξένοιο δ' ἰός σέβας ὑμῶν ἔδοντες
δανὴ γὰρ μέτοπας ἐξνήσ δ' ἰός, ὅσ' ἀλίπηγ.

At uero in altum iam prouectis cōtigit, ut aduerso uento rapti, eodem unde soluerant

recurrerent, ubi etiam dum Homerum in littoris crepidine confidentem offenderunt. Qui cognito navis recurſu, hunc in modum eos alloquitur:

ὅμῳ δὲ ξείνοι ἐλαβὼν ὁ ἄνθρωπος ἀντίθεον γυρόμενον
ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν με δέξασθ' καὶ ὁ πλῆθ' ὑμῖν ἔσται.

Piscatores autem poenitentia ducti, quod prius hominem non receperant, compellati eodem, iubent conscendere (si uelit) nauem. Recepto Homero rursus uela faciunt. Cumq; exacto itinere littus appulissent, piscatores ad sua cuiq; opera digressi, Homerum in littore ea nocte relinquunt. Vbi diluxit, itineri se accingens oberiansq; ad eum locum peruenit, qui appellatur Pinus: illic que quiescēti noctu pinī fructus excussus, quem aliqui σφόβιλον, alij κώνον appellant, Homerus hos cecinit uersus:

ἄλλ' ἴδ' ὅς σε πεύκη ἀμείνονα κατ' ἥρ' ἴσθη
ἴδ' ἵε' ἐν κορυφῇσι πλυντὶ ὕχ' ἀνέμοισι
ἔνθα σίδηρος ἄρ' ἐπιχθονίοισι θροτοῖσι
ἔσται καὶ τ' ἄρ' ἡμῖν καὶ βρῆνιαι ἀνδρες ἔχουσι.

Pinus locus.
σφόβιλον.
κώνον.

Cebrenia.

Eo enim tempore Cumanī Cebrenia ad Idam montem ædificare parabant, ubi ferrum effodiebatur. Cæterum illinc abiēs Homerus, uocem caprarum, quæ ibidem forte pascebantur, secutus, in canes incidit pastorales: qui cum ferocius eum adorirentur, uociferabatur. Quod audiens Glaucus, id enim erat caprario nomen, accurrit festinanter, compellatosq; canes ab Homero excussit. Atque ubi diu multumq; admiratus fuisset, quod nimirum cæcus existens eò locorum peruenerit, tandem accedens rogabat quisnam esset, & cuius rei indigens, quibusque modis ad inhabitata illa uasta que loca diuerterit. Homerus omnem suam calamitatem commemorans, ad commiserationem Glaucum pertraxit. Siquidem homo erat (ut apparet) cordatus. Excipiens igitur Homerum, ad suum deduxit tugurium, incensoq; igne cœnam instruxit: qua apposita iussit cœnare secum hospitem. At uero cum canes a cibo abstinētes non cessarent suo more cœnantem adlatrare, Homerus Glaucum his uersibus alloquitur:

γλαῦκε τί ποτε παῖδάς τοι ἔπος τὸ ἐνὶ φρεσὶ δίδοται
πρωτόν μιν κούει δέπνον ἐπὶ ἀνέμοισι διύξει
δένει, ὡς γούρ' ἄμεινον, ὃ γούρ' καὶ πρωτόν ἀκρόν
ἀνδρὸς ἐπὶ χρομίνεσσι καὶ ἐς ἑκάστα διττός ἰόντι.

Glaucus.

Bolissus.

Hæc audiens Glaucus, lætatus est admonitione illa, habuitq; in magna hominem admiratione. Inter cœnandum autem ultro citroq; habitis sermonibus, mutuis quoque colloquijs oblectabantur. Nam Homerus ubi errores suos, ciuitates que quas adisset, enarrasset, Glaucus hæc audiens præ admiratione stupebat. Eratq; iam tum cubandi tempus, & quieti se dabant. Postero die Glaucus cogitauit ad herum suum proficisci, animo hæc de Homero indicandi. Proinde commissis socio capris pascendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens se quam festinantissime iturum. Descendens autem ad Bolissum, id erat uicino huic loco nomen, heroq; suo adito narrauit de Homero, quem admodum res habebat quod nimirum pro miraculo hominis aduentum duceret, deum rogat quid facere conueniat. Herus parum delectatus hoc nuntio, cœpit cum Glaucō expostulare, qui quoslibet citra delectū erroneos mutilosq; reciperet aleretq; tamen præcepit ut hospitem ad se perduceret. Glaucus uero ad Homerum reuersus ea narrauit, iussitq; sequi se in urbem. fore enim hæc ei ad felicem fortunæ successum.

Homerus
apud Chium.

Quibus non grauati assentiens Homerus, caprarium sequitur. Hic Chius Glauci herus, ubi in colloquium cum Homero uenisset, reperisset que hominem esse cordatum, multa q; rerum peritia instructum, cœpit suadere ei ut apud se commoraretur, libero

Cercopes.
Batrachomy-
omachia.
Epicichlides.

rumq; quos habebat adulescentes formandorum curam susciperet. Ille accepta condicione, pueros sibi cōcreditos erudiuit. Interim Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia quæcunq; iuuenilia ludicra huius poetæ extāt, apud Chium illum condidit in Bolisso. Hincq; cœpit per urbem, inclarescere. Iam uero Thestorides

ut primum intellexit Homerū adesse, nauigans ē Chio fugam capessēbat. Deinde progressu temporis impetrata ab hero Chij uisendi copia, urbem adiit, ludumq; illic instituens, pueros carmina docebat. Id cum magna felicitate Chij facere uideretur, multos sibi admiratores conciliauit. Hinc igitur uictum parans tolerabilem, uxorem duxit, ē qua duas suscipit filias, quarum una decessit innupta, alteram uiro Chio elocauit. Enimvero hic poesi manum admolitus, gratiam habuit bñ merentibus. Et primū quidem Mētori Ithacensi in Odyssēa, ut qui laborantem ex oculis sustinuerit in Ithaca, cuius beneficij gratia eundem ampliter poesi suæ infulciens, Vlyssis fingit socium, cuius fidei Vlysses Troiam nauigans, domum familiamq; concediderit, tanquam Ithacensium præstantissimo atq; æquissimo. Alijs etiam plerisque locis eundem laudibus uerhit. Siquidem Mineruam quoties cum aliquo humana specie congrēdi fingit, Mentor identidem tradit assimilatam deam. Adhæc Phemio præceptorī, simul & eruditioris & nutricationis gratiam in Odyssēa retulit in hæc uerba:

κῆρυξ δ' ὦν χροστὴν κίδαριν πρὶ καλλίῃ ἔθηκε
φῆμιο, ὅς περ ἄλλοι ἐκαίνυντο πάντας ἀνδράσιν.

Odyssēa, I.

Et rursum:

αὐτὰρ ὁ φορμιζῶν ἀντιβάλλειτο καλὸν αἰδμήν.

Meminit & nauicularij, in cuius comitatu ultro citroq; nauigās, urbes locaq; plurima collustrauit. Huic nomen erat Mentæ, cuius commemorat his uersibus:

Mentes.

μέντης ἀγχιόλοιο δαΐφροτος εὐχομένην

Ibidem.

ἦός, ἀτὰρ ταφίοισι φιλαέτμοισιν ἀνέσσω.

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirū qui uenientem ad sutrinam apud Noūum murum hospitio exceperit. Hunc Iliadī inferit his uersibus:

Tychius.

αἶας δ' ἐγμύδην ἦλθε φέρων σάκε' ἥν τε πύργου

Iliad. VII.

χαλκίον ἐπὶ ταβόθου ὃ οἱ τυχεῖ καί με τυχεῖον

σποττο δέ μωρὸν ὅχ' ἄριστον ἔνι δικίᾳ ναύει.

A poesi uero hac inclarescens Homerus, non per Ioniam solum celebrabatur, sed in ipsam usque Græciam multus de eodem sermo perferebatur. Et cum iam eruditionis existimatione augescētem multi uiserent, inciderunt forte qui suaderent ut in Græciam se transferret. Quod consiliū admittens, impense cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Commodumq; intelligens Argos multis egregijsq; elogijs celebratum, Athenas non item, proinde hanc poesi suæ affingens, in maiori Iliade, nempe nauium catalogo, Erechtheum his uersibus magnifice laudibus uehit:

Argos.
Athenæ ab
Homero celebratæ.
Iliados. II.

ἦν ἄνδ' ἐρεχθίδην μεγαλήτορον, ὃν περ ἀδύνα
δρῖς δῖος θυγάτηρ, τέκε ἣν ἰδὼν ἄεθρα.

Mnestea etiam prætorem Atheniensium, tradit in exercitu tam pedestri quàm equestri ordinando peritissimum, idq; his carminibus:

Mnestheus.

ἦν ἄνδ' ἐγμόνον ἦός περ κῶ μολοδυνῆς

Ibidem.

τῷ δ' οὐπω τίς ὁμοῖον ἐπιχθόνιος γένετ' ἀνὴρ

κοσμήσσαι ἱπποδρεπε, καὶ ἀνέρας ἀσπίδιώτας.

Aiacem uero Telamonium ipsosq; Salaminios, Atheniensibus in nauium nomenclatura adnumerauit, sic scribens:

Salaminij.
Ajax.

αἶας δ' ἐκ σαλαμῖν' ἄγχι δ' υἱὸ καὶ δέκα νῆας

Iliados. II.

σῆσε δ' ἄνω ἦν ἀδελφεῶν ἴσαντο φάλαγγας.

Postremo in Odyssēa Mineruam, postquam cum Vlyssē in colloquiū uenerit, ad Atheniensium urbem quam præcipue colebat, concessisse fingit:

Ody. VII.

ἦκετο δ' ἐς μαρσώνα, καὶ ἐνρυχόρως ἐς ἀθήνας

δύνει δ' ἐρεχθίδην πύκνον δόμον.

Hæc ubi hunc in modū meditatus cōposuisset, animo in Græciā tranſciēdi, cōmodum p. ofectionem capessens, Samū appulit, contigitq; forte ut eodem tempore Samij Apa

z iij

At uero in Samo hybernans Calendarum festo, potentiorū ædes ostiatim adiens, strenam accipiebat. Canebat autē ea carmina quæ Eresione, hoc est ramalia, uocantur; ducente eum comitanteq; undecunq; frequenti puerorum indigenarum choro: Eresione Ho-
meri,

Δῶμα προσετραπομέει ἀνδρὸς μέγα δυνάμειοιο,
ὃς μέγα μὲν δυνάτη, μέγα δ' ἐρέει ὀλβιότατος αἰεὶ
αὐτὰρ ἀνακλίνεοδε δύραι, πλῆτ' ἔτι γὰρ εἰσὶσι
πῆλός, σὺν πλῆτ' ἔτι καὶ ἐν φροσύνῃ τῇ δὴ λυγρῇ
ἔρως τ' ἀγαθὸς, δῖος δ' ἄγχι μεσὰ μὲν ἔτι
κυββαῖν δ' αἰεὶ ἔτι καρδίοπα ἔρπει μάλα
τῷ παιδὸς δ' ἔτι γὰρ ἔτι διφράδα βήσεται ὕμμιον
ἡμίονοι δ' ἄλυσσι κραταίπεδες ἐς τόδ' ἐδῶμα
αὐτὴ δ' ὑφαίνο ἰσὺν ἐπ' ἡλέκτρῳ βεβαῖα
νεῦμαι σοὶ νεῦμαι ἐν αἰσίοις, ὥς τε χελιδὼν
ἔσθ' ἐν προδύροισι, καὶ ἔτι μέρτοι δ' ὥς τε ἔτι δ' ἐμὴ
οὐχ' ἐστὶ μοῖν, οὐ γὰρ σῶσι κίχοντες ἐν δ' ἐπ' ἡλδομῶν.

Atq; hæc carmina postea in Samo diu à pueris decantabantur, quoties ad Apollinis festum collecti conueniebant. Ineunte deinde uere, moliebatur Homerus è Samo Athenas proficisci: subuectusq; unà cum popularibus quibusdam, ad Ium appulit, ubi statim onem non ad urbem, sed in littore habebat. Hic contigit Homerum grauius ægrotare. Egressus igitur è nauì, in crepidine littoris iacebat ægrotus. Atq; ubi diutius illic ob nauigandi difficultatem in portu remorarentur, subinde pleriq; ex urbe Homero uacabant, eumq; audientes reuerenter obseruabant. Iam uero nautis cæterisq; aliquot qui è ciuitate conuenerunt, illic apud Homerum cõfidentibus, forte piscatorum ministri eodem appulerant: qui è nauicula egressi, hæc uerba habuerunt. Agite uero peregrini, audite nos, nunquid eorum quæ proponemus explicabitis. Ibi è præsentibus quidam iu- Piscatores ani-
gma. bebat eos proloqui. Illi, nos inquit, quæcunq; cepimus, reliquimus: quæ uero nō cepimus, nobiscū portamus. Et cū nemo id ænigmatis interpretari posset, piscatores explicabant: significantes nimirum se, cum piscium nihil capere possent, desidētes in fico pediculos uenatos. Et horum quotquot cepissent abiēcisse, quos nō inuenissent domum retulisse. Quæ audiens Homerus, hæc dixit carmina:

τοῖσιν γὰρ πατέρων δὲ ἑταίρων
οὐτὲ βᾶν καλῶν, οὐτ' ἀπὸ ταμῆλα μεμόντα.

Atqui ex ægritudine hac extremum diem clausit Homerus in Io, non autem (ut arbitrat̃ur aliqui) ænigmatis perplexitate enectus, sed morbo. Extinctus uero in Io Homerus, à comitibus suis atq; ciuibus qui ex urbe in colloquiū cum eodem uenerant, in littore ibidem honorifice sepeliebatur. Cuius sepulchro multo post tempore Ienses, ubi poesis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt elegiacum:

ἐν δ' αὖτε τῇ ἰσθμῷ κεφαλὴν ἔτι γαῖα καλὴν ἔτι
ἀνδρὸς ἡρώων κοσμήτορα δῖον Ὀμήρου

Porro quod Acolicus fuerit Homerus, et non Ionicus, neq; Doricus, partim è iam dictis Homer^o Ae-
olicus. etis perspicuum esse poterit, partim etiam his coniecturisprehenditur. Siquidē potest etiam tantum qui hominū peculiare mores in suam poësim transferre studuerit, par est aut laudatissimos excogitasse, aut patrios commemorare. Iam uero carmina eius ex pendentes indididem pronuntiabit. Nam cum sacrificij ritum huiusmodi quendam referat, aut ipse eundē tanquam probatissimum excogitauit, aut quod cum patrijs institutis conueniret. Sic enim inquit:

ἀνίστημι μὲν πρῶτα καὶ ἱσφάζω καὶ ἱσφάζω
μυρὸς τ' ὅλβια μοῖν τῇ τε κνίσῃ ἐκάλυψαν
δὴ πύχνα πικρὰντες, ἐπ' αὐτῇ δ' ὡμοδ' ἐπὶ πύχνα.

In his uersibus de filijs nulla mentio, quibus in sacrificijs tamen utebantur ceteri, præterquam unam Aeolicam gentē, quæ ilia non concremabat. Indicat præterea his quoque uersibus, q̄ Aeolicus existens, suæ gentis ritibus usus sit:

καὶ δ' ὡς ἔχουσιν ὁ γένος, ὡς δ' αὖ ποταμὸν
λαβὼν νεοὶ δ' ἄλλοι αὐτὸν ἔχον περὶ πόλιν ἔχουσιν.

Aeolū mos. Aeoles enim soli intestina quinq̄ ueribus defixa torrebant, reliqui Græci tribus. Eos enim πλεονεξία dicunt Aeoles pro πέντε. Atq̄ hæc sane de genere, uita, interituq̄ Homeri, à nobis relata sint. Cæterum ætatem Homeri si quis diligēter recteq̄ ratiocinetur, ex hisce facile deprehendet. Nempe ab expeditione Græcorum, quam Agamemnō & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum post atq̄ triginta Lesbus oppidatim habitari cœpit, cum antea nullam prorsus haberet ciuitatem. Post Lesbum habitatam annis uiginti, Cuma Aeolica & Phricotis appellata habitabat. Porro à Cuma annis duodeuiginti in Smyrnam Cumani colonias transfulerunt, quo tempore natus fuit Homerus. Ab Homero uero nato anni sunt sexcenti uigintiduo ad Xerxis usq̄ in Græciam traiectum, qui uidelicet iuncto Hellesponto pontibus cum exercitu ex Asia in Europam penetrauit. Ex his igitur facile fuerit calculo colligere tempus ei, qui prætorū Atheniensium rationem habuerit, Nam à Troiano bello claruit Homerus annis centū sexaginta octo, .

Vitæ Homeri per Herodotum traditæ
finis, interprete Conrado
Heresbachio, .

Coloniæ apud Eucharium Ceruicornum, ære & impensa M. Godefridi Hictorpij ci-
uis Colonienfis, Anno à natiuitate CHRISTI millesimo quingētesimo
uicesimofexto, quarto Idus Ianuarias,